

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

**217 NO'LU RUÛS DEFTERİ'NİN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Dilek ARİBOĞA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS-2019**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

217 NO'LURUÛS DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ

DANIŞMAN : Prof.Dr. MehmetZahit YILDIRIM
JÜRİ : Prof.Dr. İbrahim SOLAK
JÜRİ : Prof.Dr. Ahmet GÜNDÜZ

Dilek ARİBOĞA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
AĞUSTOS-2019**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

217 NO'LU RUÛS DEFTERİ'NİN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Dilek ARİBOĞA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

Bu Tez/Proje/..... Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği/Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

Prof.Dr. Mehmet Zahit YILDIRIM
BAŞKAN

Prof.Dr. İbrahim SOLAK
ÜYE

Prof.Dr. Ahmet GÜNDÜZ
ÜYE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Ahmet EYİCİL
Enstitü Müdürü

Not: Bu tez ve projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**217 NO'LU RUÛS DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYON ve
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Dilek ARİBOĞA

Danışman : Prof.Dr. Mehmet Zahit YILDIRIM

Yıl : 2019, Sayfa: 250+V

Jüri :Prof. Dr. Mehmet Zahit YILDIRIM (Başkan)
:Prof. Dr. İbrahim SOLAK (Üye)
:Prof. Dr. Ahmet GÜNDÜZ (Üye)

Tez çalışmasının konusunu oluşturan 217 No'lu Ruûs Defteri, Ruûs Kalemî defterlerinden olup belirtilen dönem içerisinde merkezden yapılan atama ve tahsisât işlemleri ile bu işlemler dolayısıyla kurumlarda yaşanan bozulmalar, bu bozulmaların önlenmesine yönelik alınan tedbirler, yeni kurumlar oluşturulması ya da işlevsiz duruma gelen kurumların kaldırılması, kurumların işleyişiyle ilgili olarak yapılan nizamnâme değişiklikleri vs. kısaca Osmanlı kurum kültürü, hakkında önemli bilgiler içermektedir.

Tezin transkrip ve özetleme işlemleri tamamlandıktan sonra değerlendirme kısmında tezde bahsi geçen önemli kurumlar hakkında bilgi verilmiş ve bunlarla incelenen metin arasında bağlantı kurulmak suretiyle konunun daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Ruûs Defteri, atama, tahsisât, bozulma, nizamnâme, Osmanlı kurumları.

**DEPARTMENT OF HISTORY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY**

ABSTRACT

MA THESIS

**TRANSCRIPTION AND EVALUATION OF
RUUS REGISTER NUMBER 217**

Dilek ARİBOĞA

Supervisor : Prof. Dr. Mehmet Zahit YILDIRIM

Year : 2019, Pages: 250+V

**Jury : Prof. Dr. Mehmet Zahit YILDIRIM (Chairperson)
: Prof. Dr. İbrahim SOLAK (Member)
: Prof. Dr. Ahmet GÜNDÜZ (Member)**

The number 217 Ruûs Register that constitutes the topic of our thesis is one of the ruûs item's Ruûs and contains important information about the Ottoman organizational culture like the assignment and allocation operations made in the center within the specified period and the deteriorations in the institutions due to these transactions measures taken to prevent these deteriorations, the establishment of new institutions or the abolition of disfunctional institutions and changes in the regulations regarding the functioning of the institutions.

After the transcript and summarisation procedures are completed, information about the important institutions mentioned in our thesis is given in the section of assesment and a beter understanding of the subject is provided.

Keywords: Ruûs register, assignent, allocation, corruption, regulation, Ottoman İnstitutions.

ÖNSÖZ

Arapça baş, reis anlamına gelen re's kelimesinden türeyen ruûs, başlar ve kişiler mânâlarına gelmektedir¹. Önceleri Ruûs defterlerine kaydedilecek tevcihler, arzların sağ üst köşesine yazılıp buradan deftere çekildiğinden bu kayıtlara “baş tarafa yazılanlar, baştakiler” anlamında ruûs denilmiştir². Osmanlı müesseseleri ile ilgili bir terim olarak ise vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, mevâlî ile tımar ve zeamet sahipleri dışındaki devlet görevlileriyle hazine ve evkafdan maaş alan her çeşit devlet memurunun görev kâğıdı anlamında ruûs kelimesi kullanılmaktadır. Kelime, Osmanlı merkez teşkilatında Divân-ı Hümâyûn'a bağlı kalemlerden olan Ruûs Kalemî'ne de ismini vermektedir. Ruûs belgelerinin kaydedildiği Ruûs Defterleri, bu kalemde bulunmaktadır³.

Ruûs Defterleri XV. yüzyılın sonlarından itibaren yapılan tayin ve tahsisât işlemlerini yakından takip etmeye imkân sağlamakta ve kurumların işleyişleri, buna yönelik çıkan nizamnâmeler, kurumlarda zamanla meydana gelen bozulmalar, bu bozulmaların önlenmesine yönelik düzenlemeler gibi Osmanlı kurum kültürü ve nizâmıyla ilgili çok önemli bilgiler içermektedir.

Tez çalışmamızın konusunu Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi A.DVN.RSK koduyla kayıtlı 217 No'lu Ruûs Defteri⁴ okunup transkribe edilerek değerlendirilmesi, oluşturmaktadır. İlk bölümde Ruûs defterleri hakkında detaylı bilgi verilerek, 217 No'lu Ruûs Defteri şekil ve içerik yönünden incelenmiş, ikinci bölümde tezde geçen askeri ve bürokratik terimlerle ilgili bilgi verilmiş, üçüncü bölümde defterdeki ruûsların özeti verilmiş, dördüncü bölümde tez konusu olan ruûs defterinin transkribi verilmiş, beşinci ve son bölümde ise ruûs metinlerinin orijinal belgelerinden örneklerle yer verilmiştir.

Tezimizde incelemiş olduğumuz 217 No'lu Ruûs Defteri sadece çeşitli mesleklerden görevlilerin tayin belgelerini içermemekte aynı zamanda Divân-ı Hümâyûn kalemlerine ya da İstabl-ı Âmîre'ye tayin işlemleri örneklerinde olduğu gibi tayinlerde dikkat edilecek hususları, kurumlarda meydana gelen aksaklık ve bozulmaları ve bunların düzeltilmesi için alınan tedbirleri, bu tedbirlere uymayanlar hakkında çıkan bazı fermanları, değişen nizamnâmeleri, ocakların kanunnâmeleri ile ilgili bilgileri, kurumların birleştirilmesi, lağvı ya da yeni kurum açılmasıyla ilgili bilgileri, uygulamalardaki prosedür değişikliklerini, atıyye tahsisleri gibi Osmanlı Devleti'nin son dönem müesseselerini ve bunların işleyişlerini yakından takip etmemize olanak sağlamaktadır.

Gerek tez çalışmasının konusunun belirlenmesinde gerekse tezin hazırlaması sürecinde büyük emeği geçen ve özellikle Osmanlı Türkçemi ilerletmemde önemli rolü olan saygıdeğer büyüğüm, hocam Prof. Dr. Mehmet Zahit YILDIRIM'a en içten şükranlarımı sunarım. Ayrıca İngilizce özet yazımında yardımları için İngilizce öğretmeni Belkıs DAL'a, hayatımın her safhasında özellikle de ilmî çalışmalarımında en önemli destekçim olan sevgili babam Ali ARİBOĞA'ya ve çalışmalarım sırasında gerekli anlayışı gösteren biricik kızım Emine Nur'a teşekkür ederim.

Dilek ARİBOĞA
AĞUSTOS-2019

¹ Yaşar Çağbayır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2017, s.1375, 1392.

² Nejat Göyünç, “XVI. Yüzyılda Ruûs ve Önemi”, *Tarih Dergisi*, S. 22, 1968, s. 21-22.

³ Mithat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1986, s. 286.

⁴ Daha fazla bilgi için bkz. Songül Şenlik, “232 Numaralı Ruûs Defteri (Metin-Değerlendirme)”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014, s. 42-43.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR LİSTESİ	V
1. GİRİŞ	1
1.1. Ana Hatlarıyla Ruûs Defterleri	1
1.2. Ruûs Kalemî Ruûsları	1
1.3. Ordu Ruûsları	1
1.4. Rikâb-ı Hümâyûn Ruûsları	2
2. 217 NO'LU RUÛS DEFTERİ'NİN İNCELENMESİ	3
2.1. Şekil Özellikleri	3
2.1.1. Defterin Fiziki Durumu	3
2.1.2. Diplomatik ve Teknik Özellikleri	3
3. DEFTERDE GEÇEN OSMANLI BÜROKRATİK VE ASKERİ YAPISIYLA İLGİLİ TERİMLER	6
3.1. Divân-ı Hümâyûn Kalemleri	6
3.1.1. Beylikçi veya Divan Kalemî	6
3.1.2. Âmedî Kalemî	8
3.1.3. Tahvil Kalemî	9
3.1.4. Ruûs Kalemî	10
3.1.5. Defterde Geçen XVIII. Yüzyıldaki Maliye Kalemleri	10
3.1.5.1. Baş Muhasebe Kalemî	10
3.1.5.2. Ruznamçe Kalemî ve Defteri	10
3.1.5.3. Anadolu Muhasebesi	11
3.1.5.4. Mukâbele Kalemî	11
3.2. Kapıkulu Ocağı	12
3.2.1. Kapıkulu Piyadeleri	12
3.2.1.1. Cebeci Ocağı	12
3.2.1.1. Topçu Ocağı	13
3.2.1.1.(1). Sûrat Topçuları Ocağı	15
3.2.1.2. Top Arabacıları Ocağı	18
3.2.1.3. Humbaracı Ocağı	19
3.2.1.4. Lağımcı Ocağı	20
3.2.2. Kapıkulu Süvarileri (.Altı Bölük Halkı)	22
3.2.2.1. Sipah Bölüğü	24
3.2.2.2. Silahdar Bölüğü	25
3.2.2.3. Bölükât-ı Erbaa	26
3.2.3. Eyalet Askerleri	27
3.2.3.1. Azaplar	27
3.2.3.2. Sekbanlar	27
3.2.4. Tersane-i Âmire	27
4. 217 NO'LU RUÛS DEFTERİ BELGE ÖZETLERİ	29
5. METİN TRANSKRİPSİYONU	68
6. SONUÇ	247
KAYNAKLAR	249
ÖZGEÇMİŞ	
EKLER	

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD.	Ana Bilim Dalı
<i>age.</i>	Adı geçen eser
<i>agm.</i>	Adı geçen makale
agt.	Adı geçen tez
C.	Cilt
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
S.	Sayı
s.	sayfa
TTK.	Türk Tarih Kurumu
vs.	ve sâir
bkz.	Bakınız
H.	Hicrî
M.	Milâdî
R.	Rûmî
vd.	ve diğerleri
B.	Recep
Ca	Cemâziyelevvel
C	Cemâziyelahir

1.GİRİŞ

1.1. Ana Hatlarıyla Ruûs Defterleri

Osmanlı Devleti'nde bütün tımar tevcihleriyle idari ve askerî tayinlerin kaydedildiği defterlere ruûs defteri denmektedir⁵. Bir vazifenin birine tevcih edildiğine dâir aşamaların son belgesi olan berat, ruûs kaleminden verilen ve adına ruûs tezkiresi ya da kısaca ruûs denilen belgeye dayanılarak tayin işleminin gerçekleştirildiği kaleminden verilirdi. Osmanlı Devleti'nde uygulanan merkezîyetçilik politikası gereği ve tayinlerin bürokratik işlemlerinden alınan resim ve harçların iyi bir gelir kaynağı olmasından dolayı genellikle tayin işlemleri ya da yapılan tayinlerin onaylanması merkezden yapılmaktaydı⁶. Ruûsların verildiği Divân- ı Hümâyûn Kalemine de Ruûs Kalemi denirdi.

Osmanlı Devleti'nde tayin işlemlerini gösteren ilk belge Fatih dönemine ait H. 881-885/M. 1476-1480 yılları arasındaki kayıtları içeren bir muhasebe defteridir. Bu defter direk tayin kayıtları için değil sancak beyi tayin beratları ile zeâmet ve tımar tevcih beratlarından alınan harç ve resimleri göstermek için tutulmuştur. Tımar tevcihlerinin kayıtları XV. yüzyıldan itibaren düzenli olarak tutulduğu bilinse de devlet görevlilerinin tayinlerinin düzenli olarak ilk ne zaman kaydedilmeye başlandığı tam olarak bilinmemektedir. Bununla beraber tayin ve tevcihlerle ilgili kayıtların Kanunî döneminde yani XVI. yüzyılın başlarından itibaren tutulmaya başlandığı ve yine aynı yüzyılın ortalarında sistemli hale geldiği tahmin edilmektedir. Tayin ve tevcihlerin kaydedildiği ruûs defterlerinin en eskisi H. 954/M. 1547 yılına ait olup bu defter, Divân-ı Hümâyûn ve merkezî yönetimin ana defter serilerinin ilk örneklerinden biridir⁷.

Ruûslar genelde üç şekilde verilirdi:

1.2Ruûs Kalemi Ruûsları

Ruûs Kalemi'nden verilen ruûslar. Tezimizde incelediğimiz 217 No'luRuûs Defteri de genel olarak bu sınıfa girmektedir.

1.3. Ordu Ruûsları

Ordu sefere çıktığında serdar-ı ekrem olan vezir-i âzâmlar tarafından verilen ruûslardır. Ayrıca bir yere sefere gönderilen ordu komutanlarına da geniş salâhiyetler verilmiş ve bu minvalde hükümdar adına beylerbeyliği ve sancakbeyliği gibi yüksek dereceli memuriyet tevcihi de dahil olmak üzere tımar, zeâmet vs. tevcih etme hakkı verilmiştir. Bu tayin işlemleri serdar ruûs buyrulduzu denilen defterlere kaydedilir ve temize çekilen ruûslar, İstanbul'a gönderilirdi.

⁵ Bilgin Aydın, Rıfat Günelan, "Ruûs Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Osmanlı Eyalet Teşkilatı ve Gelişimi", *Osmanlı Araştırmaları Dergisi/The Journal of Ottoman Studies*, S: 38, 2011, s. 35.

⁶Recep Ahışalı, "Ruûs", *DİA.*, C. 35, İstanbul, 2008, s. 272.

⁷ Aydın-Günelan, *agm.*, s. 33-35.

1.4. Rikâb-ı Hümâyûn Ruûsları

Vezir-i âzâm cephede iken padişahın emriyle verilen ruûslardır. Bunun dışında vezir-i âzâmın ikinci divanında verdikleri görev tevcihlerini içeren ikinci ruûsları da vardır.⁸

Ruûs tezkireleri başında ruûs kîsedârının bulunduğu Ruûs Kalemi'nde yazılır ve ruûs defterlerine kaydedilerek yine bu kalemde muhafaza edilirdi. Burada yazılan ruûs tezkireleri Beylikçi kalemine gider ve beratı buradan çıkardı⁹.

Ruûsların en önemli kısmını tevcihâta ait kayıtlar oluşturur ve bu tevcihâtların çoğunluğu da Divân-ı Hümâyûn toplantıları sırasında günü gününe tutulurdu. Bunun dışında yapılanlar da sonradan bildirilmek suretiyle defterlere kaydedilirdi. Bazı ruûsların reisülküttap ya da onun telhisçisi tarafından yazıldığına ilişkin kayıtlar vardır.¹⁰ Ruûs defterleri hangi reisülküttap döneminde tutuluyorsa onun ismine izâfe edilerek “ruûs-ı efendi” şeklinde zikredilirdi.

Ruûs ile tayini yapılanlar, ilk maaşlarını reisülküttabın hazırladığı ibtidâ tezkiresi ile Büyük Ruznamçe Kalemi'nden alırlardı. Maaşlara gelen zamlar için berat gerekmez bunun yerine ruûs defterlerindeki kayda uygun olarak izdiyâd tezkiresi verilir ve bu tezkire maaşın alındığı kaleme işlenerek uygulamaya konulurdu. Ulûfelilerin başka bir yere görevlendirilmesi üzerine düzenlenen intikal tezkireleri de aynı şekilde düzenlenirdi¹¹

⁸ Yusuf Halaçoğlu, *XIV ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, TTK. Basımevi, Ankara, 1991, s. 21.

⁹ Mithat Sertoğlu, *age.*, s. 287.

¹⁰ Nejat Göyünç, *agm.*, s. 20- 21, 28.

¹¹ Ahışhalı, “Ruûs, *agm.*, s. 272.

2.217 NO'LU RÜÛS DEFTERİ'NİN İNCELENMESİ

2.1. Şekil Özellikleri

2.1.1. Defterin Fiziki Durumu

217 No'lu Ruûs Defteri Cumhurbaşkanlığı Osmanlı arşivlerine kayıtlı olup kapak hariç toplam 61 varaktan oluşmaktadır. Defterin kapağı, kahverengi meşin ciltli ve ebrusuzdur. Ortasında müzehheb bir madalyon vardır. Kapak yıpranmış olduğundan tamir görmüştür ve kapağın üzerinde yer yer dökülmeler vardır. Kapaktaki oval etiket üzerinde “Defter-i İlm ü haber Kalem-i Ruûs-ı Hümayûn Sene 1278 ilâ Muharrem Sene 1279” ibâresi” yazmakta ise de içerisindeki belgeler incelendiğinde belgelerin tarihleri yukarıda belirtilen tarihlerden çok daha geniş bir zaman dilimini ihtiva ettiği tesbit edilmiştir.

Sayfalar sarımtırak renkte olup hasarı yoktur. Sadece bazı sayfa ortalarındaki ve kenarlarındaki birkaç kelime görünmemektedir. Sayfaların bazılarının devamı diğer sayfada olmadığından kaybolduğu düşünülmektedir. Sayfa numaraları verilmemiş olup sonradan verilen sayfa numaralarında da birkaç hataya rastlanmaktadır.

Belgelerin metinleri 3. sayfadan başlamaktadır. Ancak bu belgenin de bir öncesi olduğu başlangıç ifadesinden anlaşılmaktadır. Çünkü ilk belge, “Ve bir topun birinci neferinin...” şeklinde başlamaktadır. Dolayısıyla böyle bir ifade bir metne başlangıç olamaz, ancak metnin devamında gelebilir.

2.1.2. Diplomatik ve Teknik Özellikleri

Belgelerde sıkça yazım hatalarına rastlanmakta bazen harf yanlış yazılabildiği gibi bazen da harfin noktası unutulmaktadır. Bu da son dönem kâtiplerinin işlerini titizlikle yapmadığı intibayı vermektedir.

Bazı belgelerin üzerinde kırmızı kalemle başlık olarak yazılmış özet ifadeler rastlanmaktadır. Bazen da sayfa kenarlarına siyah kalemle notlar eklenmiştir.

3, 4, 5, 6, 15, 37. Sayfalarda kırışıklıklar vardır. Bazı sayfaların kenarlarındaki küçük yırtıklar tamir görmüş, bundan dolayı 31 ve 10 sayfalarda küçük bantlarla yama yapılmıştır.

Belgelerde rik'a, nesih ve divânî kırmısı şeklinde değişik yazı türleri kullanılmıştır. Yazılar yazılış biçimiyle de farklılıklar gösterdiğinden farklı kâtiplerin ellerinden çıktığı anlaşılmaktadır.

Belge başlarında herhangi bir kalıp kelime kullanılmamakta genelde belge sonlarında ruûsun gönderileceği ve kaydedileceği kalemler zikredildikten sonra “İş bu ilm ü haber kâimesi Ruûs-ı Hümayûn Kalemine virildi.” şeklinde bitmektedir.

Defterin bazı sayfaları eksiktir. Sonradan verilen sayfa numaralarında da eksiklikler vardır. Örneğin 61. sayfadan 68. sayfaya geçilmiş olup 62, 63, 64, 65, 66, 67. sayfalar yoktur. Aynı şekilde 117. Sayfadan 119. Sayfaya atlanmış olup 118. sayfa yoktur. Ayrıca iki sayfaya ard arda 87 numarası verilmiştir. Dolayısıyla iki tane 87 numaralı sayfa vardır. Metnin transkribine sayfa numarası verilirken yanlış numaralandırmalar olsa da- orjinal deftere sonradan verilen sayfa numaraları esas alınmıştır.

2, 34, 61, 85, 86, 106 ve 125. sayfalar tamamen boş olup 33. sayfada sadece dört satır yazılıp gerisi boş bırakılmıştır. 123. sayfanın 3/4'ü boştur. 70. sayfada baş kısma bir satır yazıldıktan sonra sayfanın 2/3'ü boş bırakılmış ve ondan sonra yazmaya devam edilmiştir. 115. sayfanın yarısından fazlası boştur. 102, 103 ve 117. sayfaların ise yarısı

boştur. 31, 104, 116. sayfaların yarısına yakını boştur. 104.sayfanın alttan yarısına yakın kısmı boştur.

41, 109, 111, 113, 91 92, 120, 126, 87... sayfaların alt kısımlarının ¼'ünden fazlası boştur.

15, 27, 3, 38, 40, 46, 47, 82, 84. sayfalarının alt kısımdan yaklaşık 7-8 satırı boş bırakılmıştır.

37, 124 ve 60.sayfanın 1/5'i boştur.127'nin 1/5'inden fazlası boştur.

3, 10, 19, 36, 105 ve 122. sayfaların alt kısımdan yaklaşık 6-7 satırı boş bırakılmıştır.

5, 49, 50, 76, 114. sayfaların alt kısmında yaklaşık 2 satır boş bırakılmıştır.

8, 83, 112. sayfaların alt kısmında yaklaşık 4-5 satır boş bırakılmıştır.

4, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 32, 35, 39, 42, 43, 44, 45, 48, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 87, 88, 89, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 107, 108, 110, 119, 121. sayfalar tamamen dolu olup hatta bu doluluktan dolayı 39 ve 75'teki yazılar sayfanın dışına taşmış vaziyettedir. 24 ve 25. sayfaların her birine bir belge sığacak şekilde yazılar boşluksuz ve sık bir şekilde yazılmıştır. Aynı şekilde 88, 89 ve 101. sayfalar da boşluksuz ve sık bir şekilde yazılmıştır. 99 ve 107. Sayfaların ilk iki satırı boş bırakılarak gerisi tamamen yazılıdır.

Sayfaların üst kısmında da aynı ölçüde boşluk bırakılmamış, bazen boşluk bırakılmadan hemen belge yazımına geçilmiş, bazen da 3-4 satırlık boşluk bırakıldıktan sonra belge yazımına geçilmiştir.

Bazı belgelerin başı bulunmamaktadır. 3.sayfada 1.belge, 25. sayfada 52. belge

Bazı belgeler de eksik bırakılmıştır. Örneğin 32. sayfadaki 65 numaralı belgenin sonu tamamlanmamıştır.

Belgelerde yazı çeşidi olarak nesih, divânî ve kırık divânî kullanılmış olup bunun sayfalara göre dağılımı şu şekildedir:

İlk sayfadan 26. sayfaya kadar nesih, 26. sayfanın baş kısmı siyakât diğer yerlerinde nesih, 26. Sayfadan 31. sayfaya kadar nesih, 31. sayfada 35.sayfaya kadar divânî kırma, 36.sayfada ilk iki belge nesih, sondaki 6 satırlık belge divânî yazı ile yazılmıştır. Bu yazının üzerindeki birkaç kelime ise siyâkât ile yazılmıştır. 37.38. ve 39. sayfa divânî, 40.sayfada ilk belge divânî, diğer iki belge nesih, 41-46. sayfalar nesih, 47-51. sayfalar kırık divânî, 52. sayfada ilk iki belge kırık divânî, 3. belge divânî, 53. sayfa ilk belge kırık divânî, 2. belge divânî, 54. sayfa ilk belge divânî, 2. belge kırık divânî, 55. sayfa ilk belge nesih, 2. belge kırık divânî, 56. ve 57. sayfa kırık divânî, 58. sayfa nesih, 59.sayfa ilk iki belge kırık divânî diğerleri nesih, 60, 68, 69. sayfa nesih, 70-83.sayfalar kırık divânî, 84. sayfa divânî, 87-93. sayfalar kırık divânî, 94.sayfa ilk belge kırık divânî, ikinci belge divânî, 95. sayfada ilk belge divânî, 2. belge kırık divânî, 3.ve 4. belge divânî, 5. ve 6. belge kırık divânî, 96. sayfa ilk iki belge divânî, 3. ve 4. belge kırık divânî, 97. sayfa divânî, 98. sayfa ilk belge divânî 2. belge nesih, 99. sayfa kırık divânî, 100. sayfa ilk belge kırık divânî, 2. belge divânî, 3. belge kırık divânî, 101. ve 102. sayfada kırık divânî, 103. sayfa ilk 4 satır siyâkat, geridi divânî, 105,107, 108, 109 ve 110. sayfalarda kırık divânî, 111. sayfada ilk belgede divânî, 2. belge kırık divânî, 112, 113. sayfalarda kırık divânî, 114. sayfada son yedi satır divânî ondan önceki yazılar kırık divânî, 115-121 kırık divânî, 122. sayfa ilk iki belge kırık divânî, 3. belge tam divânî, 123. sayfadan sonsayfaya kadar kırık divânî ile yazılmıştır.

2.1.3.Tarihler

Defterin ilk belgesi 24 Temmuz 1810 tarihli, son belge ise 11 Ocak 1863 tarihli. Defterdeki en eski belge 1764, en yeni belge ise 1863 tarihli. Dolayısıyla belgeler 99 yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Defterin genel olarak tanziminde kronolojik sıraya dikkat edilmemiştir. Özellikle ilk belgenin hem baş kısmı mevcut değildir, hem de kronolojik sıra olarak yeri uygun değildir.

Belgelerin sonuna hicrî olarak tarih verilmiş olup, sadece son iki belgede tarih hem rûmî hem de hicrî olarak yazılmıştır. Ayrıca Sayfa 104-152. Belge içerisinde bütçeyle ilgili tarih Rûmî takvime göre verilmiştir. Defterin transkribi sırasında belgelerde hicrî olarak verilen tarihlerin yanına parantez içinde milâdileri tarafımızdan eklenmiştir.

Hicri tarih verilirken çoğunlukla ayların rumuzları kullanılarak yazılmıştır. Sadece bir iki belgede ay isimlerinin tamamı yazılmıştır. Bazı tarihlerde direkt ayın gününü vermek yerine gurre, selh, evâhir, evâsıt gibi ifadeler kullanılmıştır. Seneler, bazen son iki, bazen son üç basamağı yazılarak nadiren de tamamı yazılarak verilmiştir.

Tarihlendirme yapılırken yıllar, bazen son iki bazen son üç basamağı vermek suretiyle kaydedilmiş, nadiren de yılın tamamı dört basamaklı olarak yazılmıştır.

2.1.4.Transkripsiyonda Takip Edilen Yol

Metnin doğru bir şekilde okunup anlaşılabilmesi için bir takım işaretlerden faydalanılmıştır. Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun sesleri gösterebilmek için uzun okunan harfler, “â”, “î”, “û” şeklinde yazılmıştır. Kelimelerin ortasında ya da sonunda bulunan ع harfini göstermek için (‘), “hemze”yi gösterebilmek için (’) işareti kullanılmıştır. Yine transkrip işlemleri sırasında normal “n” harfinden farklı okunan “ñ” harfi de kullanılmıştır.

Okunuşunun doğru olduğundan tam emin olunmayan kelimelerin sonuna soru işareti (?) konulmuş, okunamayan kelimeler üç nokta (...) ile gösterilmiş, sayfa katlandığı ya da kelime silinmiş olduğu için okunamayan yerler {} işaretiyle gösterilmiştir. Belgelere tarafımızdan eklenen harfler ve kelimeler köşeli parantez içinde [] yazılmıştır. Şahıslar için kullanılan dua cümleleri italik olarak yazılmıştır.

3. DEFTERDE GEÇEN OSMANLI BÜROKRATİK VE ASKERİ YAPISIYLA İLGİLİ TERİMLER

3.1.Divân-ı Hümâyûn Kalemleri

Divan-ı Hümâyûn Kalemleri, Bâb-ı Âlî'nin teşekkülünden önce Beylik (divan), Tahvil (kese veya nişan), Ruûs ve sonradan eklenen beylikçi kalemleri olmak üzere dört şubeden meydana geliyordu. Bu kalemlerin her birinin başında kesedâr denilen âmirler bulunurdu. Tüm kalemler reisülküttâbın başyardımcısı olan beylikçinin denetimi altındaydı¹². Divân-ı Hümâyûn'un önce Paşa Kapısına sonra Bâb-ı Âlî'ye taşınmasıyla birlikte beylikçinin önemi daha da artmış, reisülküttâbın hariciye nâzırı olmasıyla beylikçi de sadâretteki kalemlerin âmiri durumuna gelmiştir¹³. 1836 yılına gelindiğinde ise yayınlanan bir hatt-ı hümâyûnla Âmedî, Beylikçi, Tahvil ve Ruûs kalemleri Hariciye Nâzirliğine bağlanmıştır¹⁴.

Divan kalemlerinde alınan harçlar, kâtiplerin devam durumu ya da bu kaleme alınan kâtiplerin dışarıya haber sızdırması gibi konular son dönemdeki bozulmalardan Divân-ı Hümâyûn Kalemlerinin de nasibini aldığını göstermektedir. 1815 tarihinde Divan kâtiplerinin çoğu tüm uyarılara ve bu konuda çıkan fermanlara rağmen özürsüz ve izinsiz olarak haftanın pek çok günü kaleme gelmemekte, gelseler bile geç gelip erken çıkmaktadırlar¹⁵ 1823 yılına gelindiğinde devletin önemli işlerinin görüldüğü bu kalemlerdeki kâtiplerden sadece 1/4'ünün işine düzenli geldiği ve bu durumdan üstlerinin bile habersiz olduğu anlaşılmaktadır¹⁶. Yine Sipah ve Silahdar Kalemlerinde boşalan yerlere tayin edilen kişilerden ocak ağalarının caize adıyla yüksek meblağda para aldıkları anlaşılmaktadır¹⁷ Yeni göreve atanan kimselerin önce ruûs alıp sonra ilgili kalemden berat tezkiresi verilmesi gerekirken ruûs alınmadan görevlendirmeler yapılması karışıklığa sebep olmaktadır. Bu konuda farklı tarihlerde pek çok kez ferman yayınlanmasına rağmen sorun devam etmektedir¹⁸. Bazen de yeni görevlendirilen kişiler ruûslarını aldıktan sonra berat tezkiresi almakta gecikmektedirler¹⁹.

3.1.1. Beylikçi veya Divan Kalemi

Divanda alınan kararların kaydedildiği mühimme defterleri, yabancı devletlerle yapılan antlaşma metinleri ile harici ülkelerin hükümdarlarına yazılan mektupların bulunduğu nâme-i hümâyûn defterleri, yeni ve eski nizamnâmelerin kaydedildiği nizâmât defterleri, memuriyet tevcihlerinin yazıldığı ve tezimizin de konusu olan ruûs defterleri, tımar ve zeâmet tevcihlerinin kaydedildiği tahvil defterleri ve herhangi bir kalemden sorulan durumun kanunlara uygun olup olmadığını belirleyerek kaydeden muktezâ defterleri vs. defterlerin tutulduğu ve muhafaza edildiği kalemdir²⁰.

Bu kalemin reisi olan beylikçi önemli ve mahrem belgelerin müsveddelerini yazar, kendisine bağlı Beylikçi, Tahvil ve Ruûs kalemlerinden gelen berat ve ferman

¹² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, TTK Basımevi, Ankara, 1988, s. 39, 40.

¹³ Mehmet İpşirli, "Beylikçi", *DİA*, C. 6, İstanbul, 1992, s. 78, 79.

¹⁴ Recep Ahışalı, "Tahvil", *DİA*, C. 39, İstanbul, 2010, s.441.

¹⁵ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 47-Belge 93.

¹⁶ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 31-Belge 64.

¹⁷ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 29/30-Belge 60.

¹⁸ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 28-Belge 56, Sayfa 19-Belge 7, Sayfa 15-Belge 30.

¹⁹ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 19-Belge 39.

²⁰ Yusuf İhsan Genç, Abdülmecid Mutfak, vd., *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, Ankara, 1992, s. 5.

gibi yazıları inceleyerek üzerlerine “sah” işareti koyardı²¹. Beylikçinin ayrıca ferman ve beratları hazırlatarak arkasına kendi işaretini koymak, dış ülkelerle yapılan antlaşma metinlerini muhafaza ederek bunların uygulanmasını sağlamak, ayrıca çeşitli şikâyetlere dair hüküm vermek, toprakla ve diğer konularla ilgili sorunları çözmek gibi görevleri de vardır.

Beylikçi Kalemi’nde divanda alınan kararlar tutularak bu karar ve hükümlerin kopyası defterlere kaydedilir, divanda müzakere edilen evraklar ilgili yerlere havale edilir ve divan sicilleri tutulurdu²². Divân-ı Hümâyûn’da alınan kararlarla ilgili olarak çıkacak hatt-ı hümâyûnlar hazırlanmadan önce sadrazam tarafından padişaha telhis sunularak padişahın oluru alınır, sonra buna uygun yazılacak hatt-ı hümâyûnlar vs. önce müsvedde halinde kaleme alınır, baş defter ve mümeyyizin kontrolünden geçtikten sonra gerekli düzeltmeler yapılır, kisedar tarafından da son kontrolü yapıldıktan sonra beylikçi ve reisülküttabın onayından geçirilerek temize çekilirdi. Yapılan kontroller sırasında mevzuatla ilgili bir sorun yaşanırsa ilgili devlet kurumlarından yazıyla bilgi istenirdi. Yazılan belgelere tarih ve mühür konulduktan sonra sahh işareti çekilirdi. Belge özetleri kaleme de kaydedilirdi. Daha sonra tuğra çekilmesi gereken önemli evraklar nişancıya gönderilirdi. Çok gizli belgeler beylikçi tarafından çalışma saatleri haricinde evde hazırlanırdı. Tamim şeklindeki fermanlar ise bir katibin okuyup diğerlerinin aynı anda yazmasıyla çoklu kopyalar halinde hazırlanırdı. Tahvil ve Ruûs Kalemlerinden çıkan belgelerin son kontrolü de Beylikçi kaleminde yapılırdı.

Yabancı devletlerin elçilerinden gelen evrak da önce bu kaleme gelir, burada beylikçi tarafından belgenin üzerine muktezâ işareti konur, kalemdeki uzmanlar tarafından devletlerarası hukuka ve antlaşmalara uygunluğu yine bu kaleme incelendikten sonra muktezâ işaretinin altına incelemenin sonuçlarıyla ilgili not alınıp muktezâ defterlerine kaydedildikten sonra tekrar Hariciye Nezâreti’ne gönderilirdi.

Beylikçinin altında görev yapan âmirlerden kesedâr belgelerin yazılması ve işlerin takibinden sorumlu olup ayrıca diğer kâtipleri denetler, mümeyyiz, yazılan belgeleri kontrol eder, kanuncu yeni çıkan emir ve hükümlerin eskileriyle uygunluğunu takip eder, ilamcı ise kalemdeki işler hakkında rapor tutardı. Gerekli defterleri bulup çıkarmakla görevli deftercilerin başında bulunan serdefterci de kalemdeki diğer âmirlerdendir²³

Bu kalem görevlerinin çokluğundan dolayı çeşitli alt birimlere ayrılmış olup bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- _Mühimme Kalemi,
- _Şikâyet Kalemi,
- _Düvel-i Ecnebiye Kalemi,
- _Nâme-i Hümâyûn Kalemi,
- _Kalabend Kalemi,
- _Askeri Ruznamçe Kalemi,
- _Mısır Valiliği Kalemi,
- _Kırım Hanlığı Kalemi,
- _Gayr-ı Müslimlere Ait Dînî ve Hayrî İşler Kalemi,
- _Yol ve Menzil Kalemi,
- _Kıbrıs Mühimmesi Kalemi,

²¹ Uzunçarşılı, *Merk...*, s.39.

²² Y. Halaçoğlu, *age.*, s. 20.

²³ İpşirli, *agm.*, s. 78-79.

Mektûme Kalemi²⁴

XIX. yüzyılda beylikçilere geçici diplomatik görevler de verilmiştir. Aralarında batı dillerini öğrenerek sefaretle görevlendirilenler de vardır. Örneğin Beylikçi Şekip Efendi Londra sefirliği yapmıştır²⁵.

3.1.2. Âmedî Kalemi

Bu kalem, reisülküttabın özel kalemidir. Kalemin reisi de reisülküttabın özel kalem müdürü konumundaki Âmedî-i Divân-ı Hümâyûn da denilen âmedî efendidir. Reisülküttabın bütün yazıları âmedî efendinin elinden geçerdi. Reisülküttâbın sadrazama sunacağı telhisin müsveddelerini âmedî efendi temize çeker, ikinci derecede önemli olanları da bizzat kendisi kaleme alırdı²⁶. Ayrıca reisülküttabın yabancı elçilerle olan görüşmelerinin tutanaklarını da âmedî efendi hazırlardı. Yeni verilen tımar ve zeametlerden reisülküttaba verilecek harçların geldiğine dair belgelerin üzerine geldi mânâsında Farsça âmedî yazdığından dolayı kaleme de bu ad verilmiş olmalıdır²⁷. Ayrıca vezir-i âzâm tarafından dış ülkelere yazılacak mektuplarla yine bu devletlerle yapılacak antlaşma ve ahidnameler burada kaleme alınır²⁸, hatt-ı hümayunlar burada kaydedilirdi. Âmedî Kaleminde devlet meseleleriyle ilgili önemli yazışmalar yapılmasından dolayı buraya alınacak memurların son derece dürüst ve ketum olmasına dikkat edilmiştir²⁹. Ancak daha sonraları meydana gelen bozulmalardan Divân-ı Hümâyûn kalemleri de nasibini almış ve bu kalemlerde çalışan kâtiplerle ilgili sorunlar baş göstermiştir. Bu cümleden olarak örneğin 1766'da kalemlere ehliyetsiz kimselerin alınmasından dolayı devlet sırlarının dışarıya sızdırılmasıyla ilgili olarak çıkan fermanla ehliyetsiz kişilerin kaleme alınmaması, kalemde görevlendirileceklerin de ölen katibin oğlu ya da kalemde çıraklık yapanlardan birinin olmasına dikkat edilmesi, yeni alınacak katiplerin ruûsu verilmeden beratı çıkmaması, görevlerine devam etmeyen ya da haksız kazanç elde eden kâtiplerin işlerine son verilmesi hakkında ferman çıkmıştır³⁰. Yine 1779 yılında reisülküttâba gönderilen fermanla aynı konuya değinilerek ne idüğü belirsiz kişilerin kaleme alınmaması ve kalemde görevini suistimal ederek dışarıya haber sızdıranların tespit edilerek sadece kalemde kaldırmakla kalmayıp suçunun derecesine göre cezalandırılması da istenmiştir³¹.

Avrupa'nın önemli merkezlerinde daimi elçilikler kurulduktan sonra bu elçilerle yazışmak ve gelen evrakların şifrelerini çözmek de bu kalemin görevleri arasına girmiştir. Teşrifatta önceleri Beylikçi Kalemi önde iken zamanla Âmedçiler önem kazanarak teşrifatta ilk sırayı almıştır.

Başlangıçta bu dairede 5-6 kişi çalışırken zamanla öneminin artmasıyla çalışan sayısı da artmış ve bu kalemdeki görevli memur sayısı altmışa çıkmıştır. Divan-ı Hümayundaki işlerin Bâb-ı Âlî'ye kaymasıyla birlikte bu kalemde çalışan memurlar yüksek dereceli memurların önde gelenlerinden olmuşlar ve tüm sadaret yazışmaları bu kalemde yapılmaya başlanmıştır³².

²⁴ Genç, Mutfak vd., Arşv. Rehber, s. 5-6.

²⁵ İpşirli, *agm.*, s. 79.

²⁶ Tefik Temelkuran, "Divan-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, S: 6, 1975, s. 134.

²⁷ Necati Aktaş, "Amedci", *DİA*, C. 3, İstanbul, 1991, s. 12.

²⁸ Y. Halaçoğlu, *age.*, s. 21.

²⁹ Aktaş, *agm.*, s. 12.

³⁰ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 9-Belge 10.

³¹ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa-10-Belge 12.

³² Aktaş, *agm.*, s. 12.

Tanzimatın ilanından sonra önemi daha da artan bu kalemin görevleri arasında yeni oluşturulan Meclis-i Vükelâ'nın zabıt kâtipliği işlerine bakma görevi de eklenmiştir. II. Meşrutiyete kadar vezir-i azamın saraya yazacağı arzları kaleme almak, saraydan gelen iradeleri kaydetmek, Bâb-ı Âlî'ye gelen hatt-ı hümayunları okumak, alınan kararları mazbata haline getirmek bu kalemin görevlerindendir³³.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra âmedînin ismi Meclis-i Vükelâ ve Mâruzât Kalemi Başkâtibine çevrildiyse de 1912'de yeniden Âmedî-i Divân-ı Hümâyûn'a dönüştürüldü ve Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar âmedî görevi mevcudiyetini korumuştur³⁴.

3.1.3.Tahvil Kalemi

Bu kalemin en önemli görevi boşalan tımar ve zeamet kayıtlarını tutarak bunların herhangi bir kimseye tevcihi durumunda tahvil hükmünü hazırlamaktır. XVI. yüzyılda merkezden tımar tevcih edildiğinde öncelikle sadrazam buyrulduzu gerekir ve bu buyruldu ruûs defterlerine işlenirdi. Tımar tasarruf edecek kişiye buradaki kayda göre tahvil hükmü verilip bulunduğu beylerbeyiye gönderilir, beylerbeyiden alınacak tezkireden sonra defterhanedeki ruznamçe defterlerine işlenerek berat tezkiresi verilir. Bu tezkire ile merkezden berat alınıp tımarın kesin tasarrufu sağlanırdı. Bunun dışında taşradaki vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, yüksek rütbeli vilayet kadıları, alaybeyleri ve mevâlî gibi yüksek rütbeli memuriyetlerin ve bunlara verilen arpalıkların beratlarını hazırlamak da tahvil kaleminin görevlerindendi. Ayrıca Kırım Hanlarının, Eflak ve Boğdan Voyvodalarının, Mekke-i Mükerrreme emirlerinin ve divân- ı hümâyûn tercümanlarının beratları da bu kalem tarafından hazırlanırdı. Hazırlanan bu beratlar ve kaldırılan vezirliklerle ilgili belgeler yine bu kalemde muhafaza edilirdi. Bu beratların üzerinde “Nişân-ı Hümâyûn yazıla ki” diye bir ibâre bulunur ve bu ibâre kaleme kaydedilen özetlere de aynen nakledilirdi. Bundan dolayı bu defterlere nişan defterleri de denilmiştir³⁵.

Özetle merkezden çıkan tüm beratlar Tahvil ve Beylikçi Kalemlerinde yazılır, berat mümeyyizi tarafından düzeltilir ve âmedçi tarafından tekrar gözden geçirildikten sonra işleme konulurdu³⁶. Tahvil Kaleminde ayrıca meşihatler ve esnaf kethüdalığı tevcihleri hazırlanır, devletin bazı kişilere özel mülk olarak verdiği arazilerle ilgili hazırlanan mülknâmeler bu kalemde yenilenerek defterhanede muhafaza edilirdi. Yine vergi muafiyeti ile ilgili belgeler de Tahvil Kaleminde hazırlanırdı. Bazı merasimler için yüksek rütbeli memurlara davet tezkirelerinin yazılması görevi de Sadâret Kethüdalığı Kitâbeti, Sadâret Mektûbî Kalemi ve Teşrifât Kalemi arasında görev paylaşımı yapılmak suretiyle bu kalemin görevlerindendi. Tahvil Kalemi daha çok ilmiye sınıfındaki görevlilere davet tezkiresi yazmakla görevliydi. Kadısı bulunan küçük yerleşim merkezlerinde pazar kurulması için kadiya hitâben yazılan izin belgesi de Tahvil Kaleminden yazılırdı³⁷.

³³ Halaçoğlu, *age.*, s. 22.

³⁴ Aktaş, *agm.*, s. 12.

³⁵ Ahışhalı, “Tahvil”, *agm.*, s. 440-441.

³⁶ Uzunçarşılı, *Merkez...*, s. 44.

³⁷ Ahışhalı, “Tahvil”, *agm.*, s.440-441.

3.1.4. Ruûs Kalemî

Tezimizin konusu olan Ruûs Defterleri bu kalemde tutulduğundan bu kalem hakkında gerekli açıklamalar tezin önsöz ve başlangıç bölümlerinde yapılmıştır.

3.1.5. Defterde Geçen XVIII. Yüzyıldaki Maliye Kalemleri

Bu kalemler içerisinde ilk üç maddede zikrettiğimiz Baş Muhasebe, Ruznamçe ve Anadolu Muhasebesi Kalemlerinin âmirleri maliye kalemleri içerisinde en önemli âmirler olup hâcegân rübesindeydiler. Bunlar rütbece defterdâr, reiülküttap, nişancı ve defter eminden sonra gelirlerdi³⁸

3.1.5.1. Baş Muhasebe Kalemî

XVII. yüzyılda kurulan bu kalem, Osmanlı maliyesinin en önemli kalemidir ve bugünkü sayıştaya benzetilebilir. Maliye hesaplarını kontrol eden tüm kalemlerin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Maliye kalemlerinden para harcamaya yetkili tüm kalemler, Baş Muhasebe'ye karşı sorumludur³⁹. Kısaca Osmanlı Devleti'nin bütün gelir ve giderleri ile mukataa kayıtları bu kalemde tutulurdu. Malikane halifesi de bu kaleme bağlıydı. Vilayet vergilerinin muhasebesi ve sınır muhafızlarının maaş defterlerine de bu kalem bakardı. Devletin alacaklarını tahsil eden kalemin reisi olan zimmet halifesi ve müsadere işlerine bakan muhallefât dairesi de bu kaleme bağlıdır. Bu Kalemin reisine muhasebe-i evvel ya da baş muhasebeci denilirdi. Genellikle eski defterdar, reisülküttap ve sadrazam kethüdaları bu göreve atandığından Baş Muhasebe Kaleminin önemi de gittikçe artmıştır. Bu kaleme ait muhasebe evrakı kalemin diğer âmirlerinden olan başmuhasebe kisedârı tarafından kırmızı torbalarda saklanırdı⁴⁰

Nüzul Eminî: Baş Muhasebe Kalemine bağlı olan nüzul eminden ordunun İstanbul'dan hareketinden düşman ülkenin sınırını geçinceye kadar ihtiyacı olan zahirenin halktan satın parayla satın alınmasından ve bu zahirenin konaklarda hazır olarak bulundurulmasından sorumludurlar⁴¹.

3.1.5.2. Ruznamçe Kalemî ve Defteri

Farsça günlük anlamına gelen ruznâme kelimesine küçültme ekinin gelmesiyle oluşan ruznamçe, hazineye ait harcama ve giderlerin günlük olarak kaydedildiği defterler ve bu defterlerin tutulduğu kalemlerin genel adıdır. Tam kuruluş tarihi bilinmemekle beraber Fatih Kannunnâmesinde adı geçen görevlilerden olmasından dolayı XV. yüzyılın sonu ile XVI. yüzyılın başı arasında ortaya çıktığı tahmin edilmektedir. Bu bürolarda çalışanlara ruznâmçeci, büro başkanlarına da baş ruznâmçeci denirdi. Ruznamçe kalemî genel olarak ikiye ayrılırdı:

a) Ruznâmçe-i Evvel (Büyük Ruznamçe Kalemî):

Defterdâra bağlı olup hazinenin bütün gelir ve gider işlemlerinin Ruznâme-i Hümayûn da denilen defterlere kaydedildiği büronun adıdır. Bu defterlerin başına dönemin sadrazamının ya da defterdârının ismi yazılırdı. Her bir ruznamçe defteri nevrudan diğer nevruda kadar olan bir yıllık süreyi kapsardı. Gelirlerin kayıtlarını tutan

³⁸ Uzunçarşılı, *Merkez...*, s. 356.

³⁹ Sertoğlu, *age.*, s. 37.

⁴⁰ Uzunçarşılı, *Merkez...*, s. 354, 355.

⁴¹ Sertoğlu, *age.*, s. 238.

kalemler (mukataât, cizye, muhasebe ve mevkûfât vs.) bu gelirlerle ilgili kayıtları, giderlerin kayıtlarını tutan kalemler (teşrifât, yeniçeri, küçük ruznâmçe vs.) de giderlerle ilgili kayıtları Ruznâmçe-i Evvel Kalemine teslim ederlerdi.

b) Ruznâmçe-i Sâni (Küçük Ruznamçe Kalemi):

Hazineden maaş (mevâcib) alan kesimlerin kaydını tutar ve Ruznamçe-i Sâniye göre kapsamı daha dardır. Bu büroda yıllık olarak tutulan Küçük Ruznamçe defterinin ismi tezimizde de sıklıkla geçmektedir. Bu büroda kazaskerler, rikâb-ı hümayun ağaları, dergâh-ı âlî müteferrikaları, mâliye kâtipleri, divân-ı hümayun kâtipleri, defter-i hâkânî kâtipleri, mâliye şâkirtleri, ehl-i hiref ağaları, dergâh-ı âlî çavuşları vs. gibi meslek gurupları maaş ya da bazı meslek gurupları tekaüt (emeklilik) maaşı alırlardı. Küçük ruznamçe defterine bu meslek guruplarındaki kimselerin isimleri ve yevmiyyeleri kaydedilirdi. Bazı isimlerinin üzerinde üç ayda bir aldıkları maaşlarının hangi tarihte ve nasıl ödeneceğiyle ilgili bilgiler, isimlerinin altında ise yevmiyyeler ve onun altında ise bu yevmiyyelerin aylık yekunu yazılırdı. Buradan maaş alanların vefat, azil, görevlendirme ve maaşlarına zam durumu da isimlerinin üzerine tarihiyle birlikte yazılırdı. Maaşların dağıtılmasıyla ilgili emirler de deftere kaydedilir ya da aynen eklenirdi.

Tımar ruznâmçeleri:

Ruznamçe-i evvel ve ruznâmçe-i sâni defterleri dışındaki defterlerin en önemlisi olup tımar almaya hak kazanmış kişinin berat alabilmesi için defterhâne tarafından verilen tezkire suretlerini içerir. Bu defterlerin tımar sisteminin uygulanmaya başlanmasından itibaren tutulmaya başlandığı tahmin edilmektedir. Bununla ilgili en eski II. Bayezid dönemine ait olup XX. yüzyıl başlarına kadar kullanılmıştır. Genellikle yıllık olarak tutulurdu.

Kazasker Ruznamçeleri:

Anadolu ve Rumeli kazaskerlerinin atadığı kadı ve müderrislerin kayıtlarını içerir.

Bunlardan başka tophâne, şehremini, tersâne, arpa eminliği, mevcudatî, istabl-ı âmire gibi bir çok kurumun ruznamçe defteri ve bunları tutan görevlileri vardı⁴². Ruznamçe Kalemi 1840 yılında kaldırılmıştır⁴³.

3.1.5.3. Anadolu Muhasebesi

Bu kalemde gümrük ve diğer mukataalardan verilen vazifelerle bazı vakıfların vaifeleri ve ücretlerinin kayıtları tutulurdu. Vazife alan kişi bu kaleme gelerek tezkire ve beratını yazdırırdı⁴⁴.

4. Harameyn Muhasebesi:

3.1.5.4. Mukâbele Kalemi

Kapıkulu Ocaklarının, matbah-ı âmire, has ahırın maaş ve künye kayıtlarını tutan ve muhafaza eden maliye kalemidir⁴⁵. Maaş zamanından önce bu kayıtları tuttuğu defterleri hazine defterleriyle karşılaştırarak hazineden ulûfeler için ne kadar ödeme yapılacağını hesaplardı. Ulûfe zamanı gelmeden de maaş ve künye defterlerinin kopyasını ruznamçe kalemine gönderirdi.

⁴² Afyoncu, "Ruznamçe", *DİA*, C. 35, İstanbul, 2008, s. 276-278.

⁴³ Sertoğlu, *age.*, s.38.

⁴⁴ Uzunçarşılı, *Merkez...*, s. 347.

⁴⁵ Uzunçarşılı, *Merkez...*, s. 341.

Bu kalem, XVII. yüzyılda çeşitli alt dallara ayrılmıştır. Bunlar;
_ **Piyâde Mukâbelesi Kalemi:** Kapıkulu yaya askerinin
_ **Sipah ve Silahat Mukâbelesi Kalemi:** Sipah ve silahat bölüklerinin
_ **Süvari Mukâbelesi Kalemi:** Diğer Kapıkulu süvari bölüklerinin künye ve maaş işlerine bakardı. Bu kalemlerin her birinin başında hâcegân rütbesindeki mukabeleci bulunurdu⁴⁶.

3.2.Kapıkulu Ocağı

Osmanlı kara ordusunun İstanbul'da bulunan bölümü Kapıkulu Ocağı olup bu ocak süvari ve piyade olmak üzere iki ana kısma ayrılmaktadır. Kapıkulu Ocağı'nın süvari bölümü yaya bölümünden mevki ve rütbece üstün olup nüfûz yönünden ise yeniçerilerin hemen arkasında yer almaktaydı Kapıkulu askerleri direkt padişahın şahsına bağlı olduğu için seferlere padişahla birlikte katılırlardı, ancak III. Murad ordunun başında sefere çıkmayınca bunların serdâr-ı ekremle çıkmaları teâmül olmuştur⁴⁷. Tezimizdeki askerî terimlerin pek çoğu Kapıkulu Ocağıyla ilgili olup bunlar sırasıyla şunlardır:

3.2.1. Kapıkulu Piyadeleri

3.2.1.1. Cebeci Ocağı

Cebe kelimesinin lügat mânâsı zırh, demek olup⁴⁸ Cebeci Ocağı Osmanlı Devleti'nde Yeniçerilerin zırh, tüfek, kılıç, kazma, kürek, fitil, barut, kurşun, tulga, ok, yay gibi savaş aletlerinin yapıldığı, tamir edildiği ve savaşlardan sonra bu aletlerin tekrar toplanarak Cebahanede muhafaza altına alındığı ocağın ismidir. Ocağın kuruluş tarihi tam olarak bilinmemekle beraber Fatih Kanunnamesinde cebecibaşının adının geçmesinden Fatih döneminden önce kurulduğu anlaşılmaktadır. Merkezi İstanbul'da Ayasofya Camii karşısında olan Cebeci Ocağı'nın sınırlarda ve kalelerde de malzeme depoları ve üç yılda bir değiştirilen görevli cebecileri bulunmaktaydı. Cebeci Ocağı'nın merkezi durumunda bulunan Ayasofya karşısındaki kışlaların çevresi malzeme deposu ve savaş malzemeleri üretimi yapan atölyelerle çevriliydi. Buradaki üretimin yeterli olmadığı zamanlarda dışarıdan esnafa da iş yaptırılırdı.

Cebeci Ocağı'nın başında bulunan kişiye cebecibaşı denilirdi. Cebecibaşı teşrifatta topçu başından önce, kapıcılar kethüdasından sonra gelirdi. Cebecibaşından başka bu ocakta bir tanesi baş kethüda olmak üzere dört tane kethüda bulunurdu. Bunun dışında cebeciler katibi, baş halife ve kisedar denilen ocağın maaş ve harp levazımatının kaydını tutmakla ilgilenen görevliler de vardı. Cebecibaşı ayrıca İstanbul'da Ayasofya, Hocapaşa ve Ahurkapu semtlerinin asayiş ve düzeninden de sorumluydu. Cebecibaşının değişmesi durumunda cebahanedeki malzemenin sayımı yaptırılır ve eğer eksik çıkarsa bu eksikğin yarısı cebecibaşıya yarısı da cebehane başhalifesine ödettirilirdi.

Ocağa asker alımı Acemi Ocağı'ndan yapılırken devşirme sisteminin bozulmasıyla artık evlenmeye başlayan cebeci askerlerinin çocukları ve daha sonra da dışarıdan eleman alınmaya başlamıştır⁴⁹. Savaş zamanı bilhassa silah imalini

⁴⁶ Sertoğlu, *age.*, s.229.

⁴⁷ Abdülkadir Özcan, "Kapıkulu", C. 24, İstanbul, 2001, s. 348.

⁴⁸ Mehmet Zeki Pakalın, "Cebeci", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s. 262.

⁴⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devlet Teşkilatından Kapıkulu Ocakları*, C. II, TTK Basımevi, Ankara, 1988, s. 3-6, 9-10, 12,14.

yetiştiremedikleri durumlarda dışarıdan gönüllü olarak yazılan cebecilere cebeci serdengeçtisi denirdi⁵⁰.

Yeniçerilerin talim yaparken kullanacakları silahlar, cebeciler tarafından dağıtılır ve talimden sonra tekrar toplanarak muhafaza altına alınır. Yine savaş alanına da savaş araç ve gereçleri cebeciler tarafından at, katır ve develerle taşınır⁵¹, düşmanla savaşmadan önce de yine cebeciler tarafından yeniçerilere tüfek, kurşun ve siper kazmak için kazma, kürek dağıtılırdı⁵². Eğer padişah ya da sadrazam sefere çıkacaksa tüm cebeciler sefere iştirak eder başka biri sefere komutan tayin edilirse ihtiyaca göre cebeci gönderilirdi⁵³.

Cebeciler kışın haftada bir, yazın ise haftada iki gün tüfek talimi yaparlar, maşlarını da öteki Kapıkulu Ocakları gibi ulufe veya mevâcib adıyla üç ayda bir alırlardı. Ayrıca senede bir kere âdet-i kemanbahâ adıyla otuzar akçe yay parası alırlardı.

Cebeci Ocağı da Yeniçeri Ocağı gibi orta ve bölüklere ayrılır, bu bölüklerin bir kısmı nakkaşân, tirgerân, tûğî ve saykalî şeklinde isimlendirilirdi. Bölük sayısı 66'ya cemaat ortası ise 62'ye varırdı⁵⁴. Cebecilerin sayısı Yeniçerilerle orantılı olarak artar ya da eksilirdi⁵⁵. Örneğin Kanuni devrinde sayıları 700, XVI. yüzyıl sonlarında 4000 civarında olup bu sayı IV. Murad zamanında 7000-8000'e kadar varmış ise de daha sonra 2500 civarına düşmüştür.

Cebeci Ocağı, Yeniçeri Ocağı ile beraber kaldırılarak yerine 1054 kişiden oluşan Cebehane kurulmuştur. Yeni kurulan Cebehane sağ ve sol olmak üzere ikiye ayrılmış ve başlarına bölükbaşları tayin edilmiştir. Bölükbaşlarının altında mülazımlar üstünde ise baş bölükbaşı görevlendirilmiştir. Ocağın en yüksek görevlisi cebehanci başı olup onun yanına da cebehane nazırı atanmıştır. Bu nazır ocağın teknik işlerinden sorumluydu⁵⁶.

3.2.1.1. Topçu Ocağı

Osmanlı Devleti'nde top ilk kez I. Murad döneminde I. Kosova Savaşı(1389) sebebiyle kullanılmış olup Topçu Ocağının da Yeniçeri Ocağıyla birlikte onun döneminde kurulduğu tahmin edilmektedir. Yıldırım Bayezid dönemindeki İstanbul kuşatmasında ve Niğbolu Savaşı'nda da top kullanılmıştır. Ayrıca 1423 öncesinde kalelerde de top bulunduğuna varsayılmaktadır⁵⁷.

Topçu Ocağı genel olarak top dökümhanesi ve sahra topçu birlikleri olmak üzere ikiye ayrılıyordu. Bunlardan top dökümü işi kullanmaya göre daha öncelikli görülmüş ise de topçu ocağının esas gücünü sahra ve kale topçu bataryaları oluşturmaktaydı⁵⁸. İlk sabit top dökümhanesinin II. Murat döneminde Edirne'de kurulduğu tahmin edilmektedir. Osmanlı topçuluğunun merkezi durumundaki Tophâne-i Âmire ise İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmed tarafından kurulmuş ve burası II. Bayezid döneminde genişletilmiş, Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise yıkılarak

⁵⁰ Yasemin Kılıçarslan, "Cebeci", *DİA.*, C. 7, İstanbul, 1993, s. 182-183.

⁵¹ Uzunçarşılı, *age.*, C. II, s.12, 15.

⁵² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devlet Teşkilatından Kapıkulu Ocakları*, C. I, TTK Basımevi, Ankara, 1988, s. 375.

⁵³ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 8.

⁵⁴ Kılıçarslan, *agm.*, s. 182-183.

⁵⁵ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 21.

⁵⁶ Kılıçarslan, *agm.*, s. 182-183.

⁵⁷ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 35-36.

⁵⁸ Mesut Uyar- Edward J. Erickson, *Osmanlı Askeri Tarihi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2017, s. 83.

yeniden inşa edilmiştir⁵⁹. Tophane-i Âmire tabiri sadece İstanbul'da Tophane semtinde bulunan top dökümhanesi için kullanılmakta olup bu tabire ilk kez 1513 tarihindeki Tophane Muhasebe Defterinde rastlanmaktadır. III. Mustafa, III. Selim ve II. Mahmud zamanında tamirat geçiren merkezdeki Tophane-i Âmire⁶⁰ dışında eyaletlerde de tophaneler bulunmakta olup bunların önemli bir kısmı Semendire, Edirne, Belgrad, Budin, Erzurum, Kahire, Basra ve Van gibi önemli şehirlerdeydi. Buraların ortak özellikleri ulaşım elverişli, maden yataklarına, nehir ve deniz kenarlarına yakın yerlerde bulunmasıdır⁶¹. Küçük ve geçici olanlar hariç Osmanlı topraklarında toplam 25 barut imal atölyesi ve 19 top dökümhanesi mevcuttur. Top dökümü için gerekli olan tüm madenler kalay dışında Osmanlı topraklarında bulunmaktaydı⁶².

Merkezdeki topçu birlikleri ve Kapıkulları üç yıllık sürelerle sınırlardaki kalelerde görevlendirilirdi. Sertopî de denilen topçu ağası liderliğinde görevlendirilen bu topçu zâbit ve neferleri görevlendirildikleri kaledeki kale dizdarının komutasına girerler ve dönem dönem sınava tabî tutulurlardı. Üç yıllık sürenin sonunda da rotasyonla yerlerine yeni topçular görevlendirilirdi⁶³. Zamanla sınırların gelişmesine paralel olarak yeni kaleler ve bu kalelere yeni toplar eklendiğinden buralarda topçulara olan ihtiyaç da artmış ve bu ihtiyacı karşılamak için “yerlikulu topçu” adıyla bölge halkından topçu askeri alma yoluna gidilerek bu ihtiyaç karşılanmaya çalışılmıştır⁶⁴. Örneğin H. 1199/M. 1785 tarihinde Kars Kalesi muhafazasından sorumlu beylerbeyi Mustafa Paşa İstanbul'a gönderdiği yazıda elindeki topçuların topçu vekili de dahil olmak üzere firar ettiğini bu sebeple bunların maaşlarının diğer kaledeki görevlilere verilmek üzere hazineye kaldığını belirterek topçulukta mâhir 10 topçu istemiş ve merkezin izniyle yerli askerlerden 50 kişiyi topçu neferi olarak kaydetmiştir⁶⁵. Merkezden gönderilen topçu birlikleri kaledeki askerlere top dökme ve kullanma sanatını öğretmekle mükellefler. Kale topçularının önemi Macaristan eyaletlerini savunmada kilit bir bölge olan Budin'in 1541'de fethiyle artmıştır⁶⁶.

Osmanlılarda seyyar top dökme de yaygın olup ilk seyyar top 1438'de Mora'daki Germe Hisarı kuşatması dolayısıyla dökülmüştür. Fatih'in İstanbul kuşatması sırasında da surlar önünde top dökülmüş ve eldeki belgelerden anlaşıldığına göre bu şekilde seyyar top dökümü XVI. yüzyıl ortalarına kadar devam etmiştir. Seyyar top dökme işi özellikle top taşımanın sıkıntılı olduğu Balkanlar ve Doğu Avrupa coğrafyasındaki kale kuşatmalarında kullanılmıştır. Develerle savaş bölgesine taşınan bakır ve kalaylar, kurulan ocaklarda eritilmek suretiyle yeni toplar dökülmüştür⁶⁷. Ayrıca eldeki topların kale muhasarasında yetersiz olduğu durumlarda da savaş alanında daha büyük toplar dökülürdü.

Topçu Ocağı'nın başında bulunan topçubaşı (sertopî) aynı zamanda Tophane ve Beyoğlu taraflarının asayiş ve düzeninden de sorumluydu. 1574'e kadar padişah sefere çıkarsa sefere katılmak zorunda olan topçubaşının bu tarihten sonra devamlı olarak sefere katılması zorunlu olmuştur⁶⁸. Tophane-i Âmire'deki teknik personel ve

⁵⁹ Salim Ayduz, “Tophane”, *DİA*, C. 41, İstanbul, 2012, s. 253-254.

⁶⁰ Şafak Tunç, *Tophane-i Âmire ve Osmanlı Devletinde Top Döküm Faaliyetleri*, Acar yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 8, 17.

⁶¹ Ayduz, *agm.*, s. 255.

⁶² Uyar-Erickson, *age.*, s. 84-85.

⁶³ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 52.

⁶⁴ Uyar-Erickson, *age.*, s. 86.

⁶⁵ 217 Numaralı Ruûs defteri Sayfa 5-Belge 3.

⁶⁶ Uyar-Erickson, *age.*, s. 86.

⁶⁷ Ayduz, *agm.*, s. 255.

⁶⁸ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 58-59.

sanatkarların başında bulunan top dökücü ustası, Topçubaşından sonra en yüksek görevliydi. Sefer sırasında tayin edilen Tophane nazırı da topların zamanında dökülerek gerekli yerlere zamanında gönderilmesi gibi işlerin organizasyonundan sorumluydu⁶⁹. Tophanenin sivil memurlarından olan Tophane emininin görevi ocağa alınan ve kullanılan malzemenin hesabını tutarak senelik hesap vermektir.

Topçu Ocağı 72 cemaatten oluşup bunun birinci cemaati beş bölükten oluşmakta ve bu bölüklere Ağa bölükleri denmektedir. Birinci ağa bölüğü en kalabalık bölük olup ağa bölüklerinin dışında kalan kısımlar için sadece cemaat tabiri kullanılmıştır. Cemaatlerin başında ise çorbacı denilen kumandanları bulunmaktaydı. Topçu Ocağı'nın bayrağı sarı ve kırmızı renkli olup seferlere giderken Cebecilerin önünde yer alırlardı⁷⁰.

Topçu Ocağı, Osmanlı askerî sınıflarının genelinde meydana gelen bozulmalardan en az etkilenen sınıf olmuş ve bu ayrıcalıklı konumunu imparatorluğun sonuna kadar korumuştur. Askerî alandaki bozulmalar karşısında uygulanan ıslahatlar da ilk olarak Topçu Ocağı'nda başlamıştır⁷¹.

3.2.1.1.(1). Sûrat Topçuları Ocağı

Bâb-ı Âlî, 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rusya'nın başarılı olmasını Rus topçusunun maharetine ve yine bu ordudaki hafif topların sağladığı ateş üstünlüğüne bağladığından topçuluk konusunda harekete geçmiştir⁷². Çünkü Kanuni döneminden itibaren Avrupa'da yayılan hafif topların aksine Osmanlı Devleti'nde sadece kale kuşatmaları için kullanılan ağır muhasara topları vardı. Ancak bunların taşınması zor olduğu için her sefere götürülemez, bazı seferlerde de kuşatılacak kalenin yanında top dökütürülerek kullanılıyordu. Bu doğrultuda ıslahat yapmak için III. Mustafa döneminde Fransa'dan gelen Macar asıllı topçu subayı Baron de Tott görevlendirilmiş ve Sahra Topçusu adıyla bilinen Sûrat Topçuları Ocağı kurdurulmuştur. Bu topların özelliği çabuk doldurulması ve çabuk taşınmasıydı⁷³. Sûratçi Ocağı 25 top ve 250 kişiden oluşan küçük bir birlik olup onu asıl önemli bir konuma yerleştiren özelliği Osmanlı Ordusu bünyesinde kurulan ilk modern Avrupa tarzı birlik olmasıdır⁷⁴. Buradaki çalışmalar top dökümüyle başlamış ve topçu talimiyle devam etmiş, ilk yetiştirilen 50 sûrat topçusu 1773 yılında Varna'ya muharebe için gönderilmişti. Ancak bunların cephedeki durumları hakkında bilgi sahibi değiliz. Ertesi yıl 1774'te gönderilen 243 sûratçi ise gerekli tüm taltif ve bahşişlere rağmen Kozluca'da Ruslar karşısında bir varlık gösteremeyerek kendilerine topları çekmek için verilen atlarla savaş meydanından kaçmışlardır⁷⁵.

III. Mustafa'nın vefatından sonra bu ocak kaldırılmış ve Halil Hamid Paşa'nın sadrazam olmasıyla 1782'de yeniden kurulmuş ve III. Mustafa döneminde iki yüz elli olan sayıları iki bine çıkarılmıştır⁷⁶. I. Abdülhamid de Sûrat Topçuları Ocağı'nın

⁶⁹ Ayduz, *agm.*, s. 255.

⁷⁰ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 54, 57, 59, 61-62.

⁷¹ Uyar-Erickson, *age.*, s. 87.

⁷² Fatih Yeşil-Ömer Gezer, "Osmanlı Devleti'nde "Sûrat" Topçuluğu: Taktik, Talim, Muharebe Performansı ve Nizâm-ı Cedid II (1773-1807)", *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies* LIII, 2019, s. 240, 241.

⁷³ Ali Rıza Şimşek, "Osmanlı Ordusunda 18. ve 19. Yüzyıllarda yapılan ıslahat Çalışmaları ve bu Çalışmalarda Yabancı Uzmanların Rolü", Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2006, s. 82-83.

⁷⁴ Uyar-Erickson, *age.*, s.218.

⁷⁵ Yeşil-Gezer, *agm.*, s. 241.

⁷⁶ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 67.

gelişmesini desteklemiş, sadrazamlardan bu konu hakkında sık sık bilgi alarak pazartesi günleri Beyoğlu'nda Perşembe günleri Sadâbâd'da yeni alınan askerlerin yaptıkları talimleri izlemeye gitmiştir. Baron de Tott'un gayretleriyle topun zarar görmesini engelleyecek şekilde temizlemek suretiyle dakikada 5 atış yapacak hıza ulaşan Sûrat Topçularının bu başarısı Avrupa askerî literatürüne de uygundu. Ancak yine de Rus ordusunun hızına ulaşamamıştı. Ayrıca Baron de Tott, sûrat topçularının rahat ve hızlı hareket edebilmeleri için onlara Arnavut kıyafetlerine benzeyen üniformalar hazırlatmış ve savaşlarda yakınlarına gelen düşmanla savaşılabilmeleri için günlük olarak tüfenklerle süngü talimleri de yaptırmıştır⁷⁷

Baron de Tott'un İstanbul'dan ayrılmasından sonra Halil Hamid Paşa sûratçı ocağıyla ilgilenmiş ve bu konuda bir risâle yazmıştı. Bu risâleyi gece-gündüz okuyup aralarında müzakere etmeleri için İstanbul'daki ve taşradaki sûratçı kışlalarına göndermiştir. Risalede ;

_Sefere giderken top arabasına ve cebehane sandığına konulacak malzemelerle ilgili olarak bunların bunların hangi gözüne hangi malzeme konulacağı ya da mühimmatın hangi malzemedен hazırlanacağı gibi konular en ince ayrıntısına kadar açıklanarak konuya bir standart getirilmiştir.

_Topçu bölüğünde görev yapanların vazife ve sorumlulukları tek tek açıklanmıştır. Buna göre bir toptan on kişi sorumlu olup başlarında top ustası bulunacaktır.

_Seferlerde serasker ve sûratçıların karşılıklı sorumlulukları ve bunların savaşlarda alacağı pozisyonlar açıklanmıştır.

_Savaşlarda zabitan ve topçubaşının topları savaş alanına nasıl taksim edeceği açıklanarak her bin nefer için iki topun bulundurulması önerilmiştir.

_Topçu birlikleri savaştan önce birinci safın arkasına yerleştirilerek saklanacaktır.

_Savaşlarda seraskerler genelde piyadelerle birlikte kebir balyemez toplarını orta kola, küçük sûrat toplarını da süvarileriyle sağ ve sol kollara paylaştırmışlardır⁷⁸.

1784'te İstanbul'a gelen Fransız askerî uzman gurubundan St. Remy ve Aubert gözetiminde talime başlayan sûratçılar öncekinden daha büyük bir ilerleme kaydetmişlerdir. Halil Hamid Paşa bunun İstanbul dışındaki sûratçılara da öğretilmesi için taşra ortalarından kabiliyetli iki üç askerini seçilerek İstanbul'a gönderilmesini istemiştir. Bunlar yeni eğitimi iki üç ay zarfında öğrenerek geri dönüp kendi ortalarına anlatacaklardı⁷⁹. Ancak taşralarda ismi olup cismi olmayan neferler devlet hazinesini zarara sokmaktaydı. Örneğin 1784 senesinde Belgrat'taki Kurşunlu Palangası'nı korumakla görevli neferlerin 1784 yılında yapılan yoklamada bir kısmının olmadığı tesbit edilmiş ve mevcut olmayanların kayıtları silinmiştir⁸¹. Yine 1785 tarihinde Özi Kalesi'ni korumak için 200 sûratçinin ocağa kaydolunmasına karar verilmişse de bunlardan ancak 165'i kaydedilebilmiş, kalan 35'inin de bulunup kaydedilmesi için yeni bir emir verilmiştir⁸².

Ordunun en talimli sınıfı olarak görülen Sûratçı ocağı ne yazık ki disiplin konusunda diğer sınıflara benziyordu. Nitekim başlayan 1788-1792 Osmanlı-Rus-

⁷⁷ Yeşil-Gezer, *agm.*, s. 240-242, 245-246.

⁷⁸ Yeşil-Gezer, *agm.*, s. 246, 247, 252-254

⁷⁹ Taşradaki sûratçılarla ilgili olarak Erzurum'ın yerli halkından ocağa kaydolunan 152 kişilik sûratçı birliğinin kayıtlarının maaş tahsisi için Erzurum Valisi Ali Paşa tarafından İstanbul'a gönderilmesine dâir bkz. 217 Numaralı Ruûs Defteri, Sayfa 6-Belge 7'deki yarım belge.

⁸⁰ Yeşil-Gezer, *agm.*, s. 256.

⁸¹ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 7-Belge 8.

⁸² 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 7-Belge 9.

Hasburg Savaşı'nda süratçilerin bir kısmı zabitlerinin himayesiyle cepheye gitmeyip yerlerine başkalarını gönderdiğinden ve cephede de eksiklikleri tamamlamak için ücretli asker tutulduğundan süratçi ocağı savaş sırasında pek varlık gösterememiş ve 1791'de kalifiye süratçi neferi sıkıntısı en yüksek noktaya gelmiştir. Bu dönemde İstanbul'da 87'si firarî olmak üzere toplam 849 süratçi bulunmaktaydı. Yeniçeri piyadelerinden sürat topçusu eğitimi alanlar da ordunun ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalmışlardır.

III.Selim döneminde Yeniçeri piyadeleri süratçilere entegre edilmiş ve bunlar Rusya örneğinden hareketle 1790 yılında Dergâh-ı Âlî Yeniçeri Süratçıları adıyla örgütlenmiştir. Bu çerçevede yeniçeri ortalarına bir topçu ustasıyla birlikte birer ikişer top dağıtılmıştır. Ancak bu uygulama da cephedeki süratçi açığını kapatmaya yetmemiştir.

Taşradaki süratçilerde de durum farklı olmayıp 1789 Şubatında Belgrat'ta bulunan 8 sürat topunu kullanacak bir tane dahi süratçi neferi bulunmamıştı. Maaşların zamanında ödenmemesi, kışın başlaması gibi sebeplerle İstanbul'a dönen süratçilerin yerine savaşın başlamasından itibaren civar bölgelerden ücretli askerele toplanarak serhat kalelerindeki açık giderilmeye çalışılmıştı. Ancak bunlar da savaştan dolayı hanelerini korumak için memleketlerine geri dönmüşlerdi. Böylece Osmanlı Devleti'nin bu önemli hududu savunmasız duruma düşmüş, bundan dolayı İstanbul'dan buraya bir serdengeçti ağası yönetiminde talimli neferler gönderilmiştir. Yine Özi Kalesi'ndeki süratçi açığını kapatmak için Silistre'den 202 süratçi ocağa kaydolunmuş bunların ancak 150'si görev yerine ulaşmışsa da bunlar da askerlikle alâkası olmayan esnaf-çiftçi gürûhundandı. Yine diğer sebeplerle birlikte Bender Kalesi'nde gerekli sürat topçusu ve sürat topu bulunmadığı ve gönderilen fermâna rağmen İsmail Kalesi'nden sürat topçuları zamanında Bender'e gelmediği için kale, Kasım 1789 yılında Rusların eline geçmiştir⁸³.

Savaşı devam ettiği süreçte 1789 Rimnik Muharebesi'nde yenilen Osmanlı Devleti'nin bu yenilgisinde hataları görülen süratçiler için çıkan fermanda taşradaki süratçilerin yoklanmasına karar verilmiştir. Çönlü 6 akça yevmiye alabilmek için kale korumakla görevli topçular bile kendini sürat topçusu olarak gösterebiliyor ya da yevmiesini alan süratçi ortadan kayboluyor, savaşın karmaşasında kontrol edilemeyen mukabeleciler ocaklıklardan topladıkları süratçi mevâciplerini zimmetlerine geçirebiliyorlar bu da süratçilerin mağdur olmasına sebep oluyordu⁸⁴.

İki sene süratçi nazırlığı yapan Rasih Efendi III. Selim'e sunduğu layihada, süratçilerin bozulmasının sebepleri arasında bunların yevmiyelerinin çok olmasına rağmen tayinatlarının az olduğunu çünkü zabitleri tarafından alındığını, kullandıkları topların kalibrelerinin küçük olması nedeniyle Topçu Ocağı'nda ikinci sınıf asker muamelesi gördüklerini ve top taşımak gibi ayak işlerinin bunlara yaptırılmasını göstermiş ayrıca ocağa kayıtların nâzır yerine ocaklılar tarafından yapılması nedeniyle ne idüğü belirsiz kişilerin süratçi yazıldığını bunların da talim yapmak istemediğini belirtmiştir. 1788-1792 yılları arasında süren savaş sırasında süratçi yoklamalarına başlanmış ve savaştan sonraki barış döneminde de yoklamalara devam edilmiş, taşradaki süratçiler de olağandışı durumlar için müfettiş gönderilmiştir. Örneğin 1803'te Erzurum'daki süratçileri teftiş eden Mehmet Raşid Efendi kayıtlı olan 140 süratçiden sadece 40'ının görev yerinde olduğunu belirterek bunun sebebinin de Erzurum

⁸³ Yeşil-Gezer, *agm.*, s. 257-260.

⁸⁴ Yeşil-Gezer, *agm.*, s. 269.

Gümrüğü'nden tayin edilen ocaklıktan verilmesi gereken mevâciplerin zamanında ödenmemesi olarak göstermiştir⁸⁵

1793'te çıkarılan yeni Topçu Nizamnâmesiyle 25 ortadan oluşan Topçu Ocağı'nın her bir ortasında 4 sürat, 2 obüs, iki şâhî ve 2 balyemez topu bulunacaktı. Böylece ortada bulunan topçu neferlerinin her birisinin her tip topu kullanacak yetkinliğe sahip olması amaçlanmıştı. Yine aynı nizamnâmeyle haftada iki gün olan ateşli talim sayısı üç güne çıkarılmış kuru talim ise iki günle sınırlandırılmıştı. Levent'teki Nizâm-ı Cedîd Kışlası da topçu talimi yapılacak yerler arasına girmiş, 12 bölükten oluşan Nizâm-ı Cedîd ordusunun her bir ortasına 12 tane top dağıtılarak topçularla piyadelerin Avrupa'nın diğer ülkelerinde olduğu gibi birlikte talim yapması sağlanmıştır. Başkentte talim yapan top ustaları ve arabacılar nöbetleşe olarak bir yıllığına serhat kalelerine gönderilerek bu kalelerdeki topçulara bildiklerini öğretmeleri de nizamnâmenin maddeleri arasındaydı. Ayrıca her bir sürat topunu korumak için topçular dışında tüfekendâz on nefer görevlendirilecek, muharebe sırasında top nereye gönderilirse bunlar da topla birlikte gidecekler ve aynı zamanda top kullanmayı da öğreneceklerdir. Topçulardan boşalma olması durumunda topçu olmaya ilk aday bunlar olacaklardır. Osmanlılarda kullanılan sürat topları Avrupa'dakilerden ağır olduğundan nakliyyede problem yaşanıyordu. Topçuluk alanında III. Selim döneminde önemli bir adım olarak atılan Osmanlı Devletinde Fransa örneğinden hareketle kullanılan donanma, kale ve sahra toplarını standart bir ölçüye kavuşturan ilk nizamnâmenin 4 Mart 1805'te yayımlanmasıdır⁸⁶.

Topçu Ocağı, III. Selim döneminde yapılan ıslahatlara rağmen Kabakçı Mustafa İsyanında âsîlerin yanında yer almışlardır⁸⁷. 1810 yılında Azebçi Ocağı, Topçu Ocağı'na ilhak edilmiş durumdadır. Ocağa devşirme kökenli olmayanlardan da küçük yaşta civelek denilen genç erkek çocuklar alınmış, ancak bu durum ocağın nizâmının bozulmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca taşradan topçu askeri alınması ya da bir bölükten diğer bölüğe hatır gönülle asker geçişi olması da ocağın kanunlarını bozan diğer hususlar olup bunlar yeni çıkan nizamnâme ile önlenmek istenmiştir. Ocak zâbitlerinden de bu kanunları uygulamakta özen göstermeleri istenerek dikkat etmeyenlerin mesul olup azarlanacağı çıkan nizamnâmede belirtilmiştir⁸⁸. Topçu Ocağı yapılan düzenlemelerinde etkisiyle olsa gerek Vaka-yi Hayriye sırasında Humbaracı ve Lağımcı Ocaklarıyla birlikte padişahın yanında yer almıştır⁸⁹.

3.2.1.2. Top Arabacıları Ocağı

İlk zamanlarda toplar hafif olduğundan topçu ortaları deve ve katırlarla bu topları savaş alanına taşımışlar ancak zamanla topların çapı ve ağırlığı büyüdükçe nakil işi zorlaşmış ve bu iş için ayrı bir bölüm olarak Top Arabacıları Ocağı kurulmuştur. Fatih Kanunnamesinde topçubaşının ismi geçmekteyse de top arabacıbaşının kaydı yoktur. Pek çok kapıkulu ocağı gibi bu ocağın da tam kuruluş tarihi bilinmemekle beraber Fatih'in Otlukbeli Savaşı için Akkoyunlular üzerine düzenlediği seferde top arabaları kullanılmıştır⁹⁰

⁸⁵ Yeşil-Gezer, *agm.*, s. 272-273.

⁸⁶ Yeşil-Gezer, *agm.*, s. , 269-278.

⁸⁷ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 67, 69.

⁸⁸ 217 Numaralı Ruûs Defteri sayfa 3-Belge 1.

⁸⁹ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 67, 69.

⁹⁰ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 97.

Son yıllarda yazılan bazı kaynaklara göre Top Arabacıları Ocağı'nın asıl kuruluş amacı “tabur cengi” denilen bir savaş taktiğini uygulamak içindir. Ancak zamanla - özellikle 1526 Mohaç Meydan Muharebesi'nden sonra- muharebelerin şekli değişip meydan muharabelerinin yerini daha çok muhasaralar aldığından top arabacıları özellikle 1596 Haçova Muharebesi'nden sonra sadece savaşlara top taşımak, top arabaları imal etmek ve bunlardan bozulanları tamir etmekten sorumlu olmuşlardır⁹¹.

Bu ocağın başında arabacıbaşı bulunurdu. Top Arabacılarının imâlathanesi Tophane'de, kışlaları Şehremini'de ve hayvanları ise Ahurkapı'da bulunurdu sayıları XVI. asrın ortasında 678 kişidir. Top Arabacıları Ocağı, Topçu Ocağıyla birlikte ıslahata tâbî tutulmuş ve bu vesileyle süvâri ve piyâde olmak üzere iki kısma ayrılmış ve piyadelerin ilk bölümü ağa bölümü olarak kabul edilmiştir⁹².

3.2.1.3. Humbaracı Ocağı

Halk dilinde yanlış olarak “kumbara” şeklinde de telaffuz edilen humbara, Farsça küçük küp, küpçeğiz anlamına gelmekte olup Osmanlı ordusunda demirden boş olarak yapılan kürenin içini demir, barut ve kurşun parçacıklarıyla doldurmak suretiyle yapılan havan topu veya el bombalarının adıdır. Bunların elle atılanına el humbarası, havan topu ile atılanına ise havan humbarası denirdi. Halk dilinde yanlış olarak “kumbara” şeklinde de telaffuz edilmiştir⁹³. Osmanlı ordusunda bu humbaraları yapan ve kullanan sınıfa Humbaracı Ocağı denilmiştir. Ocağın kuruluş tarihi tam olarak bilinmemekle beraber XV ve XVI. yüzyıllar arasında olduğu tahmin edilmektedir⁹⁴.

Humbaracılar ve top arabacıları ocakları, topçu ocağı ile ilgili teknik sınıflardandır. 1731 yılına kadar tam anlamıyla müstakil bir ocak olamayan humbaracı ocağı, cebeci, topçu ve tımarlı olmak üzere üç kısımdan oluşuyordu. Cebeci Ocağı içerisinde yer alarak patlayıcı humbara imal eden usta ve kalfalardan oluşan humbaracılar ile topçu ocağı içerisinde yer alanlar maaşlıydılar. Asıl humbaracılar ise İstanbul dışında Macaristan ve Bosna'daki kale ve müstahkem mevkiilerde görevli olan tımar ve zeâmet sahibi humbaracılarıdır. Bu tımarlı humbaracıların başında İstanbul'da ikâmet eden humbaracıbaşı bulunurdu. Bunun dışında bireysel olarak donanmada görevli olanlar da vardı⁹⁵.

XVII. yüzyıl başlarından itibaren iyice bozulan humbaracı ocağının ulûfeliler bölümü, I. Mahmud döneminde aslen Fransız olan Kont de Bonneval (Müslüman olduktan sonra Humbaracı Ahmed Paşa adını alarak kendisine beylerbeyi rütbesi ile birlikte Humbaracıbaşı ünvanı verildi.) tarafından ıslah edilmiştir⁹⁶. Yapılan ıslahatlar sonucu Humbaracılar yeniden teşkilâtlandırılarak nizamnâmeleri yenilenmiş, doğrudan sadrazama bağlanmış ve sayıları üç yüz ulufeli ve üç yüz bir tımarlı olmak üzere altı yüz bir kişi olarak belirlenmiştir Humbaracılar için Üsküdar'daki Ayazma Sarayı'nda bir imâlathane ve kışla yapılmıştır. İyi bir eğitimden geçen humbaracılarından eğitimlerini tamamlayanlar Niş, Vidin, Azak, Hotin ve Bosna gibi sınır kalelerine humbaracıbaşı olarak tayin edilebileceklerdi⁹⁷ 1734'te ilk askeri fen ve tatbikat okulu olan

⁹¹ Uyar-Erickson, *age.*, s. 90-92, 102.

⁹² Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 99, 107.

⁹³ Mehmet Zeki Pakalın, “Humbara”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993, s. 854.

⁹⁴ Ahmet Halaçoğlu, “Humbaracı”, *DİA.*, C. 18, İstanbul, 1998, s. 349.

⁹⁵ Uyar-Erickson, *age.*, s. 92-93.

⁹⁶ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 117-120.

⁹⁷ A. Halaçoğlu, *agm.*, s. 349.

Hendesehane açıldı⁹⁸. Humbarahâne de denilen bu Hendesehâne’de geometri dersleri de veriliyordu. Ancak I. Mahmud’un ölümünden sonra Humbaracı Ocağı ihmâl uğramış, I. Abdülhamid döneminde Sadrazam Halil Hamid Paşa’nın gayretleriyle ıslah edilmeye çalışılmışsa da pek sonuç alınamamıştır. III. Selim hükümdarlığının ilk dönemlerinden itibaren humbara talimlerine çok önem vermiş ve Humbarahaneye bağlı Mühendishâne-i Berr-i Hümayûn’u kurdurmuş, ve Humbaracıların sayısını 200’den 500’e çıkarmıştır. Bu dönemde 1792’de bir kısmı lağımıcılara diğer kısmı humbaracılara özel olmak üzere Halıcıoğlu’nda bir humbarahâne inşa edildi ve humbaracı ve lağımıcılara özel kanunnâmeler hazırlandı. 1792 tarihli humbaracı ocağı kanunnâmesine göre bu ocak 500 humbaracı ve 250 mülâzımdan oluşmakta her on neferin biri halife dokuzu yamak olarak belirlenmiştir. Ayrıca her beş askerin üstüne bir ser-halife tayin edilmiştir. Yine bu kanunnâme ile ocağın tayin, terfi ve emeklilik işleri yeniden düzenlenmiştir⁹⁹.

Humbaracı Ocağı, İmparatorluğun son dönemlerinde seferlerde top kullanmaktan da sorumlu olmuş Humbaracı bölüklerinin isimleri de kullanılan topun çeşit ve çapına göre isimlendirilmiştir. 1822 senesinde Humbarahane Nâzırının verdiği takrirden İstanbul’da kayıtlı 1531 humbaracı olduğu anlaşılmaktadır. Bu sayının azlığından şikayet eden nâzır, iki yeni bölük daha açılmasını istemektedir. Devletçe kabul edilen bu istek üzerine açılacak bölüklere yeterince havan topu kullanan bölük olduğu için kaleborna ve obüs topu verilecektir.¹⁰⁰

3.2.1.4. Lağımçı Ocağı

Muhasara edilen kaleyi yıkmak için lağım yapan ve atan sınıf olan lağımçı ocağı¹⁰¹ Fatih zamanında kurulmuştur. Lağımçı ocağı, düşman surları, kaleleri ve tahkimatlarının altına tüneller kazarak bu tünellere barut ve fitil gibi patlayıcı maddeler döşerler ve belirlenen zamanda patlatmak suretiyle kale bedenlerinde ve yeraltında geçit ve gedikler açarlardı. Bunun dışında mevzi kazmak ve tabya hazırlamak gibi toprak tahkimatını içeren görevleri de vardı.¹⁰² Lağımçı Ocağı, iki kısma ayrılmış olup bunların bir kısmı cebeci ocağına bağlı olarak çalışan maaşlı usta ve kalfalardır. Bunlar cemaat-i lağımçıyan adıyla da anılırlardı. Lağımçıların asıl kısmını başında lağımçıbaşının bulunduğu tımarlı kısım oluşturmaktaydı¹⁰³. Lağımıcılara olan ihtiyaç Macaristan ve Avusturya’nın bulunduğu sınır bölgesinde fazlaydı. Çünkü buradaki savaşlar daha çok muhasara şeklinde gerçekleşiyordu.

Lağımçıları, kapıkulu ocağı içinde yer almalarına rağmen gevşek bir teşkilatları vardı ve düzenli bir birlikten ziyade yarı zamanlı yardımcı muharebe destek birliği şeklinde organize olmuşlardı¹⁰⁴. Bunların sayıları yeterli olmadığı zamanlarda sivillerden de lağımçı alınıyordu. Örneğin Kanuni, Zigetvar seferine giderken çeşitli beldelerden lağımçı almıştı. 1596 Eğri seferinde 500 lağımçı görev yapmıştır. Yine lağımçı ocağında Ermenilerden de görev yapanlar vardı.¹⁰⁵

Lağımçı ocağı diğer çağdaş Avrupa devletlerindeki emsallerine göre daha ileri bir durumdaydı. Kıbrıs’ın fethinde adanın iki önemli kalesi olan Nikosia (Lefkoşa) ve Famagusta (Magosa) kalelerinin fethedilmesinde lağımçıların büyük rolü olmuştur.

⁹⁸ Şimşek, agt., s. 78-79.

⁹⁹ A. Halaçoğlu, *agm.*, s. 350.

¹⁰⁰ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 83-Belge 124.

¹⁰¹ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 131.

¹⁰² Uyar-Erickson, *age.*, s. 93.

¹⁰³ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 131, 133.

¹⁰⁴ Uyar-Erickson, *age.*, s. 93-94.

¹⁰⁵ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 131-132.

Hatta Famagusta'nın fethi lağımçıların zaferleri açısından zirve noktasıdır. Bu muhasarada uygulanan teknikler yüzyıl sonra Fransa'da yeniden kefedilecektir.

Lağımçı palanga ve ordugâh inşasında da görev alıyorlar ve yol, köprü ve kale inşaatlarında orta seviyede usta ve ekip başı vazifesi yapıyorlardı. 1790 yılına gelindiğinde iyice gevşek bir yapıya dönüşen ve eski önemini yitiren Lağımçı Ocağı Avrupadaki gelişmelere uygun olarak yeniden düzenlenmiş ve bu dönemde ilk defa sahra istihkam işleriyle mimarlık ve inşaat mühendisliği işleri birbirinden tam olarak ayrılmıştır¹⁰⁶

Lağımçı Ocağı'nın nizamnâmeleri ve talimleri Humbaracı Ocağı'na benzemekteydi¹⁰⁷. Bu sebeple bu iki ocak bir süre birleştirilmiş ise de H.1207/M. 1792-1793 yılında birbirinden ayrılmışlardır. H. 1221/M. 1806-1807 yılında Lağımçı Ocağı tekrar Humbaracı Ocağına katılmış ancak değişen nizamlarına devam eden seferler nedeniyle bakılamadığından düzen iyice bozulmuş ve iki ocak yeniden birbirinden ayrılarak Lağımçıları için yeni bir nizamname yapılmıştır. Yeni yapılan bu nizamnâmeyle göre

_Lağım fenni dışındaki maddeler Humbaracı Ocağı nizamnâmesi ile aynı olacak,

_Lağımçı Ocağının nâzır, kethüda, başçavuş, alemdar, zâbit ve halifelerinin İstanbul'da ikâmeti zorunlu olacak ve taşrada oturanlar nefer gürûhundan sayılacak,

_Humbaracı Ocağı Nâzırı aynı zamanda Lağımçı Ocağı Nâzırı kabul edilecek ve bu nâzır rüşvet ve iltimasa ne kendisi bulaşacak ne de başkalarına bu konularda göz yumacak ve bununla ilgili gerekli îkâz Bâb-ı Âlî'den kendisine yapılacaktır.

_Ocak zâbitler lüzumsuz yere azl ya da tayin olunmayacak. Ancak suçlu ise sadece azl ile kalınmayıp gerekli cezayı da alacak.

_Lağımçıbaşı, kanunsuz bir iş yaptığında ocak nâzırı tarafından ihbar edilecek ve suçluysa gerekli cezayı alacak. Eğer ocak nâzırı bu tarz hareketleri şikayet etmezse durumdan kendi de mesul tutulacaktır.

_Lağımçıları da Humbaracıları gibi obüs topları kullanacak ve bu topların en uygun olanları 7 ve 9 çaplarındakiler olsa da talimlerde kolaylık olması için 5 çapındaki toplar kullanılacak. Bunun için ocağa diğer alet ve edevâtıyla birlikte toplam 10 tane obüs topu verilecek ve haftada 2 kere nevbet eşliğinde top ve lağım talimi yapılacaktır. Ayrıca bu toplar ve mühimmatın konması için kışlada bir kârgir oda yapılacaktır.

_Her ortaya bir top verilecek ve 10 orta bir bölük kabul edilecektir. Her ortada bir halife maiyetinde 9 tımarlı sipahi ve 9 yevmiyyeli mülâzım bulunacaktır. Bir bölük 10 orta, 90 tımalı sipahi, 90 yevmiyyeli mülâzım ve 10 halife olmak üzere 190 kişiden oluşacak ve hepsinin üstüne 2 başhalife görevlendirilecek. Bu baş halifeler Humbaracılarıdaki gibi samur kalpak giyecek ve birinci bölük en seçkin sınıf kabul edilecektir

_Bir mülâzım bir halifenin ortasına tayin edildiği zaman yükseldikçe sırasıyla beli çaprastlı karakullukçu, aşçı, saka, 1. arabacı, 2. arabacı, 3. arabacı, 7. 8. ve 9. rütbelere çıktığında obüs kullanımı ve lağım fennini talim ve kullanmasıyla görevlendirilecektir. Bir rütbedeki asker kendinden daha düşük seviyedeki askerin zâbiti konumundadır. Bu saydığımız silsile savaş zamanları için geçerli olup barış zamanında İstanbul'da ocakta oldukları zaman görevde yükselmeler 1. mülâzım, 2. mülâzım, 3. mülâzım vs. şeklinde olacaktır. 9. mülâzım olanlar ortanın en kıdemlisi ve hepsinin zâbiti olup ortadaki halifelik makâmı boşaldığında 9. sipahi 1. ortaya halife tayin edilir. Ondan sonra da 2. ortanın halifesi, 3. ortanın halifesi şeklinde yükselip 10. halife

¹⁰⁶ Uyar-Erickson, *age.*, s. 94-95.

¹⁰⁷ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 80-Belge 119.

olduktan sonra yükselmeye devam ederse 1. başhalife, 2.başhalife, ocak bayraktarı, ocak başçavuşluğu, ocak kethüdalığı ve en son lağımçıbaşı olabilecektir. Silsilenin bu şekilde yürütülmesine dikkat edilecektir. Eğer yüksek bir ortadaki halife ölür ve yerine 9.sipahinin haife olması gerekirse bu kişi halifelğe 1.ortanın halifesi olarak başlayacak ve gittikçe yükselecektir. Her eksiklikte dışarıdan mülâzım alınmak suretiyle ortadaki nefer sayısının dokuz olmasına dikkat edilecektir. Dışardan alınan askerleerin namus ehli, güçlü, kuvvetli, soyu soppu belli kişilerden seçilmesine dikkat edilecektir. Bu yeni askerlerin isimleri, ebeveynleri, eşkalleri, doğdukları ve ikâmet ettikleri yerler ellerindeki senetlere yazılacaktır.

Eğer gerekirse irâde üzerine yeni bir bölük daha ihdas edilebilecektir¹⁰⁸. Nitekim 1815 yılında Lağımçı Ocağı Nâzırı Mehmed Nazif Efendi ve Lağımçıbaşı Seyyid Ahmed Ağa'nın yazılı isteği doğrultusunda 1815 yılında 2 ser halife ve 190 kişilik bölük mensubundan oluşan birinci bölüğeek olarak ikinci bir Lağımçı bölüğünün daha kurulduğunu görüyoruz¹⁰⁹. Yine 1823 yılında Humbarahâne-i Âmire Nâzırı Sadık Efendi İstanbul'da Lağımçı Ocağı'nın azlığından dolayı yeni bir bölük kurulmasını istemiş ve bu doğrultuda obüs topu kullanan yeni bir bölük oluşturulmuştur¹¹⁰. 19. yüzyılın başlarında Humbaracı Ocağı'nda humbara havanının yanı sıra obüs ve kaleborna toplarının imal ve kullanılmasıyla görevli bölükler, yine Lağımçı Ocağı'nda lağımın yanında obüs ve kaleborna toplarının imal ve kullanımından sorumlu bölükler bulunmaktadır¹¹¹.

3.2.2. Kapıkulu Süvarileri (.Altı Bölük Halkı)

I. Murat döneminde saray muhafız birliği olarak soylulardan ve saray hizmetlilerinden meydana getirildiğinde sayıları yüz civarında olan kapıkulu süvarileri Fatih döneminde yeniden teşkilatlandırılmıştı¹¹².

Kapıkulu süvarileri doğrudan padişahın şahsına bağlı olup Kapıkulu Ocakları içinde en mümtaz ve disiplinli bölümüydü¹¹³. Bu bölüktekiler saray hizmetine ve korumasına bakan baltacı ve bostancılardan terfi edenlerle¹¹⁴Yeniçerilerden hizmeti görülüp görevinde yükselenler, süvari evlatları ile Topkapı, Galata, Edirne ve İbrahim Paşa Saraylarındaki çıkmalardan oluşmaktaydı. Ayrıca savaş zamanlarında kalelerde yararlılıkları görülenler ve savaşlarda asker azlığından dolayı yerel halktan serdengeçti olarak yazılanlar üç yıllığına hizmet ettikten sonra uygun görülürlerse bu sürenin sonunda bu bölüklere alınırdı. Kapıkulu süvarileri XVI. yüzyıl sonlarından itibaren bozulmaya başlamış bu da ilk defa Özdemiroğlu Osman Paşa'nın doğu seferinde yararlılıkları görülenlerin bu ocağa kaydedilmesiyle başlamış ve bu usulsüz alımlar giderek artmış ve ocağın bozulmasına sebebiyet vermiştir. Kapıkulu ocakları içerisinde Divan-ı Hümayun'u basarak padişahı tehdit edecek kadar cüret gösteren ilk ocak kapıkulu süvarileridir. Kapıkulu süvarilerine karşı denge oluşturmak için hükümet, yeniçerileri yanına çekmiş ise de XVII. asrın ilk yarısından itibaren kapıkulu

¹⁰⁸ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 4-Belge 2.

¹⁰⁹ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 80-Belge 119.

¹¹⁰ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 84-Belge 125.

¹¹¹ 217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 84-Belge 126.

¹¹² Uyar-Erickson, *age.*, s. 79-80.

¹¹³ Şimşek, agt., s. 20.

¹¹⁴ Abdülkadir Özcan, "Kapıkulu", *agm.*, s. 348.

süvarileriyle yeniçeriler birlikte hareket etmeye başlamışlardır¹¹⁵. Ocak kurulduğundan beri kapıkulu süvarilerinin evlenmeleri serbestti¹¹⁶.

Kapıkulu süvarilerinin ocağa kayıt işlemlerine süvari mukabelecisi isimli maliye memuru bakar, bu memur aynı zamanda tüm askerlerin maaş defterine bakardı. Bu görev daha sonra vezir-i azama verilmiştir. Ocakta boşalan görevleri haber etmek de süvari mukabelecisinin görevi idi. Ancak ocağın bozulmasıyla birlikte boşalan görevler saklanarak ölen kişinin maaşlarını başkaları almaya başladı. Devlet bunun önüne geçmek için boşalan yerleri haber edenlerin yevmiyelerine iki akça zam yapmaya başladı. İhbâriyye akçası denilen bu mükâfat, tezimizde de geçmektedir. Yine bu ocaklardan boşalanların yerine, usulsüz olarak gelenler mahlûle çalmak deyimiyle nitelenmiş ve tezimizde sayfa 10-Belge 16, sayfa 10-belge18 örneklerinde de görülmektedir.

Topkapı Sarayı'ndan bu ocağa alınanlarla diğer saraylardan gelen çıkmaların maaşları aynı olmadığı gibi saray çıkmaları da kendi aralarında derecelerine göre maaşa bağlanmışlardır. Ayrıca aşağı bölüklerden kapıkulu süvarilerine alınanların maaşları da birbirinden farklıydı. Cûlus bahşişlerini ise tüm altıbölük halkı eşit olarak alırlardı. Maaşlara yapılan zam demek olan terakki ise Fatih Sultan Mehmed Han kanunları gereği kapıkulu süvarilerini oluşturan sınıflara göre değişmekteydi. Buna göre sipah ve silahdarlara beşer akça, ulufecilere dörder ve gariplere üçer akça terakki verilirdi¹¹⁷.

Kapıkulu süvarileri seferlerde merkezde padişahın ya da serdar-ı ekremin yanında durarak onları, sancağı ve hazineyi koruma görevini üstlenirlerdi. Yani padişah canını ve malını korumak gibi en üstün görevleri bu sınıfa vermişti. Sulh zamanında ise sipah ve silahdarlar İstanbul'da kalırken bunun dışında kalan kapıkulu süvarileri eyaletlerde ikâmet ederlerdi¹¹⁸. Bunlar İstanbul, Edirne ve Bursa arasındaki köy ve kasabalarda yaşarlar böylece harp zamanı kolayca toplanabilirlerdi¹¹⁹. İstanbul'da bulunanlar Çemberlitaş ve Süleymaniye taraflarında ikâmet ederlerdi¹²⁰. Herhangi bir savaş vukuunda merkezden uzak yerlerde olan süvari bölüklerine çavuşlar vasıtasıyla durum haber verilerek gerekli hazırlıkları yapmaları sağlanır, ayrıca kadılara da konuyla ilgili hüküm göndererek dellallar vasıtasıyla hüküm duyurulurdu¹²¹.

Kanuni döneminde tımlı sipahilerin uhdesinde olan âsâyiş ve güvenlik görevlerinin bir kısmı ve hatta tımlı sipahileri denetleme görevlerinin verilmesinin yanı sıra yine¹²² Kanuni döneminden itibaren sefer dönüşlerinde yararlılık gösterenlere kapıkulu süvarileri mülazım olarak ayrılmış ve bunlara padişah vakıfları mütevelliliği, büyük mukataaların bir senelik yönetimi, vergi ve cizyelerin toplanması görevleri verilmeye başlanmış ve bu uygulamalar sonraları sefer haricini de kapsayacak şekilde kanun haline getirilmiştir. Uygulamanın süresi üç seneydi. Kapıkulu süvarileri mültezimlik de yapar ve bu göreve giderken yanlarında görevlerine dair nişanlı berat taşırlardı¹²³. Bunun sonucunda kapıkulu süvarileri İstanbul'a göre eyaletlerde daha güçlü bir konuma sahip olmuşlardır¹²⁴. Bu durum sonradan suistimal edilmiş ve uygulamanın alanı genişletilmiş bu da halkın tepkisine yol açmıştır. IV. Murad bu

¹¹⁵ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 190-197.

¹¹⁶ Şimşek, agt., s. 21.

¹¹⁷ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 169.

¹¹⁸ Uyar-Erickson, age., s. 81-82.

¹¹⁹ Şimşek, agt., s. 21.

¹²⁰ Y. Halaçoğlu, age., s. 47.

¹²¹ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 180-181.

¹²² Uyar-Erickson, age., s. 82.

¹²³ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 158-161.

¹²⁴ Uyar-Erickson, age., s. 82.

görevlendirmelerin Kanuni dönemindeki gibi olacak şekilde alanını daraltmış bu da sipahilerin isyanına yol açmışsa da yeniçerilerin padişaha bağlılıklarını arzetmesiyle isyancılar cezalandırılmıştır. Bu hadiseden sonra sipahilere cizye tahsili verilmesi görevi kaldırılmış ve ocak ağalarıyla güvenilir sipahilere bazı küçük görevler verilmesi için kırkar ellışer adet ruûs verilmiştir.

Kapıkulu süvarilerinin silahları ok, yay, kalkan, harbe, mızrak, balta, pala ya da hançer ile gaddare (kısa ve geniş yüzölçümlü kılıç) ile bozdoğan (ağaç topuz) idi. Ayrıca kalkan ve zırh da kullanırlardı. Süvarilerin atları Anadolu ve Rumeli'deki haralarda yetiştirilen dayanıklı Arap, Tatar, Macar vs. atlar olup bunların nesli XVII. yüzyılın sonlarına doğru tükendiğinden bu tarihten sonra Tuna'nın kuzeyindeki atlardan yararlanılmıştır. Sefer dönüşlerinde ordu merkeze yaklaştığında köprü üzerinden geçerken süvarilerin yoklamaları yapılarak mevcut olmayanların isimleri siliniyordu.

Kapıkulu süvarilerinin sipah, silahdar, sağ ve sol ulufeciler bölükleri yevmiyyelerinin her beş akçası için masraflarını kendilerinin karşıladığı bir hizmet eri besler ve savaşa giderken yanlarında götürürlerdi. Bu ocaklar bozulup sık sık isyan ettiklerinden Köprülü Mehmed Paşa tarafından süvarilerin hizmet eri kullanma usulü kaldırılmış ve vergi tahsili görevinin ellerinden alınmasından sonra bu ikinci darbeye süvariler eski önemlerini yitirmişlerdir.

Kapıkulu Süvarilerinden sipah bölüğünün başında bulunan komutana sipahi ağası, sipahi oğlanlar ağası ya da kırmızı bayrak ağası, silahdar bölüğünün başında bulunana ise silahdar ağası, silahdar başı ya da sarı bayrak ağası denirdi. Sağ ulufeciler ağasına bazen yeşil bayrak ağası da denirdi. Sol ulufecilerin başında sol ulufeciler ağası bulur, sağ garip ve sol garip bölüklerinin başında bulunan sağ garip ve sol garip ağalarına garip yiğitler ağası da denilirdi. Sipah ve silahdar ağaları yükseldiklerinde sancak beyi olurlar diğer bölük ağaları ise terfi ettiklerinde bir üst ağalığa geçerlerdi. Bunun dışında olağanüstü hizmetleri görülen ağalar birkaç derece atlayarak terfi edebilirler, hatta sancak beyi olabilirlerdi. Bölük ağalarının çocukları büyüyünce kanun gereği sipah ve silahdar bölüklerine alınırdı. Ayrıca bölük ağalarının yevmiyeleri haricinde on altı on yedi bin akçalık arpalıkları vardı. Kapıkulu süvarilerinin her bölüğünün kethüda, kethüdayeri, başçavuş ile katipleri vardı. Her bölüğün başına da bir bölükbaşı ve onun bir alt derecesinde olmak üzere bir zabıt tayin edilirdi.

Taşrada bulunan kapıkulu süvarileri bir suç işledikleri zaman zabıtları olan kethüdayeri tarafından cezalandırılır, eğer suç büyük ise kethüda yeri bulunulan yerin kadısına başvurarak durumu merkeze yazarak ve hükümet durumu tahkik ettikten sonra padişaha arz edilerek padişah iradesine göre cezalandırılırdı. Ayrıca kapıkulu süvarileri merkezden uzak olduklarından daha serbest hareket edebiliyor bu durum da onların isyan etmelerini kolaylaştırıyordu. Bundan dolayı bu ocaklardan çıkan zorbalara XVI. yüzyılın sonu ve XVII. yüzyılın başında bir süre hakim vaziyet takınımışlarsa da IV. Murad ve Köprülü Mehmed Paşa tarafından yok edilmişlerdir¹²⁵.

3.2.2.1. Sipah Bölüğü

Osmanlı kaynaklarında ebnâ-i sipâhiyân diye kullanılan tabir bazen bütün kapıkulu süvarileri için kullanılmıştır¹²⁶. Fatih Sultan Mehmed zamanında kurulmuş olup Kapıkulu Süvarilerinin birinci bölüğü olmasından dolayı bazen altı bölük halkının tümüne birden de sipah ismi verilirdi. Sipah bölüğü en itibarlı baş bölük olup seferlerde taşıdıkları bayraktan dolayı kırmızı bayrak bölüğü de denilmiştir. Daha çok önemli

¹²⁵ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 160-161, 171-175, 178, 180, 183-184.

¹²⁶ Erhan Afyoncu, "Sipahi", *DİA*, C. 37, İstanbul, 2009, s. 256.

devlet adamları ve komutanların çocukları bu bölüğe alınırdı.. Başlarına iç oğlanlardan biri ağa olarak tayin edilir ve barış zamanlarında adet-i ağnam, cizye ve mukataa gibi miri vergilerin tahsilinde görevlendirilirdi¹²⁷. Sipahilerin sayısı XV. yüzyılın ortalarında kapıkulu süvarilerinin mevcudunun dörtte birini oluştururken XVII. yüzyılın ortalarına geldiğinde bu oran yükselmiş ve kapıkulu süvarilerinin yarısı sipah bölüğünden oluşmuştur¹²⁸. Ocağın en yetkili komutanı sipah ağası olup toplam 300 bölükten oluşmaktaydı. Her bölükte 20-30 arası asker görev yapmaktaydı¹²⁹. Sipah bölüğü, padişah sefere ya da camiye giderken iki sıra halinde onun sağında bulunurlar ve çadırlarını da hükümdarın otağının sağına kurarlardı. Padişahın çadırını korumak görevi yeniçerilerle birlikte sırayla bir gün sipah bir gün silahtar bölüğünün göreviydi. Sipah bölüğü ayrıca sefere giderken sancak tepesi denilen tepeler oluşturmak suretiyle ordunun güzergâhının askerce anlaşılmasını sağlar ve muharebe sırasında siper kazdırırlardı. Divan-ı Hümayun toplantıları sırasında görevlendirilen yüz sipah, zabitiyle birlikte selam resmi için Topkapı Sarayı'na gelir ve divan bitinceye kadar orta kapıda sol tarafta ahırlar kısmında beklerlerdi¹³⁰.

3.2.2.2. Silahdar Bölüğü

I.Murad zamanında Kara Timurtaş Paşa'nın ön ayak olmasıyla kurulan bu bölük¹³¹ kapıkulu süvarilerinin ilk kurulan sınıfıdır. Fatih Sultan Mehmed zamanına kadar baş bölük olup seferlerde padişahın arkasından yürümüşler ancak bu dönemde bey ve sipahi çocuklarının sayısı fazlaştığından onlar için sipah bölüğü kurulunca bu bölük önem bakımından ikinci sıraya düşmüş ve padişahın solundan gitmesi kanun olmuştur¹³². Sefere giderken yolların açılması, köprülerin tamir edilmesi ve bataklıkların temizlenmesi gibi işler bu bölüğe ait olup gerekli durumlarda o bölgenin halkından da yardım alırlardı. Padişah sefere giderken yolun iki tarafına vezir-i azam giderken sadece sol tarafına sancak tepesi denilen topraktan suni tepeler yaparlardı¹³³. Fatih döneminde sayıları iki bin iken IV. Murad döneminde iki bin beş yüz, II. Mahmud döneminde ise on iki bine çıkmıştır. Sağ ulufeciler ağası terfi ettiğinde silahdar ağası oluyor, silahdar ağası terfi ettiğinde de ya sipah ağası oluyor ya da 350.000 akçelik sancak beyliği görevine getiriliyordu¹³⁴. İki yüz altmış bölüğe ayrılan silahdar bölüğünden seçilen yirmi üç kişi seferlerde tuğcubaşı başkanlığında hükümdarın tuğunu taşımakla görevlendirmiş, yedekçibaşı komutasındaki otuz kişi de hükümdarın yedek atlarını götürmekle vazifelendirilmişlerdir. Buçukçular ise padişahın camiye gidiş-gelişlerinde fakirlere vereceği sadakaları dağıtırlardı. Bu üç zümrenin tayinleri Ruûs-ı Hümayun ile olur ve başka bir vazife ile görevlendirilene kadar bu görevlerine devam ederlerdi¹³⁵. XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Kapıkulu süvarileri başta Edirne ve Bursa olmak üzere İstanbul dışına vergi tahsili için görevlendirildiğinde silahdarlar da cizye emniyeti, haraç ve adet-i ağnam vergilerinin tahsili gibi görevleri ifâ etmişlerdir.

¹²⁷ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 146-147.

¹²⁸ Afyoncu, "Sipahi", *agm.*, s. 257.

¹²⁹ Pakalın, *age.*, C. III, s. 230.

¹³⁰ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 146-147, 182.

¹³¹ Afyoncu, "Sipahi", *agm.*, s. 256.

¹³² Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 148.

¹³³ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, s. 149.

¹³⁴ Şerafettin Turan, "Silahdar", *DİA.*, C. 37, İstanbul, 2009, s. 192.

¹³⁵ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, *age.*, s. 150.

Kapıkulu süvarilerinin diğer bölükleri gibi zamanla bozulan silahdar bölüğü de yeniçerilerle birlikte kaldırılmıştır¹³⁶

3.2.2.3. Bölükât-ı Erbaa

Osmanlı Devleti'nde kapıkulu süvarilerinin en kıdemli sınıfları olan sipah ve silahdarlar dışında kalan sağ ve sol ulufeciler (ulufeciyân-ı yemin ve yesâr) ile sağ ve sol garipler (gurebâ-yı yemin ve yesâr) bölüklerine genel bir ifade olarak bölükât-ı erbaa da denilirdi. Ayrıca sipah ve silahtarlar yukarı bölükler, sağ ve sol ulûfecilere orta bölükler ve sağ ve sol gariplere aşağı bölükler de denilirdi¹³⁷.

Kapıkulu süvarilerinin sipah ve silahtar bölükleri İstanbul ve çevresinde otururken bölükât-ı erbaa hayvanları için otlak ve mera ihtiyacından dolayı Anadolu ve Rumeli'nin İstanbul'a yakın olan taraflarında otururlardı. XVII. yüzyıldan itibaren ise daha uzak yerlere yayılmışlardır. İstanbul'da bulunan sipah ve silahdarların mevcudu XVIII. yüzyılda bin beş yüz civarındaydı. Bunlar Divan-ı Hümayun'un toplandığı zamanlarda ve padişah bir yere giderken maiyetinde bulunurlardı. Anadolu ve Rumeli'de oturanların bölük ağaları, kethüdaları, çavuşları ve katipleri de İstanbul'da otururdu.

Sağ ulufeciler yüz yirmi bölüğe, sol ulufeciler yüz bölüğe ayrılmış olup taşıdıkları bayraktan dolayı sağ ulufeciler yeşil bayrak diye de isimlendirilirdi. Sol ulufecilerin bayrağı ise sarı beyazlı renklerdeydi. Ordunu sefere giderken sağ ulufeciler sipah bölüğünün sağ tarafında, sol ulufeciler ise silahdarların solunda yürürlerdi. Savaş alanında ve konak yerlerinde padişah sancağının sağında ve solunda durmak ve hazineyi korumak da bunların görevlerindendi. Galata, Edirne ve İbrahim Paşa Saraylarından çıkmalar bu bölüklere alınmakla birlikte çoğunluk savaşlarda yararlılık gösterenlerden oluşmaktaydı. Ayrıca süvarilerin çocukları da bu bölüklere alınmaktaydılar. Tehlikeli zamanlarda kendilerine verilen zor görevleri yerine getirenler de kanun gereği bu süvari birliklerine alınırdı¹³⁸.

Aşağı bölüklerin yukarısında bulunan sipah, silahtar, sağ ve sol ulufeciler, maaşlarının her beş akçası için bir nefer beslemeleri kanun olduğundan sefere katıldıklarında yanlarında besledikleri bu askerlerle sayıları oldukça çoğalırdı¹³⁹.

Sağ ve sol Gariplerbölüklerinden sağ gariplerin bayrağı sarı ve beyaz, sol gariplerin bayrağı ise yeşil ve beyazdı. Bu bölüklere de Galata, Edirne ve İbrahim Paşa çıkmalarının alınmakla birlikte daha çok savaşlarda yararlılık gösteren kimseler alınırdı. Seferlerde otağ ve ağırlıkları her gece bunlar beklerdi. XVI. yüzyıldan önce padişah sancağını korurlarken bu yüzyıldan itibaren harp sırasında sancağ-ı şerifi koruma görevi bunlara verildiğinden karargahları sancağ-ı şerifin konulduğu çadırın etrafındaydı. Seferlerde ordugaha odun taşımak da bunların göreviydi¹⁴⁰.

¹³⁶ Turan, *agm.*, s. 193.

¹³⁷ Abdülkadir Özcan, "Altıbölük", *DİA*, C. 2, İstanbul, 1989, s. 539.

¹³⁸ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, age., s. 155-156, 185, 151-152.

¹³⁹ Özcan, "Altıbölük" *agm.*, s. 531.

¹⁴⁰ Uzunçarşılı, *Kapıkulu...*, C. II, age., s. 151-154.

3.2.3. Eyalet Askerleri

3.2.3.1. Azaplar

Yeniçeri Ocağı ilk kurulduğu zamanlarda sayıca az ve yetiştirilmesi külfetli olduğundan elde edilmesi kolay ve devlete çok fazla masrafı olmayan az da olsa askerî deneyime sahip işsiz ve azimli gençler savaş zamanlarında orduya alınmıştır. Bunların kökeni tam olarak bilinmemekle beraber eldeki kaynaklar Batı Anadolu Türkmen köylerini işaret etmektedir. Bunlar vergi muafiyeti ve para karşılığı orduya alınıp savaş sonrası köylerine geri döndüklerinden ileriki dönemlerde ortaya çıkan paralı birliklere benzemektedirler. Kanunnâmelerde herhangi bir sefer sırasında ihtiyaç duyulacak asker sayısı belirlenip bu sayı valilere bildiriliyor, onlar da yeterli kaynağı bulup azap askerlerini tedârik ediyorlardı. Yani azap askerleri için gereken para merkez hazinesinden değil eyaletler tarafından karşılanırdı. Azaplar kendi silahlarını getirirler ve bu silahlar seferden önce kontrol edilirdi. Silah olarak daha çok bileşik yay kullanırlardı. Başlangıçta belli bir sefer için toplansalar da ilerleyen yıllarda seferlerin süreklilik göstermesi neticesinde bunlar eyalet ve sancak merkezlerine yerleşerek yarı ücretli asker haline gelmişlerdir.

Savaşlarda ordunun önünde bulunup düşmanla ilk karşılaşan askeri gurup olan azap askerleri bekar erkeklerden oluşurdu. Zaten kelime anlamı olarak da azap bekar erkek demektir.¹⁴¹ Bunların arkasında topçular, topçuların arkasında da yeniçeriler bulunurdu. Orhan Bey döneminde kurulduğu tahmin edilen azaplar azap ağası önderliğinde ve beylerbeyi maiyetinde savaşa girerlerdi. XV. Yüzyıldan itibaren bahriye teşkilatına da azaplar alınmaya başlandı. XVI. yüzyılın ikinci yarısında bozulduklarından Kanuni devrinin sonlarında kaldırılmıştır¹⁴².

3.2.3.2. Sekbanlar

XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa'da savaş sisteminin değişmesiyle piyadeler ve topçu sınıfı değer kazanırken tımarlı sipahiler ve akıncıların önemi azalmıştır. Bunun üzerine eyalet askerlerinin bir kısmı sekban olmuştur. Bunların yayalarına sarıca, süvarilerine sekban denilirdi. Beylerbeyi ve sancakbeylerine bağlı olarak oluşturulan sekbanların bir kısmı bulundukları yerin güvenliğini sağlamak için yerlerinde bırakılırdı. Bunlar zamanla görevlerini suistimal ederek eşkiyalığa başlamışlar ve celali isyanlarının sebeplerinden biri olmuşlardır¹⁴³.

3.2.4. Tersane-i Âmire

Osmanlı Devleti'nin tam teşkilatlı ilk tersanesi Yıldırım Bayezid döneminde Gelibolu'da yapılmış, bu tersânenin önemi Fatih Sultan Mehmed Han zamanında daha da artmıştır¹⁴⁴. Fatih Sultan Mehmed zamanında temeli atılan Galata Tersanesi'ne ise II. Bayezid döneminde birkaç ilave yapılmış ancak bu tersane asıl gelişimini Yavuz Sultan Selim zamanında yaşamıştır. 1513-1514 kışında Galata surlarının batısındaki eski Ceneviz tersanesinin bulunduğu yerde yapımına başlanantersâne, 1515'te

¹⁴¹ Uyar-Erickson, *age.*, s. 36.

¹⁴² Şimşek, agt., s. 35-36.

¹⁴³ Şimşek, agt., s. 36.

¹⁴⁴ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, TTK Basımevi, Ankara, 1988, s. 394-395.

tamamlanmış ve tersane işleri Gelibolu'dan Galata'ya taşınmıştır. Zamanla tüm Haliç kıyısına yayılarak genişleyen Tersâne-i Âmire'de her türlü kürekli, yelkenli gemiler yapıp tamir ediliyor ve donanımları yapıyordu. Tersâne-i Âmire'ye bağlı olarak Karadeniz, Akdeniz, Süveyş, Basra körfezleriyle Tuna ve Fırat Nehri kıyılarında tersaneler vardı. Buralarda tekne şeklinde inşa edilen savaş gemileri tamamlanmak için merkezdeki Tersâne-i Âmire'ye taşınıyordu. Kurulştan XVII. yüzyıl ortalarına kadar yelkenli gemiler yapılırken XVII. yüzyıl ortalarından XIX. yüzyılın ortalarına kadar yelkenli ve bu tarihten itibaren de buharlı gemiler yapılmıştır. Navarin olayından sonra yelkenli gemiler üretimden kaldırıldı¹⁴⁵

Tersâne-i Âmire'nin başında Kaptan Paşa ya da Kaptan-ı Derya denilen Osmanlı bahriyesinin en büyük âmiri bulunurdu. Kaptan paşalık devletin ilk zamanlarında Gelibolu sancakbeyine verilirken Barbaros Hayreddin Paşa'dan itibaren beylerbeyi rütbesindekilere, XVI. yüzyıl sonları ile XVII. yüzyıl başlarından itibaren de vezir rütbesindeki devlet görevlilerine verilmiştir¹⁴⁶. Tersâne görevlileri tersane ricali ve tersane halkı olarak ikiye ayrılmaktaydı. tersâne kethüdâsı, tersane ağası, tersâne emini gibi idareciler ile bunun dışında kalan kâtip, rużnamçeci, defter emini, defter kethüdâsı, tersane odabaşları vs gibi görevliler tersane ricalini oluştururken gemi reisleri, azebler, kalafatçılar vs. ise tersane halkını oluşturmaktaydı¹⁴⁷. Azebler, Osmanlı Devlet teşkilâtında denizcilikte de kullanılmakla birlikte daha çok kara ordusunda kullanılmışlardır. Nitekim kapıkulu ordusu içinde yer alan Azebci Ocağı kanunları Topçu Ocağı kanunlarıyla benzerdir¹⁴⁸. XVII. yüzyıla kadar tersâne halkından kaptanlık yapanlara reis denilse de¹⁴⁹ bu reis tabirinin 1827'de de kullanılmaya devam edildiğini görmekteyiz. Bu tarihte emekli olan bir kaptan İstanbul Gümrüğü'nden aylık 100 gurus maaş almaktadır¹⁵⁰. Ayrıca önemli askerî eğitim kurumlarından olan Mühendishâne de Tersâne- i Âmire dahilinde kurulmuştur¹⁵¹.

¹⁴⁵İdris Bostan, "Tersâne-i Âmire", *DİA.*, C. 40, İstanbul, 2011, s. 513-514.

¹⁴⁶Uzunçarşılı, *Merkez ve Bahriye....age.*, s. 414.

¹⁴⁷İdris Bostan, *agm.*, s. 515.

¹⁴⁸217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 3-Belge 1.

¹⁴⁹Uzunçarşılı, *Merkez ve Bahriye....age.*, s. 407.

¹⁵⁰217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 97-Belge 144.

¹⁵¹217 Numaralı Ruûs Defteri Sayfa 87-Belge 129.

4. 217 NO'LU RUÛS DEFTERİ BELGE ÖZETLERİ

Sayfa:3-Belge 1¹⁵²:

Topçu Ocağı'nda devşirme kökenli olmayanlardan küçük yaşta civelek kaydedilmiş, ancak bunlar işe yarar yaşa gelince babası ya da bir akrabası tarafından ocaktan alınarak başka sanata verildiklerinden devlet, bunlara ödediği mevâcipten dolayı zarara uğramıştır. Bunun önüne geçebilmek için bundan sonra bu şekilde 5-10 sene ocaktan mevâcip aldıktan sonra ocaktan alınan civeleklere verilen mevâciplerin, babası ya da akrabalarına zorla da olsa geri ödettirilmesi, devşirme kökenli olmayanların civelek kaydedilmemesi, mevâcipler verilirken hazır bulunmayanların mevâciplerinin verilmemesi, ocaktaki civeleklere on beş akça mevâcip verilmesi, civeleklikler boşaldıkça yerine sekiz yaşındaki işe yarar kul oğullarının kaydedilmesi kanun olup bundan sonra sekiz yaşından küçüklerin civelek ve karakullukçu kaydedilmemesi, eskiden beri kanun olan bu konulara uyulmasına dikkat edilmesi, reşit olmayanların topçu askeri yazılmaması, kabiliyet göstermeden sırf rica ve minnetle bir ortadan diğer ortaya asker geçirilmemesi ve taşradan top ustası ve cebehânci alınarak ocağın düzeninin bozulmamasına ocağın zabitlerinin gayet dikkat etmesi eğer ocağa hatır ve gönülle asker alınır da bunlar da mevâcibini alarak firar ederse bunlara ödenen mevâcibin kaçan askere kefil olan odabaşısı ve top ustasından alınması, ocağın kurallarına dikkat etmeyen zâbitlerin uyarılması hakkında kanun çıkan kanun sadece Topçu Ocağı için geçerli değil aynı zamanda Azebe Ocağı için de geçerli olduğundan onların da kanunlarına eklenmelidir. Çünkü bu dönemde Azebe Ocağı, Topçu Ocağına ilhak edildiğinden her iki ocağın kanunları aynıdır. O sebeple Civelek Nizamnâmesi Azebe Ocağı'nda da uygulanmasına dâir 24 Temmuz 1810 tarihli dâir ruûskaydı.

Sayfa:4-Belge 2:

1792/1793 tarihinde ayrılan Humbaracı ve Lağımcı Ocaklarının iki yüz yirmi bir 1806/1807 tarihinde birleştirilerek Lağımcı Ocağı'nın Humbaracı Ocağı'na katılmasıyla nizamlarının değişmesi ve o tarihten beri nizamlarına lâıyıkıyla bakılmayıp Lağımcıların tekrar müstakil ocak olmasıyla yeni kanunnamelerinin yazılıp ocağa gönderilip uygulanması hakkında kanunlarıdır.

Buna göre,

Lağımcılar Ocağı, Humbaracı Ocağı'ndan ayrıldıktan sonra fen ve sanatlarına dair eski kanunları geçerli olup diğer alanlarda Humbaracıların nizamı Lağımcılar için de geçerli olması, Lağımcıların kethüda, başçavuş, alemdar, ocak zabitanı gibi komutanlarının İstanbul'da yaşaması gerekli olduğu neferlerinin ise taşrada yaşamayı tercih edebilecekleri nizamlarından olduğu, bunların düzenlemeleri yazılırken tensikat kanunlarının icra edilmesi, yine devlete emeği geçmiş birisinin Humbaracı nazırı olarak seçilmesi ve bu kişinin Lağımcı Ocağı'na da nezaret etmesi ve ocağa görevlendirme yaparken kanunlara uyulup usulsüzlük, adam kayırma ve rüşvetle eleman alınmamasına dikkat edilmesi ve bu gibi hususları ihtiva eden kanunnamenin de Hazine-i Evrak'ta muhafaza edilmesi.

Lağımcılar Ocağı'nın yeni harp tekniğine uygun olarak obüs toplarıyla atış talimleri yapmaları talimde kolaylık olsun diye daha küçük çaplı obüslerle atış talimi yapmaları, obüslerle haftada iki gün eğitim yerlerinde talim yaparak obüs atışını öğrenmeleri, yine lağım fenni eğitiyle meşgul olmak mühimmat ve gerekli edevatlarının korunması için kışlalarında bir kargir oda tahsis edilmesi ve bunlara verilecek her topun idaresi bir ortaya ait olduğundan on orta bir bölük itibar olunması gibi Lağımcı

¹⁵² Bu belgenin baş kısmı bulunmamaktadır.

Sınıfı'nın ne şekilde teşekkül edip bunlara subay olarak tayin olunacak kişilerin ne şekilde seçileceği konularını ihtivâ eden kanunnameye dâir Ruûs-ı Hümâyûn kaydı.

Sayfa 5-Belge 3:

Kars Kalesi'nin muhafazasından sorumlu beylerbeyi Mustafa Paşa İstanbul'a yazdığı yazıda kaledeki 125 topçunun topçu vekilide dahilolmak üzere firar ettiğinden bahsle firar edenlerim maaşlarının hazineye kaldığını ancak Kars Kalesi'nde topçu kalmadığından buraya İstanbul'dan 10 topçunun gönderilmesi ve merkezin emri ile yerli halktan 50 topçunun kaydedilmesi hakkında çıkan fermanla ilgili ilmühaber 5 Mart 1785 tarihinde Ruûs Kalemî'ne kaydı.

Sayfa 5-Belge 4:

Anadolu ve Rumeli Kavağı Kalelerinde muhafızlık yapan topçu askerlerinin maaşlarında yapılacak iyileştirmeyi gösteren düzenlemenin Ruûs-ı Hümâyûn'a kayd olunduğu. Bu düzenlemenin de diğer kalelerde boşalan maaş mahlulatından takas yoluyla karşılanacağını bildiren ilmühaber Ruûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne 22 Mart 1785'te kaydı.

Sayfa 5-Belge 5:

Masraf-ı Hazret-i Şehriyari Kalemî'nde görev yapan halife ve şakirtlerinsundukları arzuhalde kaleme usulsüz olarak giren ve ikinci halifelğe göz diken Seyyid Mehmed'i şikâyet etmeleri üzerine görevdeki yükselmelerin öteden beri gelen teamüllere uygun olarak yapıp usulsüz olarak kimseye derece ve rütbe atlaması yaptırılmamasına dair çıkan emrin ilgili kalemlere gönderilip kaydedilmesi hakkında H. 23 R. Sene 199/M. 5 Mart 1785 tarihli Ruûs-ı Hümâyûn kaydı.

Sayfa 6-Belge 6:

Bursa İpek Mukataasında kâtiplik yapan Hafız el-Hacc Hasan Efendi, İstanbul'a gönderdiği arzuhalinde bu görevi tek başına yürüttüğünü ancak sonradan Şerif Mustafa isimli bir kişinin ikinci katiplik adıyla bir görev uydurup berat aldığını ve bu durumun maaşının azalmasına ve mağduriyetine sebep olduğunu ifade ederek ikinci katipliğin kaldırılmasını istemiştir. Yapılan tahkikat neticesinde haklı bulunarak ikinci kâtiplik kaydı iptal edilmiş ve eskiden olduğu gibi Hafız Hasan Efendi'nin kâtiplik işlerini tek başına idare etmesi hususunda ferman çıkmış olup ilgili yazıların Maden Kalemîne ve gümrük defterlerine kaydedilmesi hakkında ilgili kalemlere gönderilen ilmühaberlerinden Ruûs Kalemî'ne gönderilen ilmühaber 28 Mart 1785'te kaydı.

Sayfa 6-Belge 7:

Erzurum Valisi vezir el-Hacc Ali Paşa Hazretlerinin isteği üzere Erzurumlu genç yiğitlerden yüz elli süratçi neferi seçilmesi ve Gümrük Emîni Firazzade Hasan Efendi'nin mukabeleci tayin olunması, seçilen askerlerin isimlerini içeren defterin İstanbul'a gönderilmesi, gönderilen defterin Piyade Mukabelesi'nde muhafaza edilmesi, zabitleriyle birlikte toplam yüz elli iki kişilik Süratçinin mevaciblerinin Erzurum Gümrüğü veya cizye malından ödenmesi hakkında sadır olan ferman-ı âlî gereğince nizamları Çıldır Süratçileri gibi yedi esas üzere belirlenmiş, buna göre bütün Süratçiler gece ve gündüz Erzurum valisinin sarayı yakınında yeni inşa olunacak kışlaklarında ikamet edecekler ve haftada iki gün şehir dışında barutlu ve diğer günlerde kışlaklarında kuru talim yapacaklar ve Sürat fennine dair yazılan risaleleri okuyup birbirleriyle müzakere edeceklerdir. Bunların isimleri Erzurum mukabelesi defterine yazılarak günü gelince mevacibleri ödenecek ve görevini terk edenler valiye ihbar olunarak yerine uygun bir kimse topçu olarak kaydolunacaktır.

Sayfa 7-Belge 8:

Belgrad Aklamından Kurşunlu Palangası muhafazasında bulunan neferlerin doksan yedi senesi (M. 1782/1783) için hak ettikleri mevacibleri Sofya avarızı malından birikmiş

ocaklık olarak doksan sekiz senesi (1783/1784) malından alınmış olup tezkiresinin sûreti Hazine-i Âmire defterine kayd olunmuştur. Bunun yanında beytül mâl-ı müslimini korumak için neferlerin mevcut olup olmadıklarını araştırma görevi Belgrad Muhafızı Vezir Raif İsmail Paşa'ya verildiği bununda yaptığı tahkikatda mevcudların maaşlarının verilmesi mevcut olmayanların isimlerinin defterden çıkarılması ve maaşlarının hazineye bırakılması ve teferruatına dair Ruûs-ı Hümayun Kalemî'ne gönderilen ilmühaber 12 Aralık 1784 tarihli kayıt.

Sayfa 7-Belge 9:

Özi Valisi ve Silistre civarını muhafazaya memur Vezir Ebubekir Paşa'nın gönderdiği tahriratın özetinde Özi valieri emirlerinde mevcut ve müstahdem ve gerektiğinde de onunla gitmek üzere iki yüz süratçi askerinin yazılmasının kararlaştırıldığı, bunların 165'inin önceden yazıldığı 35'inin de yazılması için tekrar emir verildiği, bunların başına bir süratçi komutanının tayin edildiği ve Çıldır Süratçileri nizamına uygun olarak iki zâbitin görevlendirildiği ve 1200 senesinden itibaren de mevaciblerini hangi mukataattan alacaklarını gösteren ruus kayıdır. Ayrıca belgenin devamında Çıldır Süratçilerinin ne şekilde yazılıp bunların üzerine tayin edilecek komutanların hangi kaidelere göre seçilip görev yapacaklarını anlatan yedi maddelik nizamname.

Sayfa 9-Belge 10:

Divan-ı Hümayûn Kalemlerinde çalışan kişilerin nizâmının bozulmasından dolayı burada çalışan ehliyetsiz kimselerin bu kalemlerin itibarına uymayacak şekilde davranmaları ve önemli yazışmaların gizliliğinin ihlal edilmesi gibi sıkıntılardan dolayı boşalan kâtipliklere ehliyetsiz kişilerin şakirt olarak alınmaması, bu gibi konumlara ölen kişinin evlâdı ya da kalemden birinin getirilmesi, dışarıda şakirt olmak isteyenlerin arzuhal vermesi ve bununla ilgili ferman çıkmadıkça ruûsunun verilmemesi, mevcut çalışanlardan görevine devam etmeyenlerin, ya da kaleme gelenlerden haksız kazanç elde edenlerin ve dışarıya haber sızdıranların görevlerine son verilmesi hakkında beylikçi tarafından gönderilen ilmühaber 11 Ağustos 1766 tarihinde kaydı.

Sayfa 9-Belge 11:

Reisülküttaba gönderilen fermanla Divan-ı Hümayun Kalemine kâtip olarak alınan bazı ne idüğü belirsiz kişilerin devlet sırlarını dışarıya özellikle taşralardaki âyânlara taşıdığı belirtilerek böyle kişilerin beylikçi efendi ve kalem kesedarları tarafından reisülküttâba haber verilerek bunların kalemden atılması ve suçuna göre gerekli cezaya çarptırılması hakkında 11 Nisan 1779 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 10-Belge 12:

İstanbul Gümrük Emini Mehmed Ağa'nın arzuhalı üzerine yapılan tetkiklerde İstanbul ve bağlı mukatalara Bursa, İzmir ve Edirne gibi çevre gümrüklerden havale olunan ödemeler fazla olup İstanbul Gümrüğü'nün kayıtlı malları bunu ödemeye yetmediği gibi fazla geldiği ve aynı zamanda havale olunan malların muhasebesi sırasında bu paraların yarısının sarraf murabahası ve mübaşiriye masraflarına gittiği anlaşıldığından bundan sonra İstanbul Gümrüğüne belirtilen gümrüklerden ödeme havalesi yapılmaması, yanlışlıkla yapılırsa da ruûsunun ve tezkiresinin verilmemesi hakkında 11 Ağustos 1764'te yayınlanan fermân-ı âlî, RuûsKalemi'ne kaydolunarak ilgili yerlere ilmühaberleri verildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 10-Belge 13:

Beş altı seneden beri Sipah, Silahdar, Topçu, Cebeci ve Arabacı Ocaklarında isimlerden ve muktaalardaki vazifelerden boşalan mevki ve maaşları çalanlar bir sene geçtikten sonra bunu kayıt altına almak için kalemlere geldiklerinde kaydolunmaması hakkındaki emrin Ruûs Kalemi'ne kaydedilip ilgili kalemlere ilmühaberi gönderilmesine dâir 29 Ağustos 1764 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 11-Belge 14:

İstanbul ve çevresinde bulunan miri mukataa mallarından maaş alan kadın ve erkeklerden vefat edenlerin berat veya tezkireleri akrabalarından hatta bazen da yabancıların ellerine geçip bu kişilerin ölen kişilerin ağzından arzuhal yazarak filan yerden almakta olduğum maaşımın ödenmesinde zorluk vardır diyerek maaşının başka bir mukataaya naklederek meydana gelen boşalmayı gizleyip bu şekilde maaş almaya devam ettikleri için bundan sonra böyle sahtekarlık yapılmaması için gerekli tedbirlerin alınması hakkında çıkan ferman gereğince çıkan buyruldu Ruûs Kalemî'ne kaydedilerek Anadolu Muhasebesi'ne ilmühaberinin gönderildiğine dâir 22 Ekim 1764 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 11- Belge15:

Süvari ve Piyade Mukabeleleri ve Anadolu Muhasebesi ve Küçük Ruznamçe Kalemlerinde boşalan yerlerin hak eden kişilere verildikten sonra geriye kalan yevmiyelerin hazineye gönderilmesi için her ay Ruûs Kalemine ilmühaber göndrilmesi güzel bir kanun iken uzun süreden beri bu uygulama terk edilmiş olup bundan sonra bu uygulamaya devam edilmesine itinâ gösterilmesiyle alâkalı olarak ilgili yerlere ilmühaber gönderildiğine dâir 25 Ekim 1764 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 11-Belge 16:

İstanbul İhtisabı Mukaatası eminlerinin maaşlarını aldığı yerlerin gelirleri başkalarına da verildiğinden bunların maaşlarını düzenli olarak almakta zorluk çektikleri bu sebeple bunların maaşlarını almadan ve gümrük giderleri düşünceye kadar boşalan yerlere yeni vazife tahsisi yapılmaması hususunda çıkan 7 Mayıs 1765 tarihli fermanRuûs Kalemine kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberi gönderildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 11-Belge 17:

Sipah, silahtar, cebeci topçu, arabacı, müteferrika ve mukataalardan boşalan yerlerin takas yoluyla verilen maaş ve vazifelerden ne kadar verilirse hemen deftere işlenmemesinin bazı karışıklıklara sebep olduğundan bundan sonra verilen vazifelerin hemen defterlere işlenmesi ile ilgili 20 Haziran 1765 tarihli emrinRuûs Kalemî'ne kaydedilerek ilgili yerlere ilmühaber gönderildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 12-Belge 18:

İstanbul Yedikule'deki Serçin-Derçin Mukataasına malikâne usûlünce ortak olan Abdullah Ağa ve Halil Efendi sundukları arzuhalde bu mukataadakitahsisâtlar fazlaştığından buraya bir süre yeni tahsisât gönderilmemesini istemişler ve buna uygun olarak sâdır olan 11 Haziran 1766 tarihli ferman Ruûs defterine kaydolunup Anadolu Muhasebesi'ne ilmühaberi verildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 12-Belge 19:

Bosnevi Ali isimli kişi sunduğu arzuhalde emekdârlığı sebebiyle önceki sene kendisine Selanik Emtia Gümrüğü Mukataası malından günlük 40 akça tahis edildiğini ancak belirtilen mukatanın gelirinin yetersizliğinden dolayı önceki sene maaşını alamadığınıbu sene ise belirtilen gümrüğe çok ödeme verildiğindenyine maaşını almakta sıkıntı çekeceğini belirtip adı geçen gümrükten kendisinin maaşiverilmedikçe yeni tahsisât ayrılmaması için verdiği dilekçesine onay verilmiş vebunun hakkındaki Başdefterdar telihi gereğince ilgili yazı, Anadolu Muhasebesi'ne kaydolunup ilgili yerlere ilmühaberi verildiğine dâir 28 Haziran 1766 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 12-Belge 20:

Has Bahçe ve diğer bahçelerdeki mahsülleri tahsil edip saraya teslim edenlerin hizmetleri karşılığı bunlara 50 akça ödenmekte olup bu görevlerin boşalması durumunda durumu haber edenlere ihbariye verilmediğinden görevde boşalmalar haber edilmemektedir. Bunu önlemek içi haber edenlere iki akçe ihbariye verilmesi ve 50

akçenin tamamen hazineye kalmasına dâir Fi 3 Ekim 1776 yılında sâdır olan ferman, Ruûs Kalemî'ne kaydedilerek Küçük Ruznamçe Kalemî'ne ilmühaberinin verildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 12-Belge 21:

Babaüssaade Ağasının nezâreti altındaki vakıflarda görevden boşalmalar olduğunda bu görevler lâıyk olmayan kimselere vakıf mütevellisi ya da kaymakamı tarafından tevcih edilmekte olup bundan sonra Babüssaade Ağası'nın arzı olmadıkça boşlan görevlerin verilmemesi ve yanlışlıkla verilirse ruûsve tezkirelerinin verilmemesi hakkında çıkan 1766 yılı sonlarına ait fermana göre ilgili makamlara ilmühaberinin verildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 13-Belge 22:

Harameyn Vakıfları içerisinde ve çevresinde mukataa, zeamet ve tımar sahibi olan bazı kişiler 50-60 seneden fazladır Harameyn tarafından serbestiyet üzere zabt olunan karye ve mezralara Harameyn Mukataaları nizamına aykırı olarak müdahale ederek bununla ilgili emr-i şerifler çıkarttırmaktadır. Bundan sonra ilgili kalemlere hatt-ı hümayun gönderilip usulsüzlüklere meydan verilmemesi dirlik sahiplerinin ve vakıf mütevellilerinin önceki hükümdarların verdikleri emr-i şerif ve hatt-ı hümayunlara aykırı olan dilekçe ve arzuhalleri kaleme gelirse hilafına emir ve kayd var mı diye ilgili kalemlerden sorulup ona göre karar alınmalıdır diye çıkan 25 Ekim 1767 tarihli ferman, Harameyn Muhasebesi'ne kayd olunup diğer kalemlere ilmühaberi verildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 13-Belge 23:

İstanbul Tamga-i Akmişe Mukataası malından mal irsaliyesi kalmadığından bundan sonra fazla irsaliye oluşmadıkça vazife verilmemesi ve nakledilmemesi, eğer yanlışlıkla vazife verilirse ruûs ve berat tezkiresi verilmemesi hakkında çıkan 5 Mart 1769 tarihli fermanın Ruûs-ı Hümayun'a kaydolunup Anadolu Muhasebesi'ne ilmühaberi verildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 13-Belge 24:

İstanbul İhtisabı Mukataasının Malikane Mutasarrıfları Halil Ağa ve diğerleri sundukları arzıhalde uhdelerinde olan mukataaların kayıtlı olan malının çoğunluğu vazifeye tahsis ve tayin olunmasının ve diğer mukataalardan nakl ve tevcih olunacak taksit ve havalelerin asıl miktara ininceye kadar adı geçen mukataaya vazife verilmemek üzere 78 tarihinde verilen emrin artık mukataanın irsaliyesi olduğu için silinmesi hakkında verilen dilekçe üzerine önceden verilen emir Ruûs-ı Hümayun'dan silinip Anadolu Muhasebesi'ne ilmühaberi verildi.

Sayfa 14-Belge 25:

Hotin'e tayin edilen bin kişilik askerin başına getirilen Silahdar Ocağı Başeski Çavuşu Süleyman Çavuş, bir kaza sonucu Hotin Muharebesi sırasında kaleye girmeye fırsat bulamadığından kale dışında kalan askerleriyle Yaş Kasabası'na dönmek zorunda kalmıştır. Hotin Kalesi'nde kalan 300 kişilik askerin başına da Serasker buyrulduyuyla Hacı Süleyman'a garezi bulunan Yüzbaşı Hacı Hasan geçirilmiştir. Ancak bu zât kanuna aykırı olarak geçtiği makam ile ilgili görevini hakkıyla yapmamaktadır. Hacı Hasan'ın bu görevden alınarak belirtilen göreve işini hakkıyla yerine getiren Süleyman Çavuş'un tekrar gelmek istemesi ricasına olumlu cevap verilmiştir. Bununla ilgili sipah ve silahdar ağalarının ilamı üzerine sadır olan 26 Ocak 1770 tarihli ferman Süvari Mukâbelesi'nde muhafaza altına alınarak daha önce verilen ruûs kaydının silinmesi ve gerekli yerlere ilmühaberinin gönderilmesi hakkında ruûs kaydı.

Sayfa 14-Belge 26:

Kapıkulu süvari bölükleri hakkında yaşanan ölümler sebebiyle görevin boşaldığını haber edenlere aynı görevin verilmesi eskiden beri kanun olup son dönemlerde kanun hilafına önce haber vermek için daha ölmeden 15 gün önce mahlûl haber verenler olmaktadır. Bunun için önce haber veren değil de ölüm günü haber verene görevin verilmesine dâir eskiden beri uygulanan kanuna riâyet hakkında çıkan 28 Ağustos 1769 yılında çıkan ferman ile ilgili ilmühaberine ilgili haberlere gönderilerek muhafaza altına alındığına dâir ruûs kaydı.

Sayfa 14-Belge 27:

El Humbaracısı ve Zenburekçi adıyla kurulan taife savaşlarda yararlılık gösterememesinden dolayı kaldırılmasına dair ferman sadır olup bu ferman gereğince ilgili kalemlere ilmühaberi gönderilmiştir.

Sayfa 14-Belge 28:

Reissülküttap Efendiye yazılan emirde kapucubaşılık görevine getirilenler 6 ayda bir maaş verilmesi ve yevmiyyelerini tamamlamayanların görevden alınması hakkında dikkat edilmesine dair çıkan emr-i şerif ve ilmühaberler ilgi kalemlere gönderilmiştir.

Sayfa 15-Belge 29:

Mîrî mukataa mallarından verilen görevler dua-guy ve ocaklu olarak iki türlü verilirken bir süreden beri bu uygulama terk edilip boşalan görevlerin hepsi dua-guy vazifesi olarak verilmiş olup bu uygulamanın hazineye büyük zararı dokunmuştur. Bu sebeple ordunun İstanbul'a geliş tarihi olan 7 Eylül 1774 tarihinden itibaren verilen dua-guy vazifeleri geçerli kabul edilmeyip boşalan görevleri haber edenlere ihbariye akçası verildikten sonrageriye kalanların hazineye aktarılmasına dâir sâdır olan 11 Mayıs 1775 tarihli ferman Ruûs Kalemî'ne kaydedilerek muhafaza altına alınmış olup ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderildiği hakkında ruûs kaydı.

Sayfa 15-Belge 30:

Muhasebe Kalemî, Kaleler Kalemî vs.gibi tüm devlet görevlilerinin atanmasında usûl, önce ruûsu verilip sonra ilgili kaleminden berat tezkiresi verilmesi iken bir süreden beri buna uyulmamakta ve bu kanuna riayet edilmesi için 1734/35, 1739/40, 1749/50, 1755/56 tarihlerinde defalarca ferman yayınlanmasına rağmen aynı sıkıntı devam etmektedir Bundan sonra Darüssaade ağasının kontrolünde olan vakıflar hariç bütün vukû bulan tevcihlerde bu usûle uyulması için gerekli uyarının yapılmasına dâir 19 Aralık 1775 tarihli ferman sâdır olup gerekli tüm kalemlere gönderilerek muhafaza altına alındığıyla ilgili ruûs kaydı.

Sayfa 16-Belge 31:

Süvari ve Piyade Mukabeleleri ile Anadolu Muhasebesi ve Küçük Ruznamçe Kalemlerinde boşalan görevlerin başka birine verilmesi ya da hazineye kalması ilgili kayıtların her ay isimlerinin yer aldığı defterle ilmühaberinin Ruûs-ı Hümayun'a gönderilerek muhafaza edilmesi usulü, bir süreden beri terk edilmiş olup bundan böyle belirtilen usûle uyulmaya devam edilmesine gerektiğine dair 27 Temmuz 1776 tarihinde sâdır olan ferman Ruûs-ı Hümayun'da muhafaza altına alınarak ilgili kalemlere ilmühaberi gönderildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 16-Belge 32:

Defterdara yazılan yazıda Piyade Kalemî'nde boşalan yerlerin birine tevcihi ya da hazineye kalması durumlarının kayıt altına alınması eskiden beri kanun olmasına rağmen bir süreden beri kaleminden bazıları buna uymamakta ve boşalan mevkileri gizleyip kendi zimmetlerine geçirmektedirler. Bu durum Cebeci, Topçu, Top Arabacıları ve Eşkinici Ocakları için geçerli olup bundan sonra Süvari Mukabelesi, Anadolu Muhasebesi Kalemleri ve Piyade Ocaklarının Eşkinici ve emeklilerinden

boşalan yerler için ruûs ve ilmühaberi verilmedikçe Piyade Kalemi'nden tezkire verilmemesi şeklinde yeniden düzenlenmesi, hazineye aktarılan isimlerin de fermanı kaleme gelince Ruûs tarafına ilmühaberi gönderilmesine, Piyade Kalemi'nde muhafaza edilip bu fermana uymayanların cezalandırılacaklarının halifelere ve kisedarlara tenbih olunması hakkındaki fermanla ilgili 13 Ağustos 1776 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 17-Belge 33:

Cebeci Ocağı'nda kâtip olanların sık sık değişmesi sebebiyle maaşlarını almakta karışıklar yaşandığından bu karışıklığın giderilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına dâir çıkan 26 Eylül 1776 tarihli fermanın ilgili kalemlere gönderilmesi hakkında ilmühaberin ruûs defterine kaydı.

Sayfa 17-Belge 34:

Yafa İskele Gümrüğü Hasları ile Gazze ve Remle Mukataası'nın malikane sahipleriverdikleriarzuhallerde buranın yıllık geliri giderini karşılamadığından durum düzelinceye kadar yeni vazifeler verilmemesi, buralarda bir vazife boşaldığında ihbariyesi diğer mahalden havale olunmasını rica etmişler. Bu ricanın kabulüyle alâkalı karar ilgili kalemlere kaydedilmiştir. Ayrıca Yafa'nın istilası sebebiyle mevacib ve vazife sahibi olanların çoğunluğu vefat ettiğiinden buranın mülteziminin vefat edenleri tesbit edip boşalan yerleri hazineye aktarması, vazife sahibi olanlar isbat-ı vücut edip ellerindeki beratları yenilemedikçe mevacib ve vazifelerinin iade edilmemesi ve buralarla ilgili konularda malikane sahiplerinin dilekçelerine göre hareket edilmesi hakkında sâdır olan 7 Nisan 1776 tarihli ferman ve telhisler ilgili kalemlere gönderilerek kayıt altına alınmıştır.

Sayfa 17-Belge 35:

Miri mukataa ve cizye mallarından bazı kimselerin vazifeleri öldü ihbarıyla çalınmakta olup hayatta olduğunu isbat için arzuhal verenlerin bazıları da yalancı şahit tutarak yalan beyan vermekte olduğundan bundan sonra arzuhal verenlerin arzuhallerine pençe ve sahlı ferman olmadıkça emin tarafından ilamı verilmeyecek ve eğer bu şekilde pençe ve sahlı ferman verilirse emin, o mukataanın vazifelilerine ve katiplerine sormak ve yine iddia sahibinin aynı mukataadan vazifesi olanlardan göstereceği şahitleri dinlemek suretiyle ilam verecek ve yalan söyledikleri anlaşılırsa bu şahitlerin maaşının hazineye kalması için şahitlerin isim ve yevmiyeleri ilamın sonuna kaydedecektir. Yine yalan ilam yazmaya cesaret eden vazife katiplerinin işine son verilecek, mukataa mutasarrıfı ve eminler de yalan beyana göz yumarlarsa gerekli şekilde cezaya çarptırılacaktır. Bu yeni fermanla eskisinin hükmü kalkmış olduğundan Anadolu Muhasebesi'ne kaydedilen eski kanun kayıttan düşülmüş ve yeni kanunun geçerli olmasına dair hatt-ı hümayun 1 Mart 1777 tarihinde sadır olup gerekli yerlere ilmühaberi gönderilmiş olduğuna dâir ruûsa kaydedilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 17-Belge 36:

İstanbul Gümrüğü ve diğer miri mukatalar, cizye malları ve bazı kişilere tevcih olunan vazifeler ile Sipah, Silahtar Bölukat-ı Erbaa, Cebeci, Topçu ve Top Arabacıları neferlerine verilen yevmiyelerin sahipleri vefat eylediğinde kanun gereği bunlara yapılan yeni görevlendirmeler dışındakilerin hazineye aktarılması gerekirken çoğunun boşaldığı haber verilmeden tezkire ve başlama yazıları kimin eline geçerse o zaptedip hazineye kalanlar için dahi dışarıdan bazı kimseler arzuhalte tekrar kayıt yenilemek istemelerine binaen bundan sonra bu arzuhaller kalemlere geldiğinde eski ve yeni defterler incelenerek ilk tevcih tarihi bulunup yukarısına ve altına yazılacak şerhe tevcih tarihi yazılması gerekli olup kalem halifeleri ve kisedarları eski defterleri araştırmaktan kaçınıp kendi kendilere tarih yazarlarsa bunların tedibine dair sâdır olan 18 Haziran

1777 tarihli ferman ilgili kalemlere gönderilip kaydedildiğine dâir ilmühaberinin Ruûs Kalemi'ne kaydı.

Sayfa 19-Belge 37:

Bundan önce çeşitli tarihlerde sadır olan fermanlarda da belirtildiği üzere kale ağalıkları, dizdarlıkları ve neferleri ile Harameyn-i Şerife'nin Vakıflarından Dersaadet Ağası gözetiminde olan vakıfların vakıf harici tevliyetleri kitabet, cibayet ve nezaretleri zaviye, mezra ve dirlik vs. eskiden beri ruûs olagelen bütün cihat, iskele, ve esnaf kethüdallıkları, serhatler ve mukabele tezkireleri ile verilen tevcihlerin önce ruûs verilip sonra tezkireleri verilmesi gerekirken emri şerife aykırı olarak Baş Muhasebe ve diğer kalemlerden ruûssuz tezkireler verilmekte olduğu tesbit edilmiş olup bundan sonra verilecek berat ve tezkirelerin önce ruûsu sonra tezkiresi verilmesine dair sadır olan ferman ilgili kalemlere gönderilip Maliye Kalemi'ne de bu tarz beratları kaydetmemesine dâir sâdır olan fermanın ilmühaberi ilgili kalemlere gönderilmiş olup Ruûs kalemi'ne gönderilen 24 Ağustos 1777 tarihli kaydı.

Sayfa 19-Belge 38:

1040 Süratçı kaydoluncaya kadar bunların işlemlerinden Piyade ve Ruûs Kalemlerinden harç alınmaması hakkında sâdır olan 7 Mayıs 1778 tarihli ferman Piyade Kalemi'nde muhafaza edilmekte olup fermanın kopyasının Ruûs Kalemi'nde olduğuna dâir kayıt.

Sayfa 19-Belge 39:

Divân-ı Hümayûn ve Defter-i Hakani'de boşalan yerlere gelen bazı kimseler arzuhal verip Ruûsa kaydını yaptırdıktan sonra mirisini Hazine-i Âmire'ye teslim etmeyip yanlarında uzun süre sakladıklarından bu durumun önüne geçmek için şimdiye kadar beratı yazıldığı halde kaleme gelmeyen ne kadar gedüklü var ise Ruûs-ı Hümayun tarafından belirlenip Defterdar Efendiye gönderilerek mirisinin tahsil edilmesi hakkında gereken tenbihin yapılması için çıkan 12 Temmuz 1778 tarihli ferman Ruûs Kalemi'ne ve Ruznamçe Kalemi'ne kaydedilerek defterdâr efendiye ilmühaberi gönderildiğine dâir kayıt.

Sayfa 20-Belge 40:

Piyade Mukabelesi Kalemi'nde kayıtlı ocaklardan görevlendirmeler yapılırken kanuna göre önce ruûsunun verilmesi gerekirken sefer başlangıcından beri bu kanuna uyulmaz olmuştur. Bazı görevler ocaklılar arasında kanunsuz olarak paylaşılırken bazı yeni görevlendirilenlerin de aldıkları ruûsu, Piyade Kalemi'ne kaydettirmemeleri kayıtlarda karışıklıklara sebep olduğundan

bundan sonra Piyade Kalemi'nde boşalan görevler için tezkire almak isteyenlerin önce ruûsunu alıp sonra bu kaleme kaydını yaptırmaları hakkında yayınlanan Başdefterdâr Mustafa Efendi'nin telhisiyle ilgili ilmühaberleringereken kalemlere gönderildiğine dâir 25 Kasım 1775 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 20-Belge 41

İstanbul Gümrüğü mukataası malından külliyetli vazife verildiğinden haddini aştığından bundan sonra tekaüdlük tevcihinde tekaüd olacak kişinin memleketinden müsait mukataa malından verilmesi yahud tekaüd olacak kişi İstanbul'dan ise Enfiye Mukataası ve İstanbul Duhan Gümrüğü'nden verilmesi hakkında çıkan 15 Nisan 1779 tarihli fermanın, Ruûs-ı Hümayun Kalemi'ne kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberi gönderildiği hakkında ruûs kaydı.

Sayfa 20-Belge 42:

Sefer bitiminde Süvari ve Piyade Ocaklarından yevmiye sahibi olanlar ile bunun dışındaki mukataalardan vazife isteyenlere, boşalan yerlerin üçte biri verilmesi, üçte biri hazineye aktarılması, eğer yanlışlıkla üçte birinden fazlası verilirse ruûs ve tezkiresi yazılmamak, kalan üçte biri de İstanbul Gümrüğü'nden verilmeyip taşra mukataasından

verilmek veyahud fermanda belirtilirse Enfiye Mukataasından ya da İstanbul Duhan Gümrüğü'nden verilmesine dair sadır olan 15 Nisan 1779 tarihli ferman Ruûs Kalemî'ne kaydedilip ilgili kalemlere ilmühaberi gönderildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 20-Belge 43:

Reisülküttaba gönderilen fermanla Divan ve Maliye ile ilgili işleri olanların işlerinin görülmesi ve vazife verilmesi sırasında kanuna aykırı bazı durumlar yaşandığından defterdar ve defter eminine gönderilen emr-i âlilerle gerekli uyarının yapıldığı belirtilmiş olup aynı şekilde Divan-ı Hümayun Kalemî'nde de bu tarz sorunların geciktirilmeden tespit edilip çözülmesi hususuna dikkat ile beylikçi, kisedar ve katip efendilere gerekli uyarının yapılması ve emir hilafına davranan olursa gerekli işlemin yapılması hususunda sadır olan 7 Eylül 1779 tarihli fermanın Beylikçi Kalemî'nde muhafaza edildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 20-Belge 44:

Eski tarihli vazife ve asker yevmiyyesini elinde bulunduran yaşlı kimseler, mahkemeden ilam almak ya da aralarında anlaşmak suretiyle buraları gençlere devretmektedirler. Bu sebeple bu kimseler mahkemeden ilam talep ettiklerinde hüccet ve ilam verilmemek üzere çıkan ferman İstanbul ve çevresindeki Eyüp, Galata ve Üsküdar Kaza Kadılığı Sicillerine kaydedilmek üzere gönderilmiştir. Eğer yevmiyesini almaya gelmemişse boşaldı kabul edilip devrettikleri kimselere itibar etmemek lazım gelmekte olup bazen da yaşlılıktan dolayı gelemeyenler olduğundan gümrük katipleribunları katipler vasıtasıyla araştırarak bunlara zulmetmeden maaşlarını almalarını sağlamasına dair 15 Nisan 1779 tarihli ferman sâdır olan fermanın Ruûs-ı Hümayûn Kalemî'nde muhafaza altına alınarak ilgili kalemlere ilmühaberi gönderildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 20-Belge 45:

Gümölcine'deki Maruniyye Şaphanesi ve çevresiyle Kütahya'daki Gediz Mukataaları mallarından maaş almak suretiyle görevlendirilen vazife sahiplerinin maaşları yetmediğinden buralara yeni görevlendirmelerin yapılmaması için dilekçe vermişlerdir. Bundan dolayı belirtilen mukataaların kayıtlı olan mal irsaliyesi düşünceye kadar yeni görevlendirmelerin yapılmamasına dair 8 Şubat 1784 tarihinde sâdır olan fermanın ilmühaberlerinin ilgili kalemlerine gönderildiğine dâir ruûs kaydı

Sayfa 22-Belge 46:

Çıldır Eyaleti'ne mukabeleci olarak o memleketin ileri gelenlerinden Divan-ı Hümayun Hazine Katibi İbrahim Bey'in elli akça yevmiye ile Erzurum Cizyesinden ocaklık almak üzere atandığını gösterir belgelerin ilgili kalemlere gönderildiğine dâir ferman ve beratın ilmühaberinin, ilgi kalemlere gönderildiğine ve Ruûs Kalemî'ne de ilmühaberinin kaydedildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 22-Belge 47:

Çıldır Süratçileri Nizamı Çıldır Valisi Süleyman Paşa'nın da onayıyla Mora Süratçi Nizamına kıyaslanarak 7 madde halinde hazırlandığına dâir ruûs kaydı.

Sayfa 23-24-Belge 48:

Bosna Valisi hizmetinde istihdam olmak üzere 20 tane sürat topu kullanmak için tahsis olan ağa, çavuş, usta ve toplam 200 nefer kaydolunacak süratçi askerinin maaşlarının ne şekilde alacağı, görevlerini ne şekilde yapacağı Mora süratçilerine kıyas edilerek düzenlenmesi hakkında emir.

Sayfa 25-Belge 49:

(Bu belgenin baş tarafı mevcut değildir.)

Erzurum süratç topçuları ile ilgili nizamnâme hakkında ilgili kalemlere ilmühaberi gönderilip bu arada Ruûs Kalemî'ne gönderilen ilmühaberin 10 Mayıs 1785 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 26-Belge 50:

Sofya ser-askerliği tarafına tashih olan Top Arabacıları askerlerinin bundan önceki maaşları bazen Asitane bazen taşra icmaliyle verilir bundan sonra bu askerlerin maaşlarının Sofya icmaliyle verilmesi ve maaşlarının vali huzurunda mevcut olanlara dağıtıldıktan sonra mevcut olmayanların maaşlarının alıkonması hakkında emir ve bu çeşit tahsisatın Asitane kaydına dahil olmasına dâir ferman bile yayımlansa uygulanmayıp cevabının yazılmasına dair çıkan 27 Mart 1786 tarihli fermanın ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi ve Ruûs Kalemî'ne gönderilen ilmühaberin yine aynı tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 26-Belge 51:

İsmail ve Silistre'de görev yapacak Top Arabacısı askerlerinin mevacib kayıtlarının bulundukları yerlere kaydedilerek verilmesi hakkında sâdır olan 11 Nisan 1786 tarihli fermanın ilgili kalmelere ilmühaberinin gönderilmesi ve bu arada ruûsa gönderilen ilmühaberinin 14 Mart 1786 tarihli kaydı.

Sayfa 26-Belge 52:

Baş Muhasebe Kalemî'nde çalışan başta halife, kesedâr ve şakirtler olmak üzere tüm çalışanların verdikleri arzuhalder sebebiyle yayınlanan fermanla Malikane ve Baş Muhasebe Kalemlerinden alınan harcın taksimi konusunun düzenlenmesine ve yedi sekiz aydır ortaya çıkan mâlikâne kesedârlığının kaldırılmasına dâir çıkan fermanın Baş Muhasebe'ye kaydolunarak ilgili yerlere ilmühaberinin gönderilmesi hakkında ruûsa gönderilen ilmühaberinin 7 Haziran 1786 tarihli kaydı.

Sayfa 27-Belge 53:

Rumeli Sol Kol Celb-Keşânı Mukataa Eminleri es-Seyyid Mehmed Emin ve İsmail ve Halil sundukları arzuhalde bahsedilen mukataanın vazifeleri fazla dolduğundan durum düzelinceye kadar yeni vazife verilmemesi istemelerine mebni durum araştırılmış olup yeni vazife verilmemesine dâir sâdır olan 19 Haziran 1786 tarihli ferman gereğince Ruûs-ı Hümayun'a verilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 28-Belge 54:

Yafa Gümrüğü ve çevresindeki mukataaların mutasarrıfları burada birkaç senedir başgösteren kıtlıktan dolayı bu mukataa malına zam olumaması hakkında Baş Muhasebe'ye kaydolunan emre rağmen yanlışlıkla yapılan zammın düzeltilmiş olduğunu bildirip bir daha böyle yanlışlıklar yaşanmaması için Ruûs-ı Hümayûn ve Anadolu Muhasebelerine kayıt yapılmasına dâir dilekçe sunmuşlardır. Bu dilekçe gereğince ilgili kalemlere ve bu arada Ruûs- ı Hümayûn'a gönderilen 13 Ağustos 1786 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 28-Belge 55:

İstanbul Simkeşhanesi'nde fazla irsaliye malı olduğundan buraya diğer mukataalardan vazife gönderilmemesi hakkında 3 Eylül 1786 tarihli ferman Anadolu Muhasebesi'ne kaydolunmuş olup bununla ilgili Ruûs Kalemî'ne gönderilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 28-Belge 56:

Dergah-ı Ali Çavuşânı Ocağı'nda boşalan yerlere kanuna aykırı olarak ruûssuz atamalar yapılması ve çavuşların bazılarının izinsiz İstanbul dışına çıkmaları birtakım karışıklıklara sebep olmakta ne olduğu belirsiz bazı kimseler çavuş olarak uygunsuz hareketlerde bulunmaktadır. Bundan böyle eskiden olduğu gibi çavuş olacak kişinin iyice araştırılması ve kendi isteğiyle taşraya tayin isteyen çavuş ve mülazımların

çavuşbaşı ağadan mühürlü tezkire alması ve ocak defterine kaydettirmesi gibi işlemlere dikkat edilerek tayinin yapılması ve ilgili yerlere kaydedilmesi hususunda alınan 9 Aralık 1786 tarihinde sâdır olan fermanın Ruûsa gönderilen ilmühaberinin 11 Aralık 1786 tarihli kaydı.

Sayfa 28-Belge 57:

Harc-ı Hassa 'nın Pazarbaşı âatipliği daha önce Divân-ı Hümâyûn hâcelerinden Seyyid Mehmed Efendi'nin üzerindeyken ondan alınıp Mehmed Rasim Efendi'ye verilmiş ve Mehmed Efendi'nin görevine devam etmesine dair dilekçesi kabul edilmeyerek bu görev sonradan düzenlenen bir görev olduğundan tamamen ipral edilerek maaş ve tayinatının hazineye aktarıldığına dâir sâdır olan fermanın ilmühaberi ilgili kalemlere gönderilmiş olup bu arada Ruûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne gönderilen ilmühaberinin 4 Haziran 1787 tarihli kaydı.

Sayfa 29-Belge 58:

İstanbul İhtisabı Emmini Mehmed Arif Efendi verdiği takirde İstanbul Mukataasına bağlı tamgacılık, ayarcılık gibi hizmetlerde boşalan yerler kanuna göre vefat edenlerin erkek evladına, erkek evladı yok ise kul oğlanlarının birinci mülazımına verilmesi gerekirken bazı kimselerin başka yerden arzuhal alarak bu vazifeleri aldıklarından bu mukataanın nizamı karışmış olup toplanması gereken dükkân vergileri toplanamamaktadır. Bu sebeple bundan böyle ihtisap emini arzı olmadıkça görevden azledilmelerin olmaması, boşalan yerlere yeni görevlendirme yapılmaması, eğer yapıldıysa ruûsu verilmemesine dair İstanbul Mukataası Defterleri incelenerek alınan kararın ilmühaberinin ilgili kalemlere gönderilmesi ve bu arada Ruûs-ı Hümâyûn'a gelen ilmühaberinin 18 Nisan 1787 tarihli kaydı.

Sayfa 29-Belge 59:

Babüssaade Ağası nezaretindeki Kudüs-i Şerifteki Haseki Sultan Vakfı'nın mütevelliliği Babüssaade Ağası Hacı Mehmed Ağa'nın vefatı üzerine Darphane-i Amire eminine verildiğine dâir hatt-ı hümayun yayınlanarak gerekli yerlere ilmühaberi verilmiş olup bununla ilgili Ruûs Kalemine gelen 7 Eylül 1787 tarihli kayıt.

Sayfa 29/30-Belge 60:

Sipah ve Silahdar Kalemleri halifelerinin ölümlerinde boşalan görevlerine tayinler sırasında ağaların duruma müdahale ederek caize ismiyle büyük meblağda para almaları şikayeti üzerine bu kalmelerde de diğer kalemlerde olduğu gibi ancak kalemlerin hâcesinin ilâmıyla ruûs verilmek suretiyle atama olup ağalarının duruma müdahale etmemesi ve bunun için caize adıyla para istememelerine dâir sâdır olan 14 Eylül 1787 tarihli fermanın ilmühaberi ilgili kalemlere gönderilmiş olup bununla ilgili ruûs kaydı.

Sayfa 30-Belge 61:

Bosna Piyade Ocağı'nda boşalan yerlerin ağa arzı olmadıkça verilmemesine dair 19 Haziran 1787 tarihli fermanla ilgili ilmühaberinin ilgili kalemlere gönderilmesi ve bununla ilgili olarak Ruûs Kalemî'ne gelen ilmühaberinin kaydı.

Sayfa 30-Belge 62:

Piyade Ocağı'nda isimleri kayıtlı olan askerler görev yerlerine gitmemek için kayıtlarının silindiğini belirtmişler bunun üzerine yayınlanan fermanla bundan sonra ağa arzı olmadıkça kayıtlarının silinmemesi kararı alınmıştı. Bu karar üzerine daha fazla görevde boşalmalar bildirilmesi gerekirken bunun daha da azalması ve askerlerin kaydım silindi bahanesiyle sefere gitmemeyi daha uygun bulmaları sebebiyle bu fermanın kaydının silinmesi ve sorunu gidemek için zabıtların konuyu araştırarak bu düşüncedeki askerleri cezalandırmaları hakkında Cebeci, Topçu ve Top Arabacıbaşı Ağalarına konuyla ilgili gerekli tenbihlerin yapılması konusunda sâdır olan ferman,

Piyade Mukabelesi'ne kaydolunmuş olup bunun Ruûs Kalemi'ne gelen 29 Haziran 1787 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 31-Belge 63:

Saray-ı Cedîd-i Âmîre ve Saray-ı Atîk-i Ma'mûre ve Harem-i Hümâyûn-ı Asamet-Makrûn ve Harem-i Hümâyûn Ağaları ve Saray-ı Galata gılmânı ulufe ve mekulatlarını şehir emini nezaretinde İstanbul Gümrüğü malından mühürlü arzla almakta olup bazı kimseler kanun hilafına berat yazdırdığından bundan sonra böyle sonradan alınan beratların kayıttan düşürülerek şehir emini tarafından arz olunmadıkça bu çeşit aylıkların kimseye berat olunmaması hakkında yayınlanan ferman ile ilgili ilmühaber, ilgili kalemlere ve bu arada 2 Nisan 1808'de Ruûs Kalemi'ne kaydolunmuşken şehir emininin tekrar ilmühaber gönderilerek durumun güçlendirilmesi hakkındaki yazılı isteği üzerine tekrar yayınlanan ilmühaberinin Ruûs Kalemi'ne kaydı.

Sayfa 31-Belge 64:

Divân-ı Hümâyûn Kalemi ve Amedî Odası ve Rü'ûs ve Tahvîl Kalemlerindeki katiplerin özürsüz olarak kalemlerine devam etmemeleri suç olmasına rağmen bunların dörtte biri kaleme gelmeyip bir kısmı daha fazla menfaat elde etmek için taşraya dağılmış vs. olduğundan divan kaleminde çalışan çok az görevli bulunmakta bunların çoğunun durumunu zabitleri dahi bilmemektedir. Bundan sonra bu katiplerin her sene vermek zorunda oldukları temessükler Beylikçi Odası'nda Cebe Defteri'ne kaydedilirken kalemlerine devam edip etmedikleri kisedarlarından tahkik ettirilerek temessüklerin üzerine işaret konulması ve devam ettiğine dair işaret konulmadıkça kapu kethüdaları tarafından kabul olunmaması hakkında kararın ilgili yerlere gönderilmesi hakkında reisülkütuba yazılan 25 Mayıs 1823 tarihli emir kaydı.

Sayfa32-Belge 65:

Divan-ı Hümayun çavuşlarının sayısı lüzumundan fazla olarak 600 olup çavuşbaşı ağanın yaptığı tahkikat neticesinde burada boşalan yerlerin 28'i hasta ve ihtiyar, 35'i yetime verilipbir kısmının da esnaf ve kadılığa karışan kimseler olup burayı bir geçimlik yer durumuna getirdiği alışılmış olup zaten de ihtiyaçtan fazla kadro olduğundan bundan sonra ihtiyar ve yetimlerin kadroları iptal edilmesi ancak kayd-ı hayat şartıyla yevmiyelerini almaya devam etmeleri, esnaf ve kadılığa geçenlerin gedik ve yevmiyeleri tamamen silinip bu görevden boşalma durumunda varsa ölenin evladı yoksa dışarıdan biri sayıları 280'i geçmemek şartıyla çavuşbaşı arzıyla görevlendirilmesi hakkında kararın 2 Ocak 1827 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa32-Belge 66:

Kapıcıbaşılık yevmiyelerinin kaldırılması ve bunlara verilecek ruûslarda da yevmiyelerin tamamen silinmesine dâir 1826/1827 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 32-Belge 67:

Cağalazade Rüstem Paşa Vakfı'nda görevli kişilerin görevlerini ihmal etmesi sebebiyle vakfın borçları birikmiş olup bunun düzeltilmesi için vakfın gelirlerinin Evkaf Müfettişi, Hazine-i Sadr-ı Âlî ve Tezkire-i Sâni bulunan kimselerin mührüyle bezzazistanda muhafaza altına alınarak vakfın giderlerinin her ay buradan karşılanması ancak bu zamanı bekleyemeyecek kadar acil ödemesi olursa sadaret makamının izniyle bezzazistandaki vakıf sandığı Hazine Odasına getirilerek ihtiyacın karşılanmasına dâir çıkan 8 Mayıs 1828 tarihli fermanın ilmühaberinin ilgili makamlara gönderilmesi ile ilgili ruûs kaydı.

Sayfa 35-Belge 68:

İbrahim Hanzade Şehid Mehmed Paşa ve İsmihan Sultan Camii, türbe, medrese, imaret ve tüm hayratları layık olduğu şekilde yönetilemediğinden fazla borca girmiş olup burada çalışanlar maaşlarını alamamışlar ve on aylık birikmiş olduğundan dolayı Rikab-

1 Kamertab-ı Mülukane'ye arzuhal sunmuş olduklarından Evkaf Müfettişi ilamıyla borçları tahkik edilerek Cağalazade Vakfı şartlarına uygun olarak gerekli önlemlerin alınması hakkında sâdır olan 22 Mart 1811 tarihli ferman ile ilgili ilmühaberlerin ilgili kalemlere gönderilmesi ve bu arada Ruûs Kalemî'ne gönderilen kayıt.

Sayfa 35-Belge 69:

Cüce Mustafa Ağa'nın vefatı üzerine Matbah-ı Amire'de boşalan yevmiyesinin Topkapı bahçevanlarına verilmesi hakkında fermanın ilgili kalemlerle birlikte 23 Mart 1820 tarihinde Ruûs Kalemî'ne gönderilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 35-Belge 70:

Mektupçu Seyyid Halil Efendi yatalak hasta olduğundan bu görevini yerine getirememiş ancak kendisi işbilir bir kimse olup fakirlik ve hastalığına merhameten masraflarını görmek için yıllık 8.000 guruş maaş bağlanmasına dair çıkan hatt-ı hümayuna dâir ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi ve bu arada Ruûs Kalemine gönderilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 36-Belge 71:

Sipah, Silahdar ve 4 bölük halkı ocaklarında para karşılığı esami alınıp satıldığı ve böylece boşalan yerlerin gizlendiği ve ocak nizamına zarar verecek haller haber alındığından bu yola girenlerin ocaktan atılacağı ve hangi ocakta yapılmışsa oranın zabıt ve halifelerinin cezalandırılacağı hakkında çıkan 4 Mart 1784 tarihli fermanın ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi ve bu arada Ruûs Kalemî'ne gönderilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 36-Belge 72:

Sipah, Silahdar ve Dört Bölük Halkı Ocaklarından ve mukataalardan boşalma durumunda bazı hileci kimseler ihbar ettikleri mahlulatin ruûs ve tezkire alınmasını erteleyerek başkalarına verdikleri haber alındığından bundan sonra bir hafta içinde ruûsu alınmayan mahlulatin hazineye aktarılması hakkında 20 Nisan 1772 tarihinde sâdır olan fermanın Ruûs Kalemî'ne kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 36-Belge 73:

Mehteran-ı Hayme-i Hassa Ocağı'nda ser-bölük görevinin boşalması durumunda bu görevin yine bu ocakta görevli Ocakzade Hasan'a verilmesi hakkında çıkan 25 Mart 1808 tarihli fermanın Piyade Mukabelesi'ne kaydedilerek bu kişinin kaydına şerh düşürülmesi hakkında ruûs kaydı.

Sayfa 37-Belge 74:

Âlâye İskele Gümrüğü Mukataası mutasarrıflarından malikâne sahibi Seyyid Hasan ve Seyyid Mehmed isimli kişiler arzuhal sunarak buradan ödenek alan bazı kimselerin ellerindeki emr-i şerife dayanarak sahibi oldukları buğdayların mirî fiyat üzerinden hesaplanmasına karşı çıkarak fazla ödeme istediklerini belirtip bu durumun düzeltilmesini istemişlerdir. Hınta sahiplerinin elindeki emr-i şerifler malikane işletmesinin şartlarına aykırı olduğundan bunların yürürlükten kaldırılarak kayıtlarının silinmesi ve buğdayları her okkası için iki akça ödenmesine dâir yazılan emr-i şerif Harameyn Mukataasına kaydolunarak ilgili kalemlere ilmühaberinin verilmesi hakkında 19 Ekim 1797 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 38-Belge 75:

Dergah-ı Âlî Kapucubaşlarından Silahdar Ağası Şehsuvarzâde Abdullah'ın, bu ocağa ağa olanlara tahsis edilen Hayrabolu ve Çorlu'daki haslara, selefi Dergâh-ı Âlî Kapıcubaşlarından Süleyman Ağa döneminde ekilen ürünlerinin hasatından önce teslimini istemesinden dolayı halef selef arasında hasatı kimin yapacağına dâir anlaşmazlık çıkmış. Bunun üzerine çıkan emirde mevcut hasatı selefin almasına halefin

ise 1208'deki hasatı almasına bundan sonra da bu usûl üzere devamedilmesine karar verilmiş olup konuyla ilgili fermanın Ruûs Kalemi'ne gönderilen ilmühaberinin 2 Eylül 1792 tarihli kaydı.

Sayfa 38-Belge 76:

Hacıoğlu Pazarı'nda ikamet eden Sipah, Sürat ve Silahdar Ağası Süleyman Ağa ve Dört Bölük Halkı ocak ağaları ve bu ocakların kâtiplerine ve diğer zâbitlere gönderilen hükümde yeni kanuna göre bu ocaklardaki askerlerin oklanması gerektiğinden Hacıoğlu Pazarı'nda ikâmet etmeleri kararlaştırılmıştı. Bu yoklamalar neticesinde kırk bin akça görevde boşalmalar olduğu tesbit edilmiş ve sefer sonrasında boşalan görevlere yeni alımların yapılması kaideden olup Süvari Mukabelecisi Hafız Mustafa takdim ettiği takrire cevap olarak yeni nizama uygun olarak mahlulâtını gizlememek ve 35 bin akçalık mahlulâtı ödemek, her ne mahalle tayin edilirse gitmek, adam istenirse hemen tedarik etmek şartlarıyla adı geçen ocakların İstanbul'a gelmesine padişahın izni olduğuna dair fermanın 7 Mayıs 1792 tarihli kaydı.

Sayfa 39-Belge 77:

Divan-ı Hümayun, Ruûs Kalemlerine ve kîse taraflarına alınacak şakirtlerin mevcudunun fazla olması sebebiyle 1 Şaban Sene 13 tarihine kadar iki sene katib alınmaması ve bundan sonra alınacak şakirtlerin sayısı ve bunların kalemlere dağılımı hakkında yayınlanan fermanın Ruûs Kalemi'ne kaydedilen ilmühaberinin 29 Ağustos 1801 tarihli kaydı.

Sayfa 39-Belge 78:

Hayme-i Hassa Mehterbaşısı İsmail Ağa'nın verdiği arzuhalde aynı ocakta görev yapan birinci ve ikinci kâtiplerin naaşlarının yetersizliğini belirtmesi üzerine bunlara atıyye tahsisi hakkında fermanın ilmühaberinin Amedî Efendiye verilmesi hakkında 23 Eylül 1801 tarihli kayıt.

Sayfa 39-Belge 79:

Hendesehane-i Hümayun hâcesi Abdurrahman Efendi'nin azledilerek yerine ikinci hâce olan Hüseyin Efendi'nin geçmesi üzerine boşalan ikinci hacelik görevine yapılan imtihan neticesinde Seyyid İbrahim Edhem Efendi'nin getirilmesi hakkında çıkan fermanın ilgili kalemlere ilmühaberi gönderilmesi ve bu vesileyle ruûsa gelen ilmühaberi kaydı.

Sayfa 40-Belge 80:

Rüstem Paşa, Mihrimah Sultan, Ayşe Sultan, Hatice Sultan Vakıfları'nın önceki mütevellileri bu vakıfları iyi yönetemediklerinden vakıfların epeyce borcu olup bu şekilde devam ederse vakıflar tamamen harap olacağı aşîkar olduğundan bu konuyla ilgili Rikâb-ı Hümayûn'a takrir sunan Birinci Tezkireci Ahmed Bey'in bu vakıfların bir senelik idareciliğine ihale yoluyla geçirilip belirtilen borçların yeniden düzenlenerek ödenmesi ve vakfın tekrar borca girmemesi için alınacak tedbirler hakkında sâdır olan 23 Şubat 1802 tarihli fermanın ilgili makamlara ilmühaberi verilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaberi kaydı.

Sayfa 40-Belge 81:

Un Meydanı'nda bulunan tekkeye ilkbahardan kasıma kadar kasapbaşı tarafından 600 vukiyye koyun eti verimesi hakkında ferman Baş Muhasebe'ye kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi v bu arada Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaberinin 25 Nisan 1819 tarihli kaydı.

Sayfa 40-Belge 82:

Un Meyda'nında bulunan tekkeye padişah tarafından Matbah-ı Âmire'den her yıl tahsis edilen 80 kile pirincin miktarının 100 kileye çıkarılması, ilkbahardan kasıma kadar verilen sade yağın 240 vukiyye olması hakkında çıkan fermanın Baş Muhasebe'ye

kaydolunduktan sonra gerekli yerlere ilmühaberinin gönderilmesi ve bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen 6 Mayıs 1818 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 41-Belge 83:

Baş Muhasebe Kalemi'nde görevli tüm halife ve şakirtler verdikleri arzıhalde ihtiyaçlarından bahisle kalemde alınan harçların yeniden düzenlenmesini istemişler bunun üzerine çıkan hatt-ı hümayuna göreMalikane Kalemi'nde yazılan beratlardan bu kalemin aldığı harçlar aynen devam edecek olup sonradan eklenen bir gurusluk miktar Baş Muhasebe Kalemi'nde çalışanlara tahsis edilecek ve bir kalemde iki kisedarın bulunması kanuna aykırı olduğundan sonradan oluşturulan Malikane kisedarlığı görevi ilga edilecektir. Bu fermanın Baş Muhasebe'ye kaydedilerek ilgili yerlere ilmühaberi gönderilmiş olup bu arada Ruûs Kalemi'ne gönderilen 12 Aralık 1785 tarihli ilmühaberi kaydı.

Sayfa 42-Belge 84:

Sipah ve Silahdar Ocağından bazı ağa, başçavuş, kethüda, veznedar vs.ler sundukları arzuhalde son dönemlerde sâdır olan fermana gereği bahsedilen görevlerde bulunanların her sene ibkâ caizesi adıyla ödemek zorunda kalacakları paradan dolayı mağdur olacaklarını bildirerek bundan afvlarını istemişler ve bu isteklerinin kabulüyle ilgili 15 Eylül 1785 tarihinde çıkan ferman ve sipahlar ve silahdar ağalarının veridkleri ilam gereğince ilgili kalemlere gönderilen ilmühaberlerden Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 42-43-Belge 85:

Sipah ve Silahdar Kalemi'nde görevlendirilecek halifelerin tayinleri eskiden sipah ve silahdar ağalarının arzıyla olup bu ağaların caize almaları da bazen gereksiz azillere sebep olduğundan 6 Ağustos 1782 tarihinde çıkan fermanla Sipah ve Silahdar Kalemleri halifelerinin atanmasının Süvari Mukabelecisi efendiler ve yine aynı kalemin katipleri arzıyla olacağı, sipah ve silahdar kalemi baş halifelerinin ölüm ya da büyük bir kabahat dışında azledilmemeleri karara bağlanmış olup bununla ilgili ilmühaberler gerekli kalemlere gönderilmiştir. Konuyla ilgili olarak Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 43-Belge 86:

Osmanlı Devleti'nde kalelerde görevli askerlerin görev alması, görev yenileme ya da görevden el çekme gibi işlemler eskiden beri kale dizdarları ve ağalarının arzlarıyla olurken sonradan kaî ve naib arzları ile de verilerek bu kanun bozulduğundan bundan sonra bu gibi işlemlerin eskiden olduğu gibi kale dizdar ve ağaları tarafından verilmesine dair sâdır olan 30 Aralık 1785 tarihli ferman, Ruûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kaydedilerek ilgili yerlere ilmühaberinin verildiğine dâir kayıt.

Sayfa 43-Belge 87:

Bab-ı Asafî'ye yapılan ihbarlardan Yeniçeri ocağında boşalan görevlerin ocaklı arasında özellikle de ocak zâbitleri eliyle kanuna aykırı olarak alınıp satıldığı anlaşılmakta olup bu şekilde davrananlar hakkında gerekli cezalandırmaların yapılması ve ocaktan atılması hususunda sâdır olan 4 Mart 1784 tarihli fermanın ilgili ocaklara ve kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi doğrultusunda Ruûs-ı Hümâyûn'a gönderilen ilmühaber kaydı.

Sayfa44-Belge 88:

Topçu Ocağı'nda bulunan Süratçilerin sayısının arttırılması, nizamlarının Cebeci Ocağı gibi olup bu nizamın uygulanmasına dikkat edilmesi ve ocak tayinatının düzenlenmesi, bu ocaktan emekli olanların hangi şartlarda emekli olacağı ve çırak olanların hangi şartlarla ocağa alınacağı, boşalan yerleri haber verenlere verilecek ihbariye miktarı, seferberlikde yararlılık gösterenlere verilecek ödül, yine bu ocakta ilerlemenin şartları, ulufe dağıtılırken bizzat ulufe sahibinin hazır bulunması, hak etmeyen kişilerin bu ocağa

kanun dışı alınması durumunda verilecek cezalar, talimlerin düzenli yapılması gibi hususlara dikkat edilmesi vs. konularla ilgili yeni düzenlenen Topçu Ocağı Nizamnâmesine ve bu nizama uyulması hakkında sâdır olan 4 Ekim 1777 tarihli fermanın Ruûs Kalemi'ne verilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 45-Belge 89:

Bursa ve çevresindeki mizan-ı harir mukataasından maaş alanların 1192 yılından itibaren İstanbul Enfîye Mukataası'na eklenerek İstanbul Gümrüğü Mukataası'na yönlendirilmeleri, ancak bunun bazı sıkıntılara yol açması üzerine bu sefer de Medayine Gümrüğü'ne yönlendirilmeleri hakkında sâdır olan 7 Nisan 1779 tarihli fermanın ilmühaberinin gerekli yerlere gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gönderilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 46-Belge 90:

Doksan bir senesinde hatt-ı hümayun gereği yeniden tertip olunan Süratçi askerinin 1040 olan sayısının tamamlanmasına Topçu Ocağı'nın Eşkinci yevmiyyesi yetmeyeceğinden şimdilik 250 neferde karar kılınmış olup geri kalanı ilerde tanzim edilmek üzere bu neferlerin 21 ortaya bölünüp günlük et ve ekmek tayinleri günlük 630 çift ekmek ve 105 vukiyye et olarak belirlenmesine dâir şifâhen sâdır olan fermanın ilgili kalemlere ilmühaberleri gönderilmesi ve bu sırada ruûsa gelen ilmühaberinin 8 Ocak 1780 tarihli kaydı.

Sayfa 46-Belge 91:

Eşkinci Ocağı'nda bir görev boşaldığında gelirinin üçte biriyle eğer taşradaysa dörtte biriyle yeni görevlendirme yapıp kalanının hazineye aktarılması ayrıca taşrada boşalan yerlerin arzuhal ile verilmemesi hakkında çıkan ferman ilgili kalemlere gönderilerek eskisinin yerine uygulamaya konulduğuna dâir 14 Şubat 1780 tarihli fermanın Ruûs Kalemi'nede muhafaza edilerek Piyade Mukabelesi'ne ilmü haberi gönderildiğine dâir kayıt.

Sayfa 47-Belge 92:

Merkezde önemli işlerde hizmet etmek üzere alıkonulan Divân-ı Hümâyûn kaleminin katip, şakirt ve mülazım şerhlüleri dışındaki zeamet ve tımara mutasarrıf olanlar Ordu-yı Hümayun'da hazır bulunmaları gerekirken izinsiz olarak ordudan ayrılıp başka yerlere gitmeleri ve hatta bazılarının da İstanbul'a geri dönmeleri ihtimalinden dolayı bunların Beylikçi Efendi tarafından kontrol edilerek orduda bulunmayanların zeamet, tımar ve gedik şerhlerinin ellerinden alınıp müstahak olanlara verilmesi hakkında reisülküttaba hitaben yazılan fermanın 9 Mart 1788 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 47-belge 93:

Reisülküttab'a yazılan fermanda Divân-ı Hümâyûn Kalemlerindekikatiplerin tüm uyarılara rağmen çoğunun görevlerine vaktinde gelmedikleri, kalemlerine geç gelip erken gittikleri ve haftada birkaç gün özürsüz olarak kaleme gelmedikleri tesbit edilmiş olup bu konudaki emrin katiplere tekrar bildirilerek kanuna uymayanların görevden alınmasının bildirilmesiyle ilgili ruûs Kalemi'ne gelen 19 Ekim 1815 tarihli kayıt.

Sayfa 47-Belge 94

Eskiden beri uygulanan kanun gereğince Enderun-ı Hümâyûn'dan gelenler dışında Kapıcıbaşılık hizmetinde görevlendirilen kimseler bu görevin verilmesinden itibaren altı ay içerisinde yevmiyyelerini tanzim etmeleri gerekmekte olup tanzim etmeyenlerin kayıtları silineceğinden reisülküttap bulunanların bu hususa dikkat etmeleri gerekmektedir. Bu husus H. 1188 tarihinde sadır olan fermanla da kuvvetlendirilmiş olup arada gerekli uyarılar da yapıldığı halde kapıcıbaşılardan çoğunun yevmiyyesiz oldukları kayıtlarda görülmüş olduğundan hem İstanbul'da hem de taşralarda bulunanlara gerekli uyarıların yapılması hususunda yayınlanan 28 Ekim 1815 tarihli

ferman Ruûs kalemi'ne kaydedilerek ilgili makamlara ilmühaberi verildiğine dâir ruûs kaydı.

Sayfa 48-Belge 95:

Maliye Kalemi'nde 30 yıldır kisedarlık yapan Seyyid Ataullah Efendi'nin dilekçesi üzerine şifâhen sâdır olan ferman gereği kendisine 250 guruş atıyye tayin olunup ismi, Atıyye-i Şahane Defteri'ne dahil olunarak bununla ilgili karar Baş Muhasebe'ye kaydolunarak ilgili makamlara ilmühaberinin verildiğine dâir 21 Şubat 1800 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 48-Belge 96:

Mektubi Kalemi Halifelerinden Necip Efendi'ye senede 200 guruş atıyye bağlandığına dair sâdır olan fermanın Baş Muhasebe'ye kaydolunarak Âmed ve Ruûs Kalemlerine ilmühaberinin verildiğine dâir 28 Şubat 1800 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 48-Belge 97:

Mektubi-i Hazret-i Defteri halifelerinin belirli bir atıyyeleri olmayıp Atıyye Defteri'ne dahil olmasalar da bu halifelere ordunun çıkışı sırasında memur oldukları işlerde gösterdikleri gayretlerden dolayı bunlara 1250 guruş atıyye verilmek üzere Atıyye defteri'ne isimlerinin kaydedildiğine dâir sâdır olan ferman sebebiyle tezkire ve ilmühaberinin adı geçen halifelere verilmesi ile ilgili ruûs 15 Haziran 1801 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 48-Belge 98:

Hâlâ Maliye Kalemi kesedarlığı görevini yerine getirmekte olan Seyyid Ataullah Efendi'ye otuz senelik emeğine mükâfat olarak kesedarlık görevine ek olarak önceden Maliye Kalemi'nde görülme de Defterhane ve Ruûs-ı Hümâyûn Kalemleri'nde örneği görüldüğü üzere kesedarlık yanında haccanlık görevi de verilmiş olup bununla ilgili Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaberinin 7 Eylül 1802 tarihli kaydı.

Sayfa 49-Belge 99:

Divan-ı Hümâyûn Haccanlarından Maliye Kesedarı Seyyid Mehmed Ataullah Efendi sunduğu arzuhalde hayatta olduğu sürece 300 guruş ve Ordu-yı Hümayun'da hizmet ettiği sürece 200 guruş olmak üzere kendisine tahsis edilen toplam 500 guruş atıyyenin 200 guruşunun üç senedir kesildiğini belirterek bu kesintinin Mısır Seferinde gösterdiği yararlılıkların da göz önüne alınarak kendisine tekrar ödenmesini istemiş, bu isteğine uygun şekilde Baş Muhasebe'de kayıt bulunduğundan ilgili yerlere ilmühaber verilerek adı geçen şahsa bu kaydın bir kopyası verilmiş olup bununla ilgili Ruûs Kalemi'ne gelen 17 Mart 1803 tarihli kayıt.

Sayfa 49-Belge 100:

Divan-ı Alişan Haccanlarından Ruûs-ı Hümayun Kesedarı el-Hacc Ömer Nehci Efendi bu kalemde 18 yıldır hizmet edip kalemde kendisine olan ihtiyaçtan dolayı kesedarlık hizmeti asaleten kendi üzerinde olmak üzere aynı kalemde yetenekli biri vekil farzıyla Ordu-yı Hümayun'a kendisinin yerine gönderilmesi için kaydına şerh verilmesine dâir çıkan fermanın Ruûs Kalemi'ne gelen 23 Ocak 1807 tarihli kayıt.

Sayfa 49-Belge 101:

Areş Muharebesi'nde şehit olan Vezir Mehmet Bey'in kardeşi Hassa Silahşörlerinden Mehmed Bey'e bağlanan yıllık 1000 guruş mevkuf ve 500 guruş atıyyesi adı geçen zatınErzurum Valisi hizmetine gönderilmesi sebebiyle vefat etti zannıyla kesilmiş olup kendisi dilekçe sunarak durumu anlatmış ve yapılan inceleme sonucu ödenmeyen tahsisatlarının ödenerek bundan sonra da tahsisatların her yıl ödenmeye devam edilmesine dâir çıkanferman, Baş Muhasebe'ye kaydedilmiş olup Ruûs Kalemi'ne gönderilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 50-Belge 102:

Zahire Nazırlığı'nın Şıkk- Salis Defterdarlığı'na eklenmesi bu görevlerdeki kişilerin maaşlarının ödenmesinde karışıklığa sebep olduğundan çıkan ferman gereği Zahire Nazırına 1500 guruş maaş verilip Şıkk-ı Salis Defterdarının Hazine-i Âmire'den aldığı has bedeli olan 2083 guruşun kaydı silinerek maaşını eskiden olduğu gibibelirlenen hastan almasına dâir ferman Baş Muhasebe'ye kaydolunarak ilgili kalemlere ilmühaberi gönderilmiş olup konuyla ilgili Ruûs kalemi'ne gönderilen 28 Mayıs 1807 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 50-Belge 103:

Teşrifat kisedarı ve halifelerinin maiyetleriyle birlikte Ordu-yı Hümayun'a gitmeleri lüzumlu olup ancak işleri görmeye maharetli birinin Rikap Teşrifatçısına yardım etmek için İstanbul'da kalması iradeyle sabit olduğundan Teşrifat Kisedarı Mehmed Esad Efendi'nin asaleten Rikap-ı Hümayun'da kalmasına bunun yanında atıyye ve diğer aidatlarına zarar gelmemesine dâir 8 Şubat 1807 tarihli ferman Ruûs-ı Hümâyûn'a kaydolunarak ilgili kalemlere ilmühaberi gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaberinin kaydı.

Sayfa 50-Belge 104:

Tahvil Kalemi Kisedarı Ahmet Cemî Efendi'nin verdiği dilekçeye binâen Erzurum Valisi Yusuf Ziya Paşa'nın maiyyetine tayin olan Tahvil Kalemi kâtiplerinden Seyyid Mustafa Rıfkı Efendi ve Seyyid Mehmed Sırrı Efendi'nin mevcut atıyyelerinin devam edeceğine dair kayıtlarına şerh verilmesine dâir sâdır olan 23 Nisan 1807 tarihli fermanın Ruûs-ı Hümâyûn Kalem'nde muhafaza edilip ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesiyle ilgili kayıt.

Sayfa 50-Belge 105:

Ordu-yı Hümâyûn'un gidişi sırasında Rikap-ı Hümâyûn'da olan ihtiyaç gereği İstanbul'da kalmasına izin verilen Mehmed Esad Efendi'nin mevcut atıyyesinin devam etmesine ve 800 guruş olan bu atıyyesine diğer kesedarlar gibi 700 guruş zam yapılarak 1500 guruşa yükseltilmesine dâir 18 Temmuz 1811 tarihli fermanın Ruûs Kalemi'ne kaydolunup muhafaza altına alınması ve ilgili kalemlere ilmühaberinin verilmesine dâir kayıt.

Sayfa 51-Belge 106:

Tersane-i Âmire Emîni verdiği dilekçede Tersâne-i Âmire'nin kalyon ve zindan fırınlarında pişirilen ekmekten Kanlıcak'taki Şeyh Ata Tekkesi'ne günlük 3 çift ekmek tayin edildiğine dâir tezkiresi verilmiş olduğunu belirtip buna kıyasen yeni ekmek tayinlerinin verilmesinin karışıklığa sebep olacağından bahsle bundan sonra emin arzı olmadıkça ekmek tahsisi verilmemesini, yanlışlıkla verilse bile ruûs ve tezkirsinin verilmemesini istemiş, yapılan araştırmada adı geçen tekkeye şeyhinin dilekçesi üzerine ekmek tahsis edildiği ve buna dâir beratları olduğu anlaşılmış olup buna dâir çıkan fermanın ilmühaberlerinin ilgili kalemlere gönderilmesi ile ilgili Ruûs Kalemi'ne gönderilen 17 Ocak 1808 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 51-Belge 107:

Karadeniz Boğazı tarafında olan 7 kale ve onlara ait tabyalarında görevli zabıt ve neferlerin kayıtlarının Büyük Kale Kalemi'nden silinerek Yeniçeri Kalemi'ne kaydedilmesine sâdır olan fermanın Büyük Kale Kalemi'ne kaydedilerek ilgili yerlere ilmühaberinin gönderilmesi ile ilgili 10 Nisan 1807 tarihli Ruûs Kalemi'ne gönderilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 51-Belge 108:

Bab-ı Ali et satıcısı Konstantin isimli zımmiye satırcılık görevi babasından intikal etmiş olup Lefter isimli zımmi yalanlarla bu görevi iki defa kendi üstüne aldırması ise de

haksız şekilde elde ettiği bu görevle ilgili kaydın silinerek adı geçen görevin Konstantin'e geri verilmesine dâir berat verilmiştir. Konstantin'in hasmı Lefter bu konuyla ilgili yeniden görevlendirme talep ettiğinde kendisine görev verilmemesine dair kayıtlara not düşülmesi için ilgili yerlere ilmühaberler gönderilmiş olup bu sebeple Ruûs Kalemî'ne gelen 22 Nisan 1807 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 51-Belge 109:

Dergah-ı Ali Top Arabacıbaşı Mehmet Tahir Ağa dilekçe vererek kendisi aynı ocağa ağa tayin olduğundan yıllık aldığı 1500 guruş maşın hazineye kalmayarak nan pare olarak kendisine verilmeye devam etmesine dair isteğinin kabulüyle ilgili ferman çıkmış olup Piyade Mukabelesi'ndeki kaydına bununla ilgili şerh konup kendisinin eline bununla ilgili ilmühaber verilerek ilgili yerlere ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs-ı hümayûn'a gelen ilmühaberinin 26 Haziran 1807 tarihli kaydı.

Sayfa 52-Belge 110:

Saray-ı Cedid-i Amire, Saray-ı Atik-i Mamure, Harem-i Hümayun Ağaları ve Saray-ı Galata gılmanları, maaş ve yiyeceklerini İstanbul Gümrüğü Mukataası malından almakta olup bu aylıklar mühürlü arz ile verilmekte iken bazı kimseler kanuna aykırı olarak boşalan yerler için arz olmadan dilekçeyle berat alarak düzeni bozduklarından yeni sâdır olan ferman gereği bundan sonra şehir emini arzı olmadıkça kimseye boşalan yerlerin verilmemesi ve yapılacak tayinlerde bir kişiye birden fazla hizmet verilmemesine dâir Baş Muhasebe'deki kayıtlara şerh düşülüp ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemî'ne gönderilen ilmühaberinin 2 Nisan 1808 tarihli kaydı.

Sayfa 52-Belge 111:

İstanbul ve Duhan Gümrükleri mallarından maaş alan kişiler birkaç sene öncesine kadar 3-5 kişi olup bunlara ödenen aylık 150-200 guruş tutarken 5-6 seneden beri birçok kimseye buradan maaş tahsis olunduğundan verilen maaşın toplamı aylık 4500 guruşa çıkmış olup zaten belirtilen gümrükler seferler vesilesiyle işlememekte olduğundan maaşların ödenmesinde büyük zorluklar yaşanmaktadır. Bu yüzden bundan sonra kimseye bu gümrüklerden az ya da çok maaş tayin olunmaması ve eğer çok gerek olursa hatt-ı hümayunla verilmesi ve bu maaşa müstahak olanların ölmesi durumunda vefat haberini verene ödenecek ihbariyye miktarı hakkında alınan kararın kaleme gelen arzuhallere kırmızı kalemle şerh konulması için Baş Muhasebe'ye kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi hakkında sâdır olan fermanın Ruûs Kalemî'ne gönderilen ilmühaberinin 29 Mayıs 1808 tarihli kaydı.

Sayfa 52-Belge 112:

Eski Darüssaade Katibi Mehmed Emin Efendi'nin arzuhal sunarak kendisine atıyye ve mübaşiriyye hizmeti ücreti istemesi üzerine alınan karar gereği bundan sonra atıyye ve mübaşiriyye hizmetlerinde boşalan yerler senelik 3000 guruşu geçtiğinde kendisine verilmesi ve durumuna uygun bir memuriyet bulunduğu tayin edilmesi için çıkan 9 Ağustos 1892 tarihli hatt-ı hümayûnun Ruûs Kalemî'ne kaydedilerek ilmühaberlerinin ilgili kalemlere gönderilmesi hakkında kayıt.

Sayfa 53-Belge 113:

Mir Ahur-ı Evvel es-Seyyid Mehmed Faik Ağa'nın Bab-ı Ali'ye sunduğu arzına uygun olarak kendisinin nezâretinde olan yerlere (İstabl-ı Âmire-i Evvel, İstabl-ı Âmire-i Sâni, Koru-yı Hümayûn Ağalıkları, çeribaşılık, kethüdalık vs.) yine kendisinin mühürlü arzı üzerinde hatt-ı hümayun yazılmadıkça atama yapılmaması yapılırsa geçerli olmaması hakkında çıkan fermana uygun olarak ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemî'ne gönderilen ilmühaberin 10 Nisan 1808 tarihli kaydı.

Sayfa 53-Belge 114:

Şeyhülislam Nezâetindeki vakıflardan Köprülü Mehmed Paşa Vakfı ve oğlu Fazıl Ahmed Paşa Vakfı Mütevellileri Divân-ı Hümâyûn hâcegânından Mehmed Tayyip Beyefendi ile müderrislerden Mehmed Âsım Beyefendi ve Saraçhane karşısındaki Amcâde Hüseyin Paşa Dârü'l-Hadîsi Vakfı Mütevellisi Silahşör İsmail Rifat Beyefendi Teftiş Mahkemesi'nde Meclis-i Şer' de konuşarak bahsi geçen vakıfların gelirlerinin genellikle karye ve mezra olup zamanla eskiyip tamire muhtaç olan bu vakıfların cami, mescid, medrese, kütüphane, çeşme vs. bölümlerini tamir etmeye yeterli olmadığını ve muhasebe defterlerinden de anlaşılacağı gibi bu vakıfların bir hayli borçları olduğundan bahsederek bu borçlar için ribh (faiz) verilmesini ve ayrıca bu vakıfların boşalan duagûy vazifelerinin taliplerine tevcih edilerek tevcih bedelleriyle bahsedilen tamir ve borçların karşılanmasını talep etmişler. Bunun kabulüne dâir Evkaf Müfettişi Kevâkibizâde Mevlâna Mehmed Râşid Efendi'nin ilâmı ve Şeyhülislam Dürriyâde Said Abdullah Efendi'nin onay vermiş olup bunun kabulüne dâir 17 Şubat 1893 tarihinde sâdır olan hatt-ı hümâyûn Anadolu Muhasebesi'ne kaydedilerek ilgili vakıflara, Evkaf Müfettişi ve ilgili kalemlere ilmühaberleri gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gönderilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 54-Belge 115:

Darbhâne-i Âmire Nâzırı İbrahim Sarım Efendi tahrir vererek Fatih Sultan Mehmed Han kütüphanesi'nin dışına çıkarılmamak şartıyla vakfedilen tefsir, hadis ve diğer faydalı ilimlere dâir 369 cilt kitabın bu kütüphanenin dışına çıkarılmamasına dâir Evkaf Müfettişinin ilam vermesini istemiştir. Evkaf Müfettişi Mehmed Râkım Efendi'nin buna uygun ilâmı ve konu ile ilgili ferman Kassamı Askerî Mehmed Sadık Efendi imzasıyla Baş Muhasebe'ye kaydedilerek Ebu'l-Feth Sultan Mehmed Han Gazi Vakfı tarafına ilmühaberi gönderilmiş olup konuyla ilgili Ruûs Kalemi'ne gönderilen ilmühaberin 22 Mart 1813 tarihli kaydı.

Sayfa 54-Belge 116:

Serdar-ı Ekrem'den padişaha giden bir yazıda Tophâne-i Âmire Ocağı'nın borçları ve Civelek maddesinin kanuna aykırı kısımlarının düzenlenmesi konusu Tophâne-i Âmire Nâzırı Reşid Efendi'ye havale edilmiş olup onun tahriri üzerine ocağın borçlarıyla ilgili düzenlemeyi içeren hatt-ı hümâyûn çıkmış olup kanunnâmeye eklenmiştir. Buna kanunnâme;

Ortaların zorunlu ihtiyaçları ocak sandıklarından sefer vakti taşrada görevlendirilenlerin ihtiyaçları ise devlet tarafından karşılanacaktır. Bu minvalde nizamnâmeleri genelde birbiriyle aynı olan Topçu ve Azebci Ocağı'nın taşrada görevli olan askerlerinin tüm masrafları devletçe karşılanacak bunun için sehim kâimesi verilmesi,

Civeleklerden sâbi çocuk olanlara günlük 10 akça karakullukçulara ise 40 akça yevmiye verilecektir. Çocukluktan yetişkinliğe geçenlerin ya da eyaletlerden tımarıyla gelip ortaya kaydolanların hangi göreve getirileceği, halife ve zâbitlerin çocuklarının ocağa kaydolunca hangi görevlere getirileceği ve görevde yükselmelerinin ne şekilde olacağı, bir ortada birden fazla sâbî mülazımın bulumaması gibi konular karara bağlanması,

Topçu, Lağımçı, Humbaracı ve Cebeci Ocaklarında görev yapan er, halife, ser halife, kâtip, orta imamı, ayak çavuşu, bekçi, kapı çukadarı, ocak emini, kethüda, nâzır vs. gibi görevlilerin maaşları, tımar ve zeamet miktarları, yiyecek-giyecek tayinatları, bu ocakların ortalarına tahsis edilecek yıllık yağ, mum, odun, kömür masrafları için devletin ayıracağı tahsisât gibi konuların karara bağlanması,

Tımar tevcihinde, halifelik görevlendirmesinde, boşalan yerlere kimlerin görevlendirileceği ya da tımarın geri alınması gibi konularda eski sipahiler, ocak zâbitleri, ser halifeler ve ocak nâzırlarının mahzar sunmaları gerektiği, bu mahzar sunanların yalan söylediği tesbit edilirse görevlendirmenin iptal edilerek yalan söyleyenlerin rütberinin üç rütbe indirileceği kararı,

Eşkinici Sipâhilerinden ölenlerin yerine evlat ve kardeşlerinden birinin görevlendirilmesi, büyük evladın bunda öncelikli olması eğer evlât ve kardeşi yoksa lâıyk birine verilmesi ancak suç işleyen birinin ocaktan atılması söz konusu olduğunda evlat ve kardeşinin yerine görevlendirilmeyip lâıyk birine verilmesi kararı,

Lağımıcılardan emekli olanların ölmesi durumunda evlat veya kardeşine bunlar yoksa lâıyk birine nan paresinin kalmasına izin verilmesi,

1221 tarihinden beri bir ortada boşalan görev yine aynı orta içinde başka birine verilmesi usûlünün adaletsizliklere yol açmasından dolayı bundan sonra boşalan bir görevin aynı orta içerisinde değil de bölük içerisinde aynı konumda olanlardan imtihanla lâıyk olan birine verilmesinin kararlaştırılması,

Ocaklılar içerisinde tımarından kardeşi ya da oğlu adına çekilmek usûlünün kaldırılması ancak zâbitler dışındaki sipahi, halife ya da ser halifelerden birinin dışarıdan bir tımar bulup almak için tımarından vazgeçmesi kabul edilmiş olup ancak ocak tımarlarının mukataa ve malikâne olmasına asla izin verilmemesi kararı,

Başçavuşların her gün ser halifeler ile birlikte askerlerin odalarını teftiş etmeleri ve görev yerinde bulunmayanları ve talime gelmeyenleri çavuş gönderip tesbit ederek özürsüz şekilde gelmeyenlere gerekli cezaları vermeleri, ser halifelerin askerlerin zabt ve rabtında baş çavuşlara mühimmatla ilgili hususlarda alemdara danışmaları ve ona göre hareket etmelerinin kararlaştırılması,

Lağımıcı ve Topçuların kış ve yaz hangi günler nerede, nasıl talim edecekleri ve hangi zamanlar hendesehane hâcesinin yazdığı risâleleri okuyacaklarının tesbiti, komutanlarına itaat etmeyenlerin cezalandırılması, dışarıda da humbaracı, lağımıcı ve mühendis sınıfının kıyafetleri birbirine benzediğinden bunların bir edepsizlik ve kabahatleri görüldüğünde bunların zâbit ve halifelerinden hangisi görürse duruma müdahale etmesi, ocaklıların kendi arasındaki kavgalarda da duruma göre verilecek cezaların tesbiti, memuriyet yerinden kaçanların rütbelerine göre alacakları cezalar, görevi ihmal sebebiyle top ve mühimmatın düşman eline geçmesi üzerine halifelerin alacakları cezalar, asker arasına fitne sokan ve devlete karşı ayaklanma çıkaranların alacakları cezalar ve bu fitnecileri haber vermeyen zâbitan, halife ve ser halifelerin alacakları cezalar,

Ocaktaki askerlerin yarısı İstanbul'daki erişkin sipahilerden diğer yarsısının ise taşradan gelenlerden oluşup yoklamalarda yerlerinde bulunmayanlara üç kere zâbit ve ağaları tarafından mektup yazılıp 6 ay içerisinde gelmeyenlerden özürlü olanların kaydına şerh düşülerek diğer seneye kadar izin verilmesi, özürsüz gelmeyenlerin kaydının silinip yerine başkasının alınması,

Seferlerde bir mahalle gönderilen ser halifenin mühimmatı kendisine alemdar tarafından teslim edilip dönüşünde görevli olduğu yerin hâkimi ya da valisinden yazılı bilgi getirmediği muhasebede sözüne itibar olunmayıp yaptığı telefleri alemdar tarafından kendisinden tazmin edilmesi,

Bir orta 9 sipâhi, 9 mülâzım ve bir halife olmak üzere 19 kişiden oluşup bu sayı eksildiğinde diğer ortalarından asker alınması.

Top ve mühimmat telefını önlemek için görevlilerin geliş gidişinde yol emirlerinin gönderilmesi ve bir mahalle halifesiz birkaç sipahi gönderilebilirken mülâzımların halifesiz gönderilemeyeceği,

Taşralı sipahilerin seferden usanmaması için her sene nöbetleşerek gönderilmesi, yine seferlerde Lağımcı ve Humbaracı ortalarının birbirinin yardımına koşması ve bunların benim hizmetim değildir diye itiraz etmemesi.

Seferlerde halifelerin ve ser halifelerin maiyetlerindeki sipâhi vem ülâzımlarından ölen ya da firar eden olursa ocağa acele mektup yazılması. Seferlerden dönenlerin mühimmatlarının bayraktar tarafından, beytûlmal akçasının hesabının ise başçavuş tarafından kontrol edilmesi,

Seferlerdeki askerlerin devlet tarafından verilen yiyecek giyecek tayinatları zayı olmadan ağa ve nâzırları tarafından yerlerine ulaştırılması. Vefat edenlerin maaşlarının varislerine ulaştırılması,

Lağımcı Ocağı'na 5 çapında 10 adet obüs topu verimesi ve her kıtasına 500 atımlık dâne ile her bir top için kundak, araba, mühimmat için araba, tıpa, fitil vs. mühimmat verilmesi, bir o kadarının da yedek olarak bulundurulması. Yine güçlü ve genç hayvanlar devlet bütçesinden ayrılan para ile satın alınıp Lağımcı Ocağı'na sefer zamanı teslim edilmesi,

Ocak mühimmatının muhafazasından ocak nâzırı, lağımcıbaşı, ocak kethüdâsı ve zâbitler sorumlu olmakla birlikte bunda en fazla sorumluluğun ocak bayraktarında olması, bayraktarın her sabah ser halife, halife ve diğer komutanlarla mühimmat anbarlarını gezip noksanları haber verip koşum yağlamak, topa dâne doldurmak gibi işlere nezâret eylemesi. Yapılan top ve dânelerin önce alemdar sonra diğer halife, ser halife, nâzır vs. kontrolünden geçtikten sonra depolanması. Mühimmat defterlerinin ocak ruznamçecisinde anbarların anahtarlarının ise alemdarda bulunması ve 3 ayda bir mühimmat sayımı yapılarak mühimmat defterine uygunluğunun kontrol edilmesi, bu kontrol sırasında çıkan eksikliklerin kethüdalar tarafından alemdar ve ruznamçeciye ödettilmesi, mühimmat defterlerinden kethüda, alemdâr, lağımcıbaşı ve ocak nâzırında bulunması ve yapılan değişikliklerin beraberce karşılaştırılarak defterlerine kaydedtilmesi, tüm mühimmatın önce kethüdadan sonra ruznamçeci ve alemdârdan sorulması,

Ocaktan ölenlerin kalan mallarının başçavuş tarafından muhafaza edilerek cenaze ve diğer işlemler için gerekli masraflar yapıldıktan sonra ocak zâbitleri ve ser halifeler huzurunda vârisine teslim edilmesi. Vârisi çıkmayan muhallefâtın muharrem ayında ocak kethüdâsına ve ocak sandığına teslim edilerek bunun beytûlmal resminin vazifeliler arasında paylaşılması, Rehin alınan bir senelik iltizam bedeleleri ile gerek İstanbul ve gerek taşradaki ölen ordu mensuplarının kalan malları ve gerek evladı olmadan ölen tımar ve zeâmet sahiplerinin tımar ve zeâmetlerinin bir senelik hasad gelirlerinin ocak defterlerine kaydedilerek kethüdaya zimmet edilmesi,

Kethüda tarafından her sene mühimmatın sayımının yapılarak ocak defterine kaydolunması ve bununla ilgili senedin nâzır ve ağalar tarafından saklanması, kethüdanın dikkatsizliğinden doğacak herhangi bir mühimmat eksikliğinin kendisinden tedârik olunması,

Seferde yaralanan asker, zâbit, kapı çavuşu, halife ve ser halfelerin emekli olmasına dâir şartlar ve bunların alacakları maaş ya da tımarların miktarı hakkında alınan kararlar gibi konuları içermektedir.

Bu şartlara uymayanların ve buna muhalif ricada bulunanların cezalandırılması ve hatıra geldikçe yeni maddelerin eklenmesi için Nâfia Nâzırının Bâb-ı Âlî'ye dilekçe yazmasına ruhsat verilmiş ve bu şekilde oluşturulan yeni kanunların da nizamnâmeye ekleneceği belirtilmiş olup nizamnâmenin kopyası 19 Temmuz 1814 yılında Ruûs Kalemi'ne kaydedilmiştir.

Sayfa 7-Belge 117:

Lağımıcı Ocağı 221 tarihinde Humbaracı Ocağı'na katılmış olup bu sebeple nizamnâmeleri bozulmuş ve seferler sebebiyle de bu nizamnâme gereği gibi düzenlenememiş ancak daha sonra Humbaracı Ocağı'ndan ayrılarak tekrar müstakil ocak olunca düzenlenen kanunnâmeleridir ki bu kanunnâme;

Humbaracıların kethüda, başçavuş ve alemdârdan oluşan zâbitleri ile ser halife ve halifeleri İstanbul'da ikâmet etmesi zorunlu iken neferleri taşrada ikâmet edebilmesi,

Humbaracı Kışlası'nda bulunan havan ve obüs toplarının çapları ve miktarları tesbit edilip buna göre 5 çeşitten oluşan toplam 50 top ve havan ve her çeşit top için bir bölük ve bir ser halife görevlendirilmesi ve her ser halifelerinin maiyyetine 10 halife ve her halifenin maiyetine 9 tımarlı humbaracı ve 9 mülâzım tayin edilmek üzere Humbaracı askerlerinin sayısı 950 kişi olması, bu sayıdan fazla asker görevlendirilirse başka bir bölük oluşturulması,

Ocak nâzırının iş bilen, adam kayırmayan ve rüşvet almayan bir kimseden seçilip humbaracıbaşının kusurlarının nâzır tarafından haber verilmesi haber verilmezse kendisinin de cezalandırılması,

14 çapındaki humbara havanları seferlerde pek işe yaramadığından ocağa yine 14 çapında on adet kaleborna topu verilmesi, 60 kıta havan ve topun dâima humbaracı kışlasında hazır bulundurulması ve bölükteki en aşağı rütbedeki mülâzımdan en üstteki humbaracıbaşılığa kadar görev silsilesinin belirlenmesi, ocaktaki halife ve zâbitlerin evlatlarının ocağa mülâzım olarak alınmasında pozitif ayrımcılık uygulanması,

Ocaktaki mülâzımların senden seneye maaş artışları ve bunlara verilecek yiyecek ve giyecek tayinatlarının miktarı, 50 halifenin ortalarına verilecek odun, kömür, yağ ve mum tahsisâtları,

Bölükte görevli asker, komutan ve diğer görevlilerin görev tesbiti ile bunların maaş ve tımar miktarları, ordu mensuplarının tımar ve zeâmetlerinin ocaklıdan başka kimseye verilmemesi,

Bir ocak mensubunun ölümü durumunda yerine görevlendirme isteyen evlat ve kardeşinin sözünün doğru olduğuna ya da emekli olması gereken birinin buna uygun şartları taşıdığına dâir ocaklının şahitliğini gösteren belli sayıda mühürlü yazı istenmesi, ağa ve nâzırlardan mahzar istenmesi ve bu konuda yalancı şahitlik yapanların alacakları cezalar,

Eşkinici sipahileriden ölenlerin yerine evlat ya da kardeşlerinin geçirilmesi bunlar yoksa lâıyk birine verilmesi ancak suç işleyerek ordudan atılanların yerine evlat ve kardeşlerinin geçirimemesi, Humbaracı Ocağı'ndan emekli olanların görevleri eskiden evlat ve kardeşlerine verilmezken bundan sonra verilmesi, bu sebeple emekli olanların bunu hak ettiğinin ayrıntılı tesbiti,

Halifelik görevi boşaldığında yerine geçecek olanların taşınması gereken şartlar, ocakta evlat ya da kardeş için görevden çekilmelere izin verilmemesi ancak mülâzım dışındaki sipahi ve halife ve ser halifelere belli şartlarda izin verilmesi, ocak tımarlarının malikâne ve mukataa olmasına izin verilmemesi, ocağın askerlerinden üst rütbelilere hizmetkâr alınmaması,

Başçavuşların asker ve halifelerin teftişinden sorumlu olup yanlarına ser halifeleri de alarak her gün teftişe çıkıp talime gelmeyenlere çavuş göndererek sebebini araştırdıktan sonra gerekli yatırımları uygulamaktan sorumlu tutulması, ser halifelerin kendi bölüğündeki askerlerin zabt ve rabtlarıyla ilgili hususları başçavuşa, mühimmatla ilgili sorunları da alemdâra bildirip buna göre hareket etmekle görevli olması,

Bölüklerin yaz ve kış aylarında hangi gün, ne şekilde talime tâbî tutulacakları, talime gelmeyenlerin alacakları cezalar, nizâma uymayan hareketlerde bulunan, üstlerine itaat etmeyen ve dışarıda ocağın itibarına uymayan harekette bulunanların alacakları cezalar, içki içenlerin, firar edenlerin ve tenbelliklerinden ve korkaklıklarından dolayı mühimmatın düşman eline geçmesine sebep olan kumandanların alacakları cezalar, askeri ifsad ederek devlete karşı ayaklanmaya sevkedenlerin alacakları cezalar vs.

Her sene ocağın yarısını oluşturan genç askerlerin taşraya gönderilmesi ve bunların yerine taşradan ocağın yarısı kadar asker gelmesi, gelmeyenlerden özü olan ve olmayanların durumu,

Seferlerde görev dağılımının nasıl olacağı ve hangi tarz top kullanılacaksa onunla ilgili eğitilen bölüğün gönderilmesi, herhangi bir yere görevlendirilen ser halifeye gerekli mühimmatın alemdâr tarafından verilerek dönüşte emrindeki askerlerden yazılı şahadetnâme ve görevlendirildiği yerin hâkiminden ilâm getirmedikçe mühimmat harcamasıyla ilgili sözlü bilgi vermesinin kabul edilmeyeceği,

bir bölgeye sevk edilen ortadaki asker eksikliğinin diğer ortalarından karşılanması ve diğer eksikliklerin mehterhâne, cebehâne ve Tersâne-i Âmire'den karşılanarak dönüşte bunların geri verilmesi, top ve mühimmat sevkinde yol güvenliğinin sağlanması için yol eminlerinin görevlendirilmesi, herhangi bir mahalle halifesiz birkaç sipâhi görevlendirilebilirken halifesiz mülâzım görevlendirilmemesi ve kapı çavuşlarının herhangi bir yere görevlendirme gittiklerinde halifelik rütbesinde istihdam olması,

Askeri usandırmamak için sefer vakti ocaktakilerin ikiye ayrılıp her yıl nöbetleşe bir kısmının gönderilip diğer kısmının İstanbul'da bırakılması,

Seferlerde humbara imâl edecek yer bulunmadığı takdirde humbaracı askerlerinin obüs topu imâlinde kullanılması, bölüklerin halife ve askerlerinin ihtiyaç anında diğerinin yardımına koşması, humbaracı, lağımçıya, lağımçı, humbaracıya yardım etmesi ve buna uymayanların cezalandırılması, bir yere birkaç sipâhi ya da birkaç ser halife görevlendirildiğinde kıdemli olanın diğerlerine komuta etmesi,

Bir yere görevli giden memurun dönünde elindeki mühimmatın bayraktar tarafından beytûlmâl akçesinin hesabının ise başçavuş tarafından sorulması ve yine bir yere görevli giden mülâzım ve askerlerin zarar görmemeleri için yiyecek-giyecek gibi devlet tarafından düzenli olarak verilen tahsisâtın görev mahalline ulaştırılması,

Humbarahâne Kışlası'nda toplam 60 kıta havan, kaleborna ve obüs topunun bulundurulması ve her kıta için 500 atım dâne ve koşum, tapa vs. edevâtın bulundurulması, bunların seferden başka yerde kullanılmaması ve diğer görevler ve yedek olarak kullanılmak için de 30 kıta kadar havan, kaleborna ve obüs toplarıyla bunlar için 30.000 kadar dâne ve diğer edevâtların hazır bekletilmesi,

Humbaracılar için gerekli olan tüm mühimmatın mühimmat emini vasıtasıyla ve nâzır gözetiminde Humbaracı Kışlası'nda sağlam bir şekilde imâl edilmesi ve bunların taşınması için araba ve at temini ve sefer vakti humbaracılar teslim edilmesi,

Mühimmatın muhafazasından ocak nâzırı, humbaracıbaşı, ocak kethüdâsı ve diğer zâbitlerle birlikte en çok bayraktarın sorumlu olması, ve alemdârın her sabah halife, ser halife ve cebeciler vs. ile birlikte mühimmatı kontrol edip eksiklerin tamamlanmasını, tamire muhtaç mühimmatın tamir edilmesi vs. işlerin yapılmasını sağlaması, imâl edilen havan ve dâne gibi mühimmatın ilk önce bayraktar sonra diğer görevliler tarafından kontrol edildikten sonra anbarlara konulmasına izin verilmesi,

Mühimmat defterlerinin ocak ruznamçecisinde ve anbarların anahtarlarının alemdarda bulunması, üç ayda bir tüm mühimmatın sayımının yapılarak eksik çıkarsa kethüda tarafından alemdar ve ruznamçeciden tahsil edilmesi, mühimmat defterlerinin

birer kopyasının kethüda, alemdâr, humbaracıbaşı ve ocak nâzırında bulundurulması ve bunların defterlerini birbirleriyle sık sık karşılaştırmaları,

Tüm savaşıraç-gereç ve mühimmatının kontrolünün alemdarda olup bu mühimmattan önce kethüda sonra ruznamçeci ve en son alemdârın sorumlu tutulması,

Ölen ordu mensuplarının terekelerinin başçavuşa teslim edilerek vârislerine verilmesinin sağlanması, vârisi bir yıl içinde ölmeyen erkeklerin kethüdaya verilerek ocak sandığına gelir olarak kaydedilmesi ve hisselere ayrılarak kimler arasında taksim edileceğinin tesbiti, ölen kişinin 15-20 sene sonra bile vârisi çıksa terekesinin vârisine teslimi,

Gerek bu tarz vârisi bulunamayan ya da evlâdı olmadan ölen ocak mensuplarının terekelerininbaşçavuşa teslim edilmesi gerekse ilhâken tevcih olan tımar ve zeâmetler vs. kethüdâya teslim edilerek ocak defterlerine kaydolanması.Ocak sandığından ocaklının zarurî ihtiyaçlarını karşılamak için belli şartlarda borç verilebilmesi,

Ordu mensuplarının seferde ya da barış durumunda hastalanması ya da sakatlanması durumunda ordudaki rütbesine göre hangi şartlarda emekli olacağı ve ne kadar emekli maaşı alacağının tesbiti,

bu nizâma uymayanların tesbiti, cezalandırılması ve bunların affedilmesi için ricacı olanların da kanuna muhalefet etmiş sayılacaklarından cezalandırılması gerektiği gibi konular yer almakta olupocak nâzırına bu kanunnâmeyle ilgili hatırına gelen yeni hususları arz etme ruhsatı verilmişve bu yeni maddelerin Bâb-ı Âlî'de müzâkere edilip padişah onayına sunulduktan sonra kanunnâmeye ilâve edileceği belirtilmiştir.

Sayfa 80-Belge 118:

Humbaracı ve Lağımcı Ocaklarında 221 tarihinde düzenlenen nizâmnâmeye göre boşalan tımarların evlada, evlat yoksa evlâdın evlâdına, o da yoksa ana-baba ortak kardeşe ve o da yoksa müstahak birine bırakılması gerekirken bir süreden beri evlat evlâdına bırakılması usûlü unutulmuş terk edildiğinden bunun uygulanmasına devam edilmesi için Ocağ-ı Âmire Nâzırı Mehmed Nazif Efendi dilekçe sunmuş ve bunun uygun bulunması üzerine alınan kararın zikredilen ocakların kanunnâmelerine eklenmesine dâir sâdır olan 20 Haziran 1815 tarihli fermanın Ruûs Kalemî'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 80-Belge 119:

Lağımcı Ocağı bir bölükten oluşmuş olup nizamnâmeleri, eğer ihtiyaç duyulursa ikinci bir bölüğün benzer şekilde organize edilerek kurulabilmesine izin vermiş olduğundan Ocağ-ı Âmire Nâzırı Mehmed Nazif Efendi ve Lağımcıbaşı Seyyid Ahmed Ağa'nın bu konudaki yazılı istekleri üzerine ikinci bir bölüğün kurulmasına izin verilmiştir.Bu bölükte görev yapacak asker ve komutanların maaş ve yiyecek-giyecek tayinatlarının belirlenmesi, 230 senesi mevâcib icmâline bu yeni ödeneklerin eklenmesi ve bu durumun kanunnâmeye ilâvesine dâir çıkan fermânla ilgili ilmühaberlerin gerekli kalemlere ve bu arada Ruûs Kalemî'negönderildiğine dâir 22 Haziran 1815 tarihli kayıt.

Sayfa 81-Belge 120:

Humbaracı ve Lağımcı Ocaklarının önceki nizamında barış zamanında merkezdeki askerlerin 2/3 ü taşrada 1/3 ü İstanbul'da bulunmakta olup taşradaki askerler ise iki senede bir kere İstanbul'a gelip kışlaklarda bir sene ikamet ediyorlar, sefer vaktinde ise tamamı İstanbul'a geliyorken bu durum taşradaki askerlerin askerlikle ilgili fenleri öğrenmelerine engel ve acil bir görev çıkması durumunda Anadolu'ya sevkedilecek İstanbul'daki askerlerin isteksizliğine sebep olacağından 221 senesinde yenilenen nizama göre bu durum değişmiş olup sipahilerin yarısı İstanbul'da yarısı taşrada bulunması ve her sene taşradakiler İstanbul'daki kışlağa gelmesi kanun olmuştur. Bu suretle bir sene taşrada kalıp bir sene İstanbul'a gelen askerlere devletin verdiği tayinat(nan-pareler)

yetmediğinden borca girdiklerindendolayı şikayet etmeleri sebebiyle eskisi gibi taşralı sipahilerin 2/3'ü vilayetlerinde 1/3'ü olan 17 orta askerinin ise İstanbul'a gelmeleri, İstanbul'da ikâmet eden askerlerden nöbet yılı olmayanların memuriyete gönderilmemeleri hakkında ocak nâzırı Mehmed Nazif Efendi'nin dilekçesi üzerine sâdır olan. 4 Ocak 1816 tarihli fermânla ilgili ilmühaberler ilgili kalemlere gönderilmiş olup bu arada Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 81-Belge 121:

Selanik Sancağı'na bağlı Karakaya Nahiyesi'nin Marados Karyesi'nde 8200 akça tımarı bulunan Mustafa veled Hasan öldüğünden boşalan tımarının yarısı Humbara fennine kabiliyeti olan oğlu Abdülhalim'e diğer yarısı dört yaşındaki kardeşi Hüseyin'e kalmış ancak Hüseyin de ölünceonun hissesi de Abdülhalim'e kalmış, ayrıca yine aynı mahaldensefer masrafları için 6000 akçalık bir tımar bulmuş olan Abdülhalim bunun dakendisine tevcihi için dilekçe yazmış, dilekçesi 18 Nisan 1817 tarihinde kabul edilmiştir. Humbaracı Ocağı Nâzırı Seyyid Mehmed Ataullah Efendi burada uygulanan kanunun genel olarak eyaletlerdeki tüm tımar ve zeâmet sahiplerinin ölmesi durumunda tımarının kimlere verileceği hususunda uygulanması için dilekçe sunmuş ve bu dilekçe kabul edilerek bununla ilgili nizamnâmeye yeni madde eklenmiştir. Ayrıca nâzırdan böyle hayırlı ve faydalı konular hatırına geldikçe Bâb-ı Âli'ye sunması istenmiş ve bununla ilgili hatt-ı hümayûn yayınlanmış olupbuna dâir Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 82-Belge 122:

Humbarahane Nazırı Seyyid Hüseyin Hasib Bey'in sunduğu takrir gereği Humbaracılar Ocağı'nda havan toplarının yanında kullanılmak üzere getirilen Kalemborna toplarının kullanılması için eski bölükler içerisinde yeni bir bölük kurulmasına karar verilmiştir. Bu bölük, iki eski bölüğün yanında birinci bölük diye isimlendirilecek olup diğer iki eski bölük ise ikinci ve üçüncü olarak adlandırılacaktır. Yeni kurulan bölükte görev yapacak askerlerin görevleri, yiyecek, giyecek ve oda masrafları tesbit edilerek recec mevâcibine kaydedilmek üzere sâdır olan ferman Baş Muhasebe'ye kaydedilerek alınan karar 7 Aralık 1819 yılında Kanunnâmeye eklenmiş olup ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gönderilen kaydı.

Sayfa 83-Belge 123:

Babü's-Saâde Ağası Hâcesi Gümüşhaneli Seyyid Ömer Efendi vefat edince boşalan görevi 14 Nisan 1820'den itibaren Konevî Seyyid Mehmed Efendi'ye verilmiş, Kadayıfçı İbrahim'in ölümü üzerine boşalan görevi 23 Temmuz 1820'de Matbah-ı Hass Ocağı askerlerinden Mustafa isimli kişiye verilmiş olup bununla ilgili tayin defetrlinde gerekli düzenlemenin yapılması için gerekli yerlere ilmühaberi gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen 26 Temmuz 1820 tarihli kaydı.

Sayfa 83-Belge 124:

İstanbul'da bulunan Humbaracı askerlerinin sayısının azlığına mebnî Humbaracı nâzırının sunduğu takrir gereğince bu ocağa iki bölük daha açılması uygun görülmüş, bu bölüklere diğer bölüklerde yeterince havan topu olduğu için 10 tane 11 çapında kalemborna ve 10 tane 3 çapında obüs topu verilmesi kararlaştırılmıştır. Kurulan bu bölükler de kullandıkları topun ismiyle isimlendirilmesi usûlüne uygun olarak 11. Kalemborna ve 3. Obüs topu olarak adlandırılmıştır. Ayrıca 11. Kalemborna bölüğü 14. kalemborna ve 9. Obüs bölüğüne 3. Obüs bölüğü ise 5. Obüs bölüğüne eklenerek bu bölüklere halife, ser-halife, ayak çavuşu, yamak sipahileri ve yevmiyyeli mülazımlar atanarak bunların maaş yiyecek ve giyecek masraflarının miktarının tesbiti ile lezzet mevâcibine eklenmesi ve Masraf Defteri'ne kaydedilmesi hakkında çıkan ferman ve

ilmühaberler gerekli kalemlere gönderilmiş olup RuûsKalemi'ne verilen ilmühaberinin 26 Mayıs 1822 tarihli kaydı.

Sayfa 84-Belge 125:

Humbarahane Nazırı Sadık Efendi sunduğu takrirde Dergâh-ı Ali Lağımcı Ocağı'nda bulunan askerlerin sayısının bir kısmının vezir-i azam hazretleri maiyyetine ve bir kısmı da diğer yerlere verildiğinden dolayı azalmış olduğunu belirtip ihtiyaçtan dolayı başka bir bölük oluşturulmasını istemiş ve bu durumun Kanunname-i Hümayun'a da uygun olduğunu belirtmiş olduğundan bunun kabulüyle ilgili hatt-ı hümayun sadır olmuştur. Buna göre yeni kurulacak bölük, HumbaracıOcağı'nınbirinci bölüğü kabul edilerek obüs topu birinci bölük olarak isimlendirilecek ve daha önceki birinci bölük, ikinci bölük, ikinci bölük üçüncü bölük vs. şeklinde isimlendirilmek suretiyle silsile yürütülecek ve yeni kurulan birinci bölüğe ser-halife, halife, çavuş, mülazım ve askerler atanarak bunların oda masrafları, yiyecek-giyecek masrafları ve maaşları cumad mevâcibine eklenecek olup alınan karar Kanunname-i Hümayun'a ve Baş Muhasebe'ye kaydedilmek suretiyle ilmühaberleri gerekli kalemlere gönderilmiş olup bu sırada RuûsKalemi'ne gelen 12 Ağustos 1823 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 84-Belge 126:

Humbarahane Nâzırı Salih Efendi'in sunduğu takrir sebebiyle Humbaracı Ocağı'nda obüs topu imal ve kullanan yeni bir bölük açılmasına izin verilmiş ve bunun için zikredilen takririn yukarisına kırmızı mürekkeple şerh verilmiştir. Açılacak bölük birinci bölük adıyla adlandırılıp daha önceki birinci bölüğün ismi ikinci, ikinci bölüğün ismi üçüncü şeklinde silsilesi yürütülerek isimleri değiştirilecektir. Yeni açılan bölük9 çapında obüs topu imali ve kullanımıyla görevli olup burada görev yapacak ser-halife, halife, tımarlı sipahi, mülazım, ayak çavuşu vs. atanması ve bunların yiyecek, giyecek, oda masrafları ile maaşlarının tahsis edilmesine dair hususlar 242 senesi Muharreminde verilecek mevâcib icmaline dahil edilmek üzere ferman gereği Baş Muhasebe'ye kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberleri gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen 20 Nisan 1826 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 87-Belge 127:

Humbarahane-i Âmire Kitâbeti'nin kaldırılmasıyla ilgili hatt-ı hümayun yayınlanmış olup buraya ayrılan tayinat ve maaşların kesilmesi için durum Baş Muhasebe'ye bildirilerek ilgili kalemlere ilmühaberleri gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen 22 Ekim 1830 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 87-Belge 128:

Tophâne-i Âmire Nezâreti içindeki Mühendishâne-i Hümâyûn'dan yetişen öğrencilerden nizâm gereği Asakir-i Mansure-i Muhammediye alaylarına halife ve mülazım alınması doğrultusunda Serasker Paşa'nın sunduğu takrir yönünde çıkan hatt-ı hümayun gereği mühendishane'nin 1.sınıfında bulunan Ahmed Efendi ve 2.sınıfında bulunan Emin Efendi, Mahmud Efendi, ve Ömer Efendi'nin Asakir-i Mansure ordusuna tayininin yapılması, Defterdar Efendi'nin sunduğu takrir gereği Asâkir-i Mansûre ordusu maiyetine alınmak için Humbarahâne Nâzırı tarafından bir Baş Mühendis 8 mühendis halifesi ve 8 mühendis mülâzımının nasıl seçileceği, bunların maaş miktarları ve bunlar için Bâb-ı Ser-askerî'de ayrı bir oda kurulması gibi konuların kanunnâmeye eklenerek tayini yapılanların Divan-ı Hümayun Kalemi'ne kaydının yapılması ve ilmühaberlerinin ilgili kalemlere gönderilmesi hakkındasâdır olan 13 Ocak 1831 tarihli hatt-ı hümâyûnla ilgili ilmühaberler gereken kalemlere gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen Ekim/Kasım 1830 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 87, 88, 89, 90, 91-Belge 129:

Tahvil Kalemi'nde muhafaza edilen Mühendishâne Nizamnâmesi'nde;

Hasköy'de ve Tersâne-i Âmire'de birer Mühendishâne bulunup Hasköy'deki Humbaracı ve Lağımcı Kışlası'na bağlı ve onun yakınındaki Mühendishâne-i Berriye, 40 asker ve 4 hâce ve 4 halife görev yapmaktadır. Bu askerler 10'ar kişilik 4 sınıftan oluşmaktadır. Humbarahâne Nâzırı buraya da nezâret eylemektedir.

Mühendishâne'de eğitim görenlerin sınıflarına göre alacakları eğitim, görevde yükselme, dışarıdan alınan talebenin uyacakları nizâm ve buradaki diğer görevlilerin nasıl seçileceği,

Hasköy'deki Mühendishâne- i Berriye'nin elemanlarının Humbara Ocağı nefer ve zâbitlerine kıyas ile rütbe ve derecelerinin belirlenmesi,

Önceki nizamda mimar halifelikleri mühendishâne öğrencilerine tevcih olunurken bu uygulamanın mahzurlarından dolayı kaldırılması,

Mühendishane görevlilerinin rütbelerine göre alacakları maaş, tımar ve yiyecek-giyecek tayinatları

Hasköy Mühendishânesi'ne Hasköy Dökümhânesi hizmeti, Su Nezâreti ve Hassa Mimarbaşılığı gelirleriyle birlikte bağlanmış olup Mimar Ocağı'ndaki görevlilerin rütbelerine göre maaş, tımar ve yiyecek-giyecek dağılımı ve görevde yükselmelerin ne şekilde olacağı,

Mühendishane talebe ve hocalarının uyması gereken kılık-kıyafet nizâmı ve buradaki nâzır hâce, halife ve kâtiplerin rüşvetin her türlüşünden sakınmaları,

Kale inşa ve tamiri için Mühendishâne öğrenci ve halifelerinin nasıl seçilip görevlendirileceği, ve görevlendirmenin bürokratik aşamaları, görevlendirilen mühendis ve mimarların nasıl görev yapacağı, savaşlarda görevlendirilen mühendislerin görev ve rütbe durumları, yol masraflarının devletçe karşılanması,

Mühendishâne'ye alınacak öğrencide aranan özellikler,

Mühendishâne hâceliğinin seçiminde kıdeme ve silsileye bakılmayıp hünerine göre seçilmesi,

Mühendishâne hâce, halife ve şakirtlerinin Salı ve Cuma günleri dışında devamlı görev yerlerinde bulunmaları, Pazartesi günü mühendis şakirdanının talime çıkması,

Mühendishâne için gerekli araç-gereçlerin hâceleri tarafından nâzıra, nâzır tarafından Bâb-ı Âlî'ye bildirilmek suretiyle tedâriki,

Mühendishâne görevlilerinin maaşlarını nasıl ve ne şekilde alacakları, gibikonular yer almaktadır.

Sayfa 92-Belge 130:

Âsâkir-i Mansûre ordusunda görevli Mühendis Halifesi Sıdkı Efendi alay emniğine tayin edildiğinden yerine Mühendishâne şâkirtlerinden yeni görevlendirme gerekmekte olduğundan Baş Mühendis, Mehmed Efendi dilekçe vererek yeni görevlendirme ve orduda bulunan 4 halifenin yetersiz olduğunu belirterek bu sayının 10'a çıkarılmasını istemiştir. Sıdkı Efendi'nin yerine başka bir mühendisin tayin edilmesi ve bunun dışında 4 mühendisin daha görevlendirilmesi ile ilgili irâde-i seniyye olup buna göre atama yapılmış ve İstanbul'da bulunan Âsâkir-i Mansûre Ordusu için Humbarahâne Nâzırı tarafından 1 baş mühendis, 8 mühendis halifesi ve 8 mühendis mülâzımı kaydedilip bu usûlün Âsâkir-i Mansûre Kanunnâamesine eklenmesiyle ilgili çıkan 4 Şubat 1829 tarihli fermanın ilgili kalemlere ve makamlara ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemî'ne gelen 8 Şubat 1829 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 93-Belge 131:

Sadrazamın gözetiminde olan evkaflardan Cağalazade Rüstem Paşa Vakfı Mütevellisi Müderris Mehmed Tahir Bey, vakfı iyi yönetemediğinden vakfı borçlandırmış ve Teftiş Mahkemesi'ne celbedilmiş görevlendirme usûlünce yanlış yönetimden kaynaklı borçların ödenmesi mütevellinin sorumluluğunda olduğundan burada yapılan sorguda

borçlarının bir kısmı silinmiş kalanını da maaşından ödemeye söz verdiğinden sözüne uymadığı takdirde gerekli işlemlerin yapılması şeklinde karar alınmış ve ödeme planı Anadolu Muhasebesi'ne kaydedilerek konuyla ilgili sâdır olan 24 Haziran 1816 tarihli ferman yine Anadolu Muhasebesi'ne kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberi gönderilmiş olup bununla ilgili Ruûs kalemi'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 93-Belge 132:

Şeyhülislam Hazretlerinin sorumluluğunda olan vakıflardan Kemankeş Kara Mustafa Paşa Vakfı'nınMütevellisi Seyyid Mehmed Şakir Ağa'nın, sunduğu arzuhalinden anlaşıldığına göre Seyyid Mehmed Şakir Ağa'nın selefi zamanında 1225 M.1810-11) tarihinde Evkaf Müfettişi tarafından verilen ilam gereğince oluşturulan 600 akçalık dua-guy vazifesinin yasak olduğu ile ilgili cevap kaleminden gelinceye kadar 200 akçası vakıftan talibine verilmiş, kalanı da talibi çıktıkça verilmek üzere ayrılmıştır. Halbuki bu durum 1211 (M. 1796-97) tarihinde sâdır olan iradeye muhalif olup kalemdekilerin dikkatinden kaçmıştır. Evkaf Müfettişinin ilamı ve geliri karye ve mezarlar olan vakıflarda padişah izni ile vazife ihdası caiz olduğu hakkında karar delil tutularak bir süreden beri vakıflarda çeşitli vazifeler ihdas edilip bu sebeple birçok vakıf harap olduğundan bu şekilde vazife ihdası bundan sonra tamamen yasak edilip eğer yanlışlıkla vazife ihdas eden olursa hatt-ı hümayun sâdır olmadıkça kaleme kaydolunmaması, yanlışlıkla mesele evkaf müfettişlerine havale olursa cevap yazılmaması, bu defaya mahsus mesele zaman aşımına uğradığından dolayı bahsedilen dua-guy vazifesi tevcih olunması ve bundan sonra bu şekilde hata yapanların özrü kabul olunmamasıve 1225 tarihli ilam kaydının iptal edilmesi hakkında hatt-ı şerif sâdır olmuştur.Bununla ilgil ilmühaberler ilgili makam ve kalemlere gönderilmiş olup bu sıradaRuûsKalemi'ne gönderilen 8 Mayıs 1817 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 94/95-Belge 133:

Kaptan-ı Derya Hüsrev Paşa ve Tophâne-i Âmire Nâzırı Mustafa REşid Efendi'nin verdikleri ilâma uygun olarak Akdeniz (Çanakkale) Boğazı'nda yapılmakta olan Nağra Burnu Tabyası ve Bigalı Tabyası'na gönderilecek malzeme ve görevliler ile bunların maaşları, Suğla, Biga ve Kocaeli Sancaklarında bulunan tımarlardan evladı olmadan ölenlerin tımarı zabt olunarak buraların gelirleri belirtilen tabyalarda çalışan askerlere harcanması, Bigalı Tabyası civarında yaşayan yiğitlerden dirliği olmayanlara görev verilmesi ve ne kadar maaşla kimlere hangi görevlerin verileceğinin belirtilmesi, yine Bigalı Tabyası'ndaki mazgallara daha önce yanlışlıkla yerleştirilen yerli yüz topçunun kayıtları silinerek bunların yerine Kapıkulu Topçularının yerleştirilmesi hakkında çıkan ferman ile ilgili ilmühaberlei ilgili kalemlere gönderilmiş olup bununla ilgili Ruûs Kalemi'ne gelen 4 Nisan 1818 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 95-Belge 134:

Baruthane ve Tophane Nazırlarının verdiği ilam gereği Güherçile Maddesinin nizam ve idaresi mart başından itibaren cari olmak lazım geleceğinden bundan sonra Baruthaneler Nezaretindeki görevlendirmelerin de Mart başından itibaren yapılması hakkında sâdır olan fermanın ilgili kalemlerle birlikte Ruûs Kalemi'ne gelen 30 Mart 1822 tarihli kaydı.

Sayfa 95-Belge 135:

Her sene tevcihat-ı hümayundan hemen sonra verilen atıyyelerden 200 guruş atıyyeye sahip Reisülküttap mehterlerinden Sıvış Mustafa vefat ettiğinden bunun atıyyesi yine Reisülküttap mehterlerinden olan Şişman Mustafa'nın verdiği dilekçe üzerine kendisine verilmesi hakkında çıkan 22 Ekim 1822 tarihli fermanın Ruûs Kalemi'ne kaydedilerek Baş Muhasebe'ye ilmühaberinin verilmesine dâir kayıt.

Sayfa 95-Belge 136:

Sipah Kalemî halifelerinden hacca giderken vefat eden İbrahim Efendi'nin damadı Rıza Efendi tarafından hazineye aktarılan kayıtlı isimlerin tamamının senetleri astar torbaya konulup mühürlenerek Ruûs-ı Hümayun'da muhafaza altına alınması son derece lüzumlu olup bununla ilgili vârisi çıkan olursa vezne tarafından kontrol edilmesi hakkında verilen divan tezkiresi ve senetlerin ilmühaberinin Süvari Mukabelesi'ne gönderilmesiyle ilgili 7 Şubat 1823 tarihli kayıt.

Sayfa 95-Belge 137:

Baruthane-i Amireler Nazırı Necip Efendi, Bâb-ı Âli'ye verdiği takririnde bu sene Baruthanelere Anadolu'dan gelen güherçile fazla olmasından dolayı kanuna göre mart başında teslimi gereken barutun kurutulmasının ancak temmuz başına kaldığını belirtmiş, Matbah-ı Amire Emini Yusuf Ağâh Efendi de bilirkişilerle yaptığı görüşmeler sonucu barutun kurutulmasının havanın güneşli olmasına bağlı olduğundan dolayı barutun tesliminin temmuz başında olmasında bir mahzur olmadığına dair ilam vermiş olup buna dair yayınlanan hatt-ı hümayun ve ferman gereği ilgili kalemlere ilmühabeleri gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemî'ne gelen 22 Mart 1823 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 95-Sene 138:

Divân-ı Hümayun mehterbaşısı Ahmet sunduğu arzuhalde ölen mehterbaşı Mustafa'dan boşalan maaş ve atıyyelerin kendisine verilmesini istemiş bunun kabulüyle ilgili 4 Kasım 1826 tarihli ferman gereği berat ve atıyyesi ilgili kaleme kaydedilerek bununla ilgili ilmühaberleri gereken kalemlere gönderilmiş olup Ruûs Kalemî'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 96-Belge 139:

Mektub-i Defteri Halil Efendi, mektupçuluk görevinde 40 seneyi aşkın sadakatle hizmet etmiş olup kendisine 238 Senesi Cemaziye'l-ahiresinde (M. Şubat-Mart 1823) hatt-ı hümayunla toplam 8000 gurus maaş bağlanmıştı. Herhangi bir gayr-ı menkulü olmayan Halil Efendi vefat edince geride iki büyük kız ve bir küçük oğlu ile karısı kalmış olup bunlar da etrafa bir hayli borçlanmışlardır. Bundan dolayı hallerine merhameten borçlarını ödemek için bu seneye mahsus mübaşiriyye ve mevkufun Halil Efendi'nin ailesine verilmesi hakkında sadır olan hatt-ı şerif ve ferman gereği bununla ilgili ilmühaberler ilgili makam ve kalemlere gönderilmiş olup Ruûs Kalemî'ne gelen 7 Mart 1824 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 96-Belge 140:

Bağdat sakinlerinden Halid bin Velid (R.a) Hazretlerinin soyundan gelen Şeyh Hasan ve Şeyh Nimetullah geçim sıkıntısı çekmekte olup bir yerden maaşları olmadığından hallerine merhameten daha önce bunlara Musul Gümrüğü'nden vazife verilmişti. Ancak zamanla her dilekçe verene gerekli tahkikat yapılmadan görev verildiğinden işler karışmış olup bundan sonra adı geçen şeyhlerin her birine Musul Gümrüğü'nden günlük 15'er sağ akça verilip beratları gönderilmek ve bundan sonra gerekli araştırma yapılmadan görev verilmemesine dâir Baş Defterdâr Mehmed Esad Efendi'nin telhisi üzerine çıkan 15 Şubat 1825 tarihli fermanın Ruûs Kalemî'ne kaydedilerek bununla ilgili ilmühaberinin Anadolu Muhasebesi'ne gönderilmesiyle ilgili kayıt.

Sayfa 96-Belge 141:

Hane-i Hassa Ağalarından Mahmud Ağa'nın sunduğu dilekçeyle Has Ahırda raht hazinesi katibi olan Mehmed Efendi'nin vefat etmesi üzerine bu görevin kendisine verilmesini istemiştir. Bu görevin kendisine verilmesiyle ilgili hatt-ı hümayûn çıkmış ancak yapılan araştırmada belirtilen görevin daha önce Mehmed Arif Bey'e verildiği ve onunda İstanbul'dan uzaklaştırıldığı anlaşıldığından Mehmed Arif Bey'e, Kaptan-ı Derya Abdullah Paşa Vakfı'ndan ayrılan hisselerin budan sonra kendisine verilmesi için

alınan karar 8 Kasım 1820 tarihinde Baş Muhasebe'ye kaydedilerek sâdır olan hatt-ı hümayûn ve fermân-ı âlî gereği çıkan ilmühaberler ilgili makamlara gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen 25 Mart 1826 tarihli kaydı.

Sayfa 96-Belge 142:

Mehterhane-i Amire'de çalışan zâbitan, veznedâr ve çadırcıyân vs.gibi görevlilerin atıyyeleri sâdır olan fermân gereği Baş Muhasebe'den kayıtlara bakarak gösterilmiş, Mehterhâne Ocağı Nizâmı bozulduğundan yeni bir nizâmın hazırlanması için hatt-ı hümayûn sâdır olmuş ve çıkan ferman gereği Mehterhâne zâbitlerine verilen 1750 guruş atıyyenin bundan sonra defterden verilmesi için Ruûs-ı Hümayûn Kalemi'ne verilen 29 Ekim 1826 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 97-Belge 143:

İhtisap Mukataası malından belirli şekilde verilen vazifelerinin boşalması durumunda bundan sonra kimseye verilmeyerek İstanbul Gümrüğü'ne nakledilmesi hatt-ı şerif sudûruyla karara bağlanmış olup sâdır olan ferman gereğince kayıtlardaki emsal durumlara bakıldığında İhtisap Mukataasından verilen mütekâid ve duâgûy vazifelerinin senelik 11.936,5 guruş 37 akça olup 3 ayda bir mühürlü pusulalarla Anadolu Muhasebesi'nden verildiği ve Mizân-ı Harîr Mukataası'ndan oluşan vazifenin yine Mizân-ı Harîr tabiriyle İstanbul Gümrüğü'ne nakli ve vazife sahiplerinin elindeki beratların Anadolu Muhasebesi'nde muhafaza olunarak kalem harcı istenmeden beratlarının yenilenmiş olduğu emsalinden hareketle İhtisap Mukataasındaki belirli vazifeler İstanbul Gümrüğü'ne naklolunduğu zaman tamamen hazineye kalacağından dolayı ocaklık tayini gerekmeden vazife sahiplerine 3 ayda bir kere mühürlü pusula verilmesi ve sene sonu muhasabesinde çıkan miktarın İhtisap Mukataası'ndan alınması ve vazife sahiplerinin eski beratlarının yenilenmesi için gerekli makamlara ilmühaberinin verilmesine dâir Şikk-ı Evvel Defterdârı Mehmet Tahir Efendi telhis verdiğinden telhis üzerine sâdır olan 6 Ekim 1826 tarihli ferman, Anadolu Muhasebesi'ne kaydedilmiş olup ilgili yerlere ilmühaberi verilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne verilen ilmühaber kaydı.

Sayfa 97-Belge 144:

Ali Reis'in Filika-i Hümayun'a emekli olmak için sunduğu dilekçe üzerine İstanbul Gümrüğü'nden aylık 100 guruşla emekli olmasına dâir hatt-ı hümayûn çıkmış olup yine bununla ilgili sâdır olan 23 Aralık 1827 tarihli ferman Ruûs Kalemi'nde muhafaza edilerek ilgili makamlara ilmühaberinin gönderildiğine dâir kayıt.

Sayfa 97/98-Belge 145:

Tophânedeki Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin hankâhı yanında zaviyesi olan Şeyh Mehmed Emin el-Kadiri, Divan-ı Hümayun'a arzuhalinden sunarak Hüsameddin Uşşâki ve Nureddin Cerrâhî Hazretlerinin İstanbul Şeyhlerinin tekke ve zaviyelerindeki görev boşalmalarında Kadîrî şeyhi arz ve dilekçesiyle görev verilmesini emsal göstererek aynı yetkinin kendisi için de verilmesini istemektedir. Çünkü boşalan tekke ve zâviyelerin şeyhlikleri ayan ve tarikatle ilgisi olmayan kişiler tarafından usulsüz olarak ele geçirilmektedir. Kadı ve naiplerden aldıkları ilamlarla yahut da sadece arzuhal sunarak şeyhliklerin ele geçirilmesini önlemek için adı geçen tarikatın İstanbul, Üsküp, Mora ve diğer yerlerde bulunan zaviye ve tekkelerinde herhangi bir görev boşalmasında evladı olanların evladına, evladı olmayanların yerine ise halifesine veya aynı tarikatten ehil kimselere verilmesine ve İstanbul'daki şeyhin arz ve inhası olmadıkça ilam ve arzuhal ile görev verilmemesine dair çıkan 5 Eylül 1828 tarihli fermanın bir kopyası adı geçen şeyhin eline verilerek ilgili kalemlere ilmühaberi gönderilmiş olup bununla ilgili Ruûs kalemi'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 98-Belge 146:

Enderun-ı Hümayûn Cebehanesine kılıç imal ettirmekten sorumlu hassâ kılıççıbaşılık görevinin Turhal Sancağı'nda Cesta Nahiyesi'nde 6275 akçalık arpalık ismiyle tımarı bulunup ayriyeten de belli bir yevmiyyesi bulunmaktadır. Bu göreve önce kılıççı esnafından Ahmed isimli bir kişi getirilmişse de hem Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması sırasında Cebeci Ocağı'nın kaldırılması ile birlikte kılıççıbaşılığın da kaldırılması hem de bu kişinin görevini hakkıyla yapmamasından dolayı yerine Seyyid Mehmed Bayram bin Mehmed getirilmiş olup buna da henüz beratı verilmemiş olduğundan Cebehâne Nâzırı Arif Bey'in dilekçesi üzerine Asâkir-i Mansûre Ordusu'nda görev yapmak üzere Bayram Ustaarpalık adıyla anılan tımar ve ayriyeten yevmiyyesi verilmek suretiyle kılıççıbaşılığa beratla atanmış, Sarkiz veled Bağdasar da ustabaşılığa getirilerek eline suret verilmiştir. Ayrıca kılıç imal eden esnafın masraflar için kılıççıbaşuya ödedikleri 40'ar paranın 2'si bununla ilgili işleri yazan kâtiplere ve 4'er parası yiğitbaşılara ve geri kalan da kılıççıbaşı ve ustabaşıya masrafları karşılaması için verilmesi, imal edilen nevm-resm namluların ve kılıçların baş tutup tutmadığını kontrol için haftada iki gün kılıççıbaşı ve ustabaşı Cebehane'ye gelerek kontrol etmesi ve baş tutanları düzeltmek için devletten ve esnaftan para almayıp kendiler kılıççı amelesi getirerek ücretlerini verip gerekli düzeltmeyi yaptırmalarına dâir yazının berat ve suretlere eklenmesine dâir 9 Şubat 1829'da sâdır olan fermanve ilgili ilmühaberler gereken kalemlere gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 99-Belge147:

Evkâf-ı Hümayûn Nezâreti'nin kurulmasıyla birlikte Hazinesarbaşının ve Kilercibaşı ile Saray- Cedid-i Âmire Ağasının idaresinde olan vakıfların hesapları görüldükten sonra yeni kurulan Evkâf-ı Hümayûn Nezâreti'ne aktarılması konusunda sözlü ferman sâdır olup yine Babü's-Saade Ağası nezâretindeki 118 vakfın muhasebesi görüldükten sonra bunun da Evkâf-ı Hümayûn Nezâret'ine aktarılması ve bu vakıfların mütevellileri tarafından aded olduğu üzere rikâbiyye, cihet-i nezâret ve câize nâmıyla alınan 4005 guruş muayyenâtın 1000 guruşununuyine aded olduğu üzere Rikab-ı Hümayun'a verilip kalan meblağın kendilerine âid olması, bunun dışında alınan muaccelât, rüsumât, harc-ı muhâsebe ve arz akçası gibi gelirlerin yıllık miktarı bilinmediği, bunların bir kısmı sadaka olarak verildiği, vakıfların çoğu taşrada olduğu ve uzun süredir hesapları çıkarılmadığı gibi sebeplerdenbundan sonrabu vakıfların mütevellileri tarafından gerekli hesaplarının yapılması gerekeceğinden battallarının muhafaza olundukarı yerlerdeBabü's-Saade Ağası'nın korumasına verilmesi,içlerinden uzun süredir hesapları görülmeyen vakıfların mütevellilerine hesapları çıkarttırılması ve müstakil bir kâtip tayin edilerek muhasebelerinin yapılması, evkaf muayyenatından kilercibaşı ve Saray-ı Cedîd Ağasına verilen miktar bahsedilen kişiler hayatda oldukça kendilerine verilmesi, öldükten sonra vefat eden kişilercibaşının muayyenatı gibi Evkâf-ı Hümayûn Hazinesine kalmasına dâir 22 Nisan 1929 tarihli ferman vu bununla ilgili ilmühaberlerin ilgili kalemlere gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 100-Belge 148:

Evkaf-ı Hümayun'dan Hamidiyye Vakıflarından Çorlulu Ali Paşa Vakfı içerisinde olan caminin hademeleri dilekçe sunarak yevmiyyelerinin az olduğundan bahisle yevmiyyelerine zam istemişler ve bu duruma izin verilmiş olup aynı şekilde Tersane-i Âmire'deki camide görev yapanlar da buna kıyasen zam istemişler bunlara da görevlerine devam etmek şartıyla zam verilmiş olup bu şekilde Evkaf-ı Hümayun'un idaresinde olan cami ve mescitlerdeki görevlilerden yevmiyyesini az bularak görevi terk edenlere vazifesine devam etmek şartıyla bir miktar zam yapılması hakkında 27 Kasım

1828 tarihinde sâdır olan ferman, Ruûs Kalemi'ne kaydedilerek bununla ilgili ilmühaberlerin gereken kalemlere gönderililmesi ile ilgili kayıt.

Sayfa 100-Belge 149:

İstanbul'da bulunan Fatih Sultan Mehmed Han, Yavuz Sultan Selim Han ve Kanuni Sultan Süleyman Han'ın yaptırdıkları cami, imaret, medrese ve vs.den oluşan vakıfların gelirleri yıllık 2000 kese olup çoğu mukataadan oluşmaktadır. Bu vakıfların giderleri Sadaret tarafından yönetilmektedir. Nitekim imarette yemek pişirilmesi için gereken malzemelerin alınması Sadarettten sarrafa verilen tahvillerle olmaktadır. Ancak gelen zamlar sebebiyle bu sene bu malzemeleri almak için geçen seneye göre 2 katı para gerekirken, gelir gideri karşılamaya yetmemektedir. Bundan dolayı sarraflar peşin ödeme olmaksızın imaretin ihtiyacı olan malları vermemektedir. Burada bir gün yemek pişirse cami çalışanları ve talebeler zor duruma düşeceğinden adı geçen vakıfların bu seneki masrafları vakıfların gelecek seneki gelirlerinden karşılanmak üzere yine bu vakıfların kâtipleri tarafından verilen mühürlü tahviller karşılığı sarraflar tarafından karşılanıp Çirmen Sancağı'ndaki mukataa bedellerinin ertelenen taksitlerinin sarraflara teslim edilmesi hususunda Sadrazamın Kapı Kethüdası bulunan Salih Efendi mühürlü takririnde ricacı olup durum adı geçen mukataa nâzırına fermanla havale olunmuş ise de uygulamada çıkan zorluklar sebebiyle soruna çözüm getrimemiştir. Adı geçen vakıfların önceki senelerde gelirleri giderlerinden fazla olduğundan artan para Hazine-i Âliyye'ye kaldığından borçlarını da hazinenin ödemesi gerekirken bununla ilgili makbuz olmadığından bu karar da uygulanamamıştır. Fiyatların sene sonuna kadar artacağı da göz önüne alındığında sene sonuna kadar vakfın giderleri gelirlerini tahminen 500-600 kese aşacak olup bu miktar, sene sonunda yapılacak hesaplamada çıkacak borcun, vakfın Çirmen Mukataa gelirinden boşalan yerlere duâgûy vazifesi tertib olunmak sûretiyle karşılanmasına dâir çıkan ferman ve ilmühaberlerin ilgili kalemlere, sarraflara ve vakıf defterlerine gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen 24 Eylül 1829 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 102-Belge 150:

İstanbul'da bulunan Fatih Sultan Mehmet Han, Yavuz Sultan Selim Han ve Kanuni Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Vakıflarının gelirleri giderlerine yetişmediğinden boşalan maaş ve görevler vakfa aktararak her vakıf için ayrı ayrı dua-guy vazifesi oluşturulmuş, bu konuyla ilgili gerekli düzenlemeleri ve gereğini yapmak üzere durum, belirtilen vakıfların Kaymakam Mütevellisi Salih Efendi'ye havale edilmiş ve bu vakıfların gelirlerini oluşturan mukataalardan ayrılan bölümleri her akçası 40 gurus yevmiye ile satıldıkça peşinatları evkafa gelir olarak kaydedilmesine dâir çıkan hatt-ı hümayûn ve ferman gereği ilgili kalemlere ilmühaberleri gönderilmiş olduğu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen 22 Aralık 1829 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 103-Belge 151:

Avâtıf-ı Şâhânenen Şaban ayı içinde bazı kâtip, hademe, birun ağaları, alay çavuşları vs. verilecek atıyye ve mevkuf akçalarının belirlenen miktarlarıyla ilgili sâdır olan hatt-ı şerif ve fermanlarla ilgili ilmühaberlerinin gereken kalemlere gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen 22 Şubat 1830 tarihli kayıt.

Sayfa 104-Belge 152:

Fatih Sultan Mehmet Han, Yavuz Sultan Selim Han ve Kanuni Sultan Süleyman Han Hazretlerinin Vakıfları'nın R.244 Senesi Martı başlarından Şubat sonuna kadar yapılan bir yıllık bütçe hesaplamasında hatt-ı hümayûn gereği boşalan görevlerin vakfa kalması şartıyla duâgûy vazifesi düzenlenmesine ve fazla masrafların alınana muacceleden ödenmesine rağmen fiyat pahalılığı sebebiyle gelirler giderleri karşılamadığından adı geçen vakıfların 4 yük 12.267,5 gurus borcu çıkmış, duâgûy vazifesinin muaccelâtı bu

borçtan düşürüldüğünde 2 yük 92.267,5 guruş 25 akçe borcu kalmış, bu borcun ödenmesi için ve R. 245 Senesi vakıf giderlerini karşılanması için bu üç vakfın mukataalarının iltizam bedeline zam yapılarak yeni duagûy vazifeleri düzenlenip bunların muaccelelerinin de vakfın gelirlerine kaydedilmek suretiyle giderlerin karşılanmasına ve boşalan görevlerin gelirlerinin vakfa gelir olarak kaydedilmesinedâir sâdır olan hatt-ı hümayûn ve ferman gereği ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemî'ne gelen 16 Kasım 1829 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 105-Belge 153:

Kaim-makâm Paşa'nın sunduğu takrirden Padişahın işlerinin çokluğuna binaen telhis ve dilekçelerde istenenler tek tek padişaha sunularak izin almak yerine bunların Ruûs Kalemî'nde topluca bir kağıda yazılarak verilmesi hakkında şeyhülislam efendiden bunların yirmisine otuzuna birden izin alınabileceğine dâir cevaz alınmış olup yine müteferrika ve çavuşluk gediği telhisleri de uzun olduğundan bunların özetleri Ruûs Kalemî'nde bir kağıda yazılarak bahsedilen özet kağıdına eklenmesi, ayrıca mevleviyet ve kadıaskerlik işaretleri(görevlendirmeler) uygun şekilde düzenlenerek padişah onayına sunulması ve son olarak maaş hesabına dair Bab-ı Defteri'den gönderilen tekrar eden yazıların özetinin çıkarılması defterdar efendiye söylenmiş olup bu konuda padişahın izni istenmiştir. Bu isteklerin kabulüne dair üzerine kırmızı yazıyla not düşülmüş 2 Haziran 1832 tarihli takririn Ruûs Kalemî'ne kaydı.

Sayfa 105-Belge 154:

Mir-Alem-i Hassâ Çaparzâde Ahmet Bey'in vefatı dolayısıyla boşalan göreve daha önce çıkan irade gereği mir-ahur-ı evvel bulunan efendi getirileceğinden herhangi bir yeni atama gerekmeyeceğine dâir Sadâret Mektupçusu tarafından gönderilen belgenin onayına irâde çıkmış olup çıkan hatt-ı hümayun gereği ilgili kalemlere ilmühaber gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemî'ne gelen 7 Ekim 1832 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 105-Belge 155:

Her sene tevcihat-ı Hümayundan(padişahın yaptığı görevlendirmeler) sonra verilen atıyyelerin(hediye) boşalması durumunda bunlar üç kalem arasında bölüştürülür iken bundan sonra atıyyeler hangi kalemden boşalmışsa yine kendi kalemî içinde zabıtlar tarafından bölüştürülmesi uygun görülmüş olup bir kalemin atıyyesi diğerine verilmemesi hakkında yapılan düzenlemeye dair karar ilgili kalemlere gönderilerek uygulamaya konulmuş olup bu konunun Ruûs Kalemî'ne 28 Kasım 1835 tarihli kaydı.

Sayfa 107-Belge 156:

Askerî Kitâbetin Anadolu ve Rumeli Kazaskerlerinin dairelerinden kaldırılıp Bâb-ı Defteri Kalemlerine nakledilmesine dâir irade çıkmış olup buradaki kâtiplerin hangi kalemlerle birleştirileceği konusunda yapılan görüşmeler sonucunda bunların Anadolu Muhasebesi Kalemîyle birleştirilmesi münasip görülmüştür. Bu askerî kitâbetin Anadolu Muhasebesi'ne katılmasından sonra buradaki kâtiplerin Anadolu ve Rumeli'deki vakıflarla ilgili Bâb-ı Âlî'den gelen tevcihât, ilâm ve arzuhal gibi belgeleri kaydetmeleri için kendilerine iki tane fihristli defter verilmesine, bunların Anadolu Kalemî kisedârının emri altında olmalarına, gereken tevcihâtın Anadolu Muhasebesi'nden yapılarak bunları da hallerine merhameten daha önceden her berat için duruma göre 10 guruştan 20 guruşa kadar aldıkları harçları almaya devam etmelerine, bu harçlardan ruznamçeciye verdikleri hisseyi Anadolu kisedârına vermelerine vekalanını da defter hâsılına kaydederek muhasebeci efendi, halifeler ve kâtiplerin kendi aralarında paylaşımlarına ve çoğu yaşlı olmasına rağmen hallerine merhameten kayd-ı hayat şartıyla görevde kalmaları vs. gibi düzenlemeler hakkında çıkan ferman Harameyn Muhasebesi'ne kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs kalemî'ne gelen 14 Nisan 1835 tarihli ilmühaber kaydı..

Sayfa 108-Belge 157:

Harameyn-i Şerifeyn ve Şeyhülislamın gözetiminde olan vakıflar dışındaki diğer tüm vakıfların Evkaf-ı Hümayûn Nezâreti'ne bağlanmasına rağmen henüz buraya bağlanmamış olan Rumeli Kazaskeri, İmam-ı Evvel ve Nakibü'l-Eşraf ile Yaver Paşa Naibi nezâretinde olan on beş kalem vakfın da Evkâf-ı Hümayûn Nezâreti'ne bağlanması için Evkâf-ı Hümayûn Nâzırı Mehmed Hasib Efendi'nin sunduğu takrire uygun olarak sâdır olan 17 Nisan 1835 tarihli ferman sebebiyle yazılan ilmühaberlerin ilgili kalemlere gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber kaydı.

Sayfa 108-Belge 158:

Evkaf-ı Hümayûn Nâzırı Mehmed Hasib Efendi sunduğu takirde daha önce Darü's-Saade Ağası nezâretindeki Hamidiyye, Laleli, Selimiye, Mihr-i Şah ve Nakş-ı Dil Valide Sultan Vakıfları ile ilgili görev tevcihlerinde kullanılan "Darü's-Saade Ağası Nezâreti" lafzının kullanılmaya devam edilmesinin yanlışlıklara sebep olduğunu belirterek bu lafzın silinip yerine "Evkâf-ı Hümayûn Nezâreti" lafzının yazılmasını istemiştir. Buna uygun olarak çıkan ferman ile ilgili ilmühaberlerin ilgili makamlara gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen 22 Haziran 1836 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 109-Belge 159:

Anadolu ve Rumeli'de bulunan tekke ve zaviyelerdeki görev boşalmalarında usule aykırı olarak ehil olmayan kişiler kazadaki hakim kişiler tarafından ehil olmayanlara verilmesi üzerine çıkan hüküm gereği bundan sonra boşalan göreve o tekke ve zaviyeden ehil kimse derviş ve şeyhlerin ortak kararı ile getirilecek ve yeni görevlendirilen kişiden kadı ve naipler ilam harcı istemeyecektir. Ehil olmayan kişilere görev verilmesi durumunda görevi verenlerin cezalandırılacağı hakkındaki bu kararın vezir, ferik, mir-i miran, mevali, kadı ve naipler tarafından görev yaptıkları Anadolu ve Rumeli'de bulunan tarikat şeyhlerine ve halifelerine bildirilmesi ve uygulanması hakkında sadrazam tatarıyla haber gönderilmiş olup bu tatarın yol masrafları için her kadıdan hizmet bedeli alınacağına dâir Kasım ayı başı 1836 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 110-Belge 160:

Rami Çiftliği'nde kurulan Mekteb-i Harbiyye'nin Mühendishâne-i Berriye'ye taşınması ve isminin Fünûn-ı Cihadiyye-i Mansûre Mektebi olarak değiştirilmesi için Serasker Paşa'nın verdiği dilekçenin kabulü, okulun nizamnâmesinin Serasker Paşa tarafından hazırlanarak öğrencilerin maaşları ve tayinatlarındaki artma ve eksilmelerin müşir tarafına havale olunması hakkında çıkan ferman Baş Muhasebe'ye kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs kalemi'ne gelen 1 Aralık 1836 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 110-Belge 161:

Darphane-i Amire Müsteşarlığına Sahib-i Ayar Şevki Efendi getirildiği sırada müsteşarın görevlerine yönelik olarak kaleme sened olmayacak istilam gibi buyruldukları yazmak, evkâf temessükâtına mütevelliler yerine sahh konmasına ruhsat vermek, Evkâf-ı Hümayûn Hazinesi ile ilgili buyruldu ve sahh yazılması eskiden olduğu gibi Darbhâne-i Âmire müşirine has olmak gibi bazı düzenlemeler yapılmak suretiyle nizamnâmeye eklenmesi hakkında çıkan fermânın ilgili kalemlere gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen 27 Nisan 1838 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 111-Belge 162:

Mekteb-i Rüşdiye Nâzırlığı kurulmadan önce İstanbul, Galata, Üsküdar ve Eyüp Semtlerindeki tüm okullarda görev yapan sıbyan okulu muallimleri ve halifelerinin ölmesi ya da görevden el çekmesi gibi durumlarda bunların yerine yapılacak atamalar diğer ilmiye mensuplarında olduğu gibi evkaf müfettişi tarafından imtihan edildikten sonra darphane müşirinin telhisiyle yapılmaktaydı. Mekâtib-i Rüşdiye Nâzırlığı

kurulduktan sonra bu nâzırın verdiği takrir gereğince bundan sonra buralara yapılacak atamaların nâzır tarafından imtihan edilmek suretiyle yapılması hakkında çıkan fermânın ilgili kalemlere gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen 14 Mart 1839 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 111-Belge 163:

Umûr-ı Hariciye Vekili ve Müsteşarına hitâben yazılan emirde yeni kurulan Mekteb-i Maarif-i Adliye binası yapıncaya kadar bu okulun öğrencilerinin Sultan Ahmed Camii'nde öğretim yapması, adı geçen mektebe Bâb-ı Âlî ve Maliye Kalemleri şâkirdânı ile dışarıdan müracaat edenlerin alınması, hariçten tâlip olanların Hariciye Nezâreti'ne arzuhal sunarak bu arzuhalin üstüne yazılacak buyrulduya göre bunlara ruûs verilmesi, Divân-ı Hümâyûn ve Bâb-ı Âlî Kalemleri şâkirtlerinin mindere çıkma şartları, yine bunların atıyye, maaş vs. alma şartları belirtilerek bunun dışında hatır ve gönülle iş yapılmaması konularının nizâma eklenip irâdesinin çıktığı belirtilerek bu konuda tüm kalem zâbitlerine ve ilgililere gereken tenbihin yapılarak uyulmasının sağlanması istenmiş olup bununla ilgili 12 Nisan 1839 tarihli ruûs kaydı.

Sayfa 112-Belge 164:

İstanbul Emtia Gümrüğüne bağlı ipek, kahve, tütün, serçin-derçin(koyun başı ve paçası), simkeşane ve diğer taşra mukataaları mallarından esham gibi çeşitli vazifeler alanlar Esham Muhasebesi'ne kaydedilmişlerse de zamanla bu kayıtlar bozulmuş, boşalan vazifeler haber verilmeyerek gelirleri ehil olmayan kişiler tarafından alınmaya başlanmış, kalemdeki memurların çalışmalarıyla bunların bir kısmı belirlenmişse de bu çeşit boşalanların yerine maaş alanlar çok olduğundan bunların belirlenmesinde zorluklar yaşanmaktadır. Boşalan görevleri haber edenlere verilen ihbariye parası da az olduğundan bunları haber edenler pek çıkmamaktadırlar sebeple de devletin görev boşalmalarından haberi olmamaktadır. Ayrıca bazıları da beratla değil suretle ya da belirtilen gümrükten arzuhal alarak almaları, karışıklığa sebep olmaktadır. Öte yandan padişah değişikliğinden dolayı tüm beratların yenilenmesi gerekmektedir. Bu vesileyle bundan sonra yenilenmiş berat olmadan maaş verilmemesi, ismi kayıtlara uygun olmayanların kayıtlarının silinmesi, ancak miras olarak kaldı ise ana, baba, evlat ve eş gibi birinci derece akrabaya belli miktarının verilmesi, eğer çok fakir ise tamamının verilmesi, bunun dışında yabancı bir kimsenin boşalan vazifesini haber verenlere verilen ihbariye parasına zam yapılarak on akçada iki akça ihbariye verilmesi ve vazife ihbariyesinin de esham ihbariyesi gibi senelik maaş miktarına göre verilmesi hakkında sâdır olan ferman gereği çıkan ilmühaberler ilgili kalemlere gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaberinin Temmuz/Ağustos ve Ekim/Kasım 1839 tarihli kaydı.

Sayfa 113-Belge 165:

Tanzimat Fermânı gereğince yapılan düzenlemelerden olarak; halkın emlak ve arazileri tahrir edilerek defterleri merkeze gönderilmesi, İmam, hatip ve peygamber soyundan gelenlerin bazı vergilerden muaf tutulurken üzerinde arazi ve emlak olanlardan gerekli vergilerin alınması, bundan böyle halkın mahsulüne ve malî durumuna göre vergi alınması, tüm iş ve hususların dava ve anlaşmazlıkların taşra meclislerinde tarafsız şekilde görülüp düzenleneceğinden imam, hâtip ve sadât-ı kirâmdan ellerinde sahih senet olanların muafiyetlerinin devam etmesine dâir tezkirenin Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de okunarak gerek burada ve gerek taşra meclislerinde gereğinin uygulanması, bundan sonra imamlık, şeyhlik, zaviyedarlık, hatiplik vs. gibi görevler için dilekçe verildiğinde düz bir ilam ile izin verilmeyip görev talebinde bulunan kişinin yetkinliğinin bulunduğu yerin büyük meclisinden sorulması

ve ona göre atama yapılması, yeni düzenlemeden muaf tutulan yerlerde de aynı kanun cârî olması hakkında kararın ilmühaberinin 21 Nisan 1840 tarihli ruûskaydı.

Sayfa 114-Belge 166:

Divân-ı Hümâyûn kalemlerine kâtip olarak alınacak şakirtlerin meslekleriyle ilgili yazışmalarda kullanılan tabirleri anlamlarıyla birlikte öğrenmeleri, imlâ, hat, edebî ve islâmî ilimler ile hocalarından Arapça ve Farsça yazı talimleri yapmaları için açılan Maarif-i Adliye ve Ulûm-ı Edebiyye okullarına pek çok talebe alınmış ve bu mekteplerin nâzırlığın getirilen İmamzâde Mehmed Esad Efendi haftada bir kere mektepteki talebelerin durumunu teftiş etmek için görevlendirilmiş ise de henüz eğitimini tamamlamamış, bir an önce maaş almak isteyen kabiliyetsiz bazı kişilerin Divân-ı Hümâyûn ve diğer kalemlere kâtip olarak atanması bu mekteplerde okuyan talebelerin ümitsizliğe düşmelerine sebep olmuştur. İlerde istenen yeterlilikte adam yetişmesi için bundan sonra Divan-ı Hümâyûn kalemlerinde görevlendirilecek memurların Mekteb-i Maarif-i Adliye'nin mezunlarının kabiliyetli olanlarından seçilmesine dâir verilen emrin ilmühaberlerin ilgili kalemlere gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen 17 Mayıs 1841 tarihli kaydı.

Sayfa 115-Belge 167:

İstanbul Emtia ve Duhan Gümrükleriyle, Bursa İpek Gümrüğü ve diğer mukataalardaki duâgûy vazifesinin boşalması durumunda ölen kimsenin ana-baba, evlad ve eşlerine, vazife gelirinin yarısı ya da üçte biri verilecek, eğer belirtilen şahıslar ihtiyaç sahibiyse tamamı verilecektir. Bu tarz boşalmaları haber verenlere ihbariye verilmesi kanun ise de buna pek uyulamamaktadır. Sadece çocuksuz ölenlerin mahlûlleri haber verildiğinde ihbariye verilmektedir. Çünkü bu şekilde çocuksuz olarak ölenlerin maaşı hazineye kalmaktadır. Bu da ilk şekildeki mahlûllerin haber verilmemesine sebep olduğundan devlet hazinesi zarar etmektedir. Bunu önlemek için bundan sonra taşrada boşalan vazifelerden ana-baba, çocuk ya da eşleri olanların mahlullerini haber verenlere de mahlulün yarısı on akçada bir akça olarak verilecek ve kalan yarısı da ihtiyaca göre yukarıda belirtilen yakınlarına verilecektir. Bununla ilgili fermen gereğince alınan karar Esham Muhasebesi'ne kaydedilmiş ve Ruûs-ı hümâyûn Kalemi'ne de ilmühaber verilmiştir.

Sayfa 116-Belge 168:

Her ay Ruûs-ı Hümâyûn Kalemi gelirlerinden hariciye-i müşîriye aid tahmini bin iki yüz elli gurus olan hisse, çıkan fermana göre Ruûs- ı Hümâyûn Kalemi'nde çalışan kâtiplere elli hisse halinde dağıtılmakta olup ancak bu paranın üçte biri kisedâra, üçte biri de hâriciyye-i müşîriye makamına ait olduğundan katiplere bir şey kalmamış, bundan dolayı makam-ı müşîre aid olan hisse ve diğerlerinden farklı isimlerle kimseye bir şey verilmeyip hepsi birleştirilerek katiplere dağıtılmasına dâir kayıt ve buna dâir liste.

Sayfa 117-Belge 169:

Taşralardan gelen şer'î ilâmların uygunluğuna dâir ilk önce merkezdeki memurlar "mutâbıktır" denilen işâret koyarak bundan harç almaktadırlar. belgenin uygunluğuna dâir işâret koymakta ve bundan daha harç parası almaktadırlar. Bu ilâma dâir emr-i âlî çıkıp da mahalline ulaşınca kadar ilâmı yazan nâibler değiştiğinde harç parası almak için seleflerinin yazdığı ilâmın uygunluğunu kabul etmeyerek yeni ilâm yazıyorlar bu sefer de önceki ilâm için çıkan emr-i âlînin kayıtlardan silinip yeni emrin tekrar kaydedilmesi kayıtlarda karışıklığa yol açtığından bundan sonra mutabıktır mührüyle yetinilmesine dâir Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de alınan karara dâir fermân çıktıktan sonra ilgili makamlara gönderilen ilmühaberlerden Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber 5 Nisan 1844 tarihli kaydı.

Sayfa 119-Belge 170:

Gedikli müteferrika ve çavuşların tımar ve zeâmetleri kayd-ı hayat şartıyla verilip bunların sahipleri ölüm ve azil gibi sebeplerle görevlerinden ayrıldıklarında gedik denilen bu zeâmet ve tımarlar Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî'de alınan karara uygun olarak hazineye kalmasına dâir sâdır olan fermanın ilgili kalemlere gönderilmesi sırasında Ruûs kalemi'ne gelen 11 Şubat 1845 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 121-Belge 171:

Divân-ı Hümâyûn katiplerinden vefat eden İbrahim Halid veledi Osman Zâhid ile Mustafa Feyzi Efendi'den kalan zeâmetlerin bedeli olan toplam 15814 gurus Maliye Hazinesi'ne aktarılmasına ve bunun 1/3'ünün Divân-ı Hümâyûn Kalemlerine ve 1/3'ünün ise Ruûs ve Tahvil Kalemlerinedeki kâtiplere zam olarak aktarılmasına dâir alıana karar Esham Muhasebesi'ne kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberi gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber 17 Ocak 1855 tarihli kaydı.

Sayfa 122-Belge 172:

Umûr-ı Hariciye Nâzırı Mehmed Şekib Efendi tarafından verilen takirde Divân-ı Hümâyûn, Ruûs ve Tahvil Kalemlerinde çalışan kâtiplerin geçim sıkıntısı çektiklerinden bahsedilerek Hazinesin de yeterince masrafı olduğu için bunlara zam yapılamamasından dolayı kâtiplerin bir kısmının görevden ayrıldığını belirtmiş ve bu sorunu çözmeye bir başlangıç olarak evladı olmadan ölenlerin zeâmet ve tımarlarının hazine tarafından zabt edildiken sonra Divân-ı Hümâyûn Kalemi, Mühimme Odası, Tahvil ve Ruûs Kalemlerinde çalışanların maaşlarına zam olarak verilmesini istemiştir. Konu Meclis-i Has'da da görüşülerek uygunluğuna karar verilmiş ve bunun kabulüyle ilgili çıkan hatt-ı hümâyûn Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kaydedilerek ilgili kalemlere ilmühaberi gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 122-Belge 173:

Meclis-i Vâlâ ve Meclis-i Umûmî'de görüşülüp karara bağlandıktan sonra emr ve irâdesi çıkan karar, Hâriciye Nâzırına gönderilmiş olup buna göre bundan sonratezkire, buyruldu ve hatta mektuplar dahil tüm yazışmalarda uzun elkablar yerine her rütbe için kendisine gönderilen yazıda gösterilen kısa elkabın kullanılması ve bu konuda Bâb-ı Âlî memurlarına gereken tenbihin yapılması emredilmiş olup konuyla ilgili Ruûs Kalemi'ne gelen 29 Nisan 1847 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 122-Belge 174:

Sultan II. Mahmud'un Tersâne-i Âmire'de bulunan Camii-i Şerif Hâtib ve İmamı Mehmed ve Şakir Efendiler arzuhal sunarak diğ selatin camilerinin imam ve hâtipleri gibi **resm-i âliye idhallerini** istemiş ve bu camii, Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'ne bağlı olduğundan Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Mehmed Hasib Efendi bu durumun uygunluğuna dâir takrir sunmaları üzerine arzuhalde sunulan isteğin kabulüyle ilgili sâdır olan ferman gereğince ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen 20 Ocak 1848 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 123-Belge 175:

Cami ve mescitlerin imam ve hatiplerinin Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti tarafından atanmasına dâir çıkan fermânın ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs kalemi'ne gelen ilmühaberinin 25 Nisan 1849 tarihli kaydı.

Sayfa 124-Belge 176:

Bâb-ı Âlî kalemlerine çırak olarak girmek için dilekçe veren şâkirtler, önceden Mekâtib-i Rüşdiyye Nâzırı tarafından imtihan edilirken adı geçen nâzırlığın kaldırılması üzerine bundan sonra bu çıraklık dilekçelerinin Meclis-i Maarif-i Umûmî'ye havâle

edilmesi hakkında çıkan fermanla ilgili ilmühaberler ilgili mahallere gönderildikleri sırada Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber 28 Aralık 1849 tarihli kaydı.

Sayfa 126-Belge 177:

Ruûs ve Tahvil Kalemlerinde çalışan kâtipler dilekçe vererek diğer kalemler gibi çeşitli tahsisâtları olmadığından geçim sıkıntısı çektiklerinden şikâyet etmeleri üzerine bunlara 250'şer guruş tahsisât verilmesine ayrıca ilmiye ve kalemiyeye ait rütbe ve mansıb tevcihinde harç almalarına ve bu tevcihlerde ne kadar harç alacaklarının listesini içeren defter düzenlenmesine dâir Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'den çıkan mazbataya uygun olarak sâdır olan fermânın ilmühaberleri lâzım gelen kalemlere gönderilmiş olup bu sırada Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber 11 Kasım 1850 tarihli kaydı.

Sayfa 126-Belge 178:

Bâb-ı Âlî kalemlerine Mekteb-i Rüşdiyye, Mekteb-i Maarif-i Adliye ve Dârü'l-Maarif'ten öğrenciler kâtip olarak alınmakta dışarıdan müracaat edenler de imtihanla alınmalarına rağmen bazı liyâkatsiz kişilerin uygunsuz olarak bu kalemlere girmeleri kalemlerin ve mekteplerin nizâmını bozduğundan bundan sonra imtihan vakti dışında kalemlere kâtip alınmaması hakkında Meclis-i Maarif'in verdiği karara uygun olarak çıkan fermânın ilgili kalemlere ilmühaberinin gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen ilmühaber 13 Eylül 1852 tarihli kaydı.

Sayfa 127-Belge 179:

İstanbul'daki Vezir Hüseyin Paşa Darü'l-Hadîsi Vakf-ı Şerîfi'nin Kaymakamı Elsiz Mehmed Kâmil Efendi'nin görevinden istifâsının kabulüne ve kayıtlardan isminin silinmesine dâir Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırının telhisi ile ilgili ilmühaberlerin ilgili kalemlere gönderilmesi sırasında Ruûs Kalemi'ne gelen 23 Temmuz 1855 tarihli ilmühaber kaydı.

Sayfa 127-Belge 180: Umûr- ı Hâriciyye Nâzırına yazılan yazıda taşraya görevlendirilen kâtiplerin İstanbul'da kalemlerinden aldıkları maaşın diğer kalem çalışanlarına taksim edilmesine dâir kararın 1 Mart 1858 tarihinde Ruûs Kalemi'ne kaydı.

Sayfa 127-Belge 181:

Kalemlerde çalışan bazı kâtiplerin dışarıdan iş aldıkları ve bundan dolayı kalemdeki asıl işlerin geciktiği hakkında istihbarât alınması üzerine bundan sonra kâtiplerin böyle işlere cüret etmemelerinin tüm kâtiplere tenbih edilerek bu karara uymayanların cezalandırılması, özürlü olduğu için gelemeyenlerin işlerini takip etmek için vekil göndermeleri ve gereken harcın bu vekilleren tahsili hakkında alınan beyannâmenin kopyasının Ruûs Kalemi'ne 8 Aralık 1862 tarihli kaydı.

Sayfa 127-Belge 182:

Maliye Nezâretine yazılan tezkirede kaleme gelen evrakın bir kalemden diğer kaleme havâlesinde üzerine mühürlü derkenarlar yazmak yeterli olup ayriyeten buyruldu yazılmasına gerek olmadığına dâir Bâb-ı Âlî zâbitânına gereken tenbihâtın yapılması için gönderilen tezkire kopyasının 1 Ocak 1863 tarihinde Ruûs Kalemi'ne kaydı.

5. METİN TRANSKRİPSİYONU

1.SAYFA : (BOŞ)

2.SAYFA : (BOŞ)

3.SAYFA:

1.Belge:

Ve bir topun birinci neferinin otuz altı akçadan ikişer akça terakkî ile sekizinci neferinin yevmiyesi elli akça olmağla hizmetçi karakullukçularının otuz akça yevmiyesine altı akça zamm ile otuz altı akçaya iblağ olursa ba'dehû top neferi olmak icâb eyledikde yevmiye-i mezkûre birinci neferin yevmiyyesini tecâvüz eylememek ve civeleklerden tenzîl olunan yevmiyyeden beher ortada olan on nefer hizmetçi karakullukçuların otuz akça yevmiyyesine altı akça terakkî zamm ile otuz altı akçaya iblağ ve başkarakullukçu ve sakaların dahi terakkîleri lâzımeden olmağla yine tenzîl olunan civelek yevmiyyesinden başkarakullukçuya on akça ve sakaya beş akça terakkî zammı ve civelek maddesinin şürûta ri'âyet olunmadığından bazıları me'kel madde addiyle yazılan civelekler hemân hadd-i bülûğa resîde olunmaksızın babası ve akrabaları beş on seneden berû aldığı mevâcibi kendüye kâr addiyle âhar san'ata virüb civeleklikten ihrâc ile işe yarayacağı vakitde ocak hizmetinden imtinâ ve âhar tarîka sülûk iderler ise o makûlelerin babası ve akrabalarından civelek tahrir olunduğu vakitten berû kaç kıst mevâcib ahz eylemiş ise zecren tahsîl ve te'dîb olunmak ve civelek tahrîri maddesi ancak ocağa emeği sebkât ve muhârebelerde şehid olan neferâtın evladlarına münhasır ve teşvîk i'zâzla[r] için olmağla bazı ricâ ve şefâ'at ile kul olmayan sabîler tahrîr olunmuş ise tûvânâları karakullukçu ve nefer tahrîr olunmayub kul oğlu olmayan civelekler i'tibâr olunmayub fî-mâ-ba'd kul oğlu olmayanlar civeleklik tahrîr olunmamak ve civeleklik tahrîri ancak kul oğullarına münhasır olmak ve isbât-ı vücûd etmeyen civelek ve sâ'irlerinin mevâcib ihrâcında ulûfesi virilmemek ve mevcut civelekler kaç nefer ise cümlesi on beş akçaya mutasarrıf olup münhall oldukda beş nefer tenzîl ve beşden biri münhall oldukda kul oğullarından müstehakk ve sinni sekiz yaşında olarak birine on beş akça tevcîh ile beş nefere iblağ olunan beş neferden ziyâde civelek tahrîr olunmamak ve zikr olunan zamm ve tenzîl bu def'a ihrâc olunacak recec mevâcibine idhâl olunmak üzere tanzîm ve râbitâsına irade-i şâhâne ta'alluk itmekle bundan böyle tahrîr olunacak civeleklerin sekiz yaşından aşağısı tahrîr olunmamak ve karakullukçu yazılmamak ve tûvânâ olmadıkça ve hadd-i bülûğı tecavüz etmedikçe top neferi tahrîr olunmamak ve o makûle sâbîlerin civelek ve karakullukçu tahrîrinden ictinâb olunmak bâbında bundan akdemce şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı şevketmakrûnun tenfiz ve icrâsına be-ğâyet dikkat olunmak ve ricâ ve şefâ'atle bir ortadan bir ortaya nakl ve asla emeği [sebkât] eylemiş neferden mâ-'adâ taşradan ... münâsibi top ustası ve Cebahâneci tahrîr ile Ocağ-ı Âmîrenin şîrâze-i nizâmına halel îrâsından ictinâb olunmak ve nâzır ve ağa ve kâtib bulunanlar bu maddeye kemâliyle dikkat idüb dâ'imâ zâbitâna te'kîdden hâlî olmamak ve müceddeden tahrîr olunan neferler işe yaramaz tûvânâ olan istihdâma lâayık olan ve şâyân olmayan nâ-ehilden ricâ ve şefâ'atle nefer tahrîr olunmamak ve tahrîr olunan nefer mevâcibini ahz ile firâr ider ise kefil olan miyânesi odabaşısı ve top ustasından kaç kıst mevâcib almış ise zecren tahsîl olunmak ve kânûn ve şürût-ı ocağın dâ'imâ icrâ ve ifâsına nâzırlar dikkat ve ihtimam eylemek ve istemezler ise ve mes'ûl ve mu'âteb olunmak ve Azebci Ocağı, Topçu Ocağına mülhak ve kânûn ve şürûtları müsavî olduğuna binâ'en civelek maddesi nizâmı Azebci Ocağına dahi zeyl olunub fakat ortada üçer nefer civelek gündelik on beş akça yevmiye ile ibkâ' kılınub ihrâc olunacak recec mevâcibine idhâl ile bundan böyle civelek maddesinin şürûtu ve nizâmının icrâ'sı

Azebci Ocağı'nda dahi icrâ' kılınmak ve ocağ-ı mezkûrun ber-muktezâ-yı dikkat ve hâl-i nizâmına hâlel târi olduğuna mebnî bâ-irâde-i şâhâne te'kid-i kanunları maddesinde hıdmetçi karakullukçu ve başkarakullukçu ve saka yevmiyyeleri dahi ne vechle karar virilür ise ol vakt kanun-nâmelerine zeyl olunmak üzere şimdilik tevkîfî iktizâ' itmekle fakat civelek maddesiçün Azebci Ocağına ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere başka ilm ü haberleri isdârını kethüdâ-yı müşârün-ileyh hazretleri memhûren i'lâm itmekle Topçu ve Azebci Ocaklarının te'kid-i kanunlarını nâtık sabıkan Tophâne-i Âmire Nâzırı ve hâlâ kethüdâ-yı hazret-i kâ'im-i-makâm-ı mîr-müşârün-ileyh hazretlerinin üç pend i'lâmında muharrer şürût fî mâ-ba'd düstûrû'l-amel tutulmak üzere Baş Muhâsebe'ye ba'de-l kayd Kânun-Nâme-i Hümayûn'a zeyl olunmak için Ru'ûs-ı Hümayûn ve Piyâde Kalemlerine ve Ordu-yı Hümayûn'a ve ocakları taraflarına ilm ü haberleri ve Top-hâne-i Âmire Ocağı'nın deyni olub te'diyesine irâde-i şâhâne taalluk iden bir yük elli altı bin yüz doksan gurusunun teshilen li'l-umûr kaç gurus nüzûl eminleri matlûbu ve kaç gurus ocak deyni olduğu ba'dehû ... dâynlerin mutâlebe ile mikdâr-ı matlûbları ma'lûm oldukda nâzır efendiden bil-isti'lâm bundan böyle seferiyye akçasından ve ocak matlûbu olan akça dahi seferiyyeye müretteb eshâmdan ceste ceste virilmek üzere ocaklarına zimmet kayd olunarak tanzîm ve ol vaktde sûret ve tezkîrelerinin i'tâ'sı lâzım geleceği ve Piyâde Mukâbelesi'nden hisâb olunduğu üzere Dergâh-ı Âlî Topçuları Ocağı'nın Piyâde Ortaları'ndan on beş bin iki yüz seksen akça yevmiyye ile yüz yetmiş altı nefer civeleklerin ber-mûceb-i nizâm on beşer akçadan icâb iden iki bin altı yüz kırk akça yevmiyyeleri ibkâ' ve bâkî kalan iki bin altı yüz kırk akça yevmiyelerinden otuz yedi nefer baş karakullukçulara onar akçadan üç yüz yetmiş akça ve otuz beş nefer sakalara beşer akçadan yüz yetmiş beş akça ve üç yüz bir nefer mevcûd karakullukçulara altışar akçadan bin sekiz yüz altı akça terakkîleri zamm olunarak bakî kalan iki yüz seksen dokuz akçası Dergâh-ı Âlî Top Arabacıları Ocağı'nın dahi Piyâde ve Süvârî ortalarından olan yedi yüz on iki akça yevmiyye ile yirmi yedi nefer civeleklerin fakat on beşer akçası ibkâ' ve bâkî kalan üç yüz yedi akçası ki cem'ân zikr olunan Tobçu ve Azebci Ocaklarının civelek yevmiyyeleri olarak beş yüz doksan altı akça hazine-mânde olunub cemâd mevâcibi icmâlinden tenzîl olunmağla mûcebince üç bend i'lâm bi-ibâretihî Baş Muhâsebe'ye kayd olunub Kânun-nâme-i Hümayûn'a zeyl olunmak için Ru'ûs-ı Hümayûn ve Piyâde Kalemlerine ve Ordu-yı Hümayûn'a ve ocakları taraflarına başka başka ilm ü haberleri tahrir ve i'tâ' olunmak bâbında bâ-telhîs ve fermân-ı âli sadır olmağın mûcebince kayd olunub iktizâ [iden] mahallere ilm ü hâberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümayûn Kalemine dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi kayd olundu.

Fî 21 Câ Sene 1225 (M. 24 Temmuz 1810)

4.SAYFA:

2.Belge:

İşbu kanun-nâmelerde münderec olan mevadd ilâ-Mâşâallah u Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulub vâki' olacak tevecühât ve tertîbâtı harf be harf bu nizâma tatbîk ile icrâ' oluna. Bir kelimesinin tağyîr olunmamasına kemâl-i dikkat olunmak için iş bu Kanun-nâme-i Hümayûnum Tahvîl Kalemî'nde hıfz olunub Âmedî Odası ve Rü'ûs-ı Hümayûnum ve Baş Muhâsebe Kalemlerine dahi birer sûreti i'tâ' oluna.

Avn u inâyet-i hazret-i hayr-ün nâsırîn ve imdâd-ı ruhâniyyet-i cenâb-ı seyyidü'l-mürselîn ile Devlet-i Âliyye-i ebediyyü'd-devâm ve saltanât-ı seniyye-i sermedîyyü'l-kıyâmın ibtidâ-yı zuhûr tulû'undan berü asâkîr-i mu'tenâ-bihâsından olan Humbaracı ve Lağımcı Ocaklarının hüsn-i nizâm ve râbitâ tahtında i'mâl olunması mütemmim-i zimmet-i himmet-i mülk-dârî olduğundan iki yüz yedi târihinde başka başka kavânîn-i hüsnâ râbt ve tevsîk ve şerâit-i nizâmiyyeleri best ve tenmîk olunduktan sonra ikisinin

dahi fenn ve hıdmetleri sanâyi'-i ateş-bâzi icrâ'sına mütevakkıf ve müte'allik olarak birbirinden münfekk olmamak hasebiyle iki yüz yirmi bir tarihinde lağımçıların müstakill ocak olmamak üzere Humbaracılar zamm ve ilhâkıyla nizâmât-ı kanûniyyeleri tağyîr ve tebdîl olunmuş ve seferlerin te'âkub ve temâdîsi vuku'uyla lâıyıkı üzere bakılamayub ol vakitden berü şîrâze-i nizâm ve râbitaları rişte-bend-i hüsn-i tensîk olamamış olmağla el-hâletü hâzihi Lağımçıların kemâ-fi'l kadîm mümtâz ve müstakill ocak olmak üzere tefrîkıyla başka başka kanun-nâmeleri kaleme alınıb ocaklarına i'tâ' ve fi-mâ ba'd dâimen ve müstemirren tenfiz ve icrâsına dikkat ve i'tinâ olmak üzere tanzîmi husûsuna nesak-sâz-ı umûr-ı mülk ve millet ve revnak-tırâz-ı kâşâne-i devlet ve saltanat olan irâde-i kerâmet ifâde-i hazret-i cihân-dârî levha-zîb-i sûtûh olmakdan nâşi mücebince lağımçıların kaleme alınan kanunlarıdır ki ber-vech-i âtî zıkr ve beyân olunur.

Lağımçı Ocağı kadîmden berü müstakill ocak olduğundan kadîmi üzere ibkâ' olunmağla fenn ve san'atlarına dâ'ir maddelerinden mâ-'adâ Humbaracı Şerâ'iti aynıyla Lağımçıları hakkında dahi cârî ve mer'î tutulmak ve Lağımçıların kethüdâ ve başçavuş ve alemdâr olarak ocak zâbitânı ile ser-halife ve hulefâsı Âsitâne'de mütevattin ve ...olub zâbitâna göre Âsitâne'de ikâmet meşrût ve taşralarda ikâmeti ihtiyâr idenler neferât gürûhundan ma'dud olmak esas-ı nizâmlarından olduğuna binâ'en buna dâ'ir ve sâ'ir tertîbat-ı nizâmiyye ve tensîkât-ı kanûniyyelerinin dâ'imâ tenfiz ve icrâsıçün mu'teberân-ı hademe-i Devlet-i Âliyye'den umûr-dîde ve kâr-azmûde affîf ve mukaddem ve müstakîm biri Humbaracı Nâzırı nasb ve ta'yin olundukda Lağımçı Ocağı'na dahi nezâret eylemek ve ocaklunun tertîbât ve tevcîhâtı vuku' buldukça arz akçası ve rüşvet ve ubûdiyyet nâmı ve nâm-ı âhar ile sırran ve alenen bir habbe ve bir nesne kabûl etmemek ve bir kimesneye dahi aldirmamak ve umûr-ı nizâmiyyede ricâ ve şefâ'ate hâtır ve gönle bakmamak ve bilâ-mûcib takdîm ve te'hîr ve tercîh bilâ-müreccah hâletlerinden gâyetle ittikâ' ve mücânebet eylemek ve sırran ve alenen ahvâl-i ocağı teccüss ve tefahhusdan hâlî olmamak üzere kâffe-i umûr, ocak nâzır-ı mumâ-ileyhin uhde-i liyâkatine tefvîz olduğunun mübeyyin nezâretin hin-i ihâlesinde yedine beyaz üzerine fermân-ı âlî ve Tahvîl Kalemî'nden sûret-i Kanun-nâme-i Hümâyûn i'tâ' olunmak ve Lağımçıbaşı olanların dahi hîn-i nasblarında ber-minvâl-i muharrer icrâ'-yı nizâmât ve askerî zabt ve rabtıyla ocağı-ı mezkûrun nîk ü bedî kendüden mes'ûl olacağı beyânıyla iktizâ' eden tenbîhât Bâb-ı Âlî'den kendüye tefhîm ve te'kîd kılınmak hususlarına dikkat ve i'tinâ' oluna ve Lağımçıbaşılık teveccühât-ı mansıplarından ma'dûd olmayub hayırlı ve enseb sûret ne ise aña ri'âyet kılma ve zâbitân-ı ocak bilâ-mûcib azl ve nasb kabul etmeyüb hilâf-ı şart bir gûne hareket ve hıyâneti zuhûr etmedikçe azl olunmayub cümlesi da'imî ve müstemirr olalar. Ve şûrûnun hilâfî hareket ve esâeti zâhir ve mütahâkkık olanlar yalnız azl ile iktifâ' olunmayub mazhar-ı te'dîb kılınmalar ve Lağımçıbaşı olanların dahi hilâf-ı şûrûn bir hareketi zuhûr ider ise nâzır tarafından ihbâr olunub tahkîk olundukda azl ile iktifâ' olunmayub mazhar-ı te'dîb ola ve nâzır dahi hâtıra riâyet ile haber virmez ise muâhaze ve muâtebe kılma.

Bölük Ve Ortalar Tertîbi Ve Tertîb-i Mezkûr Üzere Devr-i Merâtib Ve Tahsîl-i Hüner Ve Kemâl Eylemeleri Maddeleri

Lağımçı Ocağı kemâ-fi'l-kadîm müstakill ocak olmak üzere ibkâ' ve ol-vechle zâbitân ve neferâtı sunûf-ı sâ'ireden mümtâz ve müstesnâ kılınmış olduğundan asıl fenn ve san'atları olan lağım bağlaması ve müteferri'âtını dâimâ meşk ve ta'lîm ile kesb-i mahâret etmeğe sa'y ve gayret eylemek üzere Humbaracılar da olduğu misüllü bunlara dahi obüs topları virilüb obüs tobu endâhtını meşk ve ta'lîm ile kesb-i hüner-zâid etmek üzere tanzîmi hususuna ba-mahzar istid'â' etmeleriyle vâkı'an lağım fennî dahi vaktiyle işe yarayacak bir fenn olduğundan metrûk kalmamak şartıyla obüs ta'limine dahi devâm

ve ikdâm etmeleri muhsenâtdan idüğü vâzih ve ayân olduğuna binâ'en virilecek obüslerin yedi ve dokuz çaplarında olması enseb ise de beş çapında olan obüslerin ta'lim ve ta'allümlerinde suhûlet der-kâr ve âşikâr olduğundan ba'de-t-ta'allüm tebdîlî câ'iz olmak üzere beş çapında nev'îcâd obüs toparlarından on kıt'a top mükemmel takım ve mühimmâtıyla Lağımcı Ocağına i'tâ' ve teslîm olunub haftada iki gün nevbetle ta'lim mahallinde obüs endahtı ve lağım fenni ta'lim ve ta'allümü ile meşgûl olmak ve mühimmât ve edevât-ı lâzımelerinin muhafazalarıçün kışlalarında bir kargîr oda tahsîs olunmak ve her topun idaresi bir ortaya mahsûs olduğundan bu vechle on orta bir bölük i'tibâr ve itlâkıyla her ortaya bir halîfe ve her halîfenin mâ'iyyetine dokuz nefer tımarlı sipâhî ve dokuz nefer yevmiyyelü mülâzım tahrîr ve ta'yîn kılınmak ve bu cihetle bir bölük olan on ortanın tımarlı sipâhileri doksan nefer ve yevmiyyelü mülâzımları dahi doksan nefer olarak ma'a hulefâ cümlesi yüz doksan nefer olub ancak el-hâletü hâzihi Lağımcı Ocağı'nın tüvânâ Eşkinci Sipâhîlerinin adedi mikdâr-ı mezkûrû mütecâviz olmağla gayr-ez hulefâ ortalara yazılacak doksan nefer sipâhîlerden ziyâdesi hîn-i me'muriyetlerinde ortaları ma'iyyetlerinde bulunmak üzere ortalara yamak tertîb olunup cümlesinin i'mâl ve idaresiçün iki nefer ser-halîfe intihâb ve ta'yîn olunmak ve iktizâ' iden ma'âşları mahlûlâtдан tertîb ve tanzîm olunub iş bu ser-halîfeler kadîmi ve Humbaracılar misillü başlarına samur kalpak giymek ve bölük-i mezkûr Lağımcı Ocağı'nın birinci bölüğü ta'bîr ve itlâkıyla mu'anven ve mümtâz olmak üzere tanzîm olunmağın ber-vech-i âtî silsile-i tertîbleri beyân olunur. Şöyle ki bir halîfenin ortası dokuz nefer mülâzım ve dokuz nefer tımarlı sipâhîden ibâret olacağına binâ'en ibtidâ' bir nefer bir halîfenin ortasına mülâzım tahrîr olunduğu günden beli çaprastlı karakullukçu ta'yîn olunub ba'dehû aşçı ve ba'dehû saka ve ba'dehû birinci arabacı ve ba'dehû ikinci ve üçüncü arabacı ve ba'dehû yedinci ve sekizinci ve dokuzuncu rütbelerde obüs endahtı ve lağım fenni ta'allüm ve icrâsına me'mur kılınan. Ve rütbeli olanlar mâdûnunda olanlara zâbit makamında ola. Ammâ bu tertîb livâ'-i şerîf ve ser-askerân ma'iyyetlerine me'mûriyyetleri zamânına mevkûf olub ya'nî ibtidâ' bir mülâzım bir ortaya tahrîr olundukda beli çaprastlı karakullukçu ve ba'dehû aşçı ve ba'dehû saka olmak üzere tertîb ve ta'yîn olunması ordulara gittiklerinde mu'teber ve cârî olmağla Asitâne'de ocakda oldukları hînde birinci ve ikinci ve üçüncü mülâzım ta'bîri mer'î olarak ta'lim ve ta'allümleriyle meşgûl olalar. Ve dokuzuncu mülâzım başeski ve cümleye zâbit makamında ola. Ve evvel düşen mahlûle müstahakk ola. Ve mahlûl vukû'uyla dokuzuncu mülâzıma tımar virildikde sipâhî gürûhuna idhâl ve birinci sipâhî ve çavuş ta'yîn oluna. Ve ba'dehû birinci arabacı ve ba'dehû ikinci ve üçüncü arabacı ola ve ba'dehû beşinci ve altıncı ve yedinci ve sekizinci ve dokuzuncu rütbelerde iken obüs endahtına ve lağım fenni icrâ'sına muhassas ola. Ancak bunların dahi iş bu arabacılık hîdmetleri mülâzımlar misillü hengâm-ı sefere mahsûs ve mütevakkıf olduğundan ocakda oldukları vakitte cümlesi top ve lağım fenni ta'lim ve ta'allümü ile meşgûl olalar. Ve dokuzuncu sipâhî başeski ve zâbit makamında olub birinci halîfeliğe ve ilhâk olmağa müstehakk olduğundan ortasında halîfelik münhall oldukda ma'a ilhâk merkûm dokuzuncu sipâhî birinci ortaya halîfe nasb oluna. Ba'dehû yolu geldikde ikinci ortaya ve ba'dehû üçüncü dördüncü ortalara halîfe ta'yîn olunub nihâyet onuncu halîfe oldukda birinci ser-halîfe ve ba'dehû ikinci ser-halîfe olub ba'dehû ocak bayrakdârlığına ve ba'dehû ocak başçavuşluğuna ve ba'dehû ocak kethüdalığına müsta'idd ve mütehakk ola. Ve kethüda olanların ba'zan lağımcıbaşı olmaları câ'iz ola. Ve iş bu tertîbât-ı nizâmiyyenin keyfiyyetini îzâh ve beyân zımnında zirde dâ'ire-i tertîbleri tasvîr olunmağla ol minvâl üzre silsile-i tertîblerinin hareket ve seyrine gâyet dikkat oluna. Ve bu tertîbin muktezâsınca her kangı ortada olur ise olsun bir dokuzuncu sipâhînin halîfesi fevt ve kendüsü halîfe oldukda egerçi ol halîfe olan

sipâhî ol müteveffâ halîfenin ilhâkına müstehakk ise de rütbesine müstehakk kılınmayub halîfe olduğu günden birinci ortaya tenzîl ile halîfe nasb oluna. Ve birinci ortanın eski halîfesi ikinci ve ikincisi üçüncü olmak üzere tâ mahlûl vuku' bulan ortaya varınca[ya dek] halîfelerin ve neferâtın silsileleri yürüyüb birisi eksildikde derhâl haricden bir mülâzım tahrîr ve tetmîm ile dokuz neferden noksân olmamalarına sa'y u gayret oluna. Ve ba'd-ezîn bi-l-iktizâ' irâde buyurulur ise buña kıyâs ile başka bir bölük tertîb ve tanzîmi câ'iz ola. Lâkin tahrîr oluncak neferât olur olmaz kimesnelerden ve nâ hulf gürûhundan tahrîr olunmayub ehl-i ırz ve güçlü ve kuvvetü ve isti'dâdlu dilâverlerden kefile rabt ile tahrîr oluna. Ve neferâtın ism ve şöhretleri ve eşkâlleri ve vilâyetleri tasrihiyle kimin oğlu kim ve ne mahallde mütevellîd ve sâkin olduğu îzâh olunarak yedlerine virilecek senedlerde beyân oluna.

5.SAYFA:

3.Belge:

Mîr-i mîrândan hâlâ Kars muhâfızî Mustafa Paşa tarafından gelen evrâkın hülâsa-i mefhûmunda Kars Kal'ası muhâfazâsına me'mûr topçu neferâtı tekmîlen mevcûd-ı serhadd olmaları lâzîme-i hâlden iken henüz bir fitil tutar nefer olmadığından gayrı Topçubaşı vekîli dahi firâr itmiş olduğun mukaddemen Paşa-yı mûmâ-ileyh tarafından lede-l inhâ' müsta'înen li'l mîrî güzeşte mevâcibleri hazîne-mânde ve bâz-be hazîne olarak kılâ'-ı sâ'ire mevâciblerine havâle olunmak için ocağ-ı mezkûre zimmet kayd ve Der-Âliyye'den on nefer mütefennîn ve san'at-ı top-endâzından mâhîr kimesneler tedârik ve müceddeden tashîh ve ibtidâ'ları yedlerine i'tâ birle ol savba irsâl olunmağla kusûr iktizâ' iden yüz yirmi beş neferi mahallinde paşa-yı mûmâ-ileyh ve topçubaşı vekîli ma'rîfetleri ve ma'rîfet-i şer'le yarar ve tüvânâ ve top fenni tahsîle müsta'idd ve dirliksiz yiğitlerden tedârik ve tashîh birle ibtidâ'larıyla ma'an bir senelik mevâcibleri görûlmek için ism ve resmleriyle memhûr ve mûmzâ müfredât üzere defteri Der-Âliyye'ye irsâl olunmak bâbında sene-i sâbîka evâhîr-i rebîû'l-âhîrinde Paşa-yı mûmâ-ileyh ve sâ'ire hitâben der-kenârda mestûr sâdır olan emr-i şerîf mücebinde ağa vekîli olan el-Hâcc Mehmed Ağa mevkıtı ve ocak ihtiyârları intihâblarıyla fenninde mâhîr atîk neferâtdan olmak üzere yüz yirmi beş nefer topçu neferâtı tashîh ve defteri Der-Âliyye'ye ba's ve tesyîr olunmağla *rahmen li-hâlihîm* neferât-ı merkûmenin yedlerinde olan senedâtları müceblerince esâmîleri tevcih ve ibkâ' ve mevâcibleri i'tâ'sıyla ihyâ' buyurulmasın Paşa-yı mûmâ-ileyhe arz ve kâ'imesinde tahrîr ve istid'â' ve defter-i mezkûru irsâl itmekle kal'a-i mezbûr muhafazasıçün bu def'a gelen mûmzâ defter mantukunca bin iki yüz dokuz buçuk akça yevmiyye ile tahrîr olunan yüz yirmi dört nefer fi-l-asl hîdmet-i me'mûrelerinde nâ-mevcûd olduklarına binâ'en sene-i sâbîka evâsıt-ı cumâde'l-âhîresinde mutasarrıf oldukları yevmiyye-i mezkûreleri bâ-ferman-ı âlî terkîn ve tamâmen hazîne-mânde olunub ba'dehû sene-i mezbûr-ı evâhîr-i Recebinde dört yüz elli akça yevmiyye ile bâ-Ru'ûs-ı Hümâyûn müceddeden elli nefer Topçu tashîh olunmağla mârrû'z-zikr elli neferin Rü'ûs-ı Hümâyûn târihlerine nazaran sene-i mezbûr bir kıst lezez mevâcibine müstahakk oldukları Piyâde Kalemi'nden ba'de'l ihrâc Topçubaşı ağadan isti'lâm olundukda kal'a-i mezbûr muhafazasında mevcûd ve atîk neferler olarak bu def'a tahrîr ve irsâl olunan defter mantûkunca sâlifü'z-zikr yüz yirmi beş neferin ber-müceb senedât-ı atîk esâmîleri tevcih ve ibkâ' ve doksan yedi senesi mevâcibleri dahi serî'u'l-husûl emvâlden havâle bîrle neferât-ı merkûme mesrûr ve ihyâ buyurulmasın i'lâm itmekle defter-i mezkûr Piyâde Mukâbelesi'ne kayd ve ibtidâları ihrâc ve mahalline irsâl ve ber-vech-i muharrer mukaddem tashîh olunan mârrû'z zikr elli neferin istihkâkları üzere mevâcibleri havâle ve tanzîm olunmak ve bu def'a sebt olunan neferât-ı mezkûrenin ba'd-ezîn virilecek Ru'ûs-ı Hümâyûn târihine nazaran müstahakk olacakları mevâcibleri her ne ise bi-l-istihkâk râbîta virilmek üzere

tanzîmi takrîr ile lede-l arz Kars Kal'ası muhafazasıçün bu def'a tahrîr ve sebt-i defter olunan yüz yirmi beş nefer Topçu neferâtının ale-l esâmi vürûd iden müfredât defteri Piyâde Mukâbelesi'ne kayd ve ibtidâ'ları ihrâc ve mahalline irsâl ve ber vech-i muharrer mukaddem müceddeden tashîh olunan elli neferin dahi istihkâkları üzere mevâciblerini havâle ve tanzîm olunmak ve bu def'a sebt olunan neferât-ı mezkûrenin dahi ba'd-ezîn Rü'ûs-ı Hümâyûn târihine nazaran müstahakk olacakları mevâcibleri her ne ise bi-l-istihkâk râbıta virilmek üzere tanzîm olunub iktizâ'sına göre i'lâm-ı hâlî mutazammın emr-i şerîf tahrîr ve Ru'ûs-ı Hümâyûn ve ocağı taraflarına ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında bâ-telhîs ve fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olub emr-i şerîf tahrîr ve ocağı tarafına ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi işbu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 23 R. Sene 199 (M. 5 Mart 1785)

4. Belge:

Hadîka-i Hâssa Ocağı mülhakâtından Karadeniz Burgazı'nda vâki' Rumili Kavağı Kal'ası muhafazasına me'mûr on dokuz bölük ve Anadolu Kavağı Kal'ası muhafazasına me'mûr yirmi bölük i'tibârıyla evsatlık olub kal'ateyn-i mezkûreteynin kadîmî neferât-ı müstahfızlık ve yirmişer nefer Topçuyân-ı atıklarının yevmiyyeleri üzerlerine terakkî-i inâyet ve ihsân ve bu def'a Dergâh-ı Âlî Yeniçerileri Ocağı Kılâ' muhafazalarında bi-l-muhâbere tedricî terâküm iden mahlûlât yevmiyyesinden takass olmak üzere sâdır olan fermân-ı âlî mücebince hazîne-mânde bedeline atık neferâtından top i'mâlinde mahâret-i tâmmaları nümâyân olan yirmi dokuz nefere ve bir adet tekâ'üde ve yalnız yirmi nefer atık topçuyâna kadr-ı kifâye terakkî ve beş yüz yetmiş bir buçuk akça terakkî zamm ve elli nefere iblağ ve otuz nefere onar akça ile müceddeden tashîh ve üç yüz akça yevmiyyeye bâliğ ve yine neferât-ı atîki tekmlîl ve sekiz yüz yetmiş bir buçuk akça on dokuz bölüğe kayd ve yirmi bölük dahi neferât-ı atıklarından otuzar neferine ve on dokuz adet Tobçuyân-ı atıklarına yalnız altı yüz yirmi sekiz buçuk akça terakkî zamm ve otuz nefer müceddeden onar akça ile tashîh ve yine neferât-ı atıkları tekmlîl ve dokuz yüz yirmi sekiz buçuk akça yevmiyyeye bâliğ ve mârrû'z-zikr kal'ateyn-i mezkûreteynin defter-i icmâllerine yalnız bin sekiz yüz akça zammıyla nizâm-ı müstahseneye rabt ve mahallere kayd ve iktizâ' iden senedâtı kalemden başka başka keşîde ve ocağı tarafına edâ ve teslîm olunduğu ecilden Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 11 Câ. Sene 199 (M. 22 Mart 1785)

5. Belge:

Masraf-ı Hazret-i Şehr-yârî Kalemî'nin hulefâ ve şâkirdânı takdîm eyledikleri arz-ı hâlleri mefhûmunda fi-l-asl kalem-i mezbûrda hall-i ilâhî ve silsile vukû'unda hulefâ-i kalemin ittifâklarıyla mücerrebü'l etvâr ve umûrunu rû'yete kâdir şâkirdândan biri başmülâzım ve kîsedâr dahi üçüncü ve ikinci başhalîfe olmak kâ'ide-i müsted'îyerinden olduğuna binâ'en doksan iki senesinde ikinci halîfelik münhall oldukda kâ'ide-i mezkûre üzere ikincilik gedüğü üçüncü bulunan Hasan Efendi'ye ve üçüncülük dahi kîsedâr Hüseyin Efendi'ye tevcîh olunmak iktizâ' ider iken tarîkde alâkası olmayub Küçük Masraflık hıdmetinde olan Hâfız Seyyid Mehmed nâm kimesne hilâf-ı kâ'ide ve bilâ-sened ber-takrîb üçüncü halîfeliğe ba'de'd-duhûl kîsedâr-ı merkûm Hüseyin Efendi'ye ve kîsedârlık Başmülâzım Halil Efendi'ye ve başmülâzımlık aslah ve erşed şâkirdândan Hâfız Ömer Efendi'ye tevcîh ve tertîb-i mezkûr üzere Rü'ûs-ı Hümâyûn dahi (6.Sayfa:) i'tâ' olunmuş olub ancak bu def'a kalem-i mezbûrun ikinci halîfesi hasta olmak mülâbesesiyle el- hâletü hâzihi Küçük Masraf Hâfız Mehmed, selefi misüllü hilâf-ı kâ'ide-i tarîka duhûl zu'muyla ta'cîzden hâlî olmadığını beyân birle ba'd-ezîn hall-i ilâhî zuhûrunda ber-mu'tâd-ı kadîm muktezâ-yı tarîkleri üzere ikinci

halîfelik merkûm Hüseyin Efendi'ye ve üçüncü halîfelik kisedâr Halil Efendi'ye ve kisedârlık Başmülâzım Ömer Efendi'ye ve başmülâzimlik içlerinden müstahıkkîne i'tâ' olunmak üzere Baş Muhâsebe'ye kayd ve yedlerine sudûr-ı Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Masraf-ı Şehr-yârî Kalemi'ne 'ilm ü haberleri i'tâ' olunması tahrîr ve istid'â' ve ber-vech-i muharrer mukaddem virilen Ru'ûs-ı Hümâyûn'u ibrâz itmeleriyle der-kenâra havâle olundukda bu makûle aklâm-ı hulefâ ve kisedârlıkları münhall ve silsileleri vukû'unda zîrlerinde bulunan hulefâ tertîpleri üzere yoluyla hareket ve münhall olan ile bâ-Ru'ûs-ı Hümâyûn şâkirdânın müsta'idd ve müstahıkkı, hulefâ-i kalem ma'rifetleriyle ve muktezâ-yı tarîkleri üzere duhûl eylemek ka'ide-i mer'iyeden idüğü Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemin'den der-kenâr olmağın mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd ve ashâb-ı arz-ı hâlin yedlerine sûret ve Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Masraf-ı Şehr-yârî ve kalemlerine ilm ü haberleri verilmek bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub sûretleri ve Masraf-ı Şehr-yârî Kalemi'ne ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fi 17 Câ.Sene 199 (M. 28 Mart 1785)

6. Belge:

İstanbul Gümrüğü'ne havâle mîzân-ı harîr-i Bursa Mukataası'nın vazîfe-i kitâbetine bâ-mukâbele nân ve bâ-berât-ı âli-şân mutasarrıf olan Hâfız el-Hacc Hasan Efendi mübareğin Rikâb-ı Kamer-tâb-ı Mülûkâne'ye takdîm eylediği bir kıt'a arz-ı hâlî mefhûmunda kitâbet-i merkûmeye an-asl müstakillen idâre oluna gelmişken ba'dehû ecânibden Şerif Mustafa nâm kimesne kitâbet-i sânilik nâmıyla ber-takrîb muhdes olunarak berât aldığından kitâbet-i mezbûrun nemâsına kesr ü noksân târî-i mağdûriyyetine bâdî olduğundan bahs ile muhdes olan kâtib-i sânilik kaydının terkîn olmasını tahrîr ve istid'â' itmeğin Ma'den Kalemi'nden görüldükde mukâta'a-i mezbûrda mukaddemen vazîfe kâtibi olan el-Hacc Ali Efendi umur-ı kitâbeti idareye adîm-ül-iktidâr olduğuna binâ'en doksan yedi senesi şevvâlinde zikr olunan kitâbet-i sânilik bilâ-ta'yîn muhdesen Hafız Mehmed Emîn nâm kimesneye tevcîh olundukdan sonra mahlûlünden yüz doksan dokuz senesi cemâziye'l-ûlâsının ikinci günü târihiyle müverrah virilen Rü'ûs-ı Hümâyûn mücebince merkûm Şerîf Mustafa'ya yine bilâ-ta'yîn tevcîh olunmuş olduğu der-kenâr olunub bâ-takrîr lede'l-arz çünkü kâtib-i sânilik muhdes bir ma'nâda kâtib-i sânilik kaydı terkîn ve kemâ-fi-s-sâbık Hafız Hasan müstakillen mutasarrıf olmak üzere nizâm virile deyü şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ve sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kitâbet-i sânilik-i mezkûrun kaydı terkîn olunmak için Ma'den Kalemi'ne kayd ve gümrük defterlerine ilm ü haberi i'tâ' olunmak bâbında arz telhîs olundukda telhîsi mücebince Ma'den Kalemi'ne kayd ve ilm [ü] haberi i'tâ' olunmak[bâbında] fermân-ı âlî sâdır olmağın telhîs ve fermân-ı âlî asl-ı arz-ı hâl Ma'den Kalemi'nde hıfz ve kitâbet-i sânilik kaydı terkîn ve gümrük defterlerine kayd için ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fi 15 C sene 199 (M. 25 Nisan 1785)

7. Belge:

Hâlâ Erzurum Vâlisi ve Vezir-i Mükerrerem el-Hacc Ali Paşa Hazretleri tarafından gelen tahrîrâtın hülâsa-i mefhûmunda dâ'imü'l-evkât Erzurum valileri ma'iyyetlerinde mevcûd ve müstahdem olmak üzere müceddeden tahrîri fermân olunan ma'a-zâbitân yüz elli nefer Sür'atçı neferâtının cümlesi Erzurum ahâlîsinden olarak tüvânâ yiğitlerden tertîb ve tanzîm ve sâbıkan Gümrük Emînî Firazzâde Hasan Efendi elli akça ile mukâbelecî nasb olunub neferât-ı merkûmenin esâmîlerini mübeyyen müfredât defteri Der-sa'âdet'e takdîm olunmağla iktizâ' iden mevâcibleri Erzurum Gümrüğü ve-yâhûd cizyesi mâlından tertîb ve havâle olunmasını terkîm ve iş'âr ve defter-i mezkûru

irsâl eylemekden nâşi ve iktizâ'sını hâlâ Sür'atçı Nâzırı Reşid Mustafa Efendi'den isti'lâm olundukda neferât-ı mezkûrenin esâmîlerini mübeyyin vürûd iden defter-i mezkûr Piyâde Mukâbelesi'nde hıfz ve mukâbelecilik gedüğü olan elli akça, mûmâ-ileyh Hasan Efendiye tevcih olunub mukâbelecilik elli akça yevmiyyesiyle bir nefer ağa ve bir nefer çavuşun otuz akça ve on beş nefer top ustalarının yirmişer akça ve yüz otuz beş nefer Sür'atçının on beşer akça olarak ma'a-zâbitân yüz elli iki nefer Sür'atçının iki bin dört yüz elli beş akça yevmiyyesiyle bir nefer ağanın elli akça ve bir nefer çavuşun otuz akça mevâcibleri senevî yedi bin iki yüz kırk iki guruş otuz akça mevâcibleri iki yüz senesinden i'tibâr ile Erzurum Cizyesi mâlından tanzîm ve havâle buyrulmasını i'lâm ve takrîr ile lede-l-arz tanzîmî bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince neferât-ı merkûmenin Çıldır Sür'atçilerine mukâyese ile şart-ı nizâmları yedi madde üzerine rabt ve tevsik olunarak mevâdd-ı mezkûrdan evvelki maddesi zabt ve rabta kâdir ve i'mâl-i top ve neferâta muktedir müceddeden tahrîr olunacak kışlaklarında elli akça ile bir ağa ve otuz akça ile bir çavuş ve yirmi beş akça ile fehm ve zekâ' sahibi müsta'idd on beş nefer top ustası ve on beşer akça ile yüz otuz beş nefer sür'atçı neferâtına cem'an ma'a-zâbitân tahrîr olunan yüz elli nefer sür'atçıyân leyl ü nehâr Erzurum vâlîlerinin saray kurbunda müceddeden inşa' olunacak kışlaklarında ikâmet ve haftada iki gün hâric-i şehirde barutlu ve eyyâm-ı sâ'irede kışlaklarında kuru tal'im ve fenn-i sür'ate dâ'ir tahrîr ve irsâl olunan risâlede muharrer mevadd, madde be-madde birbirlerine müzâkere iderek cümlesi kesb-i ehliyyet ile sür'at toplanını idâre eylemek. **İkincisi** ma'a-zâbitân sâlifü'z-zikr Sür'atçıyânın esâmîleri el-hâletü hâzihi Erzurum Eyâleti'ne mahsûs mukâbelecî nasb olunmak üzere ism ve şöhetleri Erzurum Mukâbelesi Defteri'ne kayd olunub mücebince tevcih ve tevcihleri gününden mevâcibleri i'tibâr olunmak. **Üçüncü** neferât-ı merkûme ism ve resmleri ve eşkâl ve şöhetleri Erzurum Mukâbelesi'ne kayd ve mahlûl ve terk-i hıdmet vukû'unda der-akab vâlîye ihbâr ve esâmî-i merkûmeyi Çıldır misüllü ol tarafda bir tûvânâ yiğide tevcih eyleyüb harc-ı tezkire nâmıyla bir akça alınmayubve aldirılmamak ve Sür'atçı neferâtının müddet-i medîde hıdmet ederek ihtiyâr ve alil ve-yâhûd esnâ-yı imuhârebede

7.SAYFA:

8. Belge:

Belgrad Aklâmı'ndan Kurşunlu Palangası muhâfazasında yüz nefer müstahfizân ve azebân-ı evvel ve fârisân-ı evvel ve sâni cemâ'atleri neferâtının gayr ez-tevkîf-i müşâhere senevî iktizâ' eden mevâcibleri Sofya avârız mâlından ber-vech-i tedâhül ocaklık olmakdan nâşi doksan yedi senesine mahsûben müstahakk oldukları iki bin dört yüz seksen bir buçuk guruş mevâcibleri doksan sekiz senesi mâlından ahz olduğunu müş'ir vürûd iden sûret-i tezkire ve hüccet-i zahriye mücebince meblağ-ı mezbûr eğerçi Hazine-i Âmîre Defterleri'nde irâd ve masraf kayd olunmuş olub lâkin beytû'l-mâl-i müslimîn herhâlde sıyânet ve bu makûle kıla' ve palangalar neferâtının mevcûdiyyetleri husûsunda merâsim-i dikkat ve taharrîye ri'âyet lâ-büdd olduğuna binâ'en husûs-ı mezbûr hâlâ Belgrad Muhâfızı Vezîr-i Mükerrer Sa'âdetlü Râ'if İsmâil Paşa Hazretlerinin ihtimâm -ı re'y ve ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le neferât-ı merkûmenin mevcûd ve nâ-mevcûdları gereği gibi tahkik ve mevcûdlarının hisse-i mevâcibleri ma'rifet-i şer'le ifrâz ve tevzî' ve nâ-mevcûdlarının hisseleri hıfz ve mikdâr ve esâmîlerini mübeyyen mûmzâ müfredât defteriyle hakikat-ı keyyfiyeti Der-'Âliyye'ye arz u i'lâm olunmak bâbında sene-i sâbika evâhir-i şevvâlinde sâdır olan emr-i şerîfe cevap olarak bu def'a muhâfız-ı müşârûn-ileyh tarafından gelen tahrîrâtının bir maddesinin hülâsa-i mefhûmunda ber-mantûk-ı emr-i âlî neferât-ı merkûme yoklanmalarıçün vezîr-i müşârûn-ileyh emekdârlarından Ömer nâm kimesneyi ta'yîn itmekle merkûm lede'l-vürûd neferât-ı merkûme mefkûd ve nâ-mevcûd oldukları tashih

olundugunu tahrîr ve iş'âr eylediğine binâ'en neferât-ı merkûmenin yedlerine hıdmet-i lâzımlerinde kıyâm idecek kimesnelerden müceddeden neferât tahrîr ve tedârikiçün iktizâ'sına göre evâmîr-i şerîfesi tahrîr olunmuş olmağla mâdâmki ol mikdâr neferâtının tedâriki ve hıdmet-i muhâfazaya ta'yîn olunduklarının defteri ve tezâkiri gelüb cümlesinin beravâtı ve müceddeden ocaklık beratı i'tâ' olunmasına mevâcib-i mezkûre irâd ve masraf kayd olunmamak ve doksan sekiz senesi mevâciblerinin mîriye rücû'u mukarrer olmağla doksan dokuz senesi avârız-ı mezkûr mâlından olan ocaklıkları küşâd ve masârif-i mühimmeye havâle olunmak üzere Baş Muhâsebe'ye kayd olunub neferât-ı merkûme ve ağalıkları kaydları ref' ve terkîn birle Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Mevkûfat Kalemlerine ve zimmet halîfesi efendi tarafına başka başka ilm ü haberleri ve Belgrad Mukâbelesi'nde olan kaydları terkînçün i'lâm-ı hall zımnında Belgrad Muhafızı vezîr-i müşârûn-ileyhe hitâben emr-i şerîfim tahrîri bâbında bâ-telhîs ve fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebinece ağalık ve neferât kaydları ref' ve terkîn olunub i'lâm-ı hall emri ve zimmet halîfesi ve Mevkûfât Kalemi taraflarına ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 29 M. Sene 199 (M. 12 Aralık 1784)

9. Belge:

Hâlâ Özi Vâlîsi ve Silistre cânibine me'mûr Vezîr-i Mükerrrem Ebûbekir Paşa Hazretleri tarafından gelen tahrîrâtın hülâsa-i mefhûmunda dâ'im evkât Özi Vâlîleri ma'iyetlerinde mevcûd ve müstahdem olub lede'l-iktizâ' bir mahalle me'mûriyeti vukû'unda bi-l-ma'iyeye gitmek ve vakt-i hazarda mevâcibleri cânib-i mîriden ve ta'yînâtları vâlî tarafından virilmek üzere nefsi-i Silistre ve havâlîsinden iki yüz nefer sür'atçıların müceddeden tahrîrine emr ü irâde ta'alluk itmekden nâşî mukaddemen yüz altmış beş nefer tashîh olunub defteri Der-Âliyye'ne gönderildiği ve esfâr-ı sâbıkada Silistre'de top hıdmetinde bulunmuş tâlib ve râgıb kimesneler bulunmağla otuz beş nefer dahi zamm ve iki yüze nefere iblâğ içün müceddeden tashîh ve üzerlerine bir kâr-gûzâr başbuğ nasbı ile istihkâm ruhsatı ve ibtidâ'larının tanzîm ve i'tâ'sı husûsu müşârûn-ileyh mektûbunda tahrîr ve iltimâs ve kuyûd-ı lâzimesi ba'de'l-ihrac keyfiyyet ve iktizâ'sı hâlâ Topçubaşı Ağa ve Sür'atçılarNâzırı Reşid Mustafa Efendi'den isti'lâm olundukda madde-i merkûmenin tanzîmi evvel emrde bir mukâbelecî nasbından lâ-büdd olmağla yevmî elli akça ile mukâbelecilik gedüğü Silistre Müftisi el-Hacc Mustafa Efendi tevcih olunub beratı ve me'mûriyetiçün başka ve iki yüz nefer Sür'atçün iki nefer zâbitânın şürût-ı nizâmları Çıldır Sür'atçıları şürûtu mücebinece başka emr-i şerîf tahrîr ma'a-zâbitân iki yüz nefer Sür'atçıyanın cem'an üç bin yüz seksen akça ve mukâbelecilik elli akça yevmiyelerinin senevî iktizâ' eden mevâciblerinin bin iki yüz senesinden i'tibâr ile Silistre Hazînesi mâlından ocaklık ta'yîn ve doksan dokuz senesi mevâcibleri dahi Kili Mukâta'ası mâlından havâlaten i'tâ' buyurulmasını mûmâ-ileyhümâ i'lâm ve takrîr ile arz olundukda mevâcib-i mezkûr vech-i muharrer tanzîm olunmak ve mukâbelecî nasb olunacak kimesne gerek mahallinde ve gerek neferât-ı merkûme maiyyetinde vülât ile bir mahalle me'mûr olduklarında beraber bulunub hıdmet-i lâzimesin sefer ve hazarda ifâ ider makûleden ve bâ-husûs mukâbeleciliğe mâni'ü'l cem'le olur âhar dirliği olmakdan mücerrebü'l-etvâr olmak beher-hâl tabî'at-ı maslahatdan olmağla zikr olunan mukâbeleciliğe evsâf-ı mezkûrenin mâ-sadâkı merkûm Seyyid el-Hacc Mustafa Efendi midür? yohsa âhar mıdır? Bi't-taharrî intihâb ve nasb ve keyfiyyeti Der-Âliyyeye i'lâm olunmak üzere müftilik tanzîmi zann olarak emr-i şerîf ısdâr olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebinece neferât-ı merkûme Çıldır Sür'atçilerine mukâyese ile şürût-ı nizâmları yedi madde üzerine rabt ve tevsik olunarak mevadd-ı mezkûreden **evvelki maddesi** zabt ve rabta kâdir ve i'mâl-i top ve neferâta muktedir müceddeden tahrîr olunacak elli akça yevmiyye ile bir ağa ve otuz

akça ile bir çavuş ve yirmişer akça ile fehm ve zeka sahibi müstai'dd yirmi nefer top ustası ve on beşer akça yevmiyye ile yüz seksen nefer sür'atçı ki cem'an ma'a-zâbitân tahrîr olunan iki yüz iki nefer sür'atçıyân leyl ve nehâr Özi Vâlilerinin sarayı kurbunda ta'yîn olunan kışlaklarında ikâmet ve haftada iki gün hâric-i şehrd e barut ile ta'lîm ve eyyâm-ı sâ'irede kışlaklarında kuru ta'lîm ve fenn-i sür'ate dâ'ir tahrîr olunan risâlede muharrer mevâdd-ı madde be-madde birbirlerine müzâkere iderek cümlesi kesb-i ehliyyet ile sür'at topları idâre eylemek. **İkincisi** nefer-i ma'a-zâbitân sâlifü'z-zikr iki yüz nefer Sür'atçıyânın esâmîleri el-hâletü hâzihi Özi Eyâletine mahsûs mukâbelecî nasb ve ta'yîn olunmak üzere ism ve şöhretleriyle Özi Mukâbelesi Defteri'yle kayd olunub mücebine tevcih ve tevcihleri gününden mevâcibleri i'tibâr olunmak. **Üçüncüsü** neferât-ı merkûmenin ism ve resm ve eşkâl ve şöhretleri Özi mukâbelesine kayd ve fî-mâ-ba'd mahlûl ve târik-i hizmet vukû'unda der-akab vâlîye ihbâr ve esâmî-i merkûmeyi Çıldır Eyâleti misüllü ol-tarafda bir tüvânâ yiğide tevcih eyleyüb harc-ı tezkire nâmıyla bir akça alınmayub ve aldırılmamak ve sür'atçı neferâtının müddet-imedîde hizmet iderek ihtiyâr ve alîl ve-yahûd esnâ-yı muhârebede mecrûh ve amel-mânde olub tekâ'üdlüğü**(8.Sayfa:)** lâzım geldikde mutasarrıf olduğu esâmîsinin tevcihi târihi Özi Mukâbelesi'nden ihrâc ile kaç sene hizmeti sebkât itmişdir müddet-i medîde hizmet iderek ihtiyâr ve alîl olduğu esnâ-yı muhârebede mecrûh ve amel-mânde olub hizmete liyâkati kalmayub tekâ'üdlüğe müstehakk olduğu, vâlîlerin huzûrunda ma'rifet-i şer'le ve cümle zâbitân ma'rifetleriyle tahkîk ider ise tekâ'üdlük tevcihi Özi vâlîsi bulunanlar, Der-Âliyye'ye arz idüb emsâline kıyâsen münâsib mâldan tekâ'üdlük tevcihi lâzım geldikde mütekâ'id olan kimesnenin mutasarrıf olduğu sür'atçı esâmîsine şûrûtu üzere ol tarafda bir tüvânâ yiğide tevcih birle sür'atçı neferâtı tekâmîl olunmak ve neferât-ı merkûmenin ma'a-zâbitân tertiblerine göre yevmiyyeleri üç bin yüz seksen akça ve senevî mevâcibleri dokuz bin üç yüz seksen bir gurus ve mukâbelecî nasb olunacak kimesnenin mevâcibi yüz kırk yedi buçuk gurus ki cem'an bir senelik mevâcibleri dokuz bin beş yüz yirmi buçuk gursa resîde olmakdan nâşî mevâcib-i mezkûr iş bu doksan dokuz senesine mahsûben Nezâret-i Kili Mukâta'ası mâlından havâle ve ba'd-ezîn iki yüz senesinden i'tibâr ile Silistre Cizyesi malından gayr ez tertîbât-ı sâ'ire ocaklık ta'yîn ve tahsîs kılınub senede dört taksît ile vâlî huzûrunda sergi olunub tevzî-i mevâcibde ferdin-ferden ism ve resmleriyle Mukâbele Defteri'ne tatbîk olunarak mevâciblerini i'tâ' ve neferâtıdan ismi deftere muğayir ve-yâhûd nâ-mevcûd oldukda zâbitânı mu'âhaze ve te'dîb olunmak. **Dördüncü maddesi** neferât-ı merkûme cümleten mevcûd ve hizmetinde mukîm oldukları ma'lûm olmak için vakit vakit ta'lîm günlerinde ve âhar vakitte mukâbele defterine tatbîk olunarak yoklanub bilinmek husûsunda vâlîsi ale'd-devâm nezâret eyleyeler. **Beşincisi** neferât-ı merkûme dahi Özi Vâlîsi ma'îyyetinde bulunub vakt-i seferde vâlîsi eyâlet-i mezkûrda bulunur ise neferât dahi mukayyed olalar.Eğer mahall-i âhara me'mûr olur ise aîlâr dahi ma'îyyet iderek me'mûr olduğu mahalle gideler.Ve neferât-ı merkûmenin hengâm-ı seferde ulûfe ve ta'yînâtları ve vakt-i hizada fakat ulûfeleri cânib-i mîrîden ve ta'yînâtları vülât tarafından virilmek ve neferât-ı merkûmeden yirmi akça yevmiyyelü bir nefer top ustasıyla on nefer beşer akça yevmiyyelü dokuz nefer sür'atçıları bir topa ta'yîn olunub iş bu top ustaları yarar olanlardan ve müdebbir olanlardan olduklarında hem hîn-i muhârebede bâ-avn-ı hakk idâreye neferât ile top endahtına medâr-ı sür'at ve suhûlet ve hem evkât-ı sâ'irede dokuz yoldaşlarını zabt ve rabta vesîle bîr keyfiyyet-i müstahsenedir ve top ustalarından biri fevt olub yirmi akça yevmiyyesi mahlûl oldukda on beş akça esâmîye mutasarrıf olan dokuz nefer yoldaşlarından müsta'iddi top ustası ta'yîn ve mahlûl olan yevmiyyesi tevcih ve kendüsünün on beş akçası dahi fenn-i mezkûru ta'lîm ve müsta'idd ve istihdâma şâyeste âhar bir kimesneye tevcih birle

neferâtın adedi tekmîl olunmak. **Altıncı maddesi** iş bu Topcu neferâtını tertîbinde? maksûd-ı aslı cenk vakitlerinde a'dâ'-i din-i mübînin topuna karşı top atmak ve tabur cenklerini kullanmak maslahatı irâdesine mebnî olduğuna binâ'en bir sür'at topu sekiz nefer kimesneye muhtâc ve evân-ı muhârebede mecrûh olmak ve-yâhûd ihrâz-ı derece-i şehâdet eylemek ihtimâli der-kâr olmaktan nâşî böyle hâlet vukû'unda derhâl mecrûh ve şehidlerin yerlerine kâ'im olmak üzere her bir topa ikişer nefer dahi yedek olmak üzere zamm ve her bir topa on nefer tahsîs kılınmak. **Yedinci maddesi** iş bu sür'atçı neferâtı sefer vukû'unda ve-yâhûd bir mahalle me'mûr olduklarında esâmîsini birağub terk eylemek murâd idenleri olur ise beher-hâl zecren ve te'dîben istihdâm ve mahall-i me'mûrelerine gönderilüb esâmîsi bırakmak husûsa ve-yâhûd yerine âharı ta'yîn olunmasına dâ'ir ferd-i âferîdenin şefâ'at ve ricâsı mu'teber olmamak ve mevâcibleri vâlî huzûrunda tevzî' olundukda pusula ve sipariş ile âharlarına virilmeyüb vâlî huzûrunda şahsı ve ismi ma'lûm olarak ve mukâbele defterine tatbîk olunarak bi'n-nefs kendü yedine teslim olunmak ve eğer hasta olup sergiye gelmeğe özr-i şer'îsi olur ise bir mu'temedün-aleyh kimesne ile irsâl olunub zâbitân ve yoldaşları yanında kendüye teslim olunmak ve neferât-ı merkûmenin mevâcibleri noksan teklîf olunmayub tamâmen edâ olunmak ve iş bu şürût-ı nizâmları dâ'imen ve müstemirren düstûr'l-amel tutulmak üzere sicill-i mahfûza ve ba'dehu mukâbele defterine kayd olunub müceb ve muktezâsı üzere amel olunmak ve neferât-ı merkûmeye ber-vech-i muharrer Çıldır Eyâleti misüllü Özi Mukâbelesi Tezkiresiyle esâmîleri tevcîh ve târîh-i tevcihlerinden ulûfelerine işlemek ve ol tezkire ile mutasarrıf olmaları ve tevcîhleri târîhleriyle bu tarafda Piyâde Mukâbelesi'ne kayd için ale'l-esâmî mücelled defteri, Der-Âliyyeme irsâl olunmak ve neferât-ı merkûmeden mahlûlû zuhûrunda vâlî ve zâbitân ma'rifetiyle yine mukâbele tezkiresiyle tevcîh olunmak ve bu tevcîhât aralık aralık Piyâde Mukâbelesi'nde olan kaydları tashîhçün Der-âliyye'ye ilm ü haberleri irsâl olunmak ve beher sene neferât-ı merkûme vâlî ve zâbitân ma'rifetleriyle yoklanub kezâlik yoklama defteri Der-Sa'âdet'e irsâl ve kalem-i mezbûra kayd itdirilmek ve ma'a zâbitân ve mukâbeleci neferât-ı merkûmenin bin iki yüz senesinden i'tibâr ile sâlifü'l-beyân Silistre cizye mâlından ber-vech-i ocaklık mu'ayyen olan dokuz bin beş yüz yirmi sekiz buçuk guruh mevâcibleri beher üç ayda bir def'a mukâbele-i mezkûr[d]an ba'de'l-hisâb ihrâc olunan tezkiresininüzzerine vâlîler tarafından buyuruldu tahrîr ile cizyedârdan ahz ve zikr olunan üzeri buyurulmuş mukâbele tezkiresi mültezimler yedinde sened olarak hıfz ve cânib-i mîrî ile hisâbını rû'yet eyledikde cizyedârların deynlerine mahsûb olunmak üzere neferât-ı merkûmenin mevâciblerini ber-vech-i muharrer beher üç ayda bir kere sergiferş olunub senede dört taksît ile tevzî' olunmak ve cizyedâr taraflarından mukâbele tezkiresi müceblerince mevâcibleri i'tâ'sında dahi kalemiyye nâmiyla ve cihet-i sâ'ire ile bir akça ketm ve kat' olunmaya bi't-tamâm edâ ve teslim olunmak ve eğer bir akçası kat' ve ketm olunur ise mâl-ı cizyeye mahsûb olunmamak şartıyla iş bu doksan dokuz senesi mevâcibleri Kili Mukâta'ası mâlından havâle i'tâ' olunmak ve'l-hâsıl bâlâda mestûr şerâ'it-i mezkûreyedâ'imen ve müstemirren ri'âyet olunub hilâfına ruhsat ve cevâz gösterilmemek üzere şerâ'iti mezkûr Baş Muhâsebe Defterlerine sebt ve kayd olunub Özi Vâlîsi'ne hitâben emr-i şerîf i'tâ' ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmek bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub emr-i şerîf tahrîr ve Cizye Muhâsebesi'ne ve Baş Mukâta'a Kalemi'ne ve Piyâde Mukâbelesi'ne ve zimmet halîfesi efendiye ve ocak tarafına ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 9 R sene 199 (M. 19 Şubat 1785)

9.SAYFA:**10.Belge:**

Begliktarafından vürûd iden ilm ü haber kâ'imesidir.

Divân-ı Hümâyûn Kalemi aklâm-ı sâ'ireden eşref ve akdem ve küttâbı leyl ve nehâr umûr-ı mühimme-i Devlet-i Âliyye tahrîrâtı hıdmetiyle evkât-güzâr ve mu'temed ve mu'teber olub iltifât ve in'âm-ı şâhâneye istihkâkda cümleden akdem ve elyak olduklarına binâ'en elli nefer gediklü Divân-ı Hümâyûn kâtibleri ve yirmi nefer gediklü şâkird olmak üzere tertîb ve ta'yîn ve nizâm-ı aslıleri bu vechle iken istikrâr-ı nizâmlarına mukayyed olunmayub iğmâz olunmakdan nâşî müretteb olan ol mîkdâr küttâb ve şâkirdânın ze'âmet ve timâr ve gedikleri ve ba'dehû seferler vukû'unda müceddeden bâ-hatt-ı hümâyûn tertîb olunan kırk nefer şerhleri dahi ze'âmet ve timârlarıyla mahlûl oldukça hîn-i vaz'ında sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn şürûtuna muğayir ekserîsi ecnebîye ve ibrâm ile kaleminde nâ-ehil olanlara virilüb el-yevm umûr-ı mühimme tahrîrâtında leyl ve nehâr bezl-i makdûr idenlerin ekserîsinin üzerinde olan nân-pâreleri bî-hasıl ve cüz'ıyyât makûlesi olub masârıfına vefâ itmeyüb ve ba'zılarının dahi bir mahalden medâr-ı ma'âşî olmayıb kalemde bulunmak takrîbiyle umûr-ı mühimme tahrîrâtı hıdmetinde meccânen istihdâm olunduğundan başka her talebkâra şâkirdlik Rü'ûs-ı Hümâyûn'u i'tâ' ve bezl olunarak ba'zı mechûlül ahvâl kimesneler şâkirdân zümresine duhûl ve ol-vechle esrâr-ı Devlet-i Âliyye'den olan tahrîrâtın ketmi kâbil olmayub nâ-münâsib vâz' u hareketleri zuhûru kalem-i mezbûrun şân-ı ma'âlî-i nişânına şe'n virüb şâyân-ı i'tibâr olanların sukût-ı i'tibârlarını mûcib olduğu sem'-i hümâyûna lâhık olub küttâb-ı mûmâ-ileyhimin te'kid-i nizâm ve terfih-i hâllerine nezâret ve ihtimâm olunmak fermân-ı hümâyûn buyurulmağın imdi re'isü'l-küttâb olan Ömer Efendi Hazretleri fî-mâ-ba'd müretteb olan gedik ve şerhleriyle ze'âmet ve timârları zinhâr ve zinhâr ecnebîden bir ferde ve içlerinden nâ-ehle virilmeyüb el-yevm kalemde mevcûd ve umûr-ı mühimme hıdmetinde bezl-i kudret idenler istihkâk ve isti'dâdlarına göre bi't-tecessüs cümle ittifâkıyla tertîb üzere virilüb şürût-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûna muğayir bundan böyle âhara ve himâye ve tasdi'a ile kalemde nâ-müstehakk olanlarına virilmek lâzım gelür ise ref'lerinden müstehakk olanlarına virilüb ve kezâlik küttâbdan fevt olanların ze'âmet ve timârları kânûndan ziyâdesiyle evlâdlarına ihsân-ı hümâyûn olunur ise fihâ ve illâ kânûn üzere virilenden mâ'adâsı ber-vech-i meşrûh kalemlüsüne virilmek ve gerek şerh ve ze'âmet ve timârları mahlûl oldukda ecnebî arz-ı hâline der-kenâr olunmamak üzere ilm ü haberi virilüb ve ba'de'l-yevm şâkirdlik Ru'ûs-ı Hümâyûn'u istid'â idenlere Divân-ı Hümâyûn'a arz-ı hâl ve musahhah fermân-ı âlî ile re'isü'l-küttâb mûmâ-ileyhe havâle olundukda istihkâk ve keyfiyyetine bil-fi'il tahsîl-i vukûf eyledikten sonra sıhhat ve hakikatı üzere i'lâm ve i'lâmı mücebince tekrâr musahhah fermân-ı âlî sâdır olmadıkça Ru'ûs-ı Hümâyûn i'tâ' olunmayub ve bundan mukaddem yedlerine birer tarîkile Ru'ûs-ı Hümâyûn alub kaleme müdâvemet itmezler iken şimdi müdâvemet kasd idenler bu nizâm üzere yedlerine müceddeden Rü'ûs-ı Hümâyûn almadıkça atîk rü'ûslarına i'tibâr ve müdâvemetlerine izn ve ruhsat göstermeyüb ve hâlâ kalemde olanlardan dahi hıdmet-i kitâbetde bulunmayub kaleme müdâvemeti celb-i havâdis Devlet-i Âliyye ve erbâb-ı mesâlihe cevır ve eziyyet ile akça celbi için olanları var ise tecessüs ve ba'de't-tashih harekât-ı mezmûmeden men' ve memnû' olmayanlarını kaleminden def' u tard ile Divân-ı Hümâyûn Kalemi küttâbının terfih-i hâl ve nizâm ve intizâmlarına sa'y ve ihtimâm ve iş bu emr-i âlişânı kalem-i mezbûra kayd ve ilâ-Mâ-şâallâh uTe'âlâdüstürü'l-amel tutulub bir vechle hilâfına müsâ'ade ve ruhsat göstermekden gayetü'l-gâye ilkâ' ve ictinâb eylemesi bâbında re'isü'l-küttâb efendi-i mûmâ-ileyh hazretlerine hitâben Divân-ı Hümâyûn tarafından emr-i şerîf tahrîr ve asl-ı fermân-ı âlî

kalem-i mezbûrda hıfz olunmağla fî-mâ-ba'd gerek mahlûl oldukda ru'ûs kaydı derkenâr olunmamak ve re'isü'l-küttâb-ı mûmâ-ileyhin i'lâmıyla musahhah fermân-ı âlî sâdır olmadıkça şakirdlik Ru'ûs-ı Hümâyûn'u i'tâ olunmamak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd için iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî evâsıt Râ Sene 180 (M. Ağustos ortaları 1766)

11. Belge:

Tenbîhi hâvî sâdır olan fermân-ı âlî

İzzetlü Re'isü'l-Küttâb Efendi,

Divân-ı Hümâyûn Kalemi Saltanât-ı Seniyye'nin ma'den-i esrârı olduğundan kalem-i mezbûrûn küttâb ve şakirdânı aklâm-ı sâ'ire küttâbından ziyâde mu'temed ve mü'enmen olmak lâzime-i hâlden olmakdan nâşî mechûlû'l-ahvâ'l olan gayr-ı mu'temed kimesneler ve bâ-husûs taşralarda olan a'yân ve zaleme makûlesiyle muhâbere ve kapu kethüdâsı misillü işleri rû'yetini âdet idenlerumûr-ı mühimme ve tahrîrât-ı sâ'ire hıdmetinde istihdâm olunmamak ve istikâmete münâfî vaz'ı vukû' bulanlar kaleminden tard ve def' olunmak husûslarına dikkat vâcibe-i zimmet olmağla imdi Beylikçi-i Divân-ı Hümâyûn efendi ve kalem kîsedârları kalemde hâlleri mechûlleri olan cümle erbâbı ve ol-misüllü taşra ağavâtı ve zalemesinin tezvîc-i umûr-ı mekrûhalarıçün kaleme gelür gider ve münâfî-i sadâkat evzâ'ı ihtiyâr ider var ise tarafınıza haber vermelerini ve eğer bundan böyle küttâbdan tama'a mebnî hîle ve hıyâneti zuhûruyla kânûn ve kâ'ideye muğayir harf-i vâhid tahrîrine cür'eti tahakkûk ider olur ise ve Devlet-i Aliyye'nin esrârını değil kaleme müte'allik tahrîrâtıdan ednâ bir husûsu hârice ilkâ' ve ismâ'a cesâret vukû'u tebeyyün ider ise derhâl tard ve teb'îd ve kabâhatına göre te'dîb olunmak için tarafınıza ifâde eylemelerini tenbîh ve te'kide mübâderet eyleye deyü

Fî 24 Râ Sene 1193 (M. 11 Nisan 1779)

10.SAYFA:

12. Belge:

Hâlâ İstanbul Gümrüğü Emîni Mehmed Ağa rikâb-ı kâm-yâba ref' ve takdîm olunan iş bu arz-ı hâlinde uhdesinde olan İstanbul ve tevâbî' gümrükleri mukâta'asının asl-ı mâl-ı mukayyedinden mâ-'adâ beher sene ellîşer altmışar bin gurus ziyâde havâle ve edâ olunub muhâsebesi rû'yet olundukda ziyâde-i mezkûr âhar emvâlden havâle olunduğu sûretde tahsîl olununca sarrâf murâbahâsı ve mübaşiriyye için nisf mertebesi zâyî' ve telef ve mağdûr olmasına bâ'is olmağla fî-mâ-ba'd beher sene gümrük-i mezkûrun mâl-ı mukayyedinden ziyâde bir akça havâle olunmamasını tahrîr ve istid'â' ve Mîzân-ı Hârîr-i Bursa mâlından mu'ayyen olan vezâ'if yüz kırk dört târîhinde on bir bin gurus mikdârı ziyâde buldukda İstanbul Gümrüğü mâlından virilmek üzere nakl ve kayd olunub ba'dehû havâle-mîzân nâmıyla sene be sene âhar mukâta'âtıdan nakl ve müceddeden tevcîh ile katı vâfer vezâ'if müctemi' olub hatta yetmiş yedi senesine mahsûben virilen o makûle vezâ'if elli dört bin dokuz yüz iki buçuk gurus olub gümrük-i mezkûrun asl-ı mâl-ı mukayyedi ocaklık ve vezâ'if ile tamâmen kapandıktan sonra kırk dört bin dört yüz kırk buçuk gurus ocaklık ve vezâ'if ziyâdesi ve yirmi bir bin iki yüz elli iki buçuk gurus masârif-i mîrîye havâlâtı ziyâdesi olmağla o makûle vezâ'if, nakl ve tevcîh olunmaması diğer arz-ı hâliyle niyâz ve ricâ itmekden nâşî İstanbul Gümrüğü Mukâta'ası, mukâta'ât-ı cesîme-i mîrîyyeden olduğuna binâ'en emîn-i mûmâ-ileyhin istid'â'sına müsâ'ade lâzime-i hâlden olmağla arz-ı hâli mûcebinece mâl-ı mukayyedinden ziyâde akça havâle olunmayub ve iktizâ' iden mahallere kayd olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın vâkı'an gümrük-i mezkûrun mâl-ı mukayyedi asl-ı muayyen olan hâs ve ocaklık ve vezâ'if-i kifâyet itmeyüb hâlâ mu'ayyenât-ı mezkûreden kırk dört bin gurus ziyâdesi olduğu ve ziyâde-i mezbûr için yetmiş sekiz

senesi ibtidâsından Sinop Gümrüğü ve Gelibolu Cizyesi irsâliyyelerinden ocaklık ta'yîn birle nizâm virilmiş olmağla emîn-i mûmâ-ileyhin uhdesinde olan İstanbul ve tevâbî' gümrükleri ve İzmir Efenci Gümrüğü ve tevâbî' gümrüğü mâllarından ziyâde masârif-i mîrîyyeye bir akça havâle olunmamak ve havâle olunur ise tahvîl virilmemek ve gümrük-i mezbûrdan mu'ayyen olan vezâ'if mütenezzil olub irsâliyye zuhûr itmedikçe zikr olunan İstanbul ve Edirne ve Gelibolu ve tevâbî', Sinop ve tevâbî' ve İzmir'in Efenci Gümrüğü mâllarından min-bâ'd gümrük-i âhar mukâta'âtından nakl ile ve gerek terakkî ve müceddeden tevcih ile bir akça buyurulmayub ve mîzân-ı harîr-i Burûsâve tevâbî' mukâta'ası mâlından İstanbul Gümrü[ğ]üne havâle nâmıyla ve âhar vechle dahi gerek nakl ve gerek müceddeden bir akça tevcih ve ta'yîn olunmayub ve sehven buyurulur ise Ru'ûs-ı Hümâyûn ve tezkîreleri virilmemek üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn'a kayd olunub şürût-ı mezkûre tasrîhiyle Anadolu Muhâsebesi'ne ve ma'den ve Burusa ve Haremeyn Mukâta'ası kalemlerine başka başka ilm ü haberleri virilmek bâbında Başdefterdâr İzzetlü Mehmed Emin Efendi telhîs itmekle telhîsi mücebince şürût-ı mezkûre tasrîhiyle Anadolu Muhâsebesi'ne ve Ma'den ve Burusa ve Haremeyn Mukâta'ası Kalemlerne başka başka ilm ü haber kâ'imesi virilmek bâbında bin yüz yetmiş sekiz senesi saferinin on ikinci günü (M. 11 Ağustos 1764) târîhiyle sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafında hıfz ve kayd olunmağla vech-i meşrûh üzere Anadolu ve Ma'den ve Burusa ve Haremeyn Kalemlerine iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

13. Belge:

Sipâh ve Silâhdâr ve Topçu ve Cebeci ve Arabacı Ocaklarından yevmiyyeye mutasarrıf olanların yevmiyyeleri mahlûllerinden çalındıkda ve kezâlik mukâta'âtından vezâ'ife mutasarrıf olanların yevmiyyeleri çalındıkda bir sene sonra sâhibi hayatda olmak üzere iddi'â idenlerin akvâl-i bî-mesâslarına i'tibâr ve ol misüllülerin yevmiyyeleri kaydı der-kenâr olunmamak bâbında mukaddemen emr-i âlî sâdır olunmuşiken bir müddetden berü emr-i mezkûrun mazmûnuna ri'âyet olunmayub beş altı seneden berü çalınan esâmîler der-kenâr ve iddi'â edenler birkaç nefer şâhid-i zûr ikâmetiyle isbât-ı hayat idüb ol vechle cânib-i mîrîye hasâret vâki' olmağla imdi beytü'l-mâl-ı müslimîni ol makûle müzevvirlerin eyâdî-i gadrlerinden sıyâneten ve cânib-i mîrîye hasâretten vikâyeten fî-mâ-ba'd gerek esâmî ve gerek vezâ'ifden mahlûle çalışanlar bir sene mürûr idenleri der-kenâr olunmak için aklâma getürdüklerinde der-kenâr olunmamak ve bu nizâm bundan böyle düstûrî'l-amel tutulub hilâfına hareketden be-gâyet tahâşî ve mücânebet olunmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd olunub Süvârî Mukâbelesi ve Piyâde Mukâbelesi'ne ve Anadolu Muhâsebesi'ne ve Küçük Rûznâme Kalemi'ne ilm ü haber kâ'imeleri virilmiştir.

Fî gurre-i Râ Sene 178 (M. 29 Ağustos 1764)

11.SAYFA:

14. Belge:

İstanbul ve havâlîsinde ve taşralarda vâki' mukâta'ât-ı mîrîye emvâlinden vazîfeye mutasarrıf olan ricâl ve nisâdan fevt olanların berât ve-yâhud tezkîreleri akrabâ ve ta'allukât ve ba'zân dahi ecânibden ba'zı kimesnelerin yedlerine girüb müteveffânın lisânından arz-ı hâl tahrîr ve kalan mukâta'âtından mutasarrıf olduğum şu mikdâr yevmiyyemi almakda su'ûbet vardır deyû îrâdiyle âhar mukâta'aya naklini istid'â birle âhar mukâta'aya nakl ve ol vechle vâki' olan mahlûlâtı ketm ve ihfâ ve nice nâ-müstehakk kimesneler fukarâ ve zû'afâyâ virilecek mahlûlâtı cem' ve beytü'l-mâl-ı müslimîne ve erbâb-ı istihkâka gadr eyledikleri sahîhân haber virilüb ve bu misüllü hîle ve hüd'a ile beytü'l-mâl-ı müslimînin telef ve izâ'ına ve müstahakkînın mahrûmiyyetine kat'â rıza-yı hümâyûn-ı hazret-i cihân-dârî olmamağla fî-mâ-ba'd ol-misüllü mukâta'ât-

ı mîrîyyeden vezâ'ife mutasarrıf olanlar vazîfelerini âhar mukâta'âta nakl için her gün irâd-ı gadr ve illet iderler ise kat'â havâle-i sem'-i i'tibâr olunmayub min-ba'd bir mukâta'adan âhar mukâta'aya yevmiyye nakl olunmamak ve eğer ber-takrîb ile buyrulub pençe ve sahh olur ise dahi rû'ûs ve tezkire ve berâtı virilmeyüb fî-mâ-ba'd iş bu nizâm, düstûrû'l-amel tutulmak ve eğer ol makûle vezâ'ifin nakliçün emr-i hümâyûn sâdır olub buyurulduda şeref-yâfte-i sudûr olan emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebinde deyü zikr olunur ancak ol misüllü pençe ve sahhlu olanlar emr-i hümâyûna binâ'en nakl olunub bilâ-emr-i hümâyûn naklinden ziyâde tevakkî ve mücânebet olunmak için iş bu buyuruldu Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ve Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haber kâ'imesi virilmiştir.

Fî 25 R.Sene 178 (22 Ekim 1764)

15. Belge:

Süvârî ve PiyâdeMukâbeleleri ve Anadolu Muhâsebesi ve Küçük Rûznâmçe Kalemleri'nde vâki' olan mahlûlâtıdan müstehakkine tevcîh olunandan mâ-'adâ hazîne-mânde olan yevmiyyelerin ale'l-esâmî defteriez kadîm beher şehir Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne birer ilm ü haber virilmek mu'tâd iken müddet-i vâfireden berü âdet-i mezbûre külliyyen terk olunub ve âdet-i merkûme nizâm-ı müstahseneden olmağla kemâ-fi's-sâbık ve fî-mâ-ba'dvâki' olan mahlûlâtın ne mikdârı hazîne-mândeleri olduğunu beher şehir aklâm-ı mezkûrdan Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne birer ilm ü haber kâ'imesi virilmek üzere nizâm-ı mezbûre bundan böyle düstûrû'l-amel tutulmak için başka başka ilm ü haberleri virilmiştir.

Fî 28 R. Sene 178 (M. 25 Ekim 1764)

16. Belge:

İstanbul İhtisâbı Mukâta'asının ümenâsı arz-ı hâl sunub ber-vech-i mâlikâne uhdelerinde olan mukâta'a-ı merkûmenin mukayyed olan mâlının ekseri vezâ'ife tahsîs ve ta'yîn olunub irsâliyyesi cüz'ıyyât makûlesi iken hasbe'l-iktizâ' kusûr-ı irsâliyyesinden müretteb olan taksît ve havâlât-ı sâ'ireden beher sene cânîb-i mîrîye üç bin guruşdan mütecâviz akça geçüb ahz u istifâ idinceye dek mübtelâ-yı meşakkat olmalarıyla fî-mâ-ba'd irsâliyyesi zuhûruna dek emsâline kıyâsen mukâta'a-i mezbûre mâlından müceddeden vazîfe tevcîh ve nakl olunmamak üzere Rû'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ve Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haberi i'tâ' olunması istid'â' itmeleriyle mukâta'a-i mezbûrun senevî otuz yük on iki bin yedi yüz elli akça mâlından gayr ez vezâ'if üç yük seksen bin sekiz yüz otuz beş akça irsâliyyesi olub yetmiş yedi senesine mahsûben müretteb olan taksît ve havâle olunan ba'zı masârif-i mîrîye sebebi ile dört yük bin altı yüz altmış yedi akça ziyâdesi olduğu İstanbul Kalemi'nden ve vezâ'ifi mahlûlâtı vukû'yla mütenezzil oluncaya dek gerek âhar mukâta'adan nakl ile ve gerek müceddeden tevcîh ile mâl-ı mukâta'adan ta'yîn olunmayub ve Rû'ûs-ı Hümâyûn dahî virilmemek üzere Rû'ûs-ı Hümâyûn'a kayd ve Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haberi virilmek bâbında Başdefterdâr İzzetlü es-Seyyid Mehmed Avni Efendi telhîs etmekle telhîsi mücebinde Rû'ûs-ı Hümâyûn Defterlerine kayd ve ilm ü haberi virilmek deyü fî 16 Zâ Sene 178 (M. 7 Mayıs 1765) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn'a kayd ve hıfz olunmağla vech-i meşrûhüzere Anadolu Muhâsebesi'ne iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

17. Belge

Sipâh ve Silahdâr ve Cebecî ve Topçu ve Arabacı ve müteferrika ve mukâta'âtdan düşen mahlûlden takass şartıyla tevcîh buyurulan gerek ulûfe ve gerek vezâ'if tevcîhleri mevâcib beyinlerinde buyrulduğu târîhden ihrâc-ı mevâcibe değin ne mikdâr yevmiyye tevcîh ve ihsân buyrulur ise der-akab işlemeyüb başka defter ve mevâcib ihrâcında huzûr-ı hümâyûna arz olunacak hazîne-mândelerden yevmiyye-i mezkûre takass ve

fürû-nihâde olunub ba‘dehû mevâcib akîbinde işlemek üzere nizâm virilüb ve bu nizâm bundan böyle düstûrî’l-amel tutulub hilâfından mücânebet olunmak üzere Ru‘ûs-ı Hümâyûn Kalemi’ne kayd ve iktizâ’ iden aklâma başka başka ilm ü haberleri virilmek deyû fî gurre-i M. Sene 1798 (M. 20 Haziran 1765) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru‘ûs-ı Hümâyûn Kalemi’ne kayd ve hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Atlu Mukâbelesi’ne ve Anadolu Muhâsebesi ve Piyâde Mukâbelesi’ne ve Küçük Rûznâme Kalemi’ne başka başka ilm ü haberleri virildi.

12.SAYFA:

18. Belge:

İstanbul’da Yedi Kule’de vâki‘ Serçin-Derçin Mukâta‘asının iştirâk-ı mâlikâne mutasarrıfları olan Abdullah Ağa ve Halil Efendi arz-ı hâl sunub mukâta‘a-i mezbûrun yetmiş sekiz senesi Martından Şubatı gâyetine dek hisâbı rû’yet oldukda gayr ez havâss-ı selâtîn-i izâm ve ocaklık Anadolu Muhâsebesi’nden virilen ilm ü haber mücebince idhâl-i muhâsebe lâzım gelen vezâ’ifden katı vâfer ziyâde zuhûr itmekle mukâta‘a-i merkûmun bir mikdâr irsâliyyesi zuhûr idinceye değin müceddeden ve-yâhûd âhar mukâta‘adan nakl ile vazîfe tevcîh ve ta’yîn olunmamak üzere Ru‘ûs-ı Hümâyûn kuyûdâtına şerh ve sehven Ru‘ûs-ı Hümâyûn virilür ise dahî tezkire virilmemek üzere Anadolu Muhâsebesi’ne ilm ü haberi virilmek bâbında istid‘â’-yı inâyet itmeleriyle mukâta‘a-i mezbûrun senevî on üç yük ü[ç] yüz iki akça mâlî olub nisf ve sūdüs hissesi Abdullah Ağa ve sūdüs hissesi Halil Efendi mâlikâne uhdelerinde idüğün mâlikânenen ve mukâta‘a-i mezbûre mâlından dört yüz otuz iki neferin para dördere yevmî dört bin iki yüz on dokuz buçuk akça ve kırk iki neferin para üçere yevmî bin altı yüz bir akça olmak üzere vezâ’if-i mu‘ayyen Anadolu Muhâsebesi’nden der-kenâr olunmağın iltimâsları üzere Ru‘ûs-ı Hümâyûn Defterlerine kayd olunub Anadolu Muhâsebesine ilm ü haberi virilmek bâbında Başdefterdâr İzzetlü Seyyid Mehmed Avni Efendi telhîs itmekle telhîsi mücebince Ru‘ûs-ı Hümâyûn Defterlerine kayd olunub Anadolu Muhâsebesi’ne ilm ü haberi virilmek deyû fî 3 M Sene 180 (M. 11 Haziran 1766) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru‘ûs-ı Hümâyûn Kalemi’nde hıfz ve kayd olunub vech-i meşrûh üzere Anadolu Muhâsebesi’ne ilm ü haber kâ’imesi virildi.

19. Belge:

Bosnevî Ali arz-ı hâl sunub emekdârlığına binâ’en bundan akdem şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince düşen mahlûlden takass şartıyla Selanik Emti‘a Gümrüğü Mukâta‘ası mâlından yevmî kırk akça vazîfe tevcîh ve ihsân buyurulub lâkin gümrük-i mezbûrun mukayyed olan yirmi bin yedi yüz otuz altı buçuk gurus mâlından yirmi bin gurus Dergâh-ı Âli Yeniçerilerinin umûm çuka bahâlarıçün ber-vech-i ocaklık mu‘ayyen ve mâ‘adâ yedi yüz otuz altı buçuk gurus mâlî vezâ’if-i sâireye virilmekden nâşi sâhib-i arz-ı hâli merkûmun vazîfesi hâricde kalub bu sene-i mübârekede gümrük-i mezbûrdan vâfir vazîfe tevcîh olunmak hasebiyle fî-mî-ba‘d vazîfesinin ahz u istifâsında zahmet çekeceği zâhir ve sâ’ir mukâta‘âta nakli dahi memnu‘ve müte‘âsir olmağla merkûmun vazîfesi sâ’ir vezâ’ife kıyâs olunmayub bâ-hatt-ı hümâyûn ihsân buyurulduğuna binâ’en gümrük-i mezkûr mâlından ibtidâ’-i emrde kendünün vazîfesi i‘tâ’ ve mahsûb olmadıkça vezâ’if-i sâ’ire mahsûb olunmamak üzere kaydı mahalline sebt ve erbâb-ı vezâ’ifi gadrden sıyâneten gümrük-i mezkûrun irsâliyyesi zuhûr idinceye dek gerek nakl ve gerek müceddeden vazîfe tevcîh olunmamak üzere müsâ‘ade-i aliyyesini istid‘â’ itmekle vezâ’if kaydı mukâta‘a-i mezbûrenin irsâliyyesi keyfiyyeti kalemlerinden der-kenâr olunmağla istid‘â’sı’ üzere Anadolu Muhâsebesi’ne kayd olunub Ru‘ûs-ı Hümâyûn ve İstanbul Mukâta‘ası’na ilm ü haberi virilmek bâbında Başdefterdâr İzzetlü es-Seyyid Mehmed Avni Efendi telhîs itmekle telhîsî mücebince Anadolu Muhâsebesi’ne kayd olunub sûret ve Ru‘ûs-ı

Hümâyûn ve İstanbul Kalemi'ne ilm ü haberleri virilmek deyü fî 20 M. Sene 180 (M. 28 Haziran 1766) târîhinde Anadolu Muhâsebesi Kalemi'nden memhûr ilm ü haber tezkiresi virilmiştir.

20. Belge:

Bağçe-i Hâssa ve bağçehâ-i sâ'ire mahsûlleri tahsîl ve rikâb-ı kâm-yâba teslim olundukda hıdmetler mukâbili müşâhereden Yeşilciyân Bostanı'nın bir neferine elli akça ve çavuşân ve bölük başıyândan elli akça dahi bir neferine ve elli akça hâsekiyândan bir neferine beher sene tevcih olunub mahlûl oldukda tamâmen hazîne-mânde olmak üzere yetmiş üç senesinde bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn nizâm virilüb ancak mahlûlü zuhûrunda kimesneye ihbârîyye virilmediğinden zikr olunan esâmîler mahlûl oldukda kimesne ihbâr etmeyüb alâ hâlihî kaldığından cânib-i mîrîye hasâreti mûcib olmağla bundan böyle zikr olunan esâmîlerden mahlûl olanları haber virenlere düşen mahlûlden takass şartıyla ikişer akça ihbârîyye virilüb mahlûl olan elli akça tamâmen hazîne-mânde olunmasıçün mahlûlü haber virenin arz-ı hâline bu vechle der-kenâr olunmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ve Küçük Ruznâmçe Kalemi'ne ilm ü haberi virilmek deyü fî 28 R. Sene 180 (3 Ekim 1766) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ve hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Küçük Rûznâmçe Kalemi'ne ilm ü haber kâ'imesi virilmiştir.

21. Belge:

Sa'adetlü Bâbü's-Sa'âdetü's-Şerîfe Ağası Hazretlerinin nezâretlerinde olan evkâf-ı şerîfe vezâ'ifinden mahlûl olanlarını mütevellîleri ve kâ'im-i makâmları bazı nâ-ehle arz idüb hakk emâneti icrâ' itmediklerine binâ'en hıdemât-ı lâzime-i evkâf mu'attal ve muhtell olmağla imdi fî-mâ-ba'd nâzır-ı vakf-ı müşârûn-ileyhin arzları olmadıkça vezâ'if-i mahlûle tevcih olunmamak ve sehven buyurulur ise Rû'ûs-ı Hümâyûn virilmemek ve kaleminden tezkire olunmamak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmek deyü fî Selh Sene 180 (1766 sonları) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafında hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Anadolu Küçük Evkâf Muhâsebelerine başka başka ilm ü haberleri virilmiştir.

13.SAYFA:

22. Belge:

Asl-ı kâ'ime beylik tarafındadır.

Harameyn-i Muhteremeyn Evkâfı Mukâta'âtının şürût-ı serbesiyyetlerine ve kâdimden yetmiş târîhine dek sâbit ve müstemirr olan nizâm-ı zabt ve rabtlarına kemâ-yenbağî ri'âyet ve ihtilâll ve tağyirine tasaddîden mübâ'adet olunmak matlûb iken mukâta'ât-ı mezbûre dâhilinde ve civârında mukâta'âta ve ze'âmet ve tımârlara mutasarrıf olanlar ba'zı kuyudâta istinâd ile elli altmış sene ve dahi ziyâde müddetden berü Harameyn tarafından serbestiyyet üzere zabt olunan kurâ ve mezâri'a müdâhale zımnında evâmir-i şerîfe ısdârıyla şürût-ı nizâm-ı mukâta'ât-ı Harâmeyn'e îrâs-ı hâlel eyledikleri mesmû'-ı hümâyûn-ı hazret-i cihân-dârî olmakdan nâşî ba'de'l- yevm her kim Harameyn Mukâta'âtının nizâm-ı kadîmîne îrâs-ı hâlel idecek mevadd için Harameyn Muhâsebesi'nde mukayyed senedât-ı kadîmeye muğayir emr-i şerîf ısdâr ider ise hakkından gelinmek ve Defterhâne ve Baş Muhâsebe ve Harameyn Muhâsebesi'nde ve aklâm-ı sâ'irede bu husûsa i'tibâr ve dikkat olunmak bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn şeref-yâfte-i sudûr olmağla imdi fî-mâ-ba'd Harameyn Mukâta'âtının şürût-ı serbesiyyetlerine i'mâr-ı evkâf-ı şerîfe zımnında selâtin mâzîye *nevverellâhû merâkidehüm* hazarâtının virdikleri evâmir-i şerîfe ve hutût-ı münîfeyemuğayir âhar istid'â'sıyla mukâta'ât-ı mîrîye ve havâss-ı mîr-i mîrân ve ze'âmet ve tımâr mutasarrıflarının vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân ve ümenâ vakıfları mütevellîlerinin arz

ve arz-ı hâlleri kalemlere geldikde istid'â'sının hilâfına emr ve kayd var mıdır Harameyn Muhâsebe ve Mukâta'ası'ndan der-kenâra muhtacdır deyü sâ'ir kalemlerden cevâb tahrîr ve Harameyn Muhâsebe ve Mukâta'asında dahi gereği gibi tettebbu' ve iktizâ'sı der-kenâr olunub eğer ber-takrîb ile iş bu kuyûdât-ı lâzımeye mürâca'at olunmaksızın emr-i şerîf tahrîri için kalemlere buyuruldu vârid olur ise Harameyn Mukâta'âtı Nizâmına irâs hâlel ideceği vâzih olduğu sûretde emr tezkiresi virilmeyüb ve dîvân ve mâliye taraflarından dahi emri yazılmayub kuyûdât-ı lâzimesi ihrâca muhtacdır deyü hâmişine cevâb tahrîr olunub iş bu nizâm ilâ Mâ-şa'-Allâh-u Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulmak üzere Harameyn Muhâsebesi'ne kayd olunub aklâm-ı sâ'ireye ilm ü haberi virilmek bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince Harameyn Muhâsebesi'ne kayd olunub aklâm-ı sâ'ireye ilm ü haberleri virilmekle Divân-ı Hümâyûn tarafına ilm ü haber olmak üzere iş bu kâ'ime virildi deyü fî gurre-i C. Sene 1181 (M. 25 Ekim 1767) târihiyle Harameyn Muhâsebesi'nden vârid olan kâ'ime vech-i meşrûh üzere kayd oldu.

23. Belge:

Mukâta'ât-ı mîrîyeden Tamga-i Akmişe İstanbul Mukâta'ası mâlından ez-kadîm gayr ez vezâ'if kati vâfir mühimme havâle edâ olunur irsâliyyesi var iken birkaç seneden berü İstanbul emti'a ve duhân gümrükleri ve kahve rûsûmu ve serçîn-derçîn mukâta'alarında vezâ'ifin kesreti takrîbiyle asl-ı mâl-ı mukayyedlerine tenzîl oluncaya dek mukâta'at-ı mezbûreden vezâ'if tevcîhi memnu' olmak takrîbiyle zikr olunan Tamga-yı Akmişe Mukâta'ası mâlından ba'zan müceddeden ve ba'zan dahi âhar mahallerden nakl ile vezâ'if tevcîh olunmak sebebiyle el-yevm mukâta'a-i mezbûrenin dahi mâl irsâliyyesi kalmamakdan nâşî öteden berü mukâta'a-i mezbûreden havâle olunu gelen ba'zı masârif-i mühimme taşra mukâta'âtdan havâleye muhtaç ve erbâb-ı havâlât mübtelâ-yı meşakkat ve iz'âc olmalarıyla ba'd-ezîn mukâta'a-i mezbûrenin dahi taksît ve havâlât-ı mu'tâdesinden ziyâde irsâliyye zuhûr itmedikçe gerek müceddeden ve gerek âhar mukâta'âtdan nakl ile vezâ'if tevcîh ve ta'yîn buyurulmamak ve eğer sehven buyurulur ise Ru'ûs-ı Hümâyûn ve berât tezkiresi virilmemek üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Defterlerine kayd ve Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haberi virilmek bâbında Başdefterdâr İzzetlü İbrahim Sârim Efendi telhîs itmekle telhîsi mücebince Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd olunub Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haberi virilmek deyü fî 16 S. Sene 182 (M. 2 Temmuz 1768) târihinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd olunmağla vech-i meşrûh üzere Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haber kâ'imesi virildi.

24. Belge:

İstanbul İhtisâbı Mukâta'asının Mâlikâne Mutasarrıfları Halil Ağa ve el-Hacc İbrahim Ağa ve Ferhad Ağa ve Abdülkâdir Ağa ve Mustafa Ağa ve Seyyid Mustafa Ağa ve diğer Ahmed Ağa arz-ı hâl sunub uhdelerinde olan mukâta'a-i merkûmenin mukayyed olan mâlının ekseri vezâ'ife tahsîs ve ta'yîn olunmasının bir taraftan âhar mukâta'adan nakl ve müceddeden tevcîh olunarak taksît ve havâlâtdan beher sene cânib-i mîrîye ziyâde akçaları geçmek takrîbi ile mikdâr-ı aslîsine mütenezzîl buluncaya dek mukâta'a-i mezbûreye vazîfe geçmemek üzere yetmiş sekiz senesinde emr-i şerîf virilüb ol târihden kati vâfir irsâliyyesi olmağla kemâ-fî's- sâbık vazîfe tevcîhinden mukâta'a-i mezbûre mâlından ta'yîn buyurulub ol-bâbda mukaddem virilen emrin kaydı terkîn olunmasını istid'a' itmeleriyle mukâta'a-i mezbûre ashâb-ı arz-ı hâlin mâlikâne uhdelerinde olub vech-i meşrûh üzere yetmiş sekiz senesinde bâ-telhîs sâdır olan fermân-ı âlî Rü'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve hıfz olunub Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haberi virildiği ve mukâta'a-i mezbûrenin senevî mukayyed olan otuz yük on iki bin yedi yüz elli akça mâlından el-yevm Anadolu Muhâsebesi'nde mu'ayyen olan vezâ'if aşağı varıldıktan sonra dört yük iki bin dokuz yüz otuz akça irsâliyyesi olduğu İstanbul

Mukâta‘ası Kalemi’nden der-kenâr olunmağla el-hâletü-hâzihi mukâta‘a-i mezbûre vezâ‘ifi der-kenâr olduğu üzere mütenezzil olduğuna binâ‘en istid‘a’ları üzere mukaddem virilen emrin Ru’ûs-ı Hümâyûn Defterlerinde kaydı terkîn ve Anadolu Muhâsebesi’ne ilm ü haberi virilmek bâbında Başdefterdâr İzzetlü el-Hacc Ömer Vahid Efendi telhîs itmekle telhîsi mücebince mukaddem virilen emrin Ru’ûs-ı Hümâyûn Defterlerinden kaydı terkîn ve Anadolu Muhâsebesi’ne ilm ü haberi i’tâ’ olunmak deyü fî 26 L. Sene 182 (M. 5 Mart 1769) târihinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru’ûs-ı Hümâyûn tarafında hıfz ve mukaddem virilen emrin kaydı terkîn olunmağla vech-i meşrûh üzere Anadolu Muhâsebesi’ne iş bu ilm ü haber kâ’imesi virildi.

14.SAYFA:

25. Belge:

Bundan akdem Hotin cânibine me’mûren Silahdâr Ocağı’ndan bâ-fermân-ı âlî tahrîr olunan bin nefer terakkîlû neferâtının üzerlerine ocak tarafından mu’temed-i aleyh kimesne terakkîlû ağası nasb olunmak üzere sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Silahdâr Ocağı Başeski Çavuşu el-Hacc Süleyman Çavuş muhill ve müstehikk olduğundan terakkîlû ağası nasb ve mahall-ı me’mûrelerine vürûdunda bi-kazâi’llâhi Teâla vâki‘ olan Hotin Muhârebesi perişânlığında merkûm, derûn-ı kal‘aya girmeye fırsat-yâb olmayub hâric-i kal‘ada kalan neferâtıyla Yaş Kasabasına avdet ve derûn-ı kal‘ada olan üç yüz mikdâr-ı neferât binbaşılara lâ-hikk olunca[ya] kadar bir başbuğ nasbı lâzım olmağla onuncu yüzbaşı Hacı Hasan nâm kimesne başbuğ nasb olunması bâbında ol esnâda Ser-asker Paşa tarafından virilen buyurulduyu sened ittihâzile Rü’ûs-ı Hümâyûn itdirüb merkûm Hacı Süleyman Çavuşa gadr-ı sevdâ’sında olduğu cümle ocaklu ve zâbitânın takrîrlerinden mübeyyen ve fi’l-hakîka merkûm Hacı Süleyman yedi sekiz aydan berü hidemât-ı pâdişâhîden bir an dûr olmayub Kalas Muhârebesi’nde dahi mevcûd ve ilâ hâze’l-an Hırsova’da meştâ-nişin ve hıdmet-i pâdişâhide mukîm ve mezbûr Hacı Hasan kendü hâlinde olmayub me’mûr olduğu yüzbaşılık hıdmetinde dahi bulunmayub el-ân tezvîrât ile Ordu-yı Hümâyûn’da geşt-i güzâr itmekle merkûmun muğâyir-i kanûn-ı ocak ve hilâf-ı inhâ’ vâki‘ olan ta‘addisi men‘ ve def‘ ve üzerinde olan rû’ûs kaydı terkîn ve terâkkîlû ağalığı mûmâ-ileyh Süleyman Çavuş’a ibkâ’ ve müceddeden berât-ı âlî-şân virilmek ricâsına Sipâhîler Ağası İzzetlü Ali Bey ve Silahdâr Ağası Mustafa Ağa i‘lâm itmeleriyle i‘lâmları mücebince fî 29 N. Sene 183 (M. 26 Ocak 1770) târihinde sâdır olan fermân-ı âlî Sûvârî Mukâbelesi’nde hıfz ve ber-minvâl-i muharrer virilen rû’ûs kaydı terkîn olunmak bâbında vürûd iden ilm ü haber kâ’imesi mahfûzdur.

26. Belge:

Hâlâ Sûvârî Mukâbelecisi Efendi

Sipâh ve Silahdâr ve bölükât-ı erba‘a neferâtı esâmîlerinden mahlûl vukû‘unda gerek ibtidâ’ tezkiresi ve gerek arz-ı hâl ile her kim mahlûl götürür ise anâ tevcîh olunduktan sonra ber-takrîb ile tağyîr olunmamak ve bir esâmî sâhibinin hastalığı takrîbiyle fevtinden beş on gün mukaddem yevmiyyesini mahlûle virir ise ba‘dehû fevtini bir kaç kimesne haber virdikde mukaddem mahlûle virilmesi hîleye mebnî ve hilâf-ı kânûn olduğundan fevti günü mahlûl olduğun ihbâr iden kimesneye mukaddem virilen ilm ü habere i’tibâr olunmaya deyü tevcîh olunmak kânûn olub ve bu esâmîlerin ze‘âmet ve tımâr misüllü evlâda kânûnu olmayub ancak ibtidâ’ mahlûl evlâdı ider ise fî-hâ aña tevcîh olunub ve illâ mukaddem virilen ilm ü habere i’tibâr olunmaya deyü tevcîh-i ûlâ ba‘zı kâ’ide-i müstedîmeye muğâyir olub ve zâbitân ve çavuşân ve hulefâ ve şâkirdân esâmîlerinin mahlûllerini dahi ihbâr ağalarına mahsûs mevâddan olmayub her kim fevti günü ihbâr ider ise aña tevcîhi kânûn-ı kadîm olduğuna binâ‘en fî-mî-ba‘d bu nizâm-ı kadîm-i müstahsenenin muğâyeretinden ihtiyât ve ihtimâm zımnında nizâm-ı

mezkûrun hilâfı sehven vâki‘ olmak ihtimâli olur ise kaleminden cevâbı tastîr olunub ale’-d-devâm muhâfaza-i kânûn-ı merkûme-i ihtimâm ve dikkat ve Rü’ûs Kalemi tarafına dahi ilm ü haberi virilmesine mübâderet eyleyesiz deyü fî 28 R. Sene 183 (M. 31 Ağustos 1769) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî, kaleminde hıfz olunmağla mücebince Süvârî Mukâbelesi’nden virilen ilm ü haber kâ’imesi iş bu mahalle kayd ve hıfz olunmuştur.

27. Belge:

El Humbaracısı ve zenbûrekçi nâmıyla bundan akdem esâmî i’tâ’sı fermân olunan tâ’ife hilâl-i muhârebede ve hıdemât-ı pâdişâhîde bir işe yaramayub bu makûlelere esâmî i’tâ’sı ızrâr-ı beytû’l-mâl-ı müslimînden gayrı bir nesne muntec olmamağla tâ’ifeteyn-i mezbûreteyne virilecek esâmîlerin kaydları terkîn olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın sâdır olan fermân-ı âlî mücebince BaşMuhâsebe’de kaydları terkîn olunub Ru’ûs-ı Hümâyûn ve nezl vekassâb başı taraflarına vesâ’ir iktizâ’ iden mahallere başka başka ilm ü haberleri virilmek fermân buyurulmağın mücebince kaydları terkîn olunub nezl ve kassâb başı ve Piyâde Mukâbelesi taraflarına başka başka ilm ü haberleri virilmekle Ru’ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ’imesi virildi.

Fî 29 R. Sene 184 (M. 22 Ağustos 1770)

28. Belge:

Hâlâ Reisü’l Küttâb Efendi Hazretlerine

Sâye-i Devlet-i Âliyye’de kapucıbaşılık ile bekâm olanlara kânûn üzere tedârik eyledikleri mahlûlâtıdan yüz ellişer akça yevmiyye tevcih olunmak üzere yedlerine i’tâ’ olunan Rü’ûs-ı Hümâyûnlarında musarrah iken ba‘zıları yevmiyye tedârikine rağbet ve kânûna ri‘âyet itmediklerine binâ’en gerek mukaddem ve gerek zaman-ı sa‘âdet-i iktirân-ı hazret-i cihân-dârîde Enderun-ı Hümâyûn’dan etmegi mûkâbili çerâğ olanlardan mâ-‘adâ kapucıbaşılık ile bekâm olanlara iş bu târîhlerde ve gerek bundan sonra müceddeden kapucıbaşı olanlar tevcihi târîhinden altı ay mürûrına dek kânûn üzere yevmiyyelerini tedârik ve tekmîl eylemek ve kânûna ri‘âyet itmeyenlerin kapucıbaşılıkları üzerlerinden ref’olunmak üzere bi’l-fi‘il(15.Sayfa:)re’isü’l-küttâb bulunan efendiler bu husûsa nezâret eyleyüb ve müddet-i merkûme münkaziyye olub yevmiyyelerini tekmîl itmeyenlerin kaydlarını terkîn ve kapucıbaşılıkları ref’ini i‘lâm etmek için iş bu nizâm Ru’ûs-ı Hümâyûn ve Küçük Rûznâmçe Kalemleri’ne kayd ve ale’-d-devâm düstûrû’l-amel tutulmak bâbında mufasssal ve meşrûh mübârek hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-makrûn, şeref-rîz sūdûr olmağla imdi siz ki efendi-i mûmâ-ileyhsiz mazmûn-ı hatt-ı şerîf-i şevket redîfi ber-minvâl-i muharrer aklâm-ı mezkûreye kayd ve dâ’imâ nezâret ve dikkat oluna deyü fî 3 B. Sene 188 (M. 9 Eylül 1774) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru’ûs-ı Hümâyûn tarafında hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Küçük Rûznâmçe Kalemi’ne ilm ü haberi virildi.

29. Belge:

Fî gurre-i Receb Sene 188 târîhinden sonra düşen mahlûlden takass şartıyla tevcih olunan vezâ’ifin iki akça ihbâriyyesi virilmek üzere sâdır olan fermân-ı âlî mücebince ilm ü haber kaydır.

Mukâta‘ât-ı mîrîyye emvâlinden vazîfeye mutasarrıf olan erbâb-ı vezâ’if iki şıkk vazîfeden ibâret olub du‘a-gûy yâhûd ocaklu kayıtlarından biriyle mukayyed olduğuna binâ’en zümre-i mezkûrenin vâki‘ olan mahlûlünden ale’l-ıtlâk takass şartıyla hasbe’l-ıktizâ’ ba‘zımüstahıkkine tevcih ve i’tâ’ olunan yevmiyye dahi hîn-i hallinde sınıfının kangı sınıfı mahlûlünden ise fark ve temyîz olunarak tahrîr ve iş‘âr olunmak lâzıme-i hâlden iken ol makûle düşen mahlûlden takass şartıyla virilen vezâ’ifin cümlesine ahadü-hümâ âhardan fark ve temyîz olunmayarak hengâm-ı inhilâlînde alâ vechi’t-tashîh du‘a-gûy i’tibâr ve kaleminden bu vechle işâret ve der-kenâr olunması ber-

muktezâ-yı dikkat ve hâl-i cânib-i beytü'l-mâle hasâret-i azîmeyi mûcib ahvâlden olub bu maddenin dahi bir hüsn-i râbitaya irtibâtla sıyânet-i mîrîye ibtidâr umur-ı mütehattimedden olmağla imdi Ordu-yu Hümâyûn'un Âşiyâne?-i Aliyye'ye vürûdu târîhi olan seksen sekiz senesi Recebû'l-ferdi guresinden (M.7 Eylül 1774) berü berminvâl-i muharrer ba'zı kesâne ber-vech-i takass virilen vezâ'if ba'de'l-yevm du'a-gûy i'tibârıyla mu'teber olmayub ocaklu tedârikinden mukâta'âta nakl olunan yevmiyye misüllü inhilâlinde muhbîrine iki akça ihbâriyyesi i'tâ' ve kalîl ve kesîr mâ'adâsı hazîne-mânde olunan cümleye idhâl olumak üzere Anadolu Muhâsebesi'nde her birinin kaydı bâlâsına şerh virilüb fi-mâ ba'd bu vechle i'tibâr ve amel olunmak için Rü'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve hıfz olunub muhâsebe-i mezkûre ve sâ'ir iktizâ' iden aklâma ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü fi 10 Râ. Sene 189 (M. 11 Mayıs 1775) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Anadolu Muhâsebesi ve Baş Muhâsebe ve Küçük Ruznâmçe Kalemi'ne başka başka ilm ü haberleri virildi.

30. Belge:

Bi'l-cümle aklâma kayd olunmak üzere beyaz üzerine sâdır olan fermân-ı âlînin bi'aynihi mazmûnı bâ-emr bu mahalledahi sebt ve kayd oldu.

İzzetlü Defterdâr Efendi

Fi'l-asl aklâm-ı muhâsebât ve aklâm-ı kılâ' ve sâ'ireden berât ve tezkire virilmek için vukû' bulan tevcihât, ibtidâ' Rü'ûs-ı Hümâyûn ve ba'dehû tezkireleri virilmek kâ'ide-i kadîmeden olub husûsân kılâ' ağalıkları ve diz-dârlık-ı zâbitân ve neferât-ı sâ'ire ve evkâf tevliyetleri ve kitâbet ve nezâret ve cibâyet ve zâviye ve mezra'adârlıklar ve sâ'ir bi'l-cümle cihât ve iskele ve esnâf kethüdâlıkları ve serhadâtın mukâbele tezkiresiyle zuhûr iden umûm tevcihât için Rü'ûs-ı Hümâyûn virilüb ba'dehû kalemlerinden tezkire ve berât olunması mu'tâd-ı kadîmeden tathîr-i kuyûda bâ'is ve eğer tama'-ı hâma binâ'en virilmiş bulunur ise ol kalemin halîfe ve kîsedârları mukâbele olacaklarını müş'ir mukaddemen bi'd-defe'ât husûsân bin yüz kırk yedi ve elli iki ve altmış üç ve dokuz seneleri dahi mufassalân sâdır olan mü'ekked fermân-ı âlî mücebberince aklâmın cümlesine tenbîh ve te'kîdi hâvî başka başka ilm ü haber kâ'imeleri virilmişken bu esnâlarda Baş Muhâsebe ve Haremeyn ve Küçük Evkâf Muhâsebeleri ve aklâm-ı sâ'ireden muğayir-i fermân-ı âlî tezkire ve berât virildiğine tahsîl-i vukûf ve ittilâ' olunmağla imdi bundan böyle ...hâlî olunmaz el-hâletü hâzihi Haremeyn-i Şerifeyn Muhâsebe ve Mukâta'ası Kalemlerinde mukayyed Sa'âdetlü Dârû's-Sa'âdet-i Şerîfe Ağası Hazretlerinin nezâretlerinde olan evkâflardan mâ'-adâ bi'l-cümle vukû' bulan tevcihât şürût-ı mezbûreye kemâl-i dikkat birle mürâ'ât olunubmuğayir-i fermân-ı âlî hareketden ziyâde tehâşi ve mücânebet olunmak bâbında iş bu fermân-ı cihân-mutâ'bi'l-cümle aklâm-ı muhâsebât ve mukâta'ât ve kılâ'a kayd olunub mücebiyle amel ve hareket olunmak üzere cümle hulefâ ve kîsedârân vesâ'ir tenbîhi iktizâ' idenlere tenbîh-i ekid eyleyesüz deyü

Fi 25 L. Sene 189 (M. 19 Aralık 1775)

16.SAYFA:

31. Belge:

İzzetlü Re'isü'l-Küttâb Efendi

Süvârî ve Piyâde Mukâbeleleri ve Anadolu Muhâsebesi ve Küçük Ruznâmçe Kalemleri'nde mukayyed olan esâmî ve vezâ'if mahlûllerinden müstahikkîne tevcih ve hazîne-mânde olunan yevmiyyelerin mikdârı ma'lûm olub tevcihâtlarına dikkat olunmak irâdesine mübtenî beher şehir ale'l-esâmî defteriyle birer ilm ü haberi i'tâ' ve Rü'ûs-ı Hümâyûn tarafında hıfz olunmak husûsu bundan akdem nizâma rabt ve tevsîk ve bu vechle mahlûlâtın tevcihât ve hazîne-mândelerine dâ'imen ve müstemirren vukûf-

ı tahsîl ve terfîk olur iken biraz vakitden beru tesâmuh ve ihmâl takrîbiyle iş bu nizâm-ı mergûb, metrûk kalmağla imdi fî-mâ-ba'd nizâm-ı mezkûr muktezâsı üzere vâki' olan mahlûlâtın tevcîhât ve hazîne-mândelerinin mikdârları tebyîn ve tasrîh olunarak beher şehrin selhinde aklâm-ı merkûmeden Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafında hıfz için ale'l-esâmî defter birle birer kıt'a ilm ü haberi virilmek ve Anadolu Muhâsebesi'nden virilecek ilm ü haberde Âsitâne ve taşra mukâta'âtı ve tevcîhâtı başka başka gösterilmek üzere nizâm-ı sâbıkı te'yîden şeref-sudûr olan fermân-ı âliyi Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve aklâm-ı mezkûreye birer sureti i'tâ' ile bundan böyle nizâm-ı mezbûrun devâm ve bekâsı emrine nezâret ve i'tinâ' eylesesüz deyü fî 10 C. Sene 190 (M. 27 Temmuz 1776) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafında hıfz olunub vech-i meşrûh üzere Sûvârî Mukâbelesiyle Anadolu Muhâsebesi ve Küçük Ruznâmçe Kalemlerine başka başka ilm ü haber kâ'imeleri virilmiştir.

32. Belge:

Beyaz üzerine sâdır olan iş bu fermân-ı âlinin mazmûnu bâ-emr bu mahalle kayd olundu.

İzzetlü Defterdâr Efendi

Zavâbıt-ı Umûr-ı Mîrîyye ve Mülkiyye aklâm-ı kuyûdatının tathîrine vâbeste idüğü zâhir ve nümâyân ve tevcîhâta da'ir husûsları taharrî ve tedkîk levâzımının icrâ'sı beher hâl muktezeyât-ı sıyânet-i beytû'l-mâl idüğü bâhirü'l-bürhân ve ale'l husûs bu vakitlerde bu mühimmin ri'âyeti ne mertebe elzem ve evceb idüğü vâzih ve a'yân olmakdan nâşî bu esnâda vefât iden sâbıkan Cebehâne Ocağı Başkethüdâsı Hasan Ağa'nın yüz seksen akça tekâ'üd yevmiyyesi hazîne-mânde olunmuş mudur deyü lede's-su'âl Piyâde Ocaklarından vâki' olan tevcîhât rû'ûs olageldiği ve bu makûle mahlûlât ve hazîne-mândelerinin ilm ü haberi virilmediği ecilden kaleme varan mahlûlât buyuruldukları kimi sehivdir deyü ve kimi âhar bahâne ile gerüye ahz ve bâ-arz-ı hâl mahlûlât ihbâr idenleri dahi mahlûlât husûsu ocak ağalarına mahsûsdur cevâbıyla redd ve ketm-i mahlûlât ile beytû'l-mâl-ı müslimîni beynlerinde ekl ü bel' me'lûf oldukları ve Cebeci ve Topçu ve Top Arabacı Ocaklarının icmâllerine nazaran Eşkindi Neferâtıyla mütekâ'idleri müsâvâta karîb iken zuhûr iden mahlûlâtları ekall-i kalîl olması beyân olunan hasâret ve ketm ve ihfâ'-yı mahlûlâta me'lûfiyetlerinden neş'et eylediği zâhir ve bâhir olmağla Sûvârî Mukâbelesi ve Anadolu Muhâsebesi Kalemleri misüllü mârrû'z-zikr Piyâde Ocaklarının Eşkindi ve mütekâ'idlerinden vukû' bulan mahlûlât için rû'ûs virilmedikçe Piyâde Kalemi'nden tezkire yazılmamak üzere tanzîm olunmasını vesîle-i hüsn-i zâbîta ve râbîta olduğunda kat'â istibâh olmamağla imdi fî-mâ-ba'd Sûvârî Ocakları misüllü sâbıkû'z-zikr Piyâde Ocaklarının vukû'-yafte olan mahlûlâtları arz ve arz-ı hâl ve senedleri üzerine gerek ibtidâ' ve gerek zümresine terakkî vechle buyurulub Piyâde Kalemi'ne vardıkda evvelen ilm ü haberi ve rû'ûsı yazılıb tekrâr geldikde tezkiresi virilüb bilâ-rû'ûs tezkire virilmemek ve hasbe'l-iktizâ' tamâmen hazîne-mânde olunan esâmînin dahi fermânı kaleme geldikde derhâl Rû'ûs tarafına ilm ü haberi gönderilmek için mazmûn-ı fermân-ı âlî ale'd-devâm düstûrû'l-amel tutulmak üzere kalem-i mezbûre kayd ve hıfz itdürüb bundan böyle sırren ve alenen hilâfına tasaddî ve cür'et iderler ise bilâ-te'hîr te'dîb olunacaklarını hulefâ ve kîsedârına gereği gibi tenbîh ve tahrîre mübâderet eylesesüz deyü

Fî 27 C. Sene 190 M. (13 Ağustos 1776)

33. Belge:

Cebeciler Küttâbiavâ'idü için Cebehâne-i Âmire'yevirilen ilm ü haberdur. Battalî Mühimme torbasındadır.

İzzetlü Cebecibaşı Ağa ve Cebehâne-i Âmire'nin ocaklu tarafından virilen takrîr ve arz-ı hâllerinde Âsitâne-i Sa'âdetleriyle mukayyed olan esâmîlere avâtıf-ı aliyye-i

hüsrevânenen i'tâ' ve ihsân oluna gelen mevâcibâtıdan öteden berü iktizâ' iden avâ'idleri ihrâc ve ashâb-ı avâ'ide tevzî' olunmak mu'tâd iken sefer-i hümâyûn takrîbiyle mânde ve mütekâ'idîn ve sıbyânın mevâcibleri seferber olan esâmîler ile istihkâkda ittîrâd olmayub sâbık ve lâ-hikk kâtib efendiler kendü vakitlerinde seferber olan esâmîlerden lâzım gelen hisselerini ahz ve müddetleri tamâmından sonra mândegân ve mütekâ'idîn için ihrac olunacak mevâcibden hisse-i avâ'id talebiyle emr-i şerîf ve bu takrîbile ashâb-ı avâ'id noksân terettüb ve ğadr olduğunu inhâ' ve fî-mâ-ba'd ocağ-ı mezbûre kâtib olanlar vakitlerinde i'tâ' ve ihrâc olunan mevâcibden avâ'idleri ahz ve ba'de'l-azl avâ'id mutâlebesinde olmamak üzere emr-i mezkûrun kaydı terkîn olunması tahrîr ve iltimâs iderler ancak Cebeciler Kitâbeti mukaddemen seksen sekiz senesi şevvâlinde (M. Kasım/Aralık 1774) vâki' tevcîhâtıda Halil Efendi-zâde Mehmed Feyzi Efendi'ye tevcîh ve seksen dokuz senesi şevvâlinde (M. Ekim/Kasım 1775) âhara tahvîl olunub ber-mu'tâdbir sene tasarrufunda ihrâc olunan dört kıst mevâcib avâ'idâtının Eşkinciyan avâ'idi tarafından ve mândegân ve mütekâ'idîn avâ'idâtı Rikâb-ı Hümâyûn'da bi'l-vekâle kitâbet-i mezkûre mutasarrıfları taraflarından ahz olduğuna binâ'en seleflerin müddet-i tasarruflarında iktizâ' iden avâ'idâtı ba'de'l-istifâ kendü dahi ahz ve istifâ eylemek husûsunu mûmâ-ileyh Mehmed Feyzi Efendi arz-ı hâli inhâ' ve istid'â' eyledikde Rikâb-ı Hümâyûn'da kitâbet-i mezbûre vekâleti seksen altı senesi evâhîrinde (M. 1772/1773) tezkire-i sâni vekîli el-Hâcc Selim Efendi'ye ve seksen yedi senesi şevvâlinde (M. Aralık/Ocak 1773/1774) dahi Âmedî Halil Hamid Efendi'ye tevcîh olunub tedâhül-i mevâcibât takrîbiyle ikisi dahi avâ'ididen dûr ve mehcûr

مأخوذ

¹⁵³ olmalarıyla bu makûle hidemât-ı lâzımelerin edâ ve tetmîm ile ifâ-yı hidemât-ı me'mûre eyleyen erbâb-ı menâsıbın(17.Sayfa:)avâ'id-i mu'tâdelerinden mahrûm olmamaları zımnında halef ve selef beyhâlerinde avâ'idlerinin tedâhül vechle emr-i nizâm-ı lâzıme dikka-i hâl olmağla mukaddem ihrâc olunan seksen altı (M. 1772/1773) reşen ve lezeziyle seksen yedi (M. 1773/1774) Mısır ve recceci dört kıst mevâcib dahi ber muktezâ-yı tevcîhât mûmâ-ileyh Halil Efendi'nin olmak üzere Cebehâne-i Âmire Ocağı'nda kâtib defterine sebt ve kayd ve mevâcib ihrâcında Âsitâne kaydıyla kayd-ı mütekâ'idîn ve Âsitâne-mânde neferâtının ber-mûceb-i icmâl Rikâb-ı Hümâyûn eslâfına virilüğü olduğu minvâl üzere lâzım-ı avâ'id ve resîdiyyelerin mûmâ-ileyhiye dörder kıstları tekmi'l oluncaya değin i'tâ' olunmak şartıyla seksen sekiz senesi şa'bânda (M. Ekim/Kasım 1774) sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince Cebehâne-i Âmire ve Piyâde Mukâbelesi'ne ve efendi-i mûmâ-ileyh taraflarına ilm ü haberi virilmiş olduğu lede'l-ihrâc der-kenâr olunan şürût üzere seksen yedi senesi (M. 1773/1774) reşen ve lezeziyle ve seksen sekiz senesi (M. 1774/1775) masar ve recceci avâ'idâtı ve resîdiye Âmedci Halil Hamid Efendi ba'de'l-istifâ' seksen sekiz senesi (M. 1774/1775)reşen ve lezeziyle seksen dokuz senesi (M. 1775/1776) masar ve recceci dört kıst mütekâ'idîn ve mândegân avâ'idâtı dahi kezâlik şürût-ı mezkûra ri'âyet olunarak mûmâ-ileyh Mehmed Feyzi Efendi tarafından ahz u istifâ' olunmak üzere iş bu sene-i mübâreke rebî'ü'l-ulâsında kezâlik Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve Cebehâne-i Âmire ve Piyâde Mukâbelesi'ne ve efendi-i mûmâ-ileyh tarafına başka başka ilm ü haberleri virilmiş olduğu der-kenâr olunmağın bu sûretde der-kenâr olunan nizâm üzere amel ve hareket olunmak iktizâ' itmekle li-eclî't-te'kîd Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve Cebehâne-i Âmire tarafına ilm ü haberi virilmek bâbında Başdefterdâr izzetlü Hasan Efendi bâ-takrîr i'lâm itmeğın mûcebince Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve Cebehâne-i Âmire'ye ilm ü haberi virilmek deyü fî 12 Ş.Sene 190 (M. 26 Eylül 1776) târîhinde

¹⁵³ Mehcur kelimesi yanlış yazılmış.

sâdır olan fermân-ı âmire kayd ve hıfz olunub vech-i meşrûh üzere Cebahâne-i Âmire tarafına ilm ü haberi virildi.

34. Belge:

Yafa Gümrüğü Mukâta'asına fi-mâ-ba'dvazîfe yazılmayub ve mahlûlü dahi âharmukâta'adan virilmek üzere kaydolunan ilm ü haberdir.

Hashâ-i Gümrük-i İskele-i Yafa ve Gazze ve Remle Mukâta'asının mâlikâne ashâbı taraflarından virilen arz-ı hâlleri mefhûmunda mukâta'a-i mezbûrun ez-kadîm mukayyed olan senevî yirmi bin üç yüz doksan dört guruş mâlından on dört bin beş yüz on guruş hacc-ı şerîfe masârifine ve bin sekiz yüz otuz üç guruş Yafa'nın mevâcibine ve kusûr dört bin dokuz yüz yetmiş dokuz buçuk guruş vezâ'if ta'yîn ve tahsîs kılınmış şimdi vezâ'if-i mezkûrenin senevîsi altı bin iki yüz yirmi guruşa bâliğ ve bu takdîmce bin iki yüz elli dört guruş mâl-ı mukayyedi tecâvüz itmeğin ashâb-ı vezâ'if mu'ayyen olan vazîfelerini tamâmen mutalebe ve tatbîk idecekleri âşikâr olmağla fi-mâ-ba'd vezâ'ifden olan meblağ tamâm oluncaya değin ta'yîn olan vezâ'if mahlûlâtıvukû'unda ihbâriyyesi dahi mahall-i âhardan havâle ve ziyâde-i mezkûre münkaziye oluncaya değin müceddeden vazîfe tevcih olunmamak üzere Baş Muhâsebe'ye kayd ve Rü'ûs-ı Hümâyûn ve Anadolu Muhâsebesi Kalemlerine ilm ü haberleri i'tâ' olunmasını istid'â' itmeleriyle mukâta'a-i mezbûr senevî yirmi bir bin üç yüz doksan dört buçuk guruş on beş akça mâl ile Celâle'd-din Efendi ve sâ'irenin mâlikâne uhdelerinde olmağla Ocaklık vezâ'if ve masârif-ı sâ'iresi mâl-ı kadîmi ile mîzân olundukda bin iki yüz elli dört guruş yirmi iki akça ziyâdesi zuhûr idüb mukaddemen husûs-ı mezkûr zımnında mâlikâne mutasarrıfları taraflarından arz-ı hâl inhâ' ve istid'â' olundukda vech-i muharrer üzere kaydları ihrâc olundukdan sonra maktûl Tâhir Ömer'in birkaç seneden berü ol havâlînin istilâsı sebebiyle mâl-ı mukâta'adan olmak üzere Yafa sâkinlerinden ve Yafa yerli neferâtından mevâcib ve vezâ'ife mutasarrıf olanların ekserîsi vefât ile mutasarrıf oldukları yevmiyyelerinin mahlûl olması mülâhazadan ba'id olmamağla mukâta'a-i mezbûr mültezimi olan kimesne dahi mücerred cânib-i mîrîyi sıyâneten hengâm-ı istilâda vefât idenleri tashîh ve tahkîk ve mutasarrıf oldukları yevmiyyeleri hazîne-mânde olunarak mahlûl olan yevmiyyenin vazîfelerinden ba'-dehu ziyâde-i mezkûr cânib-i mîrîden virilmek lâzım gelmekle zâhir ve âşikâr olduğuna binâ'en ber-vech-i muharrer mukâta'a-i mezbûrdan mukayyed olan mâlından fi'l-asl mu'ayyen olan beher hâl virilmesi lâzım gelen masârif-i hacc-ı şerîf ile Ahâlî-i Haremeyn'in vazîfelerinden mâ'-adâ Yafa yerli neferâtıve ba'zan Yafa sâkinlerinden olub vezâ'ife mutasarrıf olanlar isbât-ı vücûd ve yedlerinde olan berevât-ı atîkâlarını tecdîd eylemedikçe mevâcib ve vazîfeleri virilmeyerek mahlûlolan yevmiyyeleri tashîh ve tahkîk ve kaydları mahalleri ref' ve terkîn ve yevmiyye hazîne-mânde olmak üzere Âsitâne-i Sa'âdet'e arz ve i'lâma mübâderet ve eğer mecmû'u isbât-ı vücûd ve yedlerinde olan berâtlarını tecdîd ile matlûb eyledikleri hâlde mukayyed olan mâldan ziyâdesi Yafa yerli neferâtı mevâciblerinden ve-yâhûd Yafa Sâkinlerinden olan erbâb-ı vezâ'ifin vazîfeleri âhar emvâlden havâle olunmak iktizâ' itmekle vech-i muharrer üzere ifâde-i hâl zımnında iş bu doksan senesi Safer'inde (M. Kasım/Aralık 1783) virilen emr-i şerîf Anadolu ve Baş Muhâsebe Kalemleri'nden der-kenâr olunmağla ancak henüz mahallinden bir sene zuhûr itmemekle el-hâletü hâzihi mâlikâne mutasarrıfları mûmâ-ileyhimânın inhâ' ve istid'â'ları mücebince amel ve hareket olunmak üzere Baş Muhâsebe'ye kayd ve Rü'ûs-ı Hümâyûn ve Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haberi i'tâ' olunmak telhîs olundukda telhîsi mücebince amel ve hareket olunmak üzere Baş Muhâsebe'ye kayd olunub Rü'ûs-ı Hümâyûn ve Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haberleri virilmek deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın sâdır olan asl-ı telhîsi ve fermânı Baş

Muhâsebe'ye kayd ve hıfz olunub Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virilmiştir.

Fî 17 S Sene 190 (M. 7 Nisan 1776)

18.SAYFA:

35.Belge:

Mukâta'at vezâ'ifinin ibkâ'larıümenâsı i'lâmıyla olmak üzerebâ-hatt-ı hümâyûn virilennizâmın Anadolu Muhâsebesi'ndengelüb kayd olunan ilm ü haberidir.

Ba'zı mukâta'ât-ı mîrîye ve cizye mâllarından vezâ'if-i ashâbdan fevtleri ihbârıyla vazîfeleri çalınanlardan ba'zıları hayatda oldukların inhâ' ve ibkâ-yı vazîfe zımında ikâmet-i beyniyyeye şürû'ları lâzım geldikde şehâdet idecek kimesneler muktezâ-yı şürût-ı mer'îyye üzere erbâb-ı vezâ'ifden olmaları lâ-büdd olub ancak şâhidler hakikatde erbâb-ı vezâ'ifden olduklarını temyîz ve beyân ider alâmet-i evzâha olmamak takrîbiyle esâfil-i nâssdan nice kimesneler birbirleriyle ittihâz ve kimi şâhid olarak katî vâfer vezâ'if-i mahlûleyi ashâbı hayatda olmak üzere ibkâ ve beytû'l-mâl-ı müslimîne kesr ve hasâreti müstelzim olacak hâlât-ı mazariyye ictirâ' eyledikleri der-kenâr mantûkı üzere bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn nizâm virilmesine bârî ve li-eclû'l ihtimâm sûret-i âharaya tahvîl ve rabtı ile sıyânet-i beytû'l-mâl dikkât mühimm ve muktezî olmağla fî-mâ-ba'd zikr olunan mukâta'ât-ı mîrîye ve cizye mâllarından vezâ'if-i ashâbdan fevtleri ihbârıyla vazîfesi çalınanlardan hayattayım deyü arz-ı hâl idenlerin arz-ı hâllerine pençe ve sahh ile fermân-ı âlî sâdır olmadıkça kaydı der-kenâr olunmamak ve ba'dehu emînine havâlesi iktizâ' eyledikde kezâlik pençe ve sahhlu fermân-ı âlî sudûr itmedikçe emîni i'lâm eylememek ve bu vechle fermân-ı âlî sudûruyla emîni i'lâma me'mûr oldukda yalnız kendü re'yi ile i'lâm itmeyüb ibkâ'sı istid'â' olunan vazîfe kangı mukâta'adan ise ol-mukâta'anın vazîfe kâtibi ihzâr ve emîn ve kâtib muvâcehelerinde yine mukâta'a-i mezbûreden vezâ'ife mutasarrıf olanlardan olmak şartıyla müdde'inin şâhidleri taleb ve dikkat ü taharrî vechle istimâ' ve şâhid-i zûr oldukları sırren ve alenen tefahhus ile zâhire ihrâc olunmak lâzım gelür ise vazîfeleri tamâmen hazîne-mândeve te'dîb olunmak için kaleminde mestûr olduğu vech üzere şâhidlerin ism ve yevmiyyeleri i'lâmın zîrîne terkîm olunarak hakikat-i hâl vazîfe kâtibi kalemiyle i'lâm ve mukâta'a mutasarrıflarının mutâbık mührüyle temhîr olunmak ve vazîfe kâtibleri dahi tama'-ı hâma tebe'îyle ve-yâhûd hâtıra ri'âyetle hilâf-ı vâki' i'lâm tahrîrine cür'et iderler ise bilâ-tevkîf kitâbetleri ref' ve âhara tevcih ve mukâta'a mutasarrıfları ve ümenâsı dahi hîleyi irtikâb i'lâmı muktezî husûslarda taharrî ve dikkatde tekâsül iderler ise vech-i lâyıkı üzere gûş-mâl ve te'dîb olunmak şerâ'itinin taht-ı zâbıta ...rabt ve tevsîki himâyet-i beytû'l-mâl-ı müslimîni mûcib olmağla fî-mâ-ba'd iş bu şürût düstûrû'l-amel tutulmak üzere Anadolu Muhâsebesi'ne kayd ve der-kenâr olunan nizâm-ı cedîd ref' ve terkîn olunub mukâta'ât-ı mezkûre ümenâsı ve vezâ'if kâtibleri taraflarına ve muktezî olunan aklâma ilm ü haberleri i'tâ'sı husûsu telhîs olunmak bâbında eğerçi fermân-ı âlî sudûr idüb lâkin mukaddem virilen nizâm düstûrû'l-amel tutulmak üzere mübârek hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ve sâdır olan fermân-ı âlî mücebince mahalline kayd olunmuş olmağla el-hâletü hâzihi mukaddem bâ-hatt-ı hümâyûn nizâm-ı kadîmin kaydı ref' ve terkîn ve mücedddeden virilen nizâm-ı mezkûr düstûrû'l-amel tutulmak üzere mahalline kayd olunmak husûsu takrîr birle telhîs olunmağın mücebince sâbıkın kaydı terkîn ve iş bu nizâm mücebince amel oluna deyü mübârek hatt-ı hümâyûn keşide buyrulmağın şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince nizâm-ı kadîmin kaydı ref' ve terkîn ve mücedddeden virilen iş bu nizâm düstûrû'l-amel tutulmak üzere Anadolu Muhâsebesi'ne kayd Baş Muhâsebe ve aklâm-ı sâ'ire ve mukâta'ât kâtibleri ve ümenâsı taraflarına vesâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haber virilmek deyü fî 21 M. Sene 191 (M. 1 Mart

1777) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî mücebince nizâm-ı kadîmin kaydı ref' ve terkîn ve sâdır olan hatt-ı hümayûn ve fermân-ı âlî kayd ve hıfz olunmağın Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

36.Belge:

Battalı kırmızı ilm ü habertobrasındadır.Fî-mâ-ba'd gerek mahlûl ve zâyî' ve gerek ibkâ' içünzuhûr iden arz-ı hâller, kalemlerine vardıkdatârîhleri gösterilmek üzerevirûd iden ilm ü haberdîr.

Gümrük-i İstanbul vesâ'ir mukâta'ât-ı mîrîye ve cizye mâllarından ve müşâhereden ba'zı kesâne tevcîh olunan vezâ'if ile Sipâh ve Silahdâr ve Bölükât-ı Erba'a ve Cebeci ve Tobçu ve Top Arabacıları Ocakları neferâtına tevcîh olunan yevmiyyelerin mutasarrıfları vefât eylediklerinde mahlûl olan vazîfe ve yevmiyyelerinin kâ'id-i kadîme ve kânûn-ı müstedîme üzere tevcihlerinden mâ'adâsı hazîne-mânde olunmak lâzîme-i hâlden iken o makûle mahlûl olan vazîfe ve yevmiyyeden ekserînin mahlûlü haber virilmeyüb tezkire ve ibtidâ'ları her kimin yedine geçer ise hilâf-ı kânûn mahlûl olan vazîfe ve yevmiyyeyi kendünün olunmak üzere zabt ve tasarrufa ictirâ' eylediklerinden gayrı, mahlûl haber virilüb hazîne-mânde olanlar için dahi ecânibden ba'zı kimesneler arz-ı hâl ve tekrâr ibkâ' itdirmek dâ'iesine ...ile tasdikden hâlî olmamalarıyla fî-mâ-ba'd gerek mahlûl vezâ'if ve gerek ibkâ' için zuhûr iden arz-ı hâller kalemlerine vardıkda yalnız kaydı der-kenârı ve cûlûs pâ-renciyle iktifâ olunmayub der-kenâr olunacak vazîfe ve ulûfenin tevcîhi kangı târîhde vaki' olmuş ise atîk ve cedîd defterler tettebbu' olunarak ibtidâ' tevcîhi târîhi bulunub der-kenârın bâlâsında ve gerek zîrinde yazılacak şerhde şübhe irâs itmeyecek vechle tevcîhi târîhinin tasrîh olunması mühim ve muktezî olmağla imdi şürût-ı mezkûre fî-mâ-ba'd düstûr'l-amel tutulmak ve aklâm hulefâsı ve kîsedârları atîk defterleri tettebbu'dan iğmâz ile asl-ı tevcîhleri târîhlerini tashîh ve tasrîh itmeyüb kendü indlerinden târîh vaz'ıyla der-kenâra cür'et iderler ise o makûlelerin te'dîbât-ı lâzîmeleri icrâ' olunmak üzere nizâm-ı mezbûr Anadolu Muhâsebesi'ne kayd ve Süvârî ve Piyâde ve Küçük Rûznâmçe ve Ru'ûs-ı Hümayûn Kalemlerine başka başka ilm ü haberleri i'tâ' olunması telhîs olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Gümrük-i İstanbul vesâ'ir mukâta'ât-ı mîrîye ve cizye mâllarından ve meşâhireden mu'ayyen olub mahlûl olan vezâ'ifin tanzîmine dâ'ir sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Anadolu Muhâsebesi'ne kayd ve Süvârî ve Piyâde ve Küçük Rûznâmçe ve Ru'ûs-ı Hümayûn Kalemlerine başka başka ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında telhîs olmağın telhîs mücebince Anadolu Muhâsebesi'ne kayd ve iktizâ' iden mahallere başka başka ilm ü haberleri virilmek deyü fi 12 Câ Sene 191 (M. 18 Haziran 1777) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî muhâsebe-i merkûmeye ve asl-ı telhîs ve fermân-ı âlî hıfz olunmağla Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına iş bu ilm ü haber virildi.

19.SAYFA:

37.Belge:

Kapu tarafında tevcîhâta dâ'ir su'âl ve cevâb Rü'ûs-ı Hümayûn tarafından olagelmekle kılâ' ve sâ'ireye müte'allik aklâm-ı muhâsebâta kayd ile tezkire ve berât virilecek mevâdd, ibtidâ' Rü'ûs-ı Hümayûn olunub ba'dehû kaleminden tezkireleri virilmek husûsu kavâ'id-i kadîme ve zavâbıt-ı müstedîmeden olduğunu mütezammın mukaddemen bi'd-defa'ât sâdır olan evâmir-i aliyye, aklâm-ı mezkûrede mukayyed olduğundan mâ'adâ yüz kırk yedi (M. 1734/1735) ve elli iki (M. 1739/1740) ve altmış üç (M. 1749/1750) ve seksen dokuz (M. 1775/1776) senelerinde birbirini te'yîden ısdâr ve Baş Muhâsebe ve aklâm-ı sâ'ireye kayd itdirilen evâmir-i celîleden dahi tasrîhan beyân ve iş'âr olunduğu üzere kılâ' ağalıkları ve dizdârlıkları ve neferâtları ve Hameyn-i Şerifeyn Evkâfî'ndan Sa'âdetlü Der-Sa'âdet-i Şerîfe Ağası nezâretlerinde

olan vakıfların gayr-ı evkâf tevliyetleri ve kitâbet ve cibâyete ve nezâretleri ve zâviye ve mezra'a, dirlik ve sâ'ir kadîmden rû'ûs olagelen bil-cümle cihât ve iskele ve esnâf kethüdâlıkları ve serhadât, mukâbele tezâkiri ile zuhûr iden tevcîhât, muktezâ-yı kâ'ide-i kadîme ve nusûs-ı evâmîr-i aliyye üzere evvelân rû'ûs olub ba'dehû tezâkirleri virilmek iktizâ' ider iken, muğayir-i evâmîr-i şerîfe Baş Muhâsebe ve aklâm-ı sâ'ireden ba'zan bilâ-rû'ûs, tezkireler virildiği tahkîk olunmağla imdi Baş Muhâsebe ve Anadolu ve Küçük Evkâf Muhâsebeleri ve Süvârî ve Piyâde Mukâbeleleri ve Büyük ve Küçük Kal'a Kalemleri ve ma'den ve hâsslar ve Baş Mukâta'a ve İstanbul ve Kefe ve Bursa ve Avlonya Mukâta'alarıyla Haremeyn Muhâsebesi ve Mukâta'asında mukayyed ve ağa-i müşârün-ileyhin zîr-i nezâretlerinde olan evkâfdan mâ-'adâ gerek mahlûl kasr-ı yed ve gerek ibkâ' ve zâyî'den berât ve tezkire virilecek bil-cümle tevcîhât ber-minvâl-i muharrer şeref-sudûr olan evâmîr-i aliyye mezâmîni üzere ibtidâ' Rû'ûs-ı Hümâyûnu tahrîr ba'dehû tezkireleri i'tâ' olunmak üzere bu kâ'ide ve zâbita-ı kadîmeye fî-mâ-ba'd dahi ale'd-devâm kemâl-i dikkat birle mürâ'ât ve bundan sonra yine hilâfına hareket vukû'unda ihtirâz ve ictinâb olunmak bâbında iş bu fermân-ı âlî li-eclî't-te'kât Baş Muhâsebe'ye kayd olub aklâm-ı mezkûrenin ve Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına ve eğer sehven bilâ- rû'ûs tezkire virilüb mâliyyeye vardıkda berâtı tahrîr olunmayub ol makule sehven tezkire iden kalemin halîfe ve kîsedârını ihzâr eylemek için Mâliye Kalemi'ne dahi kayd olunmak üzere başka başka ilm ü haberleri virilmek bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd olunub Anadolu Muhâsebesi'ne ve Küçük Evkâf ve Haremeyn Muhâsebesi ve Mukâta'ası ve Piyâde ve Süvârî Mukâbelesi ve Büyük ve Küçük Kal'a ve Ma'adin ve Hasslar ve Baş Mukâta'a ve İstanbul ma'a-Kefe ve Bursa ma'a-Avlonya ve Mâliye ve Küçük Rûznâmçe Kalemlerine başka başka ilm ü haberi virilmekle fî 20 B. Sene 191 (M. 24 Ağustos 1777) târîhinde Baş Muhâsebe'den vürûd iden memhûr ilm ü haber kayd olunub hıfz olunmuşdur.

38. Belge:

Topçubaşı Karahisâri-zâde Ahmed Bey'in arzı bâlâsına Sür'atci esâmileritekmîl oluncaya değin harc mutâlebe olunmamak üzere sâdır olan fermân-ı âlîninaynî sûretidir. Fermân, Piyâde Kalemi'ndemahfûzdur.

Mücebince neferât-ı mezbûrenin bin kırk aded Sür'atçinin esâmîleri tevcîh olundukça gerek asl-ı yevmiyye ve gerek terakkîlerinden Piyâde ve Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafından harcmutâlebe olunmamak üzere kalem-i mezbûrlara kayd olunmak deyü fî 9 R. Sene 192 (M. 7 Mayıs 1778) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlînin sûretidir.

39. Belge:

İzzetlü Re'îsü'l-Küttâb Efendi

Mahlûl olan Dîvân-ı Hümâyûn ve Defter-i Hâkânî Kalemlerinin kâtib ve şâkird ve müteferrika ve çavuş gedikleri şürût üzere müstehikkleri arz-ı hâl idüb Rû'ûs-ı Hümâyûn tarafından gerek kaydı der-kenâr olundukdan sonra ba'zıları mîrîlerini Hazîne-i Âmîre'ye tesliminde tevkîf ve batâ'et ile der-kenârly arz-ı hâlleri müddet-i medîde indlerinde hıfz ve ketm eyledikleri hasebiyle bu husûsun nizâmı lâzım gelmekle imdi şimdîye kadar der-kenâr olunub berâtı tahrîrçün kaleme gelmeyen gediklü ne mikdâr ise ve alacak adamlar küttâb ve gayrıdan her kimler ise esâmî ve şöhetleriyle Rû'ûs-ı Hümâyûn tarafından defter itdirüb mîrîlerini tahsîl itmek üzere Sa'âdetlü Defterdâr Efendi tarafına irsâl ve fî-mâ-ba'd bir mahlûl gedik kaydı der-kenâr olduğu gibi defterdâr-ı vakt olanların ma'lûmu olub tâlibi ihzâr ve mîrîsini tahsîle ibtidâr eylemek için der-kenâr olunan gediği ve arz-ı hâl eyleyen kimesnenin ismi beyân olunarak ilm ü haberi Re'îsü'l-Küttâb Efendiler taraflarından defterdâr efendilere gönderilmek nizâmına dâ'imâ ri'âyet ve bu husûsî Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi'nde tenbîhi iktizâ' idenlere tenbîh ve te'kîde dikkat ve bir sûretini Rûznâmçe-i Hümâyûn

tarafına kayd itdirmek için defterdâr efendi cânibine i'tâ'ya mübâderet eylesin deyü fî 16 C. Sene 192 (M. 12 Temmuz 1778) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd olunub vech-i meşrûh üzere Rûznâmçe-i Hümâyûn'a kayd olunmak için Sa'âdetlü Defterdâr Efendi Hazretleri taraflarına ilm ü haber kâ'imesi virilmiştir.

20.SAYFA:

40. Belge:

Piyâde Mukâbelesi'nden gelen ilm ü haberdir.

Piyâde Mukâbelesi Kalemi'nde mukayyed Dergâh-ı Âlî Cebeci ve Topçu ve Top Arabacı Ocaklarından ve Ocakhâ-i sâ'ire ki Hayyât-ı Hass ma'a-Hayyât-ı Hil'at ve Alemdârân-ı Hâssa ma'a-Mehterân-ı Tabl[u] Alem ve Sakayân-ı Divân-ı Hümâyûn Câmeşûyân-ı Hassa ve Ehl-i Hiref ve Matbah-ı Âmire ve Helvâ-hâne-i Ma'mûre ve Kâr-hâne-i sâ'ire ve Mehterân-ı Hayme-i Hassa ve Sarracîn, Istabl-ı Âmire-i Büzürg ve Istabl-ı Âmire-i Küçük ve Harbendegân-ı Üstüvân-ı Pâlânîve sâr-bânân-ı şütürân ...ve Çakırcıyân-ı Hâssa ve Şâhinciyan-ı Hâssa,Atmacacıyan-ı Hâssave Defter-i Cebe-hâne[ye]tâbi' Barutcuyân-ı Hassa Ocaklarından maktu' ve gayr-ı maktu' ocakların hasbe'l-iktizâ' tevcîh ve ibkâ'ları vukû'unda bâ-fermân-ı âlî yedlerine virilen Rü'ûs-ı Hümâyûn kalem-i mezbûra sebt-i defter olunmak kanûn-ı kadîm ve de'b-i müstedîm iken sefer vukû'undan berü maktû'âtıdan olan ocakların ba'zıları kânûn tariklerine adem-i rağbetlerinden nâşî mülâzımlarına i'tâ'sı cârî olan gedik ve kethüdâlık ve sâ'ir bunların emsâlî hizmetlerini bilâ-rü'ûs beynlerinde tanzîm ve ba'zıları dahi fakat rü'ûsların ba'de'l-ahz kalem-i mezbûra getirüb kayd itdirmediklerinden ihtilâl-i kuyûdâta bâ'is ve ashâbına gadri müceb olduğundan bahs ile ba'd-ezîn o makûle gerek ashâbı beynlerinde ol vechle tanzîm ve kalem-i mezbûre kayd itdirilmeksizin ancak rü'ûs ile tasarruf itdirilmemek üzere Piyâde Mukâbelecisi efendi ve hulefâsı efendiler bir kıt'a takrîrleriyle istid'â' itmeleriyle ez-kadîm Piyâde Kalemi'nde mukayyed olan ocakların tevcîhâtı vukû'unda kalem-i mezbûrdan tezkire ahzına adem-i i'tibâr ve ancak rü'ûs ile zabtı muhtell kuyûd ve vaktiyle su'âl ve cevâbda âciz olacakları zâhir olmağla istid'â' olduğu üzere kalem-i mezbûrda mukayyed olan o makûle tevcîhler vukû'unda virilen Ru'ûs-ı Hümâyûn kalem-i mezbûra kayd olunması kâ'ide-i mer'ıyyeye mutâbık idüğü Baş Muhâsebe'den der-kenâr olunmağın mücebince mahalline kayd ve Baş Muhâsebe ve Ru'ûs-ı Hümâyûn ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında Baş Defterdâr Sa'âdetlü es-Seyyid el-Hacc Mustafa Efendi telhîs itmeleriyle telhîsi mücebince mahalline kayd ve Baş Muhâsebe ve Ru'ûs ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü Piyâde Mukâbelesi'nden vürûd iden ilm ü haber kâ'imesidir.

Fî 16 Zâ Sene 193 (M. 25 Kasım 1779)

41.Belge:

Bir müddetden berü İstanbul Gümrüğü Mukâta'ası mâlından gerek müceddeden takass şartıyla ve gerek askerî mahlûlü mukâbili vazîfe tevcîh olunarak gümrük mâlî haddini tecâvüz eylediğine binâ'en fî-mâ-ba'd ol makûle tevcîhi iktizâ' idenlere mukâta'ât-ı sâ'ireden havâlesi ve vezâ'if maddesinin kâ'ide-i kadîmeye ri'âyaten ve beytû'l-mâl-ı müslimîni sıyâneten bir hadd-i mu'ayyen ta'yîn ile tanzîm olunması husûsuna irâde-i seniyye ta'alluk itmekle binâ'en-aleyh ez-müddetden berü gümrük-i mezbûr mâlından külliyyetlüzvazîfe tevcîhiyle haddini mütecâviz olması evvelen bermu'tâd-ı kadîm tekâ'üdlük tevcîhinde İstanbul Gümrüki lafzî mezkûr olmayub ancak mukâta'adan deyü tasrîh olundukda mütekâ'id olacak şahsın fî'l-asl olduğu beldenin mukâta'ası mâlından ve ke-zâlık taşradan müjde ile gelen kesâne ve Tersâne- i Âmire hademesinden pîr ve ihtiyâr ve mecruh olanlara dahi tekâ'üdlük tevcîhinde vatan-ı

aslıleri olan beldeye münâsib ve hem-civâr bulunan mukâta'ât mâlından ve bunlara kıyâsen âhar vechle merhameten vazîfe tevcîh olundukda ke-zâlik âhar mukâta'ât dan virilüb lâkin içlerinden şâyân-ı merhamet olanlara dahi fermân-ı âlîde İstanbul Gümrüğü lafzî tasrîh olunarak tevcîh olunagelmışiken bir müddetden berü ol makûlelere müsâ'ade birle ekseriyyen İstanbul Gümrüğü'nden tevcîh olduğuna binâ'en haddini mütecâviz olmakdan nâşi bu bâbda kadîme ri'âyet ile tanzîmi irâde-i seniyye-i cihân-dârî buyurulmağla imdi fî-mâ-ba'd tekâ'üdlük tevcîhi kânûn olanlara İstanbul Gümrüğü'nden virülmeyüb tekâ'üd olacak şahsın memleketine semt ve münâsib olan mukâta'ât mâlından tevcîh ve-yâhûd fî'l-asl İstanbul ahâlisinden ise cümleyi mebnî olmamak için gereği gibi tahkîk ve tashîh olundukdan sonra Enfiye Mukâta'ası ve İstanbul Duhân Gümrüğü mâlından tevcîh olunmak üzere iş bu fermân-ı âlî Rü'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve Anadolu Muhâsebesi ve Ma'den ve Haremeyn Mukâta'ası Kalemlerine başka başka ilm ü haberleri virilmek deyü fî 28 Ra Sene 193 (M. 15 Nisan 1779) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne kayd ve hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Anadolu Muhâsebesi ve Ma'den ve Haremeyn Mukâta'ası Kalemlerine başka başka ilm ü haber kâ'imeleri virilmek üzere Anadolu Muhâsebesi'ne bir kıt'a ilm ü haber kâ'imesi virilmiştir.

42. Belge:

Fî'l-asl esfâr-ı hümâyûn vukû'unda piyâde ve süvârî askeriteksîr-isevâda mebnî tashîh ve be-dergâhve serdengeçti tahrîriyle Âsitâne kaydlu esâmî, haddini mütecâviz olub seferler hitâm oldukda ol makûle esâmîninsülüsânı hazîne-mânde ve sülüsü taşra mukâta'âtından ve ba'zan Asitâne'den olarak hadd-i i'tidâle tenzîl oluna geldiğine binâ'en ber-siyâk-ı sâbık bu def'a dahi tanzîmi irâde buyrulmağla imdi ber-vech-i muharrer Süvârîve Piyâde Ocaklarından yevmiyyeye mutasarrıf olanlardan ve gayrıdan mukâta'ât dan tevcîhine rağıb olanlaramahlûlden sülüsü tevcîh ve sülüsânı hazîne-mânde olunmak ve bu bahâne ile sülüsünden ziyâde tevcîh olunmamakve eğer sehven ziyâde tevcîh olunur ise ru'ûs ve tezkiresi tahrîr olunmamak ve tevcîh olunarak sülüsülstanbul Gümrüğü'nden virilmeyüb taşra mukâta'ât dan ve-yâhûd fermânda tasrîh olunur ise Enfiye Mukâta'asındanve İstanbul Duhân Gümrüğü'nden virilmek üzere iş bu fermân-ı âlî Rü'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve Anadolu Muhâsebesi ve Süvârî ve Piyâde Mukâbelesine başka başka ilm ü haberleri virilmek deyü fî 28 Ra Sene 193 (M. 15 Nisan 1779) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne kayd ve hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Anadolu Muhâsebesi ve Süvârî ve Piyâde Mukâbelesi Kalemlerine başka başka ilm ü haberleri virilmiştir.

21. SAYFA:

43. Belge:

İzzetlü Re'îsü'l-Küttâb Efendi

Umûr-ı Dîvâniyye ve Mâliyye'ye dâ'ir kanûn ve şürût ve kuyûd her ne ise öteden berü mazbût ve ma'lûm olmağla mesâlih-i ibâdın rü'yet ve tanzîmi husûsunda me'mûr olanlar kemâ-yenbagî dikkat ve yolunda olmayan mesâlihi su'âl ve cevâb ile yoluna komak ve akça almak için kalem hulefâsı ve kîsedâr ve kâtibleri erbâb-ı tezvîre irâ'e-i tarîkden mücânebet eylemek lâzime-i zimmet-i sadâkatleri olub lâkin bunun hilâfı ba'zı hâlât müşâhede olunmak sebebiyle aklâma tenbîh ve te'kîd için izzetlü defterdâr ve defterdâr emîni efendilere başka başka emr-i âlî irâs olunmağla imdi Divân-ı Hümâyûn Kalemî'ne müte'allik şer' ve kânûna ve şürûta ve kuyûd-ı tevcîhâta dâ'ir vârid olan mesâlihin hemân rü'yet ve itmâmıyla yolunda olan mesâlih ashâbının işleri te'hîrden mücânebet ve yolunda olmayan mesâlih sâhiblerine kat'ice cevâb i'tâ' olunub arz-ı hâlini tebdîl ile şöyle eyle böyle eyle deyü mesâlih-i müzevvereyi tervîce i'ânnet ve tarîk-i irâ'esi hâminden mübâ'adet eylemeleri husûsunu Dîvân-ı Hümâyûn Beylikçisi Efendiye

ve kîsedâr ve kitâbete tenbîh ve te'kîde mübâderet ve eğer muğâyir-i fermân-ı âlî hareket ideri olur ise ve yolsuz cevâb yazdıkları görölür ise cesâret idenler için selâmet tasavvur[r] olunmayarak aña göre ve tahdîd ve tahdîdlerine dikkat ve dâ'imâ taharrî birle üzerlerine nezâret eylesüz deyü fî 25 Ş Sene 193 (M. 7 Eylül 1779) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî kaydolunubasl-ı fermân-ı âlî Beylik tarafındadır.

44. Belge:

Atîk târîh ile olan esâmîlerin mahlûl olmaması fî'l-asl bu makûle vezâ'if kasr-ı yed olunmak hilâf-ı kânûn iken ba'zıları mahâkimden hüccet ve beynlerinde temessük iderek ihtiyar ricâl ve nisvân vezâ'if-i hadîsü's-sinn olanlara kasr-ı yed olunmağla mahlûl olmayacağı muhakkak olduğuna binâ'en ol makûle vezâ'if ve asker yevmiyyesi mutasarrıfları yevmiyye ve vezâ'ifini âhara kasr-ı yed ve kasr-ı yedlerini müş'ir mahâkimden hüccet vei'lâm taleb eylediklerinde adem-i i'tibâr ile bir türlü hüccet ve i'lâm olunmamak üzere Âsitâne-i Aliyye ve havâlisi ve Eyyûb ve Galata ve Üsküdar Kazâları Sicillâtına kayd olunmak üzere başka başka evâmir-i aliyye sâdır olmağla imdi ol makûle vazîfe ashâbından fevt olanların tahakkuk-ı mematları gümrükler ve mukâta'ât kâtiblerinin sadâkât ve istikâmetlerinden zâhir olacağı ve bir esâmenin vazîfesini teslîm eyledikde mutasarrıfından kimesne gelüb taleb ider ise virilmeyüb herbâr vazîfe virdikleri kimesneyitaleb ve gelmediği sûrette gereği gibi tahkîk idüb mahlûl ise mahlûle virüb değil ise kasr-ı yedlerine i'tibâr itmeyüb ve gümrükden vezâ'ife mutasarrıf olanlardan ricâl ve nisvândan niceleri alîl ve pîr ve muhadderâtdan hâtûnlar olub kendüleri bi'n-nefs vazîfelerini almakda usret çecekleri ve gümrükkâtibleri dahi iş bu dikkat bu makûlelere gadr için olmadığını mülâhaza itmeyerek inkisârı mücibhâlete cesâret idecekleri mülâhazadan ba'id olmamağla kâtibler yoluyla alîl ve alîle ve bi'n-nefs gelübvazîfelerini almağa adîmü'l iktidâr ve ihtiyâr olanları tekdîr itmeyüb hemân sâhib-i vazîfe hayatda olduğunve mahlûl olmadığı bilmeleriyle kâfî olmağla dâ'imâ bu vechle istikâmet ve sahîh ve vezâ'if ashâbına gadrdenmücânebet iderek mahlûlât-ı sahîhan arayub hârice ihrâca dikkat eylemeleriçün iş bu fermân-ı âlî Rü'ûs-ı Hümâyûntarafına kayd ve iktizâ' iden ümenâ ve nezâ[r]et[e] başka başka ilm ü haberleri virilmek üzere Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haberi i'tâ' olunmak deyü fî 28 Ra Sene 193 (M. 15 Nisan 1779) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne ve hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere ümenâ ve nezâ[r]et[e] ve Anadolu Muhâsebesi'ne başka başka ilm ü haberlerivirildi.

45. Belge:

Devletlü İsmetlü Şâh Sultan-ı Aliyyetü's-Şân Hazretleriyle es-Seyyid el-Hacc Ahmed Efendi'nin iştirâken mâlikâne uhdelerinde olan Gümülcine'de vâki' Mârûniyye Şabhânesi ve tevâbî'i mukâta'asıyla Kütahya Eyâleti'nde vâki' Şabhâne-i Gedüs Mukâta'aları mâllarından almaları şartıyla ta'yîn olunan erbâb-ı vezâ'ifin vazîfeleri yedlerinde olan zahriyeleri müceblerince eğerçi beher sene tamâmen edâ ve teslîm olunub lâkin birkaç seneden berü mukâta'ateyn-i mezbûreteyn mâllarına zamm birle ba'zân müceddeden va ba'zân dahi terakkî vechle tevcîh olunan vezâ'if akçaları mâl-ı mukayyederinde ezyed olmakdan nâşî vezâ'if-i zâ'ide-i mezkûreye vefâ itmediğinden mukâta'ateyn-i mezbûreteynin mevâcibe müretteb taksît akçalarından erbâb-ı vezâ'ife edâsı iktizâ' eylediğine binâ'en ol vechle mevâcib akçalarının kesr ve tedennîsine bâ'is olmağın mukâta'ateyn-i mezbûreteyn mâllarından gerek müceddeden ve gerek terakkî vechle bir akça vazîfe tevcîh olunmamak üzere emr-i şerîf sudûrunu istid'â' itmeleriyle Şabhâne-i Mârûniyye ma'a-tefâvût gayr ez Hâss-ı senevî üç yük dokuz bin doksan yedi akça ve Şabhâne-i Gedüs dahi ke-zâlik ma'a-tefâvût senevî iki yük doksan bir bin üç yüz seksen üç akça mâl ile sultân-ı müşârûn-ileyhâ hazretleriyle mûmâ-ileyh el-Hacc Ahmed Efendi'nin iştirâken mâlikâne uhdelerinde olduğu ve sene-i sâbika mahsûben

mukâta'a-i mezbûrenin ma'a-tefâvüt mâl-ı mukayyedinden gerek hâssı ve gerek Anadolu Muhâsebesi'nde mukayyed vezâ'if-i mu'ayyenesi aşâğı varılub taksît akçalarıyla muvazene olundukda yüz yirmi buçuk gurusu zuhûr eylediği Ma'den Kalemi'nden ve vezâ'if-i mezkûr kaydı ba'de'l-ihrac bundan akdem Edirne Adet-i Ağnamı Mukâta'ası mâlından almaları şartıyla ber-vech-i muharrer tevcîh olunan vezâ'if akçaları mukâta'a-i mezbûrun mukayyed olan mâl-ı irsâliyyesinden ziyâde olub hîn-i muhâsebede emîn-i mukâta'a deynine mahsûb olunmayub mâl-ı âhardan havâle olunmağa muhtac olduğuna binâ'en fî-mâ ba'd mâl-ı vezâ'if-i mezkûre mukâta'a-i mezkûrun mukayyed olan mâl-ı irsâliyyesi mikdârı tenzîl buluncaya kadar mâl-ı âhardan havâle olunub müceddeden ve terakkî vechle vazîfe tevcîh ve ta'yîn olunmamak için emr-i şerîf virildiği emsâli dahi der-kenâr olunmağın der-kenârı ve emsâli mücebince emr-i şerîf sudûru telhîs olundukda telhîsi mücebince Anadolu Muhâsebesi'ne kayd ve Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına ilm ü haberi virilmek deyü fî 16 Ra Sene 198 (M. 8 Şubat 1784) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî mücebince muhâsebe-i merkûmeye kayd olunub Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına iş bu ilm ü haber tezkiresi virildi.

22.SAYFA:

46. Belge:

Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûn'dan hâlâ Silahdâr Kâtibi ve Sür'atci Neferâtı Nâzırı olan Mustafa Reşid Efendi'nin takdîm eylediği takrîri mefhûmunda bu def'a Çıldır Eyâleti'ne müceddeden ta'yîn olunan iki nefer zâbitleriyle yüz nefer sür'atçı neferâtının esâmîleri Girid Eyâleti'ne mukâbele ile vâki' olan tevcîhâtı mukâbele tezkîresi üzerlerine musahhah vâlî buyuruldusuyla tevcîh olunmak râbta-i hasenesi beher hâl bir mukâbelecî nasbından lâ-büdd ve bu hîdmet-i celîle umûr-ı cihâdiyyeden olmakdan nâşî zikr olunan hîdmetinmâ-yenbağî vechle rû'yet-i idâresinin kim der-'uhdesi münâsib idüğü emr ve irâde-i aliyye buyurulduğu üzere hâlâ Çıldır Vâlîsi vezîr-i mükerrerem Süleyman Paşa Hazretlerinin Kapu Kethüdâları ve hâlâ tevkî'î-i Divân-ı Hümâyûn İzzetlü Çelebi Mehmed Efendi'den lede'l istifsâr müşârün-ileyhin Hazîne Kâtibi İbrahim *zîde-mecde* memleketin hânedân ve kîşî-zâdesi olub ecdâdı dahi bu makûle hîdemât-ı aliyyede müstahdem olduğundan gayrı gerek müşârün-ileyh ve gerek sâğır ve kebâ'irin mu'temed ve müstakîmü'l etvârı olduğu efendi mûmâ-ileyhe takrîr eylediğinden bahs ile ba'd-ezîn Erzurum Cizyesi'nden ocaklık vechle almak üzere mûmâ-ileyh İbrahim Bey *zîde-mecdenin* yevmî elli akça ile mukâbelecî nasb ve ta'yîn olunması tahrîr ve inhâ' ve mûmâ-ileyh Çelebi Mehmed Efendi'nin vech-i muharrer üzere virdiği takrîr-i mezkûru ibrâz itmekle sâdır olan fermân-ı âlî mücebince yevmî elli akçanın senevîsi hîsâb ittirildikde yüz kırk yedi buçuk gurusu bâliğ olmağla tevcîhi târîhinden i'tibâr ile cizye-i mezkûre mâlından almak üzere ber vech-i ocaklık yevmî elli akça vazîfe ile mukâbelecilik-i mezbûr mîr-i merkûme tevcîh olunub berâtı ve emri ve Piyâde Kalemi'ne ve Cizye Muhâsebesi'ne ve Ru'ûs-ı Hümâyûn'a ilm ü haberleri virilmek bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub berâtı ve Cizye ve Piyâde Kalemlerine ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virilmiştir.

Fî 8 Ş Sene 198 (27 Haziran 1784)

47.Belge:

Çıldır Vâlîlerinin ma'îyyetlerinde mevcûd bulunmak üzere hâlâ Çıldır Vâlîsi Vezîr-i Mükerrerem Süleyman Paşa Hazretlerinin inzîmâm-ı re'yi ve ma'rifetleriyle mahallinde tahrîr olunmak üzere sür'atçıyan neferâtının nizâmı Mora Sür'atçıyan'ı kıyâs ile rabta pezîr olmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlem¹⁵⁴ ve hâlâ Silahdâr Kâtibi

¹⁵⁴ Ferman-ı ali yazılacakken fermân-ı âlem yazılmış.

ve Sür'atci Nâzırı olan Reşid Mustafa Efendi'nin i'lâmı mûcebince neferât-ı merkûmenin Mora Cizyesi'ne tertîb olunan sür'atçilere mukâyese ile şürût-ı nizâmları yedi madde üzerine rabt ve ...olunarak mevâdd-ı mezkûreden **evvelki** maddesi zabt ve rabta kâdir ve i'mâl-i top ve neferâtı mikdâr-ı müceddeden tahrîr olunacak elli akça yevmiyye ile bir ağa ve otuz akça ile bir çavuş ve yirmişer akça ile fehmi ve zekâ sahibi ki müsta'idd on nefer top ustası ve on beşer akça yevmiye ile doksan nefer sür'atçi neferâtı cem'an ma'a-zâbitân yüz iki nefer güçlü ve kuvvetlü genç ve bahâdır yiğitlerden olub leyl ve nehâr Çıldır Vâlilerinin sarayı kurbunda ta'yîn olunan kışlalarında ikâmet ve haftada iki gün hâric-i şehirde barutlu ta'lîm ve eyyâmı sâ'irede kışlalarında kuru ta'lîm ve fenn-i sür'ate dâ'ir tahrîr ve irsâl olunan risâlede muharrer mevâdd-ı madde be madde birbirlerine müzâkere iderek cümlesi kesb-i ehliyyet ile on kît'a sür'at toplarını idâre eylemek **İkinci** Ağa ve çavuş, iki nefer zâbitân ile sâlifü'z-zikr yüz nefer sür'atçıyanın esâmîleri el-hâletü hâzihi Çıldır Eyâleti'ne mahsûs mukâbelecî nasb ve ta'yîn olunmağla zamm ve şöhretleriyle Çıldır Mukâbelesi Defteri'ne kayd olunub mûcebince tevcîh ve tevcîhleri gününden mevâcibleri i'tibâr olunmak **Üçüncüsü** neferât-ı merkûmenin ism ve resm ve eşkâl ve şöhretleri Çıldır Mukâbelesi'ne kayd ve fî-mâ ba'd mahlûl ve târik-i hıdmet vukû'unda der-akab vâlîye ihbâr ve esâmî-i merkûmeyi Girid Eyâleti misüllü ol tarafda bir tüvânâ yiğide tevcîh eyleyüb harc-ı tezkire nâmıyla bir akça alunmayub ve aldirmamak ve sür'atci neferâtının müddet-i medîde hıdmet iderek ihtiyâr ve alîl ve-yâhûd esnâ-yı muhârebede mecrûh ve amel-mânde olunub tekâ'üdlüğü lâzım geldikde mutasarrıf olduğu esâmîsinin tevcîh târihi Çıldır Mukâbelesi'nden ihrâc ile kaç sene hıdmeti sebkât itmişdir. Müddet-i medîde hıdmet iderek ihtiyâr ve alîl olduğu ve-yâhûd esnâ-yı muhârebede mecrûh ve amel-mânde olub hıdmete liyâkati kalmayub tekâ'üdlüğe müstahakk olduğu vâlilerin huzûrunda ma'rifet-i şer'le ve cümle zâbitân ma'rifetiyle tahakkuk ider ise tekâ'üdlük tevcîhini Çıldır Vâlisi bulunanlar Der-âliye'ye arz idüb emsâline kıyâsen menâsıb-ı hümayûn tekâ'üdlük tevcîhini lâzım geldikde mütekâ'id olan kimesnenin mutasarrıf olduğu sür'atçi esâmîsine şürûtı üzere ol tarafda bir tüvânâ yiğide tevcîh birle sür'atci neferâtı adedi tekmîl olunmak neferât-ı merkûmenin tertîblerine göre yevmiyyeleri bin altı yüz otuz akçaya bâliğ ve yevmiyye-i mezkûrun mevâcib-i senevîsi dört bin sekiz yüz sekiz buçuk guruşa resîde olmakdan nâşî mevâcib-i mezkûrenin iki yüz otuz yedi buçuk guruşu Çıldır Hazînesi ve iki bin beş yüz yetmiş bir guruşu Erzurum Gümrüğü mâllarından ve mâ-adâ iki bin guruşu dahi Erzurum Hazînesi mâlından ber-vech-i ocaklık ta'yîn ve tahsîs kılınub mevâcib-i mezkûrîsine de dört taksît ile Çıldır Vâlisi bulunan vüzerâ-yı âzâmın huzûrunda sergî olunub tevzî'-i mevâcibde ferdin-ferdâ ism ve resimleri Mukâbele Defteri'ne tatbîk olunarak mevâciblerini i'tâ' ve neferâtdan ismi deftere muğâyir ve-yâhûd nâ-mevcûd oldukda mukaddem ihbâr eylemediklerine binâ'en zâbitânı mu'âheze ve te'dîb olunmak **dördüncü** mândesi neferât-ı merkûme dâ'imâ Çıldır Vâlileri ma'yyetinde bulunub vakt-i seferde Çıldır'da cümleten mevcûd ve hıdmetinde mukîm oldukları ma'lûm olmak için vakt vakt ta'lîm günlerinde ve âhar vakitte Mukâbele Defteri'ne tatbîk olunarak yoklanub bilmek husûsunda Çıldır Vâlileri ale'd-devâm nezâret eylemek **Beşinci maddesi** neferât-ı merkûme dâ'ima Çıldır Vâlileri ma'yyetinde bulunub vakt-i seferde Çıldır Vâlisi eyâlet-i mezkûrede bulunur ise neferât dahi ma'yyetinde olalar. Eğer mahall-i âhârda me'mûr olur ise ânlar dahi ma'yyet iderek me'mûr olduğu mahalle gideler ve neferât-ı merkûmenin hengâm-ı seferde ulûfe ve ta'yînâtları cânîb-i mîrîden ve vakt-i hâzârda fakat ulûfeleri cânîb-i mîrîden ve ta'yînâtları(23.Sayfa) vülât taraflarından virilmek ve neferât-ı merkûmeden yirmi akça yevmiyyelü bir nefer top ustasıyla on beşer akça yevmiyyelü dokuz nefer sür'atçıları bir topa ta'yîn olunub iş bu

top ustaları ise yarâr olanlardan ve takrîr olanlardan olduklarında hem hîn-i muhârebede idâre-i neferât ile top endâhtına medâr-ı sür‘at ve suhûlet ve hem evkât-ı sâ‘irede dokuz nefer sür‘atçı yoldaşlarını zabt ve rabta vesîle bir keyfiyyet-i müstahsenedir. Top ustalarından biri fevt olub yirmi akçası mahlûl oldukda on beş akça esâmîye mutasarrıf olan dokuz nefer yoldaşlarından bir müsta‘idd top ustası ta‘yîn ve mahlûl olan yevmiyyesi tevcîh ve kendüsünün on beş akça yevmiyyesi dahi fenn-i mezkûri ta‘lîme müsta‘idd ve istihdâma şâyeste âhar bir kimesneye tevcîh birle neferâtın adedi tekmiîl olunmak. **Altıncı maddesi** bu Topçuyân neferâtı tertîbinden maksûd aslı cenk vakitlerinde a‘dâ-i dîn-i mübînin topuna karşı top atmak ve tabur cenklerinde kullanılmak maslahatı irâdesine mu‘ayyen olduğuna binâ‘en bir sür‘at topu sekiz nefer kimesneye muhtac ve âvân-ı muhârebede mecrûh ve-yâhûd ihrâz-ı derece-i şehâdet eylemek ihtimâli der-kâr olmakdan nâşî böyle hâlet vukû‘unda derhâl mecrûh ve şehîdlerin yerlerine kâ‘im olmak üzere her bir topa ikişer nefer dahi yedek olmak üzere zammve her bir topa on nefer tahsîs kılınmak **Yedinci maddesi** iş bu sür‘atçı neferâtı sefer vukû‘unda ve-yâhûd bir mahalle me‘mûr olduklarında esâmîsini birağub terk eylemek murâd idenler olur ise beher hâl zecren ve te‘dîben istihdâm ve mahall-i me‘mûrelerine gönderilüb esâmîsini bırakmak husûsuna ve-yâhûd yerine âharı ta‘yîn olunmasına dâ‘ir ferdan-ferdânın şefâ‘at ve ricâsı makbûl ve mu‘teber olmamak ve mevâcibleri vâlî huzûrunda tevzî‘ olundukda pusula ve sipâriş ile âharın yediyle virilmeyüb vâlî huzurunda şahsı ve ismi ma‘lûm olarak ve Mukâbele Defteri’ne tatbîk olunarak bi’n-nefs kendü yedlerine teslim olunmak ve eğer hasta olub sergiye gelmeğe özür-i şer‘îsi olur ise bir mu‘tmed-i âleyh kimesne ile irsâl olunub zâbitânı ve yoldaşları yanında kendüye teslim olunmak ve neferât-ı merkûmenin mevâcibleri noksân teklîf olunmayub tamâmen i‘tâ‘ olunmak ve iş bu şürût-ı nizâmları dâ‘imen düstûrî’l-amel tutulmak üzere sicil-i mahfûz ve ba‘dehû mukâbele defterine kayd olunub müceb ve muktezâsı üzere amel ve hareket olunmak ve neferât-ı merkûmeye ber-vech-i muharrer Girid Eyâleti neferâtı misüllü Çıldır Mukâbelesi Tezkiresi’yle esâmîleri tevcîh ve târîh-i tevcîhlerinden ulûfeleri işlemek ve evvel tezkire ile mutasarrıf olmaları ve tevcîhleri târîhleriyle bu tarafda Piyâde Mukâbelesi’ne sebt ve kayd için ve ale’l-esâmî Defter-i Der-âliye’ye irsâl olunmak ve neferât-ı merkûmeden mahlûlû zuhûrunda mahallinde vâlî ve zâbitânı ma‘rifetleriyle mukâbele tezkiresiyle tevcîh olunmak ve tevcîhât, aralık aralık Piyâde Mukâbelesi’nde olan kaydları tashîhi için Der-âliye’ye ilm ü haberleri irsâl olunmak ve beher sene neferât-ı merkûme vâlî ve zâbitân ma‘rifetleriyle yoklanub ke-zâlik yoklama defteri Dersa‘âdet’eirsâl ve kalem-i mezbûra kayd itdürülmek ve neferât-ı merkûmenin ber vech-i muharrer sâbık alınan Mukâta‘a ve Cizye Kalemlerinden mu‘ayyen olan mebâliğ-i mezbûre üzere bin sekiz yüz sekiz buçuk guruş mevâcibleri beher üç ayda bir def‘a, mukâbele-i mezkûreden ba‘de’l-hisâb ihrâc olunan mukâbele tezkiresinin üzerine vâlîler taraflarından buyuruldu tahrîriyle mültezim ve cizye-dârlarından ahz ve zikr olunan üzeri buyurulmuş mukâbele tezkiresi mültezimlerin yedinde sened olarak hıfz ve cânib-i mîrî ile hisâbı rû‘yet eyledikde mukâta‘a emînlerinin ve cizye-dârların deynlerine mahsûb olunmak üzere neferât-ı merkûmenin ke-zâlik mevâcibleri vech-i muharrer üzere beher üç ayda bir kere sergi olunub senede dört taksît ile tevzî‘ olunmak ve ashâb-ı mukâta‘a ve mültezimleri ve cizyedâr taraflarından mukâbele tezkiresi müceblerince mevâcibleri i‘tâ‘ında hârc-i kalem nâmı ve cihât-ı sâ‘ire ile bir akçası ketm ve kat‘ olunmayarak bi’t-tamam edâ ve teslim olunmak ve eğer bir akçası kat‘ olunur ise mâl-ı mukâta‘a ve cizyeye mahsûb olunmamak ve’l-hâsıl şerâ‘it-i mezkûreye dâ‘imen ve müstemirren ri‘âyet olunub hilâfına vechen mine’l vücûh ruhsat ve cevâz gösterilmemek üzere şerâ‘it-i mezkûre Baş Muhâsebe Defterlerine sebt ve kayd olunub Piyâde Mukâbelesi ve Cizye

Muhâsebesi ve Tophâne-i Âmire'ye ilm ü haberleri bâbında bâ-telhîs fermân sâdır olmağın mücebince kayd olunub Piyâde Mukâbelesi ve Cizye Muhâsebesi ve Top-hâne-i Âmire'ye ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virilmiştir.

Fî 9 Ş Sene 198 (M. 28 Haziran 1784)

48.Belge:

Bosna Vâlileri ma'yyetinde mevcûd ve müstahdem olmak üzere müceddeden tertîb olunan yirmi kıt'a sür'at topları için tanzîmi fermân olunan ma'a ağa ve çavuş ve usta cem'an iki yüz nefer sür'atçı neferâtı tıbk-ı merkûme-i aliyye üzere tahrîr ve tashîh birle sebt ve terkîm olunan bir kıt'a Mukâbele Defteri bu def'a hâlâ Bosna Vâlisi Vezîr-i Mükerrrem Abdullah Bey Hazretleri taraflarından tahrîrâtı mufasssalaları vürûd ve keyfiyyet-i tertîb ve tanzîmleri sâbikan Silahdâr Kâtibi ve Sür'atçı Nâzırı olan Reşid Mustafa Efendi'den ba'de'l-isti'lâm sâdır olan fermân-ı âlî ve Cezîre-i Mora Sür'atçıyânının şürûtu nizâmları mücebince yedi madde üzerine rabt olunub **evvelki maddede** Zabt ve rabta kâdir ve i'mâl-i top ve neferâtamuktedir müceddeden tahrîr olunan elli akça yevmiyye ile bir ağa ve otuz akça yevmiyye ile bir çavuş ve yirmişer akça ile fehm ve zekâ' sâhibi müsta'idd yirmi nefer top ustası ve on beşer akça yevmiyye ile yüz seksen nefer sür'atçı güçlü ve kuvvetli genç ve tûvânâ yiğitlerden olub dâ'imen leylen ve nehâren Bosna'da makarr-ı vülât olan saray civârında müceddeden binâ' olunan kışlaklarında ikâmet ve haftada iki gün hâric-i şehirde barutla ve eyyâm-ı sâ'irede kışlaklarında kuru ta'lîm iderek ve fenn-i sür'ate dâ'ir tahrîr ve mahalline irsâl olunan risâleye madde be madde birbirlerine müzâkere eyleyerek cümlesi kesb-i ehliyyet birle yirmi kıt'a sür'at toplarını idâre eylemek. **İkincisi** iki nefer zâbitân ve iki yüz nefer sür'atçıyânın defter-i mezkûrda muharrer esâmîleri Girid ve Mora Eyâleti misüllü ism ve şöhetleriyle Bosna Mukâbelesi Defterlerine kayd olunub mücebince tevcîh ve tevcîhleri gününden i'tibâr olunmak. **Üçüncü** neferât-ı merkûmenin ism ve resmleri ve şöhetleriyle mukâbele-i mezkûre ba'de'l-kayd fî-mâ-ba'd mahlûl(24.Sayfa:) ve târik-i hıdmet vukû'unda der-akab vâliye ihbâr ve esâmî-i merkûmeyi ol tarîkde bir tûvânâ yiğide tevcîh eyleyüb harc-ı tezkire nâmıyla bir akça alınmamak ve aldırılmamak ve sür'atçı neferâtının müddet-i medîde hıdmet iderek ihtiyâr ve alîl ve-yâhûd esnâ-yı muhârebede mecrûh ve amel-mânde olub tekâ'üdlüğü lâzım geldikde mutasarrıf olduğı esâmîsinin tevcîhi târîhi Bosna Mukâbelesi'nde ihrâc ile kaç sene hıdmeti sebkât itmiştir ve eğer müddet-i medîde, hıdmeti sebkât idüb ihtiyâr ve alîl olduğı ve-yâhûd esnâ-yı muhârebede mecrûh ve amel-mânde olub hıdmate liyâkati kalmayub tekâ'üdlüğe müstahakk olduğı vâlî huzûrunda tahakkuk ider ise tekâ'üdlük tevcîhi Bosna Vâlisi Der-âliye'ye arz idüb emsâline kıyâsen münâsib mâldan tekâ'üdlük tevcîhi lâzım geldikde mütekâ'id olan kimesnenin mutasarrıf olduğı sür'atçı esâmîsine şürûtu üzere ol tarafda yerlû tûvânâ yiğide tevcîh birle sür'atçı neferâtı adedi tenâkûs bulmayub tekâmîl olunmak ve neferât-ı merkûmenin tertîblerine göre yevmiyyeleri üç bin yüz seksen akçaya bâliğ ve yevmiyye-i mezkûrun mevâcib-i senevîsi dokuz bin üç yüz seksen guraşa resîde olmakdan nâşî mevâcib-i mezkûrun iki bin beş yüz guraşu eyâlet-i mezkûrede vâki' ve kayıd altı olan mukâta'ât-ı mîrîyeden memlahateyn cevbi mukâta'asına ve iki bin guraşu İskele-i Dubrovnik ve bin beş yüz guraşu gümrük-İskele-i İsteli ve altı yüz guraşu mukâta'a-i rub'-ı altun ve gayrihider-İskele-i Zadre ve bin iki yüz elli guraşu Gümrük-İskele-i Voynugân-ı Hersek Mukâta'alarının mâllarından doksân sekiz senesinden(M. 1783/1784) i'tibâr ile müceddeden zamm ve mukâbelesinde mevâcib-i mezkûr senevî dört taksît ile Bosna vâlisi bulunan vüzerâ-yı âzâm hazretleri ma'rifetleriyle mahlûlünde mukâta'ât-ı mezkûre mültezimlerinden tamâmen tahsîl ve bi'n-nefs huzûrunda sergi olunub tevzî'-i

mevâcibde ferden-ferdâ ism ve resmleri ile defter-i mukâbeleda tatbîk-i nezâret iderek mevâciblerini i'tâ' eyledikde neferâtdan ismi deftere muhâlifî ve-yâhûd nâ-mevcûd olub mukaddem ihbâr eylemediklerine binâ'en zâbitânı mu'âheze ve te'dîb eylemek. **Dördüncüsüneferât-ı merkûme** cümleten mevcûd ve hıdmetlerinde mukîm olduklarında bilinmek için vakt ve vakt ta'lim günlerinde ve vakt-i âharda Defter-i Mukâbele'ye tatbîk olunarak yoklanmak ve bilinmek husûsunda ihmâl olunmayub ale'd-devâm Bosna Vâlileri nezâret eyleyeler. **Beşinci Madde** Neferât-ı mekûme dâ'imâ Bosna Vâlileri ma'yyetinde bulunub vakt-i seferde Bosna Vâlisini Bosna muhâfazasında bulunur ise neferât dahi yanında mevcûd olalar. Eğer Bosna Vâlisi bi'l-iktizâ mahall-i âhara me'mûr olur ise aîlar dahi ma'yyetinde olarak me'mûr oldukları mahalle gideler. Ve neferât-ı merkûmenin hengâm-ı seferde ulûfe ve ta'yinâtları cânib-i mîrîden virilmek ve vakt-i hazarda yalnız ulûfeleri mîrîden ve ta'yinâtları vâliler taraflarından virilmek ve yirmi akça yevmiye ile bir nefer top ustasıyla on beş akça yevmiyyelü dokuz nefer sür'atciler bir topa ta'yîn olunub iş bu top ustaları nizâmına seferde ve hazarda ziyâde ri'âyet oluna ki top atmağa medâr-ı sür'at ve suhûlet hem sâ'ir vakitde dokuz nefer yoldaşı zabt u rabt[a] vesîle bir keyfiyyet-i müstahsenedir. Eğer Top ustalarından biri fevt olub yirmi akça esâmîsi mahlûl olur ise on beş akça esâmîye mutasarrıf olan dokuz nefer yoldaşlarından bir müsta'idd top ustası ta'yîn ve mahlûl olan yirmi akçayı tevcîh ve kendünün mutasarrıf olduğu on beş akça esâmîyi fenn-i mezkûru ta'lim ve istihdâma şâyeste bir âhar tûvânâ yiğide tevcîh birle neferâtın adedi tekmiîl olunmak. **VeAltıncı Madde** iş bu Topçuyânın tertîbinden maksûd-ı aslî cenk vakitlerinde a'dâ-i dînin topuna karşı top atmak ve tabur cenklerinde kullanmak maslahatı irâdesine mebnî olduğuna binâ'en bir sür'at topu sekiz nefer kimesneye muhtâc ve evân-ı muhârebede mecrûh ve ihrâ-ı derece-i şehâdet eylemek ihtimâlleri der-kâr olduğu eelden böyle hâlet vukû'unda der-hâl mecrûh ve-yâhûd şehîdleri yerlerine kâ'im olmak üzere her bir topa ikişer dahi yedek olmak üzere zamm ve her bir topa on nefer tahsîs kılınmak. **Yedinci Madde** iş bu Sür'atçı neferâtı sefer vukû'unda ve-yâhûd bir mahalle me'mûr olduklarında esâmîsini birağub terk eylemek murâd idenleri olur ise beher hâl zecren te'dîben istihdâm ve mahall-i me'mûrelerine gönderilüb bırakmak husûsuna ve-yâhûd yerine âharı ta'yîn olunmasına dâ'ir ferden-ferdânın ricâ ve şefâ'ati isgâ' olunmamak ve mevâcibleri vâlî huzûrunda tevzî' olundukda pusula ve sipâriş ile âhar yedine virülmeyüb vâlî huzûrunda şahıs ve isimleri ma'lûm olarak ve mukâbele defterine tatbîk olunarak bi'n-nefs kendü yedlerine virilmek ve eğer hasta olub sergiye gelmeğe özr-i şer'îsi olur ise bir mu'temed âdem ile irsâl ve zâbitân ve yoldaşları yanında kendüye teslim olunmak ve neferât-ı merkûmenin mevâcibleri noksân teklîf olunmayub tamâmen i'tâ' olunmak ve iş bu şürût nizâmları dâ'imâ düstûr-ı amel tutulmak üzere sicill-i mahfûza ve Bosna Mukâbele Defteri'ne kayd olunub mûceb ve muktezâsı üzere amel ve hareket olunmak ve iş bu neferât-ı merkûmeye ber-vech-i muharrer Girid ve Mora Eyâletleri misüllü Bosna Mukâbelesi Tezkiresiyle esâmîleri tevcîhve târîh-i tevcîhlerinden ulûfeleri işlemek ve evvel tezkire ile mutasarrıf olmak ve mârrü'z-zikr mahallinden gelen mukâbele defteri el-hâletü hâzihi Piyâde Mukâbelesi Kalemi'nde hıfz ve neferât-ı merkûmeden mahlûlü zuhûrunda mahallinde vâlî ve zâbitân ma'rifetleriyle yine mukâbele tezkiresiyle tevcîh olunmak ve bu tevcîhât aralık aralık Piyâde Mukâbelesi'nde olan kaydları tashîhi için Der-âliye'ye ilm ü haberleri irsâl olunmak ve beher sene neferât-ı merkûmenin vâlî ve zâbitân ma'rifetleriyle yoklanub ke-zâlik yoklama defteri Der-Sa'âdet'e irsâl ve kalem-i mezbûra kayd itdirilmek ve neferât-ı merkûmenin mevâcibleri mukâbele-i mezkûreden ba'de'l hisâb ihrâc olunan mukâbele tezkiresinin üzerine vâlîler taraflarından buyuruldu tahrîriyle mukâta'ât-ı mezkûre mültezimlerinden ahz ve zikr olunan üzeri buyurulmuş

mukâbele tezkiresi mültezimlerin yedlerinde sened olarak hıfz ve cânib-i mîrî ile hisâbını rû'yet eyledikde mukâta'a emînlerinin deynlerine mahsûb olunmak üzere neferât-ı merkûmenin ke-zâlik mevâcibleri vech-i muharrer üzere beher üç ayda bir kerre sergi olub senede dört taksît ile tevzî' olunmak ashâb-ı mukâta'a ve mültezimin taraflarından mukâbele tezkiresi mücebince mevâcibleri i'tâsında harc-ı kalem nâmı ve cihet-i sâ'ire ile bir akçası ketm ve kat' olunmayarak bi't-tamâm edâ ve teslim olunmak ve eğer bir akçası kat' olur ise mâl-ı mukâta'aya mahsûb olunmamak ve'l-hâsıl şerâ'it-i mezkûreye dâ'imen ve müstemirren ri'âyet olunub hilâfına vechen mine'l vücûh ruhsat ve cevâz gösterilmemek üzere Baş Muhâsebe'ye kayd ve Bosna Vâlîsi müşârûn-ileyh Abdullah Paşa Hazretlerine ve Bosna Mukâbelecisine vesâ'ire hitâben başka ve tahrîrât müşârûn-ileyhden muharrer mevâdd-ı mûte'âddiden bir maddesinin bâlâsına şerh ve işâret olunduğu üzere başka iktizâ'sına göre iki kıt'a emr-i şerîf tahrîr ve zimmet halîfesi ve Mukâbele-i Piyâde'ye ve Rû'ûs-ı Hümâyûn ve Topçubaşı Ağa taraflarına başka başka ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında bi't-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub zimmet halîfesi ve Piyâde Mukâbelesi ve Topçubaşı Ağa taraflarına başka başka ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virilmiştir.

Fi 3 Za Sene 198 (M. 18 Eylül 1784)

25.SAYFA:

49. Belge¹⁵⁵:

Muhârebede mecrûh ve amel-mânde olub tekâ'üdlüğü lâzım geldikde mutasarrıf olduğu esâmîsi tevcihi târîhi üzere mukâbelesinden ihrâc ile kaç sene hıdmeti sebkât itmiştir? Müddet-i medîde hıdmet idenin ihtiyâr ve alîl olduğu ve-yâhûd esnâ-yı muhârebede mecrûh olub hıdmete liyâkatı kalmayub tekâ'üdlüğe müstahakk olduğu vâlîlerin huzûrunda ma'rifet-i şer' ve cümle zâbitân ma'rifetleriyle tahkîk ider ise tekâ'üdlük tevcihi Erzurum Vâlîsi olanlar Der-âliye'ye arz idüb emsâline kıyâsen münâsib mâldan tekâ'üdlük tevcihâtı lâzım geldikde müttekâ'id olan kimesnenin mutasarrıf olduğu esâmîsi yine şürûtu üzere bir tûvânâ yiğide tevcih birle adedi tekmîl olunmak ve neferât-ı merkûmenin ma'a-zâbitân tertîblerine göre yevmiyyeleri iki bin dört yüz elli beş akçaya bâliğ ve senevî mevâcibleri yedi bin iki yüz kırk iki gurus kırk akçaya resîde olmakdan nâşî mevâcib-i mezkûrun iki yüz senesinden i'tibâren Erzurum Cizyesi mâlından ocaklık ta'yîn ve tahsîs kılınub senede dört taksît ile vâlîsi huzûrunda sergi-feresh olunub tevzî'-i mevâcibde ferdan-ferdâ ism ve resmleriyle mukâbele defterine tatbîk olunarak mevâciblerini i'tâ' ve neferâtdan ismi deftere muğâyir ve-yâhûd nâ-mevcûd oldukda zâbitânı mu'âheze ve te'dîb olunmak **Dördüncüsü** Neferât-ı merkûme cümleten mevcûd ve hıdmetde mukîm oldukları ma'lûm olmak için vakt ü vakt ta'lîm günlerinde ve âhar vakitte mukâbele defterine tatbîk olunarak yoklanub bilinmek husûsunda vâlîsi ale'd-devâm nezâret eylemek **Beşinci Maddesi** neferât-ı merkûme dâ'imâ Erzurum Vâlîsi ma'yyetinde bulunub vakt-i seferde vâlîsi eyâlet-i mezkûrede bulunur ise neferât dahi ma'yyetinde olarak eğer mahall-i âhara me'mûr olunur ise onlar dahi ma'yyet ider olduğu mahalle gideler. Ve neferât-ı merkûmenin hengâm-ı seferde ulûfe ve ta'yînâtları ve vakt-i hazarda fakat ulûfeleri cânib-i mîrîden ve ta'yînâtları vülât tarafından virilmek ve neferât-ı merkûmeden yirmi akça yevmiyyelü bir nefer top ustasıyla on beş akça yevmiyyelü dokuz nefer sür'atçıları bir topa ta'yîn olunub iş bu top ustaları yarar ustalardan ve takrîr olanlardan olduklarında hem hîn-i muhârebede bâ-avn-ı hakk irâde-i neferât ile top endâhtına medâr sür'at ve suhûlet ve hem evkât-ı sâ'irede dokuz nefer yoldaşlarını zabt ve rabta vesîle bir

¹⁵⁵ Bu belgenin baş kısmı mevcut değildir.

keyfiyyet-i müstahsenedir ve top ustalarında biri fevt olub yirmi akçası mahlûl oldukda on beş akça esâmîye mutasarrıf olan dokuz nefer yoldaşlarından bir müsta'iddi top ustası ta'yîn ve mahlûl olan yevmiyyesi tevcîh ve kendüsünün on beş akçası dahi fenn-i mezkûru ta'lîm ve istihdâma şâyeste âhar bir kimesneye tevcîh birle neferâtın adedi tekmîl olunmak. **Altıncı Maddesi** iş bu topçu neferâtı tertîbinden maksûd-ı aslî cenk vakitlerinde a'dâ-i dîn-i mübînin topuna karşı top atmak ve tabur cenklerinde kullanmak maslahat-ı irâdesine mebnî olmak üzere dîn-i mübînin bir sür'at topu sekiz nefer kimesneye muhtâc ve âvân-ı muhârebede mecrûh olmak ve-yâhûd ihrâz-ı derece-i şehâdet eylemek ihtimâli olmakdan nâşî böyle hâlet vukû'unda derhâl mecrûh ve şehidlerin yerlerine kâ'im olmak üzere her topa ikişer nefer dahi zamm ve beher topa onar nefer tahsîs kılınmak. **Yedinci Maddesi** iş bu sür'atçı neferâtısefer vukû'unda ve-yâhûd bir mahalle me'mûr olduklarındaesâmîsini birağub terk murâd idenleri olur ise beher-hâl zecren te'dîben istihdâm ve mahall-i me'mûrelerine gönderilüb esâmîsini bırakmak husûsuna ve-yâhûd yerine âharı ta'yîn olunmasına da'ir ferdan-ferdânın şefâ'at ve ricâsı makbûl ve mu'teber olmamak ve mevâcibleri vâlî huzûrunda tevzî' olundukda pusula ve sipâriş ile âhara virilmeyüb şahsı ve ismi ma'lûm olarak ve mukâbele defterlerine tatbîk olunarak bi'n-nefs kendü yedlerine teslîm olunmak ve eğer hasta olub sergiye gelmeğe özr-i şer'îsi olur ise bir mu'temed-i âleyh kimesne ile irsâl olunub zâbitân ve yoldaşları yanında kendüye teslîm olunmak ve mevâcibleri noksân teklîf olunmayub tamâmen edâ olunmak ve iş bu şürût dâ'imâ düstûrî'l-amel tutulmak üzere sicill-i mahfûza ve ba'dehû mukâbele defterine kayd olunub müceb ve muktezâsı üzere amel olunmak ve neferât-ı merkûmeye ber-vech-i muharrer Çıldır Eyâleti misüllü Erzurum Mukâbelesi tezkiresiyle esâmîleri tevcîh ve târîh-i tevcîhlerinden ulûfeleri işlemek ve evvel tezkire ile mutasarrıf olmaları ve tevcîhleri târîhleriyle bu tarafda Piyâde Mukâbelesine sebt ve kayd için ale'l-esâmî mücelled defteri Der-aliye'ye irsâl olunmak ve neferât-ı merkûmeden mahlûlû zuhûrunda mahallinde vâlî ve zâbitân ma'rifetleriyle yine mukâbele tezkiresiyle tevcîh olunmak ve bu tevcîhât aralık aralık Piyâde Mukâbelesi'nde olan kayıtları tashîhi için Der-aliye'ye ilm ü haberi irsâl olunmak ve beher sene neferât-ı merkûme vâlî ve zâbitân ma'rifetleriyle yoklanmak ke-zâlik yoklama defteri Dersa'adet'e irsâl ve kalem-i mezbûra kayd itdirilmek ve ma'a-zâbitân ve mukâbelecî neferât-ı merkûmenin bin iki yüz senesinden(M. 1785/178&) i'tibâr ile sâlifü'l-beyân Erzurum Cizyesi mâlından ber vech-i ocaklık ta'yîn olan yedi bin iki yüz kırk iki gurus otuz akça mevâcibleri beher üç ayda bir def'a mukâbele-i mezkûreden ba'de'l hisâb ihrâc olunan mukâbele tezkiresinin üzerine vâlîler tarafından buyuruldu tahrîri ile cizyedârdan ahz ve zikr olunan üzeri buyurulmak mukâbele tezkiresi cizyedârların yedinde sened olarak zabt ve cânib-i mîrî ile hisâbını rû'yet eyledikde cizyedârların deynlerini mahsûb olmak üzere neferât-ı merkûmenin mevâcibleri ber-vech-i muharrer beher üç ayda bir kerre sergi-feriş olunub senede dört taksît ile tevzî' olunmak ve cizyedâr taraflarından mukâbele tezkiresi mücebberince mevâcibleri i'tâ'sında dahi kalemiyye nâmı ve cihât-ı sâ'ire ile bir akça ketm ve kat' olunmayarak bi't-tamâm edâ ve teslîm olunmak ve eğer bir akçası ketm ve kat' olunur ise mâl-ı cizyeyemahsûb olunmak ve'l-hâsıl bâlâda mestûr şerâ'it-i mezkûreye dâ'imen ve müstemirren ri'âyet olunub hilâfına ruhsat ve cevâz gösterilmemek üzere şerâ'it-i mezkûre Baş Muhâsebe Defteri'ne sebt olunub Erzurum Vâlî'sine hitâben ifâde-i hâlî mütezammın iktizâ'sına göre emr-i şerîf tahrîr ve mukâbelecilik ve ocaklık berâtları ve Piyâde Mukâbelesi ve Cizye Muhâsebesi ve Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemlerine ve Tophâne-i Âmire ve Zimmet Halifesi taraflarına başka başka ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında bâ-telhîs-i fermân- âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub mahall-i

mezkûreye başka başka ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî gurre B. Sene 199 (M. 10 Mayıs 1785)

26.SAYFA:

50. Belge:

Neferât-ı Arabacıyân-ı Top der-cânib-i Ser-asker-i Sofya müceddeden tashîh-şüde

Nefer	Yevmiyye
115	978

Sofya Ser-askeri cânibine bundan akdem tashîh olunan iki yüz elli nefer Top Arabacı neferâtının tashîhleri târîhinden berü mahlûlâtı ihrâc olunarak bâ-fermân-ı âlî ba'zân Asitâne ve ba'zân taşra icmâliyle mevâcibleri virilmiş olup fakat bin iki yüz senesi masar ve recec iki kıst mevâcibleri Asitâne icmâlinden fûrû-nihâde ve alâ hâlihi mevkûfan ve bâkî kalan bâlâda mestûr yüz on beş neferin dokuz yetmiş sekiz akça yevmiyyelerinin taşra icmâliyle mevcûdlarına göre mevâcibleri i'tâ' ve henüz virilmeyen mevâciblerinin Sofya kaydıyla icmâlleri virilmek ve mevâcib-i mezkûre, vâlî muvâcehesinde mevcûdlarına göre tevzî' ve nâ-mevcûdlarının hissesi tevkîf ve keyfiyeti Der-âliye'ye ifâde olunmak üzere hâlâ Sa'adettü Şikk-ı Evvel Defteri telhîs eylemeleriyle mücebince neferât-ı merkûmenin Sofya Ser- askerî cânibi kaydı vaz' itdirilüb şimdiye dek Asitâne icmâliyle i'tâ' olunan mevâciblerinin mahalline irsâl ve tevzî'âtı tevcîhlerdir ba'de't-tashîh bundan sonra Sofya kaydıyla icmâlleri virüldükde mahallinde vâlî muvâcehe mevcûdlarına göre tevzî' ve nâ-mevcûdlarının hissesi tevkîfât keyfiyetleri ifâde olunmak ve fî-mâ ba'd hilâf-ı kâ'ide-i mer'iyeye bu makûle tashîhin Asitâne icmâline idhâlî istid'â' olundukda keyfiyeti tashîhleri der-kenâr olunmaksızın fermân-ı âlî sudûr ider ise dahi icmâle idhâl olunmayub cevâbı tahrîr olunmak üzere Piyâde Kalemi'ne kaydve iktizâ'sına göre emr-i şerîf tahrîr ve Baş Muhâsebe'ye ve neferât-ı merkûmeye Sofya kaydı vaz' olunduğunu müş'ir Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi başka ilm ü haber kâ'imesi virilmek üzere fî 26 Câ Sene 1200 (M. 27 Mart 1786) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî mücebince neferât-ı merkûmeye Sofya kaydı vaz' olunub Piyâde Kalemi'ne ve Baş Muhâsebe Kalemine ilm ü haberi virilmekle vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 27 Ca. Sene 1200 (M. 28 Mart 1786)

51. Belge:

Top Arabacı Ocağı'nda İsmâ'il ve Silistre câniblerinde mevcûd bulumak üzere Asitâne kaydıyla tashîh olunan yüz elli neferden gayr ez mahlûlât bâkî yüz on mevcûdlarına kable'l-istihkâk mevâcib i'tâ'sı her ne kadar kâ'ide-i mer'iyeye muğâyir ise dahi tevcîhleri Asitâne kaydıyla olduğundan bâ-fermân Asitâne icmâline idhâl olunmuş olup ancak tekrar İsmâ'il cânibine tashîh olunan on neferden bâkî dokuz nefer Silistre'ye tashîh olunan elli nefer, Âsitâne kaydıyla olmayub İsmâ'il ve Silistre kaydları musarrah iken mevâcib i'tâ'sı hasbe'l iktizâ' sâ'ir bu makûle ser-asker ma'iyetinde neferât tashîhinde hilâf-ı kâ'ide-i mer'iyeye bunları emsâl ittihâzıyla tasdî'den hâlî olmayacakları mülâhaza ta'yîn olmayub el-hâletü hâzihi Piyâde Mukâbelesi der-kenârında fakat bu def'a mevâcib icmâline idhâl olunmadığı münfehim olduğundan sâlifü'z-zikr elli dokuz nefer fî-mâ ba'd Âsitâne icmâline idhâl olunmayub şûrût tashîhleri üzere me'mûr oldukları mahallerde hıdmet-i me'mûrlarında kıyâm ve serhadât-ı sâ'ire misüllü vaktiyle mevâciblerinin tanzîmi ve bunlardan başka Cebelhâne Ocağı'ndan Silistre ve İsmâ'il câniblerinde mevcûd bulumak üzere ale't-tesâvî ikişer yüz beş nefer ve Sofya'ya dahi ke-zâlik Âsitâne kaydıyla yüz yetmiş nefer olmak üzere

tashîh olunan neferât-ı merkûmenin dahi rû'ûsları târîhine nazaran bilâ-istihkâk mevâcibe idhâli vakti hulûlünde beytû'l-mâl-ı müslimîni sıyâneten iki sene zarfında vukûfu bulanmahlûlât firârîlerinin mahall-i me'mûrelerin tashîh ve mevcûdlarının mûmzâ defteri vürûd itdiği icmâlen idhâl olunmamasını kavânîn-i mer'ıyyeden olmağla kâ'ide-i mer'ıyyeye tatbîk iderek Piyâde Mukâbelesi hulefâsından dahi lede'l-istintâk muktezâ-yı nizâmları ifâde olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlîleri mücebince hulefâ-i merkûmenin kulları getürdülüb etrâfiyla su'âl olundukda şürûn-nizâmları mantûk-ı fermân-ı sâmilîleri üzere olub sâlifü'l-beyân elli dokuz nefer Âsitâne kaydıyla mukayyed olduklarına binâ'en Ru'ûs-ı Hümâyûn târîhlerine nazaran bi'l-istihkâk mevâcibe idhâlleri vakti geldikde lâ-muhâlihi iki sene zarfında mahlûlleri vukû'una mebnî mahlûlât ve nâ-mevcûdları ba'de't-tashîh idhâl-i icmâl olunmamak lâzım gelmekle sâdır olan fermân-ı âlîleri mücebince Piyâde Mukâbelesi'ne sebt ve kayd olunub ocakları taraflarına başka Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına başka ilm ü haberleri i'tâ'sı husûsunda Şikk-ı Evvel Defteri takrîr itmeleriyle mücebince Piyâde Mukâbelesi'ne sebt ve kayd olunub ocakları tarafına başka, Rû'ûs-ı Hümâyûn'a başka ilm ü haberleri i'tâ' itdûresiz deyü fi 11 C. Sene 1200 (M. 11 Nisan 1786)târîhinde fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere Piyâde Mukâbelesi'ne kayd olunub ocakları tarafına ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi. Fî 13 Câ. Sene 1200 (M. 14 Mart 1786)

52. Belge:

Baş Muhâsebe Kalemi'nin Baş Halîfe ve kîsedâr ve sâ'ir bi'l-cümle hulefâ ve şâkirdânıntakdîm eyledikleri arz-ı hâlleri mefhûmunda kemâl-i zarûretlerinden bahs ile fî-mâ ba'd kalem-i mezbûr merbûtâtından olub Mâlikâne Kalemi'nden tahrîr olunugelen berevâtın cümlesinden fî'l-asl-ı kadîmden alunugelen beher yüz gurusda bir gurusu sonradan zamm olunan diğeri bir gurusu kendülere tahsîs ne vechile emr ve irâde buyurulur ise hâceleri efendi bendeleriyle beynlerinde iktisâm ve diğeri bir gurusu yalnız mâlikâne halîfesine tahsîs ile tanzîm olunmasını lede'l-istid'â' mâlikâne halîfelerinin eshâm olmazdan mukaddem seksen yedi târîhinden evvel îrâdlarıyla el-hâletü hâzihi îrâdları tezâyüd bulduğunda kat'â şüphe olmayub bu sûretde sâ'ir ketebe ve hâcelerinin mahrûm olmaları nâ-reva olmağla ibtidâ'-i emrde halîfelik mezbûr muhallefât halîfeliği vesâ'ir halîfelikler misüllü olduğundan başka(27.Sayfa:)Baş Muhâsebecilik ricâl-i devlet-i aliyyenin mütehayyirlerine virülü gelmekle Harc-ı Kalem'den kânûn-ı kâ'ide üzere tefrîk ve temyîz ve topdan ketebe ve başkaca hâcenin ve mâlikâne halîfesinin harc-ı kalem ve avâ'idleri hakk ve adl üzere tertîb ve nizâmı takrîr ile arz olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebincekalem-i mezbûr ümmü'l?-aklâm bir kalem-i mümtâz idüğü ma'lûm-ı havass alâm olub ricâl ve ketebe-i kalem-i mezbûrun revnakı ve âb-ı rûyu ve belki ruhu mesâbesinde olmağla ketebe-i kalemin nizâm ve refâh ve temşiyet-i hâlleri harc ve avâ'id-i mahsûsâya inhisâr ve böyle müşerref kalemin vâridâtıtâ'dîl ve tesviye şürûtuna ri'âyet olunmasına mebnî idüğü âşikâr olub mâlikâne halîfesi fî'l-asl başka kalem olmayub yine ketebe-i kalemden mu'accele kâtibi olarak kaleminde umûrunu rû'yet ider iken kırk altı ve kırk yedi târîhlerindenberi i'tibâr-ı hükkâm ile halîfelik lafzı cereyân ve başka odada karâr ve pinhân oldukları ve alınacak harc-ı kalem, cümle hissesi ve hakkı olub infâkâ harc maddesine nizâm virülüb ve bundan mâ-'adâ bir kalemde iki kîsedâr olması ve başka olmayan kalemde kîsedâr nasbı, hilâf-ı kâ'ide-i aklâm olmağla ânın dahi muktezâsı hâlâ Ruznâmçe-i Evvel ve Baş Muhâsebeci efendilerden isti'lâm olundukda Baş Muhâsebe Kalemi'nin baş halîfesi ve kîsedâr ve ketebe-i sâ'ire ve şâkirdânın cümlesi ve mâlikâne halîfesi ve sâ'ir mümtâz kalemlerin kîsedâr ve halîfeleri ihzâr ve cümle muvâcehesinde arz-ı hâl ve sâdır olan fermân-ı âlî kırâ'at olundukdan sonra cümlesi istintâk ve her biri

inhâ'ları üzere hâl-i diğer gûnlarından kût-ı yevmiyyelerini tedârik-i iştigâli ile perişânü'z-zihn olub umûr-ı mühimme tahrîrinde ıztırâbları olduğundan bahs ile istid'â'ları vechle harc-ı mezbûrun tanzîmini istid'â' ve tezallüm-i hâl eyledikleri ve bir kalemde iki kîsedârın vücûdu hilâf-ı kâ'ide-i aklâm olduğundan kâ'ide ve nizâm-ı kaleme münâfi idüğü zâhir ve âşikâr olduğu ve tıbk-ı istid'â'ları üzere nizâm-ı kavîye-i müstahsene rabtı vech-ivecîh-i ahsen ve cümle indinde müselleme idüğü i'lâm itmeleriyle sâdır olan fermân-ı âlîleri ve mûmâ-ileyhimânın i'lâmları mücebince fî-mâ-ba'd Mâlikâne Kalemi'nden tahrîr olunacak kâffe-i umûrun cümlesi Baş Muhâsebe kîsedârı olanlar yediyle hâcelerinetemhîr itdirilmek ve alunugelen harc-ı mu'tâde-i mezkûreyi kîsedâr-ı kalem bulunanlar zabt ve hîn-i tevzî'de nısfî mâlikâne halîfesine tahsîs ile kalemde kalacak nısf-ı âharının dahi nısfî hâcelerine ve diğer nısfî kalem-i mezbûrun başhalîfe ve kîsedâr ve ketebe-i sâ'iresinin cümlesine birisi mahrûm olmamak üzere tevzî' ve taksîm olunmak şerâ'iti derciyle iş bu nizâm-ı mergûbe ilâ-Mâ-şâ-Allâh u Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulması bâbında arz olunan takrîr cânib-iseniyyü'l-münâfi-i Asafiden Atebe-i Ulyâ-yı Mülûkâne'ye takdîm olundukda kavâ'id-i kadîmesi üzere tanzîm olunmak bâbında şeref-efzâ-yı sudûr iden mübârek hatt-ı hümayûn-ı mehâbet-makrûn ve sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kâ'ide-i kadîmi ve öteden berü olageldiği üzere Mâlikâne Kalemi'nden tahrîr olunacak kâffe-i umûrun cümlesi Baş Muhâsebe kîsedârı olanlar yediyle hâcelerine temhîr itdirilmek ve kadîmden alunu gelen beher yüzde bir gurusu harc-ı berevât yine kadîmi üzere mâlikânehalîfelerine tahsîs olunub bir akçasına ta'arruz olunmamak şartıyla sonradan zamm olunan bir gurusu hâceleriyle kalem-i mezbûra tahsîs olunmak ve bir kalemde iki kîsedârın vücûdu nizâm-ı kaleme münâfi olduğu ecilden sonradan yedi sekiz mâh zarfında muhaddes olan mâlikâne kîsedârlığı mefhûm-ı hatt-ı hümayûn-ı inâyet-makrûn mü'eddâsınca ref' ve ilgâ' olunmak şartıyla iş bu nizâm-ı müstahsene Baş Muhâsebe'ye kayd olunub iktizâ' iden mahallerle ilm ü haberleri virilmek bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub mâlikâne halîfesi tarîkine ilm ü haberi virilmekle muhaddes olan mâlikâne kîsedârlığı ref'çün dahi Ru'ûs-ı Hümayûn Kalemi'ne iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

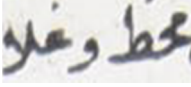
Fî 9 Ş Sene 1200 (M. 7 Haziran 1786)

53. Belge:

Rumili Sol Kol Celb-keşânı Mukâta'ası Ümenâsı es-Seyyîd Mehmed Emîn ve İsmâ'îl ve Halîl arz-ı hâl sunub mukâta'a-i mezbûrun senevî yirmi dört bin yüz otuz buçuk gurusu mâlî olub ve on sekiz bin yirmi beş buçuk gurusu ocaklık ve altı bin yüz beş gurusu vezâ'îfi olub ve mahallerine tekmîlen edâ ve hisâbların rû'yet idegelmeleriyle birkaç seneden berü vezâ'îf-i ziyâde zuhûr idüb ve ba'zân sene-i âtiye mahsûb olunarak doksan dokuz senesi (M. 1784/1785) hisâbların rû'yet eylediklerinde üç yüz kırk bir buçuk gurusu ziyâde zuhûr ve ashâb-ı vezâ'îfin ol mikdâr vazîfeleri harc ez muhâsebe kalmağla hâricde kalan vezâ'îfi mikdârı tenzîl olunmaya değin gerek tevcîh ve gerek âhar mukâta'a mahlûllerinden terakkî tevcîh olunmamak bâbında istid'â'-yı inâyet itmeleriyle mukâta'a-i mezbûrenin mâl ve ocaklık ve vezâ'îfi mîzân olundukda üç yüz kırk bir buçuk gurusu otuz beş akça ziyâde zuhûr itmekle mukâta'a-i mezbûrun mâl-ı mukayyedi ocaklık ve gerek vezâ'îf ile kapanub tamâmen mâlî ashâb-ı mâlikâne tarafından mahallerine edâ olundukdan sonra üç yüz kırk bir buçuk gurusu ziyâdesi iktizâ' itmekle fî-mâ-ba'd vazîfe havâle ve ta'yîn olunmamak üzere Anadolu Muhâsesi'ne kayd ve Rü'ûs-ı Hümayûn tarafına ilm ü haberü virile deyü fî 21 Ş. Sene 1200 (M. 19 Haziran 1786) târîhinde sâdır olan fermân-ı şerîf mücebince muhâsebe-i merkûmede vezâ'îf mahalline kayd olunmağla vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına iş bu ilm ü haberi virildi.

54. Belge:

Gümrük-i İskele-i Yafa ve tevâbi'i mukâta'asının fi'l-asl milh-i kesîr mahsûlatı gümrükten ibâret olub birkaç seneden berü havâle-i mezbûreye müstevlî olan kaht u

galâ ¹⁵⁶ hasebiyle hâsılât-ı mukâta'a-i mezbûre küllî tedennî gelmek hasebiyle fi-mâ-ba'd mukâta'a-i mezbûre mâlına bir nesne zamm olunmamak üzere Baş Muhâsebe'ye kayd birle bundan akdem i'tâ' olunan sûrete muğâyir bu def'a ahâli-i Hameynin vazîfeleri mukâbili mukâta'a-imezbûre mâlına sehven zamm olunan ma'lûmü'l-mikdâr meblağın bu def'a mahall-i âhara nakl ve mukâta'a-i mezbûre mâlından hatt ve tenzîl olduğunu müş'ir eğerçi sûret i'tâ' olunub ancak Anadolu Muhâsesi ve Ru'ûs-ı Hümâyûn taraflarına dahi kayd ve bundan sonra nizâm-ı mezkûre muğâyir sehven ber-takrîb mukâta'a-i mezbûre mâlına zamm olmak lâzım gelür ise Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Anadolu taraflarından cevâb tahrîr olunmak için Baş Muhâsebe'ye kayd ve Anadolu ve Ru'ûs-ı Hümâyûn taraflarına başka başka ilm ü haberi virilmesini mukâta'a-i mezbûr mutasarrıfları bâ-arz-ı hâl istid'â' itmeleriyle ber-vech-i istid'â' Baş Muhâsebe'ye kayd ve iktizâ' iden mahallere başka başka ilm ü haberleri tahrîr oluna deyü fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub Anadolu Muhâsesi'ne ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 17 L. Sene 1200 (M. 13 Ağustos 1786)

55. Belge:

İstanbul Simkeşhânesi'nin fazla mâl-ı irsâliyyesi sehm olarak fûruht olunmağla fi-mâ ba'd mukâta'a-i mezbûreye sâ'ir emvâlden mahlûl vazîfe geçirilmemek ve iş bu nizâm, ila Mâ-şâ-Allâh u Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulmak üzere Anadolu Muhâsesi'ne kayd olunub Rü'ûs-ı Hümâyûn tarafına ilm ü haberi virilmek deyü fî 9 Za Sene 1200 (M. 3 Eylül 1786) târihinde sâdır olan fermân-ı şerîf, muhâsebe-i merkûmeye kayd ve hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

56. Belge:

Dergâh-ı Âlî Çavuşânı Ocağı'na duhûl itmek murâd idenlerin hâl-i keyfiyetleri taharrî ve tedkîk ve emîn ve müstakîm olduğu ba'de't-tahkîkocağa kabûl ve istihdâm olunmak de'b-i kadîm ve mukaddemenşerefyâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûn şürûtu mantûkunca biri fevt oldukda oğlu var ise sekiz akça gedüğü oğluna yoğise bölüğünde mülâzım-ı evveline sekiz akça gedüğü çavuşbaşı ağa arzıyla tevcih ve terakkîsi yine bölüğünde olanlara tevzî' ve mülâzemeti dahi erbâb-ı istihkâkdan birine i'tâ' ve çavuşbaşı ağa tarafından virilen memhûr ilm ü haber tezkiresi mücebince Küçük Ruznâme'den yedine sûret virilüb nizâm-ı kadîme ri'âyet ile defâtir-i esâmî şürûta muğayir hâlel tatarrukundanvikâyet olunur iken biraz müddetden berü mahlûl vukû'unda mülâzemetine gerek arzı virilen mülâzım sekiz kıst mevâcibeden müstahakk olmam deyü yerine virilen arzı rû'ûs ve tezkire itdürmeyüb ve ba'zıları dahi bilâ-izn kendü umûruna taşra gidüb mülâzımını buldukda harçlarını virüb tezkire itdirir kimesne olmadığından kayd-ı atîk ile gedüğü mülâzemet kaydıyla hâlî kalub müceddeden mülâzemet ve terakkî virilenlere tezkire i'tâ'sı münâfi-i şürût iken ashâbı senedlerini tâleb ve zarûrî tezkireleri virilmekle târihlerine ihtilâl vâki' olub icmâle dâhil olmamağla defâtir-i esâmî muhtell ve müşevveş olmasına ve hüsn-i rızâsıyla esâmîsini kasr-ı yed idüb çavuş olan kimesnenin hâl ve keyfiyeti tashîh olunmadın mechûlû'l-ahvâl kimesneler karışub erbâb-ı musâlaha cevri ve ta'addî ve hilâf-ı rızâ ba'zı harekât-ı

¹⁵⁶ Yazım yanlış ۛ harfi yerine ۛ yazılmış.

reddiye zuhûruna mü'eddi' olmağla fî-mâ-ba'd çavuş ocağına duhûl murâd idenler emîn ve mu'temed hıdemât-ı aliyyede istihdâma şâyân müstakîm ve kâr-güzâr, mücerrebü'l-etvâr olduğunu bilür mu'temed kimesnelerden ba'de't-tahkîk tevcîh ve ocağa idhâl olub ve kendü umûriyla Anadolu ve Rumili ve mahall-i sâ'ireye azîmet murâd iden çavuşân ve mülâzımân esâmîsi ve mülâzemetini bir kimesneye sipâriş ve tevkîl ve ocak zâbitânından istîzân ve cümlesinin ma'rifetiyle müddet-i ma'lûmesi beyânıyla çavuşbaşı ağadan izni müş'ir-i memhûr-ı tezkire ahz ve ocak defterine kayd ve işâret olub ve arzı virilen esâmînin tezkiresini bilâ-te'hîr ihrâc ve hıdemet-i lâzîmesine kıyâm idüb bundan böyle iş bu nizâm ve şûrût-ı kadîmeye muğâyir râğbet itmeyenlerin mülâzemetine i'tibâr olunmayub mülâzım-ı sâniye arz ve hatt-ı hümayûn ile düstûrû'l-amel tutulan şûrût-ı kadîmenin hilâfına harekete ruhsât ve cevâz gösterilmeyüb ve sahîh-i sâhib esâmî olub ancak ismine mutâbık olmayub hıdemetde olan çavuşân ismine tashîh itdirülüb ve neferât-ı çavuşânın şöhretleri çavuşlar kâtibi efendi defterinden tashîh ile ta'yîne Küçük Rûznâmçe'de kaydları bâlâsına işâret ve hâricde mechûl kimesne kalmayub taht-ı râbitaya rabt ve nizâm-ı kadîmlerinin devam ve istikrârına ocakları zâbitânı mezîd i'tinâ ve dikkat eylemelerçün Küçük Rûznâmçe'ye kayd ve çavuşlar kâtibi efendi ve Rü'ûs-ı Hümayûn ve Teşrifât Kalemlerine ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında Ser-Çavuşân-ı Dergâh-ı Âlî İzzetlü Rûhî Süleyman Ağa i'lâm itmekle i'lâmı mücebince düstûrû'l-amel tutulagelen nizâm-ı kadîmelerine zeyl olarak Küçük Rûznâmçe Kalemi'ne kayd ve Rü'ûs-ı Hümayûn ve Teşrifât Defteri'ne ve çavuşlar kâtibi efendi tarafına başka başka ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü fî 17 S. Sene 1201 (M. 9 Aralık 1786)târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Küçük Rûznâmçe Kalemi'ne kayd ve hıfz olunub Teşrifât Kalemi ve çavuşlar kâtibi efendi tarafına ilm ü haberleri virilmekle vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 19 S. Sene 1201(M. 11 Aralık 1786)

57. Belge:

Zikr olunanilm ü haber, mühimmetobrasında mahfûzdur.

Harc-ı Hassâ-i İstanbul malından olmak üzere yevmî on akça vazîfe ile Saray-ı Atîk-i Ma'mûre Pazarbaşı Kitâbeti Hâcegân-ı Divân-ı Hümayûn'dan Seyyid Mehmed Efendi'nin üzerinde iken ref'inden Mehmed Râsim Efendi'ye tevcîh olunub merkûm Seyyid Mehmed Efendi ibkâ'sını isrid'â' eyledikde kitâbet-i mezkûre kadîm olmayub muhaddes olduğuna binâ'en külliyyen kaydı ref' ve terkîn ve on akça vazîfe ve ta'yînât-ı sâ'iresi hazîne-mânde olunmak üzere Rü'ûs-ı Hümayûn ve Harc-ı Hassa Rûznâmçesi ve Bâzârbaşı taraflarına başka başka ilm ü habeleri virilmek bâbında sâdır olan fermân-ı âlî Baş Muhâsebe'de hıfz olunub ta'yînât-ı sâ'iresi kat'îçün Harc-ı Hassa ve Bâzârbaşı Ağa tarafına başka başka ilm ü haberi virilmekle vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına dahi muhâsebe-i merkûmeden mufasssalan virilen ilm ü haber iş bu mahalle kayd olunmuştur.

Fî 17 Ş. Sene 1201 (M. 4 Haziran 1787)

29.SAYFA:

58. Belge:

İstanbul İhtisâbı Mukâta'ası Emîni Mehmed Arif Efendi'nin viridiği takrîri mefhûmunda emîni olduğu İstanbul İhtisâbı Mukâta'asına tâbî' kile şinik tamgacılığı ve ayârcılık vekapan-ı dakîk keyyâllığı hıdemetleri ve ke-zâlik hademe-i ...rûsûm-ı mîrî tahsîline me'mûr on beş nefer kul oğlanlarından bir neferi Sadr-ı a'zam Hazretleri hıdemet-i terâzîlerine ve bir neferi İstanbul Kadısı Efendi hıdemet-i terâzîsine ve bir neferi mevlânâ *zîde fezâ'ilünün* nâ'ibleri hıdemet-i terâzîsine ve bir neferi dahi kendi hıdemet-i terâzîsinde istihdâm ve her birleri berevât ile hıdemetlerindemüstahdem olub

mezbûrlardan birinin fevti ve-yâhûd ref'i îcâbeyledikde gedüğü erbâb-ı istihkâkdan evlâd-ı zükûruna ve kul oğlanlarının mülâzım olana arz ve inhâ'sıyla tevcîh olunmak mukâta'anın nizâm-ı şürûtundan iken ba'zıları ümenânın arz ve inhâ'sına adem-i rağbet ve âhar arz ve arz-ı hâl ile zikr olunan hıdmet-i mezkûreleri birer takrîb üzerlerine tevcîh ve berât itdirdiklerinden mukâta'a-i mezbûrenin nizâmı muhtell ve müşevveş olduğundan başka tahsiline me'mûr oldukları rûsûmât-ı dekâkinin ahz ve tahsili adîmü'l-îmkân olmağla mârrü'z-zikr mukâta'a-i mezbûre tâbî' tamgâcılık ve ayârcılık ve kapan dakîk keyyâllığı hıdmetleri ve kul oğlanlarının hıdmet-i terâzîleri ve kul oğlanlıkları gedüğü mahlûlâtı ve ref' ve ibkâları ihtisâb emîni arzıyla olub emîni arzı olmadıkça der-kenâr ve tevcîh olunmamak ve eğer ber-takrîb âhar mahalliden arz ve i'lâm ve arz-ı hâl ile tevcîh olunur ise rû'ûsu virilmemek üzere müceddeden aklâmına kayd olunub Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına ilm ü haberi i'tâ' olunmak bâbında istid'â'-yı inâyet itmeğin Hazîne-i Âmîre'mde mahfûz İstanbul Mukâta'ası Defterleri tettebbu' olundukda İstanbul İhtisâbı Mukâta'ası'na tâbî' kile ve şiniktamgâcılığı ve ayârcılığı ve kapan dakîk keyyâllığı hıdmetlerinin tevcîhi ihtisâb emîni arzıyla olageldüğü ve ke-zâlık mukâta'a-i mezbûre hademesinden beher yevm mâl-ı mîrî cem' ve tahsiline me'mûr birbirlerine kefil olarak mukayyed olan on beş nefer terâzici ve kul oğlanlarından biri fevt ve-yâhûd mâl-ı mîrînin tahsiline hıyâneti zâhir olub ref'i iktizâ' idenlerin gedüğü âhara tevcîh olunmak lâzım geldikde mâl-ı mîrînin cem' ve tahsiline kemâl-i sadâkat ve istikâmet üzere istihkâkı zâhir olan evlâd-ı zükûruna ve evlâd-ı zükûru olmayanların gedüğü kul oğlanları mülâzım-ı evvel oluna. Ümenâsının arz ve inhâ'sıyla tevcîh olunub emînleri arzı olmadıkça âhar arz ve arz-ı hâl işe ref' ve ibkâ' ve tevcîh olunmamak mukâta'a-i mezbûrun ve kul oğlanlarının mukaddem ve mu'ahhar virilen nizâm şürûtlarından idüğü der-kenâr olunmağın der-kenâr olunan şürût bundan böyle dahi düstûrû'l-amel tutulmak üzere istihkâmen kalemi'ne kaydve Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi ilm ü haberi virilmek bâbında fermân buyurulmağın mücebince İstanbul Mukâta'ası Kalemi'ne kayd olunub vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi aynıyla iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî Selh C. Sene 1201 (M. 18 Nisan 1787)

59. Belge:

Zikr olunan ilm ü haber, mühimme tobrasında mahfûzdur.

Bâbü's-Sâ'âde Ağası nezâretinde âsûde evkâfdan Kudûs-i Şerîf'de vâki' Haseki Sultan tevliyeti sâbıkan Bâbü's-Sa'ade Ağası Hacı Mehmed Ağa'nın uhdesinde iken fevt oldukda tevliyet-i mezbûrenin bi'l-cümle tevâbî' ve levâhıkıyla Darbhâne-i Âmîre tarafından zabt ve idâre ve masârif-ı avâ'idî, kadîmi vechle kemâ-kân Bâbü's-Sa'ade Ağalarının inzimâm-ı nezâretiyle Darphâne-i Âmîre Emîni tarafından rû'yet olunmak üzere tanzîmine irâde-i seniyye ta'alluk ve mahsûs hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sudûr itmeğin mücebince Darphâne-i Âmîre ve Kapu Ağası taraflarına im ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi kayd olunmak için fî 24 Za. Sene 1201 (M. 7 Eylül 1787) vürûd iden ilm ü haber-i mühime torbasındadır.

60. Belge¹⁵⁷:

Silâhdâr Kalemi Hulefâsı çend-rûz mukaddemce Bâb-ı Âlî'ye arz-ı hâl takdîm idüb mefhûmunda aklâm-ı sâ'ire hulefâsından biri halîfelik gediğine mutasarrıf oldukdan sonra hiç birininazli vukû' bulmayub ile'l vefât gediklerinde müstekarr olub fakat sipâh ve silahdâr başhalîfesi ve hulefâ-i sâ'iresinin ağaları taraflarından bî-vakt ve bilâ müceb azl ile altmış yetmiş senelik ömürlerinin mahsûlü olarak kusûru tarîkleri üzere nâ'il olduklarıhalîfelik gediklerini ref' ve âhara tevcîh itdürüb hengâm-ı ihtiyârlıklarında sâ'il

¹⁵⁷ Bu belgenin baş kısmı mevcut değildir.

mertebelerine vardıklarında mukaddemen lede'l-inhâ' fî-mâ-ba'd ağaları taraflarından vechen mine'l-vücûh halîfelik umûrlarına müdâhale olunmayub hall vukû'unda kalemleri hocaları efendiler i'lâmıyla Sûvârî Mukâbelecisi Efendi nâzırları olmağla bi'l-ittifâk temhîr eylemelerçün nizâma rabt olunmuşiken el-hâletü hâzihi bâ'zı kimesneler tama'-ı hâmlarından nâşî Mukâbele-i Sûvârî ma'rifetini ref' ve ağalarına tahsîs itdirenlerinden birisinin hulefâ gediğine hîn-i duhûlünde beşer ve sekizer kîse akça câ'ize taleb olduğundan gayrı bu esnâda ser-halîfeleri olan el-Hacc Ahmed Efendi'nin fevtinden sonra beş nefer hulefâdan hilâf-ı kânûn ve muğâyir-i kadîm yirmi kîse akça kemâ-fî'l-evvelmağdûriyetlerine bâ's olmalarıyla ba'd-ezîn hulefâdan birine hall vukû'unda aklâm-ı sâ'ire misüllü ancak kalemleri hâcesinin i'lâmıyla Rü'ûs-ı Hümâyûn i'tâ' olunub ağaları taraflarından müdâhale ve câ'ize talebiyle rencîde olunmamak üzere nizâma rabt ve Sûvârî Mukâbelesi'ne kayd olunmasını istid'â' eylemeleriyle arz-ı hâl-i mezkûr manzûr-ı ulyâ-yı ...?buyuruldukda Sipah ve Silahdâr Kalemleri(30.Sayfa:)aklâm-ı sâ'ire misüllü müfrez ve müstakill kalem olub ve hulefâ ve şâkirdânın dahi hall vukû'uyla lâzım gelen nasb ve tertîbleri ocak umûrundan hâric olduğuna binâ'en ağaları taraflarından kat'â ta'arruz iktizâ' itmeyüb hâcelerine müfevvezve münhasır umûrdan iken bir müddetden berü ocak ağalarından ba'zıları kanûn-ı kadîme muğayir bu husûsa ta'arruz ve kâ'ide-i aklâmı muhtell eyledikleri zâhir ve bu gûne muhaddesâtın def' ve ref'iyle ser-rişde-i nizâm-ı kadîmlerin tedkîk? ve icâbetden idüğü bâhir olmağla fî-mâ-ba'd Sipâh ve Silahdâr Kalemi gedikleri münhall oldukça ağaları taraflarından vechen mine'l vücûh müdâhale ve ta'arruz olunmayub gediklerinin tevcihleri ve tertîb ve tasarrufları hâcelerinin ma'rifet ve arzına ve Telhîs-i Defterî'yemenût ve münhasır olmak vechiyle Sûvârî Mukâbelesi'ne kayd ve ocağı kalemlerine dahi ilm ü haberleri virilmek üzere telhîs olunmak bâbında fermân-ı âlî sudûr ve mücebince arz-ı hâl-i mezkûrun zuhûruna diğerk telhîs ve bâlâsına fermân-ı âlî buyuruldukdan sonra Sipah ve Silahdâr Ağaları bu vechle virilen nizâmdan iştikâ' ve nizâm-ı kadîmi kemâ-kân mer'î ve icrâ' olunmasını istid'â' eylemeleriyle nizâm-ı sâbıkı Sûvârî Mukâbelesi'nden su'âl olundukda Sipâh ve Silahdâr Kalemleri hulefâsının hall vukû'unda nasb ve tertîbleri ağalarıyla ma'an eğerçi kâtibleri efendilerin arzıyla olagelüb ancak nasb ve tertîblerinden ağaları câ'ize nâmıyla külliyyetli mebâliğ talebiyle rencîde eylediklerinden hengâm-ı ihtiyârlıklarında mesâ'il mertebelerine varmalarıyla fî-mâ-ba'd ağalar taraflarından vechen mine'l-vücûh ta'arruz olunmamak üzere nizâm-ı kavîyerabt ve bâ-fermân-ı âlî Rü'ûs-ı Hümâyûn'a ba'de'l kayd Sûvârî Mukâbelesi'ne virilen ilm ü haber kâ'imesi mukayyed iken doksan dokuz senesi evâ'il-i zılka'desinde(M. 1785 Eylül başları) yine ağaları kâtibleriyle ma'an temhîr eylemeleriçün istid'â' eylemeleriyle bâ-fermân-ı âlî ber-vech-i muharrer tanzîm olunmuş olduğu kalem-i mezbûrun der-kenâr olmağla mu'ahharan sudûr olan fermân-ı âlî mücebince nizâm-ı sâbık-ı mezkûr kemâ-kân mer'î mu'teber tutulub beyne'l hulefâ hall-i ilâhî vukû'unda ale't-tertîb tahrîr olacak arzları ocak ağaları kâtibleriyle ma'an temhîr ve mu'tâddan ziyâde ve dâ'ire-i adl ve insâfdan hâric câ'ize ve avâ'id mutâlebesiyle hulefâyı iz'âcdanmücânebet eylemeleriçün Sûvârî Mukâbelesi'ne kayd olunub iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı husûsunda bâ-telhîs fî gurre Z. Sene 1201 (M. 14 Eylül 1787) târihinde sâdır olan fermân-ı âlî Sûvârî Mukâbelesi'ne kayd ve hıfz olunub Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına iş bu kâ'ime virilmiştir.

61. Belge:

Bosna'da Piyâde Ocaklarından yevmiyyeye mutasarrıf olan ashâb-ı esâmînin ekserî yevmiyyelerini yedlerinde olan tezkireleriyle ba'zan mukâta'âtdan ba'zan dahi sarf terakkî tevcihî istid'â'sıyla mahlûle virüb bu hâlet neferâtın killetini mûcib olmakdan nâşî fî-mâ-ba'd bu makûle Piyâde Ocaklarının mahlûlleri ağaları arzlarıyla

zümresine ber vech- i ibtidâ' ve terakkî tevcîh olunub ağaları arzı olmadıkça mahlûlleri buyurulmamak ve sehven buyurulur ise dahi kaleminden ilm ü haberi virilmemek üzere tanzîmine irâde-i seniyye ta'alluk itmekle imdi mazmûn-ı fermân-ı âlî Piyâde Mukâbelesi'ne kayd ile Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına ilm ü haberi i'tâ' olunmak fî 3 N. Sene 1201 (19 Haziran 1787) târîhiyle sâdır olan fermân-ı âlî Piyâde Mukâbelesi'ne kayd olunmağla vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına iş bu ilm ü haber virildi.

62. Belge:

Piyâde Ocaklarından esâmîye mutasarrıf olanlar mücerred me'mûr oldukları mahallere gitmemek için esâmîlerini mukâta'âtdan ve ba'zıları zümresine terakkî vechiyle çaldırdıkları ihbâr olunduğuna binâ'en fî-mâ-ba'd ağaları arzı olmadıkça esâmî çalınmamak üzere bundan akdem ağaları ilhâhıyla fermân-ı âlî sudûru ve Piyâde Mukâbelesi'ne kaydıyla Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına ilm ü haberi virilmesi fî-mâ-ba'd ağaları tarafında evvelkiden ziyâde mahlûlât arz olunmasına mebnî iken sudûr-ı fermân-ı âlî târîhinden şimdiye dek on günden bir akça mahlûl zuhûr eylediğinden gayrı esâmî sâhibleri bu takrîb esâmîlerini kurtardub sefere gitmemeği tarîk buldukları ve bu keyfiyyet hem sâhib-i esâmînin seferden girü kalmasına ve hem mîrîye hasâret îsâline bâdî bir hâlet olduğu âşikâr ve sefer erbâbından olub azîmetde tereddüd dâ'îsiyle esâmîsini çaldırmak mülâhazasında olanların zâbitleri ma'rifetleriyle bi't-taharrî lâzım gelen te'dîbleri icrâ'sı ağalarının vazîfe-i zimmet ve muktezâ-yı sadâkatleri idüğü zâhir ve bedîdâr olmakdan nâşî bu husûsu beyân zımnında Cebeci ve Topçu ve Top Arabacıbaşı ağalara tenbihi hâvî başka başka fermân-ı âlî sâdır olmağla Piyâde Mukâbelesi'ne kayd olunan emr-i mezkûrun kaydı terkîn ve Rü'ûs-ı Hümâyûn tarafına ilm ü haberi i'tâ' olunmak deyü fî 13 N. Sene 1201 (M. 29 Haziran 1787) târîhinde aynıyla sâdır olan fermân-ı âlîdir ki minvâl-i meşrûh üzere Piyâde Mukâbelesi'ne kayd olunub Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

31.SAYFA:

63. Belge:

Saray-ı Cedîd-i Âmîre ve Saray-ı Atîk-i Ma'mûre ve Harem-i Hümâyûn-ı Asamet-Makrûn ve Harem-i Hümâyûn Ağaları ve Saray-ı Galata gilmânı ulûfe ve me'kûlâtı üç mâhda memhûr icmâl ve hademe-i anbâr emîn-i şehîr nezâretinde olan Harc-ı Hassâ Rûznâmçesinde mukayyed İstanbul Gümürüğü mâlından almak üzere cihât vesâ'ir cihet misüllü bir aylığında kezâlik memhûr arz ile virülügelür iken bilâ-arzba'zı kimesnelere mahlûl ve kasr-ı yeden bâ-arz-ı hâl inhâ' ve istid'â' iderek Rü'ûs-ı Hümâyûn ile birer takrîb muğâyir-i şürût yedlerine berat ahz ile cihât vebu aylıklara mutasarrıf ez-kadîm virülügelen nizâm ve şürût-ı kadîmenin muğâyiri harekete ictisâr etmeleri ile bu makûle hâlâta cesâret vebilâ-arzemn-i şehîr yedlerine berât ahz idenlerin kaydları terkîn olunub fî-mâ ba'd ümenâ-i şehîr tarafından arz olunmadıkça bu makûle cihât ve bu aylıklar kimesneye berat olunmamak üzere şürûtu hâvî kaydları bâlâsına şerh ve Baş Muhâsebeve Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Harc-ı Hassâ Rûznâmçesine ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı ba-takrîrle del inhâ' bu makûle teveccühât emekdârve istihkâkı nümâyân olanlara şehîr emîni arzıylatevcîh olunub ve ferağ ve kasr-ı yedleri ve mahlûlâtı vukû'unda âhara virülmeyüb ve bir kimesneye üç ve-yâhûd iki hıdmet virilmek ve her hıdmet için bir adam ta'yîn olunmak üzere bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn virülen nizâm şürûtundan idüğü der-kenâr olunmağla takrîr ve şürût mücebince amel ve mahalline kayd oluna deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn şeref-rîz sudûr olmağla şeref-sudûr eden mübârek hatt-ı hümâyûn-ı şâhâne ve şürûtu kaydları bâlâlarına şerh virülüb iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince Baş Muhâsebe'de kaydları bâlâlarına şerh virülüb

mûcebince fi 5 S Sene 1223 (2 Nisan 1808) târîhinde Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Harc-ı Hassa Rûz-nâm-çesi'ne ve şehir emîni tarafına başka başka ilm ü haberleri virilmiştir. El-hâletü hâzihi nizâm-ı mezkûrun te'kîdi havî tekrar ilm ü haberleri i'tâsı husûsunu şehir emîni sa'adetlü atûfetlü efendi hazretleri memhûr takrîriyle inhâ' itmeğinber mûceb-i takrîr, nizâm-ı mezkûrun te'kîdi havî tekrarilm ü haberleri iktizâ' eylediği Baş Muhâsebe'den der-kenâr olmağla ber-mûceb-i takrîr ve der-kenâr-ı nizâm-ı mezkûrun te'kîdi havî tekrâr ilm ü haberleri tahrîr ve i'tâ' olunmak bâbında sâdırolan fermân-ı âlî mûcebince şehir emîni efendi tarafına ve Harc-ı Hassa Rûznâmçesine ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi.

64. Belge:

İzzetlü Rei'sü'l Küttâb Efendi

Divân-ı Hümâyûn Kalemive Amedî Odası ve Rû'ûs ve Tahvîl taraflarında olan nân-pâreler erbâbı fî'l-asl mü'esses olan nizâmı muktezâsından olduğu vechle külle-yevm kalemlerine devam etmekve bilâ-özü ve illetkalemi terk ider ise ref'inden âhar müstâ'iddine virilmek şürûtu her birinin yedlerinde olan berevât-ı aliyyede münderec ve mezkûr ve vikâye-i nizâma zâbitân taraflarından ale'd-devâm ihtimâm olunmakda idüğü vâ-reste-i kayd-ı sutûr olduğundan iş bu nân-pâre ashâbından özü-i şer'isi olmayanların beher gün kaleme devâm ile terk itmemeleri vâcibe-i zîmmet ve mütehattem-i uhde-i me'mûriyetleri iken el-hâletü hâzihi bunların rub'u derecesikaleme müdâvim olmayub çoğu târik ve içlerinden birâzı taşralara ziyâde menâfi' kesbi zımnında müteferrik olmuş ve bir takımı dahiâhara sülûk eylemiş olduğuna binâ'en el-an divân kaleminde leyl ve nehâr umûr-ı mühimmede müstahdem olanlar ekall-i kalîl olarak bu keyfiyyette ihtilall-i nizâm-ı kadîmi müstelzim olduğundan gayrı bu misüllülerin ekserîsinin ahvâlini zâbitânı dahi bilmedikleri zâhir ve bunların hall ve keyfiyyetleri olduğu vechle anlaşılmaq beher sene nân-pârelerinin hasbe's-şürût ve'l-ân? Vemutasarrıfîne hîn-i ihâlesinde Beylikçi bulunanların ilm ve ma'rifeti munzam olmasına menût ve mütevakıf idüğü bedîhî ve bâhir olmağın imdi fî-mâ-ba'd hasbe't-tarîk iktisâb-ı rütbeidenlerden ve kîse-dârlardan ve zâbitândan ma'âda zikr olunan Divân-ı Hümâyûn Kalemî ve Âmed Odası ve Ru'ûs ve Tahvîl taraflarında nân-pâreye mutasarrıf olan zümre-i ketebe, mutasarrıf oldukları ze'âmet ve timârlarını ber-mûceb-i şürût-ı nizâm ve'l-ân? ve mutasarrıfîne ilzâm için beher sene virecekleri temessükâtı evvel emirde Beylikçi-i Divân-ı Hümâyûn Efendi tarafına götürüb mûmâ-ileyh dahi BeylikOdası'nda mahfûz olan CebeDefterine tatbîk ve mutasarrıflarının ahvâline ve devâm idüb itmediklerini kîse-dârlarından tahkîk ile temessükâtın kulaklarına işâret iderek üzerine mukaddem riyâsetten sahh olunmadıkça kapu kethüdâları taraflarından kabûl ve iltizâm olunmamak üzere aklâm-ı mezkûreye kayd itdürüb Darp-hâne-i Âmîre'ye ve mecmu' kapu kethüdâlar taraflarına ilm ü haberler i'tâ'sıyla bu usûlün ilâ-Maşaallahu Te'âlâ düstûr'l-amel tutulması ve hiç ferdin bilâ-özü terk itmemesi esbâbını istihsâlehimmet eyleyesüz deyü fi 23 N. Sene 38 (M. 3 Haziran 1823)

32.SAYFA:

65. Belge:¹⁵⁸

Ber vech-i mukata'a sekiz bin üç yüz on bir akça yevmiyye ile altı yüz nefer divân çavuşlarının bir kıst mevâcibleri altı bin yüz yirmi dokuz gurus on dört paraya bâliğ olub zikr olunan çavuşların yevmiyye ve neferi maktu' olduğunun mahlûlü vukû'unda yevmiyyesinden sekiz akça gediği sâdır olan hatt- ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebince evlâdı var ise evlâdına ve bilâ-veled ise baş mülâzımına tevcîh ve bâkî kalanyevmiyyesi bölükde müstehakk olanlara çavuşbaşı ağanın arzıyla tevcîh olunmak

¹⁵⁸ Bu belgenin baş kısmı, başlangıç cümlesi ifadelerinden olmadığından bizce baş tarafının eksik kaydedildiği düşünülmektedir.

şürûtundan idüğü bunlardan dahi mevâcibleri virüldüğü ecîlden tevcîh-i irâde buyurulur ise ol vechle tanzîmi icâb idecek bâ-takrîr-i arz olundukda takrîr-i mezkûr bâlâsına Divân-ı Hümâyûn çavuşları fi'l-asl dahi kadirli hademededen olub gerek i'tibâr olunan sekiz akça yevmiyyeleri kendülerine göre bir şey demek değil ise de mahlûlleri terakkî vechle yine icâblarından olmak hasebiyle el-yevm yirmiştir otuzar akça ve dahi ziyâde ve noksân yevmiyyeye mutasarrıf ve mikdârları altı yüz neferi mütecâviz olduğundan sekiz akçadan topu hayli şey' bâliğ olarak bir nev' hasâr-ı mîrîyi mûcib olduğundan başka bunlardan mecmû' hîdmetde olmayub mevcûd olan gediklerden kimi esnaf vekudât ve kimi çoluk ve çocuk üzerlerine geçerek üslûb-ı sâbıkdan çıkub me'kel olmuş olmağla çavuşbaşı ağa ma'rifetiyle tahkîk olduğu vechle iki yüz doksan akça yevmiyyeye mutasarrıf yirmi sekiz nefer alîl ve ihtiyârlarıyla üç yüz kırk altı akça yevmiyyeleri olan otuz beş nefer eytâmın gedikleri ref' ile fakat yevmiyyeleri kayd-ı hayat şartıyla merhameten ibkâ' ve fi'l-asl bunlardandan her bölüğü kırkar nefer gedikli çavuş olmak üzere on beş bölük i'tibârıyla altı yüz nefer ise de bi'l-farz hîdmetde bulunacak olsalar bile lüzûmundan ziyâde olarak el-hâletü hâzihi nısfî hazîne-mânde olmak üzere iki yüz seksen nefer çavuş kifâyet ideceğinden sâlifü'z-zikr ihtiyâr ve eytâmdan mâ-'adâsının gedikleri iki yüz seksene tenzîl olunarak kusûr esnâf ve kudât ve sâ'irede bulunan gedik ve yevmiyyeler külliyyen ref' olunub bu vechle yevmiyyesiz olarak iki yüz seksen nefer çavuş gediği kemâ-kân mer'î ve mu'teber olmak ve bunların mahlûlü vukû'unda yerine evlâdından isteri olur ise onlardan olmadığı hâlde hâricden âharı intihâb ile yedine çavuşbaşı bulunanların arzıyla bir yevmiyye fakat gedik rû'ûsu i'tâ' olunarak iki yüz seksen neferi tecâvüz itmemek üzere bu vechle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile çavuşbaşı ağa tarafına ilm ü haberi i'tâ'sı midâd-ı sûrhle şerh virilerek başka

Fi 3 C.sene 242 (M. 2 Ocak 1827)

66. Belge:

Ve Ser-Bevvâbîn ve Müteferrikâgân-ı Dergâh-ı Âlî Cemâ'atleri ve cemâ'ât-ı sâ'irenin mu'ayyen olan mevâciblerinin mikdârını mübeyyin Rûznâmçe-i Sâni Kalemi'nden terkîm olunan bir kıt'a defterden takdîm-i savb-ı sâmilîleri kılınan hulâsası nâtik olduğu ve bâlâları sûrhle meşrûh kılındığı üzere iki bin dokuz yüz kırk beş akça yevmiyye ile yirmi nefer Dergâh-ı Âlî Kapucubaşı Ağalarının iki bin dokuz yüz kırk beş akça yevmiyyelerinin bir kıst mevâcibi iki bin iki yüz sekiz buçuk gurus on paraya bâliğ olub sâye-i Devlet-i Âliyye'de Kapucubaşılık ile bekâm olanlardan kânûn üzere kendülerinin tedârik eyledikleri üç yüz akça yevmiyyelerinin yüz elli akçası hazîne-mânde ve mâ-'adâ yüz elli akçası kapucubaşılık yevmiyyesi ta'bîriyle tevcîh olunub muharrem mevâcibleri henüz i'tâ' olunmamış olmağla mevâciblerinin i'tâ' ve adem-i i'tâ'sı mütevakıf irâde-i seniyye idüğü bâ-takrîr-i arz olundukda vâkı'ân fi'l-asl kapucubaşılardan tedârik idecekleri yevmiyyenin nısfî hazîne-mânde ve nısfî kendülerine tevcîh olunmak nizâmından olarak virilen rû'ûslarda böyle yazılageliyorise de kapucubaşılardan ekserîsinin yevmiyyeleri olmayub olanlara dahi kendülerine medâr-ı ta'îş olur şey olmadığına ve el-hâletü hâzihi yevmiyye bey' ü şîrâsı mün'adim olduğundan bundan böyle Kapucubaşı olanlar yevmiyye dahi tedârik idemeyeceklerine mebnî kapucubaşı yevmiyyelerinin külliyyen ref'iyle ba'de-ezîn bi'l-iktizâ' virilecek kapucubaşılık rû'ûslarında dahi yevmiyye ta'bîri tayy olunub hâcelik rû'ûsu misüllü fakat Dergâh-ı Âlî Kapucubaşılık rütbesi tevcîh olmak deyü yazılmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ve Küçük Rûznâmçe Kalemi'ne ilm ü haberi i'tâ' olması takrîr-i mezkûr bâlâsına midâd-ı sûrhle şerh virilerek başka Rikâb-ı Hümâyûn-ı Şâhâne'ye arz olundukda mücebince tanzîm ve icrâ'sına bâbında hatt-ı şerîf-i mülûkâne şeref-rîz sâdır olmağla mücebince tanzîm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî

mûcebince kayd olunub diğ̃er ilm ü haberleri virilmekle bâlâda mezkûr fakat Divân-ı Hümâyûn Çavuşlarına dâ'ir nizâm içün Atûfetlü Çavuşbaşı Ağa tarafına ilm ü haberi virilmek ve Ser-Bevvâbîn-i Dergâh-ı Âlî rû'ûsları dahi ber mûceb-i irâde-i seniyye icrâ' olunmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne iş bu ilm ü haber i'tâ' olundu.

Fî Sene 242 (M. 1826/1827)

67. Belge:

Sadr-ı esbâk Cağala-zâde Merhûm Rüstem Paşa Vakfı'nın îrâd ve masârifâtı telef ve serefden vikâyeten Tezkire-i Sâni bulunan efendiler ma'rifetleriyle rû'yet ve idâre olunmak bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn nizâmından iken vakf-ı mezbûrun mukaddemce huzûrunuzda rû'yet kılınan sene-i sâbika muhâsebesini mübeyyin takdîm eylediğ̃iniz i'lâm nâtik olduğı üzere emvâl-i vakıfdan kâ'im-i mâkam, mütevellî ve sâ'ir evlâd ve hademe-i vakf, zimmetlerinde hayli mebâliğ̃ tebeyyûn itmiş olduğına mebnî bu sûretde yine ba'zı teseyyüb zuhûru anlaşılarak şu mefâsidin ve teseyyübün külliyyen önü kesdirilmeyüb vakf-ı şerîf-i mezkûrun fi'ilen ve cidden vikâyet ve sıyâneti esbâb-ı kaviyyesi istihsâl lâzım gelmiş olmağ̃la imdi fî-mâ-ba'd vakf-ı mezbûrun bi'l-cümle mukâta'ât, kemâ-fi's-sâbık Tezkire-i Sâni bulunan efendiler ma'rifetiyle ilzâm oldukça fâ'izleriyle müsakkafât mahlûlâtından vukû' bulan mu'accelât ve hasılâtdan icârât-ı sanduğ̃a vaz' u evkâf müfettişi ve Hazîn-i Sadr-ı Âlî ve Tezkire-i Sâni bulunanlar bi'l-ma'iyye temhîrile bezzâzistânda hıfz olunmak ve vakf-ı mezbûrun beherbir mâhda vukû' bulacak masârif-ı mu'tâdesinden defteri Tezkire-i Sâni bulunan efendiler tarafından Hâzin-i Sadr-ı Âlî'ye irsâl ve ol dahi makâm-ı sadârete takdîm ve sahh-ı âlî keşîdesinden sonra sandık-ı mezkûr Bezzâzistandan celb ve müfettiş ve Hazîn-i Sadr-ı Âlî muvâcehelerinde mühürleri fekk ve küşâd ve iktizâ' iden mebâliğ̃ ahz ve ihrâc ve ba'dehû yine üçü tarafından temhîr olunarak bezzasitanairsâl ve hıfz kılınmak ve masârif-i mu'tâdeden başka lede'l-icâb sandık küşâdı vaktine te'hîr olunamayacak ba'zı zuhûrât-ı masârif vukû' bulur ise Makâm-ı Sadâret'den bi'l-istizân sandık-ı mezkûr, Hazîne Odası'na getürdülüb yine bu usûl üzere küşâd ve muktezî olan mebâliğ̃ ahz ve temhîr ile bezzasitana gönderilerek ba'd-ezîn iş bu nizâm takyîdât ilâ Mâ-şâ-Allâhu Te'âla düstûrû'l-amel tutulmak ve teseyyüb ve adem-i mübâlât sûreti bir vakitden ve bir vechle tecvîz olunmamak üzere tescîl birle iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı nizâmını i'lâm eylesin deyü evkâf müfettişi efendiye hitâben bâlâsı Sahh-ı Âlî ile müveşşâh beyaz üzerine sâdır olan fermân-ı âlî lâzimu'l-huzûr muvâcehelerinden kırâ'at ve Teftiş Mahkemesi'nde tescîle mübâderet olunub fi'l-hakîka emr-i mezkûrda münderec olan şürût-ı hasene bundan akdem vakf-ı merkûmun dest-i serk-ı pey-vest-ita'addiden vikâyesi bâbında şeref-yafte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı adâlet-makrûn hazret-i cihan-dârî mazmûnunu mü'eyyed ve vakf-ı şerîfin sıyânetini mü'ekked olmağ̃laMaşallah u Te'âlâ düstûrû'l-amel kılınmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile kalem-i mezkûrdan Teftiş Mahkemesi'ne ve Hazîn-i Hazret-i Sadâret-Penâhî'ye ve Tezkire-i Sâni efendi ve taraf-ı vakf-ı müşârûn-ileyhe başka başka birer kıt'a ilm ü haberi virilmek iktizâ' eylediğ̃in Evkâf Müfettişi Mehmed Es'ad Efendi i'lâm itmekle i'lâmı mûcebince ilâ(33.Sayfa:)İlâ Maşâallah-ı Teâla düstûrû'l amel tutulmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile Teftiş Mahkemesi'ne ve Hazîn-i Hazret-i Sadâret-Penâhî ve Tezkire-i Sâni efendi ve vakf-ı şerîf taraflarına başka başka ilm ü haberleri virilmek deyü fî 23 L. Sene 243 (M. 8 Mayıs 1828) târihinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve hıfz olunmağ̃la vech-i meşrûh üzere mahâll-i mezkûrelere başka başka ilm ü haberleri virilmiştir.

34.SAYFA: (BOŞ)**35.SAYFA: (BOŞ)****68. Belge:**

Nezâret-i Hazret-i Sadâret-Penâhî'de olan evkâfdan olub İstanbul ve Hazret-i EbûEyyüb Ensârî *radiya anhu'l-bârî*ve Galata ve Vilâyet-i Anadolu ve Vilâyet-i Rumili'de vâkı' İbrâhim Han-zâde dimekle arîf Vezîr-i Âzâm-ı Esbâk, *merhûm* ve *mağfûrûn-leh* Şehid Mehmed Paşa ve *Merhûme* ve *Mağfûre-lehâ* İsmihân Sultan *tâbe serrâhâ* cevâmî'-i şerîfe ve türbe-i latîf ve medâris ve imâret-i âmîre ve hayrât-ı sâ'ireleri Evkâf-ı Nezâretimizde is'âfa olduğuna binâ'en evkâf-ı mücerrede-i mezkûre lâyıkı vechile idâre olunamadığından müddet-i medîdeden berü kesret-i düyûna giriftâr ve ehl-i mürtezika vakt ü zamânıyla vezâ'iflerini alamayub sekizer onar aylıkları terâküm iderek zarûret-i hâllerinden bahisle mübârek Rikâb-ı Kamer-tâb-ı Mülûkâne'ye arz-ı hâl takdîmiyle ta'cîze ictisâr ve vakf-ı mezkûr bundan böyle alâ-hâlihî bırağılsa min külli'l-vücûh idâreden kalacağı ve ashâb-ı hukûk duçar-ı zarûret ve ıztırâb olarak bess ü şekvâdan hâlî olmayacakları bedîdâr olduğundan masârifât-ı vâkı'âlarının defteri evkâf müfettişi efendinin i'lâmıyla tahkîk-i duyûn ve nemâlarıçün vakıf-mezbûre olan sekiz yüz akça du'â-gûyunun küşâdı ve zimemâtının tahsîli ve sâ'ir husûsâtın ifâdâtı bu def'â nâzır-ı vakf-ı müşârûn-ileyh hazretlerinin taraflarından tafsîlen bâ-takrîr Atebe-i Felek-Mertebe-i Hazret-i Zıllullâhîye lede'l-arz takrîrinve evrâk-ı sâ'ire manzûr-ı hümayûnum olmuştur. Vakf-ı mezbûr Çağal-zâde Vakfı misüllü bir hüsn-i sûret virilmek sevâb-ı âzîm olur.Tıbk-ı takrîrin mücebince tanzîm eylesün deyü mübârek hatt-ı şerîf inâyet-redîf-i şahâne şerefbaş-ı sudûr olmağla mantûk-ı münîfi ve müceb-i muktezâsı üzere Hazîne-i Âmire'de mahfûz Küçük Evkâf Muhâsebesi Defterlerine nazar olundukda Nezâret-i müşârûn-ileyhde âsûde evkâfdan evkâf-ı müşârûn-ileyhimâ mülhakâtı evkâflarının yevmî yetmiş def'a yevmî elli akça vazîfe ile tevliyetleri İbrâhim Han-zâde aslah ve ekber ve erşed evlâd-ı vakıfdan Yusuf Beyefendi İbn-i Es'âd Beyin ber müceb-i şart-ı vâkıf el-yevm bâ-berât-ı âlî-şân üzerinde olduğu Vezîr-i Âzâm Esbâk Müteveffâ Şehid Mehmed Paşa İsmihân SultanEvkâf-ı Şerîfeme medyûn olub idâreden kaldığına mebnî du'â-gûy vazîfesinin kadîmine ve muhaddidine usûl-i vâkıfdan hâric vezâ'ife mutasarrıf ve mutasarrife olanlardan bilâ-veled fevt olanlarının vazîfelerinden bir akçası âhara virilmeyüb şart-ı vâkıf ne vecihle ise ol mikdâra tenzîl oluncaya kadar cümlesi vakıf-mânde olunması her vechile evkâf-ı mezkûreye enfa'-ı hayırlı idüğü zâhir ve ma'lûm olan hâlâtdan olmağla gerek kadîm-i i'tibâr itdikleri ve gerek sonradan deyn içün ifrâz ve bedelleri evkâf-ı müfettişi sicillâtına sebtve kayd ile tâliblerine fûrûht olunan du'â-gûy vezâ'ifine ve usûl-i vâkıfdan hâric vezâ'ife mutasarrıflar olur bilâ-veled vefât idenleri olur ise vazîfeleri kaydları terkîn cümlesi vâkıf-mânde kılınmak üzere muhâsebe-i mezkûreye kayd ile tezkire-i evvel bulunanlar ve evkâf müfettişi bulunanlar efendiler taraflarına ve Rû'ûs-ı Hümayûn Kalemi'ne ve cânib-i vakfa iktizâ' iden ilm ü haberleri başka başka virilmek deyü bin iki yüz yirmi altı senesi sâferinin yirmi dördüncü günü (M. 22 Mart 1811) târîhinde beyaz üzerine musahhâh sâdır olan fermâ[n]-âlî mantûkunca ber-minvâl-i muharrer evkâf-ı müşârûn-ileyhimâdan gerek kadîm-i i'tibâr itdikleri ve gerek sonradan deyn içün ifrâz ve tâliblerine fûruht olunan ve bilâ-hıdmet ta'âm-hâr vevazîfe-hâr vezâ'iflerinemutasarrıf ve mutasarrife olanlardan bilâ-veled fevt olub ber müceb-i şürût-ı muharrere vezâ'ifleri mütevellî-i vakfın inhâ'sıyla bâ-fermân-ı âlî kaydları terkîn olunan sekiz yüz bu kadar akça vezâ'iflerin vakıf-mânde olduğu muhâsebe-i mezkûreden der-kenâr olunmağla fi-mâ-bâ'd vakf-ı mezbûr mukâta'âtlarının iltizam vakfı duhûlünde mütevellî-i vakf temessükü üzerine

pençe ve sahh-ı âlî olarak mültezîmine virilmek ve vâki' olan mahlûlâtı mütevellî-i vakf takrîr idüb evkâf müfettişi efendiye ba'de'l-havâle mu'âccelenin karâr-dâdesini i'lâm ve ol vechle temessükü i'tâ' kılınmak ve başluca bir ta'mîrât vukû'unda ma'rifet-i şer ve nâzır ma'rifetiyle ba'de'l-keşf vakfın masârifât-ı âdiyesine hâlel gelmemek vechle mevcûd akçası var ise ol vechle ta'mîr ve termîm olunmak ve mütevellî bilâ-izn akça sarf ider ise hisâba mahsûb olmamak ve her üç mâhda bir kerre me'mûrlar ma'rifetleriyle hisâbları rû'yet ve îrâd ve masârifât defterlerine dikkat olunarak makbûlün-bih olduğu sûretde pençe ve sahh olmak el-hâletü hâzihi vakfın murâbahalıkülliyetlü duyûn ve nemâ için mukaddemen vakıf-mânde olub bu def'a küşâd olunacak sekiz yüz akça du'â-gûyunun beher akçası ellîşer gurusdan ashâb-ı duyûna virilerek iktizâ' iden senedâtın i'tâ' ve du'â-gûy-ı mezbûreye mutasarrıf olanların bilâ-veled fevti vukû'unda mutasarrıf olduğu vazîfesi ne mikdâr ise bir akçası ketm ve ihfâ' olunmayarak tamâmen vakf-mânde olunmak ve sâlifü'z-zikr Cağal-zâde Vakfı hakkında cârî olan usûl ve şürût-ı vakf-ı mezbûrda dahi ber-tıbkıhî? icrâ' ve ilâ-Mâşallah u Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulmak üzere Küçük Evkaf Kalemine kayd ve Anadolu Muhâsebesi ve vakf-ı mezbûr defterleri ve Rü'ûs-ı Hümâyûn ve Evkâf Müfettişi efendi taraflarına başka başka ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında fî 21 Câ Sene 1233 (M. 29 Mart 1818) târihindebeyâz üzerine musahhah sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Küçük Evkâf Kalemî'ne kayd olunub Tezkire-i Evvel bulunan efendi hazretlerine ve evkâf müfettişi bulunan fazîletlü efendi tarafına ve vakf-ı mezbûr defterlerine ve Anadolu Muhâsebesine başka başka ilm ü haberleri i'tâ' olunmağla vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi i'tâ' olundu.

69. Belge:

Bu def'a vefât iden Cüce Mustafa Ağa'nın Matbah-ı Âmire'den yevmiyye beş çift nân-fodla ve iki kıyye lahm ve şehriye dört kile ...ve onvukiyye revgan-ı sâde ve on kıyyeasl-ı ta'yînâtı mahlûl olub bi'l-cümle ta'yînât-ı mahlûle-i mezkûresinin Topkapu Bağçevânlarına tahsîsi husûsuna irâde-i seniyyeye müte'allik olmayub ol bâbdaemr-i hümâyûn şeref-yafte-i sünûh olmağla mücebince iktizâ'-yı nizâmı i'lâm olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın ber-mantûk-ı fermân-ı âlî ta'yînât-ı mezkûre bâ-emr-i hümâyûn-ı inâyet-makrûn -ı şâhâne Topkapu Bağçevânlarına tevcih ve ihsân-ı hümâyûn buyurulmaktakrîriyle ta'yînât-ı merkûme ber-müceb-i irâde-i hümâyûn hademe-i mezkûreye tevciholunub ta'yînât-ı mezkûreniniktizâ' iden tezkireleri virilmek üzere musaddak hazret-i şehriyârî ve Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne ilm ü haberleri i'tâ' olunmak fermân buyurulmağın Baş Muhâsebeye kaydolanupkalem-i mezbûra ilm ü haberi i'tâ' olunmağla Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 14 C?.Sene 35 (M. 29 Mart 17820)

70. Belge:

Mektûbî-i Hazret-i Defterî Seyyid Halil Efendi müstakim ve mücerrebü'l-etvâr ise de müddet-i vâfireden berü mübtelâ olduğu illet takrîbiyle rûkûb ve nüzûle kudret-yâb olamadığından yerine âharının ta'yîni icâb-ı maslahat olub ancak mûmâ-ileyh Seyyid Halil Efendi kırk seneyi mütecâviz sefer ve hazarda umûr-ı mühimmede istihdâm ile sebkât iden hıdmet ve emeğine mükâfat olarak âhir ömründe zikr olunan mektupçuluk hıdmetine nâ'il olmuş ve hasbe'l-kader medâr-ı ma'âşolacak âhar mahalden bir gurus îrad tedârikine muvaffak olamamış olduğundan ihtiyârlığına merhameten defter emîni esbâk el-Hacc Abünnâfi Efendi merhûmun şeyhûhâtî derece-i kemâle resîde olduğundan bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şâhâne mevkûfdan üç bin ve hıdmet-i mübâşiriyeden üç bin kicem'an senevî altı bin gurus medâr-ı ma'âş inâyet ve ihsân buyurulmuş ve bundan mukaddem vefâtı takrîbiyle ma'âş-ı mezkûr mahlûl olmuş ve mevkûf-imezkûr

henüz kimesneye tevcih buyurulmamış ve hıdmet-i mübâşiriyye dahi kimesneye tahsis buyurulmamış ise de mevkûf defterinin mukaddemen bâ-takrîr, hâk-i pâ-y-ihümâyûn-ı şâhâneye arz ve takdîminde Abdünnâfi Efendi'nin mahlûlû tevzi' i olmayub dursun belki müstahıkkı zuhûr ider deyü hatt-ı hümayûn-ı şâhâne sudûr buyurulmuş idüğü tahkîk olmağla bu takdîrce mûmâ-ileyh seyyid Halil Efendi ol vechile müstahakk ve sezâvar olduğuna binâ'enzikr olunan hıdmet-i mübâşiriyyenin bundan böyle müterâkim olan mahlûlâtıdan emsâlimisüllü üç bin guruş ve ve mevkûfdan üç bin guruşî'tâ'sına irâde-i seniyye ta'alluk ider ise senevî altı bin guruşa balığ olub ber-muktezâ-yı vakt ü hâl ol mîkdâr ma'âş ile dâ'iresi idâre edemeyeceğinden masârifât-ı vâk'asına avn ve medâr olmak içün mûmâ-ileyhin zâtına mahsus olmak şartıyla Defterdâr-ı Âmîre bulunanlar taraflarından dahi senevîkişer bin guruş î'tâ' olmak üzere sekiz bin guruşa iblağ ve ol vechile mûmâ-ileyhe tevcih ve inâyet buyurulması husûsuna müsâ'ade-i seniyye erzân buyurularak Baş Muhâsebe'ye kayd olunup mûmâ-ileyh tarafına sûreti Ru'ûs-ı Hümayûn ve Âmedî Odası ve kâtibi-i âharı tarafına ilm-i haberi î'tâ'sıyla tesviyesi husûsu bâ-takrîr lede'l-arz takrîr-i mezkûr bâlâsına midâd-ı sürhle şerh virilerek Rikâb-ı Hümayûn-ı Mülûkâne'ye lede'l-arz defterdârın takrîri ve şerhde beyân olduğu üzere tanzîm oluna deyü hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne şeref-rîz sudûr olmağla mücebince tanzîmine mübâderet olmak bâbindasâdır olan fermân-ı âlî mücebince şeref-yafte-i sudûr iden hatt-ı hümayûn-ı şâhâne ve sâdır olan fermân-ı âlî mücebince mektubçuluk maddesinin iktizâ'sı icrâ' olunmuş olunmağla ma'âş maddesi dahi Baş Muhâsebe'ye kayd ile sûreti ve derûn-ı takrîrde muhrrer mahallere ve hazîne kâtibi efendi ve defterlerine ilm ü haberleri tahrîr olunmak fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub sûreti ve Âmedî Odası'na ve kâtibi efendi tarafına ve hazîne kâtibi defterlerine ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümayûn'a dahi iş bu ilm ü haber virildi.

36.SAYFA:

71. Belge:

Esâmî bey' ü şîrâsı herkesin nâ'il olacağı askerî dirliğine suhûletli neyli mûcib ve i'tibârât-ı sâbıkayı mahv ider hâlâtıdan olduğuna binâ'en bu husûsî taharrî vâcibe-i zimmet-i sadâkatleri olan hulefâ ve ketebe ve sâ'irenin kemâ-yenbağî dikkat eylemeleri lâzım olub iğmâz ve müsâamaha vechiyle hareketi ihtiyâr her kağısından zâhir ve bedîdâr olur ise ocak ağaları ve kâtibleri derhâl Der-adl'e ifâde ve ihbâr ile bu makûlelerin te'dîb olunmaları fermân-ı hümayûn-ı cihân-dârî buyurulan nizâm-ı hâl-i askerî levâzımının akdemi ve dâ'imâ ri'âyet ve dikkat vâcib ve muktezâ olduğundan ocaklara başka başka tenbîh olunmak husûsuna irâde-i aliyye ta'alluk itmekle sipâh ve silahdâr ve bölükât-ı erba'a ocaklarından akça ile bey' ü şîrâ tarîkiyle esâmî alına geldiği ve bu bahâne ile mahlûlâtı ketm ve ocakların nizâmını muzmahill idecek rütbe-i hâlât vukû'u mesmû'-ı hazret-i cihân-bânî olmakdan nâşî fî-mâ-ba'd o makûle bey' ü şîrâ tarîkine cür'et vukû' bulur ise beher hâl kalemde ...mevâddan olmağla bey' ü şîrâ töhmetinde bulunanlar mâddesi beyânıyla tevkekkuf, derhâl Bâb-ı Âsâfî'ye arz olundukda o makûlelerin ocakdan tard ve muhkem te'dîb olunmaları ve ba'zı esâmî nizâ'ı vukû'uyla dahi aralık aralık ocak ağaları tarafından filan vakitte ocaklu muvâcehesinde esâmîsini fûrûht eylemiş idi deyü askerî dirliğinin hilâf-ı kanûn-ı kadîm fûrûhtu lafzı i'lâmâta derc oluna geldiği müşâhede oluna gelen mevâddan olmağla fî-mâ-ba'd bey' ü şîrâ keff-i yed ta'bîri hîn-i iktizâ'da i'lâm ve ba'dehû derc olunmak lâzım gelir ise madde nizâ'ı hangi ocakda ise zâbitân ve hulefâsının muhkem te'dîb olunmalarçün Süvârî Mukâbelesi'ne kayd ve Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına ve ocakhâ-i merkûmeye başka başka ilm ü haberleri î'tâ' olunmak deyü fî 11 R. Sene 198 (M. 4

Mart 1784) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî, Mukâbele-i Süvârî Kalemi'ne kayd olunub Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

72. Belge:

Sipah ve Silahdâr ve Bölükât-ı Erba'a Ocaklarından ve mukâta'âtdan mahlûl vukû'unda mu'tâd üzere tevcîh olundukda kalemlerinden ilm ü haberleri alunub derhâl Rû'ûs-ı Hümâyûn'ı tahrîri de'b-i kadîm iken birâz müddetden berü erbâb-ı hîleden ba'zıları inhâ' ve ihbâr eyledikleri mahlûlâtı birer bahâneye mebnî te'hîr ile bir iki mâh ve ba'zen dahi ziyâde evkât mürûruyla rû'ûs ve tezkîre idüldükleri ecilden mahlûle virdikleri esâmîler icmâle dahi idhâl ile hasâret-i mîrîye cesâret itdikleri ihbâr olunmağla imdi fî-mâ-ba'd mahlûl vukû'unda ilm ü haberi alınmak üzere kaleme vardıklarında der-'akab Ru'ûs Kalemi'ne götürüb rû'ûsu tahrîr itdirilmek için ilm ü haberi ahza varan kimesneye tenbîh ve ifhâm ve eğer adem-i i'tibâr ile bir hafta mürûrunda Ru'ûs-ı Hümâyûn mahalline kayd olunmaz ise o makûle ihbâr olunan mahlûl tamâmen hazîne-mânde olumak üzere defteri, Huzûr-ı Âsafî'ye arz olunmak ve iş bu şürût fî-mâ-ba'd düstûrû'l-amel olmak için Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ve Süvârî Mukâbelesi ve Anadolu Muhâsebesi Kalemlerine başka başka ilm ü haberleri virilmek deyü fî 17 M. Sene 186 (M. 20 Nisan 1772) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî, Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ve hıfz olunmağla vech- meşrûh üzere Süvârî ve Anadolu Kalemlerine başka başka ilm ü haber kâ'imeleri virildi.

73. Belge:

Tersâne-i Âmîre ...Mehterân-ı Hayme-i Hâssa

Mülâzım-ı ser-bölük Hasan Veli Viranşehir ...

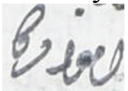
Mehterân-ı Hayme-i Hâssa Ocağı'nda bâlâdamuharrer birinci bölükde yevmî on iki akçaesâmîyemutasarrıf, mezkûr Hasan, Ocak-zâde olub ve külle yevm Hazîne-i Âmîre'de akça ta'dâdıyla müstahdem ve emekdâr olmağlabundan böyle Ocağı-Âmîre'de ser bölüğün gedüğü mahlûlü vukû'unda kendüye diğer arz virilmek üzere Piyâde Kalemi'nde esâmîsineşerh virilen mülâzemet senedi i'tâ' buyurulmak ricâsıyla Ser-Mehterân-ı Hayme-i Hassâ Ağanın bir kıt'a memhûr i'lâmı bâlâsına fî 27 M. 1223 (M. 25 Mart 1808) târîhinde i'lâmı mücebince mahalline kayd ve senedi i'tâ' olunmak deyü sâdır olan fermân-ı âlî mücebince mahalline kayd olunub fî-mâ-ba'd ocakda evvelen ser-bölük mahlûlü vukû'unda merkûmaverilmeküzere Piyâde Mukâbelesi'ne kayd ve esâmîsine şerh virmekle yedine iş bu Ser-bölüğün mülâzımı senedi i'tâ' kılındı.

37.SAYFA:

74. Belge:

Seyyid Hasan ve Seyyid Mehmed nâm kimesnelerin takdîm eyledikleri bir kıt'a arz-ı hâlleri mefhûmundaber vech-iştirâk mâlikâne uhdelerinde olan gümrük-i İskele-i AlaiyyeMukâta'ası mâlından ilhâk olunan ba'zı kimesnelere tevcîh ve ta'yîn olunan hintanın mikdâr-ı yevmiyyesi altmış vukiyyeyi tecâvüz eylediğinden gayrîhîn-i hisâbda beher kıyyesi fî'ât-mîrîyye üzre ikişer akçadan hisâb ve ol vechile deynlerine mahsûb olunur iken ashâb-ı hintadan ba'zıları tama'-ı hâmından nâşî mutasarrıf oldukları hintalarının aynen i'tâ'sı bâbında birertakrîbisdâritdirdikleri evâmir-i şerîfeyi sened ittihâz iderek mu'ayyen olan hintalarının fî'ât-ı mîrîyye üzere îcâb iden bahâlarını kabulden imtinâ' birle kimi aynen ve kimi dahi bir vukiyyesine yirmişer akçadan bahâsınmutâlebe ile ta'cîz ve rencideden hâlî olmadıklarını beyân birle mâl-ı mukâta'ayı kesrden ve kendüleri gadrden himâyet ba'd-ezîn mukâta'a-i mezbur mâlından almak üzere o makûlehinta mutasarrıflarının müstahakk oldukları hintalarıaynen verilmek üzereverilenevâmir kaydlarıref' ve terkîn ve îcâb iden bahâları fî'ât-ı mîrîyye üzretaraflarından i'tâ' olunmak için mukaddemmâlikâne mutasarrıfları taraflarına virilen emr-i şerîfin der-kenârı mücebince bu def'a dahi müceddeden bir

kıt'âemr-i şerîf sudûrunu istid'â' ve inhâ' masraf-ı Alâiyye mutasarrıfı ve kadısının virdikleri arz ve i'lâmı ibrâz etmeleriyleder-kenâra havâle olundukda mukâta'a-i mezbûre mâlından almak üzere yevmîki vukiyye hintaya mutasarrıf Şeyh el-Hacc Abdurrahman Efendi ve yevmî beş vukiyye hintaya mutasarrıf Şeyh Mustafa Efendi ve dört vukiyye hintaya mutasarrıf Mehmed Selîmî Efendi ve iki vukiyye hintaya mutasarrıf Seyyid Mehmed Emin Efendi ve üç vukiyye hintaya mutasarrıf Şeyh el-Hacc Hafız Halil Efendi nâm kimesnelerin inhâ' ve istid'â'larına mebnî mutasarrıf oldukları mezkûrî'l-mikdâr hintaları mahallinden aynen virilmek üzere tevârih-i muhtelifle ile evâmir-i şerîfe virilmiş olduğu ve bu makûle bâ berât-ı âlî hintaya mutasarrıf olanların müstahak oldukları hintalarının lâzım gelen bahâsı fî'ât-ı mîrîyye üzere ikişer sağ akçadan virilüb ziyâde ve aynı mutâlebesiyle ümenâ-yı mukâta'aya ta'âddî rencide olunmamak için mukâta'a-i mezbûre mutasarrıflarından Seyyid Halîl nâm kimesnenin inhâ' ve istid'â'sına mebnî diğer emr-i şerîf virilmiş olduğu ba'de'l-ihrac kâ'ide-i mer'îyye muktezâsı su'âl olundukda bu makûle mukâta'at-ı mîrîyye emvâlinden aynı hintaya mutasarrıf olanların hintaları mahallinde aynen müsemmenen i'tâ'sına dâ'ir şürût-ı mahsûsa kaydı olmayub o makûle hintanın fî'ât-ı mîrîye üzere icâb iden bahâsı ashâb-ı mukâta'anın rû'yet olunan muhâsebelere idhâl ve mahsûb olunu geldiğine binâ'en aynen virilmek. ve-yâhûd bedelen i'tâ' olunmak ümenâ-yı mukâta'a ile ashâb-ı vezâ'if beynlerinde ...faysal virülü gelen mevâddan olmağla bu sûretde der-kenârlar nâtik olduğu üzere gerek aynen virilmek üzere sâdır olan evâmir-i aliyye mazmûnu ve gerek ikişer akçadan ziyâdemâl-ı mukâta'aya mahsûbu muğayir-i şürût-ı mer'îyye ve mûcib-i hasârât-ı mîrîyye olduğu Baş Muhâsebe'dender-kenâr olmağın fî-nefsi'l-emr bu makûleye aynı hinta virilmek üzere olan evâmir-i şerîfe, şürût-ı mer'îyyenin hilâfına olmağla bu def'a şeref-yafte-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn ve sâdır olan fermân-âlilerin mücebince o makûle hilâf-ı şürût virilen evâmirin kaydları ref' ve terkîn olunub ba'd-ezîn ashâb-ı vezâ'if aynı hinta mutâlebesiyle ta'cîz ve tasdî'a ibtidâr eylediklerinde yedlerinde olan berâtları mücebince aynı hintalarının mahsûbu üzere beher kıyyesi ikişer akçaya tebdîlile müceddeden vazîfe olarak yine mâl-ı mukâta'adan tevcîh olunmak ve ashâb-ı mâlikâne dahi mahsûbundan noksan teklif itmemek üzere emr-i şerîf tahrîri bâbında. takrîr ve arz olundukda mücebince Hameyn Mukâta'asına kayd olunub emri tahrîr ve Rû'ûs-ı Hümayûn Kalemi'ne başka ve hilâf-ı şürût ashâb-ı

vezâ'if yedlerine virilen evâmirin ¹⁵⁹ kaydları terkîn olunmak üzere Anadolu Muhâsebesi'ne başka ilm ü haberleri virilmek ferman buyurulmağın emri ve Anadolu Muhasebesi'ne ilm ü haberi virilmekle vech-i meşruh üzere Ru'ûs-ı Hümayûn'a iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi. Fî 27 R Sene 212 (M. 19 Ekim 1797).

38.SAYFA:

75. Belge:

Dergâh-ı Âlî Kapucubaşlılarından hâlâ Silahdâr AğasıŞehsuvar-zâde Mir Hamdullahdâme mecdühûnun Der Sa'adetetaktîm eylediği takrîrimefhûmunda ocağ-ı mezkûreye ağa olanlara tahsîs olunan Hayrabolu ve Çorlu'davâki' hassbin iki yüz altı (M. 1791) senesine mahsûben selefi Dergâh-ı Âlî Kapucubaşlılarından Süleyman dâme mecduhû tarafından mart duhûlünde der-'uhde ve iltizâm olundukdan sonra ağalık-ı mezkûr iş bu tevcîhât-ı hümayûnda mûmâ-ileyhe tevcîh ve ihsân-ı hümayûn olduğuna binâ'en hass-ı mezkûrun zabtı her ne kadar martibtidâ'sından isedahi ber-muktezâ-yı kanûn, vakt-i hasâd mu'teber olduğundan gayrı hâss-ı mezbûrun civârı olan Baba-yı Atîk ve Pınarhisârive Bergos kazâlarından mûmâ-ileyhe vârid olan i'lâmât mantûkunca

¹⁵⁹ Evâmir kelimesinde yazım yanlış var.

vakt-i hasâd henüz duhûl eylemediğine mebnî zabtıkendüye â'id olduğundan selefiyle beyenlerinde münâza'a' vâkî' olub ancak selefi mûmâ-ileyh mağduriyetinden nâşî hâss-imezbûru ber-vech-i muharrer iltizâm itmek hasebiyle iddi'âsında ısrâridüb mûcâb olmayacağı ve beher sene ağa nasb olanlar hass-ı mezkûr senede bir def'a iltizâm eylemesi menâsıbının âdet-ı kadîmesinden olubselefi mûmâ-ileyh zabt eylediği hâlde bi-mennihi Te'âlâ sene-i âtiyede vâkî' olacak tevcîhât-ı hümâyûnda menâsıbdan infisâlından sonra hasâd vakti duhûl ideceği cihetden halefi dahi ber-mûceb-i kânûn hasâddan i'tibâr ileiddi'âya tasaddî ideceği rû-nümâ olub zabt eylediği takrîrce menâsıbın â'idâtından olan hass-ı mezbûr bir sene zarfindazab olmamak lâzım gelüb kendüye gadri mûceb olduğundan selef ve halef beyinde kat'-ı rişte-i münâza'a mümkünolamayacağı beyânıyla fî-mâ-ba'd hass-ı mezbûr zımnında halef selef miyanelerindekîl u kal olmamak için hass-ı mezbûrunzabtı vakt-i hasâddan i'tibâr olunmayub beher sene ağa olanlar taraflarından senede bir def'a iltizam olunmak şartıyla iş bubin iki yüz yedi senesine mahsûben tarafından ve sekiz senesi halefi cânibinden iltizâm ve sene be sene bu vecihle zabt ve rabt olunmak üzere nizâma rabt olunub nizâm-ı mezkûr, düstûrî'l-amel tutulmak bâbında emr-i şerîf sudûrunu istid'â' ve Defterhâne-i Âmire'de mahfûzdefter-i icmâle mürâca'at olundukda Vize Sancağı'nda Hayrabolu Nâhiyyesine tâbî' on iki bin akça ... Karye-i tasarruf ma'-yörügân ve Çorlu Nâhiyyesine tâbî' sekiz bin, sonra Vasi Karyesi'nin dört bin akça ifrâziylabirikirilüb on altı bin akça bir icmâl ve icmâl-i mezbûr tamâmen ber-vech-i arpalık ser-silâhdârâna mahsûs olduğu mestûrve mukayyed bulunmağla ber-vech-i muharrer Divân-ı Hümâyûn'dan emr-i şerîf tahrîr ve Ru'ûs-ı Hümâyûntarafına ilm ü haberi i'tâ'sı bâbında bi'l-fi'il Başdefterdâr olan Sa'adettü Mehmed Şerif Efendi Hazretleri i'lâm itmeğin i'lâmı ve sâdır olan fermân-ı âlîmûcebince Çorlu ve Hayrabolu Kazâlarına hitâben Divân-ı Hümâyûn'dan emr-i şerîf tahrîr olunub asl-ı telhîs ve fermân-ı âlîkalem-i mezbûrda hıfz olunmağla ru'ûs tarafına iş bu ilm ü haber ka'imesi virildi. Fî Evâsıt M. Sene 207 (M. 2 Eylül 1792)

76. Belge:

Dergâh-ı ma'lûm kapucubaşlarından el-yevm Hacıoğlu Bazarı'nda mukîm Sipâh Ağası Sür'at ve Silâhdâr Ağası Süleyman *dâme-mecdühûya* ve bölükât-ı erba'a ocakları ağaları ve zikr olunan ocakların kâtibleri *zîde-mecdühûma* ve zâbitân-ı sâ'ireye hüküm ki, bundan akdem Sipâh ve Silâhdâr Ocaklarının takımıyla bir mahalde kışlamalarına ve sâ'ir me'mûr oldukları mahalde bulunmalarına dâ'ir kânûn-ı cedîd olmak üzere mukaddem ve mu'ahhar ısdâr olunan hutût-ı hümâyûn-ı sünûh-makrûn mûcebince zikr olunan ocakların nizâmı olan ba'zı şerâ'ite rabt ile hatt-ı hümâyûn-ı azîmet-makrûn ile olduğu vechle nizâmılarına ve ale'l-husûs neferâtı yoklanmasına ibtidâr olunmak lâzım gelmiş olduğundan mu'ahharan Hacıoğlu Bâzârı'nda ikâmetleri karâr-gîr olmuş idi. Sipâh ve Silâhdâr ve ândamerbût bölükât-ı erba'a ocaklarından mukaddemen yoklama mukâbili ahz olunmuş olan mahlûlât kırk bin akça olduğundan mâ-'adâ sefer avdetinde mahlûl virilmesi kâ'ideden olmağla bu def'a Suvârî Mukâbelecisi Hâfız Mustafa tarafından takdîm olunan takrîrinde beyân olunduğu üzere ocakhâ-i mezbûrenin me'mûriyyetden afv birle Âsitâne-i Aliyye'me gelmeleri için otuz beş bin akça mahlûl virmeğe zikr olunan ocaklar rızâdâde ve müte'ahhid olmalarıyla kânûn-ı cedîd olarak şeref-yafte-i hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebince fî-mâ-ba'd zikr olunan ocaklar her ne mahalle ta'yîn olunur ise derhâl bilâ-tereddüd azîmet eylemeleri ve her ne vakit kendülerden bir mahalle me'mûr kılınmak üzere bin veyâ iki bin veyâhûd daha noksân veyâ ziyâde adam taleb olunur ise ocaklar zâbitânı matlûb olan ol mikdâr âdamı derhâl tedârik birle virüb mahall-i me'mûrlarına irsâl eylemeleri ve mahlûlât vukû'unda bir akçasını ketm itmeyerek aralık aralık ve husûsân ihrâc-ı

mevâcib esnâlarında tamâmen ve kâmilten kapuya arz itmeleri ve ba'd-ezîn sâdikâne hareketve hıdemât-ı şehin-şâhânemde müstakimâne bezl-i makdûr ve her ne gûne emr-i pâdişâhânem sudûr ider ise imtisâlinde sür'at eylemeleri şartıyla der-bâr-ı şevket-karâr-ı mülûkâneme vürûdlarına izin ve ruhsat-ı şâhânem erzânîkılındığını mübeyyen hatt-ı şerîf-iazîmet-redîfim şeref-bahş sudûr itmekden nâşî ruhsatı hâvî iş bu emr-i şerîfim isdâru ile olunmuştur. İmdi siz ki ağavât ve zâbitân ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz. Bu def'a tahdîd? olunan otuz beş bin akça mahlûlât bilâ-noksân te'diyeye ve fî-mâ-ba'd kânûn-ı cedîd olarak şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince bâlâda ... ve tenbîhâta kemâ-yenbağî ri'âyet itmeniz şartıyla Der-âliyeme avdetinize izin ve ruhsat-ı mülûkânem erzânî kılındığı ma'lûmunuz oldukda Hacıoğlu Bâzârı'nda hey'et-imecmû'anız iki ...ve doğru Der-âliyeme gelüb ibkâ'-yı şerâ'it ve tenbîhât-ı mezkûreye ri'âyet ve hilâfından ittikâ' ve mücânebet itmeniz bâbında

Fî Evâsıt N. Sene 206 (M. 7 Mayıs 1792)

39.SAYFA:

77. Belge:

Divân-ı Hümâyûn ve Ru'ûs ve Kîse taraflarında şâkirdânın kesreti olmak hasebiyle târîh-inizâm olan on bir senesi şabanı gurrenden iki sene tamâmına dek divân ve rû'ûs ve kîse taraflarına şâkirdân rû'ûsu virilmemek ve târîh-i nizâmından iki sene tekmiinde dahi kâtib-zâdelerden mâ'adâsına ise on iki neferden ziyâdeye müsâ'ade olunmamak fakat ayda bir nefer şâkird alınmak ve senede alınacak on neferin altısı Divân-ı Hümâyûn ve üçeri dahi rû'ûs ve kîse taraflarına virilen husûsî ve şerâ'it-i sâ'ire târîh-i merkûmda bâ-hatt-ı hümâyûn virilecek nizâm şürûtu üzere eğerçi senede on iki nefer şâkird alınub ancak sefer takrîbiyle umûr-ı mühimmenin kesreti olmak hasebiyle on iki nefer kadîr-i kifâyeden dûn olmağla el-haletü hâzihi i'lâm olunub rû'ûsları tahrîr olunmak üzere derdest olan arz-ı hâllerin rû'ûsları tahrîr ve ashâbına i'tâ' itdirilmek ve ba'd-ezîn târîh-i merkûmdan i'tibar ile mârrû'z-zikr on iki üzerine on iki dahi zammıyla yirmi dört nefere iblağ olunub ber-müceb-i nizâm beher mâh ikişer nefer şâkird alınmak ve alınacak yirmi dört neferin on iki neferi Divân-ı Hümâyûn'a ve altışar neferi Ru'ûs ve Kîse taraflarına virilen husûsî nizâm-ı merkûme zîr olunub Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına ilm ü haberi i'tâ'sı husûsî bâ-takrîr mücebincetanzîmine irâde-i seniyye müte'allık olmağla şürûtu sâ'ire kemâ-kân icrâ' olunmak ve takrîr-i mezkûr, nizâm-ı merkûme zîrolunub Ru'ûs-ı Hümâyûn'a ilm ü haberi virilen ...şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı âliye imtisâlen takrîr-i mezkûr nizâm-ı mezkûrzeyle birle-asl-ı fermân-ı âlî Divân-ı Hümâyûn Kalemi'nde hıfz olunmağla Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına ber-vech-i muharrer iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 19 R. Sene 216 (M. 29 Ağustos 1801).

78. Belge:

Hayme-i Hâssa Mehterbaşısı İsmâ'il Ağa'nın Mübârek Rikâb-ı Kamer-tâb-ı Hüsrevâne'ye takdîm eylediği arz-ı hâl mefhûmunda Hayme-i Hâssa Ocağı'nda leyl ü nehâr umûr-ı mühimmede müstahdem olan baş ve ikinci kâtibin yevmiyyeleri kalîlve sâ'ir ocaklar misüllü ta'yîn ve mevkût ve atıyye gibi ... idecek bir nesneleri olmadığından merkûmanın zarûret-i hâlleri ber-kemâl olduğundan mârrû'z-zikr iki nefer kâtibe medâr-ı mâ'âş olacak senevî atıyye-i şâhâne ...olmasını tahrîr ve istid'â'-yitmeğin? kuyûda mürâca'at olundukda beher sene tevcîhât-ı hümâyûnda Hayme-i Hâssa Mehterbaşısı Ağaya yedi yüz elli ve ocak-ı mezkûr kethüdâsına beş yüz ve Sadr-ı Âlî Mehterbaşısına iki yüz elli gurusukitevzî' olunan atıyye-yi şâhâne defterinde Mehterhâne-i Âmire Ocağı'na cem'an bin beş yüz gurusuk atıyye virildiği mukayyed olub Mehterhâne-i Âmire Ocağı kâtiblerine atıyye virildiğinin kaydı bulunmadığı beher sene evâ'il-i şa'bânında vukû'-yâfte olan tevcîhât-ı hümâyûn akibinde Hâcegân-ı Divân-ı

Hümâyûn'dan ba'zılarına münâsibberât ve Divân-ı Hümâyûn ketebesine ve Mektûbî-i Sadr-ı Âlî ve kâtib efendi ve Amedî hulefâsına ve sâ'ir hademe-i Divân-ı Aliyye'den ba'zılarına atıyye-i şâhâne olarak i'tâ' ve tevzî' olunugelen mebâligden iki yüz dokuz senesinde (M. 1794/1795) altmış bin beş yüz elli guruş ve iki yüz on senesinde (M. 1795/1796) ma'a-zamm altmış iki bin iki yüz doksan guruş iken ziyâde olarak nihâyet iki yüz on beş (M. 1800/1801) senesine tevcîhâtı günü ma'a-Ordu-yı Hümâyûn doksan bir bin üç yüz otuz beş guruşa bâliğ olub bu takdîrce iki yüz dokuz senesine kıyâsen otuz bir bin guruşa karîb fazla bulunmadığından gayrı evâhir-i şa'ban-ı şerîfde ma'a ordu yüz kırk bir bin guruş dahi mevkût nâmiyla virülü gelüb bu maddeler kıstın mevâcibi akibinde olmak mülâbesesiyle tedârikinde ziyâde usret çekildiği cümle indinde zâhirve bir çâresine bakılmaz ise daha ziyâde olduğu hâlde bir dürlü tedârik olunamayacağı bâhir olmağla inşa-Allâhu Te'âlâ Ordu-yı Hümâyûn Der-aliyye'ye geldikte o tarafda mücedded virilen atıyye tenzîl ve bâ'd-ezînatıyye defterine müceddedenidhâl ve zamm olunmayub mahlûlü var ise mahlûlünden doldurulmak ve aralık aralık nâ-müstahakk olanlar ve ba'zı hatıra mebnî virilen mümkün otuz akça fûrû-nihâde olunarak geçen sene misüllü yetmiş bin guruşa tenzîl olmak üzere nizâm rabtı enseb mülâhaza olduğu bâ-takrîr lede'l-arz sâdır olan fermân-ı âlî mücebince iş bu nizâm düstûrû'l-amel tutulmak üzere Baş Muhâsebe'ye kayd olunub sene-i sâbika evâ'il-işevvalinde Amedî Efendiyeve ... Halîfesine ilm ü haberleri virilmiş olduğu Baş Muhâsebe'den ba'de'l-ihrac mehterbaşı mûmâ-ileyhin istid'â'sı irâde-i seniyyeleriylevirilen nizâm-ı mezkûra muğayyir ise dahi mutlaka bir mikdâr ma'âş ta'yîn olunmasını bâ-takrîr lede'l-arz sâdır olan fermân-ı âlî mücebince nizâm-ı mezkûreye hâlel gelmeyerek mahlûl vukû'unda ... olunmak ve sâ'ire sirâyet itmemek şartıyla ocağa ...oluna.Dört yüz guruş ve kâtib-i sânisine iki yüz guruş atıyye tahsîs ve ta'yîn ile atıyye defterine idhâliçün Baş Muhâsebe'ye kayd ve Amedî Efendi tarafına ilm ü haberi i'tâ'sı bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub kâtib-i merkûmanın ol mikdâr atıyyeleri, atıyye defterine idhâli olunmak üzere Amedî Efendi tarafına iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 15 Ca. Sene 216 (M. 23 Eylül 1801)

79. Belge:

Dergâh-ı Âlî Humbaracı ve Lağımcı Ocakları civârında vâkî' Hendesehâne-i Hümâyûn hâcesi olan müderrisîn-i kirâmdan Abdurrahman Efendi bu def'a hâcelikden azl ve ikinci halîfe olan Hüseyin Efendi bâ-hatt-ı hümâyûn-ıazîmet-makrûn hâce nasb ve ta'yîn olunub ol vechle ikinci halîfelik mahlûl ve yeri hâlî kalmağla mûmâ-ileyh Hüseyin Efendi'nin yerine bir ikinci halîfe nasbçün Mühendishâne-i Hümâyûn'a varıldıkda üçüncü halîfe Hâfız Mehmed Emîn ve dördüncü halîfe Akçacı Hâfız Abdullah ve beşinci halîfe olan Selîm imtihtandan nûkûl vebizler olduğumuz gediklere kana'at ideriz deyü cevâb virdiklerinde imtihtâna tâlib ve râğıbmühendis-hâne baş mülâzım olub bi'l-imtihtân tımâr ahz idenlerden Masdarcı?-zâde Hüseyin ve Seyyid İbrâhim ü Edhem ve el-yevm Başmülâzım olan Seyyid Mehmed Ali'ye usûl-i hendesenin makâl-ı sâlisden el-yevm Hendesehâne Hâcesi Hüseyin Efendi ders ta'yîn eyleyüb hâlâ Tersâne-i Âmire Mühendishâne hâcesi Seyyid Osman Efendi ve ocağ-ı mezkûr kâtibi Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûn'dan İbrâhim Efendi mümeyyiz olub hâlâ Şikk-ı Sâni ve İrâd-ı Cedîd Defterdârı Muallim Asker Nâzırı Atûfetü el-Hâcc İbrâhim Reşid Efendi ve sâ'ir huzûru lâzım gelen ashâb-ı fenn dahi mevcûd oldukları hâlde merkûm Seyyid İbrâhim Edhem cümlesindenaliyyü'l-âla ve su'âle kâvî cevâb virüb ve merkûm Masdarcı?-zâde Hüseyin oğlu...karîb?ve Başmülâzım Seyyid Mehmed Ali vasat-kûb oldukda mukaddem imtihtândan nûkûl iden üçüncü halîfe-i merkûm Seyyid İbrâhim Edhem mu'arrız olmayub tekrâr imtihtân olurum deyü iddi'â idildiğinde yine

usûl-ihendesenin makâle-i evvelinden merkûmâta ders ta'yîn olunub tekrâr imtihân olduklarında merkûm Seyyid İbrâhim Edhemyine küll-i evvel aliyyü'l âla?ve su'âle kâvî cevâb vermekle merkûm Seyyid İbrâhim Edhem vezîr? Mahmud'un Paşa Sancağı'nda Siroz Nâhiyesi'nde ... nâm karye ve gayrıdan dört bin dört yüz elli yedi akça hâsıl-ı senevîsi beş yüz guruş mutasarrıf olduğu tımârına hâlel gelmeyüb Hüseyin ...mutasarrıf olduğu tımâr-ı mezkûr evlâdına tevcîh olunmak şartıyla Seyyid İbrâhim Edhem ikinci halîfe nasb ve ta'yîn olunmak husûsunu hâlâ Humbaracılar Ocağı Nâzırı Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûn'dan İsmâ'il Kâmil Efendi'nin takdîm eylediği takrîri Rikâb-ı Hümâyûn-ı Mülûkâneye lede'l-arz şeref-yafte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince halîfe-i sâni nasb ve Baş Muhâsebe'ye kayd ve iktizâ' iden mahallere {...} âlî sâdır olmağın mücebince sâ'ir mahallere ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalem[i']ne iş bu ilm ü haber virildi.

40.SAYFA:

80. Belge:

Hâlâ Tezkire-i Evvel Ahmed Bey Efendi'nin Rikâb-ı Hümâyûn'a takdîm eylediği takrîri mefhûmunda Nezâret-i Hazret-i Sadr-ı Azâmi'de olub öteden berü nizâmât, tezkire-i sâni bulunanlar efendilere ihâle olunan Cağal-zâde Vakfı ta'bir olunur Rüstem Paşa Mihr-i Mâh Sultan ve Ha[t]iceve Ayşe Sultan Evkâflarının bi'l-meşrûta sâbık mütevellîlerinin adem-i idârelerinden nâşî vakf-ı şerîfi, sarrafa ve esnâfa üç yüz bu kadar kîse akça düyûna giriftâr ve vakf-ı şerîfi mezkûrun düyûnu te'diye olmadığı sûrette külliyyen harâb olacağı âşikâr olduğuna binâ'en vakf-ı mezkûrun bir sene idâresi düyûn-ı vakfa te'diyesi bâ-hatt-ı hümâyûn ve bâ-fermân-ı âlî mûmâ-ileyh Ahmed Bey Efendi'ye ihâle buyurulub düyûn-ı mezkûrenin tanzîmiçün müceddeden bâ-hatt-ı hümâyûn üçer bin akça du'â-gûy vazîfesi ücerâat?ve sarrâf ve ashâb-ı düyûna değer-bahâsıyla fûruht ve îrâd-ı vakf-ı mûmâ-ileyhden kabz ve bir sene tamâmına dek Üsküdar'da ve Tekfur Dağı'nda ve Sapanca'da vâkî' cevâmî' ve imâretleri masârifî vazîfeleri tamâmen i'tâ' olunarak idâre ve ta'mîrâtü'düyûn?ve sâ'iri hayrâtları ta'mîrin rü'yet ve şürût-ı vakfa müşârûn-ileyhim icrâ' olunarak cümle düyûn ve umûr-ı vakfa kemâ-hüve hakkıhîsille-i âlîleriyle te'diye olunub gerek sarrafa ve gerek esnâfa düyûn-ı vakf olarak iş bu Muhâsebe Defteri nâtik olduğu efendi-i mûmâ-ileyh yedinde olan du'â-gûy vazîfesinden ve îrâd-ı vakfdan üç yüz on beş kîse akça yüz elli iki guruş, düyûn-ı vakf ashâbı yedlerine ma'rîfet-i şer'le tamâmen teslim ve yedlerinden hücec-i şer'îyyeleri ahz ve bir sene-i kâmile dahi vakf-ı mezkûrun cem'i masârifâtı ve vezâ'if ve ta'mîrât-ı sâ'iresi ber-müceb-i muhâsebe rü'yet olunub deyn-i vakf olarak yirmi iki bin yüz guruş bâkî kalmağla on yedi senesine mukâta'ât mâlından on altı senesine umûr-ı vakfı idâre eyledikten sonra bâkî kalacak fazladan iş bu yirmi bin bu kadar guruşu dahi mütevellî kâ'im-makâmı olan Tâhir Bey huzûr-ı şer'ide sarrâf-ı vakfa edâ kılmağla bu sûrette zikr olunan vakıfların sarrâfa ve sâ'ir esnâfa bir akça deyni kalmayub evliyâ'-i-ne'âmâEfendilerimizin himem-i seniyye-i veliyyü'n-nî'mâneleriyle zikr olunan evkâflar müceddeden ihyâ' ve vâkıf-ı sâni oldukları düyûn-ı vakf için iş bu takrîr-i âcizânemde muharrer muhdes olan üç bin akça du'â-gûy vazîfesinden iki bin beş yüz akçasıyla düyûn-ı vakfa te'diyesi müyesser olub bâkî kalan beş yüz akçası dahi yine vakıf-mânde olunmak şartıyla kaleminde kaydı tenzîl ve üç bin akçanın iki bin beş yüz akçası ibkâ' ve beş yüz akçası vakıf-mânde olunmak üzere hatt-ı hümâyûn-ı azîmet-makrûn-ı şâhâne keşidesiyle tekrâr vakf-ı şerîfi ihyâ' ve eğer bundan böyle mütevellî ve kâ'im-makâm bulunanlar vakf-ı şerîfi adem-i idâre ve müseyyebâne hareket ile düyûna giriftâr itmek lâzım gelür ise tevliye ve kâ'im-i makamlığı üzerinden ref' ve şürût-ı vakf üzere evlâd-ı vâkıfdan bir müdebbirine ihâle olunmak ve beher sene muhâsebeleri nâzırları olan efendiler ve evlâd-ı vakf ve iştirâk-i mürtezika huzûrlarında ma'rîfet-işer'le bekâm

bekâm rü'yet olunub hilâf-ı hareket olunmamak ve iş bu nizâmın Mâ-şâ-Allâhu Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulmak için Anadolu Muhâsebesi'ne ve defter-i vakfa ve Teftîş Mahkemesi sicilline kayd olunub iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmek bâbında takrîr olunmağın iş bu takrîr Rikâb-ı Hümâyûn'a arz u istinzân olundukda takrîr mücebince tanzîm oluna deyü mübârek hatt-ı hümâyûn inâyet-makrûn-ı şâhâne şeref-rîz sudûr olmakla şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn mantûkî üzere üç bin akça du'â-gûy vazîfesinin iki bin beş yüz akça kemâ-kân ibkâ' ve kusûr kalan beş yüz akçası vakıf-mânde olunmak şartıyla kaleminde kaydı mahallinden tenzîl olunub takrîrde muharrer nizâm düstûrû'l-amel tutulmak için Anadolu Muhâsebesi'ne ba'de'l-kayd Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne ve cânib-i vakf-ı şerîfe ve evkâf müftisi efendi tarafına başka başka ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü fi 20 L. Sene 216 (M. 23 Şubat 1802) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî mücebince muhâsebe-i merkûmeye kayd olunub cânib-i vakf-ı şerîfe ve evkâf müfettişine ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına iş bu ilm ü haber virildi.

81. Belge:

Eşref-i mühimmât cihân-gazâ' ve ahsen-i edevât ...-i'tinâ'dan remy-isihâma bu def'a meyl ve rağbet Cenâb-ı Zillul'lahî erzânî buyurularak Un Meydanı'nda kâ'in tekyenin ez-ser-i nûahibbâsıyla ehl-i remî sihâmın tevsî'-i dâ'ire-i ma'âşlarına emr-i fermân-ı hazret-i pâdişâh-ıkişver gûşa ta'alluk itmekden nâşî tekye-i mezbûrenin lahm ta'yînâtı olmadığına binâ'en bu senelere göre ka'ide-i ...üzere vâkî' olan kırk nevbet atışgünlerinde on beşer vukiyye i'tibârıyla rûz-ı Hızırdan rûz-ı Kasıma kadar kassâbbaşı tarafından altı yüz vukiyye lahm-ı ğanem ta'yîn olunması husûsu emr ve irâde-i kerâmet-âde Cenâb-ı Mülûkâne muktezâsından olmağın şeref-yâfte-isâhife-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne mücebince ol mikdâr lahm-ı ğanemin evkât-ı mu'ayyenesinde kassâbbaşı efendi ma'rifetiyle münâsib mahalliden aynen ve tamâmen bilâ-cevr i'tâ' olunmak üzere kalemine kayd ile ahzıçün senedi i'tâ' ve lâzım gelen mahallere ilm ü haberleri tahrîr olunması lâzım geleceğini hâlâ Darbhâne-i Âmire Nâzırı Sa'adetlü Atûfetlü es-Seyyîd Abdurrahman Bey Efendi Hazretleri memhûr takrîrleriyle inhâ' itmeleriyle ber-müceb-i takrîr serî'an tanzîm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd ile berâtı ve lâzım gelen mahallere ilm ü haberleri virilmek fermân buyurulmağın mücebincekayd olunub serî'anve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmekle keyfiyyet ma'lûm olunmak için Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber virildi.Fî Selh C. Sene224 (M. 13 Temmuz 1809))

82. Belge:

Eşref- mühimmât-ı cihâd ve gazâ ve ahsen-i edevât lâzımü'l-i'tinâ olan remy-i sihâma bu def'a meyl ve rağbet Cenâb-ı Zillu'llahî erzânî buyurularak Un Meydanı'nda kâ'in tekyenin ez-ser-i nû ihyâ'sıyla ehl-i remy-i sihâmıntevsî'-i dâ'ire-ima'âşlarına emr-i fermân-ı hazret-i pâdişâh-ı kişve[r]-küşâ ta'alluk itmekden nâşî fi'l-asl tekye-i mezbûreye Matbah-ı Âmire'den ta'yîn kılınmış olan senevî seksen kile pirincin üzerine yirmi keyl erz dahi zamm ve ilâve ile yüz kileye iblâğ ve beher meydângünlerinde tabhı mu'tâd olan ta'âm levâzimesiçün ibtidâ'-i rûz-ı Hızırdan rûz-ı Kâsım duhûlüne kadar iki yüz kırk vukiyye revgan-ı sâdenin dahi Matbah-ı Âmire anbarından ta'yîn ve tahsîsî husûsunu âmîr mübârek hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-makrûn-ı mülûkâne zibâyış-iefzâ-yı sahife-i sudûr olmağla mantûk-ı münîf hatt-ı şerîf-i şevket-redîf-i şâhâne üzere senevî mu'ayyen olan sâlifü'z-zikr seksen kile pirincin üzerine yirmi keyl erz ilâvesiyle iki yüz kırk vukiyye revgan-ı sâdenin evkât-ı mu'ayyenelerinde aynen ve tamâmen bilâ-cevr tekye-i mezbûreye virilmek üzere kalemine kayd olunub iktizâ' iden senedleri i'tâ' ve lâzım gelen mahallere ilm ü haberleri serî'an tahrîr olunmasıçün hâlâ Darbhâne-i Âmire Nâzırı Sa'adetlü Atûfetlü Abdurrahman Bey Efendi Hazretleri memhûr takrîrleriyle

inhâ' itmekle mûcebince serî'an tanzîm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince Baş Muhâsebe'ye kayd olunub berât ve lâzım gelen mahallere ilm ü haberleri virilmek fermân buyurulmağın mûcebince berât ve iktizâ' iden ilm ü haberleri virilmakle ta'yînât-ı mezkûre evkât-ı mu'ayyenelerinde aynen ve tamâmen bilâ-cevr Matbah-ı Âmîre'den tekye-i mezbûreye i'tâ' olunduğu müş'îr Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî Selh Ca. Sene 233 (M. 6 Mayıs 1818)

41.SAYFA:

83. Belge:

Baş Muhâsebe Kalemi'nin baş halîfe ve kîsedâr vesâ'ir bi'l-cümle hulefâ ve şâkirdânının takdîm eyledikleri arz-ı hâlleri mefhûmunda kemâl-i zarûretlerinden bahs ile fî-mâ-ba'd kalem-i mezbûr merbûtâtından olub Mâlikâne Kalemi'nden tahrîr olunugelen berevâtın cümlesinden fî'l-asl-ı kadîmden alınugelen beher yüz guruşda bir guruşu sonradan zamm olunan diğeri bir guruşu kendülere tahsîs ve bu vechle emr ve irâde buyurulur ise hâceleri efendi bendleriyle beynlerinde iktisâm ve diğeri bir guruşu yalnız mâlikâne halîfesine tahsîs ile tanzîm olunmasını lede'l-istid'â' mâlikâne halîfelerinin eshâm olmazdan mukaddem seksen yedi târîhinden evvel irâdeleriyle el-hâletü hâzihi irâdeleri tezâyüd bulduğunda kat'â şübühât olmayub bu sûretde sâ'ir ketebe ve hâcelerinin mahrûm olmaları tebârüzolmağla ibtidâ'-i emrde halîfelik-i mezbûr muhallefât halîfeliği vesâ'ir halîfelikler misüllü olduğundan başka Baş Muhâsebecilik Ricâl-i Devlet Aliyye'nin mütehayyizlerine virülü gelmekle harc-ı kalem'den kânun-ı kâ'ide üzere tefrîk ve temyîz ve topdan ketebe ve başkaca hâcenin ve Mâlikâne Halîfesinin harc-ı kalem ve avâ'idleri hakk ve adl üzere tertîb ve nizâmı takrîr ile arz olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince kalem-i mezbûr ümmü'l-aklâm bir kalem-i mümtâz idüğü ma'lûm havâss ve âmm olub ricâl ve ketebe kalem-i mezbûrun ve belki rûhu mesâbesinde olmağla ketebe-i kalemin nizâm ve refâh ve inâyet-i hâlleri harc ve avâ'id-i mahsûsaya inhisâr ve böyle müşrif kalemin vâridâtı ...ve tesviye şurûtu na rî'âyet olunmasına mübtenî idüğü âşikâr olub Mâlikâne Halîfesi fî'l-asl başka kalem olmayub yine ketebe-i kalemin mu'accele kâtibi olarak kaleminde umûrunu rû'yet ider iken kırk altı ve kırk yedi târîhlerinden berü i'tibâr-ı hükkâm ile halîfelik lafzı cereyân ve başka odada karar ve pinhân oldukları ve alınacak harc, kalemde cümle hissesi ve hakkı olub İttifâk-ı Harc Maddesine nizâm virülüb ve bundan mâ-'adâ bir kalemde iki kîsedâr lafzı ve başka olmayan kalemde kîsedâr nasbı hilâf-ı kâ'ide-i aklâm olmağla aîm dahimuktezâsı hâlâ Rûznâmçe-i Evvel ve Baş Muhâsebeci Efendilerden isti'lâm olundukda Baş Muhâsebe Kalemi'nin baş halîfesi ve kîsedâr ve ketebe-i sâ'ire ve şâkirdânın cümlesi ve Mâlikâne Halîfesi ve sâ'ir mümtâz kalemlerden kîsedâr ve halîfeleri ihzâr ve cümle muvâcehesinde arz-ı hâl ve sâdır olan fermân-ı âlî kırâ'at olundukdan sonra cümlesi istintâk ve her biri inhâ'ları üzere hâl,diğeri günlerinden kût-ı yevmiyyelerini tedârik ve iştigâli ile perîşânü'z zihn olub umûr-ı mühimme tahrîrinde ıztırâbları olduğundan bahs ile istid'â'ları vechile harc-ı mezbûrun tanzîmi istid'â' vetazallüm-i hâleylediklerinde bir kalemde iki kîsedârın vücûdu hilâf-ı kâ'ide-i aklâm olduğundan kâ'ide ü nizâm kaleme münâfi idüğü zâhir ve âşikâr olduğu vetıbk-ı istid'â'ları üzere nizâm-ı kaviyye-imüstahsene rabtve vech-i Ahsen ve cümle indinde müselleme idüğü i'lâm itmeleriyle sâdır olan fermân-ı âlîleri ve mûmâ-ileyimânın i'lâmları mûcebince fî-mâ-ba'd Mâlikâne Kalemi'nden tahrîr olunacak kâffe-i umûrun cümlesi Baş Muhâsebe kîsedârı olanlar yediyle hâcelerine temhîr ittidirilmek ve alınugelen harc-ı mu'tâde-i mezkûreyi kîsedâr-ı kalem bulunanlar zabt ve hîn-i tevzî'den nısfı, Mâlikâne Halîfesine tahsîs ile kalemde kalacak nısf-ı âharının dahî nısfı hâcelerine ve diğeri nısfı kalem-i mezbûrun başhalîfesi ve kîsedâr ve

ketebe-i sâ'iresinin cümlesine birisimahrûm olmamak üzere tevzî' ve taksîm olunmak şerâ'iti derciyle iş bu nizâm-ı mergûbe ilâ Mâ-şâ Allâhû Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulması bâbında arz olunan takrîr cânibesini Cânib-i-Menâkıb-ı Asâfiden Atebe-i Âliyye-yi Mülûkâne'ye takdîm olundukda kavâ'id-i kadîmesi üzere tanzîm olunmak bâbında şeref- efzâ-yı sudûr iden mübârek hatt-ı hümâyûn ve sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kâ'ide-i kadîmi ve öteden berü olageldiği üzere Mâlikâne Kalemi'nden tahrîr olunacak kâffe-i umûrun cümlesi Baş Muhâsebe[de] kîsedâr olanlar yediyle hâcelerine temhîr itdirilmek ve kadîmden alunugelen beher yüzde birer gurus hârc-ı berevât yine kadîmi üzere Mâlikâne Halîfelerine tahsîs olunmak bir akçasına ta'arruz olunmamak şartıyla sonradan zamm olunan bir gurus, hâceleriyle kalem-i mezbûra tahsîs olunmak ve bir kalemdede iki kîsedârın vücûdu nizâm-ı kaleme münâfi olduğu ecdensonradan yedi sekiz mâh zarfında muhdes olan mâlikâne kîsedârlığı mefhûm-ı hatt-ı hümâyûn mü'eddâsınca ref ve ilgâ olunmak şartıyla iş bu nizâm-ı müstahsene Baş Muhâsebe'ye kayd olunub iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmek bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub mâlikâne halîfesi tarafına ilm ü haberi virilmekle muhdes olan mâlikâne kîsedârlığı ref'çün dahi Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 9 S. Sene 1200 (M. 12 Aralık 1785)

42.SAYFA:

84. Belge:

Sipâh Ocağı Kethüdâsı İbrahim Ağa ve Kethüdâ yerisi Ömer Ağa ve Başçavuşu Halil Ağa ve Veznedârı Derviş Ahmed Ağa ve Silahdâr Ocağı Kethüdâsı Eyyüb Ağa ve Kethüdâ yerisi Ali Ağave Başçavuşu Mehmed Ağa Veznedârı Hüseyin Ağa arz-ı hâl sunub ocağ-ı mezkûrların sâbık kethüdâları bundan akdem gıyâblarında senede bir def'a ibkâ'ları bedeli câ'ize nâmıyla kethüdâdan bin ve ve kethüdâ yerilerinden yedi yüz ellîşer ve başçavuşlar ve veznedârlardan beşer yüz gurus ki cem'ân iki bin yedi yüz ellîşer gurus vakt?âğaları bulunanlara edâ'dansonra seneleri hitâmına değin azl olunmamak üzere nizâm-ı cedîdi müş'ir ber takrîb ısdâr ettirdikleri fermân-ı âlîden bir türlü haberleri olmayub ve her birleri gedik-i merkûmlara kırkar ellîşer senede nâ'il olub bu misüllü senede birer kere ibkâ' câ'izesi nâmıyla câ'ize virmeleri bu âna dek mesbûk olmadığından bu bâbda mağdû[r]iyyetlerine bâ's ve bâdî bir hâlet olduğuna binâ'en hâl-i perîşânlarına merhameten emr-i âlî-i mezbûrun kaydı terkîn olunmasını istid'â' ve ber minvâl-i muharrer nizâm-ı cedîdi hâvî bin yüz doksan sekiz senesi şevvâlinde (M. Ağustos/Eylül 1784) mufasssalan ilm ü haber kâ'imeleri virildiği Süvârî Mukâbelesi'nden der-kenâr olunmağın sâdır olan fermân-ı âlîye imtisâlen ashâb-ı arz-ı hâl, zâbitân-ı merkûmenin ber vech-i muharrer beher sene câ'ize virmeleri kânûn-ı kadîm olmayub bundan akdem târîh-i merkûmede nizâm-ı cedîdi müş'ir sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına ba'de'l-kayd Süvârî Mukâbelesi ve ocak taraflarına ilm ü haberi virilmiş olmağla bu sûretdefi'l-hakîka merkûmenin mağduriyyetlerine bâdî ve muhdesâtiden bir madde idüğü zâhir ve râcîolmağla mukaddemen sâdır olan fermân-ı âlînin kaydı terkîn ve kemâ-kân ocaklarının nizâm-ı kadîmleri ve kânûnları üzere fi-mâ-ba'd amel ve i'tibâr olunmamak için Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve Süvârî Mukâbelesi ve ocakları taraflarına ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında Sipâhlar Ağası İzzetlü Hasan Bey ve Silahdâr Ağası İzzetlü Hüseyin Ağa başka başka i'lâm itmekle i'lâmları mücebince mukaddemen sâdır olan evâmirin kaydları terkîn, kânûn ve nizâmları kadîmleri üzere amel olunmak için Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve Mukâbele-i Süvârî ve ocakları tarafına ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü fî 11 Zâ Sene 199 (M. 15 Eylül 1785) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve hıfz ve mukaddem virilen ilm ü haber kaydları terkîn

olunmağla vech-i meşrûh üzere Mukâbele-i Süvârî ve Sipâh ve Silahdâr Ocakları tarafına başka başka ilm ü haber kâ'imeleri virilmiştir.

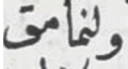
85. Belge:

Sipâh ve Silahdâr Kalemi hulefâları öteden berü fevt ve azlleri hengâmında ber muktezâ-yı kâ'ide-i kadîm Sipâh ve Silahdâr Ağalarının arzı olmadıkça nasb olunmayub merhûm Sadr-ı A'zâm Râgıb Mehmed Paşa zamânında Sipâh ve Silahdâr Ağaları Sipâh ve Silâhdâr kâtibleriyle arz ve câ'izeleri ber vech-i münâsâfe ahz iylemek üzere nizâma rabt, merhûm Sadr-ı A'zâm Darendeli Mehmed Paşa zamanında dahi nizâm-ı mezkûrun feshine ba'zı muharrikder-kâr olmuşlar iken inhâ'larını ıskâve i'tibâr olunmayub bir taraftan müdâhale icâb itmez iken erbâb-ı tahrîrgân, ba'zı mahalleistinâd ile bundan akdemce hilâf-ı kâ'ide Sipâh ve Silahdâr Ağalarına â'id hisse-i câ'izeyi mukâbelecî efendi tarafına i'tâ' Sipâh ve Silahdâr Ağaları misüllü kâtib efendiler ile ma'an arz itmek üzere bâ-takrîr emr-i âlî isdâr bu vechle Sipâh ve Silahdâr Ağalarına gadr ve ehl-i kalem indinde kelâmları gayr-i nâfiz olmağla Râgıb Paşa zamanından bu âna gelinceye dek men'î olan nizâm-ı mezkûr mücebince yine ağalar tarafından arzla tevcîh olunmak bâbında fermân-ı âlî ihsân buyurulmasını Sipâh ve Silahdâr Ağaları bâ-takrîr istid'â'-i inâyet itmeleriyle Rûznâmçe-i Evvel, Baş Muhâsebe ve sâ'ir bi'l-cümle aklâm-ı cizye baş halîfelikleri biemrillâhî Te'âlâ fevt ve-yâhûd bir töhmet zımnında azl olunduklarında hâceleri muktezâ-yı tarîkleri üzere arz ve bâ-telhîs tevcîh olundukdan sonra bir daha bilâ-müceb azl olmayub umûr-ı mühimme ve mesâlih-i ibâdın rû'yet ve temeşşiyetine iştigâl ve muvâzabet idegelmişler iken Sipâh ve Silahdâr Kalemleri Baş Halîfeleri olanlar azl ve nasbları aklâm-ı sâ'ireye muğâyırağaları yedlerinde olmakdan nâşî ba'zı müfsidin âğvâsına i'tibâr ile müddet-i kalîlede bilâ-müceb üzerlerinden ref' ve âhara tefvîz nizâm-ı tarîklerini muhtell ve hulefâ-i sâ'ireye müceb-i gadr ve hasâret ve hem umûr-ı mühimme mesâlih-i ibâdın nizâm ve temeşşiyetine sekte ve hâlel tertibâtı mü'eddî-i keyfîyyet olmadığından zikr olunan baş halîfeliklerinin azl ve nasbları min-ba'd ağalarının irâde ve inhâ'sıyla olmayub aklâm-ı sâ'ire misüllü fevt ve-yâhûd töhmet zımnında sûret-i azli muktezâ olundukda de'b-i meslûk üzere kalemlerinin hâcesi mutezâ-yı tertîb tarîkleri üzere ba'de'l-arz mücebince bâ-telhîs ve fermân-ı âlî tevcîh olundukdan sonra bir daha min gayr-i cürm bilâ-müceb azl olunmayub ve azl ve nasbları husûsuna ağaları taraflarından mebâdâ'bir vechle halîfelik umûruna müdâhale olunmayub ale'd-devâm düstûrû'l-amel tutulmak üzere... kaviyyeye rabt ile mahalline kayd olunmak için fermân-ı âlî sudûrunu aklâm-ı mezkûr hulefâsı bundan akdem bâ-arz-ı hâl istid'â' ve husûs-ı mezbûr sûret-i müstahseneye ifrâğ ve iktizâ'sı her ne vechle ise i'lâm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince mârrû'z-zikr halîfelikden sâ'ir aklâm-ı hazînenin mecmû'u baş halîfelikleri lede't-tevcîh her vechle muktezâ-yı tertîb tarîkleri ba'de'l-i'lâm bâ-telhîs ve fermân-ı âlî Rû'ûs-ı Hümâyûn virülü geldiği ve bu âna dek vâki' olan hulefâ tevcîhâtlarında eğerçifakat te'bîd-i tasrîhi olmayub lâkin başhalîfe olanlar halîfeliklerine ile'l vefât mutasarrıf ola gelüb mâdem ki el-iyâzu bilâh-i te'âlâ-yı hannânet misüllü müceb-i tard ve azl olacak töhmet-i galîz zâhir olmadıkça Aklâm-ı Hazîne başhalîfelerinden hiç birinin azli mesbûk olmayub hasbe'l-iktizâ'(43.Sayfa:)zarûreten azli icâb eylediği sûretde dahi aklâm-ı sâ'ire halîfeliklerine şerâ'it ve zavâbit-ı mezkûresine mürâ'ât olunub hilâfına hareket ve ağaları taraflarından müddet-i kalîlede azl ile mübtelâ-yı hirmânrihlet olmakdan sıyânet olunub ber muktezâ-yı tarîk bu nizâm düstûrû'l-amel tutulmak için bâ-telhîs sâdır olan emr-i âlînin Baş Muhâsebe'den virilen ilm ü haber kâ'imesi kaydı Süvârî Mukâbelesi'nden der-kenâr olunmağla fî-mâ-ba'd halîfe-i mezkûreden biri fevt oldukda kalem-i mezbûr kâtibi efendi ve mukâbelecî efendi olanlar bi'l-ittifâk arz ve temhîr ve defterdâr-ı asrbulunan efendiler dahi telhîs ve şurût-ı kadîmî üzere tevcîh ve mâdem ki cürm-i galîzi olmaya

başhalîfe olanlar kayd-ı hayat ile mutasarrıf olub bu şürû-ı nizâm ale'd-devâm düstûrû'l-amel tutulub hilâfına cesâretten mübâ'adet olunmak üzere bâ-telhîs bin yüzdoksan altı senesi şa'bânının yirmi altıncı günü (M. 6 Ağustos 1782) târihiyle Silahdâr Kalemi Başhalîfesi el-Hacc Ahmed Efendi'nin halîfelîği istihkâmen ibkâ'sını hâvî sâdır olan fermân-ı âlîdeşürû-ı muharrere-i mezkûre ba'de'l-kayd virilen ilm ü haber kâ'imesi mukayyed olduğu Suvârî Mukâbelesi'ndenale't-tafsîlder-kenâr olunmağın Sipâh ve Silahdâr Kalemi hulefâsının fevt ve azilleri vukû'undaocakları ağa ve kâtiblerinin bi'l-ittifâk arzlarıyla tevcîh olunması bundan akdem nizâma rabt ve mer'îve mu'tebere iken ba'dehû ba'zı ilelemebnî ağalar taraflarından müdâhale olunmayub Suvârî Mukâbelecisiefendiler kâtibleri ile ma'an arz itmek üzere sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs tarafına kayd ve iktizâ' iden mahalleri ilm ü haberleri virildiği iş bu der-kenârda eğerçi müstebân olub lâkinbu husûs nizâm-ı mezkûre muğayir ve ba'zı gûnemehâzîri mûcib olduğundan takrîrleri mûcebince emr-imezbûrun kaydı terkîn ve kemâ fi'l-esbâk ocakları ağa ve kâtibleri efendiler bi'l-ittifâk arzve temhîr eyleyüb fi-mâ-ba'd Suvârî Mukâbelecî taraflarından müdâhale olunmamak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûntarafına kayd ve Suvârî Mukâbelesi ve Sipâh ve Silahdâr Kalemlerine başka başka ilm ü haberi virilmekdeyü. Fî 5 N. Sene 199 (M. 12 Temmuz 1785) târihinde sâdır fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve hıfz olunubvech-i meşrûh üzere başka başka ilm ü haberleri virilmiştir.

86. Belge:

Memâlik-i Mahrûse'de vâki' kılâ'nın neferâtlarına mahsûs yevmiyyelerin vaki' olan mahlûl ve kasr-ı yed ve ref' ve ibkâ'ları dizdâr ve ağaları arzlarıyla olunması kânûn-ı kadîm iken biraz müddetden berü ri'âyet olunmayarak derûn-ı kal'ada sâkin olmayan kimesnelere kâdı ve nâ'ib arzları ve arz-ı hâl ile virülüb nizâmlarının ihtilâline bâ'is ve bâdî olmakdan nâşî bundan sonra müstahfazân ve sâ'ir neferâtın vaki' olan mahlûlleri kâdı ve nâ'ib arzları ve arz-ı hâl ile virülmeyüb dizdâr ve ağaları arzlarıyla derûn-ı kal'ada ikâmete râğbet ve hıdmet-i lâzimesinrû'yet idecek erbâb-ı istihkâka virülmesiçün nizâm-ı lâzîme-i hâlden olmağla fi-mâ-ba'd o makûle tevcîhât dizdâr ve ağaları arzlarıyla virülüb kâdı arzı ve arz-ı hâl ile tevcîh olunmamak ve iş bu nizâm düstûrû'l-amel tutulmak için Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd olunub kaydları der-

kenâr olunmamak ¹⁶⁰ üzere iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü fî 27 S. Sene 200 (M. 30 Aralık 1785) târihinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve hıfz olunub Baş Muhâsebe ve Anadolu Muhâsebesi ve Büyük ve Küçük Kal'a Kalemlerine başka başka ilm ü haber kâ'imeleri virilmiştir.

87. Belge:

Piyâde Mukâbelesinden gelen ilm ü haberdır.

Esâmî bey' ü şîrâ'sı kânûn-ı kadîme muğâyirve i'tibâr-ı sâbıkayı mahv ideceği zâhir olduğuna binâ'en bu husûsu taharrî vâcibe-i zimmet-i sadâkatleri olan hulefâ ve kâtiblerin kemâ-yenbağî dikkat eylemeleri lâzım olub ancak iğmâz ve müsâmaha vechle hareketi ihtiyâr her kangıdanzâhir ve bedîdâr olur ise ocak ağaları ve kâtibleri derhâl Der-adle ifâde ve ihtiyâr ile bu makûleler te'dîb oluna gelmesin biraz müddetden berü alenen esâmî bey'ü şîrâ' olunduğundan başka vukû' bulan mahlûlâtı ocak zâbitânına haber virdüklerinde bir mikdâr akça i'tâ'sıyla bey' idegeldikleri ve ol makûle mahlûlâtdan ba'zısı Bâb-ı Âsafî'ye ihbâr ve ocaklardan istifsâr olundukda fi'l-hakîka esâmî sâhibi fevt olmuşdur. Ancak fevtinden mukaddem ocaklu muvâcehesinde âhara fîrûhtitmekle müteveffânın alâkası kalmamıştır deyü ifâde ve takrîr olunması kânûn-ı

¹⁶⁰ Yazım hatası, olmak yerine sehven olunmamak yazılmış.

kadîme mugâyirve beytü'l-mâl-ı müslimînin telefını müceb bir ma'nâ idüğü bedîhî ve bâhir ve sâbıklarda esâmîbey' iden kimesneler ocak kâ'idesi üzere te'dîb olunmak kavâ'id-i mer'iyeden iken şimdi zuhûr iden ekser mahlûlâtı ocak zâbitânı bey' idgeldikleri dahi mübeyyen ve zâhir olmakdan nâşî bu makûleler her kim olur ise olsun te'dîb olunmaları fermân-ı hümayûn-ı hazret-i cihân-dârî buyurulan nizâm-ı hâl-i askerî levâzımının akdemive dâ'imâ ri'âyet ve dikkat, vâcib ve muktezî olduğundan ocaklara başka başka tenbîh olunmak husûsuna irâde-i aliyye ta'alluk itmekle imdi gerek Âsitâne ve gerek taşra esâmîlerinin bey' ü şirâ'sı ile Ocağ-ı Âmire nizâm-ı kadîmesi[ni] muzmahill idecek hareket olunmamak ve eğer cür'et vukû' bulur ise beher hâl kaleminden bilünür mevâddan olmağla esâmîler âhar bölük ve cemâ'ate nakl olunmak ve-yahûd Âsitâneli olan mahlûl-i esâmî-i taşra kılâ'a açılmakve yerine taşra mahlûl esâmî gösterilmek ve mahlûl esâmî fûrûht misüllü hâlât zuhûru derhâl haber virildikde ol vechle töhmetde bulunanlar maddesi beyânıyla bilâ-tevkîf ocakdan tard ve hilâfı-ı harekete cesâret idenler te'dîb olunmak için iş bu fermân-ı âlî Piyâde Mukâbelesi'ne kayd olunub Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına başka ve Cebahâne ve Tophâne ve Top Azebci Ocakları Defterlerine dahi kayd olunmak için başka başka ilm ü haberleri virilmek deyü fî 11 R. Sene 198 (M. 4 Mart 1784) târîhiyle sâdır olan fermân-ı âlî bi-aynihikayd ve sebt-i Defter-i Âmire olub asl-ı fermân-ı âlî,kaleminde hıfz olunmağla Cebahâne ve Tophâne ve Tob Azebçileri Ocaklarına başka başka ilm ü haberi virilmekle vech-i meşrûh üzere Piyâde Mukâbelesi'nden Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

44.SAYFA:

88. Belge:

Hatt-ı Hümayûndur.

Benim vezîrim Topcuyân Ocağı derûnundaSür'atciyân-ı azeb deyü kırk aded seferberortalarına nizâm ve her ortanınKarakullukçularıylayirmi altışar neferden cem'ânbin kırk nefere iblağ ve itmâm ve nöbetlerindeta'lîm ve ta'allüme ihtimâm-ı tâmm göstermek ve bu nizâm-ı müstahsenenindevâm ve kıyâmına nezâret birle iktizâ'sına göre şürût-imer'iyyesini kalemlerine sebt ve kayd ve ilâ Mâşâallah-ı Te'âlamuhâfaza ve ri'âyetleri ve ittîfâka edâ?istisvâb olunannizâmları rızâ-yı hümayûnuma muvâfık olub ocaklarınınağa ve zâbitânı ma'rifetiyle sür'atciyân tedârik ve tertîbineve bidâyet ve şürû'larınaEmr-i Hümayûnumolmuştur.

El-yevm Tophâne-i Âmire'de mevcûd olan yetmiş yedi aded Topçu Ortalarının mâ- tekaddemden berü kırk adedi vukû' bulan esfâr-ı hümayûnda seferber ve bir adedi harîk-i asfâsına me'mûr Tulumbacıyân olub mâ'adâsı dahi mândegân ve ser-hadd-nişînolmağla zikr olunan kırk aded sefer-ber ortalara yirmi altışar nefer müceddeden sür'atci nâmıyla zamm ve tertîb olunmasını hâvî ve sâ'ir şürût ve kuyûdî mütezammın cümle ocak-ı zâbitân ve ihtiyârları ma'rifetiyle bundan altı mâh mukaddem Tobçubaşı Ağanın takdîm eylediği arzı mücebincetanzîmi bâbında iş bu mâh-ı zi'l-k'adenin yirmi altıncı günü (M. 26 Aralık 1777) şeref-sudûr olan fermân-ı âlî-şânın cümle muvâcehesinde feth ve kırâ'at olundukda mârrü'z-zikr kırk aded seferber ortalar Cebeci Ortaları gibi merbûtü'l-nizâm ve bu bâbda zâbitân neferâtını istihdâmda taksîrâtı hâlî olmadıklarının sırr u hikmeti kışlaları küşâdına mütevakkıf ve kışlaları küşâdı taraf-ı pâdişâhîden yevmiyye iki yüz vukiyye lahm ve mu'tâd üzere nânlarının inâyet ve ihsân buyurulmasına muhtâc olmakdan nâşî husûs-ı mezbûrun tanzîmine dâ'ir niyâz ve ilticâları karîn-i is'âf-ı şeh-r-yârî buyurulmağla iş bu bin yüz doksan bir senesi mâh-ı zi'l-hiccesinin gurreinden(M. 31 Aralık 1777) bed'î ve şürû' birle bu def'a küşâd olunan yirmi bir aded ortaların yüz beş vukiyyelahm ve iktizâ' iden nân-ı azîzleri i'tâ' olunub ta'yinât-ı mezkûre dahi seferber olan ortahâ-imerkûmeye tertîb ve tahsîs

kılındığına binâ'en hâricden kimesneye bir dirhem kûşt ve nân virilmemek ve ta'ahhüd eyledikleri kırk aded ortaya bâliğ oluncaya dek neferâtı tertîb ve tanzîm olundukça sıyâneten li'l-mîrte'hîr olunub ortasına neferât ... olundukça Topçubaşı Ağa tarafından arzıyla lahm ve nânları virilmek ve bu inâyet mukâbelesinde sâlifü'z-zikr kırk aded ortalarda mevcûd olan neferât-ı kadîmelerinden başka iki neferi Karakullukçu ve yirmi dört neferi dahi Sür'atciyân-ı Azeb nâmıyla müceddeden nizâma rabt ve beher neferi yirmişer akça medhal-ı aslî'tibârıylaçerağ ve masârif-i mukarrere-imîriyyeye tezâyüd gelmemek için beher kıst mevâcib hurûcunda dahi ocaklarından tedârik eyledikleri mahlûlâtıdan birer akça terakkî virilerek beş seneye dek kırk akçaya bâliğ bâ'de'l-iblağ yedi sene ale't-tevâlî kırkar akçayı tasarruf ile on iki sene hıdmetde emekdârlık rütbe-i sinn-i âhareylemek ve mezbûr kırk ortada munzamm olan bin kırk nefer Sür'atciyân-ı Azeb mücerredani'l-ıyâlbâl u bâl sâhibi şebbân olub leyl ü nehâr kışlalarında ikâmet ve kemâ-hüvehakkîhî te'diye-i hıdmet ve nevbetleri günü ta'lîm ve ta'allüm birle fenn-i top esrârındaibât-ı ma'rifet ve ale'l-husûs esnâ-yı muhârebe ve mukâbelede def-i mazarrat-ia'dâ'da izhâr-ı şecâ'at ve ibrâz-ı besâlet idenlere doksan dokuz akçaya dek esâmîlerinin terakkîsine ruhsat ve cevâz virilmek ve havf ve firâr iden bî-gayretleritesâmuh ve afv ve ocakdan tard ve ib'âd birle reâyâ a'dâdınatenzîl ve tezîle kanâ'at olunmayub zâbitânı ma'rifetleriyle cezâ'-yîsezâlarıicrâ' ve eşedd ü ukûbâtla te'dîb ve tenkîlkılınmak ve neferât-ı mertebe-i mezbûreden biri hîn-i duhûlünde ber vech-i meşrûh on iki senesinde emekdârlık şânını ba'de't-tahsîl te'hile tâlib olur ise ocağından on iki akça ile ber vech-i tekâ'üd çerağ ve tedârik eylediği mahlûlden altmış akçaya esâmîsi doldurmağa ruhsat i'tâ' olunmak ve bu veche mütekâ'id olanların müdhil-i asl-ı mutasarrıf oldukları yirmi akçasıyla fenn-i top endâzındamahâret-i kâmileşi şehâdet ve ihbâr olunan merd-i ferd-i mücerred çerağ ve yerine idhâl olunmak ve ke-zâlikbeş sene zarfında terakkîden esâmîsine zamm olunan diğer yirmi akçanın yedi akçasıyla küçük sür'atci azeb tahmînenon beş yaşında şâbben merd-i mülâzım ismiyle çerağ ve el-hakk u bâkî on üç akça mahlûl terakkî-i mezbûr yine sür'atciyân için ocakda zabt olunmak ve iki sene mutasarrıf-ı sür'atçinin tahsîl eylediği sekiz akça terakkîsinden yedi akçasıyla ke-zâlik küçük azeb idhâl ve çerağ ve bir akçası ber minvâl-i muharrer ocakda zabt olunmak ve'l-hâsıl devr-i dâ'im sür'atciyân olanlar mücerred olub kışlalarına mülâzemet ve yirmi akça ile lede'd-duhûl ömürleri vefâ ider ise beher mevâcibihrrâcında vech-i muharrer üzere ocak mahlûlünden birer akça terakkî i'tâ'sıyla beş sene tekmîlinde esâmîleri kırkar akçaya iblağ ve kırk akça ile dahi yedi sene tasarruf ve kâ'ide-i ocak üzere hasbe'l-istihkâk tekâ'üd ihtiyâr idenlerin şühûr ve a'vânı ve eyyâmıyla tasrîhan olan duhûlleri mahallinden der-kenâr olunub müddetleri muktezî olduğu ba'de's-sübût izdivâc ve tekâ'üdlüğüne mûmâna'at olunmayub ağası arzı mücebince tekâ'üdlük istid'â'sına müsâ'ade ve bâlâda tafsîl olduğu üzere yerine medhal-i asl olan yirmi akçasıyla âharı çerağ ve ilhâk olunmak ve bundan böyle ocak derûrnunda vâkî' olan mahlûlâtıdan fakat ikişer akça ihbâriyye nâmıyla haber virenlere tevcih ve mâ'adâsı bâ-fermân-ı âlî tertîb olunan sür'atciyân neferâtı tekmîl oluncaya değin cümle zâbitân ma'rifetleriyle ocak tarafından tamâmen zabt ve Piyâde Kalemî'ne ilm ü haber i'tâ' olunmak ve senesi derûnununda vukû' bulan mahlûlât ile tanzîm olunan sür'atcilerin defteri Bâb-ı Sadr-ı Âlî'ye arz ve tatbîk ve sür'atciyân neferâtı tekmîl olduktan sonra vukû'-yafte olan mahlûlât kemâ-mâ cera'l-âde tevcih ve hazîne-mânde olunmak ve neferât-ı mezkûreden hasbe'l-beşeriyye esîr-i firâş ve-yâhûd özri-i şer'îsi vâkî' olmadıkça mutasarrıf olduğu yevmiyyesinin mevâcib hurûcunda icâb iden ulûfesini gerek pusulave gerek sâ'ir kesâne sipâriş ile olmayub zâbitân muvâcehesinde bi'n-nefs kendüsü ahz ve istifâ eylemek ve ale'l-ittlâk topçu neferâtından olub mutasarrıf olduğu esâmîsi sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince sür'atciyân

zümresine ilhâk ve idhâl dâ'iyesinde olanlar mâdem ki seferber kaydıyla mukayyed orta neferâtından ola, istid'â'sına müsâ'ade ve şürût ve kuyûda tatbîk ve dikkat ve hâlî tevkîf olunarak zümre-i mezbûreye ilhâk olunmak ve eğer ser-hadd-nişîn ve mândegân neferâtından ise vechen mine'l vücûh müsâ'ade ve sür'atciyân adâdına idhâl olunmamak ve topçubaşı kâtibi efendi defterinde topçu neferâtının isim ve şöhetleriyle ale'l-âde kaydları olunub tekâsül ve iğtimâz ve sehiv ve hatt olunmamak ve bu bâbda niyâz ve şefâ'at ve-yâhûd ağa olanlar tama'-ı hâma teba'iiyet birle san'at ve ma'rifetden bîhaber say ve du'acı zümresinden ve sâ'ir erbâb-ı harf ve ehl-i sevk makûlesinden ve-yâhûd kapuya dâ'ir ve ricâle müte'allik kimesnelere bir akça virilmeyüb **(45.Sayfa:)**topçubaşı ve kethüdâ ve çavuş ve bu husûsa nâzır ve nüzzâr ve zâbitân der-'akab Bâb-ı Sadr-ı Âlî'ye ifâde ve i'lâm idüb bu nizâm-ı müstahsene ve şürût-ı mahsûsaya muğâyir ve men' ü harekete tasaddî ve ber minvâl-i muharrer sür'acçı esâmîsinin nâ-müstahikkînine tevcîh olunduğu ketm ve ihfâ' idenlere i'ânet ve irtikâbları setr ve iğmâz-ı ayn iden nüzzâr ve zâbitân dahi mu'aheze vete'dîb ve diyâr-ı ba'ideye nefy ve irtikâb eyledikleri cerâ'ime göre cezâ'-yı mâ-yelikları hasbeten-li'llâh-ı Te'âla icrâ' olumak ve bu şürût ve nizâm ale'd-devâm ilâ Mâşâ-Allah-u Te'âla düstûr'l-amel ve mu'teber tutulmak ve matlûb-ı hazret-i cihan-dârî buyurulan sür'atciyân neferâtının tedârikinde cümlesi mikyâl venisâr-ı nakdîne-igayret eylemek ve sadâkat ve istikâmet ser-i mû kusûr eylememek üzere ta'ahhüd ve tekellûf eylediklerini muhtevî hâlâ Ser Topçuyân-ı Dergâh-ı Âlî İzzetlü Seyyid Mehmed Emin Ağa ve Ocakları Kethüdâsı Halil Ağa ve iş bu nizâm-ı müstahseneye nüzzâr ta'yîn olunan ocağ-ı mezbûr Başçavuşu Ali Ağa ile On Dördüncü Cemâ'atin Çorbacısı Kethüdâyeri Ömer Ağa ve Otuz Bir Cemâ'atin Çorbacısı Seyyid Mustafa Ağa ve Dokuzuncu Cemâ'atin Çorbacısı Kethüdâ Mehmed Ağa ve Yirmi Yedi Cemâ'atin Çorbacısı Ahmed Ağa ve Otuz Beşinci Cemâ'atin Çorbacısı Mehmed Sâdik Ağa ve Yirmi Altıncı Cemâ'atin Çorbacısı Seyyid Osman Ağa ve Otuz Sekizinci Cemâ'atin Çorbacısı el-Hacc Mehmed Ağa ve Yirmi İkinci Cemâ'atin Çor[b]bacısı Fazlı Ağa ve Yirmi Üçüncü Cemâ'atin Çorbacısı el-Hacc Ali Ağa memhûren i'lâm etmeleriyle bi-Avnillah-i Te'âlâ muhâfaza-i mülk ve millet ve müdâfa'a-i a'dâ-i dîn ü devlet irâde-i hayriyyesiyle Topçu Ocağı neferâtı top endâzı ... kesb-i mahâret ve tahsîl-i fenn-i sür'at eylemeleri zımında topçubaşı ağa ve sâ'ir ocak-ı zâbitânın istid'â' veistirhâmlarına virilen nizâmın devâm ve istimrârına ta'ahhüdlerini muhtevî takdîm eyledikleri i'lâm-ı merkûme arz-ı huzûr-ı fâizü'n-nûr-ı cihan-dârî kılındıkda bâlâda sûreti tahrîr olunduğu üzere mufasssalan mübârek hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn inâyetzîr-isudûr olmağla imdi müceb-i hatt-ı hümayûn üzere iş bu nizâm düstûr'l-amel tutulub nüzzâr olan zâbitân-ı hulefâ an-selef nezâretten hâlî olmayub gerek topçubaşılarının ve gerek içlerinden birinin bu emr-i mergûbun tağyîrine ... iderin ketm ve esrârlarını setr eylemek ihtimâlleri olur ise ol makûle harekât gayr-ı marziyye mesmû' oldukdavehâmeti cümle nüzzâra râci' olacağı ve ta'ahhüd olduğu üzere zümre-i merkûmenin tertîbineve serî'an ta'allüm ve ta'allümleri emrine müsâra'atve bi-Mennihî Te'âla müddet-ibesîredetekmîl ve tanzîmleri bi'l-ittifâk sa'y ve dikkat olunmak üzere iş bu nizâm ale't-tafsîl Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına kayd ve hatt-ı hümayûn hıfz olunub Tophâne Kâtibi tarafına ve Baş Muhâsebe ve Piyâde Kalemlerine başka başka ve lahm ve nân ta'yinâtları tanzîm olunmak içün izzetlü defterdâr efendi tarafına başka bi-ibâretihâ ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü fî 2 N.Sene 191 (M. 4 Ekim 1777) târihinde sâdır olan fermân-ı âlî ve bâlâ-i i'lâm şeref-bahş-ı sudûr olan hatt-ı hümayûn inâyet-makrûn Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına kayd ve hıfz olunub vech-i meşrûh üzere zikr olunan ilm ü haberleri virilmişdir.

89. Belge:

İstanbul ve Bursa ve tevâbî' mîzân-ı harîri mukâta'asının gayr ez fâ'iz-i senevî mukayyed olan yirmi bin guruş mâl-ı mîrisine mukâbil yine cânib-i mîrîden münâsib vechle îrâd tedârik ve takâs olunmak şartıyla mukaddemen şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince mukâta'a-i mezbûr vakf-ı hümâyûna tashîh ve ilhâk ve cânib-i mîrî dahi tertîb ve kesrî tedenniden sıyâneten meblağ-ı mezbûr yirmi bin guruş, doksan iki (M. 1778/1779) senesinden i'tibâr ile Enfîyye-İstanbul Mukâta'asına zamm ve ocaklık misüllü İstanbul Gümrüğü Mukâta'ası'na hasr ve ta'yîn ve senede dört taksît ile beher üç mâh hulûlünde beş bin guruş enfîye mukâta'a ashâbı taraflarından cânib-i gümrüğe edâ ve teslîm ve gümrük-i mezbûr emîni olanlar dahi meblağ-ı mezbûru fukarâ ve gurebânın mu'ayyen olan vazîfelerine i'tâ' ve tevzî' eylemek üzere tanzîm olunmuş olup lâkin mârrû'z-zikr mîzân-ı harîr mukâta'asından ber vech-i muharrer mu'ayyen olan vezâ'if-i mezkûre alâ hâlihâterk ve mukâta'a-i mezbûrun mahallî kaydı ise vakf-ı hümâyûna tashîh olduğuna binâ'en el-hâletü hâzihi ashâb-ı vezâ'ifin gerek tevcîhât ve gerek tecdîdâtı muğâyir-i nizâm olduğundan gayrı el-yevm Âsitâne-i Sa'âdet'de gümrük emîni *zîde-mecdühü* tarafından tevzî' olunan vezâ'ifden mâ'-adâ nefis-i Bursa'da vâki' ba'zân cevâmî'-i şerîfe hademeleri ve ba'zan dahi tekâyâ ve zevâyâ ta'âmiyyeleri ve du'â-gûyân vezâ'ifi ashâbı dahi Âsitâne'den ahz

ve istifâlarında zahmet keşîde o[la]cakları ¹⁶¹ *اوچقلری* bedîhî ve Bursa Mizân-ı Harîrî mukâta'asının bundan akdem otuz altı târîhinde mâlına kesr ve noksân tertîb eyledikde ashâb-ı vezâ'ifden ma'lûmü'l-esâmî kesânenin vazîfeleri İstanbul Gümrüğü'ne havâle ve gümrük emîni tarafından i'tâ' olunmak şartıyla mukâta'a-i mezbûrdan fekk ve berâtları tebdîl olduğunun emsâli mesbûk olmağla bu def'a dahi mîsli-i mesbûka kıyâsen ashâb-ı vezâ'ifin yedlerinde olan berâtları hıfz ve mâl-ı mazmûme mukâbelesinde zikr olunan İstanbul Gümrüğü'ne havâle olunarak tebdîl ve sıyâneten li'l-fukarâ ihrâc-ı aklâm-ı metâlîbe olunmamak şartıyledlerine müceddeden berât-ı âlî-şân ihsân ve i'tâ' ve nefis-i Bursa'da tevzî' olunan vezâ'if dahi İstanbul Gümrüğü'nün mülhakâtından Medâyine Gümrüğü mâlından olan vezâ'if ashâbına edâ olduğu misüllü vezâ'if-i merkûme dahi yine medâyine gümrüğünden ashâb-ı vezâ'ife i'tâ' ve senesi hitâmında ale'l-esâmî defterleri gümrük emîni tarafına irsâl ve deynine mahsûb itdirilmek için mahalline kayd ve iktizâ'sına göre emr-i şerîf i'tâ'sı iktizâ' itmekle mücebince mahalline kayd ve iktizâ'sına göre emr-i şerîf tahîr ve gümrük emîni ve Bursa Mizân-ı Harîri ve vezâ'if kâtibi ve Ru'ûs-ı Hümâyûn taraflarına ilm ü haberleri i'tâ' olunmak telhîs olunmağın telhîsi mücebince mahalline kayd ve iktizâ'sına göre emr-i şerîf tahrîr ve gümrük emîni ve Bursa mîzân-ı harîri ve vezâ'if kâtibi ve Ru'ûs-ı Hümâyûn taraflarına ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü fî 20 Râ Sene 193 (M. 7 Nisan 1779) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Anadolu Muhâsebesi'nden vârid olmağla iş bu mahalle kayd oldu.

46.SAYFA:**90. Belge:**

Neferât-ı Sür'atciyân-ı Topçuyân

Bundan akdem doksan bir senesinde (M. 1777/1778) yirmişer akça ile tashîh ve beş seneye dek beher kıst mevâcib ihrâcında ocakları mahlûlâtından birer akça terakkî virilerek kırk akçaya iblağ ve yedi sene ale't-tevâli kemâl-i istikâmet üzere hîdmet ve on iki sene tamamında tekâ'üdlüğe tâlib olanlarına ocakları mahlûlâtından on iki akça ve kendüsünün tedârik ideceği mahlûlâtından kırk sekiz akça zamm ve altmış akça ile

¹⁶¹ Olacakları kelimesi yanlış olarak ocakları şeklinde yazılmış.

tekâ'üdlük tevcîh olunmak ve cümlesi mücerred ve leyl ü nehâr kışlalarında ikâmet ve kemâ hüve hakka hıdmet ve nöbetleri günü ta'lîm ve ta'lîm birle top endahtına esbâb-ı ma'rifet ve ale'l-husûs hengâm-ı seferlerde ve esnâ-yı muhârebede izhâr-ı şecaât eylemek ve şerâ'it-i adîde-i sâ'ire mer'î ve mu'teber tutulmak ve yevmîki yüz vukiyye-i küştassabbaşı ağa tarafından ve bin iki yüz çift nân-ı azîz virilmek üzere bâ-hatt-ı hümayûn-ışevket-makrûn müceddeden tertîb ve tanzîm olunan bin kırk nefer sür'atçıyân neferâtının şürût-ı mezkûre üzere tekmîline Topçu Ocağı'nın Eşkinsi yevmiyyesi kifâyet etmeyeceği ma'lûm olmakdan nâşî lede'l-hâce yine şürût-ı mezkûreye ri'âyet ve neferât-ı merkûmenin medhal-ı asıllarıolan yirmişer akça yevmiyye ve lahm ve nân ta'yînâtlarıyla kışlaları tertîb ve tahsîs ve mahlûl ve terk-i hıdmetleri vukû'unda ağaları arzıyla müstahıkk mülâzımına tevcîh olunmak üzere şimdilik iki yüz elli neferde karar-dâde ve muktezâsı tanzîm olunmak bâbında kaç ortaya taksîmi münâsib olduğu ve ta'yîn olunan mezkûrû'l-mikdâr nân ve lahm ta'yînâtlarından şimdiye değin yevmiyye ne mikdâr nân-ı azîz ve lahm-ı ganem alınugeldiği Topçubaşı Ağadan isti'lâm olundukda zikr olunan Sür'atçıyân Neferâtı'ndan mukaddemen bâ-fermân-ı âlî tashîh ve tezkireleri i'tâ' olunub el-yevm mevcûd olan yüz kırk beş neferi irâde-i seniyye kılındığı üzere iki yüz elli nefere iblâğ birle mukaddemen küşâd olunan yirmi bir aded ortanın on dokuzuna on ikişer nefer ve mâ-'adâ iki adedine on birer nefer taksîm ve tanzîm olunmak enseb idüğünü bi'l-cümle ocaklusı ihbâr ve inhâ' ve ta'yînât-ı mezkûreden el-hâletü hâzihi yevmiyye altı yüz otuz çift nân-ı azîz ve yüz beş vukiyye-i lahm-ı ganem alınugeldiğine binâ'en zikr olunan ortalara ve ba'zan ocağının zâbitân ve ihtiyârlarına tevzî' ve taksîm olunugeldiğini ve ocağ-ı mezbûr ortaları fi'l-asl Dergâh-ı Âlî Yeniçerileri ve Cebeci Ortaları misüllü nukûd-ı mevcûde ve-yâhûd cihet-i âhar ile mahall-i sâ'ire ta'ayyüşleri olur makûlesinden olmayub ber-vech-i muharrer mukaddem küşâd olan yirmi bir aded ortanın vech-i ta'ayyüş ve medâr-ı masârifleri el-yevm ahz idegeldikleri altı yüz otuz çift nân ve yüz beş vukiyye küşt ta'yînâtlarının i'tâ'sına muhtâc ve kat'î mûceb-i zarûret ve mezâyıklarını mü'eddâ olacağından bahs ile mecmû'-ı ocağ-ı mezbûr ricâlinin dahi ta'yînât-ı mezbûrenin kemâ-kân ibkâ'sı istid'â'sında olduklarını takrîr ve hâk-pây-ı evliyâ'-i ne'âmâ'yalede'l-ifâde ricâl-i mezkûr ve neferât-ı merkûme sa'y-ı mevfûrlarına fûtûr getirmeyüb bâ'is-i şevk ve sürûrları olmak içün şifâhen sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince ba'd-ezîn doksan dört senesi gurre-i muharreminden (M. 8 Ocak 1780) a'şâr ile ber-vech-i muharrer yevmî altı yüz otuz çift nân ve yüz beş vukiyyeküş[t] ta'yînâtları i'tâ' olunmak ve mukaddemen tashîh ve tezkireleri i'tâ' olunan yüz beş neferin tekmîlen mevcûd olduğu ma'lûm olmakdan nâşibi-Mennihî Te'âlâ evâhir-i muharremü'l-harâmda ihrâc olunacak mevâcib sergisinde gerek mukaddem tezkireleri virilen mezkûrû'l-mikdâr neferâtın ferd-en-ferdâ mûmâ-ileyh topçubaşı ağa ma'rifetiyle tezkireleri mu'âyyene vekemâl-i taharrî ve tedkîk bir tashîh ve tahkîk ve gerek mahlûle zabt birle tanzîm olacak seksen beş nefer ile fî-mâ ba'd vaki' olan mahlûlâtıdan tekmîl olacak yirmi neferi dahi ba'de't-tekmîl ve't-tanzîm Huzûr-ı Âlî'yearz ve i'lâm eylemek üzere Baş Muhâsebe'ye kayd ve neferât-ı merkûmenin vech-i muharrer üzere te'diyesiçünTophâne-i Âmire tarafına başka ve sâlifü'z-zikr bin kırk neferin gurre-i muharreminden i'tibâr ile zikr olunan altı yüz otuz çift nân ve yüz beş vukiyye-i küşt ta'yînâtları kemâ-fi's-sâbık virilmek üzere başka sûretleri Piyâde Mukâbelesi ve Rü'ûs-ı Hümayûn fodla kâtibi ve kassâbbaşı ağa taraflarına ilm ü haberleri i'tâ' olumak bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mûcebince kayd ve mukaddem virilen sûret-i kaydları terkîn olunub ve karar-dâde olan iki yüz elli neferin ber-vech-i muharrer ol-mikdâr ta'yînâtlarıçün başka ve Piyâde Mukâbelesi'ne başka ilm ü haberleriyle ocak

tarafına dahi mufassalan sûret virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber virilmiştir.

Fî gurre M. Sene 1194 (M. 8 Ocak 1780)

91. Belge:

Cebeci ve Topçu ve Top Arabacı Ocaklarının Âsitâne kaydıyla mukayyed Eşkinici esâmîleri mahlûl oldukda zümresine terakkî istid'â' olduğu hâlde nısfı ve mukâta'adan iltimâs olunduğu sûretde sülûsü tevcîh olunagelüb taşra kılâ' neferâtı mahlûlâtının tevcîhleri husûsu dahi bir râbitavirilmek lâzıme-i hâlden olmağla fî-mâ-bâ'd ocakhâ-imerkûmeden ağaları arzı ve gerek tezkireleri ve sâde arz-ı hâl ile mahlûl ihbâr ve zümresine terakkî istid'â' idenlere mahlûl ihbâr olunan esâmî kangı muhâfaza kaydıyla mukayyed ise yine kayd-ı mezkûr ile mukayyed zümresine sülûsü ve ke-zâlik taşra mukâta'adan vazîfe istid'â' idenlere rub'u tevcîh ve mâ'adâsı hazîne-mânde ve taşra mahlûlâtı arz-ı hâl ile tevcîh olunmamak üzere bundan akdem Piyâde Mukâbelesi'ne ber-takrîb kayd olunan fermân-ı âlîye i'tibâr olunmayub iş bu fermân düstûrî'l-amel tutulmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve hıfz olunub Piyâde Mukâbelesi'ne ilm ü haberi virilmek deyü fî 8 S. Sene 1194 (M. 14 Şubat 1780) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafında hıfz ve kayd olunmağla vech-i meşrûh üzere Piyâde Mukâbelesi'ne ilm ü haber virilmiştir.

47.SAYFA:

92. Belge:

İzzetlü Re'îsü'l-Küttâb Efendi

Divân-ı Hümâyûn Kalemî'nin kâtib ve şâkird gedikleri ve mülâzım şerhlûleri Rikâb-ı Hümâyûn'da umûr-ı mühimmeden istihdâm için alıkonulandanmâ-'adâzeâmet ve timâr mutasarrıfları Ordu-yı Hümâyûn'da hıdmet-i lâzımelerinde kıyâm eylemeleri vazîfe-i zimmetleri olub Ordu-yı Hümâyûn'da isbât-ı vücûd etmemelerive bilâ-fermân mahall-ı âharda azîmetleri ve bilâ-izn avdetleri ze'âmet ve timârlarının ref' ve te'dîblerini icâb ideceği bedîdâr ve bunlardan ba'zılarının gitmekde îrâdî'zâr ve tereddüd ve tevakkufa ictisâr edecekleri ve ba'zılarının dahi mahallinden firâr ve bilâ-izn Âsitâne-i Sa'âdet'e avdet dâ'iyyesinde olarak hizmetlerinde tekâsül-i izhâr eyleyecekleri ihtimâlinde ba'id olmadığı âşikâr olmağla imdi Beylikçi Efendi ma'rifetiyle iş bu fermân-ı âlînin mazmûnunu cümlesine işâ'at ve içlerinden her kim mahallinde isbât-ı vücûd etmeyüb ve bilâ-fermân ve bilâ-izn Ordu-yı Hümâyûn'dan mahall-i âhara avdet ve azîmet ider ise ze'âmet ve timâr ve gedik şerhleri müstahıkkîne virilmesini i'lâma mübâderet ve bu husûsa ale'd-devâm ihtimâm ve dikkat ve cümlesine tenbîh ve te'kîdemüsâra'atitdiresün deyü

C. Gurre Sene 1202 (M. 9 Mart 1788)

93. Belge:

İzzetlü Re'îsü'l-Küttâb Efendi

Aklâm-ı ketebesi sabah ve ahşam vaktiyle gelüb gidüb dâ'imâ me'mûr oldukları mesâlihde bulunmak ve ol vechle umûr-ı mühime ve mesâlih-i sâ'ire te'hîr ve tavîk olunmamak lâzımeden olduğundan her-bârtentbîh ve te'kîd olunmakdaise de ekserîsi yine bildiklerinden kalmayub geç gelmek ve erken gitmek ve haftada birkaç gün devâm ile eyyâm-ı sâ'irede bilâ-özü terk etmek misüllü hilâf-ı rızâ hareketden hâlî olmadıklarını ve hatta ba'zıları taşrada ve hıdemât-ı sâ'ire ile güzârende-ievkât eder iken yine kalemde nâ'il olduğu atıyye ve ta'yînâtını vakt ve zamânıyla almakda idüğü mesmû' sahîhân ma'lûmumuz olmakdan nâşî ol makûlelerden taşrada olanların atıyye ve ta'yînâtları ref' ve müdâvimine tevzî' ve i'ta' kılınmış ve hıdemât-ı sâ'irede olanlar fî-mâ-bâ'd küll-i yevm kalemine devâm itmek ve bir gün bilâ-özü terk itmemek ve yine ısgâ' eylemezler ise o misüllüleri zâbitanı haber virmek üzere bu def'alık müsâ'ade

olunmuş olub bundan sonra hiç biri hakkında merhamet ve hâtır ve gönüle ri'âyet olunmayarak o makûlelerin atıyye ve ta'yînâtları ref' olunacağı musammem vemukadder olmağın imdi keyfiyeti aklâmketebesinin cümlesine ifâde ve işâ'at ve ba'd-ezîn sabah ve akşam vaktiyle gelüb gitmelerini ve bilâ-özü kalemlerini terk etmemelerini etrâfiyla tefhîm vete'kide mübâderet ve yine özürsüz kalemine gelmeyenler olur ise atıyye ve ta'yîni ref' olunmaküzere o makûleleri hâtır ve gönüle ri'âyet itmeksizin derhâl habervirilmeleriçün kîsedârânve zâbitânına muhkem tenbîh iderek siz dahi bu husûs ale'd-devâm i'tinâ ve nezâret eylesesüz deyü fi 15 Zâ Sene 1230 (M. 19 Ekim 1815)

94. Belge:

Dergâh-ı Ma'delet ve Dest-gâh-ı Hüsrevâne'de kapucıbaşılık rütbesini ihrâz ile nâ'il-i mubâhat ve imtiyâz olan ağavât-kânûn-ı kadîmi vechle yüz ellişer akça yevmiyyelerini tedârik ve tanzîm eylemelerini şürût-ı müstahseneden ve yedlerine i'tâ' buyurulan Rü'ûs-ı Hümâyûnlarında musarrah ve mübeyyen olub fermân-ı sa'd-ı iktirân-ı hazret-i cihan-dârîde Enderûn-ıHümâyûn'dan emeği mukâbili چراغ olanlardan ma'adâ gerek el-yevm mevcûd ve gerek bundan sonra kapıcubaşılık ile bekâm olanlar tevcîhi târîhinden altı mâh mürûruna değin yevmiyyelerini tedârik ve tekmîl eylemek ve müddet-i mezkûreiktizâ'sındayevmiyyelerini tanzîm itmeyenlerin kaydları terkîn ve kapucıbaşılıkları ref'ini i'lâm etmek üzerebi'l-fi'il re'isü'l-küttâb bulunan efendiler bu husûsa nezâret etmek ve iş bu nizâm Rü'ûs-ı Hümâyûn ve KüçükRûznâmçe Kalemlerine kayd ile ilâ-Mâ-şâ-Allâh u Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulmak bâbında bin yüz seksen sekiz târîhindemufassal ve meşrûh ekîd ol mazmûn-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ile kânûn-ı kadîmeleri te'yîd ve teşyîd ve aralıkaralık tenbîh ve te'kîd buyurulmuş olduğundan ol-vaktde ba'zıları tertîb ve tanzîm itmişler ise de el-hâletü hâzihi ekserîsibilâ-yevmiyyeoldukları kuyûdâtndan müstebân olmağın ağavât-ı mûmâ-ileyhimin kanûn-ı kadîmelerine adem-i ri'âyetleride'b-i dirîn saltanât-ı seniyyeye mugâyir olduğundan ilâ-Mâ-şâ-Allah û Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulmak üzere m[ü]'ekked hatt-ı hümâyûn-ışevket-makrûn ile te'yîdve teşyîd buyurulmuş olan nizâm-ı kadîmelerinin devâm ve istikrârına mübâderet birleyevmiyyelerini bi-tamâmihâ tertîb ve tanzîm eylemelerini Der-Aliyye'de mevcûd bulunanların bi'z-zât kendülerine ve taşrada bulunanlarınmedîr-iumûrlarına tenbîh ve te'kîd olunmak üzere Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd olunub Re'isü'l-Küttâb Efendi ve Mîr-Alem Ağave Küçük Rûznâmçe Kalemi'ne ilm ü haber i'tâ'sıyla tanzîmi husûsu Sa'adetlü Defterdâr EfendiHazretleribâ-takrîr lede'l-inhâ' fi 24 Zâ Sene 30 (M. 28 Ekim 1815) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'nekayd olunub vech-i meşrûh üzere Devletlü Re'isü'l-Küttâb Efendi Hazretleri taraflarına ve Küçük Rûznâmçe Kalemi'neve bilâ-yevmiyye Âsitâne'de olan Kapucıbaşı Ağalara tenbîh eylemek üzere Baş Kapucıbaşı Mîr-Alem-i HâssaAğa tarafına başka başka ilm ü haberleri virilmiştir.

48.SAYFA:

95. Belge:

Seyyid Atâullah Efendi'nin Ordu-yı Hümâyûn'a takdîm eylediği arz-ı hâli mefhûmunda yirmi otuz seneden mütecâviz me'mûr olduğu Maliye Kalemi'nde leyl ü nehâr umûr-ı mühimme tahrîriyle meşgûl olduğundan gayrı el-hâletü hâzihi kalem-i mezbûra kîsedârlık hıdmetinde bulunmak takrîbiyle Ordu-yı Hümâyûn'a me'mûr kılınub lâkin kalem-i mezbûrun hâsılâtı kalîl ve kîsedârlık-ı mezbûrun nemâsı cüz'î olmağla sinîn-i vâfireden berü sebkât iden emeğine hürmeten beher sene tevcîhât-ı hümâyûn akîbinde emekdârân-ı hademe-i Devlet-i Aliyye'ye i'tâ'sı mu'tâd olan Atıyye-i Şâhâne Defteri'ne idhâl olunmak üzere mikdâr-ı vâfî atıyye ta'yîn buyurulmasını inhâ'

ve istid'â' eylediğine binâ'en emsâli keyfiyyeti su'âl olundukda Defterhâne-i Âmire kîsedârlarına bilâ-harc berevât tezkiresini tahrîr eylemek mukâbili beş yüz guruş atıyye ta'yîn olunmuş olduğu Atıyye Defteri'nde mukayyed idüğü Baş Muhâsebe'den ba'de'l-ihrac şifâhen sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kalem-i mezbûr tahrîr olunan evâmirmüsveddesiyle tatbîk ve tashîh ve temyîz ve sakâmından vikâye eylemek şartıyla mâliye kîsedârlarına mahsûs olarak iki yüz elli guruş atıyye ta'yîn ve iş bu sene-i mübâreke ihrac olunacak Atıyye Defterine idhâl olunmak üzere Baş Muhâsebe'ye kayd olunub Ru'ûs-ı Hümâyûn'a ve Rikâb-ı müstetâb tarafına ilm ü haberi virilmek bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub Rikâb-ı Hümâyûn'a ilm ü haberi virilmekle Ordu-yı Hümâyûn'da Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 26 N. Sene 214 (M. 21 Şubat 1800)

96. Belge:

Mektûbî-i Hazret-i Sadâret-penâhî hulefâsından Necib Efendi müstahdem hulefâdan olub şâyân-ı lûtf ve mürüvvet olmağla iş bu tevcîhât-ı hümâyûn'da i'tâ' olunacak Atıyye-i Şâhâne Defteri'ne senevî ikişer yüz guruş atıyye virilmek üzere kayd ve idhâl olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Baş Muhâsebe'ye kaydve Âmed tarafına ilm ü haberi tahrîr ola deyü fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub Ru'ûs tarafına iş bu ilm ü haberi virildi.

Fî 3 L. Sene 214 (M. 28 Şubat 1800)

97. Belge:

Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûndan Şeci'î? Mustafa Efendi Guruş 400	Seyyid Halil Efendi Guruş 350	İbrahim Efendi Guruş 250	Ali Efendi Guruş 250
--	-------------------------------------	--------------------------------	----------------------------

Yekûn 1250

Beher sene akîb tevcîhât-ı hümâyûnda de'b-i dîrîn Devlet-i Aliyye ve kâ'ide-i kadîme-i saltanat-ı seniyye üzere virilen atıyye-i şâhânedan el-hâletü hâzihi Ordu-yı Hümâyûn'da bulunan atıyye ashâbının bin iki yüz on beş (M. 1801/1801) senesine mahsûben müstahakk oldukları yirmi iki bin üç yüz guruş atıyyelerinin mîrî hazînesinden ifrâz ile ber-müceb defter ashâbına tevzî' ve taksîm itdirilmesi husûsuna irâde-i aliyye ta'alluk idüb lâkin Mektûbî-i Hazret-i Defteri hulefâsından fî'l-asl mu'ayyen atıyyeleri olmadığından dâhil-i defter olunmamış ise dahi hulefâ-yı mûmâ-ileyhim Ordu-yı Hümâyûn'un hîn-i hurûcundan berü Mektûbî müşârûn-ileyhin ma'iyetinde mukîm olub leyl ü nehâr me'mûr oldukları umûr-ı mühimmenin tahrîriyle iştigâl üzere olduklarına binâ'en şâyân-ı inâyet, sezâdâr-ı âtîfet olmalarıyla bunların dahi emsâli üzere Atıyye-i Şâhâne Defteri'ne idhâl ile tatyîb olmaları lâzime-i şîme-imürüvvet olmağla bu makûle şâyân-ı ikrâm olanların haklarında mebzûl olan lûtûf ve inâyetlerine mağrûren hulefâ-i mûmâ-ileyhim dahi bin iki yüz elli guruş atıyye-i şâhâne tertîb ve sâ'ireleriyle ma'ân tevzî' ve taksîm olunmağla bundan böyle dahi sebkât iden emekleri mukâbili tertîb olunan meblağ, Atıyye Defteri'ne idhâl ile virilmek için Baş Muhâsebe'ye kaydolunub Ru'ûs-ı Hümâyûn'a ve hulefâ-i mûmâ-ileyhim taraflarına ilm ü haberleri ve tevzî' olunan akçanın tezkiresi i'tâ' olunmak bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî-şân sâdır olmağın mücebince kayd olunub tezkiresi ve hulefâ-i mûmâ-ileyhim

taraflarına ilm ü haberi virilmekle Rü'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haberi virildi.

Fî 3 S. Sene 216 (M. 15 Haziran 1801)

98. Belge:

Hâlâ Mâliye Kalemi Kîsedârı Seyyid Ataullah Efendi'nin otuz seneden mütecâviz sefer ve hazarda sebkât iden emeğine mükâfât olarak bu def'a kendüye ba-Rü'ûs-ı Hümâyûn hâcegânlık tevcîh olunmuş olup kalem-i mezbûrda hâcegân olarak kîsedâr olması mesbûk değil ise dahi Defterhâne ve Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemleri kîsedârları hâcegândan olmalarıyla bundan böyle üstelikli mansıb oluncaya değin mûmâ-ileyhe dahi me'mûr olduğu kîsedârlığı kemâ-fi'l-evvel idâre ve rû'yet eylemek ve fi-nefsü'l-emr efendi-i mûmâ-ileyhin sefer ve hazarda emeği sebkât itmiş olduğu ve iş bu Sefer-i Hümâyûn'da mihen ü meşâkk-ı lâ-yuhsâya dûçâr olarak maslahat-ı mühimmede istihdâm olduğunabinâ'en mükâfât olarak taltîfen ve emsâlini terğîben kendüye hâcegânlık ihsân buyurulmuş olduğu güneş gibi zâhir olan hâlatdan olmağla vechen mine'l vücûh kîsedârlığına halel gelmemek ve me'mûr olduğu kîsedârlığı kemâ-fi'l-evvel idâre ve rû'yet eylemek şartıyla Baş Muhâsebe'ye kayd olunub yedine sûreti Ru'ûs-ı Hümâyûn'a ilm ü haberi virilmek fermân buyurulmağınmûcebince kayd olunub mûmâ-ileyh Mâliye Kalemi kîsedârlığını bundan böyle dahi idâre ve rû'yetidüb üstelikli? mansıb oluncaya değin kîsedârlığına halel gelmemek için sûretivirilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 9 Ca Sene 217 (M. 7 Eylül 1802)

49.SAYFA:

99. Belge:

Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûn'dan Mâliye Kalemi Kîsedârı Seyyid Mehmed Ataullah Efendi'nin efendinin¹⁶² takdîm eylediği arz-ı hâli mefhumunda beher sene akîb tevcîhât-ı hümâyûnda Hademe-i Devlet-i Âliye'ye i'tâ' buyurulan Atiyye Defteri'ne dâhil olarak kayd-ı hayat şartıyla üç yüz ve ba'dehû Ordu-yı Hümâyûn'da hıdmetde oldukça iki yüz gurusuna cem'an beş yüz gurusu atıyye ta'yîn ve ihsân ve yedine sûret i'tâ' olunmuş olup lâkin mu'ahharan ta'yîn olunan iki yüz gurusu bundan böyle Der-sa'âdet'e vusûlünde virilmeyüb kat' olunmak iktizâ' eylediği beyânıyla üç seneden berü sebkât iden hıdmet ve emeğine merhameten meblağ-ı mezbûr iki yüz gurusu kayd-ı hayât şartıyla virilen üç yüz gurusu zamm ve ma'a-zamm Der-âliye'de dahi beş yüz gurusu virilmek üzere müceddeden yedine sûret i'tâ' olunmasını istid'â' itmekle istid'â'sı üzere tanzîm olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmağın kuyûd-ı lâzimesi ba'de'l-ihrac efendi-i mûmâ-ileyhe kayd-ı hayât şartıyla ma'a-zamm üç yüz gurusu ve Ordu-yı Hümâyûn'da hıdmetinde oldukça iki yüz gurusuna cem'an beş yüz atıyye ta'yîn olunub yedine sûret virilmiş olduğu Baş Muhâsebe'den der-kenâr olunmağla vâkı'an efendi-i mûmâ-ileyhe iş bu Mısır Seferi'nde fedâ-yı cân ve baş iderek kemâl-i sadâkat ve istikâmet üzere hıdmet eylediği cümle indinde müsellemler olan hâlatdan olmağla bu sûretde sebkât iden emeği mukâbili meblağ-ı mezbûr beş yüz gurusu Der-âliye'de dahi sene be sene virilmek üzere yedine sûret ve Ru'ûs-ı Hümâyûn'a ilm ü haberi i'tâ' olunmak bâbında telhîs olundukda mûcebince yedine sûret ve Ru'ûs-ı Hümâyûn'a ilm ü haberi virilmek bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmağın mûcebince kayd olunub efendi-i mûmâ-ileyhin yedine sûret virilmekle Ru'ûs¹⁶³ Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 23 Za Sene 217 (M. 17 Mart 1803)

¹⁶² Kâtip yanlış olarak "efendinin" kelimesini iki kere yazmış.

¹⁶³ Kâtip yanlış olarak "rüûs" kelimesini iki kere yazmış.

100. Belge:

Paşa ve vezîre ve Çarmıkve Köstendil Sancaklarında Sofya ve gayrı nahiyelerde Ormanlu nâm karye ve gayr-ı yedden alınmış dokuz bin yedi yüz on akça ze'âmete Divân-ı Hümâyûn Kalemi'nin şakirdlik gedüğüyle ilhâkıyla mutasarrıf-ı Hâcegân-ı Divân-ı Âlî-Şân'dan ve hâlâ Ru'ûs-ı Hümâyûn Kîsedârı Sa'âdetlü el-Hacc Ömer Nehci Efendi yetmiş senesinden berü kalemine müdâvemet ve seksen iki ve iki yüz iki seferlerine Ordu-yı Hümâyûn ile beraber bulunarak muktezâ-yı tarîk üzere on sekiz seneden berü Ru'ûs-ı Hümâyûn kîsedârlığında sadâkatle ibrâz-ı hüsn-i himmet itmiş ihtiyâr ve emekdâr hademe-i saltanât-ı seniyye-i şâhânede olmak mülâbesesiylesezâvâr-ı hıdmet olunduğundan başka Rikâb-ı Hümâyûn'da dahi erbâb-ı mesâlihin kesreti olub bi't-tahsîs kalem-i mezbûrda mukayyed olan ocağ-ı âmîrelerin şürût-ı nizâmlarının böyle hüsn-i idâre ve rü'yeti, lâzımeden olduğuna binâ'en Ru'ûs-ı Hümâyûn kîsedârlığı mûmâ-ileyhin asâletenüzerinde olarak Rikâb-ı Kamer-tâb-ı Hüsrevâne'de hıdmetinde kıyâm itmek üzere yine kalem-i mezbûr ketebesinden müsta'id birini vekîl farzıyla Ordu-yı Hümâyûn'a irsâl olunmasını cümle zâbitân-ı kalem ve kîsedâran-ı istisvâb eylediklerine binâ'en kîsedârlık ve ze'âmet ve atıyye ve ta'yînine hâlel gelmemek üzere li-eclî't-te'kîd mûmâ-ileyhin kaydına şerh virilmesi bâbında Rikâb-ı Hüsrevâne'ye lede't-takrîr mücebince kalemine kayd oluna deyü hatt-ı şerîf-i şevket-redîf şeref-rîzsudûr itmekleşeref-yafte-i sudûrolan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince Ru'ûs-ı Hümâyûn kîsedârlığı mûmâ-ileyhin asâleten üzerinde olarak Rikâb-ı Kamer-tâbda kaleminde hıdmetde kıyâm itmek üzere kaydına şerh virilmek için ber-müceb-i fermân-ı âlî efendi-i mûmâ-ileyhin kalemine iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 14 Za Sene 221 (M. 23 Ocak 1807)

101. Belge:

Hassâ silahşörânından Mehmed Bey'in takdîm eylediği bir kıt'a arz-ı hâlî mefhûmunda mûmâ-ileyh Areş Muhârebesi'nde şehidenvefât iden vezîr Mustafa Paşa'nın karındaşı ve bi'l-ma'ıyye müddet-i vâfîre hıdemât-ı Divân-ı Aliyye'de bezl-i makderet eylediği ecilden ber-mantûk-ı kuyûd beher sene bin gurus mevkûf ve beş yüz gurus atıyye virilmeküzere yedine bir kıt'asûretvirilmişken bir müddetden berü hâlâ Erzurum Vâlisi Hazretlerinin hıdmetinde bulunmak hasebiylehilâf-ı vâkî' fevt oldu deyü mu'ayyenât-ı mezkûresikat' olunubmağdûr olduğu beyân birle hâline merhameten mu'ayyen-ı mezkûresi... buyurulmasını tahrîr ve istid'a'etmekle kuyûda mürâca'at olundukda beher sene ramazân-ı şerîfe ve şevvâl-i mükerrermede erbâb-ı istihkâka i'tâ' olunagelen mevkûf ve atıyyedenmûmâ-ileyhe senevî bin gurus mevkûf ve beş yüz gurus atıyye virilmek üzereiki yüz on yedi senesi mâh-ı zilhiccesinde (M. Mart/Nisan 1803) sûret-i i'tâ' ve iki yüz on dokuz senesine değin tanzîm olunan Mevkûf ve Atıyye Defterlerine arz-ı hâl olunub yirmi bir senesine (1806/1807) mahsûben tanzîm olunan Atıyye ve MevkûfDefterlerine idhâl olunmadığı imdi efendicerîdesinden der-kenâr olmağla zikr olunan bin beş yüz gurus atıyye ve mevkûfun iki yüz yirmi bir senesine mahsûben virilmesihusûsubâ-takrîr lede'l-arzmerkûm-ı şayeste-iatûfet olmağla tahsîs kılınan atıyye ve mevkûfun takrîrmücebincetakdîm ve yedine sûret i'tâ' olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebinceBaş Muhâsebe'ye kayd olunub sûreti ve Ru'ûs-ı Hümâyûn'a ilm ü haberi virilen fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub sûreti virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi?

50.SAYFA:**102. Belge:**

Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı ez-kadîm menâsıb-ı divâniyenin menâsıb-ı sitte ta'bîr olunan şerefli menâsıb olmak için bir müddetden berü Şıkk-ı Sâlisliğe Zâhîre Nezâreti ilhâkı ihdâs olunmuş ise de bu def'a Zâhîre Nezâreti bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-

makrûn, külliyyen ref' ve ilgâ' olunmuş olmakdan nâşî Şıkk-ı Sâlis bulunanlamedâr-ı ma'âş kalmadığından fi'l-asl Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığına mahsûs olan hâssı yine kemâ-fi's-sâbık Şıkk-ı Sâlisliğe tahsîs kılınmasını lâzımeden olmağla kuyûda bi'l-mürâcâ'a hâss-ı mezkûrun Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığına tahsîs kılınması husûsunun tanzîmine mübâderet olumak bâbında beyâz üzerine sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kuyûda mürâcâ'at olundukda fi-mâ ba'd Şıkk-ı Sâlislik menâsıbı Zâhîre Nâzırı olanlara tevcih olunub birbirinden ayrılmamak üzere mukaddemen bâ-hatt-ı hümayûn karar virildiğne binâ'en Zahîre Nâzırı olanlara HubûbâtHâzînesinden bin beş yüz gurus ma'âş tahsîs kılınmakdan nâşî Şıkk-ı Sâlislerin Hâzîne-i Âmîre'den senevî bedel-ihass olan iki bin seksen üç gurus kırk akçanın kaydı terkîn ve masârif-i sâ'ireye havâle olunmak üzere kayd olunub zimmet defterlerine ilm ü haberi virilmiş olduğu hâsslar kaleminden ve iki yüz yedi senesi (M. 1792/1793) tevzî' olunan mevkûf tezkirelerinde Şıkk-ı Sâlis bulunan efendinin bin gurus mevkûfu olduğu Baş Muhâsebe'den der-kenâr olunmağla sâbıkı vechle mezkûrû'l-mikdâr bedel-i Hâssve mevkûf kılınmasının tertîb ve ta'yînihusûsu bâ-takrîr arz olundukda mücebince kadîmi vechle tanzîmine mübâderet olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kadîmî vechle mu'ayyen olan bedel-i hâss mevkûfâtakçası kemâ-fi'l-evvel Şıkk-ı Sâni olanlara virilmek üzere Baş Muhâsebe'ye kayd olunub Hâsslar Kalemine ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberi virilmek fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub Hâsslar Kalemî'ne ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümayûn Kalemî'ne dahi iş bu ilm ü haber virilmiştir.

Fi 20 R. Sene 222 (M. 28 Mayıs 1807)

103. Belge:

Teşrifâtî Efendi bu def'a Ordu-yı Hümayûn-ı nusret makrûna me'mûr olduğu ecilden teşrifât kisedârı ve halifesi efendilerin dahi bi'l-ma'iyye Ordu-yı Hümayûn[ı]a gitmeleri eğerçi lâzımeden olub ancak Teşrifât-ı Hümayûn rûsûmâtının ekserî Rikâb-ı Hümayûn'a mahsûs ve icrâ'-yı rûsûmâta muktedir ve mütefennîn mûmâ-ileyhimâdan birinin Rikâb-ı Hümayûn hıdmetinde kalub Rikâb Teşrifâtçısı efendiye mu'âvenet eylemek lâzıme-i hâlden olduğuna binâ'en mûmâ-ileyh teşrifât kisedârı Mehmed Es'ad Efendi'nin asâleten Rikâb-ı Hümayûn'da kalmasına irâde-i aliyye ta'alluk etmekle kisedârlığına merbût olan atıyye-i şâhâne ve gerek mevkûf mukannen olan avâ'idât-ı sâ'iresine hâlel gelmeyüb kemâ-fi'l-evvel i'tâ' buyurulmak için kaydlarına şerh virilmek üzere iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ' buyurulmasını Teşrifâtî-i Divân-ı Hümayûn Mustafa Münif Efendi bâ-takrîr inhâ' itmekle kisedâr-ı mûmâ-ileyhin Rikâb-ı Hümayûn hıdmetinde tevkîfî lâzıme-i maslahât olmağla takrîr mücebince atıyye ve mevkûf ve mu'ayyenât-ı sâ'iresine kat'â hâlel gelmemek üzere kaydlarına şerh virilmek için ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü fi selh Zâ Sene 221 (M. 8 Şubat 1807) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs Hümayûn tarafına kayd ve hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere teşrifâtî efendi ve kâtib-i kethüdâ-yı hazret-i sadr-ı âlî efendi ve Amedî efendi ve Ordu-yı Hümayûn tarafına Ru'ûs-ı Hümayûn cânibine ve Büyük Rûznâmçe Kalemî'ne ilm ü haberleri virilmiştir.

104. Belge:

Erzurum Vâlisi Vezîr-i Mükerrerem Sa'adetlü Yusuf Ziyâ Paşa Hazretlerinin ma'iyyetlerine bâ-fermân-ı âlî Tahvîl Kalemî ketebelerinden Seyyid Mustafa Rıfkı Efendi kisedâr vekâletiyle ve yamaklığıyla Seyyid Mehmed Yüsrî Efendi me'mûr olmalarıyla ber-mu'tâd i'tâ' buyurulan atıyyelerine zarar gelmemek üzere kaydlarına şerh ve Amedî efendi ve Büyük Rûznâmçe Kalemî'ne ve Ordu-yı Hümayûn'abaşka başkailm ü haberleri i'tâ' buyurulmak bâbında kalem-i mezbûr kisedârı Ahmed Cem'î Efendi bâ-takrîr istid'â' itmeğın merkûmânmaslahat-ı mühimmeye me'mûr kılınmalarıyla atıyyelerine zarar gelmemek üzere kaydlarına şerh ve takrîre beyân

olunan mahallere ilm ü haberleri virilmek deyü fî 14 Ra Sene 222 (M. 23 Nisan 1807) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafında hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Ordu-yı Hümâyûn'da Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Âmedi Efendi taraflarına kayd olunmak üzere ilm ü haberi ve Büyük Rûznâmçe Kalemi'ne ve Amedî Efendi taraflarına başka başka ilm ü haber kâ'imesi virildi.

105. Belge:

Teşrîfât-ı Hümâyûn kîse-dârı efendiye mahsûs mevkûf ve akîb tevcîhâtta virilen atıyyesine Ordu-yı Hümâyûn'un ihrâcında bi'l-asâle Rikâb-ı Hümâyûn'da kalmak üzere irâde-i aliyye ta'alluk idildiğine mebnî kîsedârlığına mahsûs olan atıyye ve mevkûf ve vâridât-ı sâ'iresine halel gelmemek şartıyla bâ-fermân-ı âlî kaydına şerh virülüb ancak kendüye mahsûs olan mevkûf beş yüz ve atıyyesi sekiz yüz guruş olub vâridât-ı sâ'iresi dahi cüz'ıyyât makûlesi olduğundan idare-i umûrunda usret ve dîk-i ma'aş ile giriftâr-ı aczve ıztırâb olduğu ecilden gayr ez mevkûf beher sene i'tâ' buyurulan sekiz yüz guruş atıyyesine sâ'ir kîsedârân misüllü yedi yüz guruş zammıyla bin beş yüz guruşa iblâğ birle mahalline kayd ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmek bâbında mûmâ-ileyh Mehmed Es'ad Medhî Efendi bâ-takrîr istid'â' etmeğin takrîr mûcebince mûmâ-ileyhin atıyyesine yedi yüz guruş dahi zamla bin beş yüz guruşa iblâğ olunub olunub ol vechle mahalline kayd ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberi i'tâ' olunmak deyü fî 26 C Sene 22 (M. 18 Temmuz 1811) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına kayd ve hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Amedi efendi ve Teşrîfâtî efendive Büyük Rûznâmçe Kalemine ve Ordu-yı Hümâyûn'da Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Âmedi efendi taraflarına başka başka ilm ü haberleri virilmiştir.

51.SAYFA:

106. Belge:

Hâlâ Tersâne-i Âmire Emîni Atûfetlü Efendi Hazretlerinin takrîri mefhûmunda Tersâne-i Âmire'de gerek kalyon ve gerek zindanfirûnlarında tabh olunan nân-ı azîzin ba'zı kimsnelere ta'yîn ve tevcîhiiktizâ' itdikdeÜmenâ-yı Tersâne inhâ'sıyla tanzîm olunmak nizâmından iken bu esnâda Kanlıcak'davâki' Şeyh Ata Tekyesi fukarasıçün kalyonfirûnundan yevmiyye üç aded nân-ı azîz ta'yîn ve tezkiresi i'tâ' olumuş ise dahi âhara emsaladd olunarak ümenâ ma'rifeti olmaksızın nân tevcîh olunmak Tersâne Defâtirinin ihtilâline bâ'is olduğu beyânıyla fî-mâ-ba'd ümenâ tarafına arz ve-yâhûd i'lâm olunmadıkça kimesneye nân ta'yîn ve tevcîh olunmamak ve sehven tevcîh olunur ise rû'ûs ve tezkire virilmemek üzere Baş Muhâsebe'ye kayd ve Ru'ûs Kalemi'ne ve Tersâne Defterlerine ilm ü haberi i'tâ' olunmasını istid'â' itmekle kuyûda mürâca'at olundukdatekye-i mezbûr dervîşânın me'kûlâtçün şeyhinin bâ-arz-ı hâl inhâ'sına mebnî kalyonlar ser-habbazıtarafından yevmîyye üç çift nân virilmek üzere bâ-Rû'ûs-ı Hümâyûn berât-ı şerîf virilmiş olduğu Baş Muhâsebe'den der-kenâr oldukda emîn-i mûmâ-ileyhin takrîr ve inhâ'sı üzere Baş Muhâsebe'ye kayd olunub Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Tersâne-i Âmire Defterlerine ilm ü haberi virilmek bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mûcebince kayd olunub Tersâne-i Âmire Defterlerine ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 18 Za Sene 222 (M. 17 Ocak 1808)

107. Belge:

Bahr-ı Siyâh Boğazı'nda kâ'in kılâ'-i seb'a ve mülhakâtı olan tabyaların bi'l-cümle mevcûd olan zâbitân ve neferâtı bu def'a bâ-irâde-i seniyye ba-senedihâ Dergâh-ı Âlî Yeniçerileri mevâcibine idhâl birle Yeniçeri Kalemi'ne kayd olmağla imdi Büyük Kal'a Kalemi'nde tağyîr olan kaydları terkîn ve Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne ilm ü

haberi i'tâ'sına mübâderet olmak bâbında beyâz üzerine ¹⁶⁴fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince Büyük Kal'a Kalemi'ne kayd olunmak neferât-ı mezkûrenin kalem-i mezbûrede olan kaydları terkîn ve Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına ilm ü haberi virile deyü fermân-ı şerîf vârid olmağla mücebince kayd olunub neferât-ı mezbûrenin kaydları ref ve terkîn olunduğunu müş'ir Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 1 S. Sene 222 (M. 10 Nisan 1807)

108. Belge:

Bâb-ı Âlî lahm satırcısı Kostantîn nâm zımmî Rikâb-ı Müstetâbda Divân-ı Hümâyûn'a arz-ı hâl sunub satırcılık-ı mezkûr fi'l-asl babası üzerinde iken mahlûlünden kendüye tevcîh olunub ba'dehû ecânibden ve müzevvir gürûhundan Lefternâm zımmîrefinden ber-takrîb üzerine bir kaç def'a tevcîh itdirmişken bu def'a sâhib-i evvelve babası nân-pâresi olmak takarrübiyle yine mersûme kemâ-kân ibkâ' ve tevcîh olunub ancak mersûm Lefterkendü hâlinde olmayub yineüzerinden ref'ine arz-ı hâl takdîmiyle Bâb-ı Âlî'ye ta'cîzden hâlî olmayub ve mersûmun tezvîrâtı cümle indinde nûmayân olduğundan mâ'ada mukaddemenküreğe vaz' olundukda Âsitâne-i Aliyye'de durmamak şartıylasebîli tahliye olunmuşken yine mütenebbih olmayub gûnâ-gûn tezvîrâta sülûk birle gadr-ı küllîdeceği zâhir ve takdîm eylediği arz-ı hâle merbût diğer arz-ı hâlde muharrerküreğe vaz' olunub ba'dehû Âsitâne-i Aliyye'de durmamak şartıyla sebîli tahliye olunmuş olduğu ale't-tafsil Tersâne-i Âmire zindan kâtibi der-kenârında mestûr olmakdan nâşî husûs-ı mezbûrun keyfiyyeti kaydıbâlâsına şerh virülüb bundan sonra tekrar ve avâ'idider ise kaydı der-kenâr olunmayub ve bundan akdem der-kenâr olunmuş ise dahi amel ve i'tibar olunmamak üzere mersûmuntöhmetsi der-kenâr olunmak şartıyla Rü'ûs-ı Hümâyûn ve kethüdâbey kâtibi efendi tarafına ilm ü haberleri i'tâ'sını istid'â'-yı inâyet eylediği ecilde Hazîne-i Âmire'de mahfûz Baş Muhâsebe kuyudâtına nâzır olundukda satırcılık-ı mezkûr fi-mâ-ba'd tard ve ihrâc olunmamak şartıyla fi'l-asl mersûm Kostantin-i zımmîye tevcîh olunmuşken ecânibden mesfûr Lefter-i zımmî ber-takrîb üzerine tevcîh itdirdikde ba'dehû kaydı terkîn olunub sahib-i evveli mersûm Kostantin-i zımmîyekemâ-kân ibkâ' ve tevcîh olunub iş bu sene-i mübâreke-i evâhir-i Recebinde bâ-Rü'ûs-ı Hümâyûn berât-ı şerîf virildiği ba'de'd-der-kenâr mesfûrunhasmı zuhûrunda kaydı der-kenâr olunmayub arz-ı hâlde tahrîr olunan istid'â'sı derciyle kaydı mahalline şerh ve iktizâ' iden ilm ü haberleri virilmek bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmağın mücebince kaydı mahalline şerh virülüb kethüdâ kâtibi efendi tarafına ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 13 S. Sene 222 (M. 22 Nisan 1807)

109. Belge:

Dergâh-ı Âlî Top Arabacıbaşı Mehmed Tâhir Ağa'nın takrîri mefhûmunda mûmâ-ileyhin mukaddem hazîne-mânde olunan yevmiyyesi ve sebkât iden hıdmeti mukâbili ağa-yı sâbık ma'aş olmak üzere senevî bin beş yüz ma'aş ta'yîn olumuş olmağla bu def'a ocağ-ı mezkûre ağa nasb olunmakdan nâşî ma'aş-ı mezkûr hazîne-mânde olunmayub ser-bölüklerma'aş misüllü Piyâde Kalemi'nde mevkûfezabt ve icmâldentenzîl ve ba'de'l-azlkendüye nân-pâre olarak i'tâ' olunmak üzere kalem-i mezbûrda ismibâlâsına mevkûf kaydı vaz'ıyla şerh ve mevâcibicmâlinde mevkûf olmak üzere icmâlden tenzîlçün fermân-ı âlî ısdârı husûsunu tahrîr ve istid'â' itmeğin mûmâ-ileyhin bin beş yüz ma'aş kaydı ba'de'l-ihrâc istid'â'sı mücebince Piyâde Mukâbelesi'ne kayd olunub Rikâb-ı Hümâyûn'da kalem-i mezbûra başka ve ağa-yı mûmâ-ileyh yedine başka ilm ü haberleri virile deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın

¹⁶⁴ Kelime yanlış yazılmış. y yerine v yazılmış.

mûcebince Piyâde Mukâbelesi'nde kaydı bâlâsına şerh virülüb ağa-yı mûmâ-ileyh yedine ilm ü haberi virilmekle vech-i meşrûh üzere Rikâb-ı Hümâyûn'da Piyâde Mukâbelesi Kalemi'ne dahi Ordu-yı Hümâyûn'dan fî 3 Za Sene 222 (M. 4 Aralık 1807) târîhinde vürûd iden ilm ü haber mûcebince kaydı bâlâsına şerh ve icmâli hisâbından mevkûfentenzîl birle muktezâsüzere Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Mâlikâne Kalemlerine ilm ü haberleri virilmek deyü fermân-ı şerîfe sâdır olmağla Rikâb-ı Hümâyûn'da ber-minvâl-i muharrer Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 19 R. Sene 222 (M. 26 Haziran 1807)

52.SAYFA:

110. Belge:

Saray-ı Cedîd-i Âmire ve Sarây-ı Atîk-i Ma'mûre Harem-i Hümâyûn azîmet-makrûn ve Harem-i Hümâyûn Ağaları ve Sarây-ı Galata gılmanânı ulûfe ve me'kûlâtı üç mâhda memhûr icmâl ve hademe-i anbaremîn-i şehir nezâretinde âsûde olan Harc-ı Hâssa Rûznâmçe'sinde mukayyed İstânbûl GümürüğüMukâta'ası mâlından almak üzere cihât ve sâ'ir cihât misüllü bu aylıklar kezâlik memhûr arz ile virülûgelür iken bilâ-arz bâ'zı kimesnelerin mahlûl ve gerek kasr- yedden bâ-arz-ı hâl inhâ' ve istid'â' iderek rû'ûs ile birer takrîb mugâyir şürût yedlerine berât ahzıyla cihât deyü aylıklara mutasarrıf olub ez-kadîm virülûgelen nizâm ve şürût-ı kadîmenin mugâyiri harekete ictisâr itmeleriyle bu makûle hâlâta cesâret ve bilâ-arz emîn-i şehir yedlerine berevât ahz idenlerin kaydları terkîn olunub fî-mâ-bâ'd ümenâ-yı şehir tarafından arz olunmadıkça bu makûle cihât ve bu aylıklar kimesneye berât olunmamak üzere şürûtu hâvî kaydları bâlâsına şerh ve Baş Muhâsebe ve Ru'ûs-ı Hümâyûn'a ve Harc-ı Hâssa ve Rûznâmçe'sine vesâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı bâ-takrîr lede'l-inhâ' bu makûle teveccühât emekdâr ve istihkâkı nümâyân olduğu şehir emîni arzıyla tevcîh olunugelüb ve ferâğ ve kasr-ı yedleri ve mahlûlâtı vukû'unda âhara virilmeyüb ve birkimesneye iki ve-yâhûd üç hıdmet virilmemek ve her bir hıdmet için bir adam ta'yîn olunmak üzere bâ-hatt-ı hümâyûn şevket-makrûn virilen nizâm şürûtundan idüğü derkenâr olunmağla takrîr ve şürût mûcebince amel vemahalline kayd oluna deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn şeref-rîz sudûr itmekleşeref-sudûr iden mübârek hatt-ı hümâyûn-ı şâhâne ve şürûtu kaydları bâlâlarına şerh virülüb iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mûcebince Baş Muhâsebe'de kaydları bâlâlarına şerh virülüb şehir emîni efendi tarafına ve Harc-ı Hâssa Rûznâmçesine ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi. Fî 5 S Sene 223 (M. 2 Nisan 1808)

111. Belge:

Bir kaç sene mukaddem İstânbûl Emti'a ve Duhân Gümürükleri mâllarından ma'âşa mutasarrıf olanlar üç beş nefer adamdan ibâret olub şehriyyesi yüz elli nihâyet iki yüz guruşa resîde olmaz iken beş altı sene zarfında müstahıkk ve gayr-ı müstahıkk ricâl ve nisvândan katıçokadama mücedddeden ma'âş tevcîh olunarak ber-mantûk derkenâr İstânbûl Gümürüğü'nden mu'ayyen ma'âşın mâhiyyesi üç bin dokuz yüz guruş ve duhân gümürüğünden ta'yîn olunan ma'âşların şehriyyesidahi beş yüz altmış guruş ki cümlesi dört bin beş yüz guruşa karîb olub senevîsi yüz sekiz kîseye resîde olmakdan nâşî beytü'l-mâl-ı müslimîne dâ'imî olarak hasâret-i uzmâ müstelzim olduğu ve ma'-hâzâ gümürük-i mezbûr seferler takrîbiyle işlemeyüb hatta büyük gümürük iki senedir emâneten virildiğinden geçen sene ashâb-ı eshâmın nısfı fâ'izleri Cebelüye gitmişikenhâsîlât-ı gümürük az oldu deyügümürükçü Hasan Ağa misüllü idâreye muktedir adama cânib-i mîrîden iki bin kîse i'ânet olunarak ashâb-ı eshâmın bakıyye fâ'izleri ve vazîfeler ile bu makûle bî-esâs ma'âşlar te'diye ve rû'yet olunduğu zâhir ve iş bu ma'âşlar bundan böyle bakılmayub gün be gün açıkdantevcîh ile teksîritdikçe fî-mâ-

ba'd virilmekden kalub Sâmî'a-i Devlet-i Aliyye tahdîsdenhâlî olmayacağı emr-i bâhir olmağla bundan sonra gümrüklerden ferd-i vâhid kimesneye kalîl ve kesîr açıktan ma'âş ta'yîn olunmamak ve eğer bi'l-iktizâ' virilmek lâzım gelse iş bu mahâzîr-i mîriyyeve mazarrât-ı mülkiyye îzâh ve beyânlolarak Rikâb-ı Müstetâb-ı Cihân-dârî'ye arz ve istizân-bîrle sarâhaten hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn şeref-bahş-ı sudûr olmadıkça tevcîh olunmamak ve eğer sehven ve amden buyurulur ise hatt-ı şerîfe muhtâcdır deyü kaleme cevâb virülüb gerek berât için Ru'ûs-ı Hümayûn ve gerek sûret virilmemek ve iş bu ma'âş mutasarrıfları biri fevt olsa mahlûlünü haber viren adama diler ise ikiyalığı nakden virilmek ve ister ise rub'-ı mahlûlü ihbâriyye olarak tevcîh olunmak ve bu makûle mahlûlü evlâd-ı müteveffâ ve-yâhûd yakın akrabası evvelce haber virir ise sülûsü virilüb mâ'adâsı hazîne-mânde olunmak ve ziyâdesiyle fakîr olub muhtâcinden ve şâyeste-i merhamet olur ise lede't-tahkîk nısfâ dek tevcîhi câ'iz olub ziyâdesine bir dürlü cevâz ve mesâğ virilmemek ve bu makûlesi hatt-ı hümayûna muhtâc olmamak ve mütehammilü'l- vukû'olan mahlûlâtı evlâd ve akraba ketm ve ihfâ' sûretinde.evvel be evvel haber vormeyüb hâricden ecnebî adama ihbâr eyleyüb ihbâriyyesini aldıktan sonra evlâd ve akrabâ gelüb tecâhülâne haber virirve tazallum ve istirhâm ider ise bâlâda mestûr gerek sülûs ve gerek nısfâdek tevcîh mâ'adası gayri girüye kalub muhbirin ihbâriyyesi kadar tevcîhe mesâğ gösterilüb zinhâr ziyâdesine ruhsât ve cevâz gösterilmemek ve iki şıklı ihbâriyye fıkrası beher mâh kaleme gelecek arz-ı hâlde midâd-ı sürhile işâret olunmak ve fî-mâ-ba'd iş bu nizâm düstûrû'l-amel tutulmak üzere Baş Muhâsebe'ye kayd olunub Ru'ûs-ı Hümayûn Kalemi'ne ve gümrük emînlerine ve tezkireci efendiler hazerâtına ale't-tafsîl ilm ü haberleri virüle deyü fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub gümrük emînlerine ve Tezkireci efendiler hazerâtına ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümayûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 3 R Sene 223 (M. 29 Mayıs 1808)

112. Belge:

Kâtib hazret-i Dârü's-sa'ade-i Esbâk Mehmed Emîn Efendi Mübârek Rikâb-ı Kamer-tâb-ı Hüsrevâne'ye arz-ı hâl sunub ma'zûriyyet ve hâl izâhlarından bahsle li-eclî'l-ta'ayyüş hâline merhameten mikdâr-ı kifâyekendüye atıyye ve hıdmet-i mübâşiriyye tahsîsini istid'â' olunmakdan nâşî mûmâ-ileyhe hakîkatde mâ'zûr olmağla müteferrika atıyyeden ve hıdmet-i mübâşiriyyeden bundan sonra mahlûl vukû' buldukda senevî üç bin gurus dolunca âhara virülmeyüb mûmâ-ileyhe ta'yîn ve tahsîs oluna ve şu günlerde hâline münâsib bir me'mûriyyet dahi zuhûr itdikde virile deyü hatt-ı hümayûn-ı azîmet-mâkrûn şeref-rîz sudûr olmağla mantûk-ı hatt-ı hümayûn amel ve hareket olunmak üzere Ru'ûs-ı Hümayûn'a kayd ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri viriledeyü fî 15 M Sene 310 (M. 9 Ağustos 1892) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî mücebince hatt-ı hümayûn R'ûs-ı Hümayûn tarafında hıfz olunub kâtib-i kethüdâ-yı hazret-i sadâret-penâhî efendi ve amedî efendi taraflarına başka başka ilm ü haberleri i'tâ' olunmuşdur.

53.SAYFA:

113. Belge:

İş bu emr-i âlî-şânın bâlâsına mücebince amel oluna deyü hatt-ı hümayûn şevket-makrûn keşîde buyurulmağla kaydı bâlâsına şerh virilmesini mir ahur-ı evvel hazret-i şehri-yârî ağa hazretleri inhâ' itmekle kaydı bâlâsına şerh virile deyü fermân-ı şerîfsâdır olmağın mücebince kayd olunmuşdur. Fî 26 S.Sene 223 (M. 23 Nisan 1808)

Hâlâ Mîr Âhûr-ı Evvel Sa'adetlü Atûfetli es-Seyyid Mehmed Fâ'ik Ağa Hazretlerinin Bâb-ı Âlî'ye takdîm eylediği memhûr arzı mefhûmunda nezâreti uhdesinde olan Istabl-i Âmîre-i Evvel ve Sâni'ye merbûtberât-ı âlî-şân ve bâ-sûret gerek

ta'yînât ve avâ'idât ve gerek Kori-yı Hümâyûn ağalıkları ve voynugân çeri başları ve kethüdâlık ve kitâbet ve sâ'ir ocakhâ-i mezbûre tâbî' nân-pârelere mutasarrıf hıdemât-ı Istabl-ı Âmire'nin mahlûlleri vukû'unda şürût-ı mer'iyeye ve âdet-i müstedîme üzere Mir Ahûr Ağaların memhûren arzıyla tevcih ve ihsân buyurulmak şürût-ı kadîm ve kanûn-ı müstedîmden olmakhususuyla Istabl-ı Âmire-i Evvele tâbî' Hâss Ahûr'da mevcûd Âsiyân-ıHâssa ta'limine tahsîs olunan silahşörân-ı Hâssa'ya mahsûs ve merbût olan on dört aded silahşör ta'yînâtının mahlûlü vukû'unda zümre-i merkûmenin gayr-ıiecânibden biri ber-takrîb bilâ-arz bâ-arz-ı hâl ta'yînât-ı mahsûsa-i mezkûreden şefâ'at ve iltimâs ile hilâf-ı şürût-ı âdî âhara virildiği sûretde Istabl-ı Âmire'nin şîrâze-i nizâmına tatarruk ve halel geleceği der-kâr olduğundan gayrı Ocağ-ı Âmire'de hıdmet ve emeği sebkât iden emek-darânın şevk veheveslerine mani' bir keyfiyyet olacağı zâhir olmağla bu sûretde Istabl-ı Âmire huddâmına ta'yîn ve tahsîs kılınanların ta'yînât ve gerek korı ve çeri başlık ve kethüdâlık ve sâ'ir nân-pâre-i, ocağa mutasarrıf olanların mahlûlü şürût-ı kadîmeye nazaran Mir Ahûr-ı Evvel olanların memhûren arzı bâlâsına mübârek hatt-ı hümâyûn keşide buyurulmadıkca hiçbir kimesneye virilmeyerek ber-takrîb bâ-arz-ı hâl tevcih olunur ise dahi bir vechle amel ve i'tibâr olunmamak üzere kalemlerinden cevâbtahrîri ve şürût-ı kadîmi müceddeden Baş Muhâsebe'ye kayd ve Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Defterhâne-i Âmire' ve Baş Mukâta'a ve Mevkûfât ve masraf ve hazret-i şehir-yârî kalemlerine ilm ü haberleri i'tâ' ile kanûn-ı kadîmi ihyâ' ve düstûr-ı'l-amel tutulmak üzere te'kîdi hâvî bir kıt'â emr-i âlî i'tâ'sını inhâ' itmekle Mîr Âhûr-ı Evvel Hazret-i şehir-i yârî ağa-yı mûmâ-ileyhin şürût-ı kadîmeye iş bu arzı bi-aynîhâ Baş Muhâsebe'ye kayd olunub fî-mâ-ba'd bu vechle amel ve hareket olunarak düstûr-ı'l-amel tutulmak üzere ağa-yı mûmâ-ileyh tarafına kendüye hitâbvederciyle te'kîdi hâvî iktizâ'sına göre emr-i âlî-şân ısdârıyla mahall-i mezkûreye lâzım gelen ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kayd olunub Amedî vesâ'ir mahallere ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber virildi. Fî 13 S.Sene 223 (M. 10 Nisan 1808)

114. Belge:

Nezaret-i Hazret-i Şeyhü'l-İslam Sellemehü's-selâmîde âsûde evkâfdan İstanbul ve gayrıda vakî' Vezîr-i Âzâm-ı Esbâk Merhûm Köprülü Mehmed Paşa ve oğlu merhûm FâzılAhmed Paşa Vakıfları'nınber vech-i iştirâk hâlâ bi'l-meşrûtamütevellileri Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûn'dan Mehmed Tayyîb Bey Efendi ve müderrisîn-i kirâm-ı zevî'l-ihtirâmdan Mehmed Âsım Bey Efendi ile İstanbul'da Saraçhâne karşusunda vakî' merhûm Amuca-zâde Hüseyin Paşa Dârü'l Hadîsi Vakfı'nınbi'l-meşrûta hâlâ mütevellîsi Silahşörân-ı Hazret-i Cihân-Dârîden İsmâ'il Rif'at Bey Efendi'den her biri Teftîş Mahkemesi'nde Meclis-i Şer'-i Münîrdebi't-tevliye takrîr-i kelâm idüb evkâf-ı mezkûrelerin ekser müstağillâtı kurave mezârî' olub ve bi'l-cümle câmi' ve medrese ve kütübhâne ve dârü'l-hadîs ve mescîd ve mâ-i lezîz çeşmeleri suyu yolları mürûr-ı ezmîne ile harâb ve tecdîd ve ta'mire muhtâc olduğundan gayrı ma'rîfet-i şer'le rü'yet olunan defter-i muhâsebeleri mantûklarınca düyûn-ı kesîreleri olmağla düyûn-ı merkûme için ribh verilmesi her vechle ehemm ve elzem olub ve hâsılâ-i mu'tâdeden ta'mîrât masârifî ve düyûn ve nemâsının edâsı ve müceddeden âhardan ...muktedîr? olduğuna binâ'en zikr olunan Köprülü Mehmed Paşa ve oğlu Fâzıl Ahmed Paşa Vakıflarından bilâ-temessük ve bâ-temessük du'â-gûyvazîfelerine mutasarrıflar olanevlad-ıvâkıf ve hademe vesâ'irlerinin kuûdlarıyla terâküm iden vazîfeleri ve mârrü'l-beyân Hüseyin Paşa Vakfı'ndan dahi kadîmü'l eyyâmdan berü bilâ-sened müstahikkîne i'tâ' olunagelen du'â-gûy vazîfelerininke-zâlik mutasarrıfları vefâtlarıyla bilâ-veled mahlûllerinden ve cânib-i evkâfda ibkâ' ve terkvekimesneye virilmeyerek evkâf-mândevezâ'if-i du'â-gûyân ma'rîfet-i şer'lecânib-i evkâfdanbedel-i

misilleri ile tâliblerine bâ-berât-ı âlî-şân tevcihve kalemlerine kayd ve kabz olunacak bedelleri ber-mûceb-i hüccet istifâ' defter-i muhâsebelerine idhâl ve îrâd kayd ve bu vechle düyû[n] ve nemâsiedâ' ve ta'mîrât ve hayrât-imezkûreler idâre ve rû'yet olunması enfa' ve evlâ ve emr-i savâb olmağın ol-vechle evkâf-ı mezbûreler himâyet olunacağı zâhir olmağla husûs-ı mezkûrun Mâ-şâ-Allahu'l-ğafûr düstûrû'l-amel tutulub kalemlerine ba'de'l-kayd evkâf-ı mezkûre taraflarına ilm ü haberleri i'tâ' buyurulması her birimizin bi't-tevliye matlûbumuzdur deyü istirhâmeylediklerinde mütevelliyun-ı mûmâ-ileyhimin takrîr-i meşrûhları vâkı'a mutâbık ve nefsü'l-emre muvâfık ve abdû'l-evkâfaenfâ' ve hayırlı olub husûs-ı merkûmda kat'ân kimesneye zarar tertibi melhûz olmadığın mürtezikâ ve evlâd ve vesâ'irleriyle vukûfdan mazbûtû'l-esâmî cemm-i ğafirin alâ-tarîki's-şahâde haberleriyle nümâyân olmağın sâlifü'l-beyân Köprülü Mehmed Paşa ve Fâzıl Ahmed Paşa Vakıflarından yevmî iki bin dört yüz akça du'â-gûy vazîfesi ve mârrû'l-beyân Hüseyin Paşa Vakfı'ndan dahi yevmî bin iki yüz akça du'â-gûy vazîfeleri bâlâda tafsîl olduğu üzere bedel-i misilleriyle tâliblerine berât tevcih ve bedelleri idhâl-i defter-i muhâsebe birle irâdına kaydolunarak husûs-ı mezbûr ber-vech-i meşrûh kalemlerine kayd ve sebt ve vakf-ı mezkûre başka başka ilm ü haberleri i'tâ' buyurulması husûsu re'y-i rezîn-i âlîlerine menût idüğünü Evkâf Müfettişi Kevâkibî-zâde Mevlânâ Mehmed Râşid Efendi i'lâm itmeğın şeref-yafte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn mûcebince ber-mantûk-ı i'lâm kalemlerine sebt ve kayd ve ilm ü haberleri i'tâ'sını Fazîletlü Semâhatlü Şeyhü'l-islâm Mevlâna Dürri-zâde Sa'îd Abdullah Efendi Hazretleri işâret eylemeleriyle imdi şeref-yafte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn ve işâret-i aliyye mûceblerince ber-mantûk-ı i'lâm, kalemlerine sebt ve ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında fî 15 S. Sene 228 (M. 17 Şubat 1813) târihinde sâdır olan fermân-ı âlî mantûkunca Hazîne-i Âmîre'de mahfûz evkâf-ı şerîfenin kaydı mahalli olan Anadolu Muhâsebesi Defterlerine sebt ve kayd olunub evkâf-ı mezkûre ve müfettiş-i mevlâna-yı mûmâ-ileyh efendi taraflarına iktizâ' iden başka başka üç kıt'a ilm ü haberleri virilmekle vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

54.SAYFA:

115. Belge:

Hâlâ Darbhâne-i Âmîre Nâzırı Sa'adetlü Atûfetlü es-Seyyîd İbrâhim Sarım Efendi Hazretlerinin takdîm eyledikleri bir kıt'a memhûr takrîrleri mehûmunda tahdîs-i nia'mâ-i Cenâb-ı Rabb-îlzzetve tahsîl-i ...zahr-ı ahreti için beherkesin birereser-i{...} ve her hûş-mendinbirer sûret ile vesîle-i du'avât-ı hayriyye olmak irâdesiylenâmını alemde ibkâ' eylediklerine iktifâ' merhûm ve mağfûrun-lehcennet-mekân Ebu'l-Feth ve'l-Megâzî Sultan Mehmed Hân Gâzî Kütübhanê-i Celîlelerine vaz' ile talebe-i ulûmaiktisâb-ımenfa'at etmekarzusuyla takdîm-i huzûr-ı sâmi kılınan defterde muharrer olduğu üzere tefâsir şerh? ahâdîs-i nebeviyye da'ir vesâ'ir ulûm-ı nâfi'aya mütedâ'ir üç yüz altmış dokuz cild kütüb-ineffise tedârik ve mübâya'a ve kütüb-i mezkûre ile talebe-i ulûma istifâde itmek üzere hâlisen tevcihüzrekütübhanê-i müşârûn-ileyhden hârice çıkmamak şartıyla vakf eyledikleri beyânıyla zıkr olunan kitabların kütübhanê-i müşârûn-ileyhde mevcûd ve kütüb-i sâ'ireye ilhâkve vaz'ıyla i'lâm eylemek için evkâf müfettişi efendiye havâle buyurulmasını tahrîr veiltimâs etmeleriyle sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince vâkıf-ı mûmâ-ileyh hazretlerinin atyab mâllarından ifrâz ve enfesmenâllerinden imtiyâz ile vakf-ı sahîh-i mü'ebbed ve habs-ı sarîh-i muhalledsûrh hasbetenli'l-lahi'l-ahad ve taleben li-merdâti'l-lâhi's-samedvakfve habsine muvaffak oldukları üç yüz altmış dokuz cild kütüb, savb-ı şer'-i enverden irsâl olunan Kâtib Hasan Hasbî Efendi vâkıf-ı mûmâ-ileyh hazretleri tarafından mürsel mukayyed {...} el-esâmî kimesneler hâzır oldukları hâlde mûmzâ ve mahtûmdefterine tatbîk ve

ta'dâdiderek Nezâret-i Hazret-i Sâdr-ı E'âzîmîde asûde evkâfdan Cennet-Mekân Firdevs-Âşîyân Ebu'l-Feth Sultan Mehmed Han Gâzî *tâbe serrâhu* Hazretlerinin Kütübhanê-i Latifinin hâfız-ı kütübü ma'rifetiyle vaz' ve ma'ân mürsel ümenâ-i şer'le meclis-i şer'e inhâ'eylediğini Evkâf Müfettişi Mehmed Râkım Efendi i'lâm etmekle vakıf-ı mûmâ-ileyhin muvaffak oldukları vakfiyye-i hayriyye-i ma'mûlün-bihâ Baş Muhâsebe'ye bi-ibâretihâ kayd birle yedlerinde ibkâ' ve iş bu i'lâm dahi kayd ve imlâ' olunarak cennet-mekân-ı müşârün-ileyh hazretlerinin vakf-ı mu'allaları tarafına ve Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne başka başka ilm ü haberleri tahrîr ve i'tâ' olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince hâlen Kassâm-ı Askerî el-Hâcc Mehmed Sâdık Efendi imzâsıyla mûmzâ vakfiyye-i hayriyye-i ma'mûlün-bihâ bi-ibâretihâ Baş Muhâsebe'ye kayd ve müfettiş-i mûmâ-ileyh i'lâmı dahi kayd ve derc olunarak zikr olunan vakfiyye-i vâkıf-ı mûmâ-ileyh hazretleri tarafında ibkâ' olunduğunu mübeyyen Ebu'l-Feth Sultan Mehmed Han Gâzî Vakfı tarafına ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 19 Ra Sene 228 (M. 22 Mart 1813)

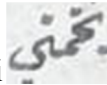
116. Belge:

Taraf-ı Hazret-i Serdâr-ı Ekremîden vürûd idüb Rikâb-ı Mülûkânê'ye lede'l-arz bâlâları hutût-ı hümâyûn ile müveşşahân hurûc iden tahrîrât-ı seniyyeden bir maddenin müzekkeresinde hasbe'l-vakt ve'l-hâl te'kîd-i şeraât-it-i nizâm kânun-nâme-i hümâyûna zeyl olunmasını hâvî bundan akdemce Ocağ-ı Âmire'nin muzâyaka ve düyûnun ve Civelek Maddesi'nde kanûn-nâme-i hümâyûn'a muğayeretinin tesviye ve tanzîmi ve bir hüsn-i sûrete ifrağ-ı husûsâtını müşârün-ileyh hazretleri tahrîrâtlarıyla husûs-ı mezkûr başka başka bâ-takrîr huzûr-ı hümâyûna lede'l-arz Ordu-yı Hümâyûn'dan avdet idüb hâlâ Tophânê-i Âmire Nâzırı olan Atûfetli Reşid Efendi Hazretlerine bi'l-havâle efendi-i mûmâ-ileyhin takrîri tekrar Rikâb-ı Kâm-yâb'a arz olundukda kâ'ime ve takrîr-i manzûrum olmuşdur ber-vech-i takrîr tanzîmine ihtimam ve dikkat ve imhâl ve ihmâlden mübâ'adet oluna deyü hatt-ı hümâyûn-ı kerâmet-makrûn sudûr itmekle takrîr-i mezkûr bi'l-mütâla'a Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Sa'adetlû Kethüdâ Bey Hazretlerinin tophânê nâzırı efendiye lede'l-havâle Ocağ-ı Âmire'nin vâki' olan düyûnu bu vechle terâküm itmiş olduğu mütâla'a olundukda mukaddemen hazır olmak takrîbiyle mevcûd olan ortaların havâyic-i zarûriyeleri, ocakları sanduğundan idâre ve vakt-i seferde taşraya me'mûr olan ortaların cemî' musâdakâtı cânib-i mîrîden edâ' ve te'diye olunmak üzere şürûta rabt olunmuş olduğu Kânun-nâme-i Hümâyûn[da] musarrah iken ol zamân ocakları sanduğundan mebâliğ müterâkim olduğundan cânib-i mîrîden idâresi iktizâ' [iden] masârifâtı ve nüzûl emînlerinin cemî' matlûbâtı ocağ-ı mezkûre sanduğundan sarf olunarak masârifât-imezkûreye tahammül idemeyüb yüz otuz altı bin ve kûsûr gurus düyûna müteferrik olduğu ve mukaddemen [virilen] şürût-ı mezkûreye nazaran düyûn-ı mezkûr Ocağ-ı Âmire'nin olmamağla mevcûdları oldukça bezl-i [emvâl] Ocağ-ı Pâdişâhî'ye sarf olunacağı ve böyle seferler imtidâd bularak taşraya ortalar me'mûr [olduğu] düyûn-ı mezbûrun bir vechle te'diyesi mümkün olamadığından başka bundan böyle zuhûr iden masârifâtın idâresi adîmü'l-ihimâl ve böyle ocağ-ı lâzîmü'l-i'tibâr böyle hengâmda sâkıt-ı iftihâr câ'iz olmamağla efendi-i mûmâ-ileyhin takrîrinde derc ve tastîr olduğu üzere fî-mâ-bâ'd Tophânê-i Âmire Ocağı'ndan taşra[da] me'mûr olan Topçu ve Azebe Ortalarının kâffe-i masârifâtı, cânib-i mîrîden idâre ve rû'yet olun[arak] üzerlerine nasb ve ta'yîn olunan nüzûl emînlerine fakat ale'l-hisâb olarak Topçu Ocağı'ndan beş yüz ve Azebe Ocağı'ndan üç yüz gurus i'tâ' birle hitâmında nüzûl emînlerinin hisâbı rû'yet ve zuhûr iden matlûbuna mikdâra bâliğ olur ise cümlesi ocağa zimmet olunarak cânib-i mîrîden i'tâ' olunmak {...} mezkûrede tahrîr olunan

düyûn-ı müterâkimenin ashâbı küllî yevmiyye mutâlebeden hâlî olmadıklarına binâ'en {...} iskât için sehim kâ'imesi i'tâ' olunmak ve Azebcî Ocağı, Topçu Ocağı'ndan ma'düddan {...} şürûtları mazmûnu müsâvî olmağla ahvâl ve şürût-ı ocağ-ı merkûm hakkında dahi cârî {...} Azebcî Ocağı'nın dahi nüzûl emînlerine ber-mûceb...bâkî deynleri olan yirmi bir bin beş yüz gurus Topçu Ocağı misüllü sehim kâ'imesi i'tâ' ile ocağa zimmet kayd olunarak te'diye kılınmak ve me'âl-i takrîr-i mezkûre bi-ibâretihâ Kanun-nâme-i Hümâyûn'a zeyl olunub mebâliğ-i merkûme Darbhâne-i Âmire'de umûr {...} akçasına tahsîs kılınarak sehim kâ'imesi virilmek üzere iktizâ' iden sûretleri i'tâ'sı ve efendi -i mûmâ-ileyh takrîrinde te'nîsinden civelek husûsuçün mukaddemen takdîm olunan takrîrde hıdmetinde olmayub sabî çocuk yevmiyyesi onar akçada karâr ve hizmetde olan karakullukçuların yevmiyyesi kırkar akçaya iblâğı tasvîb olunması[na] ancak civelek maddesinin bir hüsn-i sûrete ifrâğı lâzımeden olub bu madde Azebcî Ocağı Karakullukçu {...} sirâyet ider ise dahi müceddeden terakkî tevcîh olunmayub civeleklerden tenzîl olunacak yevmiyyelerden terakkî {...} olunacak olduktan nâşî şîrâze-i nizâmı fesâddan vikâye için ocaklunun istid'â'sı üzere zeyl olunma[sı] mesâ'îye şâyân olub ancak civeleklerin nâ-müstahıkkı var ise dahi kul oğlu müstahıkk olmağla otuz akça yevmiyyenin on beş akçası tenzîl ile on beş akçası ibkâ' olunmak hasene-i i'tidâlde olu[p](55.Sayfa) iş bu tertîbde sabiyyûn ve mütekâ'idîn dâhil olmayub sabiyyûn tûvânâ oldukları günden tertîbe dâhil olmaları meşrû olmağla imdi bir ortaya kayd olunmuş olan sabiyyûnden biri ya [da] ikisi tûvânâ olub ortasına celb olundukda yâhûd eyâletlerden kendü tımârıyla bir sipâhî ocağa idhâl ve bir ortaya kayd olundukda eğer ol ortanın birinci sipâhîlik yeri hâlî ise ol sipâhî ta'yîn oluna. Ve eğer birincilik yeri boş değil ise ol sipâhî birinciye yamak tahrîr ve tevkîf olunub ba'dehû mahlûl vukû'uyla ol ortanın dokuzuncu mülâzımı tımâr olub çıkmak iktizâ' ider ise ol dokuzuncu mülâzım ol yamak üzererine tercîh ve takdîm olunub birinci sipâhî ta'yîn oluna. Zîrâ bu mülâzımın dokuzunculuğu ve birinci sipâhîliğe istihkâk kesb itmesi târîhi, hâricden gelen sipâhînin ocağa duhûlü târîhinden kadîm olmak iktizâ' ideceğine mebnî husûs-ı mezbûr ber-vech-i bâlâ mer'î tutula. Ve ba'dehû mahlûl vukû'uyla sekizincilikden gelüb dokuzuncu bulunan mülâzım dahi tımâr alub çıkmak iktizâ' itdikde ol yamak olansipâhînin yamaklığıtârîhi bunun dokuzunculuğu târîhinden kadîm olmağla yamağ-ı mezkûr birinci sipâhî ta'yîn olunub mülâzımlıktan çıkan sipâhî yamak ta'yîn oluna. Ve eğer ber-muktezâ-yı şürût ba'zân dokuzuncu mülâzıma tımâr düşmeyerek sipâhîlerin silsileleri yürür ise ol zaman bilâ-nizâ' yamağ-ı mezkûr birinci sipâhî ta'yîn oluna. Lâkin bundan sonra dokuzuncu mülâzım tımâr tevcîhi ile sipâhî gürûhuna idhâl olunacak oldukda mukaddem yamaklıktan birinci sipâhî olan kimesne ile imtihân olunub kangısının hüner ve rûchânı zâhir olur ise ol müreccih olan ikinci sipâhî tahrîr ve ta'yîn olunarak hakkâniyyet muktezâsına ri'âyet ve dikkat oluna. Ve ocakda olan hulefâ ve zâbitânın sabî evlâdı bulunub mülâzım olarak ocağa idhâl murâd ider ise bu makûle zâbitân ve hulefâ evlâdına ri'âyet ve hürmet muktezâ-yı merâsim-i asker perverî olduğundan o makûle zâbitân ve hulefânın sahîh sulbû evlâdı olduğu hâlde birinci olarak mülâzım tahrîri câ'iz ola. Ancak bi'l-cümle sipâhî ve mülâzımların tûvânâ olması lâzımeden olmağla birinci mülâzım tahrîr olunan sabîler tûvânâ oluncaya dek ilerü görimeyüp birincilikde tevkîf olunmak üzere irüşüb tûvânâ oldukda ol vakt tertîbi üzere ilerü yürüye. Ve bir ortada bir nefer sabî mülâzımdan ziyâde bulundurulmamağa dikkat ve ihtimâm oluna. Ve bu makûle sabîlerin mülâzım tahrîriyle ocağa idhâline mesâğ olunması mücerred hâtırı mer'î zâbitân ve hulefâ evlâdına münhasır olmağla mâ'-adâsına bir vechle ruhsat müsâ'ade olunmaya.

Yevmiyye ve ma'âş ve sâ'ir tevcîhâta dâ'ir mevadd-ı nizâmiyeleri

Ber-vech-i bâlâ bir topun idâresine me'mûr olan bir nefer hulefânın ma'iyyetine müretteb dokuz nefer yevmiyyelü Lağımcılara ale'l-umûm mülâzım ta'bîr olunub birincisine yirmi dört akça ve ikincisine yirmi altı akça ve üçüncüsüne yirmi sekiz akça ve dördüncüsüne otuz akça ve beşincisine otuz iki akça ve altıncısına otuz dört akça ve yedincisine otuz altı akça ve sekizincisine otuz sekiz akça ve dokuzuncusuna kırk akça ve cümlesine ale'l-umûm on beşer akça katık-bahâve yarımşar vukiyye nân-ı azîz i'tâ oluna ve ale'l-umûm kisve-bahâ olmak üzere beher nefere senevî elli üç guruş virilmesi tanzîm olunmuş olmağla mevâcib ile ma'an kemâ-kân virile. Ve tertîb olunan on nefer halîfelerin neferâtının ortalarına kemâ-fi's-sâbık zeyt ve şem' ve odun ve kömür makûlesi masârıflarıçün beher ortaya senevî yüz guruş ve beher ser-halîfeye yüz guruş ve kışla imâmı ve hocasıçün yüz guruş ve kapu çavuşu odasıçün yüz guruş i'tâ olunub neferât mevâcibinin icmâline idhâl oluna. Ve bir timârlu neferin timârı hâsılâtı beş yüz guruş ve bayağı halîfenin timârı hâsılâtı ma'a ilhâk bin guruş ve bir nefer ser-halîfenin ma'a ilhâk timârı iki bin guruş ve ocak bayrak-dârının timârı ma'a-ilhâk iki bin beş yüz guruş ve baş çavuşun timârı ma'a-ilhâk üç bin ve kethüdânın timârı ma'a-ilhâk beş bin guruşa iblâğ oluna. Ve rütbelü olan ser-halîfelerin ilhâkları ba'zan istihkâkına göre birkaç yüz guruş mütefâvitceolması câ'iz ola. Ve Lağımcıbaşılara cânib-i mîrîden senevî on bin guruş ve ocak nâzırına altı bin guruş ma'âş i'tâ olunub Humbaracı Ocağı'nın ketebe ve Rûznâmçecisi Lağımcı Ocağı'na dahi kâtib ve Rûznâmçeci ta'yîn olunmuş olduğuna binâ'en kemâ-fi'l-evvel hıdmetleri iş bu iki ocağa dahi âmm ve mahsûs ola. Ve neferâtın hakları olan ze'âmet ve timârların ocaklusundan mâ-'adâ ketebe ve sâ'ir ecnebîye virilmesi men'-i küllî ile memnû' olmağla hilâfî bir zamânda tecvîz olunmaya. Ve ocak kethüdâsının ba'zan Lağımcıbaşı olması câ'iz olmağla ol-vakt mutasarrıf olduğu kadîm nân-pâresi üzerinde ibkâ' ve ilhâkları ref' olunub icâb idenlere virildikten sonra tezâyüd-imiknet ve nüfûz içün ber-mûceb-i şürût Lağımcıbaşılara senevî cânib-i mîrîden i'tâ olunugelen on bin guruş ma'âş buna dahi i'tâ olunub ba'de'z-zamân hasbe'l-iktizâ' azl olundukda ma'âş yerine gelen ağâya i'tâ ve ma'zûl-ı merkûm Âsitâne'de ve hânesinde ikâme olunub cihet-i ma'âş ol vaktin iktizâ'sına göre mülâhaza ve tanzîm oluna. Ve gâh gâh mükerreren ağa olması dahi câ'iz ola. Ve beherine on beş guruş mâhiyye virilmek üzere teftiş-i neferât ve hıdemât-ı sâ'ire-i ocak içün sipâhî neferâtının liyâkatlucelerinden beş nefer ayak çavuşu tertîb olunmuş olmağla ol-vechle istihdâm oluna. Ve bunlardan mâ-'adâ ocağın emîni ve kapu çukadârı makâmında olan bir nefer Bâb-ı Âlî çavuşuna dahi mâhiyye yirmi guruş tertîb kılınmış olmağın çavuşluk, mezkûr sipâhîlerden müsta'idd ve ketûm ve ehl-i iffet

gürûhundan birisine tahsîs kılınub bir töhmeti ¹⁶⁵ yâhûd hulefâsı ma'iyyetiyle bir mahalle me'mûriyeti ve-yâhûd halîfeliğe nöbetiyle istihkâkı zâhir olmadıkça azl olunmaya ve kapu çavuşu olanların rütbe-i mahsûsası olmayub nizâm-ı ocak üzere sipâhîlik tertîbinde dâhil ola. Ve ocağ-ı mezkûre mâhiyye yirmi guruş ma'âş ile cebehânecilik ve on guruş ma'âş ile cebehânecilik yamaklığı tertîb olunmuş olduğundan nâzırı ve ocak ağası ve zâbitânı re'y ve ma'rifetleriyle sipâhîlerden liyâkatlü ve müstahıkk olanlara rû'yet itdirile. Ve bunların bir mahalle me'mûriyetleri zuhûrunda edâ-yı hıdmet itmiyor deyü vazîfeleri kat' olunmaya. Sıyâneten li'n-nizâm hıdmetlerine âhar kimesneler bilâ-isticâr ta'yîn ve rû'yet itdirülüb isticâr olunanların ücretleri kethüdâ yediyle ocak nukûdundan edâ ve vazîfe-i mezkûreleri sâhib-i vazîfe olan cebehânecilere i'tâ oluna. Ve ta'lîm mahallinde mevcûd olan cebehâne mühimmâtını telef ve izâ'atdan muhâfaza içün mâhiyye on guruş ma'âş ile bir nefer bekçi istihdâm

¹⁶⁵ Töhmet kelimesi normalde “ت” ile yazılması gerekirken “ح” ile yazılmıştır.

oluna. Ve mâhiyye elli guruş ma'âş ile bir nefer çerâğ ve yevmî altmış akça ile bir nefer sarrâc ve yevmî altmış akça ile bir nefer na'l-band ve neferât-ı merkûmenin nakâ'id-i dînîyyelerini ta'lîm için yevmî altmış akça ile bir nefer hâce ve seferlerde istihdâm için yevmî kırk akça ile bir nefer çilingir ve yevmî kırk akça ile bir nefer marangoz tertîb ve tanzîm olunmuş olmağla beher mevâcib ihrâcında icmâle idhâl ile i'tâ' oluna. Ve bu yevmiyyelü neferâtın ulûfeleri beher mevâcib ihrâcında kışlada nâzır huzûrunda sergi-fereşiyle ağa ve kethüdâ ve çavuş ve alemdâr muvâcehelerinde kâtib ma'rifetiyle her neferin yedlerine i'tâ' oluna. Ve sipâriş ve havâle diyerek bir neferin ulûfesi âhar nefere virilmeye. Ve mevâcib vaktinde hastalık yâhûd ömr-i şer'î ile bulunmazı olur ise mevâcibleri defteriyle diğer mevâcib vaktine dek ocak sanduğunda memhûren ve emâneten hıfz olunub o makûlelerin hîn-i mevâcibde bulunmadıkları ömr-i şer'îye mebnî olduğu ve hıdemât-ı lâzîmesinde tekâsülü olmadığı nâzır indinde mütehakkık olur ise yerine virile. Ve umûmen ocak ahâlîsinin gerek ma'âş ve tımâr ve gerek yevmiyye ve masârif-i sâ'irelerinin mikdâr ve keyfiyyeti ziyâde vuzû'[h] ve beyân için zîrde taksîm ve işâret olunmağla minvâl-i muharrer üzere ola.

Ocak Nâzırı Efendi senevî ma'âş guruş 6000	Lağımçıbaşı Ağa senevî ma'âş guruş 10000	Cebe-hâneci senevî ma'âş guruş 240	Cebe-hâneci Yamağı senevî ma'âş guruş 120	Ta'lîm mahallinde kâ'in Cebahâne Bekçisi senevî ma'âş guruş 120
Kapucubaşı Senevî ma'âş guruş 240	Ayak çavuşları neferen 5 beherine senevî guruş 180 guruş 900	Ocak cerrâhı Senevî ma'âş guruş 600	Oda masrafları Oda Aded 14 Senevî 1400	Kışla hâcesi yevmiyyesi Aded 40

56.SAYFA:

Sarrâc yevmiyyesi Guruş 20	Na'l-band yevmiyyesi Guruş 20	Çilingir yevmiyyesi Guruş 40	Marangoz yevmiyyesi Guruş 40	Ocak Kethüdâsını tımârı hâsılâtı senevî Guruş 5000
Başçavuşun tımârı Hâsılâtı senevî Guruş 3000	Alemdârân tımârı hâsılâtı Senevî Guruş 2500	Ser-halîfelerin beherinin tımârı Hâsılâtı Senevî Guruş 2000	Bayağı halîfenin beherinin Tımârı hâsılâtı Senevî Guruş 1000	

Sipâhî neferâtının beherinin tımârı Hâsılâtı senevî Guruş 500	Beher odanın yevmiyyelü mülâzımları Neferen 9 Otuz dokuzdan elli beşe varıncaya dek İkişer akça tefâvüt ve terhîsiylema'a katık-bahâ yevm Sene 423	Mülâzımının beherine Yevm-i nân Çift 1 Beheriyarımşar vukiyye olmak üzere
Mülâzımının beherine ale't tesviye kisve-bahâ senevî Guruş 53	Mülâzımın neferâtı Neferen 90	

Bir mülâzıma tımâr tevcihinde üç nefer zâbitân-ı ocak ile iki nefer ser-halîfeler ve ortasının halîfesine cem'an altı neferin mühürleriyle memhûr olarak ve kezâlik bir sipâhîye halîfelik i'ibârıyla ilhâk tevcihinde yâhûd muhtâc-ı ilhâk olan hulefâdan birine ilhâk tevcihinde zâbitân-ı ocak ve ser-halîfeler ve onuncuyâhûd dokuzuncu ortanın halîfesine yine altı neferin mühürleriyle memhûr olarak ve bir ser-halîfeye yâhûd zâbitân-ı ocakdan birine ilhâk tevcihinde bâkî ser-halîfe ve zâbitân-ı ocak ile onuncu ve dokuzuncu ortaların halîfelerine yine altı neferin mühürleriyle memhûr olarak ol kimesnenin hasbe's-şürûtistihkâkını ol tevcih olunan tımârın hîleden ârî sahihan hâsılâtının mikdârını mübeyyen olmak üzere nâzır ve ağalarına mahzar takdîm itmeleri ve bir kimesnenin bir töhmet zımnında tımârının yâhûd ilhâkının def'i iktizâ' itdikde evvel merfû' olan kimesnenin hasbe's-şürût tımârının ref'ini mûcib olarak başka ve tevcih olunacak kimesnenin istihkâkını müş'ir olarak başkacem'an iki kıt'a mahzar takdîm eylediklerinde nâzır ve ağaları dahi idecekleri arzlarında evvel iki mahzarın mazmûnlarını derc ve tahrîr itmeleri ve bir müteveffînin evlâdı yâhûd müşterek karındâşı olduğunu iddi'â iden kimesnenin da'vâsı mücerred bir i'lâm yâhûd vilâyeti tarafından yalnız tahrîrât ile tasdik olunmayub olmüteveffînin mahlûlü ber-muktezâ-yı şürût her kime virilmek icâb ider ise ser-halîfe ve ortasının halîfesi ve eski sipâhîlerin ol husûsun teftîş ve tahkîkine nâzır ve ağaları tarafından me'mûrlar olub bi't-taharrî ol me'mûrlar hakikat-i hâli kethüdâlarına inhâ' ve ihbâr ve kendü mühürleriyle memhûr olarak kethüdâlarına şehâdetnâme takdîm itmedikçe kethüdâ ve zâbitân-ı sâ'ire nâzır ve ağalarına mahzar takdîm itmekden memnû' olmaları ve mütekâ'id olacakların dahi ber-müceb-i şürût amel-mânde ve tekâ'üd etmeğe müstahakk olduğunu ke-zâlik altı nefer kimesneler memhûren mahzar idüb nâzır ve ağaları arzlarında ol mahzarları derc ve tasrîh itmeleri husûsları mer'î ve mu'tenâ ola. Ve ol mahzarı temhîr iden kimesnelerin kizb ve dürûğları zâhir olur ise ilhâkları ref' ve bulundukları rütbelere üçer rütbe mâdûnlarına hatt ve tenzîl ile te'dîb ve terbiye olunub ol kizb olan madde dahi fesh bîrle ber-muktezâ-yı şürût tanzîm oluna. Ve bi'l-iktizâ merfû' olan bu makûle ilhâk mutasarrıflarına ba'de mürûrû'z-zamân terahhumen ilhâk virilmek icâb ider ise tevcihât

husûsunda televvün ve hiffet vukû'undan ictinâben merfû' olan ilhâkları virilmeyüb sâ'ir düşen mahlûlâtıdan virilmesi mer'î ola.

Eşkinici Sipâhîlerden vefât ile evlâd-ı terk idenlerin sulbû sahîh evlâdı kaç nefer ise timâr ve ze'âmeti bilâ-istisnâ evlâdına virülüb sahîh sulbû evlâdı olmayanların timârı babadan müntakıl olarak icmâllü müşterek sahîh karındâşı var ise ber-muktezâ-yı kânûn-ı kadîm âña tevcîh oluna. Ve eğer vech-i muharrerüzeresahîh sulbüevlâdıve müşterek karındâşı yoğise ol zamân kânûn ve şürût üzere icâb iden müstahakkîne tevcîh olunması husûsuna dikkat oluna. Ve ilhâka mutasarrıf olan hulefâ ve ser-halîfeler ve zâbitândan biri fevt oldukda sahîh sulbû evlâdı var ise ilhâkdan mâ-'adâ nân-pâresi ke-zâlık bilâ-istisnâ' evlâdına ve olmadığı hâlde babadan müntakıl icmâllü müşterek sahîh karındâşı var ise âña tevcîh olunub ilhâkları sâ'ir müstahakkına virile. Ve eğer sahîh evlâd ve müşterek karındâşı yoğise asl-ı nân-pâresiyle ilhâkı müstahakkına tevcîh ve hakkâniyyet ve i'tidâl-i merâsim ve şerîtasınari'âyet ve dikkat oluna. Ve evlâdın sinnen ekberi mukaddem ve eski i'tibâr olunarak cümlesi ol mahlûl vukû'bulan ortada sipâhî tahrîr olunmakve âhar ortaya nakl olunmamak üzere ol orta sipâhîlerinin adedleri ba'zan dokuz neferden ziyâde olur ise de husûs-ı mâdde hasebiyle ziyâdeleri birinci sipâhiye yamaktahrîr oluna. Ve bir sahîh sulbû karındâş sabî ve nâ-reşîd yâhûd gâ'ib olduğundan mukaddemen babaları fevtinde diğer karındâşı ânın hissesini ketm ve özr ile tamâmca kendü üzerine tevcîh itdirmiş bulunub ba'dehû ol mahrûm olan karındâşı bâliğ olduğundan yâhûd hâzır ve mevcûd olduğundan bir sene mürûruna değin gelüb isbât-ı vücûd ve tebeyyün-i hakk eyler ise ol özr iden karındâşı hayatda ise timârından hissesi ve eğer vefât itdi ise timârının mecmû'u ol mahrûm olan karındâşına tevcîh oluna. Lâkin müddet-i mezkûre mürûruna değin da'vâ eylemez ise rızâsiylakeff-iyed itmiş kabilinden olacağı zâhir olmağla ba'de mürûrû'z-zamân ol mev'ûdda'vâsı mesmû' olmaya. Ve bir halîfe yâhûd sipâhî töhmet-i azîmeye mebnî hıfzân li'n-nizâm ocakdan tard ile nân-pâre ilhâkı ref' olunur ise merfû' olan nân-pâre ve ilhâkı hasbe's-şürût icâb iden müstahakkına virülüb evlâdlık ve karındâşlık bunda bir vechle cârî olmaya.

Mütেকâ'idinin mahlûlâtı evlâda ve müşterek karındaşa intikâl itmemek üzere şimdiye dek Lağımıcılar hakkında cârî ise de eyâletlünün mütেকâ'id mahlûlâtı sulbû sahîh evlâdına veicmâllü müşterek sahîh karındâşına virülü gelmek kânûnları muktezâsından ve Lağımıcılar sınıf-ı askeriyyenin mümtâz ve mu'tenâsından olarak haklarında avârif-iseniyye-i mülûkâne cârî ve mer'î olmak muktezâ-yı şân-ı übbehet-nişân-ı saltanât-ı seniyyeden olduğundan fî-mâ-ba'd bunların ta'yîni ber vech-i istihkâk mütেকâ'id olan Lağımıcıların mahlûlleri vukû'unda sulbû sahîh evlâdı var ise asl-ı nân-pâresi evlâdına ve icmâllü müşterek sahîh karındâşına tevcîh olunmak üzere tanzîmine

müsâ'ade-i bâ sa'ade-i hazret-i cihan-dârî lâzım ¹⁶⁶ ve erzânî buyurulmuş olmağla ba'd-ezîn ber-vech-i istihkâk zümre-i mütেকâ'idine duhûl itmiş olan Lağımıcı neferât ve zâbitânın mahlûlleri vukû'unda sulbû sahîh evlâdı kaç nefer ise asl-ı nân-pâresi evlâdına ve evlâdı olmayub sahîh icmâllü müşterek karındâşı bulunur ise karındâşa virilüb mâ-'adâ ilhâkları kânûn-ı ocak üzere sâ'ir müstahakkına tevcîh oluna. Bu vechle mütেকâ'idinin mahlûl olan asl-ı nân-pârelerinin sahîh evlâd ve müşterek karındâşına tevcîh ve ihsânına ruhsat ve müsâ'ade-i seniyye buyurulmuş olduğundan fî-mâ-ba'd ol mukâbelede istihkâkına bir kimesnenin zümre-i mütেকâ'idine duhûl itmemesine gâyetü'l-gâye dikkat ve ihtimâm oluna

¹⁶⁶ Lâzım kelimesi yanlış yazılmıştır. “ز” ve “م” harfleri ayrı yazılacak ve arada “ی” harfi olmaması gerekirdi.

İş bu evlâd ve müsterek karındâşlara tımâr virildikde tûvânâ ise ol mahlûl vukû‘ bulan ortada birinci sipâhî ta‘yîn oluna. Ve eğer sabî ise yine ol ortaya ilhâken cebelû ile kayd olunub on beş yaşına bâliğ ve tûvânâ olduğu günden cebelûsü ref‘ ve birinci ta‘yîn kılınâ. Ve eğer birinci sipâhîlik yeri boş değil ise birinciye yamak olarak kayd olunub yeri hâlî kaldığı günden birinci ta‘yîn oluna. Ve bir halîfe fevt oldukda ibtidâ‘ halîfelik yeri boş kalmamak için ânın dokuzuncu sipâhîsi ve eğer ri‘âyet itmez ise sekizinci ya yedinci sipâhîsi halîfe nasb olundukdan sonra halîfe-i cedîdin ilhâka ihtiyâcı olub ol müteveffînin ilhâkı dahi cesîm değil ise bilâ-tefrîk halîfe-i cedîde ve eğer cesîm ve kâbil-i tefrîk ise istihkâkı mikdârı halîfe-i cedîde ve kûsûru ortasının mülâzım-ı tâsî‘ine tefrîk ve taksîm oluna. Ve eğer ol müteveffînin ilhâkı yoğise halîfe-i cedîde muhtâc olduğu ilhâkı ba‘dehû düşen mahlûlden tanzîm ve i‘tâ‘ oluna. Ve eğer ol müteveffînin evlâdı ve icmâllü müsterek karındâşı yoğise asl-ı nân-pâresi ile ilhâkından halîfe-i cedîdin ber-mûceb-i şûrût muhtâc olduğu ilhâkı doldurulduktan sonra fazlası her kaç nefere mütehammil ise tahammülüne göre mülâzımına tertîbleri üzere taksîm ve tevcîh oluna. Ve iş bu halîfe-i cedîdeden mukaddem halîfelik ile(57.Sayfa:)bilâ-ilhâk çıkûb hasbe’s-şûrût ilhâka müterakkıb olan hulefâ var ise kadîmi cihetiyle takdîmi muktezâ-yı hakkâniyyet olmağla o makûlede merâsim ta‘dîl ve hakkâniyyete ri‘âyet ve dikkat oluna. Ve bir mahlûlün bî-hâsıl olduğundan ihtirâzen eski mülâzımlardan rağbet itmezler ise adem-i rağbetlerini müş‘ir yedlerinden sened ahz olunub mâ-dûnunda olan mülâzımına tevcîhi câ‘izola.

Bir ortanın mahlûlâtı âhar ortalara virilmeyüb her ortanın mahlûlâtı içinde dönmek şartı iki yüz yirmi bir? târîhindekânûna derc ve ilâve olunarak şimdiye dek câri ise de ba‘zan bir ortanın mahlûlû işleyerek dokuzuncusuaz vakitte nân-pâreye mâlik olub diğer ortalarda mahlûlün bir müddet adem-i vukû‘uyla dokuzuncu mülâzımları girü kalarak içlerinde emekdâr ve müstahak bulunanlar mahrûm ve me’yûs olmak vâkî‘ olduğundan bu keyfiyyet hakkâniyyet muktezâsınamünâfîve muğâyir olmağın fî-mâ-ba‘d ortaların birinde mahlûl vukû‘unda ol ortanın dokuzuncu mülâzımına hasr olunmayub ol ortanın dokuzuncu mülâzımı ile bölüğünde olan diğer ortaların dokuzuncu mülâzımlarının eski ve liyâkatli olanları beyinde imtihâna havâle olunub lede’l-imtihân her kangısının istihkâk ve rûchânı zâhîr ve müte‘ayyin olur ise âña tevcîh olunmağa dikkat ve i‘tinâ oluna.

Ocak neferâtından gerek birbirine ve gerek babası oğluna ve gerek karındâşı karındâşına tımârını keff-i yed yâhûd kasr-ı yed itmek murâd ider ise tevcîhâtına kat‘â müsâ‘ade olunmaya. Amma mülâzım neferâtından mâ‘adâ sipâhî neferâtından yâhûd hulefâ ve ser-halîfelerden birisi hâricden bir tımâr bulub kasr-ı yedinden Lağımcılık vechiyle almak murâd ider ise teksîr-i kuyûd için bu makûleye müsâ‘ade câ‘iz ola. Ve ocak tımârlarından birisi mîrî ve mu‘accele rabtıyla mâlikane ve mukâta‘a olmağa asla ruhsat ve müsâ‘ade olunmaya. Ve ocak ağası ve zâbitân ve ser-halîfe ve hulefâdan biri gerek sipâhî ve gerek mülâzım olsun ocak neferâtından hıdmetkâr ve istihdâm itmek nizâm-ı askerîyi muhil bir keyfiyyet olduğundan men‘-i küllî ile memnû‘ olmağla âña göre ocak neferâtından hıdmetkâr istihdâm olunmasına kemâl-i taharrî ve dikkat üzere ihtimâm oluna.

Zabt ve rabt ve ta‘lîm ve ta‘allümlerine dâ‘ir mevâdd-ı nizâmiyeleri

Baş çavuş olanlar hulefâ ve neferâtın zabt ve rabtlarına me‘mûr olub her gün ser-halîfeler ile ma‘an neferâtın odalarını tefîş eyleyüb bulunmayanı ve ta‘lîme gelmeyenlerini çavuş irsâl ile tecessüs itdirüb iktizâ’sına göre te‘dîb ve terbiyelerinde âkılâne hareket ile neferâtı hoş tutarak zabt ve rabt ve terbiyelerinde şer‘-i şerîf ve kânûna muhâlefet itmeyeler ve itdirmeyeler. Ve bi‘l-iktizâ’ haps ve darb ve kal‘a-bend ve nefy ve tehdîd olunması ânın re‘y ve ma‘rifetiyle tanzîm olunub ırz ve nefsâniyyet

vukû'undan ihtirâz oluna. Ve ser-halîfeler neferâtınzabt ve rabtlarına dâ'ir mesâlihi başçavuşa ve mühimmâtlarına müte'allık husûsâtı alemdâra ifâde iderek âñların re'yleriyle hareket ve tanzîm eyleyeler. Ve haftada Pazartesi ve penşenbe iki gün perşenbe iki gün ve eyyâm-ı sayfa ta'lîm mahallerinde nöbetiyle obüs toplarının endahtı ve lağım-ı fenninin icrâsıyla ve eyyâm-ı şitâda kışla piş-gâhında cümlesi obüs toplarının endahtıyla meşk ve ta'lîme ikdâm ideler. Ve eyyâm-ı sâ'irede dahi ser-halîfeler ve hulefâ ve neferât cem' olunub kışla piş-gâhına obüs toplarını sür'atle doldurub atmak ve bir mahalden bir mahalle sür'atle nakl itmek ve nişân almak ve derece-i irtifâ'ın keyfiyyetini fehmi eylemek ve araba koşmak ve sürmek ve koşum bağlamak ve araba ta'mîr etmek ve bunun emsâli topçuluk ve lağımcılık levâzımından olan sanâyi' barutsuz kuru ta'lîm ile meşk eylemeleri ve bunların akılları idrâk idecek mertebede kaba Türkçe olarak hendesehâne hâcesi efendinin tertîb ideceği risâlelerini her sabah halîfelerinin odalarında okuyub bilenleri bilmeyenlerine tefhîm ve ta'lîm etmeleri ve icrâ' tertîb eylemek ve kaynatmak ve obüs dânesi ve topa doldurmak ve yağlu paçavra yapmak gibi ve emsâli sanâyi'-i ateş-bâzı haftada bir kere Salı günleri bayrakdâr ve ser-halîfeler ve cebehâneciler ma'rifetleriyle meşk ve ta'lîm ile kesb-i hüner ve kemâl etmeleri husûslarına dikkat ve ihtimâm oluna. Ve bu hîdmetlerde neferâtı nöbetleriyle boş durdurmayarak a'mâl ve istihdâm etmek husûsuna başçavuş ve ba'dehû alemdâr ve ba'dehû ser-halîfeler sefer ve hazarda me'mûr olmalarıyla berminvâl-i muharrer ikdâmları lâzım ola. Ve beher halîfe beher yevm kendü takımını yoklayub teftîş eyleye. Ve ta'lîm günü mahalline gelmeyen olur ise çavuş irsâliyle tecessüs ve bilâ-özü-i şer'î terk itmiş ise der'-akab ihzâr ve halîfesi ve ser-halîfesi ma'rifetiyle başçavuş mahbûsunda haps itdürüb yine bilâ-özü-i şer'î terke isrâr ider ise değnek darbıyla ve yine isrâr ider ise kal'a-bendiyle ve yine isrâr ider ise tımârının bir senelik hâsılâtı ocak beytü'l-mâlına zabtıyla te'dîb ve terbiyesine ikdâm oluna. Ve bundan sonra dahi isrâr ider ise terk-i hîdmet ve adem-i ehliyetinden ocaklusunun mahzarları ve nâzır ve ağasının arzıyla tımârı ref' ve ortasının müstahakkkına tevcih oluna.

Te'dîb ve terbiyelerine dâ'ir şürût-ı nizâmiyeleri

Bir mülâzımın haps ve te'dîbi icrâsında orta saffa olunub âdâb ve sükûna ri'âyet ile iktizâ'sı mikdâr değnek darb ve haps olunmak üzere te'dîb ve terbiyelerine dikkat ve ihtimâm oluna. Ve bir nefer halîfesine yâhûd dokuzuncu sipâhîsine veyâ baş mülâzımına itâ'at etmeyüb silâh çekmek ve gavgâ etmek gibi hareketde bulunur ise derhâl ser-halîfe ve ocak zâbitânına ihbâr olunub ol nefer başçavuş mahbûsunda haps ve orta safa ve değnek darbıyla terbiye oluna. Ve neferâtdan biri hâricde te'dîbe müstahakk hareketde bulunub zâbitândan biri tesâdüf ider ise bu benim neferim değildir deyü iğmâz itmeyüb ahz u girift ile te'dîb içün asl-ı zâbiti tarafına irsâle müsâra'at idüb neferât dahi muhâlefetden begâyet ihzâz iderek birbirlerinin zâbitânına itâ'at ve ri'âyet eylemeleri mer'î ve mültezem ola. Şöyle ki humbaracı ve lağımcı ve mühendis bunların kisveleri birbirine müşâbih ve mümâsil olub zâhirde birbirinden fark ve temyîz olunamayacağına binâ'enbunlardan birinin hâricde bir edebsizlik ve kabâhati zuhûrunda humbaracı ve lağımcı ve mühendis hulefâ ve zâbitânından her kangısı tesâdüf ider ise ol edebsizlik iden neferi men' ve tahzîr ve memnû' olmaz ise ahz birle ocağına irsâl ve asl-ı zâbtla îsâl ve teslîme müsâra'at ve dikkat ideler. Ve eğer neferât birbirleriyle gavgâ ve darb ve cerh iderler ise yarım?mühürlü ağa mektûbuyla Boğazkesen Kal'asın'da bir ay mikdârı kal'a-bend oluna. Ve eğer katl vâki' olur ise muktezâ-yı şer'îsi icrâ'sına dikkat ve ihtimâm kılınâ. Ve ocağın ırz ve nâmusuna halel virecek fi'l-i kubhü irtikâb iden olur ise lede't-tahkîk haps ve darb ve keçe külâh olunub ocakdan tard ve yevmiyye ve tımârı bir daha ibkâ' kabûl itmemek şartıyla ref' oluna. Ve eğer şurb-ı hamr ve âhar gûne

hilâf-ı şer' fahşıyyât ve menhiyyâtı irtikâb ile edebsizlik itdikleri zâhir olur ise ba'zan başçavuş hapsinde haps ve darb ve ba'zan kal'a-bend ve ba'zan dahi ziyâde tekdîr ve ta'zîr ile iktizâ'sına göre terbiye ve te'dîblerinde ihtimâm ve dikkat oluna. Ve eğer me'mûriyyet mahallinden firâr ider ise eğer mülâzımise bir senede kabz eylediği yevmiyye ve kisve-bahâ kendüden yâhûd kefilinden tahsîl ve tard ve eğer kudreti yoğise müddet-i medîde kal'a-bend olunub terbiye olundukdan sonra ihrâc ve müceddeden mülâzım ol tahrîriyle istihdâm oluna. Ve eğer sipâhî ise kendüsü müddet-i medîde kal'a-bend ve tımârının bir senelik hâsılâtı ocak beytü'l-mâlî tarafından zabt olunub ba'dehû terbiye olundu ise ikinci senesi hâsılâtı kendüye virilerek ve müceddeden birinci sipâhîye yamak tahrîr olunarak istihdâm olun. Ve eğer firâr iden halîfe yâhûd ser-halîfe ise ilhâkları ref' olunub rütbesinden üç rütbe mâ-dûnuna hatt ve tenzîl ile te'dîb oluna. Ve eğer seferde bir halîfenin neferâtının tekâsül ve tehâvün ve cebânetliklerinden nâşî topları dest-i a'dâya esîr ve giriftâr olur ise halîfelerinin ilhâkları ref'iyle azl ve rütbelerinden beşer rütbe mâdûnuna tenzîl ve tımârlarının bir senelik hâsılâtı ve neferâtının dört kıst mevâcibleri ocak beytü'l-mâlîna zabt ve ol orta beyne'l-akrân müttehim olub beş seneye kadar odalarının pencereleri sedd-ibend? ile iz'âc ve tevbîh olunalar. Ve bunların içinde ifsâd-ı asker ve tahrîk-i fitne misüllü dîn ü devlete zararlı kabâhatlere cesâret ideri olur ise derhâl **(58.Sayfa)** hulefâ ve ser-halîfeler ve zâbitân-ı ocak taraflarından töhmet ve kabâhatlerini müş'ir mahzar takdîmiyle nâzır ve ağalarına inhâ' olunub âñlar dahi bilâ-ihmâl Bâb-ı Âlî'ye arz eylemeleri vâcib ola. Bu sûretde ol müfsid olan kimesnenin ifsâdıyla bir mâdde-i fâside tekevvün itmediyse yevmiyye yâhûd tımârı ibkâ' kabûl itmek şartıyla ref' ve kendüsü bilâ-te'hîr ocakdan tard oluna. Ve eğer Mazallahu Te'âlâ ol müfsidin tahrîkiyle bir madde-i fâside tahdîs itmiş ise ol kimesne gerek nefer ve gerek zâbit olsun ibreten li's-sâ'irîn ve zabitan li'l asâkir ve hıfzan li'n-nizâm tertîb-i cezâ olunması husûsunda ikdâm ve dikkat oluna. Ve bu makûle müfsidin fesâdını duyub tekâsül ve rehâvetden nâşî ihbâr eylemeyen zâbitân ve ser-halîfe ve hulefâ âñın fesâdında müsterek olmuş olacaklarından nâşî fakat ilhâkları ref' ve rütbelerinden beşer rütbe mâ-dûnuna hatt ve tenzîl ve bir sene mahall-i ba'ide nefy ve iclâ olunub lâkin bu husûslarda nefsanıyyet ve garaz ve nifâk karışmamasına nâzır ve ağaları taraflarından kemâl-i taharrî ve tecessüs ve dikkatde nasb?-ı nefis-i ihtimâm olunmak vâcib ola. Kaldı ki zâbitân ve ser-halîfe ve hulefânın beyne'n-neferât nüfûzların vikâye-i lâzıme-i mesâlih-i asker-perveriden olmağla bunlar sa'ir neferât misüllü çavuş mahbusunda haps ve değnek darbıyla tehdîd olunmayub hulefâ kethüdâ odasında ve ser-halîfe ve zâbitân-ı ocak ağasının odasında haps olunmak ve halîfe ve ser-halîfelerin darb ve kal'a-bend olunmağa müstahakk kabâhatleri zuhûr ider ise darb ve kal'a-bend olunmayub rütbelerinden üçer rütbe mâ-dûnunatenzîl ve azl ve ilhâkının ref'i ve nefyi ve sâ'ir gûne tehdîdâlarında ber-vech-i bâlâ iktizâ'sına göre hareketde dakîka fevt olunmaya. Ve tertîb-i cezâları dahi irâde buyurulur ise mahall-i menfâlarında icrâ' olunmak hâletleri mer'î tutula.

Taşra münâvebelerine da'ir şûrût-ı nizâmiyeleri

Beher sene Âsitâne-i Sa'âdetden güyâ bir livâ'-i şerîf tertîbi ihrâc olunacak farzıyla sıbyân ve mütekâ'idînden mâ'-adâ bir sene bir takım ve diğere sene âhar takım tûvânâ sipâhî neferâtından olarak bir livâ'-i şerîf tertîbi olan nisf-ı ocak neferâtı Âsitâne'de mevcûd bulundurulur. Bu sûretde Âsitâne'de sâkin tûvânâ sipâhîler her kaç nefer ise ta'dâd olunub mâ'adâsı taşrada olanlardan tertîb ve nisfâ iblağ ile beher sene rûz-ı hazarında kışlalarında mevcûd olarak yoklanub gelmeyenleri var ise ağa ve zâbitân taraflarından tekrâr be tekrâr üç def'a mektûblar tahrîriyle taleb olunarak rûz-ı kasım hulûlünde tekrâr cümle neferât yoklanub bu iki yoklamanın mâbeyninde olan altı mâh müddetde üç def'a mektûb tahrîrinden sonra yine gelmeyenleri var ise özr-i şer'isine

idüğü erbâb-ı vukûfdan su'âl ve tahkîk olunub eğer özü sahîh ve makbûl ise kaydı bâlâsına şerh virilüb ikinci senenin münâvebesine celb oluna. Ve münâvebe tertîbi bozulmamak için ol kimesne üçüncü sene münâvebesinde yine kendü takımlarıyla Âsitâne'de alıkonulub ba'de hitâm-ı seneteyn izn virile. Ve eğer özü sahîh ve makbûl değil ise rûz-ı kasım yoklamasında na-mevcûdundan altı nefer ocaklusunun mühürleri mutâbık mahzarı ve nâzır ve ağasının arzı ile nân-pâresi bir daha ibkâ' kabûl etmemek şartıyla ref' ve ortasında îcâb iden müstahıkkîne tevcîh oluna. Ve bu minvâl üzere yoklama defterlerinde mevcûd olanların ism ve eşkâlleriyle sene hitâmında defterleri Bâb-ı Âlî'ye arz ve takdîm ve bunlara izn ve sınıf-ı diğerin isticlâbına ruhsât virildiğini müş'ir emr-i âlî sudûrundan sonra gideceklerle izn-i i'tâ' ve geleceklerle evâmîr-i şerîfe ısdârıyla mektûblar tahrîr ve isticlâb oluna. Ve hîn-i yoklamada her sipâhî kendü halîfesi ve ser-halîfesiyle ma'an takım olarak nâzır ve ağa ve zâbitân-ı ocak muvâcehelerinde berâtları yoklanub ve ism ve eşkâlleri deftere tatbîk oluna. Ve yedinde atik berât olanlara tecdîd-i berât itdirile.

Sefere ve sâ'ir mahallere me'mûriyyetleri vukû'unda tertîb ve istihdâmları maddeleri

Sefere me'mûriyyetlerinde mülâzımların cümlesi piyâde olub sipâhîlerden dahi bir nefer çavuş ve üç nefer arabacı olan sipâhîler piyâde ve bâkî beş nefer sipâhîler halîfeleriyle ma'an süvârî olmak ve bir mahalle bir halîfe me'mûr oldukda ânın yedinci sipâhîsi cebehâneci ve sekizinci sipâhîsi alemdâr ta'yîn olunmak ve eğer iki yâhûd üç nefer halîfe me'mûr olduklarında eski ve rûbelü olan halîfe, ser-halîfe gibi cümleye zâbit makâmında olduğundan ânın yedinci sipâhîsi cebehâneci ve sekizinci sipâhîsi alemdâr ta'yîn olunub alem kaldırmak ve eğer ser-halîfe me'mûr olur ise ânın ma'ıyyetinde olanlardan eski olan halîfenin yedinci ve sekizinci sipâhîleri ke-zâlik cebehâneci ve alemdâr olmak üzere bir mahalle me'mûriyyetleri ol mahalle irsâl olunacak topun mikdâr ve keyfiyyetine tâbî' olmağla âña göre iktizâ'sı üzere tertîb ve tesyîr oluna.

Ve bir mahalle bir halîfe yâhûd bir ser-halîfe irâde buyurulduğu mikdâr neferâtıyla me'mûr oldukda iktizâ' iden mühimmât alemdâr yediyle kendüye teslim ve kabzını müş'ir sened ahz olunub ba'de-hû avdetinde masrûfâtının kemiyet ve keyfiyyetini mübeyyen ol mahallin hâkiminden yâhûd vâlisiden i'lâm ve tahrîrât getirüb ânın mazmûnunu mü'ekked olarak ma'ıyyetine me'mûr eski neferâtın mühürleriyle memhûr şehâdet-nâme ibrâz eylemedikçe kelâmı hîn-i hesâbda mesmû' olmaya. Ve telefâtı ol me'mûrdan alemdâr ma'rifetiyle tazmîn ve tahsîl oluna. Ve ol me'mûrun müddet-i me'mûriyyeti münkaziye olub yerine âharın ta'yîni iktizâ' ider ise birbirine teslim ve teslimâtlarında dahi bu kâ'ideye ri'âyet oluna. Ve dokuz nefer sipâhî ve dokuz nefer mülâzım olarak ma'a-halîfe on dokuz neferden ibâret olan bir ortanın ba'zan neferâtı ol mikdârdan noksân bulunduğundan ve ba'zan dahivilâyetlerinde münâvebesinde olarak ocakda mevcûd olmadıklarından ol hinde ol ortanın müstâ'celen bir mahalle me'mûr ve irsâl olunması iktizâ' itdikde neferâtın yerine diğer ortaların neferâtından ilhâk olarak sipâhî ve mülâzımları tertîb ve halîfesi ma'ıyyetine tahsîs ve tanzîm olunması câ'iz ola. Ve esfâr ve me'mûriyyetleriçün mehterhâne ve cebehâne ve Tersâne-i Âmire taraflarından bâz-ı teslim şartıyla her ne ahz olunur ise bâ'de hitâmü'l-me'mûriyye bâkî kalanlarının bâz-ı teslimde ihtimâm ve ta'cîl oluna. Ve bir mahalde top ve mühimmât terk ve telef olunmamak için me'mûrlara iyâb ü zehâblarında mü'ekked yol emirleri i'tâ' kılın. Ve bir mahalle halîfesiz bir iki üç sipâhî yoldâş ta'yîn ve irsâl olunması câ'iz olub lâkin halîfesiz mülâzım neferâtının irsâli kat'â tecvîz olunmaya.

Kaledeki Ordu-yu Hümâyûn ma'ıyyetine me'mûriyyetleri iktizâ' itdikde livâ'-i şerîf olur ise ma'a-hulefâ ocağ-ı mezkûrun nısf-ı neferâtı münâvebeleri tertîbi üzere bir sene lağımca başı ma'ıyyetiyle başçavuş ve alemdâr ve bir ser-halîfe me'mûr ve Âsitâne'de duş-ı umûr-ı ocağı rû'yet için ol sene kethüdâ ve diğer ser-halîfe ve sâ'ir hulefâsı ağası ve zâbitân ve kâtiblerinde Âsitâne'de ibkâ' oluna. Ve bir sene dahi kethüdâ ve Âsitâne'de kalan ser-halîfe ve hulefâları mükemmel neferâtıyla sefere me'mûr ve seferde olan başçavuş ve alemdâr ve ser-halîfe ve hulefâ neferâtıyla Âsitâne'ye ve vilâyetlerine avdete me'zûn olalar. Ve ke-zâlik bir sene dahi kemâ-fi's-sâbık başçavuş ve alemdâr ve ser-halîfe ve hulefâ mükemmel neferâtıyla ma'an sefere me'mûr ve seferde olan kethüdâ ve ser-halîfe ve hulefâ neferâtıyla ma'an Âsitâne'ye ve vilâyetlerine avdete me'zûn olmaları câ'iz ola. Ve'l-hâsıl taşralı sipâhî neferâtının ocak münâvebesi sene sene bakılıb âña göre münâvebe tertîbine ri'âyet ile neferâtı hâric-i tahammül it'âb itmek ve seferden usandırmamak mülâhazalarına mebnî beher sene değiştirerek ta'yîn ile kâ'ide- ta'dîl ve tesviyeye ri'âyet ve dikkat oluna. Ve bunların me'mûriyyetleri bir sene-i kâmile olub Ordu-yu Hümâyûnum kışla mahalline avdetinde dahi bunlara izn virilmeyüb itmâm-ı seneye değin hıdmet-i me'mûrelerinde tevkîf ve istihdâm olalar. Ve yedeklik için iktizâ'sına göre top ve mühimmât mukteziyye-i sâ'ire ahz ve istishâb eylemeleri lâzım ola.

Livâ'-i şerîf çıkmayarak eğer Der-sa'âdetden ser-asker ordusu hurûc ider ise ma'ıyyetine iki orta tertîb ve me'mûr kılınır. Ve eğer se-asker ma'ıyyetine dahi livâ'-i şerîf takımı me'mûr kılınmak irâde buyurulur ise ol vakt livâ'-i şerîf tertîbâtı nizâmına mukâyese ile tanzîm oluna. Ya'ni zikr olunan livâ-i şerîf ve ser-asker tertîblerinin ziyâde ve noksân kabul etmesi ve âña göre neferât ve zâbitânın tertîb ve me'mûriyyeti irâde-i seniyye sudûruna ve iktizâ-yı vakt ve hâl mütevakkıf ve menûolduğundan hîn-i hâcetde bâ irâde-i seniyye ocak nâzırı ile bi'l-müzâkere tevcih ile tertîb ve tasvîb olunur. Ve kangı zâbit ve bölükler me'mûr kılınır ise bunlara kıyâs ve tatbîk ile tanzîm oluna. Ve ba'zan seferlerde hasbe'l-iktizâ' bir bölük hulefâsı âhar bölüğe ve bir ortanın neferâtı âhar ortaya ve humbaracı lağımca ve lağımca humbaracıya i'ânet ve bi'l-mu'ayyene hıdmet idüb içlerinde bu benim hıdmetim değildir deyü nükûl ve imtinâ' ideri olur ise ocağı kâ'idesince te'dîb ve terbiye oluna.

59.SAYFA:

Bir mahalle iki üç nefer sipâhî yâhûd birkaç halîfe irsâl olundukda bunların silsile tertîblerine dikkat olunub her kangısı eski rütbelü ise ol kimesne zâbit makâmında olub mâ-dûnunda olanların haklarında şükür ve şekvâsı mesmû' ola. Ve her me'mûriyyetde meks itmeleri fakat bir sene olmak üzere meşrû olub ba'de itmâm ol sene nâzır ve ağaları taraflarından Bâb-ı Âlî'ye arz ve ifâde birle tertîbi üzere bâ emr-i âlî âharları ta'yîn ve irsâl ve evvelki me'mûrlara izn ve ruhsat i'tâ' oluna. Ve bir mahalle me'mûr olan halîfe ve ser-halîfenin ma'ıyyetlerinde olan gerek sipâhî ve gerek mülâzım neferâtından birisi vefât ve-yâhûd firâr itdikde ale'l-acele mektûb yazub ocağı tarafına inhâ' eyleye. Ve bir me'mûrun me'mûriyyetinden avdetinde ağa ve nâzırının emirleri ve ocak kâtibi ve zâbitân ve ser-halîfeleri nezâretiyle yedlerinde olan mühimmâtın hesâbı bayrakdâr ma'rifetiyle ve beytü'l-mâl akçasının hesâbı başçavuş ma'rifetiyle rû'yet olmak şerîtasına ri'âyet ve dikkat oluna.

Bir mahalle me'mûr olan mülâzımın neferâtının ulûfeleri ve kâtık ve kisve-bahâları beher mevâcib ihrâcında mu'tâd üzere Âsitâne-i Sa'âdet'de i'tâ' olunacağına mebnî mahallinde zarûret ve mezâyika çekmemeleriçün ulûfe ve katık ve kisve bahâları defteri mahtûkunca nâzır ve ağaları tarafından bir akçası zâyî' ve telef olmaması esbâbına gâyetle dikkat ve ihtimâm olunmak üzere mahallerine irsâl ve mülâzımın neferâtına tevzî' ve i'tâ' itdirilerek vaktiyle mevâciblerini ahz ve istifâ' etmek üzere

ıztırâbdan vâreste olmalarına takayyüd-i tâm oluna. Ve vefât idenlerin müsatahakk oldukları ulûfeleri vârislerine ve eğer bilâ-vâris ise ocak beytü'l-mâlına teslîm firârîlerin mevâcibleri bâz-ı Hazîne-i Âmire kılına.

Mühimmâta da'ir mevâdd-ı nizâmiyeleri

Bu def'a Lağımcı Ocağı'na i'tâ' olunan beş çapında on kıt'a obüs topları dâ'imâ mevcûd bulundurulub beher kıt'asına beşer yüz atım dâneden cem'an beş bin dâne ile her birinin kundak ve araba ve mühimmât arabası koşum ve tıpa ve fitil ve mühimmât ve edevât-ı sâ'iresi tehiyye ve tekmîl oluna. Ve bunlardan Ordu-yu Hümâyûn'dan mâ-'adâ bir mahalle bir nesne sarf ve irsâl olunmayub bunlardan fazla olarak gerek yedeklik içün ve gerek sâ'ir me'mûriyyetlere irsâl içün bir ol mikdâr top ve beş bin kadar obüs dânesi ma'a-edevât-ı sâ'ire âmâde buluna. Ve Lağımcı Ocağı'nın kâffe-i mühimmât-ı levâzimesi mu'ayyen olan mühimmât emîninin ma'rifeti ve nâzır bulunanların nezâreti ile kışlasında inşâ' olunub her birinin gâyet muhkem ve kâvî olmasına ikdâm ve dikkat oluna. Ve takımlarının tahmîl ve istishâb içün her topa birer cebehâne arabaları inşâ' oluna. Ve ziyâde mühimmât iktizâ' ider ise Cebahâne-i Âmire'den alına. Ve obüs ve lağım mühimmâtları içün mâ-'adâ lâzım gelen arabalar dahi kavî ve hayvanları tûvânâ olmak üzere mîrîden akçasıyla tedârik olunub vakt-i seferde Lağımcı Ocağı'na teslîm oluna. Ve Hazîne-i Pâdişâhîden ma'dûd olan mühimmât-ı cihâdiyye bilâ-mûceb telef ve izâ'at olunmamak içün aralık aralık ta'mîre muhtâc oldukça mühimmât anbarları iktizâ'sına göre termîm ve tanzîm olunarak mühimmât-ı mezkûre vaz' ve hıfz ve hırâset oluna.

Mühimmât-ı mezkûrenin hıfz ve hırâsetine ocak nâzırı ve lağımcıbaşı ve ocak kethüdâsı ve zâbitân-ı sâ'irenin ikdam ve dikkatleri vâcibe-i zimmetleri olduğundan fazla ocak bayrakdârı olanlar bilhâssa mühimmâtın hıfz ve hırâsetine me'mûr olub beher yevm ale's-sabah iktizâ' iden ser-halîfe ve hulefâ ve neferâtı ve cebehânegileri ma'an olub mühimmât anbarlarını gezûb noksânlarını teftîş ve ihbâr ve mahallerini tanzîm ve tathîr eylemek ve ba'zan arabaları koşdurub alışdırmak ve koşumlarını yağlamak ve ba'zan iktizâ' iden eczâ'yı sahk etmek ve topa dâne doldurmak misüllü hizmetlerde alemdâr-ı merkûm neferâtı istihdâm ve bi'n-nefs kendüsü mübâşeret ve nezâret eyleye. Ve müceddeden isâgâ olunan top ve dâne ve i'mâl olunan mühimmât ibtidâ' alemdâra irâ'e olunub ânın ma'rifeti ve ba'dehû sâ'ir halîfe ve zâbitân ve kethüdâ ve ağa ve nâzırının inzimâm-ı re'y ve ma'rifetleriyle kabûl ve vaz' anbar oluna. Ve mühimmât defterleri ocak rûznâmçecisinde ve anbarların miftâhları alemdâr yedinde mahfûz olub beher üç mâhda bir kere cümle mühimmât, devr ve tahrîr ve defter olunub defter-i sâbık mutâbık gelür ise fihâ ve eğer alemdârın yâhûd rûznâmçecinin tekâsül ve irtikâblarına mebnî noksânı zuhûr ider ise kethüdâ olanlar ol noksânı alemdâr ve rûznâmçeciye tazmîn ve tekmîl itdirdüb mahalline vaz' itdirmeğe dikkat eyleyeler. Ve ol defterin birar ayını kethüdâ ve alemdâr yedlerinde ve birer ayını dahi lağımcıbaşı ve ocak nâzırı yedlerinde mahfûz olub dâimâ birbirine tatbîk ve tashîh eyleyeler. Ve mühimmât-ı mezkûreden tıpa ve eczâ' ve barut ve fişenk ve fitil ve edevât-ı sâ'irenin hıfz ve i'mâl ve tanzîmine cebehânegi olanlar me'mûr ve araba ve koşum vesâ'ir bu makûlelerin hıfz ve termîm ve tanzîmine tertîb olunan tımârluların arabacıları ve arabakeşân bâr-gîrlerinin yem ve tımâr ve levâzımının rû'yetine dahi tertîb olunan mülâzım arabacıları me'mûr olmağla bu vechle me'mûriyyet ve istihdâmlarında alem-dâr ve alem-dâr vekîli olanların re'y ve ma'rifetleri munzamm ola. Ve bil-cümle mühimmât ve edevât cümle ahâli-i ocak ma'rifetleriyle alemdâr yedinde mahfûz ve ol mühimmât ibtidâ' kethüdâdan ve sonra rûznâmçeci ve alemdârdan su'al ola. Ve esnâ-yı sefer ve me'mûriyyetde iktizâ' iden araba-keşân bâr-gîrleri cânib-i mîrîden tedârik ve mubâyâ'a ve Lağımcı Ocağı'na i'tâ' ve teslîm oluna.

Beytü'l-mâl Maddesi

Başçavuş olanlar fi'l-asl ocağın emîn-i beytü'l-mâlî olmağla gerek mülâzımın ve gerek sipâhî ve gerek halîfe ve ser-halîfe ve zâbitândan ve gerek mütekâ'idinden birisi fevt oldukda hîn-i fevtinde yanında mevcûd vâris-i ma'rûfu olmadıkça bi'l-cümle terekesini başçavuş-ı merkûm bâ-ma'rifet-i şer'-i şerîf Tahrîr ve Defter-i Kassâm mücebince kabz idüb resm-i beytü'l-mâl ve sâ'ir masârif techîz ve tekfîn ve resm-i kısmeti dahi ihrâc itdikden sonra ol terekeyi emâneten hıfz eyleyüb vârisi zâhir ve şer'ân sâbit oldukda ol akçayı tamâmca bilâ-ketm velâ-özr bir nesne mutâlebe etmeyerek ser-halîfeler ve zâbitân-ı ocak muvâcehelerinde ol vârise teslim eyleye. Ve muhallefât-ı mezkûre bir sene başçavuş yedinde mahfûz olub ve muharrem hulûlünde nâzır ve ağalarının emir ve ma'rifetleriyle ve ocak kâtibi ve zâbitân ve ser-halîfelerin inzimâm-ı re'yleriyle başçavuşun hesâbı rû'yet olunub yedinde mevcûd olan tereke akçası her ne kadar ise ocak kethüdâsına ve ocak sandukuna devr ve teslim olunub tarafından teslim ve tesellüm senedleri ahz ve nâzır ve ağalarının sahlhlarıyla tarafının yedlerinde mahfûz ola. Ve ol muhallefât-ı ocak sandukuna irâd kayd oluna. Ve ol müteveffânın farzân on beş yirmi seneden sonra vârisi zuhûr ve şer'ân isbât-ı verâset ider ise bilâ-ta'lîl velâ-noksân ol tereke vârisine teslim oluna. Ve beher sene hesâb görüldükde asl-ı mâl-ı muhallefât sâ'ir ocak nukûduyla ma'an ocak sandukuna vaz' olunduktan sonra iş bu bir senede hâsıl olan resm-i beytü'l-mâl-ı ocağa irâd kayd olunmayub terfîh-i hâl-i zâbitân için resm-i mezkûr her neye bâliğ olur ise beş hisse olub bir hisse kethüdâya ve bir hisse başçavuşa ve bir hisse ocak kâtiblerine ve bir hisse alemdâra ve bir hisse dahi ol müteveffânın bölüğünün ser-halîfe ve ortasının halîfesine iki sehm ser-halîfe ve bir sehm halîfeye olmak üzere taksîm ve i'tâ' oluna. Ve iş bu hissedârların ol vechle tereke-i mezkûreye nezâretleri câ'iz ola. Ancak seferlerde vesâ'ir me'mûriyyetlerde vukû' bulan ocak muhallefâtının resm-i beytü'l-mâlî ol me'mûr olan halîfe yahûd ser-halîfe ve-yâhûd zâbitân beynlerinde i'tidâl üzere iktisâm olunub Âsitâne'de olanlara hisse virilmeye. Bu vechle seferlerde ve taşra me'mûriyyetlerde vefât idenlerin terekeleri ma'rifet-i şer'-i şerîf ve ol me'mûr olanların ma'riyyetlerinde olan eski neferâtın vukûf ve ma'rifetleriyle Tahrîr ve Defter-i Kassâm'a sebt ve tezyîr ile iktizâ' iden resm-i beytü'l-mâlî ol me'mûrlar beynlerinde tevzî' ve taksîm eylediklerinden sonra asl-ı mâl-ı muhallefât vârisi zuhûr ider ise ba'de's-sübût vârisine ve eğer vârisi zuhûr itmez ise mu'temedün-aleyh adem ile Kassâm Defteri mücebince ocağa irsâl ve teslim itdirilmesine ve mu'temed adem bulunmadığı sûrette Âsitâne'ye avdetlerinde Defter-i Kassâm mücebince ba'de'l-muhâsebe bilâ-noksân kethüdâ yedine devr ve ocak sandukuna vaz' ve teslim itdirilmeğe dikkat ve ihtimâm oluna. Ve ocak nâzırı ve ağası bu makûle muhallefâtın rüsumâtına tenezzül ve tama'dan ittikâ' ve mücânebetleri vâcib ola. Lâkin mûmâ-ileyhimânın böyle muhallefât maddelerinde ve mevâdd-ı sâ'irede sırren ve alenen mütecessisler ta'yiniyle kemâl-i mertebe teftîş ve tefahhusame'mûriyyetleri **(60.Sayfa)** olduğundan bunların bir kusûr ve irtikâblarını tuttukları anda bilâ-tevakkufun Bâb-ı Âlî'ye takrîr ile tehdîd ve terbiyelerine müsâra'at ve ikdâm eylemeleri lâzım ola. Ve ilhâken tevcîh olunan ze'âmet ve tımârlar bir sene ocak tarafından nâzır ve ağaların temessükleriyle âhara iltizâm ve bedel iltizâmı, ocak mâlî olarak emâneten kethüdâya teslim olunacağına binâ'en gerek bu mâl ve gerek baş çavuşdan devr ve teslim olunan muhallefât mâlî ve gerek taşra me'mûriyyetlerinde olan halîfe ve ser-halîfelerin yedlerinde müctemim' olan muhallefât mâlî ve gerek ba'zan bilâ-veled mahlûlden tevcîh olunan ze'âmet ve tımârların hîn-i tevcîhine kadar hasâd iderek ve güzerân iderek ocağa â'id olan mâ-beyn-i mahsûsları cümlesi ocak defterlerine irâd ve kethüdâya zimmet-kayd oluna. Ve mâl-ı mezkûr isrâf ve itlâf olunmayub rehn-i kavî ve kefil hile ile erbâh ve isterbâh ve nemâsı aslına zamm

olunarak teksîr ve tevfirine nâzır ve ağaları taraflarından sa'y u gayret oluna. Şöyle ki ocakludan bir fakir yoldâş vefât ider ise sünnet-i seniyye üzere techîz ve tekfîn ve güzelce defn olunması masârıfına ve bir yoldâş sefer ve hazarda hasta olur ise âña ücret ile tabib ve hıdmet idecek adamlar ta'yîn ve ta'âm tabh ve levâzım-ı sâ'ire tedârik olunmak ve ocak mahbusunda olan mahbûsların levâzımı ve habshâne masârıfı rü'yet olunmak ve ba'zı sipâhî ve halife ve ser-halîfelerin idâre-i hâlden âciz olduklarına binâ'en def-i zarûretleriçün birbirlerinin kefâletleriyle rehînleri yoğise bir senelik iltizâm temessükleri rehin olunarak ocak mâlından edâneve ikrâz olunmak misüllü masârıf-ı lâzıme ve bi'l-cümle ocaklunun âhara ihtiyâç ile mezâyıkâ çekmemeleri levâzımına sarf oluna. Ve mahall-i sâ'ireye beyhûde harç ve telef olunmaya. Ve beher sene devr ile kethüdânın hesâbı rü'yet olundukda ocak defterlerine kayd olunduğundan mâ-'adâ mâl-ı mevcûdun kabzını ve mikdârını mübeyyen kethüdâ yedinden sened ahz olunub nâzır ve ağaları tarafında mahbûs ola. Ve kethüdânın tekâsül ve rehâvetinden nâşî bir akça telef olur ise kendüsü mes'ûl ve mu'âtab olub telef olunan akça tımârı hâsılâtından tazmîn oluna.

Tekâ'üdlüklerine dâ'ir şürû't-ı nizâmiyeleri

Bir mülâzım hîn-i muhârebede mecrûh olub cerhi iltiyâmından sonra amelden satveti zâhir ve müstahakk olur ise bi'z-zât huzûr-ı hazret-i sadr-ı a'zâmîde mu'ayene birle tekâ'üdlüğe istihkâkı nümâyân oldukda yevmiyyesinin iki misli midârı ve eğer vakt-i hazırda mecrûh ve alîl ve amel-mânde olur ise ke-zâlik istihkâkı ba'de'-ş-şübût fakat yevmiyyesi mikdârı yine ocağından tekâ'üdlük vazîfesi tevcîh ve ta'yîn olunub beher mevâcib ihrâcında icmâle zamm ve idhâl ve ocak sergisinden olmak üzere senedleri i'tâ' olunarak tekâ'üdlükleri tecvîz oluna. Ve bir sipâhî ya halife veyâ ser-halîfe veyâ zâbitân-ı ocak seferde düşman karşusunda ve hîn-i muhârebede mecrûh ve amel-mânde olur ise ibtidâ' ol kimesnenin mecrûh ve amel-mânde ve tekâ'üde müstahakk olduğunu cümle zâbitân-ı ocak ve ser-halîfeler mühürleri mutâbık mahzar idüb nâzır ve ağalarına takdîm ve ve ba'dehû âñların arzlâyla huzûr-ı Hazret-i Sadr-ı A'zâmîde isbât itdirildikten sonra sipâhî ise nân-pâresi ve eğer halife ve ser-halife ve zâbitân ise nân-pâre ve ilhâkıyla tekâ'üd eylemesine müsâ'ade oluna ve eğer seferde bilâ-cerh hasta ve marîz olub illet-i müzmine sebebiyle amel-mânde yâhûd huzûrda ke-zâlik marîz ve illet sebebiyle amel-mânde olur ise ke-zâlik mahzar ve arz ve huzûr-ı Hazret-i Sadr-ı A'zâmîde isbât olundukdan sonra sipâhî ise beş yüz gurus ve eğer halife ise yedi yüz elli gurus ve ser-halîfe ise bin gurus ve zâbitân ise rütbesine göre bin iki yüz ve bin beş yüz ve iki bin gurusu kadar hâssalû tımâr ile tekâ'üd eylemesi câ'iz ola. Ve mikdâr-ı mezkûrden ziyâde ma'âş virilmesi tecvîz olunmaya. Ve bu mikdârdan ziyâde uhdesinde tımâr ve ze'âmet var ise babadan müntakıl olmadığı hâlde ziyâdesi ref' oluna. Ve kapu çavuşu olanların rütbe-i mahsûsası olmayub zümre-i sipâhîden ma'dûd ise de müddet-i medîde kapu çavuşluğu hıdmetinde istihdâm ile emeği sebkât itmiş ve sadâkat ve istikâmeti zâhir olmuş olarak ber-vech-i bâlâ tekâ'üdlüğe istihkâkı olur ise hakkında sâ'ir sipâhîler misüllü mu'âmele olunmayub kadrince ri'âyet oluna. Ve bilâ-istihkâk bir takrîb ile tekâ'üd etmiş olanların ba'de't-tahkîk tekâ'üdlükleri ref' olunarak kemâ-fi'l-evvel istihdâmları husûsuna dikkat oluna. Ve bi'l-istihkâk mütekâ'id olanların dahi zamân-ı mürûruyla kendülere bür'-i tâmm gelerek istihdâma kâbiliyetleri zâhir oldukda yine mütekâ'id olmak üzere ocaklusuyla ma'an hıdemâd-ı lâzımede istihdâmları câ'iz ola.

Ba'zı mevâdd-ı müteferrika

İş bu nizâmâtın bir maddesine muhâlîf hareket yâhûd tenfîz ve icrâ'sında tekâsül ve rehâvet eğer neferden sâdır olur ise halîfesi ve eğer halîfeden sâdır olur ise ser-halîfesi ve eğer ser-halîfeden sâdır olur ise ocak zâbitânı ve kâtibleri ve eğer zâbitân ve

ocak kâtiblerinden sâdır olur ise nâzır ve ağaları yek- diğerinin ahvâlini tecessüs ve taharrî ile te'dîb ve terbiyesine ikdâmdan hâlî olmayalar.

Nizâmât-ı mezkûreye muğâyir ricâ ve şefâ'at idenler hilâf-ı rızâ-yı Devlet-i Aliyye hareketde bulunmuş olacaklarından devletçe mu'âheze ve mu'âtebe olunmaları ve ricâ ve ta'cîz itdirilen kimesnenin dahi ocağı kâ'idesince te'dîb olunması vâcib ola.

İş bu Kânûn-nâme-i Hümâyûn'da mûnderic ve mestûr olan mevâdd-ı nizâmiyeden fazla ba'zı hayırlı ve nâfi' şerâ'it hâtıra geldikçe nâzırı tarafından arz ve inhâ' ile ihtâr olunmasına ruhsat virilmiş olduğundan icâb-ı vakt u hâl hasebiyle o makûle şerâ'it Nâfi'a Nâzırı tarafından Bâb-ı Âlî'ye ifâde ve ihtâr olunduka bi'l müzâkere hüsn venef'i zâhir ve nümâyân olarak huzûr-ı Meyâmin-i Mevfûr Hazret-i Şehri-yârî'ye arz ve beyân olunub sarâhat-ı hatt-ı hümâyûn-ı Cenâb-ı Tâc-dârî sudûruyla ilâve ve zeyl olunması câ'iz ola.

Hâtime

İş bu Kânûn-nâme-i Hümâyûn'un hâvî olduğu mevâdd ve şerâ'itin lâıykı üzere icrâ' ve istikrârı bi-avnihi Subhânehu ve Te'âlâ ocak-ı mezkûrun hüsn-i nizâm ve kavâmına ba'is ve bâdî olarak eslâfda olduğu üzere a'dâ-yı dîn ve devlet mukâbelesinde sebât ve metânet ile icrâ'-yı sanâyi'-i arteş-bâzı ve ifâ-yı levâzım-ı cân-sipârî iderek hıdemât-ı celîle ve fütûhât-ı cezîleye mazhar ve muvaffak olmaları ve yararlık îbrâz ve isbât etmeleri arz ve emniyye-i asliyyesine mebnî bast ve temhîr olunmuş olmağın dâ'imâ tenfîz ve icrâ'sıyla istihkâm ve istikrârve rûsûh ve istimrârına kâffe-i vûkelâ-yı devlet, mezîd ihtimâm ve dikkat eyleyeler. Cenâb-ı Hayrû'n-Nâsirîn ve Hazret-i Hüdâvend zahîr ve mu'ayyen vaktiyle pençe pençe yüz aklıkları kerem eyleye. Âminsümme Âmîn

Fî gurre-i Ş. Sene 1229 (M. 19 Temmuz 1814)

61.SAYFA:(BOŞ)

68.SAYFA:

117. Belge

İş bu kânûn-nâmelerde mûnderic olan mevâdd ilâ Maşallah u Teâlâ düstûrû'l-amel tutulub vâki' olacak tevcîhât ve tertîbâtı harf be harf bu nizâma tatbîk ile icrâ' oluna.Bir kelimesinin tağyir olunmamasına kemâl-i dikkat olunmak için iş bu Kânûn-nâme-i HümâyûnumTahvîl tarafında hıfz olunub Amedî ve Rü'ûs-ı Hümâyûnum ve Baş Muhâsebe Kalemlerine dahi bir sûreti i'tâ' oluna.

Avn u tevfiik Hazret-i Hayrû'n-nâsirîn ve imdâd ve rûhâniyyet Cenâb-ı Seyyidü'l Mürselîn ile Devlet-i Aliyye-i ebedü'd dâ'im ve Saltanât-ı Seniyye-i Samedü'l Kıyâmın ibtidâ'-i zuhûr ve tulû'undanberü asâkir-i mu'tenâ-bihâsından olan Humbaracı ve Lağımcı Ocaklarının hüsn-i nizâm ve râbıta tahtında i'mâl olunması mütehattem-i zimmet-i himmet-i mülk-dârî olduğundan iki yüz yedi târihinde (M. 1792/1793) başka başka kavânîn-i hasene rabt ve tevsîk ve şerâ'it-i nizâmîyeleri bast ve tenmîk olundukdan sonra ikisinin fenn ve hıdmetleri sanâyi'-i ateş-bâzı icrâ'sına müte'allik ve müteveffikolarak birbirinden münfekk olmamak hasebiyle iki yüz yirmi bir târihinde Lağımcıların müstakill ocak olmamak üzere Humbaracılar zamm ve ilhâkıyla nizâmât-ı kânûniyyeleri tağyir ve tebdîl olunmuş ve seferlerin te'âkub ve temâdîsi vukû'uyla lâıykı üzere bakılamayub ol vaktiden berü şîrâze-i nizâm ve râbıtalrı rişte-bend-i hüsn-i tensîk olamamış olmağla el-hâletü hâzihi Lağımcıların kemâ-fi'l-kadîm mümtâz ve müstakill ocak olmak üzere tefrikiyle başka başka kânûn-nâmeleri kaleme alunub ocaklarına i'tâ' ve fi-mâ-ba'd dâ'imen ve müstemirren tenkîd ve icrâ'sında dikkat ve i'tinâ olmak üzere tanzîmi husûsuna nesâk-sâz-ı umûr-ı mülk-i millet ve revnak-tîrâz-ı kaşâne-i devlet ve saltanat olan irâde-i kerâmet ifâde-i hazret-i cihân-dârî levh-i zîb-i

sünûh olmakdan nâşî mücebince Humbaracıların kaleme alınan kânûnlarıdır ki ber-vech-i âtî zikr ve beyân olunur.

Humbaracıların kethüdâ ve başçavuş ve alemdâr olarak üç nefer ocak zâbitânı ve mâ-‘adâ ser-halîfe ve hulefâsı Âsitâne’de mütevattın ve mütemekkin olub zâbitâna göre Âsitâne’de ikâmet meşrût ve taşralarda ikâmeti ihtiyâr idenler neferât gürûhundan ma’dûd olmak ve Humbaracı Kışlasında altmış beş çapında ve otuz altı ve yirmi iki ve on dört çaplarında hâvanlar ve yedi çapında obüs topları olarak beher nev’inden onar kıt’a ki cem’an beş nev’ olmak üzere elli kıt’a hâvanlar ve obüs topları mevcûd olduğundan ser-halîfeler dahi beş nefere hasr olunub beher nev’inin idâresine bir ser-halîfe ve her bir kıt’asına bir halîfe ve her ser-halîfenin ma’iyyetine onar halîfe ve her halîfenin ma’iyyetine dokuz nefer tımârlu humbaracı ve dokuz nefer yevmiyyelü mülâzım tertîb ve ta’yîn olunub bu vechle gayr-ez sıbyân ve mütekâ’idin Humbaracı neferâtının cümlesi tûvânâ olmak üzere ma’a-hulefâ dokuz yüz elli nefere iblâğ olunmak ve bi’l-iktizâ’ bunların ziyâde teksîri irâde olunur ise buna kıyâs ile başka bir bölük tertîb ve küşâd ve başka ser-halîfe ve hulefâ ta’yîni ile tanzîmî câ’iz olmak esâs-ı nizâmlarından olduğuna binâ’en buna dâ’ir ve sâ’ir tertîbât-ı nizâmiye ve tensikât-ı kânûniyyelerinin dâ’imen tenfîz ve icrâ’sı için mu’teberân-ı hademe-i Devlet-i Aliyye’denumûr-dîde ve kâr-âzmûde affî ve mukaddem ve müstakîm biri ocağı mezbûra nâzır nasb ve ta’yîn olunub hîn-i ihâlesinde tevfir-i mühimmât ve teksîr-i asker ve bi’l-istimrâr icrâ’-yı nizâmât emirlerine mezîd ikdâm ve dikkat eylemek ve ocaklunun tertîbât ve tevcîhâtı vukû’ buldukça arz akçası ve rüşvet ve ubûdiyyet nâmı ve nâm-ı âhar ile sırren ve alenen bir habbe ve bir nesne kabûl itmek ve bir kimesneye dahi aldirmamak ve umûr-ı nizâmiyede ricâ ve şefâ’ate ve hâtır ve gönglüne bakmamak ve bilâ- müceb takdîm ve te’hîr ve tercih bilâ-müreccah hâlâtlarından ittikâ’ ve mücânebet eylemek ve sırren ve alenen emvâl-i ocağı tecessüs ve tefahhusdan hâlî olmamak şartları derciyle kâffe-i umûr-ı ocak nâzır-ı mûmâ-ileyhin uhde-i liyâkate tefvîz olduğu mübeyyen yedine beyâz üzere fermân-ı âlî ve Tahvîl Kalemî’nden ihrâcile sûret-i Kânûn-nâme-i Hümâyûn i’tâ’ olunmak ve Humbaracıbaşı olanların dahi hîn-i nasblarında ber-minvâl-i muharrer nizâmâtın icrâ’sı ve askerin zabt u rabtıyla ocak-ı mezkûrun nîk ü bedi kendüden mes’ûl olacağı beyânıyla iktizâ’ iden tenbîhât, Bâb-ı Âlî’den kendüye tefhîm ve te’kîd olunmak husûsları kânûnlarından olmağla kemâ-kân cârî ve mer’î tutıla. Ve Humbaracıbaşılık tevcîhât mansıblarından olmayub hayırlu ve enseb sûret ne ise âña ri’âyet oluna. Ve zâbitân-ı ocak bilâ-müceb azl ve nasb kabûl etmeyüb hilâf-ı şürût bir gûna hareket ve töhmeti zuhûr etmedikçe azl olunmamak üzere cümlesi dâ’imî ve müstemirr olalar. Ve şürûtun hilâfî hareket ve isâ’eti zâhir ve mütehakkık olanlar yalnız azl ile iktifâ’ olunmayub mazhar-ı te’dîb kılınalar. Ve Humbaracıbaşı olanların dahi hilâf-ı şürût bir hareketi zuhûr ider ise nâzır tarafından ihbâr olunub tahkîk olundukda azl ile iktifâ’ olunmayub mazhar-ı te’dîb ola. Ve nâzır dahi hâtıra ri’âyet ile haber virmez ise mu’aheze ve mu’âtebe kılına.

Bölük ve ortalar tertîbi ve tertîb-i mezkûr üzere devr-i merâtib ve tahsîl-i hüner ve kemâl eylemeleri maddeleri.

Bâlâda mezkûr olduğu üzere Humbaracılar kışlasında beş nev’ olarak mevcûd olan elli kıt’a hâvan ve topların i’ mâl ve idâresiçün her nev’ine birer bölük i’tibârî ve bir ser-halîfe nasbı ve her ser-halîfenin ma’iyyetine on nefer hulefâ ta’yîni esâs-ı nizâmlarından olmak üzere cârî ve mer’î olub ancak iş bu bölüklerden on dört bölüğe mahsûs olan on dört çapında Humbara hâvanları seferde pek işe yaramadığı bi’t-tecrûbe ma’lûm olduğundan lede’l-hâce muhârebede nâfi’ olmak için yine on dört çapında **(69.Sayfa)** on kıt’a kaleborna topu virilmesi bu def’a Humbaracılar bâ-mahzar istid’â’ itmeleriyle vâkı’â zikr olunan on dört hâvanlarına mahsûs olan bölüğe ol mikdâr

kalemborna topu tertîb ve i'tâsıyla hem hâvan ve hem kalemborna topu i'mâl eylemek üzere tanzîmî vakt-i hâcetde sühûlet ve menfa'at husûlünü müceb ve iktisâb-ı tezâyüd-i hüner eylemelerini müstevcib olduğundan gayrı zîrde muharrer silsile-i tertîbleri muktezâsınca bir neferin ocağa duhûlünden ocak kethüdâsı oluncaya dek beher bölüğün takımlarını ikişer kere ve kendi takımını üç def'a devr eylemesi icâb eylediğinden cümlesinin cem'i kânûn-ı harbiyyeyi tahsîl-i vukûf etmesi mültezem ve mü'eyyed olmak cihetiyle nizâm-ı askerîyeye çesbân ve hüsnîyyâtı zâhir ve âyân olduğuna binâ'en nezd-i mekârim ferd-i hazret-i şehir-i yârîden bâ'is hatt ve makbûliyyet olarak vech-i muharrer üzere tanzîmiyleemr ve re'yicihân-efrûz Cenâb-ı Zıllu'l-lahî revnak-bahş sahife-i sudûr vesûnûh olmağın mücebince on dört çapında on kıt'a kalemborna toparımükemmel takım ve edevâtıyla Humbarahâne Kışlası'na i'tâ' ve teslim olunub i'mâl ve idâreleri on dört bölüğe mahsûs ola. Ve beş nev'e münkasım olan mârrû'z-zıkr altmış beş ve otuz altı ve yirmi iki ve on dört çaplarında hâvanlardan ve on dört çapında kalemborna ve yedi çapında obüs toparlarından onar kıt'a ki cem'an altmış kıt'a hâvan ve top dâ'ima hâzır ve mevcûd bulundurulub her ser-halîfenin takımına bölük nâmıyla evvelkine yedinci obüs bölüğü ve ikinciye on dört bölük ve üçüncüye yirmi iki bölük ve dördüncüye otuz altı bölük ve beşinciye altmış beş bölük tesmiye ve her halîfenin takımlarına birinci orta ve ikinci ve üçüncü diyerek onuncuya varınca[ya] dek ale't-tertîb orta ıtlâk oluna. Ve bunların her biri nev' ve çapları ihtilâfına göre birer bölük i'tibârıyla hıdmetleri muhtelif olduğu misüllü ve toparları dahi birbirinden mütefâvit olmak ve ol vechle rütbelerinde her bâr terakkî ve tezâyüd der-kâr olub devr-i merâtib iderek cem'-i ahvâl-i ocak ve envâ'-i kânûn ve mu'arefe kesb-i vukûf etmek için ber-vech-i âtî silsile tertîblerine mezîd i'tinâ ve dikkat oluna. Şöyle ki bir halîfenin ortasında dokuz nefer mülâzım ve dokuz nefer tımârlu sipâhî ve bir ser-halîfenin bölüğüne on nefer hulefâ tertîb ve ser-halîfeler beş nefere hasr olduğuna binâ'en imdi bir nefer mülâzım bir halîfenin ortasına mülâzım tahrîr olduğunı günden ibtidâ' belî çaprastlıkarakullukçu ta'yîn olunub ba'dehû yolu geldikde işçi ve ba'dehû sakâ ve ba'dehû birinci arabacı ve ba'dehû ikinci ve ba'dehû üçüncü arabacı ve ba'dehû yedinci ve sekizinci ve dokuzuncu rütbelerinde humbara atmağa me'mûr kılın. Ve rütbelü olanlar mâ-dûnunda olanlarazâbit makâmında ola. Ammâ bu tertîb livâ'-i şerîf ve ser-askerân ma'iyetlerine me'mûriyyetleri zamânına mevkûf olub ya'ni ibtidâ' bir mülâzım ortaya tahrîr olundukda belî çaprastlı karakullukçu ve ba'dehû aşçı ve ba'dehû sakâ olmak üzere tertîb ve ta'yîn olunması ordulara gitdiklerinde mu'teber ve cârî olmağla Âsitâne'de ocakda oldukları hinde birinci ve ikinci ve üçüncü mülâzım ta'bîri mer'î olarak ta'lîm ve ta'lîmleriyle¹⁶⁷ meşgûl olalar. Ve dokuzuncu mülâzım başeski ve cümlesine zâbit makâmında ola. Ve ol duş-ı mahlûle müstahakk ola. Ve mahlûl vukû'unda dokuzuncu mülâzıma tımâr virildikde sipâhî gürûhuna idhâl ve birinci sipâhî ve çavuş ta'yîn oluna. Ve ba'dehû birinci arabacı ve ba'dehû ikinci ve üçüncü arabacı ola. Ba'dehû beşinci ve altıncı ve yedinci ve sekizinci ve dokuzuncu rütbelerinde iken humbara atmağa me'mûr ola. Ancak bunların dahi iş bu arabacılık hıdmetleri mülâzımlar misüllü hengâm-ı sefere mahsûs ve mütevakkıf olduğundan ocakda oldukları vakitte cümlesi ta'lîm ve ta'lîmleriyle meşgûl olalar. Ve dokuzuncu halîfe başeski ve zâbit makâmında olub birinci halîfe ki ve ilhâk almağa müstahakk ola. Ve ba'dehû halîfenin mahlûl oldukda ma'a-ilhâk merkûm dokuzuncu sipâhî yedinci obüs bölüğünün birinci halîfesi nasb oluna. Ve ba'dehû yolu geldikde zıkr olunan yedinci obüs bölüğünün ikinci halîfesi ve ba'dehû üçüncü ve dördüncü olarak ve nihâyet üçüncü halîfe olduğu gibi on dört bölüğe birinci halîfelik ve on dört bölükde dahi devr-i merâtib iderek onuncu halîfe oldukda

¹⁶⁷ Yazım yanlış. Ta'lîmleriyle kelimesi ard arda iki kere yazılmış. Doğrusu ikinci ta'lîmleriyle kelimesi ta'alümleriyle olacak.

yirmi iki bölüğe birinci halîfe olmağa ve ol bölükde dahi devr-i merâtib iderek otuz altı bölüğe birinci halîfe olmağa ve ol bölükde dahi devr-i merâtib iderek altmış beş bölüğünün birinci halîfeliğine ve aînda dahi devr-i merâtib iderek mârrü'z-zikr yedinci obüs bölüğüne ser-halîfeliğe ve ba'dehû yolu geldikde on dört bölüğün ser-halîfeliğine ve ba'dehû yirmi iki bölük ser-halîfeliğine ve ba'dehû otuz altı bölükün ser-halîfeliğine ve ba'dehû altmış beş bölüğün ser-halîfeliğine ve ba'dehû ocak bayrakdârlığına ve ba'dehû ocak başçavuşluğuna ve ba'dehû ocak kethüdâlığına müsta'idd ve müstahakk ola. Ve kethüdâ olanların ba'zan humbaracıbaşı olmaları câ'iz ola. Ve ser-halîfeler başlarına samur kalpak iktisâbıyla karîn-i imtiyâz ve i'tibâr kılma. Ve iş bu tertîbât-ı nizâmiyenin keyfiyyâtını îzâh ve beyân zımnında zîrde dâ'ire-i tertîbleri tasvîr olunmağa ol minvâl üzere silsile-i tertîblerinin hareket ve seyrinegâyet dikkat oluna. Ve bu tertîbin muktezâsınca her kangı ortada olur ise olsun bir dokuzuncu sipâhînin halîfesi fevt ve kendüsü halîfe oldukda egerçi ol halîfe olan sipâhî ol müteveffî halîfenin ilhâkına müstehakk ise de rütbesine müstahakk kılınmayub halîfe olduğu günden mârrü'z-zikr yedinci obüs bölüğüne tenzîl ve ol bölükde birinci halîfe ta'yîn olunub ol bölüğün birincisi ikinci ve ikincisi üçüncü ola. Nihâyet onuncu on dört bölüğe nakl ve ol bölükde birinci halîfe olarak minvâl-i muharrer üzere nâ-mahlûl vukû' bulan ortaya varınca halîfelerin silsileleri ve ol takımın neferâtının silsileleri yürüyüb birisi eksildikde derhâl hâricden bir mülâzım tahrîr ve tetmîm ve dokuz neferden noksân olmamalarına sa'y u gayret oluna. Lâkin tahrîr olunacak neferât olur olmaz kimesnelerden ve nâ-hulf gürûhundan tahrîr olunmayub ehl-i ırz ve güçlü ve kuvvetlü ve isti'dâdlu dilâverlerinden kefile rabt ile tahrîr oluna. Ve neferâtın ism ve şöretleri ve eşkâlleri ve vilâyetleri tasrîhiyle kimin oğlu kim **(70.Sayfa:)** ve ne mahalde mütevellid ve sâkin olduğu îzâh olunarak yedlerine virilecek senedlerde beyân oluna.

İş bu tertîb sıbyân ve mütekâ'idîn dâhil olmayub sıbyânın tüvânâ oldukları günden tertîbe dâhil olmaları meşrût olmağa imdi bir ortaya kayd olunmuş olan sıbyândan biri ya ikisi tüvânâ olub ortasına celb olundukda yâhûd eyâletlerin kendi tımârıyla bir sipâhî ocağa idhâl ve bir ortaya kayd olundukda eğer ol ortanın birinci sipâhîlik yeri hâlî ise ol sipâhî ta'yîn oluna. Ve eğer birincilik yeri boş değil ise ol sipâhî birinciye yamak tahrîr ve tevkîf olunub ba'dehû mahlûl vukû'uyla ol ortanın dokuzuncu mülâzımı tımâr alub çıkmak iktizâ' ider ise on dokuzuncu mülâzım ol yamâk üzerine tercîh ve takdîm olunub birinci sipâhî ta'yîn oluna. Zîrâ bu mülâzımın dokuzunculuğu ve birinci sipâhîliğe istihkâk kesb etmesi târîhi hâricden gelen sipâhînin ocağa duhûlû târîhinden kadîm olmak iktizâ' ideceğine mebnî husûs-ı mezbûr ber-vech-i bâlâ mer'î tutula. Ve ba'dehû mahlûl vukû'uyla sekizincilikden gelüb dokuzuncu bulunan mülâzım dahi tımâr alub çıkmak iktizâ' itdikde ol yamâk olan sipâhînin yamâklığı târihi bunun dokuzunculuğu târîhinden kadîm olmağa yamak-ı mezkûr birinci sipâhî ta'yîn olunub mülâzımlıktan çıkan sipâhî yamâk ta'yîn oluna. Ve eğer ber-muktezâ-yı şürût ba'zan dokuzuncu mülâzıma tımâr düşmeyerek sipâhîlerin silsileleri yürür ise ol zamân bilâ-nizâ' yamâk-ı mezkûr birinci sipâhî ta'yîn oluna. Gerek bundan sonra dokuzuncu mülâzıma tımâr tevcihi... sipâhî gürûhuna idhâl olunacak oldukda mukaddem yamaklıktan birinci sipâhî olan kimesne ile imtihân olunub kangısının hüner ve rûchânı zâhir olur ise ol müreccih olan ikinci sipâhî tahrîr ve ta'yîn olunarak hakkâniyyet muktezâsına ri'âyet ve dikkat oluna. Ve ocakda olan hulefâ ve zâbitânın sulbû evlâdı bulunub mülâzım olarak ocağa idhâl murâd ider ise o makûle zâbitân ve hulefâ evlâdına ri'âyet ve hürmet muktezâ-yı merâsim-i asker-perveri olduğundan o makûle zâbitân ve hulefânın sahîh sulbi evlâdı olduğu sûretde birinci olarak mülâzım tahrîri câ'iz ola. Ancak **(71. Sayfa:)** bi'l-cümle sipâhî ve mülâzımların tüvânâ olması lâzımeden olmağa birinci mülâzım tahrîr olunan sabîler nâ-tüvânâ olunca[ya] dek ileri yürümeyüb

birincilikde tevkîf olunmak üzere irişüb tüvânâ oldukdaol vakt tertîbi üzere ilerü yürüye. Ve bir ortada bir nefer sabî mülâzımdan ziyâde bulundurulmamağa dikkat ve ihtimâm oluna. Ve bu makûle sabîlerin mülâzım tahrîriyle ocağa idhâline mesâğ olunması mücerred hâtırı mer'î zâbitân ve hulefâ evlâdına münhasır olmağla bir vechle ruhsat ve müsâ'ade olunmaya.

Yevmiyye ve ma'âş ve sâ'ir tevcîhâta dâ'ir mevâdd-ı nizâmiyeleri

Ber -vech-i bâlâ bir hâvanın idâresine me'mûr olan bir halîfenin ma'iyyetine müretteb dokuz nefer yevmiyyelü Humbaracılarale'l-umûm mülâzım ta'bîr olunub birinci sene yirmi dört akça ve ikinci sene yirmi altı akça ve üçüncü sene yirmi sekiz akça ve dördüncü sene otuz akça ve beşinci sene otuz iki akça ve altıncı sene otuz dört akça ve yedinci sene otuz altı akça ve sekizinci sene otuz sekiz akça ve dokuzuncu kırk akça ulûfe ve cümlesine ale'l-umûm on beşer akça kayık-bahâve yirmişervukiyyenân-ı azîz i'tâ' oluna. Ve ale'l umûm kisve-bahâ olmak üzere beher nefere senevî elli üç guruş virilmesi tanzîm olunmuş olmağla mevâcib ile kemâ-kân virile. Ve iş bu tertîb olunan elli nefer halîfenin neferâtının ortalarına kemâ-fi's-sâbık zeyt ve şem' ve odun ve kömür makûlesi masraflarıçün beher ortaya senevî yüz guruş ve beher ser-halîfeye yüz guruş ve ocak kâtiblerçün tahsîs olunan odaya yüz guruş ve kışla imâmı ve hâcesi içün yüz guruş ve kapu çavuş[u] ve ocak rûznâmçecisi odasıçün yüz guruş i'tâ' olunub neferâtı mevâcibinin icmâline idhâl oluna. Ve bir tımârlu neferin tımârı hâsılâtı senevî beş yüz guruş ve bayağı halîfenin tımârı hâsılâtı ma'a ilhâk bin guruş ve bir nefer ser-halîfenin ma'a ilhâk tımârı iki bin guruş ve ocak pîr efendinin tımârı ma'a ilhâk iki bin beş yüz guruş ve baş çavuşun tımârı ma'a-ilhâk üç bin ve kethüdânın tımârı ma'a-ilhâk beş bin guruşa iblağ oluna. Ve yukarı rütbelerde olan ser-halîfelerin ilhâkları ba'zan istihkâkına göre birkaç yüz guruş mütefâvitçe olması câ'iz ola. Ve Humbaracıbaşılara senevî cânib-i mîrîden dokuz bin beş yüz guruş ma'âş ve iki bin beş yüz guruş bedel-i ta'yînât ve ocak nâzırına senevî altı bin guruş ve kâtib-i sâlise bin iki yüz guruş ve rûznâmçeciye yedi yüz guruş cânib-i mîrîden ma'âş tahsîs olunmuş olmağın kemâ-kân i'tâ' olunub neferâtın hakları olan tımâr ve ze'âmetlerin ocaklusundan mâ-'adâ ketebe ve sâ'ir ecnebîye virilmesi men'-i küllî ile memnû' olmağla hilâfî bir zamânda tecvîz olunmaya. Ve ocak kethüdâsının ba'zan Humbaracıbaşı olması câ'iz olmağla ol vakt mutasarrıf olduğu kadîm nân-pâresi üzerinde ibkâ' ve ilhâkları ref' olunub icâb idenlere vir[d]ikden sonra tezâyüd-i miknet ve nüfûzıçün ber-mûceb-i şürût Humbaracıbaşılara senevî cânib-i mîrîden i'tâ' olunu gelen dokuz bin beş yüz guruş ma'âş ve iki bin beş yüz guruş bedel-i ta'yînât buna dahi i'tâ' olunub ba'de'z- zamân hasbe'l-iktizâ azl olundukda ma'âş ve bedel-i ta'yînâtı yerine gelen ağaya i'tâ' ve ma'zûl-ı merkûm Âsitâne'de ve hânesinde ikâme olunub cihet-i ma'âş ol vaktin iktizâ'sına göre mülâhaza ve tanzîm oluna. gâh [be] gâh mükerreren ağası olması dahi câ'iz ola. Ve beherine on beşer guruş mâhiyye virilmek üzere tefîs-i neferât ve hıdemât-ı sâ'ire ocak içün sipâhî neferâtının liyâkatlü cebecilerinden on nefer ayak çavuşu tertîb kılınmış olmağla ol vechle istihdâm oluna. Ve bunlardan mâ-'adâ ocağın emîni ve kapu çukadârı makâmında olan bir nefer Bâb-ı Âlî çavuşuna dahi mâhiyye yirmi guruş tertîb olunmuş olmağla mezkûr kapu çavuşluğu sipâhîlerden müsta'idd ve ketûm ve ehl-i izzet gürûhundan birisine tahsîs kılınub bir töhmeti yâhûd hulefâsı ma'iyyetiyle bir mahalle me'mûriyyeti ve-yâhûd halîfeliğe nöbeti ile istihkâmı zâhir olmadıkça azl olunmaya. Ve kapu çavuşuolanların rütbe-i mahsûsası olmayub nizâm-ı ocak üzere sipâhîlik tertîbinde dâhil ola. Ocak-ı mezbûra tertîb olunmuş olan mâhiyye yirmi guruş ma'âş ile cebehâneçilik ve on guruş ma'âş ile cebehâneçi yamâklığı hıdemetleri altmış beş bölüğün onuncu ortasının yedinci ve altıncı sipâhîlerine tahsîs olunmuş ise de her bâristihkâkve ehliyyet şürût-ı lâzım ve mühimm olmağla ol rütbede bulunanların bir cihetle adem-i

istihkâkları zâhir olur ise ol vakt nâzır ve ocak ağası ve zâbitânı re'y ve ma'rifetleriyle sipâhîlerden liyâkatlü ve müstahakk olanlar hıdemât-ı mezkûreye ta'yîn ve tahsîs oluna. Ve bunların bir mahalle me'mûriyyetleri zuhûrunda edâ'-yı hıdmet etmiyor deyü vazîfeleri kat'a olunmayub sıyâneten muntazam hıdmetlerine âhar kimesneler bilâ-isticâr ta'yîn ve rü'yet itdirilüb isticâr olanların ücretleri kethüdâ yediyle ocak nukûdundan edâ' ve vazîfe-i mezkûreleri sâhib-i vazîfe olan mârrû'z-zıkr cebehânegilere i'tâ' ve ta'lîm mahallinde mevcûd olan cebehâne mühimmâtını telef ve izâ'adan muhâfaza için mâhiyye on gurus ma'âş ile bir nefer gemici dahi istihdâm oluna. Ve mâhiyye elli gurus ma'âş ile bir nefer çerâğ ve yevmî altmış akça ile bir nefer sarrâc ve beherine yevmî altmış akça ile üç nefer na'l-bend ve neferât-ı merkûmenin akâ'id-i dînîyelerini ta'lîm için yevmî altmış akça bir nefer hâce ve seferlerde istihdâm için yevmî kırk akça ile bir nefer çilingir ve yine kırk akça ile bir nefer marangoz tertîb ve tanzîm olunmuş olmağla beher mevâcib ihrâcında icmâle idhâl ile i'tâ'oluna. Ve yevmiyyelü neferâtın ulûfeleri beher mevâcib ihrâcında humbaracı kışlasında nâzır huzûrunda sergi-fereşiyle ağa ve kethüdâ ve çavuş ve alemdâr muvâcehelerinde kâtib ma'rifetiyle her neferin yedlerine teslîm oluna. Ve sipâriş ve havâle iderek bir neferin ulûfesi âhar nefere virilmeye. Ve mevâcib vaktinde hastalık yâhûd özr-i şer'î ile bulunmazı olur ise mevâcibleri defteriylediğermevâcib vaktine dekocak sanduğunda memhûren ve emâneten hıfz olunub o makûlelerin hîn-i mevâcibde bulunmadıkları özr-i şer'îye mebnî olduğu ve hıdmet-i lâzimesinde tekâsülolmadığınınâzır indinde müstahakk olur ise yedine verile.

72.SAYFA:

Ve umûmen ocak ahâlisinin gerek ma'âş ve tımâr ve gerek yevmiyye ve masârif-i sâ'irelerinin mikdâr ve keyfiyetini ziyâde vüzûh ve beyân için ziyâde terkîm ve işâretolunmağlaminvâl-i muharrer üzere ola.

Ocak nâzır	Humbaracıbaşı Ağa Senevî ma'âş	Ocak kâtibi	Kâtib yamâkları
Efendi	Gurus	Efendi	neferân 1
Senevî	9500	Senevî	2
ma'âş	2500 bedel-i	ma'âş	Senevî
Gurus	ta'yînât	Gurus	ma'âş
6000	12000	2000	Gurus
		1500	1400
		bedel-i	yamâk-1
		ta'yînât	evvel
		3500	1200
			yamâk-1
			sânî
			2600
Kâtib-i	Cebe-hâneci	Yamâğ-1	Ta'lîm
Rûznâmçe	Senevî ma'âş	Cebe-	mahallinde
Senevî	Gurus	hâneci	kâ'in
ma'âş	240	Senevî	Cebelhâne
Gurus		ma'âş	yenîçerisi
700		Gurus	Senevî
		120	ma'âş
			Gurus

120

Kapu çavuşu Senevî ma'âş Guruş 240	Ayak çavuşları Neferân 1 10 Senevî ma'âş Guruş 1700	Ocak çırağı Senevî ma'âş Guruş 600	Oda masrafları guruş 570 Senevî Guruş 5700		
Kışla hâcesi Yevmiyye 60	Sirâc Yevmiyye 60	Na'l-bend Neferen 3 Yevmiyye 180	Çilingir Yevmiyye 40	Marangoz Yevmiyye 40	Ocak kethüdâsı tımârı Hâsılâtı Senevî Guruş 5000
Başçavuş tımârı Hâsılâtı Senevî Guruş 3000	Alemdârın tımârı Hâsılâtı Senevî Guruş 2500	Ser- halîfelerin beherinin tımârı Hâsılâtı Senevî Guruş 2000	Bayağı hulefânın beherinin tımârı Hâsılâtı Senevî Guruş 1000		
Sipâhî neferâtının beherinin Tımârı hâsılâtı Senevî Guruş 500	Bir ortanın yevmiyyelü mülâzımları Neferân 1 9 Otuz dokuzdan elli beşe varıncaya dek İkişer akça tefâvüt ve terakkîsiylema'akapu- bahâ Cem'an? 423	Mülâzımın beherine nân Çift 1 Beheri yirmişer vukiyye			
Mülâzımın beherine ale's-savâb Kisve- bahâ Senevî Guruş 53	Beş bölük Elli Ortanın Mülâzımı Neferân 1 450				

Bir mülâzıma tımâr tevcîhâtında üç nefer zâbitân ve beş nefer ser-halîfelerve bir nefer ortasının halîfesi ki cem'an dokuz nefer kimesnenin mühürleriyle memhûr olarak ve ke-zâlik bir sipâhiye halîfelik i'tibârıyla ilhâk tevcîhinde yâhûd muhtâc-ı ilhâk olan hulefâdan birine ilhâk tevcîhinde zâbitân-ı ocak ve ser-halîfeler ve bölüğünün halîfe-i âşiri ki yine dokuz neferin mühürleriyle memhûr olarak ve bir ser-halîfeye yâhûd zâbitân-ı ocakdan birine ilhâk tevcîhinde bâkî ser-halîfeler ve zâbitân-ı ocak ile almış beş bölüğün halîfe-i âşiri ve tâsi' ki cem'an yine dokuz neferin mühürleriyle memhûr olarak ol kimesnenin hasbe's-şürût istihkâkını ve ol tevcîh olunan tımârın hîleden ârî olarak sahîhân hâsîlâtının mikdârını mübeyyen olmak üzere nâzır ve ağalarıyla mahzar takdîm etmeleri ve bir kimesnenin bir töhmet zımnındatımârınıyâhûd ilhâkının ref'i iktizâ' eyledikde ol merfû' olan kimesnenin hasbe's-şürût tımârının ref'ini mübeyyen olarak başka ve tevcîh olunacak kimesnenin inhikâkını müş'ir olarak başka cem'an iki kıt'a mahzar takdîm eylediklerinde nâzır ve ağaları dahi idecekleri arzlarında ol iki mahzarın mazmûnlarını derc ve tahrîr etmeleri ve bir müteveffânın evlâdı yâhûd müşterek karındâşı olduğunu iddi'â iden kimesnenin da'vâsı mücerred bir i'lâm yâhûd vilâyeti tarafından yalnız tahrîrât ile tasdîk olunmayub ol müteveffânın mahlûlü ber-muktezâ-yı şürût her kime virilmek icâb ider ise ol kimesnenin bölüğünün ser-halîfesi ve ol ortanın halîfe ve iki sipâhîleri ol husûsun teftîş ve tahkîkine nâzır ve ağaları tarafından me'mûrlar olub bi't-taharrî ol me'mûrlar hakîkât-i hâlî kethüdâlarını inhâ' ve ihbâr ve kendi mühürleriyle memhûr olarak kethüdâlarına şehâdet-nâme takdîm etmedikçe kethüdâ ve zâbitân ve sâ'ire nâzır ve ağalarına mahzar takdîm etmekden memnû' olmaları ve münkâ'id olacakların dahi ber-mûceb-i şürût amel-mânde ve tekâ'üd etmeğe müstahakk olduğunu ke-zâlik dokuz nefer kimesneler memhûren mahzar idüb nâzır ve ağaları ol mahzarı arzlarında derc ve tasrîh etmeleri husûsları mer'î ve mu'tenâ ola. Ve ol mahzarı temhîr iden kimesnelerin kizb ve düruğlarızâhir olur ise ilhâkları ref' ve bulundukları rütbelerden üçer rütbe mâ-dûnlarına hatt ve tenzîl olunarak te'dîb ve terbiye olunub ol kâzib olan madde dahi fesh birle tekrâr ber-muktezâ-yı şürût tanzîm oluna. Ve bi'l-iktizâ' merfû' olan bu makûle ilhâk mutasarrıflarına ba'de-mürûrû'z-zamân terahhumen ilhâk virilmek icâb ider ise tevcîhât husûsunda televvünve hiffetvukû'undan ictinâben merfû' olan ilhâkları virilmeyüb sâ'ir düşen mahlûlâtıdan virilmesi mer'î ola.

73.SAYFA:

Eşkinici Sipâhîlerden vefât eyleyen evlâd-ı terk idenlerin sulbî sahîh evlâdı kaç nefer ise tımâr ve ze'âmeti bilâ-istisnâ evlâdına virülüb sahîh sulbû evlâdı olmayanların tımârı babadan müntakîl olarak icmâllü müşterek sahîh karındâşı var ise ber-muktezâ-yı kânûn-ı kadîm âña tevcîh oluna. Ve eğer vech-i muharrer üzere sahîh sulbû evlâdı ve müşterek karındâşı yoğise ol zamân kânûn ve şürût üzere icâb iden müstahıkkîne tevcîh olunması husûsuna dikkat oluna. Ve ilhâka mutasarrıf olan hulefâ ve ser-halîfelerve zâbitândan biri fevt oldukda sahîh sulbû evlâdı var ise ilhâkdan mâ-'adâ nân-pâresi ke-zâlik bilâ-istisnâ evlâdına ve olmadığı hâlde babadan müntakîl icmâllü müşterek sahîh karındâşı var ise âña tevcîh olunub ilhâkları sâ'ir müstahıkkîne virile. Ve eğer sahîh evlâd ve müşterek karındâşı yoğise asl-ı nân-pâresiyle ilhâkı müstahıkkîne tevcîh ve hakkâniyyet ve i'tidâl-i merâsim ve şerîtasına ri'âyet ve dikkat oluna. Ve evlâdın sinnen ekberi mukaddem ve eski i'tibâr olunarak cümlesi ol vukû' bulan ortada sipâhî tahrîr olunmak ve âhar ortaya nakl olunmamak üzere ol orta sipâhîlerinin adedleri ba'zan dokuz neferden ziyâde olur ise de husûs-ı madde hasebiyle ziyâdeleri birinci sipâhiye yamâk tahrîr oluna. Ve bir sahîh sulbû karındâşı sabî ve nâ-reşîd yâhûd gâ'ib olduğundan mukaddemen babaları fevtinde diğerkarındâşı ânın hissesini ketm ve özr ile tamâmca kendi üzerine tevcîh itdirmiş bulunub ba'dehû ol mahrûm evlâd karındâşı

bâliğ olduğundan yâhûd hâzır ve mevcûd olduğundan bir sene mürûruna değin gelüb isbât-ı vücûd ve tebeyyün-i hakk eyler ise ol gadr iden karındâşı hayatda ise timârından hissesi ve eğer vefât itdi ise timârının mecmû'u ol mahrûm olan karındâşına tevcih oluna. Lâkin müddet-i mezkûre mürûruna dek da'vâ eylemez ise rızâsıyla keff-i yed itmiş kabilinden olacağı zâhir olmağla ba'de mürûr-ı zamân ol mev'ûd da'vâsı mesmû' olmaya. Ve bir halife yâhûd sipâhî töhmet-i gâlizâyâ mebnî hıfzan li'n-nizâm ocakdan tard ile nân-pâre ve ilhâkı ref' olunur ise merfû' olan nân-pâre ve ilhâk ı hasbe's-şürût icâb iden müstahıkkîne virülüb evlâdlık ve karındâşlık bunda bir vechle cârî olmaya.

Münkâ'idin mahlûlâtı evlâda ve müşterek karındâşaintikâl etmemek üzere şimdiye dek Humbaracılar hakkında cârî ise de eyâletlünün mütekâ'id mahlûlâtı sahîh sulbi evlâdına ve icmâllü müşterek sahîh karındâşına virülü gelmek kânûnları muktezâsından ve Humbaracılar sunuf-ı askeriyyenin mümtâz ve mu'tenâsından olarak haklarında avârif-ı seniyye-i mülûkâne cârî ve mer'î olmak lâzıme-i Şân-ı Übbehet Nişân-ı Saltanat-ı Seniyyeden olduğundan fi-mâ-ba'd bunların ya'nî ber-vech-i istihkâk mütekâ'id olan Humbaracıların mahlûlleri vukû'unda sahîh sulbî evlâdı var iseasl-ı nân-pâresi evlâdına ve icmâllü müşterek sahîh karındâşına tevciholunmak üzere tanzîmine müsâ'ade-i bâ-Sa'âde-i Hazret-i Cihân-dârî lâyah ve erzânî buyurulmuş olmağla ba'd-ezîn ber-vech-i istihkâk zümre-i mütekâ'idine duhûl itmiş olan Humbaracı neferât ve zâbitânın mahlûlleri vukû'unda sulbî sahîhevlâdı kaç nefer ise asl-ı nân-pâresi evlâdına ve evlâdı olmayub sahîh icmâllü müşterek karındâşı bulunur ise karındâşına virülüb mâ-'adâ ilhâkları kânûn-ı ocak üzere sâ'ir müstahıkkîne tevcih oluna.

Bu vechle mütekâ'idinin mahlûl olan asl-ı nân-pârelerinin sahîh evlâd ve müşterek karındâşına tevcih ve ihsânına ruhsat ve müsâ'ade-i seniyye buyurulmuş olduğundan fi-mâ-ba'd ol mukâbeledede istihkâksız bir kimesnenin zümre-i mütekâ'idine duhûl etmemesinegâyetü'l-gâye dikkat ve ihtimâm oluna.

İş bu evlâd ve müşterek karındâşlara timâr virildikde tüvânâ ise ol mahlûl vukû' bulan ortada birinci sipâhî ta'yîn oluna. Ve eğer sabî ise yine ol ortaya ilhâken cebelü ile kayd olunub on beş yaşında bâliğ ve tüvânâ olduğu günden cebelüsü ref' ve birinci ta'yîn kılma. Ve eğer birinci sipâhîlik yeri boş değil ise birinciye yamâk olarak kayd olunub yeri hâlî kaldığı günden birinci ta'yîn oluna. Ve bir halife fevt oldukda ibtidâ' halîfelik yeri boş kalmamak için ânın dokuzuncu sipâhîsi ve eğer rağbet etmez ise sekizinci ya yedinci sipâhîsi halife nasb olunukdan sonra halife-i cedîdin ilhâka ihtiyacı olub ol müteveffânın ilhâkı dahi cesimdeğil ise bilâ-tefrîkhalife-i cedîde ve eğer cesîm ve kâbil-i tefrik ise istihkâkı mikdârı halife-i cedîde ve kusûru ortasının mülâzım-ı sâni'ine tefrik ve taksîm oluna. Ve eğer ol müteveffânın ilhâkı yok ise halife-i cedîde muhtâc olduğu ilhâkı ba'dehû düşen mahlûlden tanzîm ve i'tâ oluna. Ve eğer ol müteveffânın evlâdı ve icmâllü müşterek karındâşı yoğise asl-ı nân pâresiyle ilhâkından halife-i cedîdin ber-mûceb-i şürût muhtâc olduğu ilhâkı dolduruldukdan sonra fazlası her kaç nefere mütehammil ise tahammülüne göre mülâzımına tertîbleri üzere takdîm ve tevcih oluna. Ve iş bu halife-i cedîdden mukaddem halîfelik ile bilâ-ilhâk çıkub hasbe's-şürût ilhâka müterakkıb olan hulefâ var ise kadîmi cihetiyle takdîmi muktezâ-yı hakkâniyyet olmağla o makûlede merâsim-i ta'dîl ve hakkâniyyete ri'âyet ve dikkat oluna. Ve bir mahlûlün bi-hâsıl olduğundan ihtirâzen eski mülâzımlar rağbet etmezler ise adem-i rağbetlerini müş'ir yedlerinden sened ahz olunub mâder-mande?olan mülâzımına tevcihi câ'iz ola.

74.SAYFA:

Bir ortanın mahlûlâtı âhar ortalara virilmeyüb her ortanın mahlûlâtı içinde dönmek şartı iki yüz yirmi bir (M. 1806/1807) târîhinde kânûna derc ve ilâve olunarak

şimdiye dek cârî ise de ba‘zan bir ortanın mahlûlü işleyerek dokuzuncusu az vakitte nân-pâreye mâlik olub diğer ortalarda mahlûlün bir müddet adem-i vukû‘uyla dokuzuncu mülâzımları gerü gelerek içlerinde emekdâr ve müstehakk bulunanlar mahrûm ve me’yûs olmak vâki‘ olduğundan bu keyfiyyet-i hakkâniyyet muktezâsına münâfî ve muğâyir olmağın fî-mâ-ba‘d ortaların birinde mahlûl vukû‘unda ol ortanın dokuzuncu mülâzımına hâzır olunmayub ol ortanın dokuzuncu mülâzımı ile diğer ortaların dokuzuncu mülâzımlarının eski ve liyâkatlı olanları beyninde imtihân havâle olunub lede‘l-imtihân her kangısının istihkâk ve rûchânı zâhir ve müte‘ayyen olur ise âña tevcih olunmaya dikkat ve i‘tinâ oluna.

Ocak neferâtından gerek birbirine ve gerek babası oğluna ve gerek karındâşı karındâşına tımârını keff-i yed yâhûd kasr-ı yed etmek murâd iderler ise tevcihâtına kat‘â müsâ‘ade olunmaya. Ammâ mülâzım neferâtından ma‘adâ sipâhî neferâtından yâhûd hulefâ ve ser-halîfelerden birisi hâriden bir tımâr olub kasr-ı yedden humbaracılık vechile olmak murâd ider ise teksîr-i kuyûd için bu makûleye müsâ‘ade câ‘iz ola. Ve ocak tımârlarından birisi mîrî ve mu‘accele vaktiyle? mâlikâne ve mukâta‘a olmağa aslâ ruhsat ve müsâ‘ade olunmaya. Ve ocak ağası ve zâbitân ve ser-halîfe ve hulefâdan biri gerek sipâhî ve gerek mülâzım olsun ocak neferâtından hıdmetkâr istihdâm etmek ve nizâm-ı askerîyi mütehammil bir keyfiyyet olduğundan men‘-i küllî ile memnû‘ olmağla âña göre ocak neferâtından hıdmetkâr istihdâm olunmamasına kemâl-i taharrî ve dikkat üzere ihtimâm oluna.

Zabt ve rabt ve ta‘lîm ve ta‘allümlerine dâ‘ir mevâdd-ı nizâmiyeleri

Başçavuş olanlar hulefâ ve neferâtının zabt ve rabtlarına me‘mûr olub her gün ser-halîfeler ile ma‘an neferâtın ortalarını teftîş eyleyüb bulunmayanı ve ta‘lîme gelmeyi çavuş irsâliyle tecessüs itdürüb iktizâ‘ına göre te‘dîb ve terbiyelerinde âkılâne hareket ile neferâtı hoş tutarak zabt ve rabt ve terbiyelerinde şer‘-i şerîf ve kânûna muhâlefet etmeyeler. Ve kimesneye etdirmeyeler. Ve bi‘l-iktizâ‘ habs ve darb ve kal‘a-bendve nefy ve tehdîd olunması ânın re‘y ve ma‘rifetiyle tanzîm olunub garaz-ı nefsanîyyet vukû‘undan ihtirâz oluna. Ve ser-halîfeler kendi bölüğü neferâtının zabt ve rabtlarına dâ‘ir mesâlihi başçavuşa ve mühimmâtlarına müte‘allik husûsatı alemdâra ifâde iderek ânların re‘yleriyle hareket ve tanzîm eyleyeler. Ve haftada Pazarertesi ve perşembe iki gün eyyâm-ı sayfda ta‘lîm mahallerinde her bölüğün kendihavânve kaleborna ve obüs toblarından bir kıt‘asının endahtı ile ve eyyâm-ı şitâda kışla piş-gâhında cümlesi obüs toplarının endahtı ile meşk ve ta‘lîm iktidâm ideler. Ve eyyâm-ı sâ‘irede dahi her bölüğün ser-halîfesi ve hulefâ ve neferâtı cem‘ olunub kışla piş-gâhındamevcûd olan obüs toplarını sür‘at ile doldurub atmak ve bir mahalden bir mahalle sür‘atle nakl etmek ve nişân almak ve derece-i irtifâ‘ın keyfiyyetini fehîm eylemek ve araba koşmak ve sürmek ve koşum bağlamak ve araba ta‘mîr etmek ve bunun emsâli topçuluk ve humbaracılığa lâzım sanâyi‘ Pazartesi kuru ta‘lim ile meşk eylemeleri ve bunların akılları idrâk idecek mertebede kaba Türkçe olarak hendesehânehâcesi efendinin tertîb ideceği humbara risâlelerini her sabâh halîfelerinin ortalarında okuyub bilenleri bilmeyenlerine tefhîm ve ta‘lîm etmeleri ve icrâ‘-yı tertîb etmek ve kaynatmakve humbara dânesi ve topa doldurmak ve yağlı paçavra yapmak gibi ve emsâli sanâyi‘-i ateş-bâzîye haftada bir kere Salı günleri bayrakdâr ve ser-halîfeler ve cebehâneciler ma‘rifetleriyle meşk ve ta‘lîm ile kesb-i hüner ve kemâl etmeleri husûslarına dikkat ve ihtimâm oluna. Ve bu hıdmetlerde neferâtı nöbetleriyle boş durdurmayarak i‘mâl ve istihdâm eylemek husûsuna başçavuş ve ba‘dehû alemdâr ve ba‘dehû beşinci ser-halîfe bulunan sefer ve hazaarda me‘mûr olmalarıyla ber-minvâl-i muharrer iktidâmları lâzım ola. Ve beher halîfe beher yevm kendi takımını yoklayub teftîş eyleye. Ve ta‘lîm günü ta‘lîm mahalline gelmeyen olur ise çavuş irsâliyle tecessüs ve bilâ-özü-i şer‘î terk etmiş

ise der-âkab ihzâr ve halîfe ve ser-halîfesi ma'rifetiyle ocak başçavuşu mahbusunda habs itdirilüb yine bilâ-özü-i şer'î terke ısrâr ider ise değnek darbiyle ve yine ısrâr ider ise kal'a-bendileve yine ısrâr ider ise tımârının bir senelik hâsılâtı ocak beytü'l-mâlîna zabtıyla te'dîb ve terbiyesine ikdâm oluna. Ve bundan sonra dahi ısrâr ider ise terk-i hizmet ve adem-i ehliyyetden ocaklusunun mahzarları ve nâzır ve ağasının arzıyla tımârı ref' ve ortasının müstahikkîne tevcih oluna.

Te'dîb ve terbiyelerine dâ'ir şürû-ı nizâmîyeleri

Bir mülâzımın habs ve te'dîbi icrâ'sında orta saffa olunub edeb ve sükûna ri'âyet ile iktizâsı mikdâr değnek darb ve habs olunmak üzere te'dîb ve terbiyelerine dikkat ve ihtimâm oluna. Ve bir nefer halîfesine yâhûd dokuzuncı sipâhîsine veyâ başmülâzımına itâ'at etmeyüb silâh çekmek ve gavga etmek gibi hareketde bulunur ise derhâl ser-halîfe ve ocak zâbitânına ihbâr olunub ol nefer baş çavuş mahbusunda habs ve orta saffa ve değnek darbiyle terbiye oluna. Ve neferâtın biri hâricde te'dîbe müstahakk hareketde bulunub zabîtândan biri tesâdüf ider ise bu benim neferim değildir deyü iğmâz etmeyüb ahz ü girift ile te'dîb için asl-ı zâbiti tarafına irsâle müsâra'at idüb neferât dahi muhâlefetden be gâyet ihtirâz idüb birbirlerinin zâbitânına itâ'at ve ri'âyet eylemeleri mer'î ve mülzem ola. Şöyle ki Humbaracı ve Lağımcı ve mühendis bunların kisveleribirbirlerine müşâbih ve mümâsil olub zâhirde birbirinden fark ve temyîz olunamayacağına binâ'en bunlardan **(75.Sayfa)** birinin hâricde bir edepsizlik ve kabâhati zuhûrunda Humbaracı ve Lağımcı ve mühendis hulefâ ve zâbitândan her kangısı tesâdüf ider ise ol edepsizlik iden neferi men' ve tahzîr ve memnû' olmaz ise ahz birle ocağına irsâl ve asl-ı zâbitine irsâl ve teslîme müsâra'at ve dikkat ideler. Ve eğer neferât birbirleriyle gavga ve darb ve cerh iderler ise yarım mühürlü ağa mektûbı ile Boğazkesen Kal'âsında bir ay mikdârı kal'a-bend oluna. Ve eğer katl vâki' olur ise muktezâ-yı şer'isi icrâ'sına dikkat ve ihtimâm oluna. Ve ocağın ırz ve nâmûsuna hâlel virecek fi'l-i kabîhi irtikâb iden olur ise lede't-tahkîk habs ve darb ve keçe külâh olunub ocakdan tard ve yevmiyye ve tımârı bir daha ibkâ' olmamak şartıyla ref' oluna. Ve eğer şûrb-i hamr ve âhar gûne hilâf-ı şer' fahşîyyât ve menhiyyâtırtikâb ile edepsizlik itdikleri zâhir olur ise ba'zan başçavuş mahbusunda habs ve darb ve ba'zan kal'a-bend ve ba'zan dahi ziyâde tekdîr ve ta'zîr ile iktizâ'sına göre terbiye ve te'dîblerinde ihtimâm ve dikkat oluna. Ve eğer me'mûriyyet mahallinden firâr ider ise eğer mülâzım ise bir senede kabz eylediği yevmiyye ve kisve-bahâ kendüden yâhûd kefilinden tahsîl ve tard ve eğer kudreti yoğise müddet-i medîde kal'a-bend olunub terbiye olunduktan sonra ihrâca ve müceddeden mülâzım-ı evvel tahrîriyle istihdâm oluna. Ve eğer sipâhî ise kendüsü müddet-i medîde kal'a-bend ve tımârını bir senelik hâsılâtı ocak beytü'l-mâlî tarafından zabt olunub ba'dehû terbiye olundı ise ikinci senesi hâsılâtı kendüye virilerek ve müceddeden birinci sipâhîye yamağ tahrîr olunarak istihdâm oluna. Ve eğer firâr iden kimse halîfe yâhûd ser-halîfe ise ilhâkları ref' olunub rütbesinden üç rütbe mâ-dûnuna hatt ve tenzîl ile te'dîb oluna. Ve eğer seferde bir halîfenin neferâtının tekâsül ve tehâvün ve cebânlıklarından nâşî top ve hâvanları dest-i â'dâya esîr ve giriftâr olur ise halîfelerinin ilhâkları ref' iyle azl ve rütbelerinden beşer rütbe mâ-dûnuna tenzîl ve tımârlarının bir senelik hâsılâtı ve neferâtının dört kıst mevâcibleri ocak beytü'l-mâlîna zabt ve ol orta beyne'l-akrân müttehem olub beş seneye kadar odalarının yeniçerileri sedd ü bend ile iz'âc ve tevbîholunalar. Ve bunların içinde ifsâd-ı asker ve tahrîk-i fitne misüllü dîn ve devlete muzırr kabâhatlere cesâret ideri olur ise derhâl hulefâ ve zâbitân-ı ocak tarafından töhmet ve kabâhatlerini müş'ir mahzar takdîmiyle nâzır ve ağalarına inhâ' olunub âñlar dahi bilâ-ihmâl Bâb-ı Âlî'ye arz eylemeleri vâcib ola. Bu sûretde ol müfsîd olan kimesnenin ifsâdıyla bir madde-i fâside tekevvün etmedi ise yevmiyye yâhûd tımârı ibkâ' kabûl etmemek şartıyla ref' ve kendüsü bilâ-te'hîr

ocakdan tard oluna. Ve eğer Ma'âzallah-ı Te'âlâ ol müfsîdin tahrîkiyle bir madde-i fâside tahaddüs itmiş ise ol kimesne gerek nefer ve gerek zâbit olsun ibreten li's-sâ'irîn ve zâbitân-ı li'l-asâkir ve hıfzân li'n-nizâmtertîb-i cezâ olunması husûsunda ikdâm ve dikkat oluna. Ve bu makûle müfsidin fesâdını duyub tekâsül ve rehâvetden nâşî ihbâr eylemeyen zâbitân, ser-halîfe ve hulefâ ânın fesâdında müşterek olmuş olacaklarından nâşî fakat ilhâkları ref' ve rütbelerinden beşer rütbe mâ-dûnuna hatt ve tenzîl ve bir sene bilâd-ı ba'îdeye nefy ve iclâ' olunub gerek bu husûslarda nefsâniyyet ve garaz ve nifâk karışmamasına nâzır ve ağaları taraflarından kemâl-i taharrî ve tecessüs ve dikkatde nasb-ı nefis-i ihtimâm olunmak vâcib ola. Kaldı ki zâbitân ve ser-halîfe ve hulefânın beyne'n-neferât nüfûzlarına vikâye lâzime-i mesâlih-i asker-perveriden olmağa bunlar sâ'ir neferât misüllü çavuş mahbusunda habs ve değnek darbıyla tehdîd olunmayub hulefâ kethüdâ odasında ve ser-halîfeler ve zâbitân-ı ocak ağasının odasında habs olunmak ve halîfeler ve ser-halîfelerin darb ve kal'a-bend olmağa müstahakk kabâhatleri zuhûr ider ise darb ve kal'a-bend olunmayub rütbelerinden üçer rütbe mâ-dûnuna tenzîl ve azl ve ilhâkının ref'i ve nefy ve sâ'ir gûna tehdîdâtlarında ber-vech-i bâlâ iktizâ'sına göre hareketde dakîka fevt olunmamak ve tertîb-i cezâları dahi irâde buyrulur ise mahall-i münekkâlarında icrâ' olunmak hâletleri mer'î tutula.

Taşra münâvebelerine dâ'ir şûrût-ı nizâmiyeleri

Beher sene Âsitâne-i Sa'âdetdengüyâ bir livâ'-i şerîf tertîbi ihrâc olacak farzıyla sıbyân ve mütekâ'idinden mâ-'adâ bir sene beher bölüğün eski hulefâsının tüvânâ sipâhî neferâtından ve diğer sene yeni hulefâsının tüvânâ sipâhî neferâtından olarak bir livâ'-i şerîf tertîbi olan nısf-ı ocak neferâtı Âsitâne'de mevcûd bulundurula. Bu sûretde Âsitâne'de sâkin tüvânâ sipâhîler kaç nefer ise ta'dâd olunub mâ'adâsı taşrada olanlardan tertîb ve nısfâ iblâğ ile beher sene rûz-ı hazarında kışlarında mevcûd olarak yoklanub gelmeyenleri var ise ağa ve zâbitân taraflarından tekrâr be tekrâr üç def'a mektûblar tahrîriyle taleb olunarak rûz-ı kısm-ı hulûlünde tekrâr cümle neferât yoklanub bu iki yoklamanın mâ-beyninde olan altı mâh müddete üç def'a mektûb tahrîrinden sonra yine gelmeyenleri var ise özri şer'îsine idüğü erbâb-ı vukûfdan su'âl ve tahkîk olunub eğer özri sahîh ve makbûl ise kaydı bâlâsına şerh virilüb ikincisinin münâvebesine celb oluna. Ve münâvebe tertîbi bozulmak¹⁶⁸ için ol kimesne üçüncü sene münâvebesinde yine kendi takımlarıyla Âsitâne'de alikonulub ba'de-hitâm-ı seneteyn izn virile. Ve eğer özri sahîh ve makbûl değil ise rûz-ı kâsım yoklamasında nâ-mevcûdundan dokuz nefer ocaklusunun mühûrleri mutâbık mahzarı ve nâzır ve ağasının arzıyla nân-pâresi bir daha ibkâ' kabûl etmemek şartıyla ref' ve ortasında îcâb iden müstahikkîne tevcih oluna. Ve bu minvâl üzere yoklama defterlerinde mevcûd olanların ism vee eşkâlleriyle sene hitâmında defterleri Bâb-ı Âlî'ye arz ve takdîm ve bunlara izn ve sınıf-ı diğerin isticlâbına ruhsat virildiğini müş'ir emr-i âlî sudûrundan sonra gideceklerle izn-i i'tâ' ve geleceklere o emr-i şerîf sudûruyla mektûblar tahrîr ve isticlâb oluna. Ve hîn-i yoklamada her sipâhî kendi halîfesiyle ve ser-halîfesiyle ma'an takım olarak nâzır ve ağa ve zâbitân-ı ocağa muâhezelerinde ?berâtlarıyoklanub ism ve eşkâlleri defteretatbîk oluna. Ve yedinde atik berât olanlara {}.

76.SAYFA:

Sefere ve sâ'ir mahallere me'mûriyyetleri vukû'unda tertîb ve istihdâmları maddeleri

Sefere me'mûriyyetlerinde mülâzımların cümlesi piyâde olub sipâhîlerden dahi bir nefer çavuş ve üç nefer azebci olan sipâhîler piyâde ve bâkî beş nefer sipâhîler halîfeleriyle ma'an süvârî olmak ve bir mahalle bir halîfe me'mûr oldukda ânın birinci

¹⁶⁸ Bozulmamak kelimesi yerine bozulmak yazılmış.

sipâhîsi cebehâneci ve sekizinci sipâhîsi alemdâr ta'yîn olunmak ve eğer iki yâhûd üç nefer halîfe me'mûr olduklarında eski ve rütbelü olan halîfe, ser-halîfe gibi cümleye zâbit makâmında olduğundan âñın yedinci sipâhîsi cebehâneci ve sekizinci sipâhîsi alemdâr ta'yîn olunub alem kaldırmak ve eğer halîfe me'mûr olur ise âñın üçüncü halîfesinin yedinci ve sekizinci sipâhîleri ke-zâlık cebehâneci ve alemdâr olmak üzere bir mahalle me'mûriyyetleri ol mahalle irsâl olunacak hâvan ve topun nev' ve çapına tâbî' olub her kangı nev'den irsâli idâre olunur ise ol bölüğünhalîfelerinden iktizâ'sına göre tertîb ve tesyîr oluna.

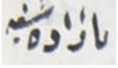
Bir mahalle bir halîfe yâhûd bir ser-halîfe irâde buyurulduğu mikdâr neferâtıyla me'mûr oldukda iktizâ' iden mühimmât alemdâr yediyle kendüye teslim ve kabzınımuş'irsened ahz olunub ba'dehû avdetinde masrûfâtının kemiyet ve keyfiyyetini beyânıyla ol mahallin hâkiminden yâhûd vâlisinden i'lâm ve tahrîrât getirüb âñın mazmûnunu mü'ekked olarak ma'iiyyetine me'mûr eski neferâtın mühürleriyle memhûr şehâdetnâme ibrâz eylemedikçe yine hisâbda kelâmı mesmû' olmaya. Ve telefâtı ol me'mûrun alemdâr ma'rifetiyle tazmîn ve tahsîl oluna. Ve ol me'mûrun müddet-i me'mûriyyeti münkaziye olub birine âharın ta'yîni iktizâ' ider ise birbirine teslim ve tesellümlerinde dahi bu kâ'ideye ri'âyet oluna. Ve dokuz nefer sipâhî ve dokuz nefer mülâzım olarak ma'a halîfe on dokuz neferden ibâret olan bir ortanın ba'zan neferâtı ol mikdârdan noksân bulunduğundan ve ba'zan dahi vilâyetlerinde münâvebesinde olarak ocakda mevcûd olmadıklarından ol hinde ol ortanın müsta'celen bir mahalle me'mûr ve irsâl olunması iktizâ' itdikde noksânlarının yerine diğerk ortaların neferâtından ilhâk olarak sipâhî ve mülâzımları tertîb ve halîfesi ma'iiyyetine tahsîs ve tanzîm olunması câ'iz ola. Ve esfâr ve me'mûriyyetleriçün mehterhâne ve cebehâne ve Tersâne-i Âmire taraflarından bâz ve teslim şartıyla her ne ahz olundu ise ba'de-hitâmü'l-me'mûriyye bâkî kalanlarının bâz-ı teslimde? ihtimâm ve ta'cîl oluna. Ve bir mahalde top ve hâvan ve mühimmât terk ve telef olmamak için me'mûrlara iyâb ü zehâblarında mü'ekked yol emirleri i'tâ' kılına. Ve bir mahalle halîfesiz bir iki üç sipâhî yoldâş ta'yîn ve irsâl olunması câ'iz olub lâkin halîfesiz mülâzım neferâtının irsâli kat'â tecvîz olunmaya. Ve kapu çavuş[u] olanların hasbe'l-iktizâ' bir mahalle me'mûrve irsâl olunması lâzım geldikde haklarında halîfelik ünvânı i'tibâr olunub ol rütbede istihdâm oluna.

Kaldı ki Ordu-yı Hümâyûn ma'iiyyetine me'mûriyyetleri iktizâ' itdikde livâ'-i şerîf olur ise altmış beş çapında iki kıt'a ve beş halîfe ma'a-neferât ve otuz altı çapında üç kıt'a ve beş halîfe ma'a-neferât ve yirmi iki ve on dört çaplarında kaleborna ve hâvanlardan beşer kıt'ave beşer halîfe ma'a-neferât ve obüs toplarından beş kıt'a ve beş halîfe ma'a-neferâtına cem'an ma'a-hulefâ ocak-ı mezbûrun nısf-ı neferâtı ve yirmi kıt'a hâvan ve top ta'yîn ve irsâl kılına. Ve bunların münâvebeleri tertîbi üzere bir sene humbaracıbaşı ma'iiyyetiyle başçavuş ve alemdâr ve altmış beş ve otuz altı bölüklerinin ser-halîfeleri ve ortalarının eski ve rütbelü halîfeleri ve yirmi iki ve on dört ve obüs bölüklerinin dahi onuncu ve dokuzuncu ve sekizinci ve yedinci ve altıncı misüllü eski ve rütbelü hulefâsı kendi neferâtıyla me'mûr ve Âsitâne'de düşen umûr-ı ocağı rû'yet için ol sene kethüdâ yirmi iki ve on dört ve obüs bölüklerinin ser-halîfeleri ve ortalarının yenirütbede dîn olan hulefâsı ağa ve zâbitân vekâletlerinde Âsitâne'de ibkâ' oluna. Ve bir sene dahi kethüdâ ve Âsitâne'de kalan ocak nefer ser-halîfeler ve ortalarının yeni halîfeleri mükemmel neferâtıyla sefere me'mûr ve seferde olan başçavuş ve alemdâr ve eski ser-halîfeler ve hulefâ ve Âsitâne'ye ve vilâyetlerine avdete me'zûn olalar. Ve ke-zâlık bir sene dahi kemâ-fi's-sâbık başçavuş ve alemdâr ve eski ser-halîfeler ve hulefâ mükemmel neferâtıyla ma'ân sefere me'mûr ve seferde olan kethüdâ ve yeni ser-halîfeler ve hulefâ neferâtıyla ma'an Âsitâne'ye ve vilâyetlerine avdete me'zûn olmaları

câ'iz ola. Ve'l-hâsıl eğer ki ser-halîfeler ve hulefânın taşralı neferâtının ocak münâvâbeleri senesi ise âñlar ile kethüdâ sefere me'mûr ola. Ve eğer eski ser-halîfe ve hulefânın taşralı neferâtının münâvâbesi senesi ise âñlar ile başçavuş ve alemdâr sefere me'mûr olalar. Bu vechle münâvebe tertîbine ri'âyet ile neferâtı hâric ez tahammül it'âb etmemek ve seferde usandırmamak mülâhazalarına mebnî beher sene deðiştirerek ta'yîn ile kâ'ide-i ta'dîl ve tesviyeye ri'âyet ve dikkat oluna. Ve bunların me'mûriyyetleri bir sene-i kâmile olub Ordu-yı Hümâyûn'un kışla mahalline avdetinde dahi bunlara izin virilmeyüb itmâm-ı seneye değin hıdmet-i me'mûrelerinde tevkîf ve istihdâm olunalar. Ve zıkr olunan yirmi kıt'a hâvan ve toplardan mâ-'adâ yedeklik içün beher nev'inden iktizâ'sına göre birer ikişer top ve hâvan dahi ahz ve istishâb eylemeleri lâzım ola.

77.SAYFA:

Livâ'-i şerîfe çıkmayarak eğer Dersa'âdet'den ser-asker ordusu hurûc idüb ma'iyyetine ser-asker tertîbi olan yirmi iki çapında iki kıt'a ve on dört çapında üç kıt'a ki cem'an beş kıt'a hâvan ve kaleborna ta'yîn olunur ise sâ'ir me'mûriyyetler misüllü nev'-i çapına göre bölüklerden nöbetleriyle ortaları me'mûr kılınub mecmû'una zâbit olarak yirmi iki bölüğün ser-halîfesi me'mûr kılınur. Ve eğer ser-asker ma'iyyetine dahi bir livâ'-i şerîf takımı olan sâlifü'z-zıkr hâvanlar ve toplar ve hulefâ me'mûr kılınmak irâde buyurulur ise ol vakt livâ'-i şerîf tertîbâtı nizâmına mukâyese ile tanzîm oluna. Ya'ni zıkr olunan livâ'-i şerîf ve ser-asker tertîblerinin ziyâde noksân kabûl etmiş ve âña göre neferât ve zâbitânın tertîb ve me'mûriyyeti irâde-i seniyye sudûruna ve iktizâ'-

yı vakt-ı hâle mütevakkıf ve menût olduğundan hîn-i hâcetde bâ-irâde-i¹⁶⁹ seniyye ocak nâzırı ile bi'l-müzâkere ne vechle tertîb ve tasvîb olunur ve kangı zâbit ve bölükler me'mûr kılınur ise bunlara kıyâs ve tatbîk ile tanzîm oluna. Ve ba'zan seferlerde humbara i'mâl idecek mahall olamayub zarûri humbaracı neferâtı mu'attal kalmağla böyle vakitte obüs topları humbara atmak içün tertîb olunmuş olduğundan bi'l-cümle humbaracı neferâtı obüs topları i'mâlinde istihdâm olunub humbaracı hıdmeti değıldir deyü i'tizâr olunmaya. Ve seferlerde hasbe'l-iktizâ' bir bölük hulefâsı âhar bölüğe ve bir ortanın neferâtı âhar ortaya ve humbaracı lağımcıya ve lağımcı humbaracıya i'ânet ve bi'l-ma'iyye hıdmet idüb içlerinde bu benim hıdmetim değıldir deyü nükûl ve imtinâ' ideri olur ise ocağı kâ'idesince te'dîb ve terbiye oluna.

Bir mahalle iki üç nefer sipâhî yâhûd birkaç halîfe ve-yâhûd birkaç ser-halîfe irsâl olundukda bunların silsile-i tertîblerine dikkat olunub her kangısı eski ve rûtelü ise ol kimesne zâbit makâmında olub mâ-dûnunda olanların haklarında şûkr ve şekvâsı mesmû' ola. Ve her me'mûriyyetde meks etmeleri fakat bir sene olmak üzere meşrût olub ba'de-itmâmü'l-sene nâzır ve ağaları tarafından Bâb-ı Âlî'ye arz ve ifâde birle tertîbleri üzere bâ-emr-i âlî âharları ta'yîn ve irsâl ve evvelki me'mûrları izn ve ruhsat i'ta' oluna. Ve bir mahalle me'mûr olan halîfe ve ser-halîfelerin ma'iyyetlerinde olan gerek sipâhî ve gerek mülâzım neferâtından birisi vefât yâhûd firâr eyledikde ale'l-acele mektûb yazub ocağı tarafına inhâ' eyleye. Ve bir me'mûrun me'mûriyyetinden avdetinde ağa ve nâzırlarının emirleri ve ocak kâtibi ve zâbitân ve beş nefer ser-halîfeleri nezâretleriyle yedlerinde olan mühimmâtın hesâbı bayrakdâr ma'rifetiyle ve beytü'l-mâl akçasının hesâbı başçavuş ma'rifetiyle rû'yet olunmak şerîtasına ri'âyet ve dikkat oluna.

Bir mahalle me'mûr olan mülâzımın ve neferâtının ulûfeleri ve katuk ve kisvebahâlarıbeher mevâcibihrâcında mu'tâd üzere Âsitâne-i Saâdet'de i'tâ olunacağına mebnî mahallinde zarûret ve mezâyıkâ çekmemeleriçün ulûfeleri ve katûk ve kisve-

¹⁶⁹ İrâde kelimesinin yazımında yanlış olarak hemze kullanılmış.

bahâları defteri mantûkunca nâzır ve ağaları tarafından bir akçası zâyî‘ ve telef olmaması esbâbına gâyetle dikkat ve ihtimâm olunmak üzere mahallerine irsâl ve mülâzımın neferâtına tevzî‘ ve i‘tâ‘ itdirilerek vaktiyle mevâciblerini ahz u istifâ‘ etmek üzere ıztırâbdan vâreste olmalarına takayyüd-i tâmm oluna. Ve vefât idenlerin müstahakk oldukları ulûfeleri vârislerine ve eğer bilâ-vâris ise ocak beytû‘l-mâlına teslim ve firârîlerin mevâcibleri bâz teczîye kılınâ.

Mühimmâta dâ‘ir mevâdd-ı nizâmiyeleri

Humbarahâne Kışlası‘nda altmış beş çapında ve otuz altı çapında ve yirmi iki çapında ve on dört çapında hâvanların ve kalebornanın beher nev‘inden onar kıt‘a ve yedi çapında obüs toplarında dahi on kıt‘a ki cem‘an altmış kıt‘a hâvan ve kaleborna ve obüs mevcûd bulundurulub beher kıt‘asına beş yüz atım dâneden cem‘an otuz bin dâne ile her birinin kundak ve araba ve mühimmât arabası ve koşum ve tapa ve fitil ve mühimmât ve edevât-ı sâ‘iresi tehiye ve tekmîl oluna. Ve bunlardan Ordu-yı Hümâyûn‘dan mâ-‘adâ bir mahalle nesne sarf ve irsâl olunmayub bunlardan fazla olarak gerek yedeklik için ve gerek serhaddât ve sâ‘ir me‘mûriyyetlere irsâl için otuz kıt‘a mikdârı hâvan ve kaleborna ve obüs topları ma‘a-takım ve otuz bin kadar dâne-i humbara ve kaleborna ve obüs ma‘a-edevât-ı sâ‘ire âmâde oluna. Ve Humbaracı Ocağı‘nın kâffe-i mühimmât-ı lâzimesi mu‘ayyen olan Mühimmât Emî[nin] ma‘rifeti ve nâzır bulunanların nezâretiyle Humbaracı Kışlası‘nda inşâ‘ olunub her birinin gâyet muhkem ve kâvî olmasına ikdâm ve dikkat oluna. Ve takımlarını tahmîl ve istishâb için her hâvan ve topun birer kıt‘a cebehâne arabaları inşâ‘ oluna. Ve ziyâde mühimmât iktizâ‘ ider ise Cebehâne-i Âmîre‘de alına. Ve humbara ve obüs mühimmâtına cebehâne arabalarından mâ-‘adâ lâzım gelen arabalar dahi kavî ve hayvanları tûvânâ olmak üzere mîrîden akçasıyla tedârik olunub vakt-i seferde Humbaracı Ocağı‘na teslim oluna. Ve Hazîne-i Padişâhî‘den ma‘dûd olan mühimmât-ı cihâdiyye bilâ-mûceb telef ve izâ‘at olunmamak için aralık aralık ta‘mîre muhtâc oldukça mühimmât anbarları iktizâ‘ına göre termîm ve tanzîm olunarak mühimmât-ı mezkûre vaz‘ ve hıfz ve hırâset oluna.

78.SAYFA:

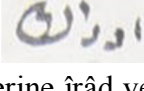
Mühimmât-ı mezkûrenin hıfz ve hırâsetine ocak nâzırı ve humbaracıbaşı ve ocak kethüdâsı ve zâbitân-ı sâ‘irenin ikdâm ve dikka[t]leri?vâcibe-i zimmetleri olduğundan fazla ocak bayrakdârı olanlar bilhassâ mühimmâtın hıfz ve hırâsetine me‘mûr olub beher yevm ale‘s-sabâh iktizâ‘ iden ser-halîfe ve hulefâ ve neferâtı ve cebehânegileri ma‘an alub mühimmât anbarlarını gezüb noksânlarını teftîş ve ihbâr ve mahallerini tanzîm ve tathîr eylemek ve ba‘zan arabaları koşdurub alışdırmak ve koşumlarının yağlamak ve ba‘zan iktizâ‘ iden eczâyı sahkeylemek ve tapa ve dâne doldurmak misüllü hizmetlerde alemdâr-ı merkûm, neferâtı istihdâm bi‘n-nefs kendüleri mübâşeret ve nezâret eyleye. Ve müceddeden izâ‘a olunan hâvan ve dâne ve i‘mâl olunan mühimmât ibtidâ‘ alemdâra irâ‘e olunub ânın ma‘rifeti ve ba‘dehû sâ‘ir halîfeve zâbitân ve kethüdâ ve ağa ve nâzırının inzimâm-ı re‘y ve ma‘rifetleriyle kabûl ve vaz‘-ı anbar oluna. Ve mühimmât defterleri ocak rûznâmçecisinde ve anbarların miftâhları alemdâr yedinde mahfûz olub beher üç mâhda bir kere cümle mühimmât devr ve tahrîr ve defter olunub defter-i sâbık mutâbık gelür ise fihâ ve eger alemdârın yâhûd rûznâmçecinin tekâsül ve irtikâblarına mebnî noksânı zuhûr ider ise kethüdâ olanlar ol noksânı alemdâr ve rûznâmçeciye tazmîn ve tekmîl itdirüb mahalline vaz‘ itdirmeğe dikkat eyleyeler. Ve ol defterin birer aynı kethüdâ ve alemdâr yedlerinde ve birer aynı dahi Humbaracıbaşı ve ocak nâzırı yedlerinde mahfûz olub dâ‘imâ birbirine tatbîk ve tahsîs eyleyeler ve mühimmât-ı mezkûreden tapa ve eczâ‘ ve barut ve fişenk ve fitil ve edevât-ı sâ‘irenin hıfz ve i‘mâl ve tanzîmine cebehânegiler me‘mûr ve araba ve koşum ve sâ‘ir bu makûlelerin hıfz ve termîm ve tanzîmine tertîb olunan tımârluların arabacıları ve araba

koşan bâr-gîrlerinin yem ve tımâr ve levâzımının rû'yetine dahi tertîb olunan mülâzım arabacıları me'mûr olmağla bu vechle rû'yet-i me'mûriyyet ve istihdâmlarında alemdâr ve alemdâr vekîliolanların re'y ve ma'rifetleri munzamm ola. Ve bi'l-cümle mühimmât ve edevât cümle ahâli-i ocak ma'rifetleriyle alemdâr yedinde mahfûz ve ol mühimmât ibtidâ' kethüdâdan ve sonra rûznâmçeci ve alemdârdan mes'ûl ola. Ve esnâ-yı sefer ve me'mûriyyetde iktizâ' iden araba-keşân bâr-gîrleri cânib-i mîrîden tedârük ve mubâyâ'a ve Humbaracı Ocağı'na i'tâ' ve teslîm oluna.

Beytü'l-mâl Maddesi

Başçavuş olanlar fi'l-asl ocağın emîn-i beytü'l-mâlî olmağla gerek mülâzımın ve gerek sipâhî ve gerek halîfe ve ser-halîfe ve zâbitândan ve gerek mütekâ'idinden birisi fevt oldukda hîn-i fevtinde yanında mevcûd vâris ma'rifeti olmadıkça bi'l-cümle terekesini başçavuş-ı merkûm bâ-ma'rifet-i şer'-i şerîf, tahrîr ve defter-i kassâm mücebine kabz eyleyüb resm-i beytü'l-mâl ve sâ'ir masârif techîz-i tekfîn ve resm-i kısmeti dahi ihrâc itdikden sonra ol terekeyi emâneten hıfz eyeyüb vârisi zuhûr ve şer'an sâbit oldukda ol akça bilâ-ketm velâ-özü bir nesne mutâlebe etmeyerek cümle ser-halîfeler ve zâbitân-ı ocak muvâcehelerinde ol vârise teslîm ile ve muhallefât-ı mezkûre bir sene başçavuş yedinde mahfûz olub ve muharrem hulûlünde nâzır ve ağalarının emr ve ma'rifetleri ve kâtib-i ocak ve zâbitân ve ser-halîfelerin inzîmâm-ı re'yleriyle başçavuşun hesâbı rû'yet olunub yedinde mevcûd olan tereke akçası her ne kadar ise ocak kethüdâsına ve ocak sanduğuna devr ve teslîm olunub tarafından teslîm ve tesellüm senedleri ahz ve nâzır ve ağalarının sahlarıyla tarafının yedlerinde mahfûz ola. Ve ol muhallefât, ocak sanduğuna îrâd kayd oluna. Ve ol müteveffânın farazâ on beş yirmi sene mukaddem vârisi zuhûr ve şer'an isbât-ı verâset ider ise bilâ-ta'allül velâ-noksân ol tereke vârisine teslîm oluna. Ve beher sene hesâbı görüldükde asl-ı mâl-ı muhallefât sâ'ir ocak nukûduyla ma'an ocak sanduğuna vaz' olunduktan sonra iş bu bir senede hâsıl olan resm-i beytü'l-mâl-ı ocağa îrâd kayd olunub terfîh-i hâl-i zâbitân için resm-i mezkûr her neye bâliğ olur ise beşer hisse olub bir hisse kethüdâyâ ve bir hisse başçavuşa ve bir hisse ocak kâtiblerine ve bir hisse alemdâra ve bir hisse dahi ol müteveffânın bölüğünün ser-halîfesi ve ortasının halîfesine iki sehim ser-halîfeye ve bir sehim halîfe olmak üzere taksîm ve i'tâ' oluna. Ve iş bu hissedârların ol vechle tereke-i mezkûreye nezâretleri câ'iz ola. Ancak seferlerde ve sâ'ir me'mûriyyetlerde vukû' bulan ocak muhallefâtının resm-i beytü'l-mâlî ol me'mûr olan halîfe yâhûd ser-halîfe ve yâhûd zâbitân beynlerinde i'tidâl üzere iktisâm olunub Âsitâne'de olanlara hisse virilmeye. Bu vechle seferlerde ve taşra me'mûriyyetlerde vefât idenlerin terekeleri ma'rifet-i şer'-i şerîf ve ol me'mûr olanların ma'iyyetlerinde olan eski neferâtın vukûf ve ma'rifetleriyle tahrîr ve Defter-i Kassâm sebtve tezbîr ile iktizâ' iden resm-i beytü'l-mâlî ol me'mûrlar beynlerinde tevzî' ve taksîm olunduktan sonra asl-ı mal-ı muhallefât vârisi zuhûr ider ise ba'de's-sübût vârisine ve eğer vârisi zuhûr etmez ise mu'temedün-âleyh adam ile Kassâm Defteri mücebine ocağa irsâl ve teslîm itdirilmesine ve mu'temed adam bulunmadığı sûrette Âsitâne'ye avdetlerinde Defter-i Kassâm mücebine ba'de'l-muhâsebe bilâ-noksân kethüdâ yedine devr ve ocak sanduğuna vaz' ve teslîm itdirilmeğe dikkat ve ihtimâm oluna. Ve ocak nâzırı ve ağası bu makûle muhallefâtın rûsûmâtına tenezzül ve tama'dan ittikâ' ve mucânebetleri vâcib ola. Lakin mûmâ-ileyhimânın böyle muhallefât maddelerinde ve mevâdd-ı sâ'irede sırran ve alenen mütecessisler ta'yîniyle kemâl-i mertebe teftîşve tefâhhusa me'mûriyyetleri olduğundan bunların bir kusûr ve irtikâblarını tuttukları anda bilâ-tevkîf Bâb-ı Âlî takrîr ile tehdîd ve terbiyelerine müsâra'at ve ikdâm eylemeleri lâzım ola. Ve ilhâken tevcîh olunan ze'âmet ve tımârlar bir sene ocak tarafından nâzır ve ağalarının temessükleriyle ilzâm ve bedel-i iltizâmı ocak mâlî olarak emâneten kethüdâyâ teslîm olunacağına

binâ'en gerek bu mâl ve gerek başçavuşa devr ve teslîm olunan (79.Sayfa) muhallefât mâlî ve gerek taşra me'mûriyyetlerinde olan halîfe ve ser-halîfelerin yedlerinde müctemî' muhallefât mâlî ve gerek ba'zan bilâ-veled mahlûlden tevcîh olunan ze'âmet

ve timârların hîn-i tevcîhine kadar hasâd iderek¹⁷⁰ ve güzerân iderek ocağa â'id olan mâ-beyn mahsûlleri cümlesi ocak defterlerine îrâd ve kethüdâya zimmet kayd oluna. Ve mâl-ı mezkûr isrâf ve itlâf olunmayub rehn-i kavî ve kefil-i celî ile erbâh ve istirbâh ve nemâsı aslına zamm olunarak teksîr ve tevfirine nâzır ve ağaları taraflarından sa'y u gayret oluna. Şöyle ki ocakludan bir fakîr yoldâş vefât ider ise sünnet-i seniyye üzere techîz-i tekfîn ve güzelce defn olması masârîfine bir yoldâş sefer ve hazaarda hastalanur ise âña ücret ile tabîb ve hıdmet idecek adamlar ta'yîn ve ta'âm-ı tabh ve levâzım-ı sâ'ire tedârik olunmak ve ocak mahbusunda olan mahbûsların levâzımı ve habshâne masârîfî rû'yet olunmak ve ba'zı sipâhî ve halîfe ve ser-halîfelerin idâre-i hâlden âciz olduklarına binâ'en ref'-i zarûretleriçün birbirlerinin kefâletleriyle rehinleri yoğise bir senelik iltizâm temessükleri rehin olunarak ocak mâlından edâne ve ikrâz olunmak misüllü masârîf-i lâzımeye ve bi'l-cümle ocaklunun âhara ihtiyâç ile mezâyika çekmemeleri levâzımına sarf oluna ve mahall-i sâ'ireye beyhûde cerh ve telef olunmaya. Ve beher sene devr ile kethüdânın hesâbı rû'yet olundukdaocak defterine kayd olunduğundan mâ-'adâ mâl-ı mevcûdun kabzını ve mikdârını mübeyyen kethüdâ yedinden sened ahz olunub nâzır ve ağaları tarafından mahfûz ola. Ve kethüdânın tekâsül ve rehâvetinden nâşî bir akça telef olur ise kendüsü mes'ûl ve mu'âteb olub telef olunan akça, timârî hâsılâtından tazmîn oluna.

Tekâ'üdlüklerine dâ'ir şûrût-ı nizâmîyeleri

Bir mülâzım hîn-i muhârebede mecrûh olub cerhi iltiyâmından sonra amelden

sukûtu zâhir ve mütehakkık olur ise bizzât¹⁷¹ huzûr-ı hazret-i sadr-ı a'zamîde mu'âyene bîrle tekâ'üdlüğe istihkâkı nümâyân oldukda yevmiyyesinin iki misli mikdârı ve eğer vakt-i hazaarda mecrûh ve alîl ve amel-mânde olur ise ke-zâlik istihkâkı ba'de's-sübût fakat yevmiyyesi mikdârı yine ocağından tekâ'üdlük vazîfesi tevcîh ve ta'yîn olunub beher mevâcib ihrâcında icmâle zamm ve idhâl ile ocak sergisinden almak üzere senedi i'tâ' olunarak tekâ'üdlükleri tecvîz oluna. Ve bir ser-halîfe altmış beş bölüğüne?ser-halîfe olub ocak bayrakdârlığına yolu gelmiş iken rağbet etmeyüb tekâ'üde tâlib olub ve istihkâkı nümâyân ider ise sebkât iden emeği mukâbelesinde bin iki yüz gurusluk bir timâr ile tekâ'üd eylemesi karîn-i mesâğ ola. Ve bir sipâhî ya halîfe veyâ ser-halîfe veyâ zâbitân-ı ocak, seferde düşman karşusunda ve hîn-i muhârebede mecrûh ve amel-mânde olur ise ibtidâ' ol kimesnenin mecrûh ve amel-mânde ve tekâ'üde müstahakk olduğunu cümle zâbitân-ı ocak ve ser-halîfeler mühürleri mutâbık mahzar idüb nâzır ve ağalarına takdîm ve ba'dehû âñların arzlarıyla umûr-ı hazret-i sadr-ı a'zamîde isbât itdirildikden sonra sipâhî ise nân-pâresi ve eğer halîfe ve ser-halîfe ve zâbit ise nân-pâre ve ilhâkıyla tekâ'üd eylemesine mâ-'adâ oluna. Ve eğer seferde bilâ-cerh hasta ve marazı olub illet-i müzmine sebebiyle amel-mânde yâhûd hazaarda ke-zâlik marîz ve illet sebebiyle amel-mânde olur ise ke-zâlik mahzar ve arz ve huzûr-ı hazret-i sadr-ı a'zamîde isbât olundukdan sonra sipâhî ise beş yüz gurus ve eğer halîfe ise yedi yüz elli gurus ve ser-halîfe ise bin gurus ve zâbit ise rütbesine göre bin iki yüz ve bin beş yüz ve iki bin gurusâ kadar hâsıllu timâr ile tekâ'üd eylemesi câ'iz ola. Ve

¹⁷⁰ "ت" harfî yerine yanlış olarak "د" harfî kullanılmış, "ر" harfinden sonra da "ا" harfî kullanılmaması gerekirdi.

¹⁷¹ Bizzat kelimesinde sırasıyla ب, ا, ل, ا, ذ, ت harflerinin kullanılması gerekirdi.

mikdâr-ı mezkûrdan ziyâde ma'âş virilmesi tecvîz olunmaya. Ve bu mikdârdan ziyâde uhdesinde tımâr ve ze'âmet var ise babadan müntakill olmadığı hâlde ziyâdesi ref' oluna. Ve kapu çavuşu olanların rütbe-i mahsûsası olmayub zümre-i sipâhiyândan ma'dûd ise de müddet-i medîde kapu çavuşluğu hıdmetinde istihdâm ile emeği sebkât etmiş ve sadâkat ve istikâmeti zâhir olmuş olarak ber-vech-i bâlâ tekâ'üdlüğe istihkâkı olur ise hakkında sâ'ir sipâhîler misüllü mu'âmele olunmayub kadrince ri'âyet oluna ve bilâ-istihkâk bir takrîb ile tekâ'üd etmiş olanların ba'de't-tahkîk tekâ'üdlükleri ref' olunarak kemâ-fi'l-evvel istihdâmları husûsuna dikkat oluna. Ve bi'l-istihkâk mütekâ'id olanların dahi zamân mürûruylakendülerebür-itâmm gelerek istihdâma kâbiliyyetleri zâhir oldukda yine mütekâ'id olmak üzere ocak rû'ûsuyla ma'an hıdemât-ı lâzımede istihdâmları câ'iz ola.

Ba'zı mevâdd-ı müteferrika ve hâtîme

İş bu nizâmâtın bir maddesine muhâlif hareket yâhûd tenfîz ve icrâ'sında tekâsül ve rehâvet eğer neferden sâdır olur ise halîfesi ve eğer halîfeden sâdır olur ise ser-halîfesi ve eğer ser-halîfeden sâdır olur ise ocak zâbitânı ve kâtibleri ve eğer zâbitân ve ocak kâtiblerinden sâdır olur ise nâzır ve ağaları yekdiğerinin ahvâlini tecessüs ve taharrî ile te'dîb ve rütbesine ikdâmdan hâlî olmayalar.

80.SAYFA:

Nizâmât-ı mezkûreye mugâyir ricâ ve şefâ'at idenler hilâf-ı rızâ-yı Devlet-i Âliye hareketde bulunmuş olacaklarından devletçe mu'âheze ve mu'âtebe olunmaları ve ricâ ve ta'âccüb itdiren kimesnenin dahi ocağı kâ'idesince te'dîb olunması vâcib ola.

İş bu Kânûn-nâme-i Hümayûnda mûnderic ve mestûr olan mevâdd-ı nizâmiyeden fazla ba'zı hayırlu ve nâfi' şerâ'it hâtıra geldikçe nâzır tarafından arz ve inhâ ile ihtâr olunmasına ruhsat virilmiş olduğundan icâb-ı vakt ü hâl hasebiyle o makûle şerâ'it-i nâfi'a, nâzır tarafından Bâb-ı Âlî'ye ifâde ve ihtâr olundukdabi'l-müzâkere hüsn-i nef'i zâhir ve nümâyân olarak Huzûr-ı Meyâmîn-i Mevfûr-ı Hazret-i Şehr-yârî'ye arz ve beyân olundukda sarâhaten hatt-ı hümayûn-ı Cenâb-ı Tâc-dâri sudûruyla ilâve ve zeyl olunması câ'iz ola.

HÂTİME

İş bu Kânûn-nâme-i Hümayûn'un hâvî oluğu mevâdd ve şerâ'itin lâıykı üzere icrâ' ve istikrârı bâ-avnihi subhânehûve Te'âla ocağ-ı mezbûrun hüsn-i nizâm kavâmına bâ'is ve bârî olarak eslâfda olduğu üzere a'dâ-yı dîn ü devlete mukâbelesinde sebât ve metânet ile icrâ'-yı sanâyi'-i ateş-bâzî ve ifâ-yı levâzım-ı cân-sipârî iderek hıdemât-ı celîle ve fütûhât-ı cezîleyemazhar ve muvaffak olmaları ve yararlık ibrâz ve isbât etmeleri arz ve emniyye-i asliyesinemebnî bastve temhîr olunmuş olmağında'imâ tenfîz ve icrâ'sıyla istihkâm ve istikrâr ve rûsûh ve istimrârına kâffe-i vûkelâ-yı devlet-i münîr ihtimâm ve dikkat eyleyeler. Cenâb-ı hayrû'n-nâsirîn ve hazret-i hudâvendzahîr ve mu'ayyen vaktiyle pençe pençe yüz aklamaları kerem eyleye. Âmîn sümme âmîn.

Belge 118:

Dergâh-ı Âlî Humbaracı ve Lağımcı Ocaklarının bundan akdem iki yüz yirmi bir târîhinde (M. 1806/1807) virilen nizâm-ı müstahsene şürûtunda vukû' bulan mahlûl tımârı evlâd var ise her kaç nefer ise olsun tamâmca evlâda, evlâd yoğise evlâdının evlâdı evlâd hükmünde tutulmak ve evlâd evlâdı yoğise li-ebeveyn müşterek karındâşına tevcih olunması ve evlâd evlâdı ve müşterek karındâşı yoğise ol zamân icâb iden müstahikkîne virilmesi meşrût ise de bu def'a tebyîz ve tecdîd olunan Kânûn-nâme-i Hümayûn'da fakat evlâdı evlâdına virilmesi nesyen terk olunmuş olduğu ve şürût-ı mezkûre bir gûne illet beyânıyla terk ve mahv olunmayub mücerred sehve mebnî olmağla şürût-ı merkûmun ibkâ'sı ocakhâ-yı mezkûr neferâtının şevklerine müceb bir

hâlet olmakdan nâşî el-hâletü-hâzihi mer'î ve mu'teber tutulan Kânûn-nâme-i Hümâyûn'da şürût-ı mezkûrî yine evlâd evlâdına bi't-tıbkıhî kayd ile icrâ' olmak husûsu muktezâ-yı maslahatdan olmağla Tahvîl Kalemi'nde mahalline kayd ve ocakhâ-yı mezkûrda mahfûz olan Kânûn-nâme-i Hümâyûnların tashîh olunmasıçün fermân-ı âlî-şân sudûrî bâbında Ocağ-ı Âmîre nâzırı Sa'âdetlü Mehmed Nazîf Efendi Hazretleri bâ-takrîr-i inhâ' ve takrîri atebe-i aliyye-i hazret-i cihân-dârî'ye lede'l-arz manzûrum olmuştur. Takrîr mücebince kânun-nâmelere zeyl olunub bu vechle tashîh oluna deyü şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne mücebince mazmûn takrîr, zıkr olunan ocakların kânûn-nâmelerine zeyl olunub fîs-mâ-ba'd düstûrî'l-amel tutulmak üzere kalemine kayd ve ocağ-ı mezkûrlara ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri'tâ' olunmak bâbında fî 12 B. Sene 230 (M. 20 Haziran 1815) târîhinde fermân-ı âlî sâdır olmağın hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûn ile sâdır olan fermân-ı celîlü'l kadre imtisâle şürût-ı mezkûr dahi kânûn-nâme-i hümâyûnlara zeyl ve kayd olunub bâ-fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn'a Tahvîl tarafından vürûd iden ilm ü haber kayd olmuştur.

Belge119:

Dergâh-ı Âlî, Lağımcı Ocağı kemâ-fi'l-kadîm müstakil olmak üzere fenn ü sınıflarına dâ'ir maddelerinden mâ-'adâ Humbaracı şerâ'iti aynıyla Lağımcılar hakkında dahi cârî ve mer'î tutulmak ve on orta bir bölük i'tibârıyla her ortaya bir halîfe ve her halîfenin ma'ıyyetine dokuz nefer tımârlu sipâhî ve dokuz nefer yevmiyyelü mülâzım tahrîr ve bu vechle bir bölük olan on ortanın tımârlu sipâhîsi doksan nefer ve yevmiyyelü mülâzımları dahi doksan nefer ola. Ma'a-hulefâ cümlesi yüz doksan nefer olub ocağ-ı mezbûrun tüvânâ eşkincisi sipâhîlerinin adedi mikdârı mezkûru sancak olduğundan gayr ez hulefâ, ortalara yazılacak doksan nefer sipâhîlerden cümlesi hîn-i me'mûriyyetlerinde orta ma'ıyyetlerinde olmak üzere yamak tertîb olunub cümlesinin a'mâl ve idâresiçün iki nefer ser-halîfe îcâb ve ta'yîn kılınmış olub ba'd-ezîn bi'l-iktizâ' idâre buyurulur ise bölük-i mezbûra kıyâs ile başkaca bir bölük tertîb ve tanzîmi câ'iz ola deyü bu def'a bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tanzîm olunan Kânûn-nâme-i Hümâyûn'da münderec ve mestûr olmağla bundan akdemce lede'l istizândoksan nefer mülâzım müceddeden tertîb ve tahrîr ve bâkî ma'a-hulefâ tımârlu sipâhîsi dahi el-yevm Ocağ-ı Âmîre'de mikdârını tecâvüz idüb yamağı tertîb olunmuş olan sipâhîlerden tertîb ve tanzîm ile bölük-i mezbûrun müceddeden küşâdı bâbında şeref-yâfte- i sudûr olan mübârek hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebine ocağ-ı mezbûrun mikdârını tecâvüz iden sipâhîlerden on nefer hulefâ ve doksan nefer sipâhî tertîb ve tanzîm ve doksan nefer dahi tüvânâ olmak üzere yevmiyyelü mülâzım tertîb ve tanzîm ve el-yevm ocağ-ı mezbûrun ta'lim ve ta'allümüyle ve sâ'ir vukû' bulan hıdemât-ı ocakda istihdâm ve fenn-i ateş-bâzî tahsîlinde olmalarıyla bölük-i atîke kıyâs ile müceddeden tertîb ve ta'yîn kılınan on nefer hulefânın beherine senevî yüz guruşdan iktizâ' iden oda masârifleri ve müfettiş neferât için sipâhiyân-ı mezkûrenin ta'yîn olunan beş nefer ayak çavuşlarının beherine senevî yüz seksen guruşdan iktizâ' iden mâhiyyeleri ve bölük-i mezbûre müceddeden tahrîr olunan doksan nefer yevmiyyelü mülâzımların dahi iktizâ' iden mevâcib ma'a-katık-bahâ ve kisve-bahâları bi-Mennihî Te'âlâ iş bu ihrâc olunacak iki yüz otuz (1814/1815) senesi kisteyn mevâcibi icmâline idhâl ve iş bu müceddeden küşâd olunan ikinci bölüğün dahi Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl olunması husûslarına irâde-i aliyye ta'alluk eylediği hâlde Baş Muhâsebe'ye kayd olunub Ocağ-ı Âmîre'ye iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı husûsunu hâlâ ocağ-ı mezbûr nâzırı Sa'âdetlü Atûfetlü Mehmed Nazîf Efendi Hazretleriyle Lağımcıbaşı Seyyid Ahmed Ağa bi'l-iştirâk bir kıt'a takrîr ile inhâ' etmeleriyle takrîr-i mezkûr taraf-ı Hazret-i Sadâret-Penâhîden Rikâb-ı Hümâyûn-ı Mülûkâne'ye lede'l-arz takrîr ve sürhile beyân olduğu

vechle tanzîm oluna deyü hatt-ı şerîf-i şâhâne sâdır olmağla mücebince tanzîm olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd olunub Lağımçı Ocağı'na ve sâ'ir ikizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmekfermân buyurulmağın mücebince kayd olunub ocağı tarafına ve sâ'ir lâzım gelen mahallere ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber gelüb kayd olunmuştur.

Fî 14 Receb Sene 230 (M. 22 Haziran 1815)

81.SAYFA:

Belge 120:

Dergâh-ı Âlî Humbaracı ve Lağımçı Ocaklarına mu'ahharan virilen nizâmlarından mukaddem keyfiyyet-i münâvebeleri vakt-i hizada zikr olunanocakdan tüvânâ sipâhî neferâtlarının adedlerine sıbyân ve mütekâ'idîn ve me'mûriyyet zammıylasülûsânitaşrada vilâyetlerinde mukîm olmak ve tüvânâ olarak fakat bir sülûsü Âsitâne'de bulunmak üzere taşralı sipâhî neferâtı iki senede bir kere Âsitâne'ye gelüb kışlaklarında bir sene ikâmet eylemek ve vakt ü seferde cümlesi me'mûr olmak sûretleri nizâm-ı kadîmlerinden ise bu sûretler taşralı sipâhî neferâtının tahsîl-i ma'rifet ve fenn-i ateş-bâzîde kesb-i mahâret eylemelerine mâni' ve Anadolu cânibinde müsta'cil bir me'mûriyyet zuhûrunda Rumili'den gelecek nevbetlü sipâhînin kalemine bakılmayub zarûrî Âsitâne sâkinlerinden irsâlî iktizâ' ideceğinden Âsitâne'de sâkin olan sipâhî neferâtının ye's ve fütûrlarınca mûris bir keyfiyyet olduğuna binâ'en bundan akdem iki yüz yirmi bir târîhinde mu'ahharan virilen nizâmda bu sûretler tayy olunub Âsitâne'den güya birivâ'-i şerîftertîbî ihrâc olunacak farzıyla sıbyân ve mütekâ'idînden mâ'-adâ bir sene her bir bölük hulefâsının tüvânâ sipâhî neferâtından ve diğer senegibihulefâsının tüvânâ sipâhî neferâtından olarak nısf-ı ocak neferâtı Âsitâne'de mevcûd bulundurulmak ve Âsitâne'de sâkin olan tüvânâ sipâhî neferâtı dahi ta'dâd olunub mâ'adâsı taşrada olanlardan tertîb ve nısfâ iblâğ olunarak beher sene rûz-ı hizada yirmi beş ortanın tüvânâ sipâhîleri kışlaklarına gelüb senesi tamâmına kadar ikâmet eylemek üzere meşrût kılınmış ve nizâm-ı mezkûr bu def'a tanzîm olunan Kânûn-nâme-i Hümâyûn'da dahi ibkâ' buyurulmuş ise de neferât-ı sipâhînin mutasarrıf oldukları nân-pâreleri ber-müceb-i şürût beş yüz gurus olub ekserîsinin nân-pâresi mikdâr-ı şürûtdan dün olmağla neferât-ı merkûme bir sene vilâyetlerinde ve diğer sene Âsitâne'de ikâmet eyledikleri sûretde iyâb ü zehâblarında ve müddet-i ikâmetlerinde mutasarrıf oldukları nân-pârelerinin iki senelik hâsılâtı masâriflerine vefâ etmeyüb deyn-i kesîreyegiriftâr olduklarını beyân iderek fi'l-asl nizâmları üzere münâvebeleri sülûs-i sülûsân vechile müsâ'ade buyurulmak istid'â'sıyla taşralı sipâhî neferâtı istirhâm-ı hâllerini hâvî huzûr-ı âliyye mahzar takdîmiçün ruhsat talebinde oldukları ve mu'ahharan virilen nizâm, sefer-i hümâyûnun imtidâdı hasebiyle bundan akdem henüz icrâ' olunmamış olmağla yirmi dokuz senesinden(M. 1813/1814) berü şürût-ı mezkûrenin icrâ'sına egerçiikdâm olunmakda olub ancak neferât-ı merkûme masârif-i mezkûreye tâkat getüremedikleri ecilden ekserîsi dâ'î asl-ı ağdâr-ı şer'îye beyânıyla vilâyetlerinde ikâmet ve Âsitâne'ye gelenleri dahi tazallüm-i hâl iderek dâ'imâ ta'cizden hâlî olmadıklarına binâ'en şürût-ı kadîmleri üzere vakt-i seferde ale'l umûm ve vakt-i hizada sülûs ve sülûsân i'tibârıyla tanzîmine müsâ'ade buyurulduğu sûretde taşralı sipâhî neferâtının sülûsânı vilâyetlerinde ve bir sülûsü olan on yedi orta neferâtı beher sene huzûr-ı hazretdekışlaklarına gelüb isbât-ı vücûd ideceklerini ve Âsitâne'de sâkin olan sipâhî neferâtından münâvebesi senesi olmayanları me'mûriyete sevk etmeyerek vakt-i hizada on yedi ortanın tüvânâ sipâhî neferâtıyla vukû' bulan me'mûriyetlerin idâresine ocağ-ı mezkûrelerin bi'l-cümle zâbitânı dahi müteahhid olarak müsâ'adesine tahsîl niyâzında olmalarıyla ta'âhhüdleri vechile husûs-ı mezkûrun tanzîmini muvaffak rızâ-yı âlî ise Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a ol vechile zeyl olunmasıçün zikr olunan ocaklara ve

iktizâ' iden mahallere ilm ü haberi virilmesi ocağ-ı mezbûrlar nâzırı Sa'adetlü Mehmed Nazif Efendi Hazretleri takrîr ve takrîri Rikâb-ı Hümâyûn-ı Hazret-i Mülûkâne'ye lede'l-arz, vakt-i seferde cümlesi mevcûd bulunmak ve vakt-i hazaarda zuhûr iden me'mûriyetlerini idâreye ocağ-ı mezbûr zâbitânı ta'ahhüdeylediklerinden sonra ta'ahhüdlerini vechle vakt-i seferde cümlesi mevcûd olmak şartıyla vakt-i hazaarda sülûsü Dersa'adet'de ve sülûsânı memleketlerinde bulunmak üzere takrîr mücebince kânûn-nâmelerinde derc ve tashîh olunmak mazmûnunda hatt-ı şerîf-i şâhâne şeref-rîz sudûr olmağla mantûk-ı münîfinin icrâ'sıçün iktizâ'sını ifâde eylemek üzere nâzır-ı mûmâ-ileyhe hitâben sâdır olan fermân-ı âlî-şâna imtisâlen zıkr olunan ocakların zâbitânı ber-minvâl-i muharrer ma'hud olduklarını müş'ir takdîm eyledikleri bir kıt'a memhûr mahzarları mahallinde hıfz olunarak ber-minvâl-i meşrûh kalemine kayd ve Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl olunub ocağ-ı mezkûrlara ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmesi iktizâ' eylediğini nâzır-ı mûmâ-ileyhe başka takrîriyle inhâ' ve ber-mûceb-i takrîr kalemine kayd ve Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl olunub ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında otuz bir senesi saferü'l-hayrın üçüncü günü (M. 4 Ocak 1816) târîhinde fermân-ı celîlül-kadr sudûr etmekle Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl olunub bâ-fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne iş bu ilm ü haber kâ'imesi kayd olundu.

Belge 121:

Selânik Sancağı'nda Karakaya Nâhiyesi'ne tâbî Maradosnâm karye ve gayrıdan sekiz bin iki yüz akça tımâra mutasarrıf Mustafa veled Hasan fevt olub tımâr-ı mezkûrun nisfî mahlûlünden Abdülhalim'e tevcih ve ba'dehû Humbaracılık vechle ibkâ' ve nisf-ı âharı sabî kaydıyla karındâşı Hüseyin'e tevcih ve berât olunduktan sonra sabî-imerkûm dahi bilâ-veled fevt oldukda hissesi mahlûl ve mahlûl-ı mezbûr babası nân-pâresi ve li-ebeveyn müşterek karındâşı olduğuna binâ'en Ocağ-ı Âmîre şürûtu mücebince nisf-ı tımâr-ı mezbûr karındâşı mahlûlünden yine Humbaracılık vechile ilhâka tevcihini merkûm Abdülhalim arz-ı hâliyle istid'â' ve istid'â'¹⁷² ve der-kenârlara ve şürûtuna nazaran muktezâsı ifâde olunmak bâbında şeref-sudûr olan fermân-ı âlîye imtisâlen imrâr-ı nazar ve dikkat olunduktan mârrü'z-zıkr tımâr-ı mezbûr müteveffâ-yı merkûm Mustafa veled¹⁷³ Hüseyin'in fevtinden tüvânâ oğlu Abdülhalim ile dört yaşında karındâşı Hüseyin'e iki yüz yirmi dokuz senesi Ramazan-ı Şerîfin dokuzuncu günü (M. 25 Ağustos 1814) iştirâken tevcih ve başka başka berâtları i'tâ' olunmuş olduğu ve ba'dehû merkûmândan Abdülhalim fenn-i Humbara tahsîline istihkâkı olduğundan mutasarrıf olduğu nisf-ı tımâr-ı mezbûr ile iki yüz otuz iki senesi cemâziyü'l-evvelinin on dördüncü günü (M. 1 Nisan 1817) humbaracılık vechile müceddeden ibkâ' ve tımâr-ı mezbûr medâr-ı seferiyesine gayr-ı vâkî olduğundan yine livâ'-i mezbûrdan altı bin akça bir tımâr bulub mutasarrıfının rızasıyla kasr-ı yedinden Humbaracılık vechile sene-i merkûme cemâziye'l-âhirin gurrende (M. 18 Nisan 1817) ilhâka tevcih olduğuna Defterhâne-i Âmîre'den muhrec der-kenârlar müfâdından ve eyâletlü hakkında ze'âmet ve tımâr mutasarrıflarının birisi gerek seferde ve hazaarda fevt olub gerek kalıpça?kâdir ve gerek sabî, müteveffânın evlâd-ı zükûru var ise kebîrleri olan üç nefer oğulları râğbet iderler ise iştirâken virile. Üçden ziyâde müşterek virilmeye. Ve bir oğlu var ise tamâmen sini? tasrîh ile arz oluna. Ve kânûnî evlâdına ve mâ'adâsı âhar kimesneye virilmek kat'â câ'iz olmayub evlâda münhasır olmak kânûn-ı kâvî ola deyü ve Humbaracılar Ocağı hakkında Eşkinci sipâhîlerden vefât ile evlâdı terk idenlerin sahîh sulbû evlâdı kaç nefer ise tımâr ve ze'âmeti bilâ-istisnâ evlâdına virilüb sahîh sulbû evlâdı olmayanlara tımârı babadan müntakîl olarak icmâllü müşterek sahîh karındâşı var

¹⁷² İstid'â kelimesi yanlış olarak iki kere yazılmış.

¹⁷³ Veled isimleri aynı mı değil mi kontrol et. ikisi de hasan ya da Hüseyin olacak bak.

ise ber-muktezâ-yı kânûn-ı kadîm âña tevcîh oluna. Ve eger vech-i meşrûh üzere sahîh sulbû evlâdı ve müşterek karındâşı yoğise ol zamân kânûn ve şürût üzere **(82. Sayfa)** îcâb iden müstahikkîne tevcîh olunması husûsuna dikkat oluna. Ve Kânûn-nâme-i Hümâyûn'da mûnderic ve mestûr olan mevâdd-ı nizâmiyeden fazla ba'zı hayırlu ve nâfi' şerâ'it hâtıra geldikçe nâzır olanlar taraflarından Bâb-ı Âlî'ye ifâde ve ihtâr olundukda bi'l-müzâkere hüsn ü nef'i zahir ve nümâyân olarak huzûr-ı meyâmin-i mevfûr-ı hazret-i şehîr-yâriye arz ve beyân olunub sarâhaten hatt-ı hümâyûn-ı cenâb-ı tâc-dârî sudûruyla ilâve ve zeyl olunması câ'iz ola deyü Kânûn-nâme-i Hümâyûn'da eğerçi mûnderic olub ancak bu makûle eyâletlü mahlûlû Humbaracılar Ocağı neferâtından olan karındâşı ve müşterekine ze'âmet ve tımârına ilhâk olunmasına dâ'ir bir gûne sarâhat olmadığı Tahvîl Kalemî'nden muhrec olanlar müfâdındanmüstebânve Ocağ-ı Âmire'de bu makûle vukû' bulan mahlûlât li-ebeveynmüşterek karındâşına ilhâken tevcîhi muktezâ-yı şürût ve nizâmından olduğuna nazaran sahib-i arz-ı hâlinkarındâşı mahlûlünden istid'â'sı üzere eyâletinde kalan karındâşa tımârı hakkında ocağ-ı mezbûrun şürût ve nizâmında sarâhat bulunmadığına mebnî ber-mûceb-i istid'â' husûs-ı mezbûrun hüsn ü nef'i zâhir ve nümâyân olarak müsâ'ade-i seniyye erzân buyurulduğu hâlde zeyl şürût olunmak üzere Ocağ-ı Âmire ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberi virilmesi bâbında ocağ-ı mezbûr nâzır Sa'adetlü es-Seyyid Mehmed Ata'ullah Efendi Hazretleri bâ-takrîr-i inhâ' ve ber-mûceb-i takrîr Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl olunması meclîsdedahi tezekkür ve tensîbkılınarak huzûr-ı fâ'izü'n-nûr-ı hazret-i cihân-dârî'ye lede'l-arz takrîr mûcebince münhal olan tımâr sahib-i arz-ı hâlin tımârına ilhâk ve bu sûret Kânûn-nâme'ye derc ve zeyl olunub ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sıyla tanzîm oluna deyü hatt-ı hümâyûn-ı kerâmet- makrûn-ı hazret-i şâhâne şeref-rîz sudûr itmekle mûcebince fi 22 Ra Sene 233 (M. 30 Ocak 1818) târîhinde Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl olunarak kalemine kayd olunub bâ-fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber gelüb kayd olunmuştur.

Belge 122:

Humbarahâne Nâzır Atûfetlü Seyyid Hüseyin Hasib Bey Efendi'nin takdîm eylediği bir kıt'a takrîrî mefhûmunda Humbaracılar Ocağı bölüklerinden on dört bölüğünde isti'mâl olunan hâvan toplarına ilâve olunan on kıt'a kalemborna topunun hengâm-ı seferde i'mâl ve idâresi emr ü ...olduğundan zikr olunankalemborna toplarına mahsûs olarak bu def'a tertîb ve tanzîmine irâde-i seniyye-i şâhâne ta'alluk iden bir bölük tâkımının tarafına vürûd iden ilm ü haber mûcebince tertîb ve tanzîmine mübâşeret olmuş ise de bölük-i mezkûr ocağ-ı mezbûrda atık bölüklerden kangı bölükde zîrne vaz' olunmak îcâb ideceği ilm ü haber-i mezkûrda tasrîh olmadığından ocağ-ı mezbûr zâbitânı ile lede'l-müzâkere atık bölükler çapcihetiyle altmış beş ve otuz altı ve yirmi iki ve on dört ve yedinci obüs nâmıyla ber-muktezâ-yı nizâm meşhûr olduğundan âñlara kıyâsen ve tatbîkanmârrü'l-beyân küşâd olunan on dört çapında kalemborna bölüğü dahi on dört bölüğü ile yedinci obüs bölüğünün beyninde vaz' olması cümlesi tensîb itmekle ol vechle bölük-i mezkûrun on dört bölüğü ile yedinci obüs bölüğü meyânınavaz' olunması muvâfık-ı rızâ-yı âlî ise ocağ-ı mezbûrda mer'î tutulan Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl ve ilâve olmasıçün Ocağ-ı Âmire'ye ve Baş Muhâsebe'ye ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ' buyurulmasını tahrîr ve inhâ' itmekle muktezâsı su'âl olundukda ber-mûceb-i takrîr tanzîmine irâde-i seniyye ta'alluk ider ise Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl ve ilâve olmasıçün Ocağ-ı Âmire'ye ve Tahvîl ve Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalemlerine başka başka ilm ü haberleri i'tâ'sı iktizâ' ideceği Baş Muhâsebe'den der-kenâr olunmağla mûcebince ilm ü haberleri i'tâ'sı menût-ıre'y-i sâmiidüğü başka ve Lağımcılar Ocağı'na dahi bu def'a bir bölük küşâdıyla on dört

çapında on kıt'a kalemborna topu i'tâ'sına irâde-i seniyye-i şâhane ta'alluk idüb ol vechle tanzîmine mübâderet olmuş ise de küşâd olunan bölük, ocağ-ı mezbûrda atık bölüklerden kangı bölükde zeyline vaz' olmak îcâb ideceği vürüd iden ilm ü haberde tasrîh olmadığından ocağ-ı mezbûr zâbitânı ile lede'l-müzâkere ocağ-ı mezbûrun atık bölüklerden ismi Humbaracılar misüllü çap-ı muhtelif ile mümtâz olmayub atık bölük ikinci ve diğer bölük evvel nâmiyle Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a kayd olunub ol vechle şöhrat bulmuş olmağla ber-muktezâ-yı nizâm bu def'a atık bölüklerin takımlarıyla silsileleri yürüdülüb atık ikinci bölük, üçüncü olub ve diğer ikinci yerine gelmekle mârrü'l-beyân müceddeden küşâd olunan bölük-i mezbûra birinci tesmiye olunması cümlesi tensîb itmeleriyle bu vechle tesmiye-i nizâmı muvâfık rızâ-yı âlî ise Ocağ-ı Âmire'de mer'î tutulan Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl ve ilâve olmasıçün Ocağ-ı Âmire'ye ve Baş Muhâsebe'ye ilm ü haberleri i'tâ'sı husûsu nâzır-ı mûmâ-ileyh diğer bir kıt'â takrîrinde inhâ' itmekle inhâ olunduğu üzere müceddeden küşâd olunan bölük-i mezbûrun birinci bölük tesmiye ve Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl ve ilâve ve Baş Muhâsebe'ye kayd ve ocağı tarafına ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı husûsu irâde-i aliyeye menût mevâddanidüğü başka ve zikr olunan bölüklere ber-muktezâ-yı nizâm tertîblerinden fazla olan yamak sipâhîlerinden birer neferden iki nefer ser-halîfe ve onar neferden yirmi nefer yedinci hulefânın beherine senevî iktizâ' iden yüz guruh oda masrafları ve ocağ-ı mezbûrda müceddeden tahrîr olunan doksanneferden yüz seksen nefer mülâzımların mevâcib ve katık-bahâ ve kisve-bahâları ve teftîş-i neferât için sipâhiyândan beşer neferden on nefer ayak çavuşlarının beherine senevî yüz seksen guruhdan iktizâ' iden mâhiyyeleri yümnihi Te'âlâ iş bu sene-i mübâreke de ihrâc olunacak masarmevâcibi icmâline idhâl ile mârrü'l-beyân mülâzım-ı merkûmların beherine yevmiyyeleri i'tâsı lâzım gelen yarımşar vukiyye nân-ı azîz ta'yînâtları neferât-ı atıklara i'tâ' buyurulduğu misüllü bunlara dahi i'tâ' buyurulmak üzere Baş Muhâsebe'ye kayd olunub iktizâ' iden mahallere başka başka ilm ü haberleri i'tâ' buyurulmasını nâzır-ı mûmâ-ileyh diğer bir kıt'a takrîrinde başka tahrîr ve inhâ' itmekle bu sûretde inhâ' olunduğu üzere mülâzım-ı merkûmların beherine yevmiyye yarımşar vukiyye nân-ı azîz ta'yînâtları ocak zâbitânları tarafından i'tâ olunmak ve ser-halîfe ve hulefâ ve çavuşân ve sâlifü'z-zikr mülâzım-ı merkûmların iktizâ' iden oda masrafları ve mâhiyye ve mevâcib ve katık-bahâ ve kisve-bahâları yümnihi Te'âlâ iş bu sene-i mübâreke de ihrâc olunacak recec mevâcibi icmâline idhâline kılınmak üzere zikr olunan ocaklara ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere başka başka ilm ü haberleri i'tâ'sı husûsu irâde-i aliyeye menût mevâddan idüğü bâ-takrîr lede'l-arz takrîr-i mezkûr taraf-ı hazret-i sadâret-penâhîden Rikâb-ı Kamertâb-ı Mülûkâne'ye lede'l-arz defterdâr'ın iş bu üç bend takrîrinde inhâ' olduğu vechle tanzîm oluna deyü hatt-ı şerîf-i şâhâne şeref-rîz sudûr olmağla mücebince tanzîm olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağla sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd ile ilm ü haberleri virilmek fermân buyurulmağın mücebince fî 19 S. Sene 35 (M. 7 Aralık 1819) târîhinde Kânûn-nâme-i Hümâyûn'a zeyl olunarak kalemine kayd olunub ve iktizâ' iden mahallere başka başka ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber gelüb kayd olunmuştur.

83.SAYFA:

Belge 123:

Matbah-ı Âmire Emîni ma'rifetiyle virilen Birûn'ta'yînâtından Bâbü's-Sa'ade Ağası Hâcesi Gümüşhâneli Seyyid Ömer Efendi ¹⁷⁴ Efendi'nin mutasarrıf olduğuma'lûmü'l-mikdârta'yînâtdan mûmâ-ileyhiminmahlûlüne otuz beş senesi Receb-i

¹⁷⁴ Bu kelime fazladan yazılmış.

guresinden (M. 14 Nisan 1820) i'tibâren Konevî Seyyid Mehmed Efendi'ye Kadayıfçı?İbrahim fevt olmuş olduğundan mutasarrıf olduğu ta'yînâtın yine Matbah-ı Hâss Ocağı neferâtından Mustafa nâm kimesneye sene-yi merkûme şevvâl-i şerîfî on ikinci gününden (M. 23 Temmuz 1820) i'tibâren ihsân-ı hümâyûn buyurulduğu silahdâr-ı cenâb-ı şeh-r-i yârî sa'adetlü atûfetlü ağa hazretleri tarafından inhâ' olunarak ta'yînât defteri tashîh olunub mücebince tanzîmine mübâderet olunmak bâbında beyaz üzerine sâdır olan fermâ-ı âlî mücebince kaydı tashîh olunarak lâzım gelen mahallere ilm ü haberi virilen fermân buyurulmağın mücebince kuyûda lede'l-mürâca'a ta'yînât-ı mezbûrdan Kadayıfçıİbrahim Ağa'nın el-yevm uhdesinde idüğü ve Gümüşhaneli Ömer Efendi'nin vefâtına binâ'en Seyyid Mehmed Efendi'ye tevcîh olunub iş bu sene-i mübâreke şa'bân-ı şerîfin on dördüncü günü (M. 27 Mayıs 1820) târihiyle Masraf?Kalemi'ne ilm ü haberi virilmiş olduğu mukayyed olmağla ber-müceb-i irâde-i seniyye Baş Muhâsebe'de olan kaydları tashîh olunarak masraf-ı şeh-r-i yârî kaleminde olan kaydlarını tashîh olunmak için ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber gelüb kayd olunmuştur.

Fî 15 L.Sene 235 (M. 26 Temmuz 1820)

Belge 124:

Dergâh-ı Âlî Humbaracı Ocağı'nda el-hâletü hâzihi mer'î ve mu'teber tutulan nizâm-ı müstahsene şürûtunda gayr ez sıbyân ve mütekâ'idîn sekiz bölükden ibâret olub üç nefer zâbitân ve sekiz nefer ser-halîfe ve seksen nefer bayağı hulefâ ve yedi yüz yirmi nefer tımârlu sipâhî ve yedi yüz yirmi nefer yevmiyyelü mülâzım ki cem'an ma'a zâbitân bin beş yüz otuz bir nefere eğer çiibläği meşrût olubancak yedi yüz yirmi nefer sipâhîden el-hâletü hâzihi yüz otuz beş nefer ve yedi yüz yirmi nefer mülâzımdan otuz altı nefer noksân olduğundan gayrı ve dört yüz yirmi neferi dahi taşra me'mûriyyetlerde olub kusûr-ı kalan dokuz otuz sekiz neferin münâvebe tarikiyle üç senede bir def'a nevbete istihdâmı olduğundan taşrada olan sipâhîler bir sene Dersa'adet'de ve iki sene taşra memleketlerinde ikâmetleri şürûtundan olduğuna ve iki yüz altmış dört nefer sipâhî memleketlerinde mukîm idüğüne mebnî Der'aliyye'de Humbaracı neferâtın killeti der-kâr olmakdan nâşî Humbaracı neferâtın teksîriçün müceddeden iki bölük küşâdı menût irâde-i seniyye idüğünü mebnî Humbarahâne-i Âmîre nâzırı efendinin Bâb-ı Âlî'ye takdîm eylediği takrîri taraf-ı Hazret-i Sadâret-penâhîden Rikâb-ı Hümâyûn-ı Şâhâne'ye lede'l-arz nâzırı mûmâ-ileyhin inhâ'sı vechle müceddeden iki bölük küşâd oluna deyü şeref-rîz sudûr olan hatt-ı şerîf-i şâhâne ve sâdır olan fermân-ı âlî mücebince iktizâ'sı nâzır-ı mûmâ-ileyh efendiden isti'lâm olundukda ol dahi Humbaracıbaşı ve sâ'ir ocaklu ve zâbitânıyla müzâkere eyledikde ber-muktezâ-yı nizâm zikr olunan bölüklere birer ism tesmiye olunarak beher bölüğe onar kıt'adan yirmi kıt'a top tahsîsi nizâmından olub ancak el-yevm ocağ-ı mezkûrede mevcûd olan hâvan topları derece-i kifâyede olduğundan hâvan toplarından sarf-ı nazar kılınarak lede'l-hâce isti'mâlinde suhûlet ve meydân muhârebesinde küllî menfa'ati zâhir olan on bir çapında kalemborna topu ile üç çapında obüs toplarının i'tâ'sı husûsu tensîb¹⁷⁵ olunmuş olmağla ol vechle tanzîme irâde-i aliyye ta'alluk buyurulur ise ocağ-ı mezbûrun kadîmi olan bölüklerin çapları tertîbi üzere on birinci kalemborna bölüğü nâmıyla tesmiye olunan kalemborna bölüğü on dördüncü kalemborna bölüğü ile dokuzuncu obüs bölüğününzeyline vaz' ve üçüncü obüs bölüğü nâmıyla tesmiye olunan üçüncü obüs bölüğü beşinci obüs bölüğüne zeyl olunmasıçün ocağ-ı mezbûr ve Divân-ı Hümâyûn ve Ru'ûs-ı Hümâyûn ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere başka ve müceddeden tahrîrine irâde-i seniyye ta'alluk iden sâlifü'z-zikr bölüklerin iktizâ' iden iki nefer ser-halîfe ve yirmi

¹⁷⁵ Tensîb kelimesinde “ت” harfinin noktaları yazılmamış.

nefer bayağı hulefâ ve teftîş-i neferât için on nefer ayak çavuşu, yamak sipâhîlerinden tertîb ve tanzîm ve bâkî yüz seksen nefer yevmiyyelü mülâzım tüvânâ ve bahâdır yiğitlerden olmak üzere kâvî kefile rabt olunarak tahrîrine mübâşeret olunmak ve ser-halîfe ve hulefâların oda masârifleri ve ayak çavuşlarının mâhiyyeleri ve yüz seksen nefer mülâzımların mevâcibleri ve mülâzım-ı merkûmların beherine yevmiyye yarımşarvukiyye nân-ı azîz ta'yînâtları ve katık ve kisve-bahâları sâbıkları mücebince hesâb olunarak bundan böyle ihrâc olunacak lezez mevâcibine idhâl olunmasıçün ocağ-ı mezkûr ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sıyla tanzîmi muktezâ-yı maslahat idüğünü memhûren i'lâm itmekle mücebince hesâb itdirilerek sâbıkı keyfiyyeti su'âl olundukda Dergâh-ı Âlî Humbaracılar Ocağı'na bundan akdem küşâd olunan iki bölüğün senevî iktizâ' iden senevî mevâcib ve masârif-i sâ'ireleri olan fark, altı bin dört yüz altmış iki guruş ocağ-ı mezkûrun mevâcib icmâline idhâl ile tevzî' olunmak üzere sene-i sâbıkâ evâ'il-i şa'bânında ilm ü haberleri virilmiş olduğu ve bu def'a müceddeden küşâd ve isimleri tesmiye olunan iki aded ortaların tertîb olduğu üzere beher bölüğe doksanar neferden yüz seksen nefer yevmiyyelü mülâzımların dört taksit ile senevî iktizâ' iden mevâcib ve katık ve kisve-bahâları ber-muktezâ-yı nizâm yamağ sipâhîlerinden beher neferden iki nefer ser-halîfe ve onar neferden yirmi nefer bayağı hulefânın beherine senevî yüz guruş oda masârifleri ve teftîş-i neferât için sipâhiyândan beşer neferden on nefer ayak çavuşlarının beherine mâhiyye on beşer guruşdan senevî yüz seksener guruş mâhiyyeleri ve mülâzım-ı merkûmların beherine yevmiyye yarımşar vukiyye nân-ı azîz ta'yînâtları ocağ-ı mezkûr habbâzıtarafından i'tâ' olunmak üzere sâbıkına kıyâsen ma'a nân ve kisve-bahâ iktizâ' iden mevâcib-i senevîleri kırk altı bin dört yüz altmış iki guruşa bâliğ olmağla zikr olunan bölüklerin mevâcibleri ve masârif-i sâ'ireleri bundan böyle ihrâc olunacak mevâcibe idhâl ve ber-mûceb-i i'lâm isim tesmiye olunması husûsları emr ve irâde-i şâhâne'ye menût idüğü Baş Muhâsebe'den der-kenâr olduğu bâ-takrîr lede'l-arz takrîr-i mezkûr Rikâb-ı Hümâyûn-ı Mülûkâne'ye arz olundukda takrîr mücebince tanzîm olunub inhâ' olduğu vechle isimleri tesmiye ve mevâcib-i senevîleri ihrâc olunacak lezez mevâcibine idhâl oluna deyü hatt-ışerîf-i Şâhâne şeref-rîz-i sudûr olmağla mücebince tanzîm olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd ile iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmek fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub mahall-i sâ'ireye ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haber virildi. Fî 5 N.Sene 1237 M. (26 Mayıs 1822)

84.SAYFA:

Belge 125:

Dergâh-ı Âlî Lağımcı Ocağı neferâtı üç bölük takımdan ibâret olub bâ-irâde-i seniyye vüzerâ-yı azâm hazerâtları ma'iiyetlerine ve mahall-i sâ'ireye ta'yîn olunarak el-yevm ocağ-ı mezbûrda neferâtın killeti der-kâr ve teksîri husûsu lâzime-i dikkat ve hâlden ba'de-ezîn bi'l-iktizâ' irâde buyurulur ise buna kıyâs ile başkaca bir bölük tertîb ve tanzîmi câ'iz ola deyü Kânûn-nâme-i Hümâyûn'da musarraha olub âşikâr olduğu beyân birle ber-mûceb-i Kânûn-nâme-i Hümâyûn müceddeden bir bölük küşâdına ruhsat-ı seniyye buyurulur ise Baş Muhâsebe'ye kayd ile ocağ-ı mezbûreye ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm-ü haberleri i'tâ'sı husûsunu Humbarahâne-i Âmire Nâzırı Atûfetlü Sâdık Efendi Hazretleri bâ-takrîr inhâ' itmekle takrîr-i mezkûr taraf-ı hazret-i azâmîden bâ-takrîr Atebe-i Ulyâ-yı Mülûkâne'ye lede'l-arz ve istizân olundukda mücebince ocağ-ı mezbûra müceddeden bir aded bölük küşâdına ruhsatı nâtik hatt-ı şerîf-i şâhâne, şeref-rîz-i sudûr olmağla mücebince küşâdı irâde buyurulan bir aded bölüğe emsâlî vechile tesmîye olunacak ismi beyân olunarak bir nefer ser-halîfe ve on[nefer] bayağı hulefâ ve doksan nefer yamak sipâhî ve doksan nefer mülâzım tüvânâ

yiğitlerden müceddeden tahrîr ve iktizâ'sı vechile tertîb ve tanzîm olunması husûsunu nâzır-ı mûmâ-ileyh lede'l-havâle küşâd olunacak bölük-i mezbûrun ber-mûceb-i şurût ve nizâm-ı müstahsene ocağ-ı mezbûrun atık birinci bölüğü ber-mûceb-i silsile yürüdüleb ikinci ve ikinci üçüncü ve üçüncü dördüncü tesmiye i'tibâr olunmak üzere bölük-i cedîd-i mezbûr tertîbiyle beri cânibde olarak obüs tobu birinci bölük tesmiyesi enseb olduğu cümle zâbitân ihtiyâr ve istid'â'larıyla neferât-ı merkûme mertebesiamsâli misüllü atık bölüklere tatbikân terkîm ve takdîm eyledikleri defter mûcebince tertîb ve ta'yîn kılınacak ser-halîfe ve hulefânın oda ... ve çavuşların mâhiyyeleri ve müceddeden tahrîr-i olunacak doksan nefer mülâzımların müstahakk oldukları ulûfe ve katık ve kisve-bahâları ihrâc olunacak cümle mevâcibi icmâline idhâl ile Kânûn-nâme-i Hümâyûna zeyl olmasıçün ocağ-ı mezbûr ve Divân ve Rü'ûs-ı Hümâyûn ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı muktezâ-yı maslahat idüğünü memhûren i'lâm itmekle sâbıkı kaydları ihrâc olunacak¹⁷⁶olunarak küşâd olunacak bölüğün doksan nefer yevmiyyelü mülâzımların senevî iktizâ'[iden] mevâcib ve katık-bahâları ve sâlifü'z-zikr bölük-i mezbûra ber-muktezâ-yı nizâm yamak sipâhîlerinden bir nefer ser-halîfe ve on nefer bayağı hulefâ ve teftîş-i neferât için beş sipâhîyândan esbâk çavuşlarının oda masâriifleri ve mâhhiyeleri ve mülâzım-ı merkûmlarının beherine yevmiyye birer çift nân-ı azîz ta'yînâtları ocağ-ı mezbûr habbâzı tarafından i'tâ' olunmak üzere sabıka kıyâsen tertîb ve hisâb olundukda yirmi üç bin iki yüz otuz guraş bâlîğ olduğu ve bölük-i mezbûrun mevâcibi ve masârif-ı sâ'ireleri bundan böyle ihrâc olunacak cumâd mevâcibine idhâlî ve bölük-i evvelnâmıyla tesmiye olması husûsuemr ve irâde-i şâhâneye menût mevâddan idüğü Baş Muhâsebe'[den] der-kenâr olunmağla husûs-ı mezkûr bâ-takrîr lede'l-arz takrîr-i mezkûr taraf-ı hazret-i a'zâmiden rikâb-ı hümâyûn-ı mülûkâneye lede'l arz defterdârın iş bu takrîrinde inhâ' olduğu vechle cumâd mevâcibine idhâl olunarak bölük-i evvel nâmıyla tesmiye oluna deyü hatt-ı şerîf-i şâhâne şeref-rîz-i sudûr olmağla mûcebince tanzîm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince Baş Muhâsebeyeye kayd ile iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri tahrîr olunmak fermân buyurulmağın mûcebince Baş Muhâsebe'ye kayd olunub iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi

Fî 4 Z.Sene 38 (M. 12 Ağustos 1823)

Belge 126:

Dergâh-ı Âlî Humbaracılar Ocağı'na el-yevm Humbara hâvanı ve obüs ve kalemborna topları i'mâl ve endahtına me'mûr olan aded?ve Lağımcılar Ocağı'nda dahi lağım ve obüs ve kalemborna topları i'mâl ve endahtına me'mûr dört aded bölükden müretteb ve mevcûd ise deel-hâletü hâzihi düstûr'ı amel tutulan kânûn-nâmesine tatbikân Lağımcı Ocağı'na iktizâ'sına göre obüs topu i'mâl ve endaht eylemeküzere müceddeden bir bölük dahi küşâd olunmasını bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn bu def'a müceddeden tertîb olunan Kânûn-nâme-i Hümâyûn'damusarraha ve mezkûr olduğuna mebnî sünûh-ı irâde-i seniyye-i mülûkâne mûcebince dokuz çapında obüs topu i'mâl ve endahte eylemekatîk mevcûd olan birinci ikinci ve ikinci üçüncü ve üçüncü dördüncü ve dördüncü beşinci bölük tesmiye olunmak üzere silsileleri yürütüp iş bu küşâd olunacak cedîd bölüğe birinci obüs bölüğü tesmiye olunmak ve ber-mûceb-i Kânûn-nâme-i Hümâyûn emsâlinekiyâs olunarak ber-takrîr ser-halîfe ve ma'iyetine on nefer orta halîfesi ve her bir orta hulefâsı mâ'iyetine dokuzar nefer tımarlu sipâhî ve ke-zâlik dokuz nefer mülâzım ve zikr olunan bölüğe mahsûs olarak teftîş-i neferât beş nefer ayak çavuşu tertîb olunmak üzere zikrolunan Lağımcılar Ocağı'na müceddededen

¹⁷⁶ Bu kelime metnin siyak ve sibağına göre fazladan ve gereksiz olarak yazılmış.

bir aded bölük dahi küşâd olunması husûsuna ruhsat-ı aliyyeerzân buyurularak mârrü'z-zikron nefer orta hulefâsı ma'ıyyetlerine tahrîri îcâb iden dokuzar neferden doksan nefer yevmiyyelü mülâzım neferâtının iktizâ' iden yevmiyyeleri ve katık-bahâ ve beherine yevmiyye yarımşar kıyye nân-ı azîz ta'yînâtı ve senevî altı?üçer gurus kisve-bahâları mârrü'z-zikr bir nefer ser-halîfe ile on nefer orta halîfesinin beherine senevî yüzer gurus oda masrafları ve mârrü'z-zikr beş nefer ayakçavuşlarının ke-zâlik beherine senevî yüz seksener gurus mâhiyyeleri kılınub nâme-i hümayûn ve emsâlî bölüklere kıyâs tertîb olunarak bi-yümnihi Teâla iki yüz kırk iki senesi muharreminde (M. Ağustos/Eylül 1826) ihrâc olunacak mevâcib icmâline idhâl ve tanzîm ile Kânûn-nâme-i Hümayûn tertîb olunarak zikr olunan Lağımcılar Ocağı ve sâ'ir iktizâ [iden] mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı husûsuna Humbarahâne-i ÂmireNâzırı Sa'âdetlü Sâlih Efendi Bâb-ı Âlî'ye takrîr ve takdîmiyle inhâ' itmekden nâşî sâdır olan fermân-ı âlî mücebince nizâmı kaydıba'de'l-ihrâc tertîb olunarak iktizâ'sı lede's-su'âl bu def'a Lağımcılar Ocağı'na müceddeden küşâd ve ismi birinci bölük tesmiyeoluna deyü bir ade[d] bölükden tertîb olunan doksan nefer yevmiyyelü mülâzımlarının dört taksît ile senevî iktizâ' iden mevâcibleriyle ta'yînkılınacak bir nefer ser-halîfe ve on nefer bayağı hulefânın oda masrafları ve tefîş-i neferât için beş nefer ayak çavuşlarının mâhiyyelerion dokuzbiniki yüz kırk sekiz buçuk gurus mülâzım-ı merkûmların nân-ı azîz ta'yînâtlarıçün ocak habbâzı tarafından i'tâ' olunmaküzere beherine yevmî yarımşar kıyye olarak tahsîsi lâzım gelen nân-ı azîz ta'yînâtlarının bir senelik bahâsı, sâbıkına kıyâsen üç bin dokuzyüz seksen iki buçuk gurus bâliğ olduğu ve el-yevm Humbaracı Ocağı'nda humbara ve obüs ve kaleborna i'mâline me'mûr on adedve Lağımcı Ocağı'nda dahi lağım ve obüs ve kaleborna topları i'mâline me'mûr dört aded bölükler mevcûd ise de Humbaracılar Ocağı'nın Kânûn-nâmesine tatbîkan Lağımcılar Ocağı'na iktizâ'sına göre obüs topu i'mâl itmek üzere bir bölük dahi küşâdolunarak iş buocaklarda cem'an on beş bölük bulunması bu def'a bâ-hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne, Kânûn-nâme-i Hümayûn'a zeyl kılınmış ve zikrolunan ocaklarda bundan akdem müceddeden bölük küşâdında tesmiye olunacak ismi ve müceddeden tahrîr kılınacak doksan nefer yevmiyyelü mülâzım neferâtının yevmiyye ve katık-bahâ ve nân-ı azîz ta'yînâtlarıyla hulefânın oda masrafları ve çavuşânın mâhiyyeleri ocakların ihrâc olunacak mevâcib icmâline bâ-hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn idhâl ve Kânûn-nâme-i Hümayûn'a zeyl ile iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmiş olduğu kuyûddan...olmağla bu sûretde iş bu küşâd olunan bölük-i mezkûrun dahi müceddeden tahrîr olunacak yevmiyyelü mülâzım neferâtınınmevâcib ve masârif-ı sâ'ireleri mârrü'z-zikr kırk iki senesi muharreminde ihrâc olunacak masar mevâcibine idhâl ve zikr olunan LağımcılarOcağı'nda mevcûd atık dört aded bölüklerin silsileleri yürüyüb bölük-i mezkûr, dokuz çapında obüs tobu i'mâl ve endaht eylemek üzere birinci bölük nâmıyla isim tesmiye olunarak Kânûn-nâme-i Hümayûn'a zeyl kılınarak Lağımcı Ocağı'na ve sâ'ir iktizâ' iden mahallereilm ü haberleri i'tâ'sıyla tanzîmi emr ve irâde-i şâhâneye mütevaflık itdöğü Baş Muhâsebe'den der-kenâr olunmağla husûs-ı mezbûruntanzîmi bâ-takrîr lede'l-arz takrîr-i mezkûr bâlâsına midâd-ı sürh ile şerh virilerek taraf-ı hazret-i vekâlet-penâhî'den Rikâb-ı Hümayûn-ı Şâhâne'yelede'l-arz mücebince tanzîm olunmak bâbında hatt-ı şerîf-i mülûkâne, şeref-ezâ-yı sudûr olmağla mantûk-ı münîfi icrâ' olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd ile ilm ü haberleri virilmek fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmekle bölük-i mezkûrun küşâd olunduğunu mübeyyen Ru'ûs-ı Hümayûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi. Fî 12 N.Sene 41 (M. 20 Nisan 1826)

85.SAYFA:(BOŞ)

86.SAYFA:(BOŞ)

87.SAYFA:

Belge 127:

Humbarahâne-i Âmîre Kitâbeti'ninref' ve ilgâsı husûsuna irâde-i şâhâne ta'allukuyla ol bâbda hatt-ı hümayûn-ı kerâmet-makrûn-ı mülûkâne şeref-sünûh ve sudûr buyurulmuş ve bu cihetiyle kitâbet-i mezkûrenin kaydı terkîn ile ta'yînât ve ma'âşının kat'ı lâzım gelmiş olmağla keyfiyyet, Baş Muhâsebe'ye kayd itdirilerek Rû'ûs-ı Hümayûn ve Humbara-hâne-i Âmîre taraflarına ilm ü haberlerinin i'tâ'sı husûsuna mübâderet olunmak bâbında? musahhah sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd ile ta'yînât ve ma'âşının kaydı terkîn olunarak iktizâ' iden mahallere serî'an ilm ü haberleri tahrîr olunmak fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub ta'yînât ve ma'âşının kaydı terkîn olunduğunu mübeyyen Humbarahâne-i Âmîre tarafına ilm ü haberi virmekle keyfiyyet ma'lûm olmak için Ru'ûs Hümayûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber virildi. Fî 5 Ca. Sene 246 (M. 22 Ekim 1830)

Belge 128:

Tophâne-i Âmîre Nezâreti dâhilinde olan Mühendishâne-i Hümayûn şâkirdânından bundan böyle yetişdikçe Asâkir Mansûre-i Muhammediyye alaylarına birer nefer halîfe ve mülâzım alınması muktezâ-yı nizâmından olduğuna ve el-hâletü hâzihi sınıf-ı evvelde Ahmed Efendi ve sınıf-ı sâni'de Emin Efendi ve Mahmud Efendi ve Ömer Efendi; Asâkir-i Mansûre Mühendisliği hıdmetinde kesb-i isti'dâd eyledikleri tahkîk kılındığına binâ'en mûmâ-ileyhimin ta'yîn olunmaları husûsunu mübeyyen Atûfetlü Ser-asker Paşa Hazretlerinin takdîm itmiş olduğu takrîr, huzûr-imerhamet-i me'sûr hazret-i cihân-dârî'ye lede'l-arz ol vechle mûmâ-ileyhimin me'mûriyyetleri husûsuna irâde-i seniyye-i şâhâne ta'allukuyla ol bâbda hatt-ı şerîf-i mülûkâne şeref-yafte-i sudûr idûb mücebince mühendis-i mûmâ-ileyhimin Asâkir-i Mansûre-i Mühendisliği hıdmetinde istihdâm olunmalarıçün Bâb-ı Hazret-i Ser-askerî'ye gitmeleri tenbîh olunmuş olduğundan bahsle mûmâ-ileyhim Mühendishâne-i Hümayûn'dan virilen ma'âşları kat' olunarak Asâkir-i Mansûre tarafından nizâmı vechle ma'âşları tertîb ve tanzîm ve bunların Mühendishâne-i Hümayûn'da olan ma'âşları şûrûtu üzere diğerlerine tahsîs olunmak üzere Mühendishâne-i Hümayûn tarafına ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı husûsunu Tophâne-i Âmîre Nâzırı Efendi Hazretleri i'lâm idûb kuyûda lede'l-mürâca'a Asâkir-i Mansûre ma'iyyetiçün Humbarahâne-i Âmîre Nâzırı bulunanlar ma'rifetiyle Mühendishâne-i Hümayûn hulefâsının serâmedlerinden birisi baş mühendis ünvânıyla ve sınıf-ı evvel ve sâni'nin işe yarar mûntehîve mâhirlerindensekiz nefer dahi mühendis hulefâsıta'bîriyle ve bunların mâdûnu olmak üzere sunuf-ı erba'adan diğer sekiz nefer dahi mühendis mülâzımları nâmıyla bi'l-intihâb alunub bundan böyle her bir tertîbe tahsîs lâzım gelen mühendisler bunların derece-i ahvâl ve hissiyatları anlaşıldıktan sonra iktizâ'sına bakılmak üzere bunlar için Bâb-ı Ser-askerî'de mahsûscabırkaç odayı mühendis dâ'iresi tahsîs ve ikâme olunarak ba'd-ezîn bunlar dahi sâ'ir Asâkir-i Mansûre me'mûrları misüllü Mühendishâne-i Hümayûn'da ze'âmet ve ma'âş ve ta'yînâtları her ne ise Mühendishâne-i Hümayûn'da kalacağına binâ'en müceddeden Baş Mühendis mûmâ-ileyhe şehriyye altı yüz ve sekiz nefer hulefâyâ ale's-seviyye üçer yüz ve sekiz nefer mülâzımlara dahi ikişer yüz gurus ma'âşları ve Baş Mühendise altı ve hulefâyâ üçer ve mülâzımlara ikişer nefer ta'yînâtı tahsîs ve sâ'ir asâkir misüllü mâh be mâh i'tâ' olunmak üzere Kânûn-nâme-i Hümayûn'a zeyl ve nizâm-ı mezkûrdan sonra hasbe'l-icâb Mühendishâne-i Hümayûn'dan ta'yîn olunan mühendislerin Asâkir-i Mansûre'ye ilhâk olunmalarıçün Divân-ı Hümayûn Kalemî'ne kayd ile Bâb-ı Askerî yoklamasına ve

Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne ve Mühendishâne-i Hümâyûn ve Baş Muhâsebe'ye ilm ü haberleri virilerek tesviye kılınmış idüğü Baş Muhâsebe'ye der-kenârından müstebân olduğundan bahsle nizâmları üzere mühendis-i mûmâ-ileyhim Asâkir-i Mansûre'ye ilhâk olunmalarıçün Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile zikr olunan mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sını Atûfetlü Defterdâr Efendi Hazretleri bâ-takrîr ifâde etmiş ve takrîr-i mezkûr, Huzur-ı Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne'ye lede'l-arz inhâ' ve i'lâmolunduğu üzere keyfiyyet Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd olunarak Bâb-ı Ser-askerî'ye ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sıyla tanzîm olunması mazmûnunda hatt-ı şerîf-i şâhâne sahîfe-iberâ-yı sudûr buyurulmuş olmakdan nâşî mantûk-ı münîfinin icrâ'sı bâbında fî 29 B.Sene 46 (M. 13 Ocak 1831) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd olunub Baş Muhâsebe'ye ve Bâb-ı Ser-Askerî yoklamasına ve Mühendishâne-i Hümâyûn'a ilm ü haberleri i'tâ' olunmağla Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî Ca Sene 46 (M. Ekim/Kasım 1830)

87.SAYFA¹⁷⁷:

Belge 129:

İş bu Kânûn-nâme-i Hümâyûnum'da münderec olan mevâdd ilâ-Mâşâllahû-Te'âla düstürü'l-amel tutulub vukû' bulacak kâffe-i tevcîhât ve tertîbâtı harf be harf tatbik olunmak için Tahvîl Kalemi'nde hıfz oluna.

Hasköy'de ve Tersâne-i Âmîre'de vâki' bundan akdem inşâ' olunan Mühendishâne-i Hümâyûnlarda fûnûn-ı berriyeye bahriyeden hendese ve hisâb ve coğrafya fenlerinin intişârı ve Devlet-i Aliyye'de ehemm ve elzem olan sanâyi'-i harbiyenin ta'lîm ve ta'allûm ve kuvvetden fî'ile ihrâcî husûslarına irâde-i âliyye ta'alluk eylediğine binâ'en Hasköy Mühendishânesi'nde bundan akdemce şâkirdân tertîb ve ba'dehû kırk nefere iblâğıyla dört nefer hâce ve dört nefer hulefâ tanzîm olunub bu def'a bâ-irâde-i seniyye mühendishâne-i merkûmenin kânûn ve şûrûtuna bu vechle ibtidâr olunur ki senevî altı bin gurus ma'âş-ı mu'ayyen ile Humbarahâne-i Âmîre'ye nâzır olan Mühendishâne'ye dahi nezâret eyleye. Ve mühendishâne-i mezkûrede mevcûd şâkirdân ve hulefânın cümlesi bir mahalde ta'lîm-i ulûm-ı lâzime eylemeleriçün Hasköy'de vâki' Humbaracı ve Lağımcı Kışlası civârında kâ'in Mühendishâne, kadîmi üzere bunlara tahsîs olunduğuna mebnî mukaddemce tertîb olunan dört nefer hâceler ve hulefâ-i sâ'ire için mahall-i mezkûrda cem'-i fûnûn-ı hikemiyeyi neşr ve ta'lîm eylemeleri meşrût kılınmak ve Tersâne-i Âmîre'de olan mühendishânede mevcûd hâce ve hulefâ ve şâkirdânın nizâmları Tersâne-i Âmîre'nin usûl-i kavânin-i nizâmiyesiyle tedkîk-i tanzîm olunmak kânûn ola. Kaldı ki hâlâ Hasköy Mühendishânesinde mevcûd Humbaracı ve Lağımcı Ocaklarına merbût olan Mühendishâne-i Berriye'ye dahi bundan böyle şâkirdânı kırk nefere tenzîl ve hulefâsı dört nefere hasr olunub cem'an mürettebolan kırk dört neferden ibâret olmak ve bunların fî'l-asl ocaklı olduklarından şevk ve gayretlerini îrâs-ı fûtûr vekeselden sıyâneten iş bu müretteb olan şâkirdân ve hulefâ kemâ-fî'l-evvel Humbaracı ve Lağımcı Ocaklarına mülhak olmak ve hidemât-ı Devlet-i Aliyye'den Hasköy Dökümhânesi Nezâreti hıdmeti ma'âş-ı sâbıkı ile ve Su'Nezâreti ve Hâssa Mi'mâr Başılığı vâridât-ı mu'ayyeneleriyle Mühendishâne-i mezkûreye bundan akdem rabt olunmuş olduğundan fî-mâ-ba'd iş bu hıdmetlerin azl ve tebdîllerinde zîrde mestûr, merbûtiyyet nizâmı üzere hulefâdan ehakk ve elyâk olanlara ve Irâde-i Hümâyûn ta'allukuyla mi'mâr başılık ba'zan Mi'mâr Ocağı Hulefâsının ehliyyet ve kâbiliyyeti olanlar dahi kânûn-ı kadîmleri üzere bi'l-intihâb istihdâm olunmak ve iş bu tertîb olunan kırk neferin beher on neferi

¹⁷⁷ Bu sayfa numarası 2 kere verimiş.

bir sınıf i'tibârıyla dört sınıfa takdîm olunub sınıf-ı râbî' şâkirdânı resm-i hatt ve imlâ' ve erkâmve san'at-ı sâmiyye ve ba'zan Arabiyyât ve makeddemât-ı hendese ve hesâb ve ba'dehû Françe Lisânı ta'lîm eylemek üzere dördüncü hâce ile dördüncü halîfenin zîr-i terbiye ve idârelerine tahsîs ve bir sene müddet-i mürûrunda imtihân olunub ehliyyeti zâhir olanların evvel sınıfta başmülâzım i'tibâr ve sınıf-ı sâlisde hâlî mahall bulunduğ u hâlde oraya nakl olunmak ve bir seneden evvel imtihân olunmamak ve sınıf-ı sâlis şâkirdânı nihâyet ilm-i hesâb ve hendese ve coğrafya ba'z-ı? Arabiyyât ve yine Françelisânı ta'lîm etmek üzere üçüncü hâce ve üçüncü halîfenin zîr-i ta'lîm ve terbiyelerine ta'yîn ve iki sene müddet-i mürûrunda imtihân olunub kâbiliyyeti zâhir olan başmülâzım i'tibârıyla sınıf-ı sânde boş yer bulundukda nakl ve iki seneden akdem imtihân olunmamak ve sınıf-ı sâni şâkirdânı ilm-i Coğrafya ve ilm-i Müsellesât-ı Müsteviye ve Cebir ve Mukâbele ve Tahtât-i Arâzî ve Fenn-i Tevârîh-i Harbiyye ta'lîm eylemek üzere ikinci hâce ve ikinci hulefânın zîr-i terbiye ve idârelerine ta'yîn ve iki sene müddet-i mürûrunda imtihân ve başmülâzım olanları sınıf-ı evvelde hâlî mahall bulunduğ u hâlde oraya nakl olunmak ve sınıf-ı evvel şâkirdânı fenn-i mahrûtiyyât ve hesâb-ı tefâzulî ve hesâb-ı tamâmîve ilm-i cerr-i eskâl ve ilm-i he'yet ve ilmiyât-ı fenn-i remî ve lağım ve ta'lîm-i asâkir ve ilm-i istihkâmât ta'lîm eylemek üzere halîfe-i evvelin ve başhâcenin zîr-i ta'lîm ve terbiyelerine dâ'ir ve bir müddet meks eyledikten sonra mârrû'z-zikr halîfeliklerin birisi mahlûl oldukda iş bu sınıf şâkirdânı imtihân olunub başmülâzım olanları halîfe-i râbî' nasb olunmak ve halîfe-i râbî'-i sâlis ve sâlis-i sâni ve sâni-i evvel nasb olunarak lede'l-iktizâ' ber-vech-i muharrer silsileleri yürüdülmek ve her sınıfın şâkirdânı aralarında bi'l-imtihân isti'dâd ve dirâyeti zâhir olanlardan dâ'imâ üç neferi başmülâzım ve ikinci mülâzım ve üçüncü mülâzım nâmıyla mümtâz olub sâ'ir şâkirdânın ta'lîm ve terbiyelerine bunlar me'zûn ve zabt ve tehiyyelerine? halîfelerinden sonra me'mûr olmak usûl-i nizâmiyelerinden ola. Ve iş bu dört nefer hulefâdan başka olarak dört nefer dahi hâceler ta'yîn ve zikr olunan hâceler Mühendishâne-i Berriye'nin cümle hulefâ ve şâkirdânına ta'lîm-i fûnûn-ı lâzıme ve tefhîm-i elsine-i mukteziye eylemek üzere ehl-i ilm ve sâhib-i ma'rifet kimesnelerden tertîb oluna. Ve kangı tarikden olur ise olsun tarîkleri kayd olunmayub ... azîmesi ve-yâhûd terki ve-yâhûd emr-i hakk zuhûru vukû' bulmadıkça azl ve infisâlden vâreste olarak te'bîden hâce olmaları meşrût kılına. Ve merâtib ve menâsıb-ı mezkûreye hâcelik muhrec-i i'tibâr olunmayub hâcelikler dahi başkaca bir tarîk ola. Lâkin hâcelerden birisi hâceliğini ve bulunduğ u tarîkini terkiyle merâtib-i mezkûreye rağbet ider ise o makûle umûr-ı hâriciyye ve hıdemât ve menâsıb-ı harbiyyeye liyâkatı nümâyân ise ibtidâ' kendüye halîfelik virilüb ba'dehû hıdemât-ı mezkûreden birisine ta'yîn olunmasına müsâ'ade olunmak câ'iz ola. Eğer böyle değil ise müsâ'ade olunmaya. Ve iş bu müretteb olan kırk nefer şâkirdân ve hulefânın âhar tarîklerden kat'-ı alâka eylemeleri meşrût ola. Ve bunlardan başka ashâb-ı dirâyet ve isti'dâddan kimesneler gelüb ta'lîm-i fûnûnarağbet iderler ise kangı tarîkden olur ise olsun mûmâna'at olunmayub bunlara dahi ta'lîm-i fûnûn etmeğ e hâceler me'mûr ve me'zûn olalar. Ve bu makûle hâric ez-tertîb müdâvemet idenler diler ise tarîkini terk ile merâtib-i şâkirdlere dâhil olması **(88.Sayfa)** ve diler ise tarîkini terk etmeyerek bekleyüb bir hâcelik mahlûl olduğ u gibi tarîk-i sâbıkına zîr?olmayarak bi'l-imtihân hoca nasb ve ta'yîn olunması husûslarına müsâ'ade oluna. Ve'l-hâsıl nâ-müretteb olarak hâricden devâm idenlerin nihâyet mertebeleri baş hâcelik ve müretteb şâkirdânın nihâyet mertebeleri halîfelik ve ba'dehû tahsîs kılınan mi'mâr başlık ve Hasköy Döküm-hânesi Nezâreti hıdmeti ve Su Nezâreti ola. Halîfelikte eğerçi tertîb-i mu'teber ise de hıdemât-ı mezkûreye ta'yîn ve me'mûriyyet husûslarında silsile-i tertîb mu'teber olmayub lâyıkı üzere hıdemât-ı mezkûreye ta'yînleri husûsu ancak irâdeye menût ola. Şöyle ki bir şâkirdân bi'l-imtihân

dördüncü halife olduktan sonra yolu geldikde üçüncü ve ba'dehû ikinci ve ba'dehû başhalîfe olması tertîbine ri'âyet olunmak meşrût olduğu misüllü halîfe-i mezkûrun isti'dâd ve liyâkati zâhir olduğu hâlde evvel emirde merâtib-i mezkûrede birine ta'yîni dahi irâdeye menûd kılınub eskilik ve yenilik silsilelerine bakılmaya. Ve menâsıb-ı mezkûreden birini ve ikisini zabt eyleyüb tahsîl-i ma'lûmât-ı hâriciyye ve kesb-i liyâkat iden mühendislerin cem'-i fûnûn-ı harbiyyede kesb-i mahâret ve tabâyi'-i askeriyye ve mizâc-ı mesâlih-i Devlet-i Âliye'ye kemâ-yenbağî tahsîl-i vukûf ve ittılâ' eylediği ma'lûm ve sadâkat ve istikâmeti nezd-i âlide meczûm olur ise bâ-irâde-i hümayûn lâıyıkı vechle kapucubaşılık ihsânıyla bekâm kılınarak hıdemât-ı sâ'ire Devlet-i Âliye'de istihdâmları câ'iz ola. Kaldı ki şakirdânın nakl-i merâtib eylemeleri imtihanâna menûd olduğu misüllü iş bu hulefâ ashâb-ı menâsıb olan mühendislerin dahi terakkî-i merâtib ve zabt-ı menâsıb eylemeleri şerîta-i imtihan ile meşrût ola. Ve bunların imtihanları fûnûn-ı harbiyyeye dâ'ir türkiyyü'l-ibâre olarak bir risâle te'lîfi ve-yâhûd kütüb-i mu'tebere-i eslâfdan birini tercümesi ile inde'l-mühendisînîsbât-ı vücûd ve izhâr-ı mahâret eylemek sûretine münhasır olub her bâr nakl-i merâtib ve tebdîl-i menâsıb etmelerine şart-ı mezkûre ri'âyet ve ihtimâm oluna. Ve Humbaracı Ocağı neferât ve zâbitânına nazaran bunların rütbeleri şu vechle ola ki şakirdân-ı sınıf-ı râbî' adına humbaracı mülâzımı rütbesinde ve şakirdân-ı sınıf-ı sâlis humbaracıların dokuzuncu mülâzımları rütbesinde ve şakirdân-ı sınıf-ı sâni tımârlı humbaracı rütbesinde ve şakirdân-ı sınıf-ı evvel humbaracı halîfesi rütbesinde ve halîfe-i râbî' humbaracı serhalîfesi rütbesinde ve halîfe-i sâlis ocak alemdârı pâyesinde ve halîfe-i sâni başçavuş rütbesinde ve hulefâ-i evvel, kethüdâ pâyesinde ve başmühendis ola. Baş hâce ve sâ'ir hâceler, mühendishânenin ağaları makâmında olmak ve bundan sonra Hasköy Kârhanesinin Nezâreti hıdmeti ve ba'dehû Su Nezâreti ve ba'dehû Hâssa Mî'mâr başılığı tebdîllerinde hasbe'l-isti'dâd istihdâmları husûsu bi'l-irâde beyân olunduğu üzere irâdeye mevkûf olmağla iş bu nizâm, irâde-i aliyye'ye menûd kılınmak esâs nizâmlarından ola. Ve nizâm-ı sâbıkda mî'mâr halîfelikleri mahlûl oldukça Mühendishâne şakirdânına tevcîh olunmak meşrût olduğundan şakirdân-ı mezkûrun ekserî mî'mâr halîfeleri olub her biri haftada ikişer ve üçer gün ders ve ta'limlerinden âvâre keşf-i ebniye bahânesiyle esvâk ve bazara geşt ü güzârı mu'tâd eylediklerinden gayrı, mî'mâriyyete lâzım olacak mikdâr san'at-ı ressâmiye ve mesâhaöğrenüb ulûm-ı lâzime-i sâ'ireden gâfil ve Mühendishâne'nin ihdâsından matlûb Aksâ-yı Devlet-i Âliye, neşr-i fûnûn-ı harbiye maslahatının fevt ve ta'tiline bâ'is oldukları âşikâr olmağla fî-mâ-ba'd şakirdân-ı merkûme mî'mârlıktan memnû' ve ta'allûm-i fûnûn-ı lâzime ile dâ'imâ meşgûl olmaları ve mî'mâr halîfeliklerinden birisi mahlûl oldukda Mî'mâr Ocağı'nın kadîmî nizâmları üzere Mî'mâr Ocağı'ndan bi'l-imtihan evlâda ve müstahıkkînemi'mâr ağa arzıyla tevcîh olunub iş bu müretteb olan mühendis şakirdânı mî'mâr halîfeliğinden memnû' kılınmaları husûsu düstûr-ı amel tutula. Ve bunların ma'âşları şöyle ola ki iş bu Kânûn-nâme-i Hümayûn'da beyân olunduğu üzere hâce-i evvel olanlara senevî dört bin gurus ma'âş bedeli hâsıllı ze'âmet ve yevmî beher çifti, yirmişer kıyyedendört çift nân ve iki vukiyye lahm-ı ğanem ve hâce-i sâni olanlara üç bin beş yüz gurus ma'âş bedeli hâsıllı ze'âmet ve yevmî yirmişer kıyyedenüç çift nân ve bir buçuk vukiyye lahm-ı ğanem ve hâce-i sâlis olanlara senevî üç bin gurus ma'âş bedeli hâsıllı ze'âmet ve yevmî yirmişer kıyyeden iki çift nân ve bir vukiyye lahm-ı ğanem ve dördüncü hâce olanlara iki bin beş yüz gurus ma'âş bedeli hâsıllı ze'âmet ve yevmî yirmişer kıyyedeniki çift¹⁷⁸ nân ve bir kıyye lahm-ı ğanem ve hulefâ-ievvel olanlara senevî ma'âş bedeli iki bin iki yüz elli gurus hâsıllı ze'âmet ve yevmî beher çifti yirmişer kıyyeden

¹⁷⁸ Çift kelimesinde. ى harfi yazılmamış.

iki çift nân ve bir kıyye lahm-ı ğanem ve ikinci halîfe olanlara senevî ma'âş bedeli iki bin guruş hâsıllu ze'âmet ve yevmî yirmiştir kıyyeden iki çift nân ve bir kıyye lahm-ı ğanem ve üçüncü halîfe olanlara senevî ma'âş bedeli bin yedi yüz elli guruş hâsıllu ze'âmet ve yevmî yirmiştir kıyyeden iki çift nân ve bir kıyye lahm-ı ğanem ve dördüncü olanlara senevî bin beş yüz guruş ma'âş bedeli hâsıllu ze'âmet ve yevmî yirmiştir kıyyeden iki çift nân ve bir vukiyye lahm-ı ğanem Anadolu cânibinde vâki' elviyeden ihrâc ve Mühendishâne- i Berriye'nin hâce ve hulefâsına tahsîs ve tevcîh ve isimleri tasrîhiyle yedlerine berâtları virilmek ve zikr olunan hâce ve hulefâdan biri fevt ve-yâhûd hilâf-ı şürût cünhâ-i azîmesi zuhûruyla tardı lâzım geldikde kânûnları üzere bi'l-imtihan, isti'dâdı cümle hâce **(89.Sayfa:)** ve hulefâ beynlerinde nümâyân oldukda, hâcelerden ise dördüncü hâcelik ve hulefâdan ise dördüncü halîfe nasb olub ma'âş bedeli dördüncü halîfeye ta'yîn ve tahsîs kılınan ze'âmet, nâzırı ve hâce-i evvelin ale'l-iştirâk memhûr arzlarıyla tevcîh oluna. Ve tahsîs kılınan ze'âmetler, hâce ve hulefâlıklara münhasır olmağla her kim ol hıdmetde bulunur ise âna tevcîh olunub âhara virilmeğe. Ve kırk nefer şâkirdândan-ı sınıf-ı râbi'in beherine on beşer guruş mâhiye ve yevmî beher çifti yarımşar kıyyeden on çift nân ve beherine yevmî yüzer dirhemden iki buçuk vukiyye lahm-ı ğanem ve senevî kisve-bahâ nâmıyla kırk guruş ve şâkirdân-ı sınıf-ı sâlisin beherine mâhiyye yirmi beşer guruş ve yevmî yarımşar kıyyeden on çift ve beherine yevmî yüz dirhemden iki buçuk lahm ve senevî kisve-bahâ nâmıyla altmışar guruş ve şâkir[dân]-ı sınıf-ı sâninin beherine mâhiyye otuz beşer guruş ve yevmî beher çifti yarımşar kıyyeden on çift nân ve beherine yevmî ikişer yüz dört dirhemden beş kıyye lahm ve senevî kisve-bahâ nâmıyla seksener guruş ve şâkirdân-ı sınıf-ı evvelin beherine mâhiyye kırk beşer guruş ve yevmî beher çifti yarımşar kıyyeden on çift nân ve beherine ikişer yüz dirhemden beş kıyye lahm ve senevî kisve-bahâ nâmıyla yüzer guruş ve halîfelerin ortaları şâkirdân ile bir olub hâcelerin ortaları başka i'tibâr olunarak cem'an sekiz orta i'tibâriyla cârûb ve fahm ve hatab ve sâ'ir kahvemisüllü orta masârıflarıçün senevî ikişer yüz guruşdan cem'an bin altı yüz guruş i'tâ' oluna. Ve bunlardan mâ-'adâ bir nefer hâfız-ı kütûbe mâhiyye yirmibeşer guruş ve yevmî çifti yarımşar kıyyeden bir çift nân ve bir nefer-i bevvâba mâhiyye yirmiştir guruş ve yevmî bir çift nân ve bir nefer ferrâşa mâhiyye on beşer guruş ve yevmî bir çift nân, ve bir nefer tecümâna mâhiyye üçer yüz guruş ve şâkirdâna ta'lîm-i fenn-i kitâbet içün isticârı muktezî olan bir nefer hattâta mâhiyye yirmi beşer guruş ve bir nefer Hendesehâne âlâtı ta'mîrcisi hezâr-fenne mâhiyye altmış guruş ve Mühendishâne-i mezkûrenin iktizâ iden tahrîrât ve ma'rûzât ve tertîbâtını tahrîr içün bi't-telhîs ta'yîn olunması lâzım ve mühimm olan bir nefer hüner-mend ve müstakîm kâtibe mâhiyye yüz guruş ve senevî orta masrafiçün iki yüz guruş ve yevmî beher çifti yirmiştir vukiyyeden iki çift nân ve yevmî bir vukiyye lahm-ı ğanem cem'an yevmî altmış dört çift nân Mühendishâne-i Hümâyûn'a tahsîs kılınub sâbıkı misüllü Humbaracı ve Lağımcı Ocakları nân-ı azîzini viren fırından ta'yîn ile beher mâh iktizâ' iden bahâsı cânib-i mîrîden i'tâ' oluna. Ve iş bu mühendisin ma'âşları ancak mezkûrlara tahsîs kılınmağla ol rûtbelerün bu kadar hıdemât ve menâsıba terakkî eylediklerinde ma'âşları kat' olunub yerlerine nasb olunan hâce ve hulefâyâ tevcîh oluna. Ve hıdemât ve menâsıb-ı mezkûrenin ma'âşı mahsûs vâridât-ı mu'ayyeneleri her ne ise aña müstahakk olmaları meşrût kılınır. Ve her bârazl ve nasb vukû'unda hulefâ ve şâkirdânın silsileleri yürüdülmek husûsuna i'tinâ ve dikkat oluna. Kaldı ki bunlar kalem şâkirdânı misüllü olub sâ'ir sunûf-ı askeriye gibi bunlara dahi kisve-i mahsûsa tahsîsi lâzım değil ise de müretteb olan kırk nefer şâkirdânın cümlesi Humbaracı ve Lağımcı Ocaklarına merbût misüllü olduğundan bunlar dahi zikr olunan ocaklar neferâtı gibi nişândan ârî olarak sâde kalpak iktisâ' eyleyeller. Ve dört nefer hulefâsı başlarına âdeten, kâtîbîkavuk giymek ile mümtâz olalar. Ve hâceler kendi

tarîki ne ise âna göre kisve giyüb hey'et-i mahsûsa kaydından vâreste olalar. Ve dâhil-i tertîb olmayarakhâricden gelüb ta'lîm-i fûnûn idenler haklarında kat'â kisve tahsîsi kayd olunmayub herkes kendi tarîkine lââyık kisve iktisâ' eyleyeler. Ve bunların tenbîhât-ı mukteziyye tehdâdâtı lâzımleri şöyle ola ki Humbaracı ve Lağımçı Ocakları kâtibleri misüllü Mühendis Ocağı'na dahi bir kâtib tahsîs olunduğunamebnî iktizâ iden ma'rûzât ve tahrîrât-ı sâ'ireleri kâtib mûmâ-ileyh yediyle tanzîm ve Kânûn-nâmeleri dahi mûmâ-ileyhe teslim olunub nâzırların mühürleriyle memhûr olarak Mühendishâne'de kütüphaneye vaz' ve hıfz olunmak ve Mühendishâne-i mezkûrun kavânîn-i nizâmiyelerine ri'âyet husûsu ibtidâ' nâzırdan ve sâniyen hâce ve kâtib ve halîfe-i evveldenmes'ûl ve matlûb oluna. Ve bâlâda zıkr olunduğu üzere her sınıfın şâkirdândan bi'l-imtihân üç nefer şâkirdân intihâb ve başmülâzım ve ikinci mülâzım ve üçüncü mülâzım olarak tahrîr birle bunların idârelerinde üçüncü mülâzım olan başçavuş makâmında olub ol sınıfın iktizâ' iden umûr ve husûsları aña havâle kılınmak kânûn ola. Ve şâkirdân ve hulefânın nakl-i merâtib eylediklerinde bâlâda muharrer ma'âşlarının tebdîl ve tağyîri iktizâ' ideceğini mübeyyen arzlarını nâzır ve hâce-i evvel bi'liştirâk temhîr eylemeleri meşrûta ola. Gerek hâceliklerin ve gerek Mühendishâne-i mezkûrede merbût olan Hasköy ve Dökümhânesi Nezâreti hıdmeti ve SuNezâreti ve mi'mâr başlık hıdmetlerine ta'yîn ve azl ve nasb husûsları nâzır bulunanlardan isti'lâm ve irâde-i aliyye'ye tevfişkân tanzîm oluna. Ve bunlardan arz akçası ve rüşvet ve ubûdiyyet hediye ve atıyye nâmıyla bir akça ve bir habbe ve bir nesne ahz u kabûl olunmaya. Ve gerek nâzır ve gerek kâtib ve gerek hâce ve hulefâ bunlardan bir akça rüşvet ahzına cesâret ve irtikâb iderler ise verildiği anda te'dîb ve terbiyelerine ikdâm ve ihtimâmında dakîka fevt olunmaya. Ve bu makûle irtikâb zuhûrunda Mühendishâne-i mezkûrenin eski ve mu'teberşâkirdânı hakikat-i hâli beyân zımnında kethüdâ-yısadr-ı âlî bulunan zâta, arz-ı hâl takdîm eylemeleri câ'iz ola. Ve bunların terbiye ve teh[d]idât lâzımleri husûsu, nâzır ve başhâcelerin ma'rifetleriyle icrâ' olunub ve bunlardan bir mühendis bir mahalle me'mûr oldukda hıdmet-i me'mûre-bahâsınıedâ eyledikten sonra ol gezdiği mahallerin haritalarını çıkarub sahîh olarak tersîm ve hîn-i avdetinde nâzır ve başhâce yedleriyle Bâb-ı Âlî'ye ve aından Atebe-i Ulyâ-yı Hüsrevâne'ye takdîm eylemesi doğru nizâmlarından ma'dûd olmak ve ol haritalar dahi yine Mühendishâne'de hıfz ve cem' olunarak mürûr-ı zamân ile bi't-tedric cem'-i memâlik-i mahrûsenin haritaları alâ vechi's-sıhhâ tersîm ve tanzîm itdirilmek husûslarına (90.Sayfa)[dikkat] ve ihtimâm oluna. Ve iş bu Mühendishâne-i Hümâyûn'un ihyâ'sı kılâ'-i hakâniyyenin müceddeden inşâ' ve ta'mîrlerinde kâ'ide-i hendese ve metânet ve rasânete dikkat, ebniye-i mîrîyenin keşf-i sânisinde ber vech-i hakkâniyet kâ'ide-i hendese üzere misâha olunarak cânib-i mîrî hasâreteden vikâye olunmak fârizâsına ri'âyet ve nice nice fevâ'id-i azîmeyi müstelzim olmak garazına mebnî idüğü âşikâr olduğuna binâ'en kılâ'-i hâkânîyeden birisinin ta'mîr ve inşâ'sı husûsuna irâde-i aliyye ta'alluk eyledikde Mühendishâne-i mezkûre hulefâ ve şâkirdânından muntehib ve ilm-i mesâha ve ilm-i istihkâmâtı bilür birisi nâzır ve başhâce ma'rifetleriyle bi'l-intihâb ta'yîn ve ma'iyyetine bir nefer mi'mâr halîfesi dahi terfîk ve mahall-i me'mûrlarına irsâl ve ta'mîr ve inşâ' olacak kal'anın kemâl-i metânet ve rasânet ve istihkâmâtını hâvî mühendis-i merkûm bir kıt'a resmini tahrîr ve mi'mâr halîfesi merkûm dahi ebniye-i kal'aya lâzım gelen levâzımât-ı ebniyeyi kemâl-i dikkat ve taharrî vechle bi'l-ittifâk defterini tahrîr ve tanzîm idüb mühendis-i merkûm ile bi'l-istishâb götürüb Bâb-ı Âlî'ye takdîm ideler. Ve ebniye-i mîrîyenin tekâmîlde keşf-i sâni olmak irâde buyuruldukda ebniye-i mezkûrenin mesâhı ilm ü hendeseye tatbîk ve mesâha-i mezkûre şekk ve şübheden ârî olmak için Mühendishâne-i merkûme hulefâsından nöbetleriyle bir halîfe ta'yîn olunan mi'mârlar ile bi'l-ma'iyye varub ebniye-i mezkûreyi ba'de'l-mesâha kâ'ide-i mesâha

üzere kaç zirâ‘ gelür ise şekilleriyle bir kıt‘a resmi tahrîr ve Bâb-ı Âlî‘ye takdîm ideler. Ve bunlardan asâkir-i me‘mûre ma‘iyyetlerine mühendisler ta‘yîni menâfi‘-i kesîreyi müştemil idüğü ma‘lûm ise de bunlar bayağı nefer gibi olmayub başhâce ve nâzır ma‘rifetleriyle şâkirdân-ı sınıf-ı evveliden ilm-i istihkâmât ve fûnûn-ı sâ‘ire-i harbiyyeden mâhir ve mütefennin bir kâmil mühendis ta‘yîn olunub ol mühendis fakat çadır kurdurmağla meşgûl olmayub ol askerin hîn-i metris ve hareketinde dikkat olunması lâzım olan keyfiyyât-ı nizâmiyesini ve hîn-i muhârebede metris almak ve tabya yapmak ve iktizâ‘ına göre tabur düzmek misüllü sanâyi‘-i harbiyyede ol askerin başbuğu olan kimesneye müsteşâr olarak me‘mûr kılınub ol askerin başbuğu olan kimesneye dahi bu vechle temhîr ve tefhîm olunmak ve avdetinde Mühendishâneye gelüb ta‘lîm ve ta‘allûm ile meşgûl olmak ve her me‘mûriyyetde iyâb ü zehâbları masârıfı ve harc-ı râhları, müstevfî olarak mahalline göre Hazîne-yi Âmîre‘den i‘tâ‘ kılınmak müteferri‘ât-ı nizâmlarından ola. Ve Mühendishâne hâcesinin tarîk-i hıdemât-ı Devlet-i Âliye‘de bir tarîkde alâkası olub olmaması husûsları kayd olunmayub her kangı tarîkden olur ise olsun hüner ve ma‘rifeti ma‘lûm olan kimesnenin tarîkine mani‘ olmayarak tertîbi üzere hâce nasb ve ta‘yîn olunması câ‘iz ola. Ve eğer hâce olanların bir tarîkde alâkası olmayub sâlifü‘z-zikr merâtib ve menâsıba rağbeti olur ise ber-vech-i sâbık hâcelikden ihrâc ve halîfe i‘tibâr olunub ba‘dehû merâtib-i mezkûreden yerine ta‘yîn ve isti‘dâdına göre başhalîfeye takdîm olunması ve halîfelerden birisi âhar çıraklıktan nükûlüyle hâceliğe rağbet ider ise ber-muktezâ-yı isti‘dâd aña dahi müsâ‘ade kılınması ke-zâlik câ‘iz ola. Ve bundan sonra Mühendishâne-i mezkûreye ta‘yîn olacak şâkirdân hadîsü‘-s-sinn asîl ve necîb, sâhib-i metânet kişi-zâdelerden tahrîr olunub haseb ve nesebi nâ-ma‘lûm adamlardan tahrîr olunmaya. Ve Mühendishâne-yi Hümâyûn hâceliklerinden dahi nizâmat-ı husûsi şöyle ola ki ba‘de‘l-yevm Mühendishâne-i Hümâyûn‘da dört nefer hâce dâ‘imî ve müstemirr olarak mevcûd bulunalar. Ve bu hâcelerin tarîk-i ulemâ ve tarîk-i sâ‘ire ...birisinde alâkaları olubolmaması kayd olunmayub ancak ehliyet ve kemâl-i ma‘rifetlerine nazar oluna. Ve bunlara tarîk-i sâ‘ireden bî-alâka olduklarındagerek mühendislik merâtib ve menâsıbına ve gerek turûk-ı sâ‘ireden birine rağbet ile çerâğ olub Mühendishânedan hurûcu ve-yâhûd hasbe‘l-iktizâ‘ terki lâzım gelmedikçe bilâ-mûcib azl olunmaya. Ve Mühendishâne-i Berriye ta‘lîm ve ta‘allûm ve zabt ve rabt ve tertîbât-ı mukteziyyeleri evvelâ nâzırdan sonra hâce-i evvel-i merkûmdan mes‘ûl olub hıdmet-i mezkûresinde olub hıdmet-i mezkûresinde devâm eyledikçe nizâmât-ı berriyebendlerinde tafsîl oluna. Senevî dört bin gurus ma‘âş bedeli ze‘âmete mutasarrıf olmak ve ikinci hâce, bâlâda muharrer seyr-i sefâ‘in ve inşâ‘-i sefâ‘in fûnûnuna me‘mûr hulefâ ve şâkirdânına ta‘lîm ve ta‘allûmde ve tersâne mi‘mâr başısı ma‘rifetiyle inşâ‘ olunan sefâ‘inin tanzîm ve inşâ‘ına bunun dahi ba‘zan nezâreti ve re‘yi munzamm olub ke-zâlik hıdmetinde devâm eyledikçe ber-vech-i muharrer senevî üç bin beş yüz gurus ma‘âş bedeli ze‘âmete mutasarrıf olmak ve üçüncü hâce, ber-vech-i bâlâ hulefâ ve şâkirdânına ta‘lîm ve ta‘allûm idüb hıdmetinde devâm eyledikçe ber-vech-i sâbık ta‘yîn olunan senevî üç bin gurus ma‘âş bedeli ze‘âmete mutasarrıf olmak ve dördüncü hâce, fûnûn-ı hendese ve hisâb ve coğrafyayı,berriye ve bahriyeye tefennünden mâ‘adâ Arabiyyât ve lisân-ı Françe bilmekde mahâreti olub her nev‘in ve her sınıfın şâkirdânına Arabiyyât ve lisân-ı Françe ve mukaddemât-ı ulûm- berriye ve bahriyeyi ta‘lîme me‘mûr olmak şartıyla sâ‘ir hâcelerden sonra bu dahi halîfelerden ziyâde nüfûzlu ve rûtbeli ve zâbit makâmında olmak ve hıdmetinde devâm eyledikçe mârrü‘z-zikr iki bin beş yüz gurus ma‘âş bedeli ze‘âmete mutasarrıf olalar. Ve başhâcelik mahlûl oldukda yerine ikinci hâce ve ânın yerine üçüncü hâce ve ânın yerine dördüncü hâce nasb olunarak silsileleri yürüdülüb hâricden devâm iden kimesnelerden mütefennin ve hüner-mend ve nizâmend, lisâna

âşinâbir kimesne bi'l-imtihân ve dördüncü hâce (91.Sayfa:) ta'yîn olunub ol cihetle hâcelikler dahi bir başkaca tarîk i'tibâr oluna. Lâkin bunların dahi hulefâ misüllü tertîbleri mu'teber ise de silsile-i tertîblerine ri'âyet pek mu'teber olmayub her kangı rütbede bir müsta'idd ve hüner-mend adam bulunur ise bi'l-istihkâk takdîm ve tercîh olunması için irâde-i aliyyeye menûl ola. Ve eskilik ve yenilik hâletlerine bakılmaya. Kaldı ki Mühendishâne-i Hümayûn'a müretteb kırk nefer mühendislerden mâ'adâ hâricden olarak gerek evlâd-ı ekâbir ve ve kişi-zâdelerden ve gerek ashâb-ı dirâyet kimesnelerden ta'lîm-i hüner ve muvakkat için devâm ider olur ise o makûlelerin hendesehâneye devâmları tarîklerine mani' olmayarak başkaca ders ta'kibi ile ta'lîm ve ifâdelerine mezîd ihtimâm ve dikkat eylemek üzere zikr olunan dört nefer hulefâ ve hâcelerin cümlesi bilhâssa me'mûr olalar. Ve iş bu hâricden gelüb devâm idenlerden kesb ve kemâl-i ma'rifet ve elsine-i Arabiyye ve Françiiyye'ye tahsîl-i ittîlâ' ve mahâret eylemiş adam zuhûr idüb Mühendishâne hâceliğine râğbet iderler ise mahlûl zuhûrunda o makûlelere bi'l-imtihân dördüncü hâcelik ve-yâhûd hasbe'l-isti'dâd üçüncü hâcelik tevcih ve ba'dehû bi't-tertîb başhâce olmaları tecvîz oluna. Ve Mühendishâne hocalığı bunların bulundukları tarîklerine mani' ve muzır'a ad olunmayacağından başka bunlar hâcelikte fûnûn-ı berriye ve bahriyyeye dâ'ir risâle-i nâfi'a te'lîfî ve kitab-ı lâzîme tercümesiyle ve sâ'ir vechle ibrâz-ı hüner ve ma'rifet iderler ise kendi tarîklerince mazhar-ı i'ânî ve i'nâyet olmaları karîn-i müsâ'ade ve is'âf ola. Ve ber-vech-i muharrer Mühendishâne hâcelerinden birisi tarîkini terk idüb hulefânın matma'-ı enzâr-ı şevk ve gayretleri olan merâtib ve metâlib-i mezkûre ümmîd-dâd olur ise başka bir dirlikde ilâvesi olmamak şartıyla ibtidâ', halîfe nasb olunub ba'dehû merâtib-i mezkûreden yerine ta'yîn olunması câ'iz ola. Ve ke-zâlik bir hâcelik mahlûl oldukda baş halîfeden birisi bulunduğu nev'in hâceliğine râğbet ider ise nevbeti olan diğer hâce ile hüner ve ma'rifet ve lisâna âşinâlık cihetlerinde muvâzene ve imtihân olunub rüchânı zuhûrunda aña dahi müsâ'ade câ'iz ola. Ve hâce ve hulefânın dâ'imâ Mühendishânede mevcûd bulunub salı ve cum'a günlerinden mâ'adâlarda müfârat etmeyerek ta'lîm-i fûnûna müdâvemet etmeleri meşrûl ola. Ve ke-zâlik şâkirdân-ı berriyenin dahi salı ve cum'a günlerden mâ'adâlarda Mühendishânede mevcûd bulunub ulûm-ı ri'yâziyenin mesâ'il-i fitriyyesini ta'lîm eylemeleri ve pazarertesî günü sahraya çıkub halîfeleriyle ma'ân mesâ'il-i amelîyyât meşk ve ta'lîm ve icrâ' eylemeleri fûrû'-ı nizâmlarından ma'dûd ve mühendisin-i merkûmînin tahsîl-i ma'ârif eylemeleri edevât ve âlât ve kütüb-ilâzîme-i türkiyenin müstevfî ve mükemmel olarak tedârik ve tetmîmine menûl olduğu ve ale'l-mahsûs kütüb-i fenniyyenin teksîri mubâyâ'a ve tahrîr ile meşgûl olub ancak tab' olunmağa muhtac idüğü âşikâr olmağa bunların muhtac oldukları edevât-ı lâzîme ve kütüb-ifenniyyeleri hâceleri tarafından nâzırlarına inhâ' olduğu gibi derhâl nâzırları bâ-takrîr Bâb-ı Âlî'ye arz ve istid'â' eyledikde iktizâ' iden kütüb-i fenniyyenin tab'-hânede tanzîmine isti'câl ve müsâra'at oluna. Ve bundan böyle Mühendishâne-i merkûmenin nizâmâtına dâ'ir hayırlı ve nâfi' şerâ'it hatıra geldikçe kaleme alınub arz ve takdîm ve pesendîde-i tab'-ı cihân-dârî oldukda Kânûn-ı Hümayûn'a zeyl ve ilâve olunarak aklâma kayd olunması câ'iz ola. Ve mühendisîn-i merkûmun nakl-i merâtibleri beher hâl-i şerâ'it imtihân ile meşrûl olub ri'âyet-i şürûl-ı mezkûre gâyet i'tinâ ve dikkat oluna. Ve hatır ve gönüle ve ricâ ve şefâ'âte bakılmaya ve ta'lîm eyledikleri fûnûn-ı harbiyyenin amelîyyâtına gâyet sarf-ı zihin bezl-i mechûd itdirilüb haftada bir gün Mühendishâne civârında olan sahraya çıkub ta'lîm-i amelîyyâta sa'y etmelerine ikdâm-ı ihtimâm oluna. Ve işbu Mühendisân-ı Berriye'nin şâkirdânına virilmek üzere bâlâdata'dâd oluna. Mâhiyye ve kâtib ve hademe-i sâ'ire mâhiyyeleri ve orta masârifleri hesâb oldukda yirmi iki bin şu kadar guruşa bâliğ ve defteri Baş Muhâsebe'ye kayd olunub meblâğ-ı mezkûreden beher mevâcib hurûcunda iktizâ' iden meblağ, icmâle

idhâl olunmak üzere nizâm virilmiş olmağla ve her mevâcib ihrâcında Mühendishâne-i merkûm halîfe-i evveli ve kâtib ve mülâzımları, kâ'ideleri üzere Hazîne-i Âmîre'ye varub Humbaracı ve Lağımcı Ocakları mülâzımları mevâcibi misüllü ahz ve doğru Mühendishâneye götürüb sergi-ferşiyle nâzır kendüsü ve-yâhûd tarafından me'mûr adamı hazır olduğu hâlde kâtibi ma'rifetiyle cümle huzûrunda şâkirdân ve hademe-i sâ'ireye tamâmen tevzi' ve i'tâ' oluna. Ve iş bu Kânûn-nâme-i Hümâyûn karar-ı erbâb-ı şûrâ ve irâde-i seniyye-i cenâb-ı kişver-küşâ ile rabt ve tanzîm olunmuş olmağla harf be harf icrâ'sına ale'd-devâm i'tinâ ve dikkat ve hilâfından be-gâyet mücânebet oluna.

92.SAYFA:

Belge 130:

Asâkir-i Mansûre ma'iyetçün müretteb olan sekiz nefer mühendis halîfeleri ve sekiz nefer mülâzımlarından Ordu-yı Hümâyûn'da bulunan Mühendis Halîfesi Sıdkı Efendi bu def'a alay emniyeti ile bekâm buyurulmak cihetiyle ber-mûceb-i Kânûn-nâme-i Hümâyûn yerine Mühendishâne-i Hümâyûn şâkirdânından birinin intihâb ve ta'yîni lâzım gelmiş ve mâ-'adâ hulefâ mülâzımlarından el-hâletü hâzihi dört neferi Ordu-yı Hümâyûn'da ve kusûru bu tarafda Asâkir-i Mansûre taburları ma'iyetlerinde müstahdem ise de Ordu-yı Hümâyûn'da Asâkir-i Mansûre taburlarının teksiri cihetiyle dört nefer mühendis ile idâresi hayyiz-i imkânda olmayarak lâ-ekall on nefer mühendise muhtâc olduğundan Mühendishâne-i Hümâyûn'un müsta'idd ve istihdâma şâyân olanlarından mücerreden ve on nefer mühendis intihâb ve Ordu-yı Hümâyûn ma'iyetine ta'yîn buyurulmasını bu def'a Başmühendis Mehmed Efendi istid'â' itmiş olduğundan bahsle fi'l-hakîka Ordu-yı Hümâyûn'da olan taburların idâresi şimdilik lâ-ekall on nefer mühendise muhtâc olduğundan mukaddemkilere dört nefer mühendis dahi ilâve ve ilhâk ile yirmi nefere iblâğ ve iktizâ'sına göre on neferi halîfe ve on neferi mülâzım ve nısfı Ordu-yı Hümâyûn'da ve nısfı burada olan taburların ma'iyetlerinde istihdâm olundukları sûrette şimdilik idâre olunacağından mûmâ-ileyh Sıdkı Efendi'nin yerine bir nefer ta'yîni ve müceddeden dört neferin dahi mukaddemkilere ilâve ve ilhâkı husûsları muvaffak irâde-i seniyye olduğu hâlde Kânûn-nâme-i Hümâyûn şûrûtu üzere Mühendishâne-i Hümâyûn'dan intihâb ve icâb ve iktizâ'sının tanzîm ve icrâ'sı husûsunu hâlâ bi'l-istiğ'lâl Asâkir-i Mansûre Ser-askeri Vezîr-i Mükerrerem Sa'adetlû Hüsrev Mehmed Paşa Hazretleriyle Nâzır Vekîli Mehmed Yektâ Efendi bi'l-iştirâk takrîr ve inhâ' idüb muktezâsı Humbarahâne-i Âmîre Nâzırı Sa'adetlû Tahir Bey Efendi'den lede'l-isti'lâm ber-mûceb-i Kânûn-nâme-i Hümâyûn Mühendishâne-i Hümâyûn'un sınıf-ı evvel şâkirdânından Mülâzım-ı Sâlis Ahmed Efendi ve Sınıf-ı Sâni şâkirdânından Hâşim Efendi ve Hasan Efendi ve Osman Efendi ve sınıf-ı sâlis şâkirdânından Mülâzım-ı Evvel Mehmed Efendi intihâb ve Mühendishâne-i Hümâyûn'dan kat'-ı alâka ile mâ-dûnunda bulunanların silsileleri yürüdülmek ve mühendisân-ı merkûmelerin mâhiyye ma'âşları tanzîm olunmak üzere Asâkir-i Mansûre ma'iyetine ta'yîn olunmuş olduğunu i'lâm etmiş ve bir ordu i'tibâ[r]ıyla Der-sa'adettetîbi olan Asâkir-i Mansûre ma'iyetiçün Humbarahâne-i Âmîre Nâzırı ma'rifetiyle Mühendishâne-i Hümâyûn hulefâsının ser-âmedlerinden birisi başmühendis ünvânıyla ve sınıf-ı sâni'nin işe yarar muntelhî ve mâhirlerinden sekiz nefer dahi mühendis halîfesi ta'biriyle ve bunların mâ-dûnu olmak üzere sınıf-ı erba'adan diğer sekiz nefer dahi mühendis mülâzımları nâmıyla bi'l-intihab alınub bundan böyle her bir tertîbine tahsîsi lâzım gelen mühendisler, bunların derece-i hâl ve haysiyyetleri anlaşıldıktan sonra iktizâ'sına bakılmak ve zikr olunan hulefâ ve mülâzımlardan merâtib-i askeriyyeye nakl olundukça aşağısından kaç nefer mülâzım eksilür ise yerlerine Mühendishâne-i Hümâyûn'un sınıf-ı evvel ve sâni'sinden bi'l-intihab âhar menâsıbları alınarak vikâye-i nizâm ve intizâmına dikkat ve i'tinâ olunmak üzere

mukaddemen Asâkir-i Mansûre Kânûn-nâmesi'ne zeyl olunmuş olduğundan bahsle bermantûk-ı i'lâm Mühendishâne-i Hümâyûn'un sınıf-ı evvel ve sâni ve sâlisinden bi'l-intihâb Asâkir-i Mansûre ma'iyetine ta'yîn olunan ma'lûmü'l-esâmî şâkirdânın Mühendishâne-i Hümâyûn'da olan silsileleri yürüdülerek yerlerine hâzırları nasb olunmak üzere Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ve Ru'ûs-ı Hümâyûn'da olan kaydları terkîn ile Mühendishâne-i Hümâyûn'a ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sını Şikk-ı Evvel Defterdârı Atûfetlû Ali Necib Bey Efendi bâ-takrîr ifâde idüb takrîr-i mezkûr Atebe-i Felek-Mertebe-i Hazret-i Cihân-dârî'ye lede'l-arz inhâ' olunduğu vechle tanzîmi mazmûnunda hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne sahîfe-i pirây-ı sudûr buyurulub ol bâbda fî 29 B Sene 44 (M. 4 Şubat 1829) târihinde sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile Mühendishâne ve Baş Muhâsebe ve Bab-ı Ser-askerî'ye ilm ü haberleri virilmiş olmağla kaydları terkîn olunmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi iş bu ilm ü haberi virildi. Fî 3 Ş. Sene 44 (M. 8 Şubat 1829)

93.SAYFA:

Belge 131:

Nezâret-i Hazret-i Sadr-ı Âzâmî'de âsûde olan evkâfdan müteveffî Cağal-zâde Rüstem Paşa Vakfı'nın Baş Mütevellisi olan müderrisîn-i kirâmdan Mehmed Tahir Bey'in iki yüz yirmi beş senesi zilhiccesi guresinin (M. 30 Ekim 1810) yirmi dokuz senesi (M. 1813/1814) gâyetine gelince iktizâ' iden muhâsebesi bundan akdem sünûh iden irâde-i seniyyeyememebnî Sadr-ı Rumili Kazaskeri huzûrunda lâzım gelenler hâzır oldukları hâlde ma'rifet-i şer'le lede'r-rû'ye vakf-ı mezkûrun ancak yirmi iki bin yüz kırk sekiz buçuk gurusı deyni bâkî kalub lâkin mütevellî-i mûmâ-ileyh masârif-i vakfa idhâlini istid'â'-yı inâyet eylediği mebâliğin kırk üç bin üç yüz elli gurusu bilâ devr-i murâbaha ve kusûru masârif-i müteleffeolduğunu mübeyyen Kadî-i Asker-i müşârûn-ileyhin i'lâmı ve Muhasebe Defteri taraf-ı eşref-i velîyyü'n-ni'amânelerinden Atebe-i Ulyâ-yı Mülûkâne'me ref ve takdîm birle fî-mâ-ba'd vakfın başluca masârif-i zuhûrunda ruhsat-ı şer'îye ve musahhah buyuruldu ile me'zûn olmadıkça bir akça zayı' olunmamak ve eğer olunur ise kabûl olunmayub mütevellîye zimmet kayd itdirilmek ve muhafaza-i emvâl-i vakfa dikkat olunmak üzere şeref-yafte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-makrûn-ı şâhânem mücebince, vakf-ı mezkûrun idâresi mütevellî-i mûmâ-ileyhe ihâle ve tefvîz olunub tafsîl-i keyfiyyetini mübeyyen sicillât ve taraf-ı vakfa kayd olunmak için Anadolu Muhâsebesi Kalemi'nden başka başka ilm ü haberleri virilmiş olduğundan duyûn-ı mezbûrenin dahi bir sûret nizâmına ibtidâr olunmak bâbında şifâhen sâdır olan fermân-ı âlîlerine imtisâlen mütevellî-i mûmâ-ileyh, Teftîş Mahkemesi'ne celb, evlâd-ı vâkıfdan İsmet Bey ve Şâkir Beyve Hâcegân-ı Divân-ı Hümâyûn'dan Mehmed Bey hazır oldukları hâlde istintâk oldukda Kadî-i Asker-i müşârûn-ileyhinhuzûrunda rû'yet olunan muhâsebesinde bir yük yirmi bin yedi yüz on beş gurusı zuhûr iden matlûbatın fakat yirmi iki bin yüz kırk sekiz buçuk gurusı kabûl olunub kusûru masârif müteleffifeye çıkarılmış ve yirmi dokuz senesine (M. 1813/1814) mahsûben Tersâne-i Âmîrem Hazînesine i'tâ' ve teslîmi lâzım olan yirmi bin gurusun fakat iki bin gurusı idhâl ile bakî kalan on sekiz bin gurusı ocakda birağılmış olmağla bu sûretde bir yük otuz sekiz bin yedi yüz on beş gurusı matlûbundan kırk üç bin üç yüz elli gurusı güzeşte akçası hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhânem mantûk-ı münîfi üzere tayy ve tenzîl olunarak kusûr doksan beş bin üç yüz altmış beş gurusı matlûbuyla ve ahz-ı muhâsebe olmayan mu'ahhar beş aylık umûr-ı vakfa vâhib ehl-i mürtezika ve du'â-gûyân cemâ'atine sarf ve i'tâ' eylediği masârif ve vezâ'if akçasıolarak defter ibrâzıyla beyân eylediği otuz sekiz bin sekiz yüz yetmiş iki gurusı ile vakf-ı mezbûrun otuz senesine(M.1814/1815) mahsûben Tersâne-i Âmîrem Hazînesine

taksît-i sâni deyni olan on bin gurus ki cem'an bir yük kırk dört bin iki yüz otuz yedi gurus matlûbun idüğü ve el-yevm ma'lûmü'l-esâmî ba'zı kesâne bir yük altmış altı bin beş yüz on gurus deyni olduğu ve iş bu matlûb-ı mezkûresinin ocak deyni kalan yirmi iki bin iki yüz yetmiş üç gurusu kendi ma'âşının te'diye ideceğın beyân ve her vechle hakk-ı âcizânesinde merhamet-i seniyyeleri erzânî olmasına niyâz veistirhâm ve fî-mâ-ba'd şürût-ı mezkûrenin hilâfı vaz' ve hareket ve bir gûne sözleri vukû'a getürmeyeceğın ta'ahhüd birle bundan böyle hilâf-ı ta'ahhüd vaz' ve hareketi vukû'a gelür ise hakkında mu'âmelât-ı lâyika icrâ'sına râzı idüğünü ifâde ve takrîr eylediğine binâ'en hulâsa vechle bir kıt'â defteriyle ve duyûnunu mübeyyen diğeri bir kıt'â defteri merbûtantakdîm kılındığı vech-i meşrûh üzere meblağ-ı mezkûrun cânib-i vakfdan i'tâ'sı muvâfık-ı re'y-i sâmileri olunurise yüz bin gurus iş bu tertîb olunacak du'â-gûy yevmiyyesinin beher akçası ellişer gurus hisâbınca alınur ve iki bin akça yevmiyyenin hâsıl olacak mu'accesinden ve kusûrkırk dört bin iki yüz otuz yedi gurusu dahi iş bu sene-i mübârekede vakf-ı mezkûr otuz iki senesi (M. 1816/1817 îrâd-ı ma'lûmesi fazlasından martı hulûlünde virilmek üzere tanzîm ve sened-i şer'iiyyeye rabt ile Anadolu Muhâsebesi'ne kayd ve taraf-ı vakfa ve sicillâta başka başka ilm ü haberleri i'tâ'sını, Evkâf Müfettişi Mevlâna Mehmed es-Seyyîd Es'ad Efendi *zîde ilmühü* takrîriyle inhâ' itmeği iş bu evrâk tarafımızdan Atebe-i Ulyâ-yı Mülûkâne'ye lede'l-arz vakf-ı mezkûr nezâretimizde olmağla bu sûret, vakfa enfâ' ise mücebince tanzîm olunmak mazmûnunda hatt-ı şerîf-i şâhâne şeref-rîz-i sudûr olub bu sûretde vakfa enfâ' olduğu nümâyân olmağla mücebince tanzîm eylesin deyü sâdır olan fermân-ı âlî mücebince tekrâr müfettiş-i mûmâ-ileyhe havâle olundukda husûs-ı mezkûrun tanzîmine her vechle ibtidâr ve takrîr-i mezkûr bi-müsâddere-i Anadolu Muhâsebesi'ne kayd ve taraf-ı vakfa ve sicillâta başka başka ilm ü haberleri i'tâ'sı muktezâ-yı maslahatdan olduğunu memhûren i'lâm itmekle i'lâmı mücebince Anadolu Muhâsebesi'ne kayd ile taraf-ı vakfa ve müfettiş-i mûmâ-ileyh mahkemesi sicillâtına başka başka ilm ü haberleri tahrîr ve i'tâ' olunmak deyü fî 28 B. Sene 1231 (M. 24 Haziran 1816) târîhinde tekrâr fermân-ı âlî sâdır olmağla vech-i meşrûh üzere muhâsebe-i mezkûreye kayd olunub müfettiş-i mûmâ-ileyh mahkemesine ve taraf-ı vakfa başka başka ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Belge 132:

Nezâret-i Hazret-i Şeyhü'l-islâmîde âsûde evkâfdan merhûm Kemânkeş Kara Mustafa Paşa Vakfı'nın ber-vech-i te'bîd mütevellîsi Rikâbdâr-ı Şehr-i yârî-i Sâbık Seyyid Mehmed Şâkir Ağa'nın takdîm eylediği arz-ı hâlî mefhûmunda, eslâfî zamânında vakf-ı müşârûn-ileyhden iki yüz yirmi beş (M. 1810/1811) târîhinde ihdâs olunan altı yüz akça du'â-gûy vazîfesi târîh-i mezkûrede evkâf müfettişi bulunan efendi i'lâmı ve bâ-işâret-ialiyye ve bâ-fermân-ı âlî kalemine kayd ve bir mikdâr-ı meblağ ile bir mikdârı taraf-ı vakfdan tâlibine bey' olunub bâkîsi dahi tâlibi zuhûr itdikçe virilmek üzere iken bu makûle vazîfe ihdâsı memnû'olduğu aklâmdan cevâbı tahrîr ile pes-mânde olub ve mukaddemen tevcîh olunanlar dahi mütevellî-i vakf-ı müşârûn-ileyhi ta'cîzden hâlî olmadıklarından bahs ile mukaddemen kalemine kayd olunan altı yüz akçanın evvelki kaydından sarf-ı enzâr ile müceddeden ihdâs birle kalemine kayd buyurulmasını istid'â'-yı inâyet itmeğın kuyûd ve şürûtu ba'de'l-ihrac muktezâsı evkâf müfettişi i'lâmına havâle buyurul[duk]da ekser müsakkafâtı kurâ ve mezârî' olan evkâfda izn-i sultânî ile vazîfe ihdâsı câ'iz olduğu mes'ele-i münife ser-rişte ittihâz olunarak bir müddetden berü evkâflarda gûna-gûn vazîfeler ihdâs olunub bu sebeb ile ekser evkâf harâb olmağla fî-mâ-ba'd mütevellî temessükü ve nâzır arzı ve müfettiş i'lâmı ve işâret-ialiyye ve fermân-ı âlî ile vazîfe ihdâs olunmak külliyyen memnû' olub

eğer hasbe'l-iktizâ' ihdâs olunmak lâzım gelür ise hatt-ı hümayûn-ı mehâbet-makrûn-ı mülûkâne sâdır olmadıkça aklâma kayd olunmamak ve eğer arz-ı hâl takdîm olundukda görüb i'lâm eylesiniz deyüsehven ve-yâhûd amden bâ-fermân-ı âlî evkâf müfettişlerine havâle olunur ise hatt-ı hümayûn sudûruna muhtâc mevâddandır deyü **(94.Sayfa:)** cevâb yazılmak tasrîh olunduğu ve bâ-hatt-ı hümayûn-ı inâyet-makrûn emsâline müsâ'ade-i seniyye-i erzânî buyurulduğu Rü'ûs-ı Hümayûn'dan der-kenâr olunan ilm ü haber emsâli kaydlarından müstefâd olub lâkin istid'â' olunan du'â-gûy vazîfesi ihdâsihusûsu müstakillen mübârek hatt-ı şerîf meymenet redîf-i şâhâne sudûruna menût mevâddan idüğünü Evkâf Müfettişi Seyyid Mehmed Zeyne'l-Abidin Efendi i'lâm itmeğin iş bu arz-ı hâl Atebe-i Ulyâ-yıMülûkâne'ye arz ve takdîm olundukda mütevellî-i esbâkın inhâ'sına mebnî yirmi beş(M.1810/1811) târîhinde virilen i'lâm ve işâret, kalemine kayd olunub vezâ'if-i merkûmeden iki yüz akçasının tevcîh olunması on bir (M. 1796/1797) târîhinde sudûr iden irâdeye muhâlif olmağla aklâmın adem-i dikkatlerinden olub te'dîbleri lâzım gelmiş ise dahi vakt-i mürûr itmiş olmakdan nâşî yirmi beş târîhinde olan i'lâm, külliye terkîn olunub zikr olunan altı yüz akça du'a-gûy olmak üzere tevcîh olunmak ve fî-mâ-ba'd dahi on bir târîhinde virülüb aklâmda mukayyed olan şürûtu mücebince hiçbir vakıfdan bilâ-hatt-ı hümayûn du'â-gûy ve fodla tevcîh olunmayub sonra sehv olmuş özrü dinlenmeyüb te'dîb olunacakları iktizâ' idenlere ifâde ve tenbîh kılınmak mazmûnunda mübârek hatt-ı hümayûn-ı kerâmet-makrûn-ı şâhâne şeref-rîz sudûr olmuş ve mücebince taraf-ı cânib-i fetvâ-penâhîden işâret kılınmış olmağla hatt-ı hümayûn-ı şâhâne ve işâretleri mücebince yirmi beş târîhinde olan i'lâm kaydı Harameyn Mukâta'ası Kalemi'nden külliye terkîn olunub zikr olunan altı yüz akça du'â-gûy olmak üzere tevcîh ve kayd ve mukaddemen Baş Muhâsebe'den aklâm-ı muhâsebâta virilen ilm ü haberlerinin te'kîdini hâvî Harameyn-i Şerifeyn Muhâsebesi'ne ve Evkâf-ı Şerîfe kaydı olan sâ'ir aklâm ve Nezâret-i Evkâf Müfettişleri taraflarına Bilâd-ı Selâse Mahâkimine ve askeri rûznâmçelerine ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında musahhah sâdır olan fermân-ı âlî mücebince yirmi beş târîhinde olan i'lâm kaydı terkîn ve zikr olunan altı yüz akça du'â-gûy olmak üzere müceddeden kayd olunub asl-ı i'lâm ve işâret-i aliyye ve fermân-ı âlî, Haremeyn-i Şerifeyn Mukâta'asında hıfz olunub Harameyn-i Şerifeyn Muhâsebesi ve aklâm-ı sâ'ire ve mahall-i mezkûre ve iktizâ' iden mahallere başka başka ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümayûn'a iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi. Fî 2 B Sene 1232 (M. 18 Mayıs 1817)

Belge 133:

Bahr-i Sefîd Boğazı'nda der-dest-i inşa' olunan Nağra Burnu Tabyası'na altmış üç kıt'a top ve dört kıt'a hâven ve Bigalı Tabyası'na otuz üç kıt'a top ve iki kıt'a hâven vaz' olunacağına mebnî mühimmâtı hıfz ve tabya kapularını sedd ve bend için Nağra Tabyasıçün ma'a-dizdâr on yedi ve Bigalı Tabyasıçün on iki nefer dizdâr cemâ'ati ve Topçu ve Humbaracı ve dizdâr neferâtıyla beher topa otuz akça yevmiyye ile ta'yîn olunacak üçer neferin senevî lâzım gelen mevâcibleri otuz iki bin beş yüz otuz sekiz buçuk guraşa resîde olub zikr olunan tabyalar hitâm oldukda top ve mühimmâtı ba'de'l-ihitimâm muktezî olan Topçu neferâtı hitâm buluncaya dek beher sene Tophâne-i Âmire'den ikişer Topçu Ortası münâvebeten ta'yîn birle hem muhâfaza ve hem tedârik olunacak yerlû kulu Topçularına fenn-i topu ta'lîm ile yazılan neferât hîdmetlerinde mahâret kesb etmeleri ve ba'd-ezîn mensûhât aklâmından olan Suğla, Biga ve Kocaeli Sancaklarında vâkî tımârların bilâ-veled mahlûlleri vukû'unda Tophâne-i Âmire Nâzırı olanlar tarafından zabt olunarak hâsıl olan nemâsı, zikr olunan tabyalara ta'yîn olunan neferâtın refâh-ı hâllerine sarf olunub ve Topçu ve Humbaracıbaşı ve dizdâr ve kethüdâlarına tımâr tevcîh olundukda yevmiyyeleri ref' olunmak üzere Kapudân-ı

Derya Esbak Sa'adetlü Atûfetlü Hüsrev Paşa Hazretleri ve Tophâne-i Âmire Nâzırı Sa'adetlü el-Hacc Mustafa Reşid Efendi Hazretlerinin i'lâmları mücebince bâ-hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn tanzîm olunub ol makûle neferât mahallinde menâsıbı vechle ma'arifet-i şer'î ve Dergâh-ı Âlî Kapucubaşlarından boğaz-ı mezkûrun muhafızı ve Sultâniye Kal'âsı hademeleri Hüseyin Bey ma'rifeti ve cümle ittifâkıylatüvânâ ve güzîde olarak sâ'ir dirlikde ulûfesi olmayan yiğitlerden müceddeden tahrîr ve ism ve şöhetleriyle mûmzâ defteri vürûdunda bâ-Rû'ûs-ı Hümayûn yevmiyyeleri tevcih ve berâtları i'tâ' olunmak üzere sene-i sâbika evâ'il-i cemâziye'l-evvelinde ısdâr ve tesyâr olunan emr-i şerîf mücebince ihzârı lâzım gelenler ile müzâkere ile Bigalı Tabyası'na karye ahâlîlerinden dirlikde alâkası bulunmayub harb vedarbe kâdir yiğitlerden tahrîr ve bi't-terâzî hîdmetleri tahsîs ve ism ve şöhetlerini mübeyyen bir kıt'a memhûr ve mûmzâ defteri takdîm kılındığını muhafız-ı mûmâ-ileyhe arz-ı hâlinde ve Sultâniye Kal'âsı nâ'ibi i'lâmında tahrîr ve inhâ'itmeleriyleber-müceb-i defter, tahrîr olunan neferâtın yevmiyye ve ma'âş ve mevâcibleri tertîb ve hisâb itdirildikde Bigalı Kal'âsı çün yüz akça yevmiyye ile bir nefer ser-i topu ve doksan bir akça ile bir nefer kethüdâ ve bir nefer kâtib ve elli akça ile bir nefer alemdâr ve altmış akça ile bir nefer çavuş ve kırkar akça ile yedi nefer top ustası ve otuzar akça ile yüz bir nefer topçu ve yüz akça ile bir nefer cebecibaşı ve otuzar akça ile altışar nefer cebeci ve humbaracı ve yüz akça ile bir nefer dizdâr ve otuzar akça ile iki nefer bevvâb ve yetmiş akça ile bir nefer Humbaracıbaşı ki cem'an dört bin üç yüz doksan akça yevmiyye ile yüz otuz neferden lâzım gelen mevâcib-i senevîler[i] on iki bin dokuz yüz elli buçuk guruşa bâliğ olduğu ve kuyûd-ı lâzime-i sâ'iresi ba'de'l-ihrac iktizâ'sı nâzır-ı müşârûn-ileyh hazretlerinden isti'lâm olundukda boğaz-ı mezkûrda kâ'in bâ-irâde-i şâhâne müceddeden inşâ' ve hitâma resîde olan Bigalı Kal'âsının emr-imuhâfazasına kadr-ı kifâyede topçu ve cebeci ve humbaracı ve dizdâr neferâtının mevcûdiyetini müstelzem olduğuna binâ'en kal'a-i mezkûrda mevcûd mazgallara otuz yedi kıt'a top ve beher topa üçer nefer topçu ve ma'a-zâbitân Kapukulu Topçuları olarak tertîb ve tahrîr olunmak üzere bundan akdem ta'alluk iden irâde-i şâhâne mücebince karâr-gîr ve istisvâb olunmuş ise de efendi-i mûmâ-ileyh, hacc-ı şerîfde iken sehve mebnî ber-takrîb yerli topçusu tertîb olunarak tahrîr ve Anadolu Muhâsebesi Kalemi'ne kayd olunmuş olub ancak kal'a-i merkûme topçuları Tuna Sevâhili'nde kâ'in kal'a-i şâhâne'ye tertîb ve tahrîr olunan Kapıkulu Topçuları misüllü olmak üzere zikr olunan zâbitân ve neferât-ı merkûmenin kalem-i mezkûrda olan kaydları ref' ve terkîn ve battâlları ahz olunub Kapıkulu Topçuları olarak sûret tertîbi şürûtuyla ma'an Baş Muhâsebe'ye kayd ve ber-müceb-i defter ale'l-esâmî arzı terkîmve tahrîriçün Baş Muhâsebe'den ocağı tarafına başka ve Piyâde Mukâbelesi Kalemi'nden Kapıkulu Topçuları olmak üzere müceddeden senedâtı i'tâ'sıçün sûret tertîbini mübeyyen başka ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere başka başka ilm ü haberleri ve mahalline ifâde-i hâli mutazammın emr-i şerîf ısdâr ve tesyâri iktizâ' eylediğini mahtûmen i'lâm etmekle ber-müceb i'lâm tanzîmi, bâ-takrîr lede'l-arz sâdir olan fermân-ı âlî mücebince boğaz-ı mezkûrede kâ'in Bigalı Kal'âsında mevcûd mazgallara ma'a-zâbitân bu def'a tahrîr ve tertîb olunan yüz nefer topçu sehve mebnî yerli topçusu tertîb olunarak tahrîr ve Anadolu Muhâsebesi Kalemi'ne kayd olunmuş olub ancak kal'a-i merkûme topçuları Tuna Sevâhili'nde kâ'in **(95.Sayfa:)** kıl'a-i merkûmeye tertîb ve tahrîr olunan Kapıkulu Topçuları misüllü olmak üzere zikr olunan zâbitân ve neferât-ı merkûmenin kalem-i mezkûrede olan kaydları ref' ve terkîn ve battalları Baş Muhâsebe'ye teslim olunub Kapıkulu Topçuları olarak sûret tertîbi şürûtuyla ma'an ber-müceb-i defterale'l-esâmî arzı terkîmve tahrîriçün Baş Muhâsebe'den ocağı tarafına başka ve Piyâde Mukâbelesi Kalemi'nden Kapıkulu Topçuları olmak üzere müceddedensenedâtın i'tâ'sıçün sûret tertîbini mübeyyen başka

ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere başka başka ilm ü haberleri ve mahalline ifâde-i hâli mutazammın emr-i şerîf irsâliiktizâ'eylediği ecilden mücebince battalları Baş Muhâsebe'ye teslîm ve keyfiyyet ale't-tefâsîl kayd olunarak ilm ü haberleri virilmesi tahrîr ve i'tâ' olunmak bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub emri ve iktizâ' idenden mahallere ilm ü haberleri virilmekle keyfiyyet ma'lûm olmak için Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi. Fî 27 Câ Sene 233 (M. 4 Nisan 1818)

Belge 134:

Baruthâne-i Âmireler Nâzırı Sa'âdetlü Atûfetlü Efendi Hazretlerinin memhûr takrîri ve Tophâne-i Âmire Nâzırı Ağa Hazretlerinin i'lâmı nâtık olduğu üzere Baruthâneler Nezâreti'nin tevcîhi, tevcîhât-ı hümâyûndan olmakda ise de güherçile maddesinin nizâm ve idâresi mart ibtidâ'sından i'tibâren cârî olmak lâzım geleceğine binâ'en ba'd-ezîn nizâmât-ı mezkûre dahi İstanbul Gümrüğü ve sâ'ir ba'zı me'mûriyyetler misüllü mart ibtidâ'sından i'tibâren zabt ve idâre olunmak üzere nizâma rabt olunarak bundan böyle vâki' olacak tevcîhâtı âña göre cârî olmak üzere Baş Muhâsebe'ye kaydıyla Rü'ûs-ı Hümâyûn ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı bend-i takrîr bâlâsına midâd-ı sürhile şerh virilerek Rikâb-ı Hümâyûn-ı Mülûkâne'ye lede'l-arz mücebince şerhde tafsîl ve beyân olduğu üzere Baş Muhâsebe'ye kayd ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sıyla tanzîm oluna deyü hatt-ı hümâyûn-ı şâhâne şeref-rîz sudûr olmağla mücebince tanzîm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince ilm ü haberleri virilmek bâbında bâ-telhîs fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 7 Receb Sene 237 (M. 30 Mart 1822)

Belge 135:

Beher sene tevcîhât-ı hümâyûn akibinde avâtıf-ı aliyye-i şâhâne'den ba'zı hademe ve emekdâr ve ketebe-i aklâm ve sâ'ireye i'tâ' olunan atıyye-i şâhâne'den iki yüz gurus atıyyeye mutasarrıf Sa'âdetlü Re'isü'l-küttâb Efendimiz Hazretleri mehterlerindenirsâl-i lihye iden Sıvış Mustafa fevt olmağla müşârün-ileyh Re'isü'l-küttâb Efendi mehterlerinden Şişman Mustafa emekdâr ve merhamete sezâvâr olduğuna binâ'en atıyye-i mezkûre çiraklığı mukâbili kendüye ihsân buyurulmak bâbında bâ-arz-ı hâl istid'â'-yı inâyet etmeklemücebince Ru'ûs-ı Hümâyûn 'a kayd ve iktizâ' iden mahalle ilm ü haberi virile deyü fî 5 S. Sene 38 (M. 22 Ekim 1822) târîhinde sâdır olan bâ-fermân-ı âlî Ru'ûs-ı Hümâyûn'a kayd olunmağla vech-i meşrûh üzere Baş Muhâsebe'ye iş builm ü haber kâ'imesi virildi.

Belge 136:

Sipâh Kalemi hulefâlarından tarîk-i hacc-ı şerîfde fevt olan İbrahim Efendi'nin dâmâdı Rıza Efendi tarafından hazîne-mânde itdirilen esâmîlerin bi'l-cümlesinin senedâtı götürdülüb iş bu astar tobraya mevzû'an temhîr ve Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne tevdî' ve battalda hıfz olunması enseb ve eslem olub iş bu hazîne-mânde olan isimlerin bundanböyle birinesahib-i zuhûr iderse veresesitarafından ırzâ' ve ıskâteylemeleri şartları vezne tarafına mü'ekked tenbîh olunmağla imdi iş bu memhûr tobrada mezvû' hazîne-mânde esâmîlerden birini iddi'â' ider olur ise kat'ice cevâb virilerek vezne tarafına sevk ve dikkat ve bu cihetle keyfiyyet-i kayıdları Süvârî Mukâbelesi'ne ilm ü haberi i'tâ' oluna deyü fî 25 Câ Sene 38 târîhiyle virilen Divân tezkiresi ve memhûr tobra derûnunda mevzû' senedât-imezkûre Ru'ûs-ı Hümâyûntarafında hıfz olunmağla vech-i meşrûh üzere Süvârî Mukâbelesi'ne iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Fî 25 Câ. Sene 38 (M. 7 Şubat 1823)

Belge 137:

Ricâl-i Devlet-i Aliyye'den hâlâ Bârudhâne-i Âmireler Nâzırı Sa'âdetlü Atûfetlü Necib Efendi Hazretlerinin Bâb-ı Âlî'ye takdîm eylediği bir kıt'a memhûr takrîri me'alinde Bârud-hâne-i Âmirelere Anadolu'dan rûteb-i güherçile tahsîlinisağa bindirecek vebir senede i'mâl olunacak güherçileden bir vukiyyesini gerüye kalmayub beher sene tekmîlen Bârudhâne-i Âmirelere teslîm olunmak için vülât-ı mutasarrıfın hazerâtının Kapı Kethüdâları ma'rifetiyle sarrâflarına ta'ahhüd itdirülmek nizâmından olub Bârudhâne-i Âmireler nâzırlarının nazl ve nasbları ve bir senede i'mâl olunan barudunun Cebahâne-i Âmire'ye teslîmi husûsları mart ibtidâ'sına ta'lik olunması tensîb olunarak nizâm-ı mezkûre rabt olunmuş olub ancak bârudunun külliyyet ile i'mâlî kesret-i miyâha menûtve miyâhın kesreti ise hengâm-ı şitâya merbût ve i'mâl ve sahk olunan barut harâret-i şemsle kurudulub ba'dehû varullere imlâ' ile teslîmine meşrût olmağla sahk olunub el-yevm kurumağa tevakkuf iderek yığılan mevcûd barudunun ancak temmuz ibtidâ'sına kadar ardı alınacağı zâhir ve bu arza mebnî mâdende tebeddül ve teslîm ve tesellüm maddesi olamayacağı bedîhi ve bâhir olmakdan nâşî nâzırların kemâ-kân azl ve nasbları tevcîhât-ı hümayûn'da ve fakat zabt ve teslîm ve tesellümleritemmuz ibtidâ'sından olmak üzere tanzîm kılınur ise suhûleti husûsunda kat'â bir diyecek kalmayacağını tahrîr ve inhâ' itmekden nâşî kuyûda lede'l-mürâca'a Barudhâne-i Âmire Nezâretinin tevcîhini teveccühât-ı hümayûn'dan i'tiyâd ve güherçile maddesinin idâresi mâdenden i'tiyâdolunmak üzere otuz yedi senesi evâ'il-i Recebinde (M. Mart sonu Nisan başı 1822) bâ-hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sıyla nizâma rabt olunmuş olduğu Baş Muhâsebe'den ba'de'l-ihrac iktizâ'sı a'zâm-ı ricâl-i Devlet-i Aliyye'den hâlâ Matbah-ı Âmire Emîni Sa'âdetlü Atûfetlü Yusuf Âgâh Efendi Hazretlerinden isti'lâm olundukda ol dahi hüsn-i nizâmını erbâb-ı vukûf ile lede'l-müzâkere fi'l-vâki' barudunun kurudulması eyyâm-ı hârreymütevakkıf olub ber-mûceb-i istid'â' teslîm ve tesellümleri temmuz ibtidâ'sında olmak üzere tanzîmi tensîb olduğu ve bir gûnemahzûruolmadığını memhûren i'lâm itmekle husûs-ı mezkûr bâ-takrîr Rikâb-ı Hümayûn-ı Mülûkâne'ye lede'l-arz inhâ' ve i'lâm olunduğu üzere tanzîm oluna deyü hatt-ı şerîf-i şâhâne şeref-rîz-i sudûr olmağla mûcebince tanzîm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince Baş Muhâsebe'ye kayd olunub Mevkûfât Kalemi'ne ve Barudhâne-i Âmireler Rûznâmçesine ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmek fermân buyurulmağın mûcebince kayd olunub iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmekle ber-minvâl-i muharrer keyfîyyet ma'lûm olmak için Ru'ûs-ı Hümayûn Kalemi'ne iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi. Fî 9 Receb Sene 38 (M. 22 Mart 1823)

Belge 138:

Divân-ı Hümayûn Kalemi Mehterbaşısı Ahmed arz-ı hâl sunub İstanbul Gümrüğü'nden almak üzere beher şehir kırk gurus ma'âş ve beher sene teveccühât-ı hümayûn akîbinde i'tâ' buyurulan atıyye-i şâhânedan iki yüz gurus atıyyeye mutasarrıf kalem-i mezbûr mehterbaşısı sâbık Mustafa fevt olmağla mahlûlünden çıraklığı mukâbili kendüye tevcîh ve ihsân buyurulmak bâbında istid'â'-yı inâyet itmeğın ma'âş ve atıyyesi mahlûlünden selefi misüllü irsâl-i lihye itmek şartıyla sâhib-i arz-ı hâle tevcîh ve ma'âş için berâtı ve atıyyesi, mahalline kayd ve iktizâ iden ilm ü haberi i'tâ' olunmak deyü fi 3 R. Sene 42 (M. 4 Kasım 1826) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî, Ru'ûs-ı Hümayûn tarafından hıfz ve ma'âş tevcîholunmağla vech-i meşrûh üzere atıyyesi dahi merkûma tahsîs olduğunu müş'ir Âmedî efendi tarafına iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

96.SAYFA:**Belge 139:**

Mektûbî-i Defterî-i Sâbık Halîl Efendi müddet-i vâfireden berü mübtelâ olduğu illet takrîbiyle bundan akdem bi'l-encâb mektûbculuk hıdmetinden infisâlinde hasbe'l-kader üzerinde medâr-ı ma'âş olarak bir gurusî îrâdî olmamak ve kırk seneyi mütecâviz sefer ve hazarda umûr-ı mühimmede istihdâm ile hıdmet ve emeği sebkât itmek hasebiyle bi'l-vücûh sezâvâr-ı rahm ve şefkat olduğundan li-eclî'l-akrân tevkî'-i sâbık müteveffâ el-Hâcc Abdunnâfi' Efendi'nin uhdesinden muhîl olan üç bin gurusî mevkûf ve üç bin gurusî hıdmet-i mübaşiriyye ile defterdâr-ı asr bulunanlar tarafından dahi senevî iki bin gurusî başkaca i'tâ' olunmak üzere cem'an senevî sekiz bin gurusî ma'âş iki yüz otuz sekiz senesi cemâziye'l-âhiresinde (M. Şubat/Mart 1823) bâ-hatt-ı hümayûn-ı inâyet-makrûn-ı şâhâne ihsân ve ta'yîn buyurulmuş idi. El-hâletü hâzihi mûmâ-ileyh Halîl Efendi vefât iderek bir nefer sağır oğluyla iki nefer kebîre kerîme ve bir nefer ıyâlini hâ'ibe ve hâsîre oldukları hâlde terk eylemiş ve zikr olunan ma'âş istîfâ' olunmaküzeregeçen seneden berü beş altı bin gurusîdan mütecâviz sarrâf ve sâ'ireye deyn etmiş ve zuhûr iden tezkiresi dahi pâ-mâl olduğundan verese-i merkûme vücûhla merâhim ve eşfâk-ıseniyyeye muhtâc olmuş olmağla müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin der-kâr olan düyûnunun te'diyesi zımnında mârrü'z-zikr mevkûf ve hıdmet-i mübaşiriyyenin fakatbu senelik olarak mübârek ser-i şevket-efser-i Cenâb-ı Mülûkâne sadakası olmak üzere merhameten verese-i merkûme taraflarına inâyet ve ihsân buyurulmasını bâ-takrîr lede'l-arz takrîr-i mezkûr taraf-ı hazret-i sadâret-penâhîden Rikâb-ı Hümayûn-ı Şâhâne'ye arz olundukda inhâ'nız üzere müteveffâ-i mûmâ-ileyhin te'diye ve düyûnuçün mârrü'z-zikr mevkûf ve hıdmet-i mübaşiriyyenin fakat bu senelik olarak verese-i tarafına i'tâ' olunması nâtıkhatt-ı şerîf-i merhamet-redîf-i mülûkâne şeref-rîz-i sudûr olmağla mücebince mevkûf için Ru'ûs-ı Hümayûn ve hıdmet-i mübaşiriyyeiçün kethüdâımız kâtibi efendi taraflarına ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd ile ilm ü haberleri virilmekfermân buyurulmağın mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd olunub kâtib-i kethüdâ-yı hazret-i vekâlet-penâhî sa'adetlü efendi tarafına ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümayûn'a dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 6 Receb Sene 239 (M. 7 Mart 1824)

Belge 140:

Bağdad sâkinlerinden Şeyh Hasan ve Şeyh Nî'metullah arz-ı hâl sunub Halid bin Velid *Radiy'a Allâhü Te'âlâ Anh* Hazretlerinin evlâdından olub kendülerinin bir mahalden medâr-ı ma'âşları olmadığından emr-i ta'îşde ıztırâbları derece-i kemâlde olduğundan hâllerine merhameten kendülere bir mikdâr vazîfe ihsân buyurulmak bâbında istid'â'-yı inâyet sâhib-i arz-ı hâlin rûfekâlarından üç nefere mukaddemen Musul Gümrüğü'nden vazîfe tevcîh olunmuş olduğu ve müceddeden vazîfe tevcîhi bâ-hatt-ı hümayûn memnû' idüğü ba'de'd-der-kenârmübârek Rikâb-ı Kamer-tâb-ı Mülûkâne'ye bâ-takrîr lede'l-arz vezâ'ifin kesret üzere tevcîh olunmasında vaktiyle vezâ'if ve eshâm virilmekten olmuş olduğundan bâ-hatt-ı hümayûn nizâma rabt kılınmışidi.Bu makûle her bir arz-ı hâl takdîmiyle istid'â' idenlere müsâ'ade olunmak lâzım gelür ise nizâm-ı mezkûrenin külliyyen feshine bâ'is bir keyfiyyet idüğü zâhirdir ancak be def'a arz-ı hâl takdîm idenlerden Şeyh Hasan ve Şeyh Nî'metullah mukaddem virilmeyüb diğerlerine tevcîh olunduğundan şeyh mûmâ-ileyhimâyâ dahi Musul Gümrüğü mâlından olmak üzere beherine yevmiyye onbeşer sağ akça tevcîh olunub bundan böyle bu makûle istid'â' vukû'unda cevâb virilsün deyü şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne mücebince şeyh mûmâ-ileyhimâyâ gümrük-i mezbûrdan almak üzere beherine on beşer akça vazîfe tevcîh olunub berâtları i'tâ'

olunmak ve bundan böyle bu makûle istid'â' vukû'unda cevâb virilmek üzere fermân-ı âlî ibâresi tafsîlen bast ve beyân olarak Anadolu Muhâsebesi'ne ilm ü haberi virilmek bâbında Baş Defterdâr İzzetlü Mehmed Es'ad Efendi telhîs etmekle telhîsi mücebince berâtları ve ilm ü haberi i'tâ' olunmak deyü fî 26 C Sene 240 (M. 15 Şubat 1825) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî, Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafında hıfz ve vazîfelerinin berâtları i'tâ'sıçûn Ru'ûs-ı Hümâyûn'a i'tâ' olunmağla vech-i meşrûh üzere kayd olunmak için Anadolu Muhâsebesi'ne iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Belge 141:

“Hâne-i Hâssa Ağavâtından Mahmûd Efendi'nin Rikâb-ı Kâmiyâb-ı Mülûkâne'ye takdîm eylediği bir kıt'a arz-ı hâlî mefhûmunda sirâclar halîfelîği ilhâkiyla Hâs Ahûr raht-ı hazîne kâtibine mutasarrıf olan Mehmed Efendi fevt olub kitâbeti mahlûl olmağla kitâbet-i mezbûreye ...mukaddem virilen nizâm-ı müstahsene üzere kitâbet-i mezbûrenin ber-vech-i nan-pâre kendüye tevcîh ve ihsân-ı hümâyûn buyurulması husûsunu istid'â'-yı inâyet eylediği ecildenkitâbet-i merkûme mu'ahharan virilen şürût ve nizâm üzere ber-vech-i nân-pâre sâhib-i arz-ı hâle tevcîh ve ihsân-ı hümâyûnum olmuşdur deyü bâlâ-yı arz-ı hâle şeref-rîz sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne mücebince kayd ve mu'ahharân virilen nizâm keyfiyyetini lede's-su'âlhalîfelik ve küttâb-ı mezbûre mûmâ-ileyh Mehmed Ârif Efendi'nin uhdesinde olduğu ve mûmâ-ileyh Mehmed Ârif ve oğulları Hâs Ahûr Rûznâmçe Halîfesi ve Sirâclar Halîfesi Şâkir Mehmed Râşid ve Mehmed İzzet fî-mâ-bâ'd Istabl-ı Âmire tarafına ayak basmamak şartıyla tard ve ihrâc olunub Kapudan-ı Esbâk Merhûm Abdullah Paşa Vakfî'ndan karar virilen cem'-i hâsılât ve â'idâtın topundan merkûm Mehmed Ârif'e senevî iki taksît ile on iki bin gurus ile ma'âş tahsîs olunub gerek kâtib-i merkûmun gerek oğullarının müşârûn-ileyh Abdullah Paşa Vakfî'nda karar bulan ma'âşlarından kâtib-i merkûme virilecek on iki bin gurus ifrâz ve fûrû-nihâde olunub bâkî ne mikdâr kalur ise mir ahûr ağa ma'rifetle idâreye muktedîr tedârik olunacak kâtibe tahsîs ve vekâleten idâreye tahsîs olunmak mazmûnunda sudûr iden hatt-ı şerîf-i şevket redîf-i şâhâne mücebince halîfelik ve kitâbet-i mezbûre[ye]mahsûs olan on yedi bin sekiz yüz yetmiş üç buçuk gurus avâ'id ile şâkirdân-ı merkûmenin mu'ayyen olan üç bin dokuz yüz yetmiş gurus ki cem'an yirmi bir bin sekiz yüz kırk üç buçuk gurus â'idâtın on iki bin gurusu iki taksît ile kâtib-i merkûme ve mâ-'adâ dokuz bin sekiz yüz kırk üç buçuk gurusâ vekâleten?edâya me'mûre tahsîs kılınarak nizâm virilüb iş bu nizâm ile Mâ-şâ Allah u Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulmak üzere otuz altı senesi Saferi guresinde (M. 8 Kasım 1820) Baş Muhâsebe'ye kayd olunarak mufassalansûreti ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberi ve ifâde-i hâl emr-i şerîfi tahrîr ve i'tâ' olunduğu der-kenâr olmağla şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne mücebince tanzîm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd ile şeref-rîz? nizâmı derciyle sûreti ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberi virilmek fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub sûreti ve Istabl-ı Âmire Rûznâmçesine ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne dahiiş bu ilm ü haber virildi.Fî 15 Ş. Sene 41 (M. 25 Mart 1826)

Belge 142:

Mehterhâne-i Âmire neferâtıyla zâbitân ve veznedârân ve çadırcıyânın keyfiyetleriyle kavâ'id-i sâ'iresinin nizâmları ne vechle ise kuyûda mürâca'âtla keyfiyyeti ber-tafsîl ifâde olmak bâbında beyâz üzerine sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kuyûda lede'l-mürâca'a atıyye-i şâhâne olarak mehterbaşîya senevî yedi yüz elli gurus ve kethüdâya beş yüz gurus ve kâtib-i evvele dört yüz gurus ve kâtib-i sâniye iki yüz gurus ve ser-mehterân-ı hayme-i hazret-i sadr-ı âlî'ye iki yüz elli gurus ve sa'adetlü kethüdâ bey hayme mehterbaşısına yüz elli gurus ve veznedârbaşî ağaya bin

guruş ve Hazîne-i Âmire'de müstahdem ve veznedârlara iki bin beş yüz guruş ve Mehterhâne-i Âmire Ocağı emekdârlarından Sâyebân-ı Hazret-i Şehr-i yârî'ye beş yüz guruş atıyye-i şâhâne virilü geldiği Baş Muhâsebe'den der-kâr olmağla tanzîmi¹⁷⁹ bâ-takrîr lede'l-arz Mehterhâne Ocağı'nın eski usûl ve kavâ'id mahv ve ilgâ' ile müceddeden hüsn-i sûriye ve nizâma bend ve tevsîk ile tanzîm olunmak bâbında şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne mantûk-ı münîfi icrâ' olunmak bâbında sudûr olan fermân-ı âlî mücebince Kânûn-nâme-i Hümayûn'a nazaran iktizâ'-yı nizâmı lede's-su'âl ba'zı zâbitâna mahsûs olan fakat zîrde mestûr ki bin yediyüz elli guruş atıyye ve mevkûf bundan böyle defterden ihrâcîçün Ru'ûs-ı Hümayûn Kalemi'ne ilm ü haberi i'tâ'sı iktizâ' eylediği Baş Muhâsebe'den der-kenâr olmağla mücebince ilm ü haberi virilmek fermân buyurulmağın mücebince Baş Muhâsebeye kayd olunub atıyye ve mevkûf olan meblâğ-ı mezbûrun defterden ihrâcîçün Ru'ûs-ı Hümayûn'a iş bu ilm ü haber virildi.F27 Râ Sene 242 (M. 29 Ekim 1826)

Bir Ağa Atıyye-i Şâhâne

Ağa-yı mûmâ-ileyhim iş bu Mehter-hâne-i Âmire Ocağı Emekdârlarından Sâyebânı Hazret-i Şehr-i yârî İbrahim Ağa Guruş 500	Ser-Mehterân-ı Hayme-i Hâssa Guruş 750	Mehterân-ı Hayme-i Hâssa Baş Kethüdası Efendi Guruş 400	Kethüdâ-yı Mehterân-ı Hayme-i Hassa Guruş 500	İkinci kâtibi Efendi Guruş 200	Ser-Mehterân-ı Hayme-i Sadr-ı Âlî Guruş 250
	Ser-Mehterân-ı Hayme-i Kethüdâ-yı Sadr-ı Âlî Guruş 150	Yekun Guruş 2750			

97.SAYFA:

Belge 143:

İhtisâb mukâta'âsı mâlından mu'ayyen olan vezâ'fın kemâ-kân ihtisâb tarafından idâresi ihtisâb ağası bulunanlara müstakil bir iş olacağından vezâ'if-i mezkûre fî-mâ-ba'd mahlûlû vukû'unda virilmemek ve İstanbul Gümrüğü'ne nakl itdirilmek ihtisâb maddesine dâ'ir lâyihadan?muhrec-i mezkûrenin aslı olan bend bend lâyiha bâ-takrîr Rikâb-ı Hümayûn-ı Şâhâne'ye lede'l-arzmücebince icrâ'sına ikdâm olunması mazmûnunda hatt-ı şerîf-i şâhâne şeref-rîz sudûr olmağla ber-muktezâ-yı irâde-i seniyye icrâ'sına mübâderet olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlîler mücebince kuyûda mürâca'ât ve emsâli keyfiyyeti su'âl olundukda mukâta'â-i mezbûre mâlından olmak üzere mütekâ'idîn-i ve du'â-gûyân rızâ'-mânde? gayr ez fazla?mutasarrıf oldukları vazîfelerinin bir seneliği on bir bin dokuz yüz otuz altı buçuk guruşdan otuz yedi akçaya bâliğ olub meblâğ-ı mezbûr, nizâmı üzere beher üç mâhda bir def'a virilen memhûr pusulalar mücebince Anadolu Kalemi'nden bi't-tatbîk virülü geldiği kuyûddan mîzân-ı

¹⁷⁹ "Tanzimi" kelimesinde "ت" ve "ن" harflerinin noktası yazılmamış.

harîr mukâta'ası mâlından müretteb vezâ'ifin İstanbul Gümrüğü'ne hîn-i tahvîlinde vazîfeleri yine mîzân-ı harîr ta'bîriyle İstanbul Gümrüğü'ne nakl ve ashâb-ı vezâ'ifin yedlerinde mevcûd berevâtın Anadolu Muhâsebesi'nde hıfz olunarak ve harc-ı aklâm, mutâlebe olunmayarak tebdîlen berevâtları virilmiş olduğu emsâlinden olmağla bu sûrette ber-mantûk-ı irâde-i seniyye İhtisab Mukâta'asından mu'ayyen vezâ'if, İstanbul Gümrüğü'ne nakl olduğu takrîrce mahlûlâtı tamâmen hazîne-mânde olunacağına binâ'en mukâbili ocaklık ta'yîni lâzım gelmeyüb nizâmı üzere ashâb-ı vezâ'ifin vazîfeleri beher üç ayda bir def'a memhûr pusulaları ba'de't-tatbîk gümrük-i mezbur emîni tarafından te'diye olunub senesi hitâmında muhâsebesi lede'r-rû'ye neye bâliğ olur ise gümrük ümenâsı tarafından bi'l-istid'â' ihtisab mukâta'ası mâlındanahz u istifâ' olunmak üzere ashâb-ı vezâ'ifin atîk berevâtları mücebince ber-müceb-i kayd tebdîlen müceddeden berevâtları ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmek bâbında Defterdâr-ı Şikk-ı Evvel Atûfetlû Mehmed Tahir ifâdeyi telhîs etmekle imdi telhîsi mücebince fi 4Ra Sene 242 (M. 6 Ekim 1826) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Anadolu Muhâsebesi'ne kayd ile iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmekle vech-i meşrûh üzere Ru'us-ı Hümâyûn tarafına iş bu ilm ü haber tezkiresi virildi.

Belge 144:

Ali Re'is Filike-i Hümâyûn-ı Mübâreke Rikâb-ı Kamertâb-ı Hüsrevâne'ye arz-ı hâl sunub hıdmet-i şâhânede müdâvemet üzere olub her vechle şâyân-ı merhamet olmağla kendüye tekâ'üdlük ihsân-ı hümâyûn buyurulmak bâbında istid'â'-yı inâyet itmeğin zikr olunan Filike-i Hümâyûn re'isliğinin üç senede bir def'a çerâğ olanlara fi'l-asl İstanbul Gümrüğü'nden yüz yirmi akça ve ke-zâlik ocağ-ı mülgâ tarafından dahi yüz yirmi akça ve kapudân-ı derya bulunanların hazînelerinden mâhiyye otuzar gurus virile gelmiş ise de ...şeyler olduğundan iktizâ'-yı keyfiyyet bâ-takrîr hâk-i pâ-yi hümâyûn-ı mülûkâne'ye lede'l-arz Filike-i Hümâyûn re'islerinin çıraklıkları pek usûlsüz bir şey olmağla cümlesinden sarf-ı nazar birle üç senede bir çıraklık ma'âş-ı olmak üzere İstanbul Gümrüğü'nden mâhiyye yüz gurus tevcih ve i'tâ' olunmak üzere tanzîm ve icrâ'sına ibtidâr olunması mazmûnunda hatt-ı hümâyûn-ı şevket-mâkrûn-ı şâhâne şeref-ezâ-yı sudûr buyurulmağın mücebince sâhib-i arz-ı hâle İstanbul Gümrüğü'nden mâhiyye yüz gurus çıraklık ma'âş-ı tevcih birle berâtı ve lâzım gelen mahallere ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü fi 4 C. Sene 43 (M. 23 Aralık 1827) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî Rü'us Hümâyûn tarafında hıfz ve Anadolu Muhâsebesi'nden berât virilmekle vech-i meşrûh üzere Kapudan-ı Derya Hazretlerinin hazîneleri tarafına ve Baş Muhâsebe'ye başka başka ilm ü haberleri virilmiştir.

Belge 145:

İftihârû's-sulehâ'is-sâlikîn reşâdetlû eş-Şeyh Mehmed Emîn el-Kâdirî *zîde-salâh ve dâme takvâhûnun* bu def'a Divân-ı Hümâyûn'uma takdîm olunan bir kıt'a memhûr arz-ı hâli mefhûmunda post-nişîn-i han-kâh olduğu Tophâne-i Âmîre'de vâki' kutbü'l-ârifin gavsü'l vâsılîn pîr-i sâni şeyh İsmâil er-Rûmî *kaddese sırrihû'l-âlî* hazretlerinin medfûn oldukları kutbü'l-arifin zahrû'l vâsılîn Hazret-i Şeyh Sultan Abdülkâdir Geylânî *kaddese'allâhü esrârehû* hazretlerinin âsitâneleri olan Hacı Pîrî Hazretlerinin han-kâh-ı mezkûre merbût ve meşrût zâviyelerine mine'l-kadîm tarîk-i mezbûreden Asitâne-i Aliyye ve Anadolu ve Rumili'de kâ'in bi'l-cümle tekâya ve zevâyânın kutbü'l-arifin Hüsâme'd-dîn Uşşâkî ve kutbü'l-arifin Nure'd-dîn Cerrâhî Hazretlerinin âsitâneleri şeyhlerine virilen sûret-i nizâm misüllü ferâğ ve intikâl ve mahlûlâtı vukû'unda müdâhadeden [müdâhâleden] vikâye zımnında aslah ve erşed fukarâsı hulefâsına Kadîrî şeyhi ahzı arz ve inhâ'sıyla tevcih olunarak şürût-ı evkâf icrâ' ve fukarâ-i tarîk emn ve

istirahat üzere devâm-ı ömr ve devâm-ı devlet-i padişahîye du'âyameşgûller iken ba'zı ayân ve ba'zı tarikât-ı aliyyeye intisâbı olmayan nâ-hulf kimesneler mücerred fukarâ'-i tarikate tahsis olan tekâyâ ve zevâyânın mahlûlü vukû'unda kendülere îrâd ittihâzıyla hulefâdan şürût ve muğayir-i nizâm kudât ve nüvvâbı itmâ' birle arz ve i'lâma ve ba'zılar dahi sâde arz-ı hâl takdîmiyle ber-takrîb üzerlerine tevcîh itdirüb ibtâl-i vakf-ı şerîfe bâ'is ve fukarâ-i tarîkin perâkende ve perîşân olmasına bâdî olduklarından nâşî emsâlî ve nizâm keyfiyyeti? Küçük [Evkâf] Muhâsebesi Kalemi'nden ba'de'l-ihrac emsâlî ve nizâmı mücebince hıfz'an-lillâh vakf ve himâyeten li'l-fukarâ' emsâlî misüllü taraf-ı han-kâha dahi sûretive iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sıyla ecr-i cezîlenâ' ilolmaları bâbında istid'â'-yı inâyet eylediği ecilden Hazîne-i Âmire'de mahfûz Küçük Evkâf Muhâsebesi kuyudâtına mürâca'at olundukda Top-hâne'de vâki' merhûm ve mağfûr Şeyh Abdülkâdir-i Geylânî Hazretlerinin tekyesi vakfından vazîfe-i mu'ayyene ile tevliyeti tekye-i mezkûre şeyhi mûmâ-ileyh eş-Şeyh Mehmed Emin ibn-i? Mustafa el-Kâdirî'nin ve tekye-i mezkûrede kâ'in müteveffî Hacı Pîrî Zâviyesi Vakfı'nın vazîfe-i mu'ayyene ile meşihat-ı nizâmiyye?ciheti dahi mûmâ-ileyh eş-Şeyh Mehmed Emin ibn Mustafa'dan el-yevm işâret-iâliye ve başka başka berevât-ı şerîfe ile üzerinde olub emsâlî keyfiyyeti ve iktizâ'sı lede's-su'âl Âsitâne-i Aliyye'de vâki' Kara Gümrük civârında tarîk-i Halvetiyyeden kutbü'l arifin zuhrü'l-kâmilîn ...Şeyh Nûreddin Cerrâhî *kaddese sirrehudahi* han-kâhında post-nişîn olub Mehmed Ârif *zide salâhunun* bundan akdem Bâb-ı Âlî'ye takdîm eylediği arz-ı hâl mefhûmunda cem'-i tarîkin âsitânelerinde post-nişîn olanların tarîklerinin gerek Âsitâne ve gerek taşralarda olan zâviyelerinin mahlûllerininâsitâne şeyhleri arzı ile evlâdına ve bilâ-veled olanların hulefâsının eslah ve erşedine tevcîhi lâzım gelir iken ba'zan kudât ve nüvvâb arzı ba'zan dahi arz-ı hâl takdîmiyle nâ-halefe tevcîh olduğundan nizâm-ı kadîmlerine halel-târîoldüğünden tarîkin zâviyeleri dahi ekserî Mora cânibinde olmağla nizâ'dan hâlî ve gadrden berî olmadığına binâ'en Uşşâkî âsitânesimisüllü fi-mâ-ba'd tarîk-i mezbûrun Mora'da ve Üsküp'de ve İstanbul'da ve sâ'ir beldede olan zâviye ve tekyeleri mahlûlü vukû'unda evlâdı olanların evlâdına, olmayanların hulefâsına virilmek üzere âsitâne şeyhinin rızâsı olmadıkça i'lâm ve arz-ı hâl ile tevcîhine müsâ'ade olunmamak bâbında emsâlî misüllü tanzîmi husûsunu şeyh mûmâ-ileyhe istid'â' etmeği kuyudâta mürâca'at(98.Sayfa:)oldukda tarîk-i Hüsâmeddîn-i Uşşâkî *kuddise sirrehu'l-âli'*zâviye ve tekyelerinin tevcîhâtı âsitânesinde post-nişîn olanların arzıyla tevcîh olunmak üzere nizâm virildiğini müş'ir bin iki yüz yirmi iki senesi evâhir-i cemâziye'l-âhirinde (M. Ağustos sonları 1807) sûret ve ilm[ü] haber kâ'imesi virildiği Baş Muhâsebe'den der-kâr olunmağla mücebince mahalline kayd ve sûret ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında sene-i mezkûre evâhir-i Şa'bânında femân-ı âlî sâdır olmağın mücebince kayd olunub vech-i muharrer üzere şeyh mûmâ-ileyhin yedine sûret ve iktizâ' iden mahallere Baş Muhâsebe'den ilm ü haberi virilmekle vech-i meşrûh üzere muhâsebe-i mezkûreden Küçük Evkâf Kalemi'ne vârid olan ilm ü haberi kâ'imesi mukayyed idüğü ve husûs-ı mezkûr Tophâne'de vâki' Şeyh Abdülkâdir-i Geylânî Hazretlerinin Tekyesi Dergâhı'na merbût ve meşrût Âsitâne-i Aliyye ve Anadolu ve Rumilide kâ'in bi'l-cümle tekâyâ ve zevâyânın fi-mâ-ba'd ferâğ ve intikâl ve mahlûlâtı vukû'unda evlâdı olanların evlâdına, olmayanların müdâhaleden? vikâye zımında eslah veersêdfukarâsı hulefâsına kadar hâne şeyhi efendilerin arz ve inhâ'sıyla emsâlî misüllü tevcîholarak şürût-ı evkâf icrâ' ve fukarâ'-i tarîk emn ü istirâhat olmalarıçün han-kâh-ı mezkûre sûreti iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı bâbında istid'â'-yı inâyet eylediği han-kâh-ı mezkûr şeyhinin iş bu inhâ' ve istid'â'sının ve han-kâh-ı mezkûrun tevcîh ve meşihatı şeyh-i mûmâ-ileyhden el-yevm bahs re'yle ve berât-ı âlî üzerinde olub emsâlî keyfiyyeti dahi ihrâc olunmuş olduğu der-kenârdan müstebân olmağla bu

sûretde emsâlî misüllü han-kâh-ı mezkûrun tarîklerine merbût ve meşrût tekâyâ ve zevâyanın kuyûdları bâlâsına şerh virilerek han-kâh-ı mezbûre sûreti ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı menût re'y-i âlî-şânı idüğü Küçük Evkâf Muhâsebesi'nden der-kenâr olmağın imdi muktezâ-yı der-kenârı mücebince sûreti ve ilm ü haberleri virile deyü fî 24 S. Sene 244 (M. 5 Eylül 1828) tarîhinde fermân-ı âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere han-kâh-ı mezkûr şeyhinin yedine sûreti ve sâ'ir mahallere ilm ü haberleri virilmekle ber-minvâl-i muharrer Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virilmiştir.

Belge 146:

Timâr için tahvîl virilmekle battalî dahi tahvîl tarafında mahfûzdur.

Enderûn-ı Hümâyûn Cebihânesi'nde mevcûd bulunmak için i'mâl olunan kılıçları, esnâfa i'mâl itdirmek üzere arpalık nâmıyla Turhal Sancağı'nda kâ'in ve Ceste? Nâhiyye'sinde altı bin iki yüz yetmiş beş akça yazı ile mukayyed timâr ve yevmiyye-i mu'ayyene ile hâssâ kılıççıbaşılığı Enderûn-ı Hümâyûn hazînedârbaşısı arzıyla bâ-berât-ı şerîf kılıççı esnâfindan Ahmed nâm kimesneye mukaddemen tevcîh olunmuş ise de mu'ahharan vak'a-i hasenede ref' olunan cebeci neferâtı yevmiyyesiyle berâber kılıççıbaşılık yevmiyyesi dahi ref' ve ilgâ' ve merkûm Ahmed'in hıdemât-ı me'mûresini kemâ-hiye-hakkîhâ idâre ve rû'yet idemediğine ve cânib-i mîrîye hasârı mûcib hâlâta dahi harekete ictisârına mebnî bundan akdem esnâfın ihbârına mebnî beynlerinde muhtârları olan Seyyid Mehmed Bayram bin Mehmed kılıççıbaşı nasb ve ta'yîn olunmuş ve el-yevm hıdmet-i mezkûresinde sadâkat ve istikâmet üzere hareketi tebeyyûn eylemiş ise de henüz yedine berât-ı şerîf i'tâ' olunmayub el-hâletü-hâzihi Asâkir-i Mansûre ve sâ'ire için külliyyetlü kılıç i'mâl olunduğundan başka Cebihâne-i Âmîre'de mevcûd kılıç yumurtalarıyla resm-i atîk bulunan nâmlıların müceddeden nev-resm kılıç nâmlusu i'mâli muktezâ-yı irâde-i aliyyeden olduğundan iş bu kılıçların i'mâlve pasdan muhâfazasına dikkat olunmak üzere berât-ı şerîf ile bir kılıççıbaşı ve bir ustabaşının ta'yîni lâzımeden ve merkûm Bayram Usta müsellemler kılıççı ustalarının muhtârı ve sınıfında mahâreti ve kılıççıbaşı nasbından berü sadâkatkârâne hıdmeti tebeyyûn eylemiş ve ehl-i zimmet kılıççılarda dahi acem oğlu Serkiz veled Bağdasar'ınsınıfında mahâreti zâhir olmuş olduğundan merkûm Bayram Usta'nın arpalık nâmıyla olan zikr olunan timâr ile kılıççıbaşılığı ibkâ' olunarak yedine berât i'tâ'sı ve mersûmSerkiz veled Bağdasar'a usta başılık için sûret virilmesi muvaffak irâde-i seniyye buyrulur ise esnâf-ı merkûmenin Cebihâne-i Âmîre için i'mâl ve teslim eyledikleri kılıçların beher tür masârif ve sâ'ire için esnâf-ı merkûmenin kılıççıbaşı bulunanlara öteden berü ber mu'tâd i'tâ' eyledikleri kırkar paranın bundan böyle iki parası umûr ve husûslarını tahrîr iden kâtiblerine ve dörder parası yiğitbaşlarına virilerek kusûr otuz dört parası ber-vech-i münâsefekılıççıbaşı ile ustabaşı-i mersûm alarak bunların hammâlliyye ve sâ'ire olarak vâki' olan masârifâtı kılıççıbaşı ve ustabaşı berâber rû'yet eylemeleri ve zikr olunan yumurtave nâmlulardan i'mâl olunacak nev-resm namlular, kıymetlüce olduğundan kılıççıbaşı ve ustabaşı haftada iki gün Cebihâne-i Âmîre'ye gelüb sâlifü'z-zikr nev-resm nâmluları elden geçirerek ve sâ'ir mevcûd kılıçlara bakarak hiç birisi baş tutmaması husûsuna dikkat etmeleri ve eğer baş tutar ise cânib-i mîrîden ve esnâfdan bir akça virilmeyerek kendüleri kılıççı amelesi getirüb ücretleri bunlardan virilmek üzere tathîr itdirmek ve kılıç i'mâli maslahatında bir gûne tekâsül ve tehâvün vukû'a getürmemek ve bunlar Cebihâne-i Âmîre esnâfindan olduklarından fî-mâ-bâ'd bunların nasb ve ta'yîni Cebihâne-i Âmîre Nâzırı bulunanların takrîriyle icrâ' kılınmak şerâ'iti bu def'a mârrü'z-zikr i'tâ' buyurulacak berât ve sûrete derc olunmak üzere tevcîh ve berât ve sûreti ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ' buyurulmasını Cebihâne-i Âmîre

Nâzırı Ârif Beyefendi tahrîr ve inhâ' itmeğin sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kuyûd-ı lâzimesi ba'de'l-ihrac iktizâ'sı su'âl olundukda kılıççıbaşı olanlara hâss olarak Turhala Sancağı'nda ve Ceste Nâhiyyesi'nde altı bin iki yüz yetmiş beş akça yazı ile mukayyed tımâr ber-vech-i arpalık mahsûs ise de berât virildiğine dâ'ir kayd bulunmadığı ve yevmî sekiz akça ile ber-vech-i maktu' ser-şemşiri yevmiyyesi Ahmed veled Abdullah üzerinde idüğü der-kenârlardan müstebân olmağla bu sûretde derûn-ı takrîrde muharrer şerâ'ite derc olunarak teslim olunan beher kılıçdan kırk para alınmasına ve inhâ' olunduğu üzere tevzî' olunmasına ve ber-vech-i arpalık tımârın dahi kılıççıbaşıya ibkâ'sına irâde-i aliyye ta'alluk ider ise Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile kılıççıbaşılığa mahsûs tımârın zabtıçün berât i'tâ'sı ve kılıççıbaşılık içün berât virilmek ve keyfiyyet ma'lûm olmak içün Piyâde Mukâbele'sine ve mersûmun yedine sûreti virilmek içün Baş Muhâsebe'ye ilm ü haberleri i'tâ'sı menût re'y-i âlî idüğü Baş Muhâsebe'den ba'de'l-ihrac kılıççıbaşılığa ber-vech-i arpalık-ı mahsûs olan tımâr, Bayram Usta tarafından mı zabt ve idâre olunmaktadır ve bedel-i iltizâmı ne mikdârdır? lede't-taharrî tımâr-ı mezkûre merkûm Bayram Usta tarafından şimdiye kadar müdâhale olunmamış ise de Rum fesâdı takrîbiyle birkaç senedir iltizâm olunmamış ve mukaddemlerde üç yüz guruşa kadar der-uhde ve ilzâm olunu geldiği haber virilmiş olmağla bu sûretde der-kenâr olunduğu üzere ilm ü haberleri i'tâ'sıyla tanzîmi menût irâde-i seniyye-i şâhâne idüğü bâ-takrîr hâk-i pâ-yi hümâyûn-ı mülûkâne'ye lede'l-arz şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûn ve sâdır olan fermân-ı âlî mücebince zikr olunan kılıççıbaşılığa mahsûs tımâr-ı mezkûr, mûmâ-ileyh Bayram Usta'ya tevcih ve Ru'ûs-ı Hümâyûn'a kayd ve şerâ'iti derciyle berâtı ve mersûm Serkiz veled Bağdasar'ındahi ustabaşılık uhdesine kayd ve sûreti ve iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri tahrîr ve i'tâ' olunmak bâbında Başdefterdâr İzzetlü Ali Necib Beyefendi telhîs itmekle telhîsi mücebince tevcih olunub berâtı ve sûreti ve ilm ü haberleri i'tâ' olunmak deyü fî 4 Ş. Sene 44 (M. 9 Şubat 1829) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî mücebince tımâr-ı mezbûr tevcihiçün tahvîli virilmiş olmağla Ru'ûs-ı Hümâyûn'a dahi kayd olunub sûret virilmek içün Baş Muhâsebe'ye ve keyfiyyet ma'lûm olmak içün Piyâde Mukâbele'sine ve Cebehâne-i Âmîre Rûznâmçesi'ne Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafından başka başka ilm ü haberleri virilmiştir. Fî târîhü'l- mezbûr.

99.SAYFA:

Belge 147:

Bundan akdemce vefât iden Enderûn-ı Hümâyûn Hazînedârbaşısı Ağa ile hayatda olan kilercibaşı ve Saray-ı Cedîd-i Âmire Ağası'nın zîr-i nezâretlerinde olan evkâfın defâtiri celb ile bundan böyle vukû' bulan umûr ve husûsları Evkâf-ı Hümâyûn-ı Mülûkâne cânibinden nezâret olunarak evkâf-ı mezkûrenin mütevellî ve kâtibve câbîleri ma'rifetleriyle hesâbları rü'yet kılınarak hâsılât ve tayyâratları tahkîk birle hayatda olanların mu'ayyenâtı kayd-ı hayat ile taraflarına virilmek ve memâtda olanların â'idâtını Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûn'da mevkûfen hıfz ile bi'l-istinad? ol bâbda ne vechle emr ü irâde-i seniyye sünûh ider ise ol vechle tanzîm kılınmak üzere tesviyesi bâbında şifâhen emr-i fermân-ı hümâyûn-ı mülûkâne zîver-efzâ-yı sünûh buyurulduğu Silâhdâr-ı ma'âlî-i i'tibâr -ı hazret-i şehîr-i yârî Atûfetlü Ağa Hazretleri taraflarından Nazır-ı Evkâf-ı Hümâyûn cânibine inhâ' ve ihbâr buyurulmak mülâbesesiyle mücebince derhâl mûmâ-ileyhimin zîr-i nezâretlerinde olan evkâfdan derdest mütedâvil olan defâtiri ve muhasebât ve arzlarının tahrîrine me'mûr kâtibleri Sa'âdetlü Babü's-Sa'âdetü'l-Aliyye Ağası Hazretlerivesâ'itîyle Evkâf-ı Hümâyûn tarafına celb ile defâtir-i mezkûre bi'l-mütâla'a mûmâ-ileyhimin mu'tâd ve zuhûrât olarak mu'ayyenâtları keyfiyyetisü'âl ve taharrî olunarak ol bâbda me'mûrlarınıntahrîr

itmiş oldukları icmâl-i muhâsebât defterlerinin terkîm ve takdîm kılınan hülâsası mantûkunca mûmâ-ileyhimin zîr-i nezâretlerindeolan yüz on sekiz aded evkâfın mütevellîleri taraflarından gerek rikâbiyye ve gerek cihet-i nezâret ve câ'ize nâmıylabeher sene alınan dört bin beş guruş mu'ayyenâtın bin guruşa ber-mu'tâd Rikâb-ı Hümâyûn'a takdîm ile mâ'adâsı kendülere â'id olduğu ve iş bu mu'ayyenâtın mâ'adâ ba'zı mahlûlât mu'accelâtından ve tevcîhât ve rû'yet-i muhâsebât vukû'undaicâbına göre lâzım gelen rûsûmât ve tahammûlüne göre harc-ı muhâsebe ve arz akçası nâmıyla biraz şey dahi ahz olunugelmiş ise de zuhûrât kabilinden olmak mülâbesesiyle mikdâr-ı senevîsi ma'lûm olamadığı ve zikr olunan İcmâl-i Muhâsebât Defterleri mantûkunca evkâf-ı mezkûrenin ekserîsi taşrada ve tevliyâtlerinin dahi ba'zısı bâ-mukâbele?-i nânve ba'zısı ber-vech-i meşrû ba'zı kesân uhdelinde olmak ve ba'zısı dahi sadaka olarak virilmek takrîbiyle ekserîsinin senîn-i vâfireden berü ve muhâsebâtı rû'yet olunmamış olduğundan bundan böyle iktizâ'sına göre mütevellîlerine te'kid olunarak rû'yet-i hesâb itdirilmesi lâzım geleceği ve evkâf-ı mezkûreden mûmâ-ileyh Sarây Ağası Nezâreti'nde olan evkâfın mukâbele-i nân muhâsebât ve arzlarının tahrîrine me'mûr kâtib-i müşârûn-ileyh Bâbü's-Sa'âdetü'l-Aliyye Ağası Hazretleri Nezâreti'nde olan evkâfında muhâsebecisi olmak hasebiyle kuyûdât ve muhâsebâtı mahlût olarak mukayyed olduğundan bunların ifâdelerine göre mahfûz olan battal defâtiri ve muhâsebât-ı icmâlleri ve evrâk-ı sâ'ire mûmâ-ileyhime mahsûs olan mahallerde ba'zı vakfiye ve evrâk dahi ağa-yı müşârûn-ileyh hazretleri nezâretinde olan evkâf battalları mevzû' olan mahzende mahfûz idüğü ve bunların ifrâz ve taşra ihrâcî takrîrinde bir mekân-ı mahsûsaya mütevakıf olacağı nümâyân olmağla bu sûretle evkâf-ı mezkûrenin ekserî taşrada olmak mülâbesesiyle hâsılât ve masâriflerinin fi'l-evvel mütevellîleri ma'rifetleriyle rû'yet olunarak fakat mahlûlât ve tevcîhâtı vukû'unda şürû'at-ı nizâmına ve sâ'ir muktezî olan kuyûdât-ı lâzimesini bi'l mürâca'a şürû'at-ı nizâmına tatbîkan ber-mu'tâd icâb iden rûsûmâtı ve harcı her ne ise başkaca sebt-i defter olunarak ahz ve hıfz ile arzları tahrîr ve itâ' ve vakt ü zamânıyla lâzım gelen muhâsebâtı alâ-vech-i 's-sahh rû'yet itdirilmesine dikkat ve nezâret olunma[sı] lâzımı-i hâlden ise de ber-minvâl-i muharrer evkâf-ı mezkûrenin ekserî kapudan ve muhâsebâtı, müşârûn-ileyh Bâbü's-Sa'âdetü'l-Aliyye Ağası Hazretleri nezâretlerinde olan evkâf defâtiriyle mahlûten mukayyed ve battalları dahi mahzenlerinde mahfûz olduğuna binâ'en bundan böyle evkâf-ı mezkûrenin battal olarak mevcûd olan muhâsebât defâtiri ve vakfiye ve evrâk-ı sâ'iresiba'dehû iktizâ' itdikçe mürâca'ât olunmak üzere şimdiki hâlde olduğu mahallerden ağa-yı müşârûn-ileyh hazretleri taraflarından cem' ve hıfz ile içlerinden senîn-i vâfireden berü hesâbı rû'yet olunmamış evkâf mütevellîlerinden Der-Aliyye'de olanlar celb ve ihzâr olunarak ve taşrada bulunanlara te'kid kılınarak alâ-vech-i 's-sahh hesâblarını rû'yet itdirilmesine ihtimâm ve dikkat kılınmak ve mahlûlât ve tevcîhâtı vukû'unda sâbıkları vechle mûmâ-ileyhim taraflarına mu'tâd olan rûsûmât ve harc-ı senedât her ne ise nezâret ve Evkâf-ı Hümâyûn tarafından müstakill bir kâtib ta'yîniyle başkaca sebt-i defter olunarak ahz ve ba'dehû iktizâ'sı vechle bi'l-istizân irâde buyurulan mahalle virilmek üzere Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ba'de't-teslîm Devletlü Dârü's-Sa'âdetü's-Şerîfe Ağası Hazretleri nezâretlerinde âsûde olan evkâfdan Hameyn-i Şerîfeyn Evkâfı misûllülâzım gelen inhâ'sı Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn tarafından tahrîr ve ol vechle Bâbü's-Sa'âdetü'l-Aliyye Ağası Hazretleri tarafından dahiarzı tastîr olunarak mücebince icrâ' olunmak ve ber-muceb-i hülâsa mu'tâd olan mu'ayyenâtın hayatda olan kilercibaşı ve saray ağası taraflarına â'id olan kemâ-kân taraflarına virilen ve müteveffî hazînedârbaşı nezâretinde olan evkâfın mu'ayyenâtı Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûn'da tevkîf ile irâde buyurulan mahalle te'diye ve tahsîs olunmak ve-yâhûd Rikâb-ı Hümâyûn ile ma'an hazîne-i mezkûre

tarafından ve-yâhûd müşârûn-ileyh Bâbü's-Sa'âdetü'l-Aliyye Ağası Defteri cânibinden Rikâb-ı Hümâyûn-ı Mülûkâne'yearz ve takdîm kılınmak üzere tanzîm ve tesviyesi husûsu lede'l istinâd? mûmâ-ileyhimin zîr-i nezâretlerinde olan evkâfingerek rikâbiyye ve gerek mu'ayyenâtlarında mâ'il olmayub cüz'ıyyât makûlesinden olduğu zâhir ise de bu vakıfların beher senezuhûrâtı me'mûl aından bundanme'kil olduğu bedîdâr olduğundan şu teseyyübdenkurtulmak ve vakti geldikçemuhâsebeleri görûlmek lâzımeden olmağla inhâ' ve istizân olunduğu vechle Haremeyn Evkâfı misüllü rikâbiyyeleri Evkâf-ı Hümâyûn Hazînesi'nden takdîm olunmak üzere müstakîl bir kâtib ta'yiniyle Evkâf-ı Hümâyûn tarafından muhâsebeleri rû'yetkılınmak ve kilercibaşıve saray ağasından mu'ayyenât-ı mukanneneleri hayatda oldukça virûlûb hall vukû'unda âñlardahi Evkâf-ı Hümâyûn Hazînesi'nde tevkîf ve ne mahalle irâde buyurulur ise ol mahalle te'diye ve tahsîs olunmaküzere tanzîm ve tesviyesi husûsuna emr -i irâde-i seniyye-i şâhâne müte'allik olarak ol bâbda hatt-ı hümâyûn-ı übbehet-makrûn-ı mülûkâne levha-i tırâz sudûr ve sünûh buyurulmağın mücebince iş bu takrîr ve merbût olan defter tafsîlen Küçük Evkâf Muhâsebesi Kalemine kayd ile ber-müceb-i irâde-i seniyye tanzîm ve icrâ'sına mübâderet olunmak üzere Evkâf-ı Hümâyûn defterlerine **(100.Sayfa:)** ve müşârûn-ileyh Bâbü's-Sa'âde-i Aliyye Ağası Hazretleri taraflarına ve Anadolu Muhâsebesi Kalemî'ne ve sâ'ir lâzım gelen mahallere ilm ü haberleritahrîr ve i'tâ'sıyla tesviyesi husûsu Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Atûfetlû el-Hâcc Yusuf Efendi Hazretleri tarafından bâ-takrîr lede'l-inhâ' Hazîne-i Âmire'mde mahfûz Küçük Evkâf Muhâsebesi ve Anadolu Kalemî kuyûdâtına mürâca'at ve keyfiyyet veiktizâ'sınamuhâsebe-i mezkûreden su'âl olundukda mûmâ-ileyhim nezâretinde âsûde evkâfın tevcih ve kitâbet vecibâyetkaydlarıbâ-tezkire-i divân, Anadolu Kalemî'nden bâ-defter-imüfredât ihrâc ve yine mûmâ-ileyhim nezâretlerinde âsûde evkâfintevcihve kitâbet ve cibâyet kaydlarıyla şürût ve nizâmları keyfiyyeti bâ-tezkire-i divân muhâsebe-i mezkûreden defteriyle ihrâcolunduğu ve takrîr-i mezkûr tafsîlen kayd ile lâzım gelen mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sı iktizâ' eylediği Küçük Evkâf Muhâsebesi'ndender-kenâr olunmağın imdi takrîri mücebince tanzîm oluna deyü fî 17 L. Sene 244 (M. 22 Nisan 1829) târîhinde fermân-ı âlî sâdır olmağın mücebince Küçük Evkâf Kalemî'ne kayd ile iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri tahrîr ola deyü târîh-i mezkûrda fermân-ı şerîf sâdır olmağla vech-i meşrûhüzere takrîr-i mezkûr ve merbût olan defter, tafsîlen muhâsebe-i mezkûreye kayd olunub Anadolu Kalemî'ne ve Sa'âdetlû Bâbü's-Sa'âdetü'l-Aliyye Ağası Hazretleri tarafına ve Evkâf-ı Hümâyûn Defterlerine ve Askerî Rûznâmçelerine ilm ü haberleri virilmekle keyfiyyet ma'lûm olmak içinber-minvâl-i muharrer Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber kâ'imesi virildi.

Belge 148:

Bâ-irâde-i seniyye bi'n-nezâremüstakillen idâre olunmakda olan Evkâf-ı Hümâyûn'dan Hamîdiyye Evkâf-ı Celîlesi mülhakâtından merhûm Çorlulu Ali Paşa Vakfı Şerîfi...İrgâdPazarı civârında Çifte Medreseler derûnunda vâkî' camî'-i şerîfe hademesinin kadîm-i mu'ayyen olan vazîfeleri ekall-i kalîl olduğu beyânıyla vazîfelerine birer mikdâr şeyzammıhusûsuna müsâ'ade buyurulmasını hademe-i merkûmenin bâ-arz-ı hâl istid'â' ve istirhâmlarına binâ'en hıdmet-i lâzımelerini devâm ve sebât üzererü'yet murâd etmelerine vesîle olmak için vakf-ı müşârûn-ileyhin ba'zı müsakkafâtına zamm ve ilâve kılınarak hâsıl olan fazla-i vakfdan hâk-i pâ-yi hâcet-revâ-yı mülûkâne'den bi'l-istizânol bâbda şeref-sünûh olan ruhsat-ı seniyye-i şâhâne mücebince tertîb ve tanzîm olunmuş olduğundan el-hâletü hâzihiyinevakf-ı müşârûn-ileyh mülhakâtından Tersâne-i Âmire derûnuda kâ'in câmî'-i şerîf hademesinin dahi kadîm-i mu'ayyen olan vazîfeleri bin on ve emr-i intifâsında zarûretleri rû-nümûn

olduğundan merhameten emsâli vechle bunların dahi vazîfelerine fazla-i vakf-ı müşârün-ileyhden birer mikdârşeyilâvesiyle i'âne buyurulmasını istirhâmeyledikleri ecîlden bu bâbda kaleminden ihrâc olunan kayd mantûkunca fi'l-vâki' bunların dahi kadîm mu'ayyenâtları yevmiyye onar on beşer akçadanibâret olarak bin dört buçuk mülâbesesiyle içlerinden ba'zısı sinîn-i vefîreden berü mahsûb olmuş ise de deruhdesine kimesne tarafından râğbet olunmayarakmetrûk olmuş idüğü zâhir ve bu makûle câmi'-i şerîfe hıdemât-ı celîlesinin terk ve ta'tîlibir vechle tecvîz buyurulmayacağı nümâyân olduğundan kadîm kılınaninhâ'da beyân olunduğu üzere müteferrika olan cihât iktizâ'sına göre mahlûlâtıyla ma'an birleştirilerek fakat içlerinden imam ve mü'ezzin iş[ti]râk-i mürtezika olduğundan bunların devâmlarına vesîle olmak için fazla-i vakf-ı müşârün-ileyhden yirmi bir akça zamm ve ilâve olunarak tertîb etdirilmiş olmağla bundan böyle tertîb olunduğu vechle hıdmet-i lâzîmelerinde devâm ve sebât eylemek şartıylacebânda olan ve müceddeden ta'yîn kılınan hademenin cihetleri uhdelerine ibkâ' ve müceddeden tevcîh olunarak tanzîmi ve bundan mâ-'adâ dahi bu makûle Evkâf-ı Hümâyûn'a ilhâkan idâre olunmakda olan ba'zı cevâmî' ve mesâcid-i şerîfe hademesinden vazîfesinin dünüyeti cihetiyle terk olunmuş olanların bi't-tahrîr tahkîk olunarak mülhâk olduğu evkâf-ı şerîfe fazlalarından iktizâ'sına göre birer mikdâr şey zamm ve ilâve kılınması hâk-i pâ-yi hümâyûn-ı mülûkâneden bâ-takrîr lede'l istizân vâkî'an mukaddemen tertîb olunmuş olan vazîfelerinin dûn olduğundan istizân olduğuna vechile tanzîm ve tesvîyelerine mübâderet olunmak üzere ruhsatı hâvî emr-i irâde-i seniyye-i şâhâne şeref-sünûh ve sudûr buyurulmağın mücebince iş bu takrîr, Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile ber-müceb-i ruhsat-ı seniyye-i şâhâne,câmi'-i şerîfe-i mezbûr hademesine ma'a-zamm tertîb olduğuna ve işâret-i âliye buyurulduğu vechile ibkâ'en ve müceddeden tevcîh buyurulmak ve ba'd-ezîn bu makûle Evkâf-ı Şâhâne mülhakâtından olan cevâmî' ve mesâcid-i şerîfe hıdemâtıninterk ve ta'tîlinden vikâyesi zımnında ber-müceb-i irâde-i şâhâne birer mikdâr şey zamm ve ilâvesilâzım geldikde Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn tarafından tanzîmi inhâ' olunarak tanzîm veicrâ' olunmak üzere Harameyn-i Şerifeyn Muhâsebesi Kalemi'ne ve Evkâf-ı Hümâyûn Defterlerine ilm ü haberleri i'tâ' buyurulmak bâbında Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı İzzetlü el-Hacc Yusuf Efendi bâ-takrîr inhâ'eylemeğın takrîr-i mezbûr Ru'ûs-ı Hümâyûn'a kayd ve Harameyn-i Şerifeyn Muhâsebesi'ne ve Evkâf-ı Hümâyûn Defterlerine ilm ü haberi [kayd] olunmak deyü fi 19.Ca Sene 244 (M. 27 Kasım 1828) târîhinde sâdır olan fermân-ı âlî, Ru'ûs-ıHümâyûn'a kayd ve hıfz olunub Evkâf-ı Hümâyûn tarafına ve Harameyn Muhâsebesi Kalemi'ne başka başka ilm ü haberleri virilmiştir.

Belge 149:

Nezâret-i Hazret-i Sadâret-penâhî'de olub idâresi muhavvel-i uhdesi buyurulan cennet-mekân merhûm ve mağfurla Ebu'l-Feth GâzîSultan Mehmed Han ve Fâtih-i Harameyn-i Şerifeyn Gazî Sultan Selim Han ve Gâzî Sultan Süleyman Han *aleyhümü'r-rahmete ve'l-gufrân*hazerâtının, mahmiyye-i İstanbul'da binâ' ve ihyâ'sına muvaffak oldukları cevâmî'-i şerîfe ve ve imarât-ı latîfe ve medâris ve sâ'irhayrât ve müberrât-ı ma'mûreleri evkâf-ı şerîfelerinin ekserî vâridâtı mukâta'ât olub senevî iki bin kîseyebâliğ olarak evkâf-ı sülûsân-ı mezkûre öteden berü makâm-ı sadâretten me'mûrları ma'rifetiyle cem'-i masârifâtı rü'yet ve idâre olunmakda ise de evkâf-ı sülûsân-ı mezkûrenin vezâ'ifi cüz'ıyyât-ı makûlesi olub küllî masârifî üç aded imâret-i âmirelerinde külleyevm tabh olunan fodla ve şorba ve eyyâm-ı humusâtta pilav ve zerde ve ekşi aş için iktizâ' iden hinta ve pirinç ve rûgan-ıçervîş ve aselve nişasta ve nohud ve hatb-ıcevâmî'-i şerîfelerinde muktezî olan rûgan-ı zeyt ve şem',asel bahâları olub zahâ'ir-i merkûme ve levâzımat-ımezkûrenin iştirâ' olundukça îcâb iden bahâları

ve vukû' bulan ta'mîr ve termîmleri masârifâtı-ı sarrâf, hazret-i sadâret-penâhîden bâ-tahvîl ahz ve mahallerine te'diye olunmak usûl-i kadîmesinden iken iş bu sene-i mübâreke de zahâ'ir ve levâzımât-ı mezkûrenin râyicileri senîn-i sâbıkaya nazaran ba'zıları iki kat ve ba'zıları dahi ziyâdeye alınub virilmekte olduğundan imâret-i merkûme ve cevâmî'-i latîfelerin idâreleri sene-i sâbıkayanazaran beher hâl iki kat ve belki daha ziyâde mebâlîge muhtâc olub bu cihetle evkâf-ı sülûsân-ı mezkûrenin vâridât-ı mu'ayyenesi vefâ itmeyeceği sûret-i hâlden tebeyyün itmiş olduğu ve sâlifü'z-zikr evkâf-ı sülûsânın bin bu kadar kîse mukâta'at vâridâtı Çirmen Sancağı iltizâmât defterinde mukayyed olub livâ'-i mezbûr mukaddemce Devletlû Âbdurrahim Paşa Hazretlerine tevcih buyurulmuş ise de Der-Aliyye'de olan sarraâf, livâ'-i mezbûr iltizâmâtı bedelâtını ta'ahhüd itmediğinden mârrü'z-zikr bin bu kadar kîse akça vâridât-ı vakfdan Devletlû Hüseyin Paşa zamânında fakat mart taksîti alınub kusûr-ı taksîtleri pes-mânde ukde-i te'hîr olarak **(101. Sayfa:)** bir para ahzı mümkün olamadığı husûslarını beyân iderek sarrâf-ı hazret-i serdâr-ı ekremi el-hâletü-hazihi zikr olunan imâretin muktezî olub bulundukça iştirâ' ve iddihârı lâzım gelen bâlâda mezkûr zahâ'ir bahâlarını virmekte ta'allül ve muhâlefet itmeğin olduğu ve muktezî olan ecnâs-ı zahâ'ir ki ber-muktezâ-yı vakt ü hâlpeşinen akçası virilmedikçe iştirâ'sı mümkün olamayub iş bu imâretlere vaktiyle zahâ'ir iştirâ' olunmayub fıkdan-ızahâ'ir cihetiyle küll-i yevmtabh olunan fodlave şorba bir gün terk olunmak lâzım gelse cevâmî'-işerîfe hademesi ve bu kadar talebe-i ulûm tazallüm-i hâl zımında ta'cîze ibtidâr idecekleri beyânıyla iş bu sene-i mübâreke de is'ârın galâ'sı cihetiyle evkâf-ı merkûme vâridâtı vefâ itmeyüb her ne mikdâr ziyâde masârifeye muhtâc olur ise evkâf-ı merkûmenin sene-i âtiyevâridâtından ahz ü istifâ' etmek üzere evkâf-ı selâse-i merkûmenin iş bu sene-i mübâreke de muhtâc olacağı zahîre- bahâ ve masârif-i sâ'iresini evkâf-ı merkûme kâtiblerinin hattı ve mührüyle memhûr tahvîlât mevâciblerince vaktiyle tamâmente'diye eylemek üzere sarrâf-ı cenâb-ı serdâr-ı ekremîye fermân-ı âlî isdârıyla muhkem tenbîh ve mârrü'z-zikr Çirmen Sancağı Defteri'nde mukayyed olub vakitleri güzerrân ile pes-mânde ukde-i te'hîr olan mukâta'at bedelâtı taksîtlerinin ne sûretle mümkün olabilir ise sarrâf-ı hazret-i sadâret-penâhîye teslim olunması husûsunu müşârün-ileyh efendimiz hazretlerinin kapu kethüdâları Sa'âdetlû Sâlih Efendi, memhûr takrîriyleinhâ' itmekle sarrâf ve sâ'ir iktizâ' idenleri celb ile idâre-i imârât ve tekâsît maddelerinin bir hüsn-i sûretini tanzîm ve icâbını i'lâma himmet eylemek üzere Mukâta'at Nâzırı Sa'âdetlû Atûfetlû Efendi Hazretlerine bâ-fermân-ı âlî havâle olundukda sâdır olan femân-ı âlî mücebince kethüdâ-yı bâb-ı cenâb-ı serdâr-ı ekremi sa'âdetlû efendi ile eslâflarından sâ'ir iktizâ' idenler ve müşârün-ileyh efendimizin sarrâfları ile cünd nefer mu'teber-i sarrâfân Mukâta'at Hazînesi'ne celb olunarak evkâf-ı selâse-i mezkûre masârifçüniktizâ' iden akçanın i'tâ'sından tereddüdleri keyfiyeti lede's-su'âl şimdikiye kadar masârifât-ı mezkûrenin idâresiçün merbûten takdîm kılınan varakada muharrer olduğu üzere evkâf-ı mezkûrenin vâridât-ı mu'ayyenesinden vâki' olan makbûzâtlarından masârifât-ı evkâf için merfû'atları bir yük on dört bin bu kadar gurus tecâvüz itmiş vâridât-ı mu'ayyenelerinin haylicesi ukde-i te'hîre dûçar olmuş olduğundan bahsle bundan sonra rû'yet olunacak masârifâtdan zuhûr edecek matlûblarının te'diye kılınacak mahalle tahsîs buyurulmadıkça taraflarından akça i'tâ'sı kendülere mevâcib gadr olacağı beyân eylediklerine binâ'en husûs-ı mezbûre hazır-ı meclîs olanlar ile der-meyân ve müzâkere olundukda evkâf-ı selâse-i mezkûrenin mukaddemlerde vâki' olan masârifâtı vâridât-ı mu'ayyenesinden noksân olub senesi hitâmında îrâddan zuhûr iden fazlası Hazîne-i Hazret-i Sadâret-i Uzmâyâ mahsûs olduğu misüllü tezâyüd iden masârifâtı dahi Hazîne-i Âliyye'den rû'yet olunması icâb-ı hâlden ise de el-hâletü-hazihi Devletlû Sadr-ı A'zâm Efendimizin müddetlerinde fazla

olarak bir akçamakbûzları olmayub ber-muktezâ-yı vakt is'ârın tezâyüd-ifi'âtı takdîriyle senesi âhirine değin vâki' olacak masârifât, îrâdından tahmîn ve takrîben beş altı yüz kîse tecâvûz ideceğine binâ'en ol mikdârakça müşârün-ileyh efendimiz taraflarından te'diyesi ızrârlarını mûcib olacağına mebnî sene-i âharında rû'yet-i hesâb ile gayr-ez îrâd fazla-i masârifâtıdan mersûmâtın her ne mikdâr matlûbları tebeyyün ider ise evkâf-ı mezkûre sene-i âtiyyeîrâdından ve-yâhûd zuhûr idecek fazla-i masârifâtın te'diyesine vâfi vâridât-ı vakfdan mahlûlâtı tevki'f olunmak şartıyla du'â-gûy tertîb olunarak hâsıl olacakmu'accelâtıdan te'diyesi husûsları tezekkür olunmuş ise de sene-i âtiye îrâdından te'diyesi sûretinde evkâf-ı mezkûrenin vâridâtı tedâhüle dûçâr olarak duyûna giriftâr ve güzêşteden dolayı dahi hasârımı'eddâ olacağı bedîdâr olmak takrîbiyle şikk-ı sâni vechle du'â-gûy tertîbi sûreti tensîb kılınmış olmağlabu sûretde ber-mantûk-ı takrîr evkâf-ı mezkûr mukâta'âtından ÇirmenSancağı'nda vâki' iltizâmâtıdan ukde-i te'hîre dûçâr olan taksitlerin avn u inâyet-bârî ve yümni tevcihât-ı Hazret-i Cihân-dârî ile livâ'-i mezkûrunasâyış-i hâli husûle geldikde icâbına bakılmak üzere şimdiden aından sarf-ı nazar ile senesi âharında zuhûr idecek fazla-i masârifâtın bi'l-müzâkere tensîb olunduğu vechle vâridât-ı evkâfdan du'â-gûy tertîb olunarak te'diyeolunmak üzere tesviyesine emr ve irâde-i seniyye ta'alluk buyurulur ise Harameyn Muhâsebesi'ne kayd ile evkâf-ı mezkûre defterlerineve sarrafân-ı mersûmât taraflarına ilm ü haberleri i'tâ'sı icâb ideceğini i'lâm etmeğin takrîr-i mezkûr, taraf-ı hazret-i kâ'im-makâmîden bâ-takrîr Rikâb-ı Hümâyûn -ı Şâhâne'ye lede'l-arz mukâta'ât nâzırının i'lâmı mûcebince du'â-gûy tertîbiyle tanzîmve tesviyesine ibtidâr olunsun deyü hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı mülûkâne levha-tırâz sudûr olmağla mantûk-ı münîfi icrâ'ya mübâderet olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır olmağın ber-mûceb-i irâde-i seniyye Harameyn Muhâsebesi'ne kayd ile evkâf-ı mezkûre defterlerine, müşârün-ileyh efendimizin kapu kethüdâsı atûfetlü efendi ve sarrafân-ı mersûmât taraflarına ilm ü haberleri virile deyü fermân-ı şerîf buyurulmağınmûcebince kayd olunub ber-minvâl-i muharrer müşârün-ileyh Ebû'l-Feth Sultan Mehmed Han Gâzî ve Sultan Selîm Han ve Sultan Süleymân Han *tâbe-serrâhum* Hazretlerinin evkâf-ı şerîfeleri defterlerine, müşârün-ileyh efendimizin kapu kethüdâsı atûfetlü efendi tarafına ve sarrafân-ı mersûmât taraflarına başka başka ilm ü haberleri virilmekle vech-i meşrûh üzere keyfiyyet ma'lûm olmak için Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi. Fî 25 Ra Sene 245 (M. 24 Eylül 1829)

102. SAYFA:

Belge 150:

Nezâret-i Hazret-i Sadâret-Penâhî'de âsûde evkâf-ı selâsenin iki yüz kırk dört (M. 1828/1829) senesi martı ibtidâ'sından şubatı gâyetine değin is'ârın galâ'sı cihetiyle vukû' bulacak masârifâtına vâridât-ı mu'ayyenesi vefâ itmediğinden zuhûr idecek fazla masârifâtıdan te'diyesine vâfi vâridât-ı evkâf-ı mezkûreden bundan sonra zuhûr idecek mahlûlâtı vakf-mânde olmak şartıyla du'â-gûy vazîfesi tertîb olunarak vukû' bulacak fazla masârifâtı hâsıl olan mu'accelelerinden te'diye olunması husûsuna irâde-i seniyye-i mülûkâne ta'alluk idüb ol bâbda şeref-rîzsahîfe-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne mûcebince evkâf-ı mezkûre tarafına iktizâ' iden ilm ü haberleri i'tâ' olunmuşve ber-mûceb-i ilm ü haber evkâf-ı mezkûreden fazla masârifâtıçün şimdilik bir mikdâr du'â-gûy tertîbi lâzım gelmiş olduğuna binâ'en Cennet-Mekân Sultan Süleymân Han Hazretleri Vakfı'ndan yevmî bin dört yüz ve Fâtih Sultan Mehmed Han Hazretleri Vakfı'ndan yevmî bin ve Sultan Selim Han-ı kadîm Hazretleri Vakfı'nın dahi yevmî altı yüz akça du'â-gûy vazîfesi tertîb olunarak tanzîmi husûsunu evkâf-ı mezkûre Kâ'im-Makâm Mûtevellîsi Sa'adetlü Atûfetlü Salih Efendi'nin takdîm eylediği takrîrinde inhâ' etmekden nâşî sâdır olan fermân-ı âlî mûcebince zikr olunan ilm ü haberler ile evkâf-ı

mezkûre merbût mukâta'ât kaydları ve kuyûd-ı lâzime-i sâ'iresi ba'de'l ihrâc sûret tertîb ve îcâbını i'lâm eylemeküzere efendi-i mûmâ-ileyhe havâle ve isti'lâm olundukda ber-vech-i muharrer evkâf-ı selâse-i mezkûreden şimdilik tertîb ve küşâdı istid'â'olunan cem'an üç bin akça du'â-gûy vazîfesinin sâlifü'z-zikr bin dört yüz akçası Sultan Süleyman Han Hazretleri Vakf-ı Şerîfimukâta'âtından ... ve tevâbî' mukâta'ası ve bin akçası Fâtih Sultan Mehmed Han Hazretleri Vakf-ı Şerîfi Mukâta'âtından Tekfur Dağı ma'a-Bigados ve tevâbî' mukâta'ası ve altı yüz akçası dahi Sultan Selim Han-ı kadîm Hazretleri Vakf-ı Şerîfi Mukâta'âtından Köse Deresive Behramlı ve Bortan Mukâta'ası mâllarının ifrâz ve tertîb birle beher akçası kırkar guruşa olarak zükûr ve inâsdan tâlibine fûrûht olundukça îcâb iden mu'acceleleri, evkâf-ı mezkûreye îrâd kayd olunmak için evkâf-ı mezkûre taraflarına başka başkailm ü haberleri i'tâ' olunması îcâb ideceğini i'lâm eylediğine binâ'en i'lâmı ve nizâmı mücebine sene-i merkûmeye mahsûben mukâta'ât-ı mezkûrenin bedel-i iltizâm fazlasından dokuz bin guruş ifrâz ile evkâf-ı mezkûrenin hîn-i muhâsebesinde mukâta'ât-ı mezkûrenin mâl-ı mukayyede-i kadîmesine idhâl olunmak üzere tertîb olunan sâlifü'z-zikr yevmî üç bin akça du'â-gûy vazîfesinin beher akçası kırkar guruş mu'accelâtı lede'l-hisâb yüz yirmi bin guruşa bâliğ olduğu Harameyn Muhâsebesi'nden der-kenâr olmağla i'lâm ve der-kenâr olduğu vechle mahlûlâtı vakf-mânde olunmak şartıyla tertîb olunan ol mikdâr du'â-gûy vazîfesinin beher akçası kırkar guruş olarak zükûr ve inâsdan tâlibine fûrûht ve îcâb iden mu'acceleleri evkâf-ı mezkûreye îrâd kayd olunmak için ilm ü haberleri i'tâ'sı husûsu takrîr olundukda takrîr-i mezkûr huzûr-ı hümayûn-ı mülûkâneye lede'l-arzinhâ' ve i'lâm olduğu üzere iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sıyla tanzîm oluna deyü hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne levha-tırâz sudûr olmağla mantûk-ı münîfini icrâ'ya mübâderet olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebine bâ-fermân-ı şerîf, Harameyn Muhâsebesi'ne kayd olunub ber-minvâl-i muharrer müşârûn-ileyhim Cennet-Mekân Sultan Süleyman Han ve Fâtih Sultan Mehmed Han ve Sultan Selim Hankadîm *tâbe-serâhum* Hazretlerinin evkâf-ı şerîfeleri defterlerine başka başka ilm ü haberleri virilmekle vech-i meşrûh üzere keyfiyyet ma'lûm olmak için Ru'ûs-ı Hümayûn tarafına dahi başka iş bu ilm ü haber virildi.

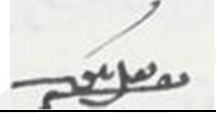
Fî 25 C.Sene 245 (M. 22 Aralık 1829)

103. SAYFA:

151. Belge:

Ağavât-1 Bîrûn Sûvârî		Ağavât-1 Bîrûn-1 Piyâdegân		Mülâzemât-1 Ağavât-1 Bîrûn	
Masar 1		Masar 1	Erzurûmî Hüseyin Ağa	Masar 1?	
1	Osman Râgıp Ağa	1	Erzurûmî Hüseyin Ağa	1	Süleymâniye sâkinlerinden Emin Ağa
1	Koltuk Ağası Hüseyin Ağa	1	Kavukçu Seyyid İbrahim Ağa	1	Çavuşlar kâtibi çırağı el-Hacc Mehmed Ağa
1	Cerrahpaşalı Seyyid Hüseyin Ağa	1	Hacı Ahmed Ağa'nın	1	Teşrîfât kîse-dârı çırağı Hasan Ağa

			oğlu Mehmed Ağa		
1	Dellal İbrahim Ağa	1	Celal Bey çırağı Mehmed Emin Ağa	1	Eyyûbî? Seyyid Ahmed Ağa
1	Yazıcı Mustafa Ağa	1	Aksaraylı Süleyman Ağa	1	Mehmed Fevzi Ağa
1	Süleymaniyyeli Vezneci Osman Ağa	1	Çadircı- zâde Mehmed Ağa	1	Ortacı oğlu Mehmed... Ağa
1	Ispartalı Mehmed Ağa	6		1	İbrahim Ağa
1	Ser-çavuş-ı sâbık Latif Ağa			1	Hocapaşalı Berber el-Hacc Mustafa Ağa
1	Tophaneli Ahmed Ağa			1	Ispartalı Hasan Ağa
1	Pehlivan-zâde İbrahim Ağa			1	Ortacı? Hasan Ağa
1	Küçük Ayasofyalı İsmail Ağa			1	Odacı
1	Dikimci Abdullah Ağa- zâde Süleyman Ağa			1	Kadı Kazıyyeli? Ali Ağa
1	Hamdi Efendi çırağı Ahmed Ağa			1	Yusuf Ağa
1	Kethüdâ-yı Sadr-ı Âlî çırağı Veli Ağa-zâde Mehmed Emin Ağa			1	Hasan Ağa
1	Çizmeci Süleyman Ağa			1	Şehzâdebaşında sâkin el-Hacc Seyyid Mehmed Ağa
1	Aksaraylı Şatır Murad Ağa			1	Mehmed Nureddin Ağa
1	Mehterler kethüdâsı karındaşı Ali			1	Hocapaşalı Hüseyin Ağa'nın oğlu

	Ağası				Ebubekir Ağa
1	El-Hacc seyyid Mehmed Ağa			1	Ser-halîfe çırağı Yusuf Ağa
1	... Ömer Ağa			1	Berber Abdi Ağa
1	Karakulak karındaşı Mehmed Ağa			19	
1	Eyyûbî Seyyid Mehmed Ağa	Mülgâ-yı alay çavuşları		Eyyûbî Seyyid Mehmed Ağa	
1	Ankaralı Hüseyin Ağa	Masar 1?		Ankaralı Hüseyin Ağa	
1	Perişanoğlu Ali Ağa	1	Se- çavuşân-ı sâbık		
1	Çubukçu el- Hacc İbrahim Ağa	1	El-Hacc Mahmud Ağa	9	
1	Derviş Mehmed Ağa	1	Derviş Mustafa Ağa	1	Şişman Ahmed Ağa
1	Sâhib-i ayâr çırağı Ali Ağa	1	Köse Ali Ağa	1	Yetim Mustafa Ağa
1	Beşiktaşlı Mehmed Sa'îd Ağa	1	Li-ziyân? Yetim ali ağa	1	Ahmed Ağa
1	Mîr-âhûr Hasan Ağa	1	Şehrî İbrahim Ağa	1	Şahin Mehmed Ağa
1	Ahmed Bey çırağı Mustafa Ağa	1	Kara Mehmed Ağa	1	Hacı Mehmed Ağa
1	Üsküdârî Küçük Mehmed Ali Ağa	1	Ali Ağa	1	Sivaslı Seyyid Hasan Ağa
1	Ser-halîfe çırağı Ayıntâblı Abdurrahman Ağa	1	İbrahim Ağa	1	Samaniyyeli Ali Ağa
1	İmam-zâde Ali Ağa	9		1	Eyyûbî Ali Ağa
1	Küçük Ayasofyalı Abdi Ağa			1	Seyyid Hasan Ağa

1	Hacı Emin Ağa-zâde Mustafa Ağa			18	
1	Rüşdi Paşa çırağı Hâfiz Ağa				
35		Masar 78			

Avâtıf-ı Aliyye-i Şâhânenen beher sene Şa‘bân-ı Şerîfe içinde ba‘zı hademe ve küttâb ve sâ‘ireye i‘tâ’ kılınmış buyurulan mevkûf akçasından ağayân-ı bîrûn-ı sadr-ı âlî ile alay çavuşlarınınbeynlerindemunâsafatentevzî‘ ve taksîm olunmakda üçbin beş yüz ve alaybaşı çavuşundahi elli gurusu hisseleri olub el-hâletü-hâzihi vüzera-yı izâm hazerâtı da‘irelerinde olan mehterhâne takımıyla alay çavuşları istihdâmı terk olunmuşve mu‘ahharan tanzîm-i dâ‘ire husûsuna dâ‘ir şeref-sünûh ve sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i şâhâne iktizâ’sındanolarak Ağayân-ı Sadr-ı Âlî’nin dahi evvel ve âhirlüzûm-ı iktizâ’sınakalmayarak añlara dahi cevâb vermek lâzım gelmiş ve tahkîk olduğuna göre alayçavuşları on sekizneferden ve birûn ağavâtı ma‘a mülâzım altmış şu kadar neferden ibâret idüğü tebeyyün itmiş olduğuna ve bunların cümlesi ihtiyâr ve amel-mânde ve merhamet-i seniyye-i şâhâneye şâyesteolduklarından her ne kadar kendülerinin lüzûm ve iktizâ’ları yoğ ise de ihtiyârlıklarına merhameten mücerred isticlâb-ı du‘avât-ı hayriyyeleri zımnında zıkr olunan mevkûf akçasından hisseleribolan üç bin beş yüz gurusu yine bu senedensâbıkları vechle beynlerinde ber-vech-i munâsafe tevzi‘ ve taksîm olmağa ve alay başçavuşu hissesi olan elli gurusu dahike-zâlik i‘tâ’ olunmak üzere sadaka-i ser-şevket- efzâ-yı mülûkâne olarak tevzi‘ ve i‘tâ’ buyurulması ve bundan böyle dahi meblağ-ı mezbûr, kayd-ı hayatşartıyla mâhiyye sûretine konulubve ol vechle i‘tâ’ buyurulduğu hâlde alay çavuşları hissesine isâbet iden senevî bin yedi yüz elli gurusu üzerine alaybaşçavuşlarına mahsûs olan elli gurusu dahi zamm olunarak bin sekiz yüz gurusu bi‘l-iblağmeblağ-ı mezbûrdan ma‘a-ser-çavuş olan sekiz neferinbeherine mâhiyye yedişer gurusu mikdârı isâbet ideceğinden bi-mennihî Te‘lâ şevvâl-i şerîf guresinden i‘tibâren tanzîmi ve birûn-ı sadr-ı âlî ağavâtının ma‘a mülâzımneferâtıaltmış neferi mütecâviz olarak mevkûf-ı mezbûr akçalarından hisselerine isâbet iden senevî meblağ-ı mezbûr bin yedi yüz elli gurusu mâhiyye hesâbıyla beherine üçer gurususâbet itmeyeceğine ve bunların beher sene tevcihât-ı hümayûn akîbinde i‘tâ’ buyurulan Atiyye Defterinde dahi bin gurusu hisseleri olarak mevkûf defterinde dahi Mehterân-ı Tabl u Alem-i Sadr-ı Âlî nâmıyla beş yüz gurusu muharrer olmağa bunlar dahi tıbkıyla mahlûl olduğundan mahlûl-i mezbûr ile sâlifü’z-zıkr bin gurusu atiyyeleri meblağ-ı mezbûr bin yedi yüz elli gurusu üzerine zamm olduğuna hâlde üç bin üç yüz şu kadar gurusu resîde olacağından meblağ-ı mezbûrdan ma‘a-mülâzım mevcûd olan birûn ağavâtından beherinedörder buçuk gurusu mikdârı mâhiyye isâbet ideceğinden Bâb-ı Âlî kilerinden mu‘ayyen olan ta‘yînâtları kemâ-kân i‘tâ’ olunmak üzere ke-zâlikŞevvâl-i şerîfguresinden i‘tibâren sâlifü’z-zıkr üç bin üç yüz şu kadar gurusu mâhiyye ... uydurulub i‘tâ’sı ve mahlûlleri vukû’unda hazîne-mânde olması münâsibolacağından zıkr olunan mevkûf ve atiyye akçaları busenelerin kemâ-kân sâbıkı vechle i‘tâ’ ve ihsân buyurularakbundan böyle mahlûlleri hazîne-mânde olunmaküzere mâhiyyesi hisâb olunarak başka başka kethüdâ kâtibi efendi ma‘rifetiyle Hazîne-i Âmire’den ahz ile beher mâh her birine tevzî‘ ve taksîm olunması sureti hâk-i pâ-yi emel-bahşâ-yi Cenâb-ı Şâhânenen lede’l-istizân ol vechle icrâ’sına müsâ‘ade-i seniyye-i Hazret-i Şehin-Şâhi Sezâ-vâr buyurula.Ol bâbda hatt-ı şerîf -i şevket-makrûn-ı mülûkâne ...zîb-i sudûr buyurulmuş olmağa mücebince keyfiyyet icâb iden mahalle

kayd ile muktezâsının icrâ'sına mübâderet olunmak bâbında beyazüzerine sâdır olan fermân-ı âlî mücebince merbûd defter, Baş Muhâsebe'ye kayd ile bâlâsı defter-güne kâtib efendi tarafına ilm ü haberi ve atıyye için kezâlik Ru'ûs-ı Hümâyûntarafına ilm ü haberivirilmek fermân buyurulmağın mücebince kayd olunub keyfiyyeti mâ'lûmolmak için kethüdâ kâtibi sa'adetlû efendi tarafına ilm ü haberi virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemine dahi iş bu ilm [ü] haber virildi.

Fî 28 Ş Sene 45 (M. 22 Şubat 1830)

104.SAYFA:

Belge 152:

Nezâret-i Hazret-i Sadâret-penâhî'de âsûde evkâf-ı selâsenin iki yüz kırk dört senesi (M. 1829) Martı ibtidâ'sındanşubatı gâyetine değinis'âringalâsı cihetiyle masârifâtına vâridât-ı mu'ayyenesi vefâ itmediğinden zuhûr idecek fazla masârifâtın te'diyesine vâfî vâridât-ı evkâf-ı mezkûreden bundan sonra vukû' bulacak mahlûlâtı vakf-mânde olmak şartıyla du'â-gûy vazîfesi tertîb ve evkâf-ı mezkûrenin vâkî' olacak fazla masârifâtı hâsıl olan mu'accelâtıdan te'diye olunması husûsuna irâde-i seniyye ta'allukuyla ol bâbda şeref-rîz sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne mücebince evkâf-ı mezkûre taraflarına ilm ü haberi virilmiş ve zuhûridecek duyûn, evkâf-ı mezkûreye mahsûb olmak üzere bundan akdem evkâf-ı mezkûreden üç bin akça du'â-gûy tertîbve zükûr ve inâsdan tâliblerine fûrûht olunmuş olub el-hâletü-hâzihi sene-i merkûme müddeti hitâma resîde olarak kırkdört senesi martı ibtidâ'sından şubatı gâyetine gelince bir sene-i kâmile evkâf-ı mezkûrenin hesâbı lede'r-rû'ye masârifât-ıvâkî'asından vâridât-ı mu'ayyene ve gayr-ı mu'ayyenesi tenzîl olundukda evkâf-ı mezkûrenin dört yük on iki bin iki yüz altmış yedi buçuk gurus yirmi beş akça deyni zuhûr itmiş ve ber-vech-i muharrer mukaddem tertîb ve fûrûht olunan üç bin akçadu'â-gûy vazîfesinin mu'accelâtı olan yüz yirmi bin gurus deyn-i mezkûrdanaşağı varıldıkda evkâf-ı mezkûreninbâkî kalan iki yükdaksan iki bin iki yüz altmış yedi buçuk gurus yirmi beş akça düyûnunun dahi te'diyesine vâfî beher akçası kırkar gurus hesâbıyla yevmî yedi bin üç yüz yedi akça du'â-gûy tertîbi lâzım gelmiş olduğuna binâ'en ol mikdâr du'â-gûyun üç bin üç yüz yedi akçası *merhûm ve mağfûrun-leh* Sultan Süleyman HanVakfî'ndanAnafarta-ikebîrve sağîr akçası Ebu'l-Feth Sultan Mehmed Han Vakfî'ndan mîzân-ı harîrve resm-i penbe ve resm-i penbe-isûrh,Cezîre-i Kıbrıs ve TerkosMukâta'aları ve iki bin akçası dahi Sultan Selim Han-ıkadîm vakfından Lülü Köy ve Emir Ya'kûb Mukâta'aları mâllarına zamm iletertîb ve sâbıkı vechle beher akçası kırkar gurusolarak zükûr ve inâsdan tâliblerine fûrûht olunmak için evkâf-ı mezkûretaraflarına ilm ü haberleri i'tâ' buyurulmasını Kethüdâ-yı Bâb-ı Hazret-i Sadâret-Penâhî ve Evkâf-ı Mezkûre Kâ'im-Makâm Mütevellîsi Efendi bâ-takrîr inhâ' itmekden nâşî sâdır olan fermân-ı âlî mücebince keyfiyyet kuyûdu ba'de'l-ihrac, iktizâ'-yı nizâmı lede's-su'âlevkâf-ı mezkûrenin kırk dört senesine (M.1829) mahsûben zuhûr idecek fazla masârifâtı mahlûlâtı vakf-mânde olmak şartıyladu'â-gûy vazîfesi tertîb ve hâsıl olacak mu'accesinden te'diye olunması husûsuna irâde-i seniyye-i mülûkâne ta'alluk eylediğine binâ'en zikr olunan fazla masârifât için evkâf-ı mezkûre mukâta'âtından der-kenârda muharrer mukâta'âtın bedel-i iltizâmları fazlasından9000 gurus ifrâz ve mukâta'ât-ı mezkûre mâlına zamm olunmak üzere ol mukâbelede 3000 akça du'â-gûy vazîfesitertîb olunarak tâliblerine fûrûht olunmak üzere bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâne, evkâf-ı mezkûre defterlerine ilm ü haberlerivirilmiş olmağla bu sûretde bu def'a dahi ber-minvâl-i muharrer 245senesi Martından i'tibâren mukâta'ât-ı merkûmebedel-i iltizâmâtı fazlalarından 21.921,5 gurus ifrâz ve emvâl-i mukayyede-i kadîmelerine zamm olunmak üzere tertîbi inhâ'olunan yedi bin üç yüz yedi akça du'â-gûy vazîfesinin hesâb olunduğu vechle beher akçası kırkar

guruşdanlâzım gelen iki yük doksan iki bin iki yüz seksen guruş mu‘accelâtı evkâf-ı mezkûrenin düyûn-ı bakiyyesine mahsûben kırk dörtsenesimuhâsebesine îrâd kayd olunmak üzere sâbıkı ve şürûtu mücebince mahlûlün vakf-mânde olunmakşartıylatertîb ve tanzîmi husûsuna irâde-i seniyye-i şâhâne ta‘alluk buyurulduğu hâlde evkâf-ı mezkûre taraflarına ve Rü’ûs Kalemi’ne ilm ü haberlerii‘tâ’sı iktizâ’ ideceği Hameyn Muhâsebesi’nden der-kenâr olunmağla inhâ’ ve der-kenâr olduğu vechle ilm ü haberleri i‘tâ’sı husûsubâ-takrîr inhâ’ olundukda takrîr-i mezkûr huzûr-ı hümâyûn-ı cenâb-ı mülûkâne’ye lede’l-arz inhâ’nız üzere evkâf-ı selâsenin düyûn bakiyyesine mahsûben şürût-ı muharrere mücebince ol mikdâr akça du‘â-gûy vazîfesi tertîbiyle tanzîm ve lâzım gelen ilmü haberleri i‘tâ’sıyla icrâ’sına mübâderet olunması mazmûnunda hatt-ı şerîf-i şevket-redîf-i şâhâne şeref sudûr buyurulmağla mantûk-ı münîfi icrâ’ olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince bâ-fermân-ı şerîf Hameyn Muhâsebesi’ne kayd olunub ber-minvâl-i muharrer müşârûn-ileyhim Sultan Süleyman Han ve Ebu’l-Feth Sultan Mehmed Han ve Sultan Selim Han kadîm *tâbe-serâhum* hazretlerinin evkâf-ı şerîfeleri defterlerine başka başka ilm ü haberleri virilmekle vech-i meşrûh üzere keyfiyyet-i ma‘lûm olmak için Ru’ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi başka iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 19 Ca Sene 245 (M. 16 Kasım 1829)

105.SAYFA:

Belge 153:

Kâ'im-makâm Paşa

İş bu takrîrîn ve hülâsa-i mezkûre manzûr ve ma'lûm-ı hümâyûnum olmuştur. Vâkı'â bu misüllü husûsâtın tekellûfât-ı zâ'ideden kurtarılması lâzımeden olmağla bu vechle tesviyesine bakılması pek münâsibdir. Takrîrinizde beyân ve istizân olunduğu üzere icrâ'sına ibtidâr olunsun ve hülâsanın bâlâsı hatt-ı hümâyûnumla tezyîn kılındı.

Şevketlü Kerâmetlü Muhabbetlü Kudretlü Velîni'metim Efendim,

Ma'lûm-ı hümâyûn-ı şâhâneleri buyurulduğu üzere hitâbet-i telhîsâtı öteden berü ber-mu'tâd-ı Ru'ûs-ı Hümâyûnları Kalemi'ne başka başka yazılıubterâküm itdikçe aralık aralık hâk-i pâ-yi hümâyûn-ı mülûkânelerine arz ve takdîm olunarak izn-i hümâyûn-ı hilâfet-penâhîleri îzânbuyurulduğunu müş'irher birlerinin bâlâlarına hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şehir-i yârîleri şeref-sudûr buyurulmakda olub Rabbimiz Teâ'lâ Hazretleri sinîn-iömr-i ikbâl ve ikbâl-ı hümâyûn-ı şâhânelerin hezâr ender hezâr ve zât-ı mehâsin-i sıfât-ı cihân-dârîlerin ile'l-ebed erîke-i zılliyyet ve saltanâta revnak-şâd eylesün müterettib-i zimmet-i vâlâ-nihmet-i saltanat ve hilâfet olan her bir mesâlih-i mahsûsâ-i şâhânelerinin icrâ'sına derece-i kemâlde der-kâr olan himmet-i bî-hemtâ-yı şâhâne ve ikdâm ve ihtimâm-ı pâdişâhâneleri hakkâ ki cümle indinde ve bi't-tahsîs kâffe-i bende-gân-ı sadâkat-nişân-ı mülûkâneleri nezd-i âcizânelerimizde bedîhi ve müselleme ise de her hâlde tevfikât-ı aliyye ve teshîlât-ı samedâniyye yâver olsun. Umûr-ı mu'azzam-ı hilâfet-i kübrâve mesâlih-i mühimme-i saltanat-ı uzma-yı şehin-şâhîlerinin kesreti cihetiyle her bir husûsda teshîlât-ı mümkünenin istihsâli fârizâ-i zimmet-i ubeydânemiz olmakdan nâşî iş bu hitâbet telhîsâtı hakkında dahi bir sûret suhûletle icrâ'sı lede'l-mütâla'a bu makûle hitâbet-i istid'â'larının her biri başka başka yazılmakdan ise terâküm itdikçe cümlesi bir kâğıda hülâsa vechle yazdırılıub topuna birdenizn-i hümâyûn-ı mülûkânelerini şâmil hatt-ı hümâyûn-ı şâhâneleri keşîdesi suhûleti mücib olacağı hatıra gelmiş ve vech-i şer'îsiBâb-ıFetvâ-penâhîden su'âl itdirildikde bu makûle hitâbet istid'â'larının farzan yirmi otuzuna birden izn ve ruhsat-ı hümâyûn şâhânelerini mutazammın hatt-ı hümâyûn-ı ma'âlî-makrûn-ı hilâfet-penâhîlerinin şeref-sünûh buyurulması hasbe's-şer' kâfi olacağı ihbâr olunmuş olduğundan bi-Mennihî Te'âlâ bundan böyle o makûle hitâbet-i istidâ'ları terâkümünde

yine Ru'ûs-ı Hümâyûnları Kalemî'nde cümlesi bir kağıda yazdırılarak ba'dehû sürh işâretiyle hâk-i pâ-y-i mekârim-simâ-yı mülûkânelerinden bi'l-istizân âña göre cümlesine birden izn-i hümâyûn-ı şâhânelerini şâmil hatt-ı hümâyûn-ı mevhîbet-nümûn-ı zıllu'llâhileri keşîdesiyle iktizâ'sı icrâ' olunması ve müteferrika ve çavuşluk gedüğü telhîsâtı dahi mine'l kadîm iş bu hitâbet telhîsâtıyla berâber huzûr-ı meyâmîn-i mevfûr-ı cihân-bânîlerine arz ve takdîm olunmakda ve bunların telhîsâtı ise büyükve battal kâğıdlara yazılarak ve kuyûd ve şürûtu ihrâc olunarak bu dahi başkaca bir karaltı ile tasdî'-i ser-übbehet efser-imülûkânelerini mûcib olmakda idüğüne binâ'en bunların me'âli dahi hülâsa-i mezkûreye zeyl olarak derc ve i'lâve kılınması sûretleri münâsib görülmüş ve bu cihetle bu derdest-i terâküm iden hitâbet ve bir aded çavuşluk gedüğü istid'â'ları bir kıt'a kâğıda hülâsa vechle Rü'us-ı Hümâyûnları Kalemî'nde yazdırılıb takdîm-i piş-gâh-ı ma'âlî dest-gâh-ı şehin-şâhîleri kılınmış olmağla bu sûret muvâfık-ı irâde-i seniyye-i şâhâneleribuyurulub da hülâsa-i mezkûre bâlâsı hatt-ı hümâyûn-ı mülûkâneleriyle tertîb ve tevşîh buyurulduğu hâlde ba'd-ezîn ol vechle bi't-tahrîr sürh işâretiyle merfû' atebe-i ulyâ-yı cihân-dârîleri kılınacağı ve bir de mevleviyyet işâretleri resm-i kadîm olarak büyük kâğıda telhîs sûretiyle yazılıb arz ve takdîm olunmakda ise de muktezâ-yı müceddediyet-i cihân-bânîleri üzere her bir mevâdd, hengâm-ı mehâsin ittisâm-ı şâhânelerinde tekellüfât-ı beyhûdeden vâreste ve vech-i hüsn ve tavr-ı merğûb ve müstahsen ile âraste olarak tanzîm olunmakda ve der-sa'âdetlerinde kâ'in medâris-i ilmiyye ve va'ziyye-i münhalle silsileleri işâretleri mine'l-kadîm takrîr ile takdîm kılınmakda idüğünden bundan böyle iş bu mevleviyyet ve gerek kâdî-askerlik işâretlerinin dahi takrîr-i âcizânem ile hâk-i pâ-y-i hümâyûn-ı şehri-yârîleriner ef' ve takdîm kılınması sûreti mütebâdir-i hâtır olmuş ve âña mebnî bu def'a İstanbul kadılığı tevcihine dâ'ir Bâb-ı Âlîlerine gönderilen işâret-i fetvâ-penâhî bir kıt'a takrîr-i âcizânemle takdîm-i huzûr-ı lâmi'ü'n-nûr-ı mülûkâneleri kılınmış olmağla bundan böyle bu sûret dahi rehîn-i müsâ'ade-i isâbet-âde-i şehin-şâhîleri buyurulur ise âña göre harekete ibtidâr olunacağı ve cünûd-ı muntazama-i şâhâneleri ma'âş ve mâhiyyeleri mahsûbuna dâ'ir Bâb-ı Defterî'den başka başka yazılan tekârîrin misüllücâbına göre sekiz onu ve-yâhûd daha ziyâdesi bir kâğıda hülâsa vechle yazdırılmak sûreti defterdâr efendi kullarına ifâde olunmuş olmağla sâye-i hümâ-vâye-i mülûkânelerinde bu madde dahi tekellüfât ve ihbariyeden?kurtarılacağı muhât-ı ilm-i cihân re'y-i şâhâneleri buyuruldukda emr-i fermân şevketlü kerâmetlü muhabbetlü kudretlü velîni'metim efendim padişâhım hazretlerindir. Fî 3 M.Sene 48 (M. 2 Haziran 1832)

Belge 154:

İş bu ilm ü haber Mektûbî-i Sadr-ı Â'zâmî Efendi tarafından vârid olmuştur.

Cenâb-ı Rabb-i... zât-ı şevket... Hazret-i Hilâfet-Penâhî'ye tükenmez ömür ve âfiyet ihsân buyursun. semend-himmet-bülend... Hazret Şehin-Şâhî te'sîs-i mebânî-imülkiyye ve tecdîd-i kavânîn-i seniyyeye ma'tûf buyurulmakda olduğuna ve Mîr-Alem-i Hâssa Çapar-zâde Ahmed Bey'in bu def'a hulûl-ı ecl-i mev'ûduyla vefâtına mebnî mîr-i alem nasbı iktizâ' itmeyüb buña dâ'ir olan maslahatları mîr-ahûr-ı evvel bulunanlar rü'yet eylemek üzere icrâ'sına ibtidâr olunması husûsuna irâde-i seniyye-ihazret-i şâhâne ta'allukuyulaol bâbda hatt-ı hümâyûn-ı isâbet-makrûn-ı hazret-i tâc-dârî, kerâmet-efzâ-yı sahife-i sudûr buyurulmuş ve mücebince teşrîfât-ihümâyûn ...ilm ü haber virilmiş olmağla Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemî tarafına dahi iş bu ilm ü haber i'tâ' olundu.

Fî 12 CaSene 48 (M. 7 Ekim 1832)

Belge 155:

Divân-ı Hümâyûn ve Tahvîl ve Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemleri ve Amedî Odası'nın ze'âmet ve tımâr tevcihâtı münâvebeten iktizâ'sı vechle icrâ' oluna geldiği misüllü

beher sene tevcîhât-ı hümayûn akabinde tevzî' ve i'tâ' buyurulan atâyâ-yı seniyyenin bir seneden bir seneye vukû' bulan mahlûlâtı üç kalem beyninde taksîm olunmakda ise de bu sûret i'tidâle muvâfık olmadığından ba'd-ezîn iş bu atıyye husûsunda her kalemin mahlûlâtı yine kendü içlerinde zâbitânı ma'rifetiyle taksîm olunub bir kalemin mahlûlû âhar kaleme virilmemek üzere tesviyesi tensîb olunmuş olmağla keyfiyyet zikr olunan aklâma sebt ve kayd ile fî-mâ-ba'd ol vechle icrâ'sına mübâderet olunmak

Fî 7 Ş.Sene 51 (M. 28 Kasım 1835)

106.SAYFA: BOŞ

107.SAYFA:

Belge 156:

Askerî kitâbetin defterleriyle Sa'âdetlü Fazîletlü Sadreyn-i Muhteremeyn Efendiler Hazerâtı Dâ'irelerinden kaldırılıb Bâb-ı Defterî aklâmına nakl itdirilmesine dâ'ir sânhâ-ârâ-yısudûr olan İrâde-i Seniyye-i Şâhâne'ye mebnî ketebe-i merkûmenin kangı kalemlerebirleştirilmesi münâsib olacağı ve defterlerinde olan kuyûdâtın kangı kaleme münâsebeti olduğunu ve husûs-ı mezbûradâ'ir icâb iden keyfiyyâtı aklâm kîsedârlarından lâzım gelenleri celb ile müzâkere ve tahkîk ve iktizâ'-yı maslahatı i'lâm ve tenmîk itmek üzere bâ-tezkire divân-ı cerîde nâzırı efendiye lede'l-havâle olduğu evkâf-ı mukayyed olan Harameynve Anadolu Muhâsebeleri ve Harameyn Mukâta'ası ve Küçük Evkâf Kalemleri kîsedârları efendileri celb ile sûret-irâde-i seniyye kendülere ifâde ve tefhîm olundukda askerî rûznâmçelerinde mukayyed evkâfdan Harameyn Muhâsebesive Mukâta'ası ve Küçük Evkâf Kalemlerinde mukayyed vakf ve cihet-icüz'ıyyât makûlesi olub bunların gerek Rumilive gerek Anadolu Rûznâmçelerinde mukayyed olanların ekserî Anadolu Muhâsebesi'nde mukayyed olub kalem-i mezkûrda mukayyedolmayub da rûznâmçe-i merkûmda mukayyed bulunan ba'zı cihât ve mevâddın dahi ya vakfı ya buk'asıcihetleriyleine Anadolu Kalemi'ne ta'âlluk ve münâsebeti olduğundan başka ketebe-i merkûmenin kitâbetleri berevât-ı şerîfe ile tevcîh oluna gelübberâtları dahi kalem-i mezbûrda mukayyed bulunduğundan bunların takım ve defterleriyle kalem-i mezkûra ilhâkî bil-vücûh münâsib olacağını ba'de'l-beyân Evkâf-ı Hümayûn Nâzırı efendinin takdîm eylediği takrîrine mebnî sadreyn-i müşârûn-ileyh hazerâtına takdîm olunanilm ü haber mantûkunca ketebe-i merkûme defter sanduklarıyla Bâb-ı Defterî'ye gönderilmiş olmak hasebiyle bunların defâtirve kuyûdâtına Harameyn Muhâsebesi Kalemi'nde evvelâ imrâr-ı nazar olundukda cümle kaydları berevât-ı şerîfe sûretlerinden ibâretve tevcîhât icâbında bir cihetin bulunması yine kendülere muhtâc idüğü karîn-i hayr-ı bedâhet olmakdan nâşî kîsedâr-ımûmâ-ileyhim ile ketebe-i merkûmenin müdürleriolan çendtakrîrlerini nezdine celb ile bu âña dek yürütmekde olduklaritevcîhât ve virmekde oldukları berevâtın keyfiyyâtı kendülerden su'âl olundukda defterlerinde kuyûdât-ı icmâlüzere olmayub tevcîhâta dâ'ir istid'â' vukû'unda berât kaydını defterlerinden bulub der-kenâr eyledikden sonra tevcîhçün fermân-ı âlî sudûrunda berâtını tahrîr ve defterlerine müceddeden kayd eylemeleri usûllerinden idüğünü ve harc nâmıylabeher berâtdan tahammülüne göre on guruşdan yirmi guruşa kadar alageldiklerini ve bu harcın sadreyn-i müşârûn-ileyhâ hazerâtınave rûznâmçecileri olan efendiye ekall-i kalîl bir mikdâr nesne viregelüb ânın şehriyyesinden dahi yüz elli iki yüzguruşdan hâsıl olur olmaz derecesinde idüğünü ifâde etmeleriyle ketebe-i merkûmeyi ref'-i meclîs ile kîsedârân-ımûmâ-ileyhim ile bunların keyfiyyetleri mütâla'a ve vâki' olan takrîrlerine nazaran sûret-i münâsibi mülâhaza ve müzâkereolundukda ketebe-i merkûme, kalem-i mezbûraber-minvâl-i muharrer birleştirildikten sonra evvelâ bunların muhaddes berât virmeğefırsat-yâb olmamalarıçünAnadolu ve Rumili cihât ve evkâfı kayd olunmak üzere fihristlü müceddeden iki kıt'a deftertutulub meselâ tevcîhât ve sâ'ir mevâdda dâ'ir bir i'lâm

yâhûd arz-ı hâl Bâb-ı Âlî'den kayd su'âliyle geldikde âñnkayd ve keyfiyyeti rûznâmçelerinde bulunub fî-mâ-ba'd Anadolu Kalemi kîsedârı bunlara hâkim ve âmir olacağından kendükendülerine der-kenâr itmeyerek evvelâ kîsedâr-ı mûmâ-ileyhe gösterildikde ol dahi kendü kalemi yâhûd âhar kalemler kuyûduna mutâbakat ve muvâffakatı veyâ Defterhâne ve âhar kaleme mürâca'at lâzım gelüb gelmeyeceğini bildikden sonra âñagöredir-kenâr ilekalemleri dolaşub ve kavâ'id-i kadîme-i mer'îyye üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'nden muktezâ yazılarak tevcih olunacak cihâta Ru'ûs-ı Hümâyûn virilüb mücebince berât tezkiresi ba'de't-tahrîr Anadolu Muhâsebecisi bulunan efendiler temhîr eyledikden sonra berâtı Mâliye Kalemi'nden ısdâr olmak ve ba'd-ezîn vukû' bulacak tevcihâtın Anadolu Kalemi usûlû üzere müfredâtı ber-vech-i icmâlsiyâkat yazarile zikr olunan fihristlû deftere kayd olunarak berât tezkireleri dahibaşkaca kayd ve sebt kılınmakve bu sûretle ale't-tedric bunların kuyûdâtı tashîh olunarak ba'de'l-yevm istid'â' olunan cihât ve mevâdd nâ-becâ bî-lüzûmve muhdes idüğü Anadolu kîsedârı mûmâ-ileyhe ve kalemlüsününtefrîk ve temyîzleriyle bilünüb takdîm olunacak arz-ı hâlve i'lâm bâlâsında su'âl-i âlî olduğu takdîrce iktizâ'sına göre âña cevâbı yazılarak o misüllü mevâdda kalemden kat'âmüsâ'ade olunmamak ve ketebe-i merkûmenin iki takımı on beş kadar kimesne olub ve içlerinde otuz yaşda adam olmayubcümlesi müsinn ühtiyâr alâmet-i fakr ve ıztırâb hey'et ve kıyâfetlerinden zâhir ve âşikâr olarak kendü ifâdelerine göre ber-minvâl-i meşrûh harc nâmıyla alageldikleri nesne dahi cüz'îyyât makûlesi olduğundan sâye-i hümâ-vâye-ihilâfet-penâhîde hâllerine merhameten kat'-ı erzâk olunmayub ve kayd-ı hayat ile kalem-i mezkûrda işlerini görüb fakat fî-mâ-ba'd vâki' olacak tevcihâtları evrâkı Anadolu Kalemi'nden rû'yet ve temhîr olunacağı ve kalem-i mezbûr ketebe dahi zu'afâdan olduklarıcıhetden sâbıkı ve olageldiği üzere kemâ-kân harclarını ketebe-i mezbûre ashâb-ı mesâlihden ahz eylediklerinde mârrû'z-zikrsadreyn-i müşârûn-ileyhimâ hazerâtına rûznâmçecileri efendiye viregeldikleri hisseyi Anadolu kîsedârı mûmâ-ileyhe i'tâ' ve teslîm iderek ol dahi kâ'ide-i kalem üzere muhâsebeci efendi ve hulefâ ve ketebe beynlerinde taksîm itmek için kalemin defter-i hâsılâtına kayd eylemek sûretleri tasvîb ve tensîb olunmuş ve ba'dehû ketebe-i merkûme meclîs-i mezbûre celb ile bu keyfiyyâtın yegân yegân kendülere ifâde kılınmış olmakdan nâşî cümlesi gerek kuyûdâtın tashîh ve tanzîmiçün kîsedâr-ı mûmâ-ileyhin kendülere hâkim olmasına ve harc akçasının ol vechlealınub virilmesine kemâl-i memnûniyyetle râzı olarak bir ağızdan du'â-yı devâm-ıeyyâm-ı ömr ve devlet -i pâdişâhiye âğâz eylemiş olmalarıyla bu bâbda ne vechle irâde-i seniyye zuhûr ider ise icâb iden mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sıyla tanzîm ve icrâ'sı husûsunu i'lâmeylediği bâ-takrîr lede'l-arz mücebince tanzîm ve her bir tarafa icâb iden ilm ü haberlerinin i'tâ'sına himmet olunmak bâbında sâdır olanfermân-ı âlî mücebince Haremeyn Muhâsebesi'ne kayd olunub Ru'ûs-ı Hümâyûn ve sâ'ir iktizâ' idenlere ilm ü haberleri tahrîr ola deyüfermânbuyurmağın mücebince kayd olunub sâ'ir iktizâ' idenlere ilm ü haberleri virilmekle vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi.Fî Z 15 Z. Sene 1250 (M. 14 Nisan 1835)

108.SAYFA:

Belge 157:

Ma'lûm-ı Âlî buyurulduğu üzere Haremeyn-i Şerîfeyn ve Cenâb-ı Fetvâ-penâhî Nezâretlerinde olan evkâf-ı şerîfeden mâ-'adâ sâ'ir nezâretlerdâhilinde olan ve gerek bilâ-nezâret bulunan bî'l-cümle evkâf-ı şerîfenin hüsn-i idâreleriyle hayrâtlarının i'mârı ve sâ'il-i hayriyyesinin istihsâli zımnında Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn-ı Mülûkâne'ye ilhâkı bâ-irâde-i seniyye-i şâhâne karâr-gîr olannizâm-ı müstahsene iktizâ'sından olmakdan nâşî o makûle nezâretler dâhilinde ve gerek bilâ-nezâret olan evkâf-ı şerîfeber-müceb-i nizâm Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ilhâk olunarak sâye-i ihsân-

vâye-i hazret-i şehri-yârîde hüsn-i idâre [N]ezâretleri sırasıyla i'mâr ve ihyâ' ve şürût-ı vakfa icrâ' olunmakda olub ancak merbûten takdîm-i bezm-i Sâmi-i Veliyyü'n-ni'amîkılınanvarakayakalemlerinden ihrâc itdirilen der-kenârlar nâtık olduğu üzere izzetlü fazîletlü Sadr-ı Rumili ve İmâm-ı Evvel Hazret-i Cihân-dârî ve Nakibü'l-Eşrâf Efendiler Hazerâtı ve Yâver Paşa Mahkemesi nâ'ibi nezâretleri dâhilinde olarak on beş kalem-i evkâf-ı şerîfe henüz Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ilhâk olunmayarak âlâ hâlihi kalmış ve ol vechle muhâsebâtları rü'yet olunarak hayrâtlarının dahi îcâb ve iktizâ'ları üzere i'mârlarına bakılmak ve Haremeyn-i Muhteremeyn ve Cenâb-ı Fetvâ-penâhî Nezâretlerinden mâ-'adâ bi'l-cümle Evkâf-ı Şerîfenin Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ilhâkı ber-minvâl-i muharrer nizâmı iktizâ'sından bulunmuş olduğu ma'lûm-ı sâmi buyuruldukda nezâret-i mezkûre dâhilinde olan evkâf-ı mezbûrenin dahi hüsn-i idâreleriyle hayrâtlarının i'mârı ve sâ'il-ihasenesinin istikmâli zımnında emsâli ve nizâmı mücebince Evkâf-ı Hümâyûn-ı Mülûkâne Nezâreti'ne idhâl ve ilhâkı muvâfık irâde-i aliyyebuyurulduğu hâlde Küçük Evkâf Muhâsebesi Kalemî'ne kayd ile Mülhakât Zimmeti Defteri'ne ve keyfiyyet ma'lûm olmak için nezâret-imezkûre câniblerine ve sâ'ir lâzım gelen mahallere ilm ü haberi i'tâ'sıyla tanzîmi husûsunu Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Sa'adetlü Atûfetlü es-Seyyîd Mehmed Hasib Efendi Hazretleri bâ-takrîr inhâ' itmekle hâk-i pâ-yi hümâyûn-ı hazret-i şâhâne'ye lede'l-arz inhâ' olunduğu üzere evkâf-ı mezkûreden nizâmı üzere Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'ne idhâl ve ilhâk ve hüsn-i idâresine dikkatve i'tinâ' kılınmak üzere icrâ'-yı iktizâ'sına ibtidâr olunması me'âlinde mübârek Hatt-ı Kerâmet-i Nikât-ı Cenâb-ı Mülûkânelevhaârâ-yı sudûr buyurulmağla iktizâ'-yı münîfinin icrâ'sı bâbında Fî 18 Z. Sene 50 (M. 17 Nisan 1835) târîhinde fermân-ı âlî sâdır ve mücebince kayd ile ilm ü haberleritahrîr olur deyü fermân-ı şerîf buyurulmağın vech-i meşrûh üzere Küçük Evkâf Muhâsebesi'ne kayd ile Mülhakât Zimmeti Defterineve keyfiyyet ma'lûm olmak için nezâret-i mezkûre câniblerine vesâ'ir lâzım gelen mahallere ilm ü haberleri virilmekle ber-minvâl-i muharrer keyfiyyet ma'lûm olmak için Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına vürûd iden ilm ü haber kâ'imesidir.

Belge 158:

Rehîn-i ilm ü Sâmi buyurulduğu vechle Evkâf-ı Hümâyûn Feyz-meşhûn-ı Şâhâne Hazîne-i Celîlesi tarafından idâreolunmakda olan bi'l-cümle evkâf-ı celîle, Evkâf-ı Hümâyûn-ı Mülûkâne Nezâreti dâhilinde olubancak evkâf-ı celîle-i mezkûreden evkâf-ı mekârim-i iittisâf-ı Şâhâne ve Hamidiyye ve Lâleli ve Selîmiyeve Mihr-i Şâh ve Nakş-ı Dîl Vâlde Sultanlar *tâbe-serâhum* hazerâtının evkâf-ı celîleleriyle mülhakâtlarıevvelenevkâf-ı şerîfenin mukaddemen Dârü's-Sa'âdetü's-Şerîfe Ağası Hazretleri zîr-i nezâretlerinde bulunarak ber-vech-i kâ'im-makâmlık cânib-i Darbhâne-i Âmire'den idâreleri avânda evkâf-ı celîle-imezkûrdan iktizâ' iden cihâtın tevcihâtı husûsuna tahrîr olunan inhâ' mücebince ağa-yı müşârün-ileyhhazretleri tarafından arz virilerek icrâ' olunagelmış ve mu'ahharanmehâsin-ihimem-i kerâmet ... şâhâne evkâf-ı celîle-i mezkûre mülhakâtıyla ma'an cânib-i mezbûrdan tefrîk ve hazîne-i celîlesine mahall-i mahsûsa tahsîskılınarak kâffesinin Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn dâhiline idhâliyle el-hâletü-hâzihi sâye-i ihsân-vâye-i şâhânede bi'l-cümle umûr ve husûsâtları Hazîne-i Celîle-i mezkûre tarafından hüsn-i idâre ve rü'yet olunmakda bulunmuş ise de evkâf-ı celîle-i mezkûrenin cânib-i mezbûrdan hîn-i tefrîklerinde ağa-yı müşârün-ileyhhazretleri nezâreti lafzı dahi tayy olunarak aklâmda olan kaydları bâlâlarına şerh virilmek îcâbından iken âlâ hâlihi kalub icrâ' olunamamış olduğundan ile'l-ân tevcihât maddeleri cânib-i nezâretten inhâ'olundukdan sonra kuyûd-ı atikasına nazaran ağa-yı müşârün-ileyh hazretleri tarafından arz olunmağa tevakkuf itmekdeolarak ve bu sûret ise bir kâ'ideyi müntecc olmadığından başka tatvîl-i maslahâta sebep olub ashâb-

imesâlihe ta'abve meşakkatî bâdî ve kuyûdca dahi beyhûde tesviyesi mü'eddî olduğu bedîdâr olmuşve sâye-i ma'delet-vâye-i cenâb-ı şâhânedan her bir husûs revnak-nümâyı dibâce-i hüsn-i tesviye ve intizâm olduğuna binâ'en bu husûsun dahi istishâl-inizâmı zımnındaba'd-ezîn evkâf-ı celîle-i meşrûhadan ağa-yı müşârün-ileyh hazretlerinin nezâretleri lafzı tayy olunarak ihrâc olunacak der-kenârlardan gösterilmemekve tevcîhât maddeleri âñların taraflarından arza hâcet kalmayub yalnız cânib-i Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'unarzıyla tevcîhi icrâ' ve berât-ı şerîfesi i'tâ' olunmak üzere aklâmda olan kaydları bâlâlarınaşerh virilerek tesviyesi münâsib görülmüş olmağla ol vechle tanzîmi muvâfık-ı irâde-i seniyye buyurulduğuhâlde mücebince Hameyn-i Şerifeyn Muhâsebesi Kalemi'ne kayd ile keyfiyyet mâ'lûm olmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Hameyn Mukâta'ası Kalemlerine ve hazîne-i mezbûre ve mülhakat zimmetleri defterlerine ve Hameyn-i Muhteremeyn Hazînesi ve evkâf-ı müşârün-ileyhime taraflarına vesâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberi i'tâ'sıyla tesviyesinehimmetbuyurmaları Darbhâne-i Âmire Defterdârı Müşîr-i Mükerrrem Devletlü Efendi Hazretlerine havâlesi bâbında hâlâ Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Sa'adetlü Es-Seyyîd Mehmed Hasib Efendi takrîr itmeğîn takrîr-i mezkûr Hâk-i Pây-i Hümâyûn-ı Hazret-i Şâhâne'ye lede'l-arzol vechle icrâ'sına ibtidâr olunması me'âlinde mübârekhatt-ı kerâmet-nikât Cenâb-ı Mülûkâne-yi Levha-ârâ-yı sudûr buyurulmağla mücebince icrâ'sına himmet buyurasız deyü sâdır olan fermân-ı âlî mücebince müşîr-imüşârün-ileyh devletlü efendi hazretlerine havâle buyuruldukda mücebince fermân-ı şerîf buyurulmağın ber-minvâl-i muharrer kayd olunub diğeri ilm ü haberlerivirilmekle vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafına dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 7 Ra Sene 252 (M. 22 Haziran 1836)

109.SAYFA:

Belge 159:

Anadolu'nun sağkolu yemîn ve yesârıyla nihâyetine varınca vâkî' Redîf-i Asâkir-i Hassâ ve Mansûre-i Şâhânem müşîrleri vüzerâ-yı izâm *iclâlühüm* ve ferîkler ve mîr-i mîrân-ı kirâm *dâmet ma'âlihüm* ve mevâlî-ifihâm *zîdet-fezâ'ilühüm* ve kudât ve nüvvâb *zîde-fezâlihüm* ve mütesellimîn ve voyvodagân ve a'yân ve vücûh-ı memleket ve bi'l-cümle iş erlerine hüküm

Memâlik-i Anadolu ve Rumili'de kâ'in turûk-ı aliyyeye mensûb tekâyâ ve zevâyâ ahabından biri fevt oldukda mahlûl olan tekye ve zâviye yine kadîmdendan mensûb olduğu tarîki ricâlî ve hulefâsından eslah ve erşedine virilmeleri ashâb-ı tarîk-i aliyye beyinde usûl-i kadîme-i mer'îyyeden olarak bîgâne ve ecânib makûlelerinden vikâyeoluna gelmişiken bir müddet[den]berü bu usûle adem-i ri'âyetle o misüllü mahlûl olan tekye ve zâviyelerinbir takım silsile ve nisbeti meçhûl ve haseb ve nesebi nâ-ma'lûm kimesnelere tevcîhini kazâlarhükkâmıba-i'lâminhâ' itmekde ve bu sûret usûl-i tarîkat ve ahvâl-i hakikatden bî-haber vechle makûlelerinin ve belkiba'zan mülâhide ve zenâdıkâ tâ'ifesinin tekâyâ ve zevâyâ zabtıyla erbâb-ı ehliyyet açıkda kalarak *bi-tevfikihî Sübhânehü* ve *Te'âlâ* haklarında irtibât-ı derûn-ı ilhâm meşhûn-ı Şehr-i yârânem der-kâr olan asl-ı tarîk-i aliyye fukarâsının teşettüt kalub ve inhilâl-i şirâze-i cem'îyyet hâtır safâ'mashûbları mûcib olmakda olduğundan şu husûsun bir hüsn-i sûrete rabtı vâcibeden olduğundan binâ'en fî-mâ-ba'd Anadolu ve Rumili'de vâkî' tekâyâ ve zevâyâdan biri mahlûl oldukda ol mahallin yine tarîki ricâlî ve hulefâsından ahkâm-ı şerî'at-ı mutahhara ve esrâr-ı tarîkat-ı aliyyeye ârif mürîdînve sâlikini terbiyeye telsiye usûl-i şerîfine vâkıf her kim bulunur ise evvel mahalde olan meşâyih ve dervîşânın inzimâm-ı re'y ve ittifâklarıyla âña tevcîhi der-bâr-ı şevket-karârıma arz ve inhâ' olunmak ve bunun için zinhâr kudât ve nüvvâb taraflarından harc-ı i'lâm mutâlebesiyle rencîde olunmamak ve bundan böyle hükkâm-ı şer' taraflarından tekye-i mahlûle

tevcihi zımnında hilâf-ı şürût olarak nâ-ehl-i yedlerine i'lâm virilecek olur ise mû'atheze olunacağından başka ol i'lâm ma'mûlün-bih olmayarak cihet-i mahlûle Dersa'adetimde bulunan meşâyih ve dervişânın re'y ve ittifâk ve inhâ'larıyla ehil ve erbâbına tevcih kılınmak üzereüstûrî'l-amel tutulması husûsu Dersa'adetimde genç güzîn-i reşâdet olan tarikat-ı aliyye-i Kâdiriyye ve Nakşibendiyye ve Sünbûliyye ve Halvetiyye ve Sa'diyye âsitâneleri meşâyihî mefâhirü's-şüyûh ve'l-muhakkikîndâmet füyûzâtihim taraflarından memhûr arz takdîmiyle istid'â' olunarak ol bâbda bi'l-fi'l şeyhü'l-islâm ve müftî'ül-inamolan Mekkî-zâde Mevlâna Mustafa Âsım *idâme-yiTe'âlâfazâ* ile işâret itmeleriyleişâretleri mûcebince amel ve hareket olunması husûsuna irâde-i seniyyem mûte'allik olarak ol bâbda i'lân-ı hâlimutazammınBursa ve Edirne taraflarına başka ve Anadolu'nun sol ve ortakollarına Rumî'nin üçkoluna başka başka diğer evâmir-i şerîfem tasdîr ve tesyâr kılınmış olmağla siz ki müşîrlar ve vüzerâve ferîk-i müşâr ve mîr-i mîrân ve mevâlî ve kudât ve nüvvâb ve sâ'ir mûmâ-ileyhimsiz ve vüsûl-ifermân-ıcelîlü'l-ünvânımdakeyfiyyeti zîr-i hükûmetinizde kâ'in mahallerde bulunan turûk-ı aliyye meşâyih ve hulefâsına ifâde ve beyân birle ba'd-ezîn her bir tarafda usûl-i mezkûrenin icrâ'sıyla her hâlde vikâye-i usûl-ıtarîkat-ı aliyyeye kemâ yenbağî ihtimâm ve dikkat eylemeniz fermânım olmağın Divân-ı Hümâyûnumdan mahsûsan iş bu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve sadr-ı azâm tatarlarından tatar ile tesyârolunmuştur. İmdi keyfiyyet, ma'lûmunuz olduğda ber-minvâl-i muharrer amel ve harekete bi'l-ittihâd takayyüd ve dikkat ve hilâfından ve bu mâddeiçün tatar-ı merkûme diğer hâmil olduğu emr-i şerîfimden dolayı beher kazâda gurus hıdmet tahsîs ve tasrîh kılınmış olduğuna mebnî bu maddeden başkaca hıdmet-i mübâşiriyye nâmı ve nâm-ı âhar ile bir akça ve bir habbe i'tâ'sından tevakkî ve mübâ'adet eylemeniz bâbında

Fî evâhir B. Sene 252 (M. Kasım ayı başları 1836)

110.SAYFA:

Belge 160:

Râmî Çiftliği Kışlak-ı Hümâyûnu'nda tanzîm olunan Mekteb-i Harbiyye'ye bi-Tevfik-iTe'âlâ müceddeden yazılacak birkaç yüz nefer, tevcihât Kudsiyyet-Ayât-ı Hazret-i Şehin-Şâhî ile karîbü'l-ahdde iktisâb-ı mahâret-i fenn-i harb ideceklerider-kâr ise de iş bu yazılacak neferât, evvel emirde mübtedî bulunacakları ve Berriye-i Mühendishâne-i Hümâyûn'undabulunan şâkirdânın Humbarahâne-i Âmire'de lüzûmları olmadığı cihetle bunların meh-mâ emken usûl-i hendesedemümâreseleri olduğundan şâkirdân-ı merkûme mekteb-i mezkûre bütün bütün nakl olunduğu hâlde yazılacakmübtedî neferâtın Sâye-iMekârim-Vâye-iHazret-i Mülûkâne'de az vakitde fûnûn-ı hendese ve harbiyyede kesb-imahâret eylemelerine medâr-ı küllî olunacağı mütâla'a-i hayriyyesiyle şâkirdân-ı merkûmenin mühendishâne-i mezkûrda olan bi'l-cümle küttâb ve hendeseye dâ'ir cemî' edevât ve âlâtlarıyla mekteb-i mezkûra nakli ve kışlak-ı mezkûreye Râmî Çiftliği Kışlası denmeyüb Fûnûn-ı Cihâdiyye-i Mansûre Mektebi tesmiye kılınması husûsu Atûfetlü Ser-Asker Paşa Hazretleri taraflarından inhâ' olunmuş olup zikr olunan Mühendishâne-i Hümâyûn şâkirdânının ol vechle mekteb-imezkûre nakl ve kışlak-ı mezkûr dahi ba'd-ezîn nâm-ı mezbûr ile yâd olunması ve bunların sûret-i tertîbve istihdâmlarına ve usûl-ı fûrû'una dâ'ir iktizâ' iden nizâm-nâmesini ser-asker-i müşârün-ileyh hazretleri tarafından ba'dehû kaleme alınarak şâkirdân-ı merkûmenin Mühendishâne-i Hümâyûn'da bulundukları hâldeki ma'âş ve ta'yînâtımadâ'ir bundan böyle tefâvüt ve tezâyüd icâb ider ise ol dahi taraf-ımüşîriye havâle olunarak sûret-i karârve icrâ'sı ba'de'l-istîzân iktizâ' iden mahallere kayd ve sebt olunması husûslarına irâde-i ihsân-âde-iHazret-i Şâhâne mûte'allik buyurulmuş olmağla ber-mantûk-ı irâde-i aliyye sûret-i karârı bundan böyle bi'l-istîzân havâle olunmaküzere keyfiyyetin icâb iden mahalle kaydıyla tesviyesi ve ilm ü haberlerinin

i'tâ'sı husûsuna himmetolunmak bâbındabeyaz üzerine sâdır olan fermân-ı âlî mücebince Baş Muhâsebe'ye kayd ile Asâkir-i Mansûre ve Humbarahâne-i Âmire yoklamalarına mezbûrhıdmetive Masârifât Hazînesi Rûznâmçesi Defterlerine ilm ü haberleri tahrîrolunmak fermân-ı sâmi buyurulmağın mücebince kayd olunub mahall-i merkûmeye ilm ü haberleri virilmekle Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'nedahi iş bu ilm ü haber virildi. Fî 21 Ş. Sene 252 (M. 1 Aralık 1836)

Belge 161:

Rehîn-İlm ü Sâmi buyurulduğu üzere hakkında der-kenâr ve sezâ-vâr buyurulan tezâ'uf-ı ni'am-ı celîle-i cenâb-ı pâdişâh-âne ve terâdüf-iseniyye-i hazret-i şehin-şâhâne olarak Darbhâne-i Âmire Müsteşarlığı bu def'a bâ-irâde-i seniyye-i mülûkâne Sâhib-i AyârŞevki Efendi'yetevcîhve ihsân-ı hümâyûn buyurulmuş ve Darbhâne-i Âmire'yeve gerek Evkâf-ı Celîle-i Şâhâne'ye müteferri' mevâddlara buyurulmaları tahrîrine müsteşâr-ı mûmâ-ileyhindahi me'zûniyyeti der-kâr bulunmuş ise de fenn-i Darbhâne-i Âmire ve usûl-i Evkâf-ı Hümâyûn-ı Şâhâne üzere müsteşâr-ı mûmâ-ileyhin yazacağı buyuruldunya mâliye müsteşârı misüllübir ahad ta'yînindenlâ-büdd olduğuna mebnî bundan böyle Darbhâne-i Âmire Müsteşarı bulunanlar aklâm ve hazâ'in-i sâ'irelerden kayd ve hisâb ve su'âl ve nüzzâr efendiler taraflarından isti'lâm misüllü aklâma sened olmayacak buyurulmaları cânib-i Darbhâne-i Âmire'den olarak tahrîre me'zûn olmak ve bunlardan ba'zı muğlak ve dakîk olanları dahi Darbhâne-i Âmire'den istihrâc ve istifâde ile yazmak ve Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'amûlhak kâffe-i evkâfın temessükâtı mütevellîleri tahrîr eyledikten sonra nizâmı üzere cânib-i nezâretten sahh-ı keşîde olunmaka olduğundan bundan böyle fakat temessükât-ı evkâfa sahh keşîde olunmasına dâiruhsat virilmek ve aklâm ve sâ'ireye sened olmayacak mevâdd ki evâmir-i şerîfe ve sûret ve ilm ü haber tahrîri ve sâ'ir bu misüllü buyuruldu ile Darbhâne-i Âmire ve Evkâf-ı Hümâyûn-ı Şâhâne Hazînelerine teslim olunmakve i'tâ' kılınacak ve vâridât ve masârifât ve'l-hâsıl hazîne-i merkûmelere müteferri' her bir husûsun nihâyetahkâmı olan buyuruldu ve sahh kemâ-fi's-sâbık Darbhâne-i Âmire Müşîri bulunanların yazusuna münhasırolmak üzere nizâmarabtı emr ve irâde-i hazret-i mülûkâne buyurulduğu hâlde nizâm-ı mezbûr ilâ-Mâşâ Allah u Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulmak üzere Mâliye Muhâsebesi'ne kayd olunarak bi'l-cümle hazâ'in-i şâhâne ve lâzım gelen aklâm ve mahallereilm ü haberleri tahrîr ve i'tâ'sıyla tanzîm olunacağı Darbhâne-i Âmire Hazînesi tarafından bâ-takrîr bâlâsına taraf-ı hazre-i vekâlet-penâhîden midâd-ı sürhile şerh virilerek keyfiyyet Hâk-i Pây-i Hümâyûn-ı Hazret-i Şâhânedan lede'l-istizâninhâ' olunduğu üzere Mâliye-i mezkûr...ilâ-Mâ-şâ-Allahû Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulmak üzere Mâliye Muhâsebesi'ne kayd ilelâzım gelen mahallere ilm ü haberleri i'tâ'sıyla icrâ'-yı iktizâ'sı husûsuna irâde-i seniyye-i mülûkâne ta'allukuyla ol bâbda hatt-ı şerîf ma'âl-redîf Cenâb-ı Cihân-Bânî levha-zîb sudûr buyurulmuş olmağla mücebince iktizâ'sıicrâ'sına himmetbuyurulmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kayd olunub keyfiyyet ma'lûm olmak içün Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne iş bu ilm ü haber virildi. Fî 2 S. Sene 254 (M. 27 Nisan 1838)

111.SAYFA:

Belge 162:

Rehîn-i İlm ü Sâmi buyurulduğu üzere Hameyn-i Muhteremeyn ve Evkâf-ı Hümâyûn Hazîneleri tarafından mazbûtolan ve mülhakâtından bulunan evkâf-ı şerîfeden Der-âli'yeve bilâd-ı selâse¹⁸⁰ kâ'in mekâtibinma'lûm mu'allim-i sıbyân ve halîfelik cihetleri mutasarrıflarından fevt olanve kasr-ı yed murâd idenlerin cihetleri sâ'ircihât-ı ilmiyye misüllü ber-müceb-i nizâm şimdiye kadar evkâf müfettişi bulunan

¹⁸⁰ Bilâd-ı selâse: İstanbul ile birlikte kullanıldığında Eyüp, Galata ve Üsküdar semtlerini tanımlar(İslam ansk.)

fazîletlüefendi ma'rifetiyle lede'l-imtihan Darbhâne-i Âmire Müşiri Sa'âdetlü Atûfetlü Paşa Hazretlerinin telhîsleri mücebince ehil ve erbâbına tevcih olunugelmiş ise de sâye-i mecdiyet-vâye-icenâb-ıcihân-dârîde zikr olunan mekteblerin bu def'a nizâm-ı haseneyerabt ve tevsikiyleicrâ'-yı nizâmâtı istikrâr ve icâbı icrâ' olunmak üzere Mekâtib-i RüşdiyyeNezâretiünvânıyla müstakillen me'mûr ta'yîn olunmuş olduğuna ve sâlifü'z-zikr mekâtibin hâce ve halîfelik cihetleri mutasarrıflardanbirine hasbe'l-...vukû'unda ve-yâhûd âhara kasr-ı yed murâd olundukda huzûr-ı teftîş-i evkâfda icrâ' olduğu sûretde şâyed nizâma muğayir düşeceğine binâ'en bundan böyle cihât-ı mezkûre tâlibleriMekâtib-i Rüşdiyye Nâzırıfazîletlü efendi hazretleri ma'rifetiyle lede'l-imtihankeyfiyyet-iehliyyeti i'lâm-ı savb-ı sâmi-i müşârün-ileyhdenkemâ-kân telhîs olunarak ol vechle icrâ' olunmak üzere nizâmına zeyl münâsib ve muhsenâtı mûcib görünmüşolmağla ber-minvâl-i muharrer tesviyesi muvafık-ı irâde-i seniyye buyurulduğu hâlde mücebince Evkâf Muhâsebesi'ne kayd ile Evkâf-ı Hümâyûnve mülhakat ve Harameyn zimmetleri ve RûznâmçeDefterlerine ve nâzır ve müfettiş-i mûmâ-ileyhimâ efendiler taraflarına ve sâ'ir lâzım gelenmahallere ilm ü haberlerinin i'tâ'sıyla tanzîmine ibtidârolacağını müşîr-i müşârün-ileyh hazretleri takrîr itmeleriyle iş bu takrîr-iatûfileriyle mekâtib-i rüşdiyye nâzırı fazîletlü efendi hazretlerinin bu husûsuna ve sâ'ir ba'ziteferru'âtâ dâ'irbir kıt'a takrîri hâk-i pâ-yi hümâyûn-ı hazret-i şâhâneye lede'l-arz inhâ' olunduğu vechle husûsât-ımerkûmenin icrâ-yiiktizâ'larına irâde-i seniyye-i mülûkâne müte'allık buyurulmuş olmağla mücebince icâb-ıiktizâ'larıyla ilm ü haberlerinin i'tâ'sı husûsuna himmet buyurmaları bâbında müşîr-i müşârün-ileyh hazretlerine hitâben sâdır olan fermân-ı âlî mücebince iktizâ'-yitesviyesi lede's-su'âl iş bu takrîr-i sâmilere ve mekâtib-i rüşdiyye nâzırı fazîletlü efendi hazretlerinin takrîri ve müte'allıkbuyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne ve sâdır-ı fermân-ı âlî mücebince zikr olunan hazîneler tarafından mazbûtolan ve mülhakatından bulunan evkâf-ı şerîfeden Der-âliye ve bilâd-ı selâsede kâ'in mekâtibin mu'allim-i sıbyânve halîfelikcihetleri mutasarrıflarının mahlûlâtve kasr-ı yedleri vukû'unda bu def'a rabt ve tevsik buyurulan nizâm-ı haseneüzrebundan böyle nâzır-ı mûmâ-ileyh hazretleri ma'rifetiyle lede'l-imtihankeyfiyyet-i ehliyyeti i'lâm ve savb-ıisâmî-i müşârün-ileyhden ber müceb-i nizâm kemâ-kân telhîsolunarak ol vechle icrâ' olunmak ve nâzır-ı mûmâ-ileyh hazretlerinin takrîrleri dahi bu merkezde bulunmak hasebiyle Der-sa'adet'de ve bilâd-ı selâsede vâki' kâffe-i mekâtibin mu'allim ve halîfelik ve meşk ve kitâbet-i hâcelik cihetleri mutasarrıflarının fi-mâ-ba' vukû' bulan mahlûlâtı evvel emirde ehliyyet ve istihkâkı nizâm-ı mezkûrecânibindenbi'l-imtihan i'lâm olunarak tevcihi için kemâ-fi's-sâbık bâ-telhîs-i sâmi müşârün-ileyhe icrâ' kılınmak üzere nizâm-ı müstahsene ilâvesi teferru'ât-ı sâ'iresi nizâmına tevfiân iktizâ'ları icrâ' olunmak üzere nezâret-i mezkûrecânibinden bâ-takrîr inhâ' ve ifâde olunması vechiyle nâzır-ı mûmâ-ileyh hazretlerinin takrîri me'âliderciyle ilm ü haberlerii'tâ' kılınarak tesviyesini husûsunu nezâret-i müşîr-i müşârün-ileyhe menût olan mevâddan idüğü der-kenârolundukda mücebince Evkâf Muhâsebe'sine kayd ile iktizâ' iden ilm ü haberi tahrîriyle tesviye oladeyü fermân-ı sâmi buyurulmağın mücebince kayd olunub mahall-i mezkûreye ilm ü haberleri virilmekle vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn tarafınadahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 28 Z Sene 1254 (M. 14 Mart 1839)

Belge 163:

Umûr-ı Hâriciye Nâzır Vekîli ve Müsteşârı Sa'âdetlü Efendi Hazretleri

Bâb-ı Âlî ve Mâliye taraflarında kâ'in aklâmında bulunan şâkirdân ile hâricden sâ'ir hâhiş-kâr olanlar bu def'a lütfen ve merhametenvaz' ve te'sis olunan Mekteb-i Ma'ârif-i Adliye'de tahsil-i ilm ve hünere itdirilmesi irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne muktezâ-

yı münifden olmak hasebiyle şâkirdân-ı mezkûrdan o makûle tahsîl-i ulûma muhtâc olanlar bi'l-ifrâz mekteb-i mezkûra gönderilüb hâricden mekteb-i mezkûra girmek isteyenler evvel emirde makâm-ı Nezâret-i Hâriciye'ye arz-ı hâl takdîmiyle arz-ı hâl-i mezkûr bâlâsına terkîm olunacak buyuruldu mücebine yedine rû'ûs-ı hümâyûn virilerek mekteb-i mezkûra idhâl olunmak üzere bi-mennihi Te'âlâ mekteb-imezkûrun inşâ' ve tanzîmine kadar usûl-i mezkûrun şimdilik Sultan Ahmed Câmî-i Şerîfinde icrâ'sıyla bundan böyle Divân-ı Hümâyûn Kalemî şâkirdânından her kim olur ise olsun ilm-i sarf okuyub ve yazuyı dahi güzelce tahsîl iderekmekteb-i mezkûr hâceleri taraflarından orayakadar okumuş oldukları Bâb-ı Âlî'ye inhâ' olunmadıkça her birisine muhalles i'tâ' {...} ve ilm-i nahivden Avâmil'i okumadıkça kalemde mindereçikarılmamak ve Kâfiyeyitekmîl okuyub {...} hatt ve imlâ'da dahi istihkâkı nümâyân olarak imtihân usûlû icrâ' kılınmadıkça mühimme odasına idhâl olunmayu[b]jatiyye ve ma'âş ve sâ'ir kalem ve edevâtından bir şey virilmemek ve bu ma'âş ve atiyye ve lede'l-iktizâ' sınıftan {...} dahil husûsu Bâb-ı Âlî'ninaklâm-ı sâ'iresinde dahi bu vechle icrâ' olunub bu bâbda bir gûne iltimâsı cür'etve hatır ve göñgle ri'âyet olunmayub usûl-i mezkûre dâ'imen ve müstemirren mer'ıyyü'l-icrâ' olmak husûsları nizâmarabt ve tevsîk olunmuş ve ol bâbda irâde-i seniyye hazret-i şehin-şâhî müte'allik buyurulmuş olmağla keyfiyyeti bi'l-cümlezâbitân-ı aklâmve sâ'ir iktizâ' idenlere tenbîhve te'kid birle vakten mine'l-evkât nizâm-ı mezkûrunhilâfı vaz' ve hâlet vukû'a gelmemesi esbâbını istihsâle himmet eyleyesizdeyü

Fi 27 M Sene 255 (M.12 Nisan 1839)

112.SAYFA:

Belge 164:

İstanbul Emti'a Gümrüğü merbûtâtından olan mizân-ı harîr ve rûsûm-ı kahve gümrükleriyle duhân gümrüğü ve ihtisâb ve simkeş-hâne ve serçin derçin ve sâ'ir taşra mukâta'âtı emvâlinden mahsûs olan ve vezâ'if ashâbının eshâm misüllü şöret ve sâkin oldukları mahalleri kaydı bâlâlârına şerh virilerek isimlerine mutâbık ve gayr-ı mutâbık her kimin yedinde ne mikdâr vezâ'if var ise Eshâm Muhâsebesi'ne kayd ve birer tatbîk mührü ahz ve hıfz ve vazîfelerinin tevzî'i ve kazâlarında takdîm eyledikleri memhûr pusulaları tatbîk olunarak ol vechle tevzî' ve senesi hitâmında ümenâsı deynlerine mahsûben hisâbları rû'yet olunmak üzere iki yüz yirmi bir târîhinde nizâma rabt olunmuş ise de el-hâletü hâzihi mürûr-ı zamân cihetiyle şirâze-i nizâma halel-târî olarak çığırından çıkmış ya'ni iş bu vezâ'ifde kimesnenin hakkı ve bir diyeceği olmayub mücerred sadaka-i Ser-efser-i Cenâb-ı Zıllullahi i'ta' ve ihsân olunmakda iken vezâ'if ashâbı tama'-ı hâma teba'ıyyet ile hilâf-ı nizâm vazîfelerinin beynlerinde icrâ' ve mahlûlü vukû'unda mü'esses olan ihbâriyyesi kalîl olduğundan adem-i rağbete mebnî haber virilmediğinden mahlûlâtı ketm ve ihfâ' ve aralık aralık kaleminden me'mûrları taharrî iderek mahlûlü maznûn olan vazîfenin istid'â'sıyla takdîm olunan arz-ı hâlleri mukâta'ât müdiri efendiye havâle ile bi't-tahkîk tesviye ve î[b]kâ' olunmakda ise de vezâ'ifin kesretine binâ'en yine fark ve temyîzi mümkün olamadığı bedîhi ve emvâl-i beytü'l-mâlin bu misüllü telef ve sarfdan vikâyesi lâzımeden idüğü vâzıh ve cârî görünmüş ve bundan başka gümrük-i mezbûr ve merbûtâtı bulunanlar mahaller hâsılâtından bir takım kesânın bâ-sûret ve bâ-berât uhdelerinde hayli ma'âş alarak bunun dahi mahlûl ve gayr-ı mahlûlü pek de bilinmeyüb beher mâh takdîm eyledikleri arz-ı hâlleri cânib-i istifâ'dan mahsûb keşidesiyle gümrük-i mezbûr tarafından virilmekte bulunmuş olduğundan bunların sâye-i ihsân-vâye-i cenâb-ı mülûkânede kimesneye mûcib mazeret olmayarak yine cânib-i seniyyü'l-cevânib hazret-i şâhâneye da'avât-ı hayriyye isticlâb olunmak ve cânib-i beytü'l-mâla dahi müstevceb hayr ve menfa'at olmak üzere müceddeden nizâma rabtı sûreti lede'l-mütâla'a şöyle ki bi'l-

yümn ve'l-ikbâl şeref-vukû' bulan cülûs-ı hümayûn-ı meymenet-makrûn-ı şâhâne binâ'en bi'l-cümle berevâtın tecdîdi irâde-i şâhâne muktezâsından ve iş bu vezâ'ifin cümlesi ve ma'âşın ba'zısı berevât-ı şerîfe ile mutasarrıflarının uhdelerinde olduğundan bundan sonra ashâb-ı vezâ'if ve ma'âş-ı güzeşte vazîfe ma'âşları dahi almağa geldiklerinde tecdîd-i berevât olunması husûsu iktizâ'-yı irâde-i seniyyeden olduğunu ve kadîmden sûretle virilmiş olan ma'âşlar dahi mu'ahharan berâtla virilmekde olduğundan karışıklık olmamak için kâffesi berâtla olacağını serd ve beyân birle yedlerinde berâtları olanlar berâtlarını tecdîd itdirmelerini ve sûretle bulunanlar sûretlerini bırakub yedlerine berât almalarını kaleminde cevâb virilerek ol vechle ashâb-ı vezâ'ifve ma'âş berâtlarını tecdîd için takdîm idecekleri arz-ı hâlleri müdir-i mûmâ-ileyhe havâle ile ismine mutâbık ve gayr-ı mutâbık mukaddem virilen nizâm-ı mezkûr mücebince ol vezâ'if ve ma'âş mutasarrıfı olub hayatda idüğü tebeyyün eylediği ba'de'l-isti'lâm yedinde bulunan vezâ'ifve ma'âş ne mikdâr ise ol kimesnenin ismine tasrîh ve tashîh birle tecdîden berâtı virülüb ismine gayr-ı mutâbık olanların kaydları terkîn olunmak ve iş bu isimleri gayr-ı mutâbık olan vasiyet, tahkîkde sarf-ı mahlûl zuhûr iden vezâ'ifin nısfı ve ba'zan sülûsânı virilmek nizâmından olduğu der-kâr ise de bunların içlerinde fakîr olduğu tebeyyün idenlere sâye-i ihsân-vâye-ihazret-i mülûkânede merhameten tamâmı mutasarrıf-ı sâbıklarının evlâd ve vâlideyn ve zevc ve zevcelerine virilmekve bunlardan mâ-'adâ ez-kadîm ecnebî tarafından mahlûl haber virenlere tahsîs olunan ikişer akçaihbâriyye be-gâyet dînve ekser mahlûlâtın adem-i ihbâriyya eyâdî-i nâsda ketm ve ihfâsîândan neş'et eylediği vâreste-i kayd-ı kânûn idüğüne binâ'en ba'de-mâ o makûle ecnebî tarafından haber virenlere on akçada iki hesâbıyla her ne kadar vazîfe haber virirler ise ol mikdâr ihbâriyyesi virilmek ve ma'âşın mahlûlü, ihbâriyyesi vazîfe ihbâriyyesine mikyas olmayub ancak eshâmın ihbâriyyesinde cârî olan usûl ve nizâmına tatbîkan senevî virilmekde olan ma'âşın mikdârına göre virilmesi lâzım gelen ihbâriyyesi aynıyla bunda dahi icrâ' kılınmak üzere nizâma rabtı nezd-i mekârim-i ...hazret-i hilâfet-penâhîde tensîb ve tasvîb buyurulduğu hâlde Mâliye Muhâsebesi'nden kayd ile Eshâm Muhâsebesi'ne ve Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne ve sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberlerinin i'tâ'sıyla tesviyesi lâzım geleceğiHâzîne-i Âmire tarafından bâ-takrîr lede'l-arz mücebince tanzîmine himmet olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kayd olunub diğer ilm ü haberleri virilmekle ber-minvâl-i muharrerer Ru'ûs-ı HümâyûnKalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî Câ Ş Sene 55 (M. Temmuz/Ağustos ve Ekim/Kasım 1839)

113.SAYFA:

Belge 165:

Bi-tevfikihi Subhânehü ve Te'âlâ mücerred i'mâr-ı memâlik ve bilâd ve terakki-yi ahvâl-i ahâlî ve ibâdının halâs ve hayriyyesiyle memâlik-i mahrûsa-i şâhânede te'sîs ve icrâ' buyurulan tanzîmât-ı hayriyye usûl-i mahâsin şümûlü iktizâ'sınca sâye-i ma'delet-vâye-i hazret-i şâhâne ve ahâlînin emlâk ve arâzî ve sâ'ireleri mütehassilin ma'rifetiyle mahallerinde tahrîr ve defâtiri bu tarafa tesyîr birle ittifâk-ı ârâ-yı veke'l-lâve emr ve irâde-i seniyye-i şehin-şâh-ı mekârim-pîrâ ile ta'yîn ve virgü maddesinin ber-vech-i hakkâniyyet tesviye ve rü'yet olunacağı me'mûl-ı eltâf-ı Cenâb-ı Rabbül İzzet ise de e'imme ve hutebâ muktedâ-yı nâs oldukları i'tibâriyla ve sahîhü'n-neseb sâdât-ı kirâm dahi nakîbü'l-eşrâf hazerâtı taraflarından senedât-ı sahîha ahzıyla rûsûm-ı ra'yyet ve bilâ-emr-i şerîf tekâlif şâkirdan? mu'âf ve bu sûret muvaffak şer'-i şerîf ve kânûn olmasıyla kendülerin mazhar-ı eltâf olduklarına ve iş bu e'imme ve hutebânın ekserîsi dahi ber-vech-i hasbî edâ-yı hıdmet idgeldiklerine binâ'en öteden berü saltanat-ı seniyye tarafından ri'âyeten ve hıdmet-i şerîfeyi ibtâlden vikâyeten gerek bunlar

tarafından ve gerek sahîhü'n-neseb sâdât cânibinden mu'âfiyyete dâ'ir istid'â' vukû'unda evâmîr-i şerîfe i'tâ' kılınmakda ve bunlardan tasarruflarında emlâk ve arâzîleri yoğiken tekâlif-i mutâlebe olunduğu inhâ' olundukda fi'l-vâki' tasarruflarında hâne-i avârıza bağılu tekâlif alınmak îcâb ider. Emlâk ve arâzî olmadığı hâlde tekâlif mutâlebesiyle ta'addî olunmamak ve eğer tasarruflarında emlâk ve arâzî bulunur ise bâ-evâmîr-i aliyye vârid olan tekâlifden hisse-i muhâsebeleri tahsîl kılınmak üzere evâmîr-i aliyye virilmekde olub vâki'â iş bu e'imme ve hutebânın cihet-i ilmiyye olmak üzere mu'âf olmamaları şer'-i şerîf îcâbından ve sâye-i şevket-vâye-i hazret-i şâhânedede bundan böyle herkesin emlâk ve arâzî ve hâl ve tahammülü gözedilib mahsûlât-ı mevcûd kuvve-i mâliyesinin derecesine tatbîkan tekâlif olunmak usûl-i hasene-i celîle muktezâ-yı ma'delet ihtivâ'sından olduğuna ve ma'mâfih fî-mâ-ba'd bi'l-cümle umûr ve husûsât ve de'âvî ve münâza'ât taşra meclislerinde garazsızca rû'yet ve tesviye olunacağına binâ'en zikr olunan e'imme ve hutebânın ve yedlerinde senedât-ı sahîha bulunan sâdât-ı kirâmın mu'âfiyetleri ibkâ'olunmak üzere lede'l-îcâb ve'l-istid'â' muhassılîn ve a'zâ-yı mecâlise hitâben evâmîr-i aliyye i'tâ' kılınması husûsubu def'a müteferri'ât-ı sâ'iresiyle mu'arriz lüzûmunda bi'l-mütâla'a ol bâbda bend bend kaleme alınan bir kıt'a mufasssal tezkire Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de kırâ'at olunarak madde-i muharrere-i merkûme ve sâ'ir mevâdd-ı mukteziyenin bundan böyle gerek bu tarafda aklâmda ve gerek taşra meclislerinde icrâ'-yı îcâbına mübâderet olunması Meclis-i Vâlâ-yı mezkûr câniblerinden merkez kabûl ve mevki'-i tensîbde istihsân ve hâk-i pâ-yı hümâyûn-ı hazret-i mülûkânededen istîzân olunmuş ve mücebince iktizâ'larının icrâ'sına irâde-i seniyye-i mülûkâne ta'allukuyla ol bâbda şeref-efzâ-yı sünûh ve sudûr olan emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûn Cenâb-ı Cihân-dârî muktezâ-yı münîfi üzere müzekkere-i merkûme mukaddeme-i kavânîn-i kalemiyye olarak Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile îcâb iden mahallere ilm ü haberleri tasdîr ve i'tâ' ve birer kıt'a sûret-i matbû'ası muhassılîn taraflarına ba's ve isrâ' kılınmış ve bundan böyle tanzîmât-ı hayriyyeleri icrâ' olunan mahallerden imâmet ve hitâbet ve zâviyedârlık ve meşîhât tevcihine dâ'ir inhâ' ve istid'â' vukû'unda çünkü ber-vech-i bâlâ e'imme ve hutebânın cihet-i ilmiyye olarak mu'afiyetleri şer' ve kânûn iktizâ'sından ve bu cihetle iş bu hıdmet-i dîniyye me'mûr olacak zevâtın oldukça ulemâdan ve ehl ve erbâb ve mesâ'il-i dîniyye âşînâ olanlardan intihâb ve ta'yîni ferâ'iz-i hâliyyeden olduğuna binâ'en öyle evvelki gibi arz-ı hâl düzce i'lâm ile cihât-ı mezkûre istid'â'sında olanlara müsâ'ade olunmayub evvel emirde istid'â' iden zâtın hâl ve keyfiyyet ve ehliyyet ve liyâkatı, bulunduğu semtin büyük meclisinde gereği gibi istifsâr ve tahkîk birle hıdmet-i mezkûreye liyâkat ve iktidârı meclisce tebeyyûn eyledikten sonra keyfiyyet meclis-i mezkûr tarafındander-bâr-ı şevket-karâra iş'âr ve tenmîk olunarak cihât-ı ilmiyyenin ol vechle yürüdülmüş ve fakat bu usûl şâyi' oluncaya kadarına mukaddemkiler misüllü istid'â' vukû' bulacağı bedîhi ve ma'a-mâfih her bir madde bundan sonra meclislerde görülecek olmasıyla buna dâ'ir tevârüd idecek i'lâmât ve vâki' olacak müsted'îyâna mecâlîs-i merkûme a'zâsının ma'lûmâtı bulunacağı emir celbi olmakdan nâşî usûl-i meşrûhaya gayr-ı muvaffak istid'â' zuhûrunda ba'dehû icrâ'-yı îcâbına bakılmak üzere cevâb virilerek takdîm olunacak ma'rûzâta ol vechle muktezâ yazılması ve tanzîmât-ı hayriyye icrâ'sından müstesnâ bulunan mahaller hakkında dahi yine usûl-ı sâbika ve câriyesi icrâ' olunması husûsları lâzım gelmiş olmağınkeyfiyyet ma'lûm olmak için Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber i'tâ' oluna.

Fî 18 S.Sene 56 (M. 21 Nisan 1840)

114.SAYFA:**Belge 166:**

Bi avnihi ve keremihi ve te'âlâ tertîb ve te'sisine muvaffak olunan nizâm-ı müstahsen muktezâsı üzere ba'd-ezîn aklâm-ı şâhâneye alınacak şâkirdânın sâye-i ma'âlî-vâye-i hazret-i şâhânede tahsîl-i ma'ârif-i kâffe ile evâmir-i aliyye ve tahrîrât-ı seniyyede isti'mâl olunmakda olan ta'bîrât ve kelimâtın ma'ânî ve mezâyâsına ve fûnûn-ı hutût ve rûsûm-ı imlâ'ya kesb-i ittilâ' eylemeleri ve bununla beraber ulûm-ı edebîyye ve levâzım-ı islâmîye istihsâl itmeleri zımnında müstevfî mâhiyyeler ile Arabî ve Fârisî ve hutût-ı mütenevvi'adan meşk, hâceleri ta'lîmiyle Ma'ârif-i Adliye ve Ulûm-ı Edebîyye Mektepleri tanzîm ve küşâd ve haylice şâkirdân me'mûr ve ta'yîn kılınmış ve zikr olunan mekteblere nezâret eylemek ve bi'n-nefs haftada birer gün gidüb şâkirdânın merâtib-i istid'â'larını ve okudukları derslerini tecrübe ve imtihan ile levâzım terğibiyle ve taltîfiyle icrâ' etmek üzere sudûr-ı izâmdan İmâm-zâde Semâhlu Mehmed Es'ad Efendi Hazretleri ta'yîn olunarak efendi-i müşârûn-ileyh ber-minvâl-i muharrer himmet ve ikdâm itmekde ve ulüvv-ü himmet ve sa'y u gayreti olan müsta'iddân üç sene müddet devâm eyledikleri hâlde avn u inâyet-i hazret-i bârî ile istifâde-i ulûm-ı lâzîme iderek medâr-ı kitâbet olacak mertebe tahsîl-i ehliyyet ve kâbiliyyet ve dil-hâhları üzere aklâma me'mûriyyete ve hıdemât-ı seniyyede istihdâma kesb-i salâhiyet idecekleri derece-i bedâhetde bulunmuş ise de dîn-himmet olan ba'zı kesâne, sâye-i hazret-i şâhânede böyle ni'am-ı celîle ve vesîle-i sa'âdet-i ebediyenin kadir ve şükriyyeti bili[n]meyüb henüz ma'âriz-ı kâffeye ma'lûmât-ı vâfiyye kesb ve tahsîl itmeksizin istihsâl-i ma'aş emeliyle birer takrîb aklâm-ı şâhânedan birine ve-yâhûd âhar me'mûriyyetlere iltihâk ve dehâlet itmekde olduklarından bu sûret refte refte aklâm-ı pâdişâhîde bayağı temyîz sevâd ve sefîde muktedir adam bile bulunamaması misüllü bir takım uygunsuzluğu ve şâkirdân-ı mekâtibe ye's ve fûtûru mûcib ve lâzımü'l-icrâ' olan nizâmının ihtilâlini müstevcib olacağını ve'l-hâsıl aklâm-ı şâhâne ve sâ'ir hıdemât-ı seniyyede istihdâma şâyân âdam yetişememesini istilzâm ideceği umûr-ı vâdihadan olduğuna mebnî fi-mâ-ba'd mekteb-i mezkûrenin şâkirdânından ve gerek hâricden birinin aklâmdan birinde istihdâmı istid'â' olundukda matlûb-ı âlî olan mertebe isti'dâdları evvel emirde taraflarından isti'lâm ve i'lâm olunmadıkça aklâmdan birine bir vecihle ta'yîn ve Ru'ûs-ı Hümâyûn'a i'tâ' kılınmaması husûsu nizâm-ı kâvîye rabt olunarak irâde-i aliyyeye dahi tevâfuk eylediği hâlde nizâm-ı imezkûr Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile Bâb-ı Âlî ve Bâb-ı Mâliyede kâ'in kâffe-i aklâm ile Darbhâne-i Âmire ve Evkâf-ı Hümâyûn-ı Mülûkâne ve Defterhâne-i Âmire 'ye ve sâ'ir lâzım gelen mahallere icâb iden ilm ü haberlerin tastîr ve i'tâ'sı husûsu efendi-i müşârûn-ileyh câniblerinden bâ-takrîr ifâde ve inhâ' olunmuş ve vâkı'â zikr olunan mekteblerin vaz'ından murâd, hıdemât-ı seniyyede istihdâma muktedir mütefennin âdam yetiştirilmesi niyyet-i hayriyyesinden ibâret ve bu dahi nizâmının te'sîsiyle hâsıl olacağı rehîn-i rûtbe-i bedâhet olduğundan ol vechle iktizâ'sının icrâ'sıyla berâber ba'd-ezîn Mekteb-i Ma'ârif-i Adliye'den mâ-'adâ mahalden aklâma kâtib iltimâsı ve bir de el-hâletü hâzihi Divân-ı Hümâyûn'a ve Ru'ûs ve Tahvîl Kalemlerine alınan ketebe Ru'ûs-ı Hümâyûn'a i'tâ' olunarak Mektûbî-i Hazret-i Vekâlet-Penâhî ve Dâhiliye Kalemi odalarına me'mûr ve ta'yîn kılınan hulefâyâ şimdiye değin Rü'ûs-ı Hümâyûn'a i'tâ' olunmamış olduğuna ve bunlar ise aklâm-ı şâhânenin güzidesi bulunduğuna binâ'en bundan böyle zikr olunan odalara me'mûr buyurulacaklar dahi bir nev' mazbûtiyyet-i nizâmiyyeyi mûcib olmak üzere ber-minvâl-i muharrer Rü'ûs-ı Hümâyûn'a virilmesi husûslarına irâde-i seniyye ta'allukuyla ol bâbda emr-i fermân mekârim-i nişân hazret-i şehin-şâhî şeref-efzâ-yı sünûh ve sudûr olarak muktezâ-yı münîfi üzere nizâm-ı mezkûr zikr olunan Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile sâlifü'z-

zıkr mahallere ilm ü haberleri virilmiş olmağla keyfiyyet ma'lûm olmak ve bundan böyle nizâm-ı mezkûrun icrâ'sına taraflarından dahi i'tinâ ve himmet buyurulmak üzere efendi-i müşârûn-ileyh cânibine dahi iş bu ilm ü haber virilmiştir.

Fî 25 Ra Sene 57 (M. 17 Mayıs 1841)

7

Sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmiş olduğu misüllü keyfiyyet ma'lûm olmak üzere mektûbî-i hazret-ivekâlet-penâhî sa'âdetlü efendi hazretleri tarafına dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Sâ'ir iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmiş olduğu misüllü keyfiyyet ma'lûm olmak üzere Umûr -ı Dâhiliye Kâtibi Sa'adetlü Efendi Hazretleri tarafına ve Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne ve Mühimme Odası'na ve Tahvîl Kalemi'ne Darbhâne-i Âmirehâneye ve Defterhâne-i Âmire'ye ve Evkâf-ı Hümâyûn Hazînesi'nde kâ'in bi'l-cümle aklâma bildirilmek üzere Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti tarafına ve Bâb-ı Mâliye'de kâ'in bi'l-cümle aklâma bildirilmek üzere kezâlik Nezâret-i Celîlesi tarafına başka başka ilm ü haberleri virildi.

115.SAYFA:

Belge 167:

İstanbul Emti'a ve Duhân Gümrükleriyle Mizân-ı Harîr-i Bursa ve mukâta'ât-ı sâ'ire emvâlinden mahsûs olan du'â-gûy vazîfesinin mahlûl vukû'unda fevt olan kimesnelerin evlâd ve vâlideyn ve zevc ve zevcelerine vazîfe-i muhillerinin nisfî ve ba'zan sülûsânı ve içlerinde fakîr olduğu tebeyyün idenlere sâye-i ihsân-vâye-i hazret-i şâhânedan merhameten tamâmı virilmek ve bunlardan mâ-'adâ ecnebî tarafından mahlûl haber verenlere on akçada iki akça hesâbıyla her ne kadar mahlûl haber verirler ise ol mikdâr ihbâriyyesi i'tâ' olunmak iktizâ'-yı nizâmından ise de o makûle du'â-gûy vazîfesi mutasarrıflarından fevt olanların vazîfeleri nizâmı mücebince ber-vech-i muharrer tevcîh buyurulmakda olduğu cihetiyle iş bu ihbâriyye nizâmı bilâ-veledfevt olanların ve bir de kayd-ı hayâtşartıyla mukayyed bulunan vezâ'ifinin mahlûlû hakkında icrâ' olunmakda olup ancak vezâ'if-i mezkûre mutasarrıflarından evlâd ve vâlideyn ve zevc ve zevceleri olup da vefât iden kimesnenin uhdelerinde olan vezâ'ifin mahlûl olduğunu ihbâr idenlere bir şey virilmeyerek ihbâriyyeden mahrûm kalmakda oldukları der-kârve bu keyfiyyet ise mahlûl olan vezâ'ifin ketm ve ihfâ'sını mûcib ve cânib-i hazîne-i celîleyehasârı müsteveceb idüğü müstağni kayd ve iş'âr olduğuna binâ'en fî-mâ-bâ'd iş bu du'â -gûy vazîfesininve taşra mukâta'âtından mahsûs olan vezâ'ifin mahlûlû ketm ve ihfâ'dan kurtarılma üzere haber virildikde nisfî ihbâriyye olarak on akçada bir akça hesâbıyla icâb iden ihbâriyyesi haber virenlere virildikten sonra vâki' ne mikdâr akça mahlûl kalur ise aînin dahi gene zıkr olunannizâmı mücebince evlâd ve vâlideyn ve zevc ve zevcelerine nisfî ve-yâhûd sülûsânıve fakîr fukarâ'dan oldukları tebeyyün idenlere merhameten tamâmı virilmek ve bilâ-veled fevt olmuş olduğu hâlde vazîfe-imûnhalle tamâmen hazîne-i celîleye terk ile kaydı terkîn kılınmak üzere tesviyesi mûnâsib görülmüşolmağla nezd-i sâmilinde dahi rehîn-itensîb buyurulduğu hâlde keyfiyyet Eshâm Muhâsebesi'ne kayd ile icâb iden mahallere ilm ü haberlerinin tahrîr ve i'tâ'sıyla tesviyesine ibtidâr olunacağı bâ-takrîr lede'larz keyfiyyet lede'l istibrâz ber-mûceb-i takrîr icrâ'-yı iktizâ'sı husûsuna irâde-i seniyyehazret-i şehin-şâhiye mûte'âllik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmağla mücebince iktizâ'sını tesviye ve icrâ'yahimmet buyurulmak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî mücebince kayd olunub keyfiyyet ma'lûm olmak için Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne iş bu ilm ü haber virildi.Fî 14 S. 58 (M. 27 Mart 1842)

116.SAYFA:**Belge 168:**

Beher mâh Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi hâsılâtından taraf-ı eşref-i hazret-i hâriciyye-i müşîriye a'id olan hisse kalem-i mezbûr ketebesine tevzî' ve taksîmi emr-i fermân buyurulduğuna binâ'en farzan hâsılât-ı mezkûreden bir mâhdabin iki yüz elli guruş makâm-ı hazret-i müşîriye â'id oldukda meblağ-ı mezbûr ketebe-i mûmâ-ileyhümüne elli hisse i'tibârıyla tevzî' ve taksîm olunduğu sûretde ber-vech-i âtî zikr olunur.

Tahtabaşında bulunan üç nefer efendilere

İkinci bulunan efendiye	Hıfzı Efendi	Müfid Efendi	Hacı Efendi
Hisse	Hisse	Hisse	Hisse
4,5	3	3	3
Guruş	75	75	75
112,5			

Yekûn
1
3
4
...
..
Guruş 733?

Mesud Efendilere

Hamid Efendi	Lem'î Efendi	Necîbâ Efendi	Ali Bey	Bezmi Efendi	Râcih Efendi	Hanîf Efendi
Hisse	Hisse	Hisse	Hisse	Hisse	Hisse	Hisse
2,5?	2,5?	2,5?	2,5	2,5	2,5	2,5
62,5	62,5	62,5	62,5	62,5?	62,5	62,5

Yekûn

Nefern

7

Hisse

17,5

Guruş

427,5

Mukayyed Efendiler

Hacı Ali Efendi	Abdurrahman Zühdü Bey	Refik Bey	Besim Efendi	Fâ'ik Bey	Nazmi Efendi	MehmedEfendi
Hisse	Hisse	Hisse	Hisse	Hisse	Hisse	
2	2	2	2	2	2	2
5	5	5	5	5	5	5
Râ'if						

Efendi Hisse 2 5						
---------------------------	--	--	--	--	--	--

Yekün
Neferen
8
Hisse
16
Guruş
400

Hâsılât-ı mezkûrenin topundan üç hisse
İ'tibârıyla evvel emirde bir hisse mühür-dâr-ı hazret
Hâriciyye müşiri bulunan efendiye farazan bin
Guruşda yüz guruş ihrâc olunacak
Ba'dehû tevzî' ve taksîm olunacaktır.

Şâkirdân Efendiler

Şemsi Efendi Hisse 1 50	Mazhar Efendi Hisse 1 25	Fethi Efendi Hisse 1 25
----------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------

Neferen
3
Hisse
3
Guruş
75

Gayr-ı müdâvim Kâmilî Efendi Mûmâ-ileyhe dört yüz guruş ma'âş ile karantina cânibinde deyu.	Neferen 22 Hissehâ 50 Guruş 1250	Gayr-ı müdâvim Hâşimî Efendi Efendi-i mûmâ-ileyh dahi Filibe Kaymakamlığına intisâb ile gitmiştir. Fî 23 Safer Sene 60
---	---	---

Kalem-i mezbûrun hâsılâtı sülûsü kîsedâr bulunan efendinin ve sülûsânı makâm-ı
hazret-i hâriciyye-imüşîriye â'idolageldiğinde müstahdem bulunan ketebe açıkda
kalmışve bu sûretde ketebe-i mûmâ-ileyhimüne sezâver-i rahm

...seniyyebulunmuşolmağla fî-mâ-ba'd makâm-ı müşîr müşârün-ileyhe â'id sülûsân-ı hisseden ve sâ'ireden nâm-ı âhar ile kimesneyebir şey virilmeyerek topu birleştirilerek iş bu merbût defterde murakkam¹⁸¹ olduğu vechle elli hisse i'tâ' olarak ketebe-i mûmâ-ileyhime tevzî' ve taksîm olunmuş

117. SAYFA:

Belge 169:

¹⁸²Beyândan müstağni olduğu üzere hukûk-ı şer'iyeye ve mu'âmelât-ı hazâ'in-i şâhâneye dokunur ba'zı mevâda dâ'ir taşralardan tevârüd itmekde olan i'lâmât-ı şer'iyeye me'mûrîn-i Devlet-i Aliyye taraflarından evvel emirde tatbîk denilüb mutâbık deyü işâret olduğu hâlde sakk ve sebkiye bakılmayarak o misüllü işâret olunan i'lâmâtın mücebberince iktizâ'ları icrâ' ve icâbı takdîrinde evâmîr-i aliyye dahi i'tâ' olunmakda ve ol vechle evâmîr-i aliyyenin mahallerine vusûlüne kadar i'lâm virmiş oluna. Nüvvâb efendilerden ba'zıları azl ve yerlerine diğerlerinin nasb ve ta'yîniyle içlerinden ba'zıları seleflerinin virdiği i'lâmâtın sakk ve sebki muvaffak şer'-i şerîf olmadığını îrâd iderek evâmîr-i aliyye-i mezkurenin icrâ'-yı ahkâm-ı münîfesini te'hîr ve müceddeden emr-i âlî ısdârıçün başkaca i'lâma muhtâc deyü dahi harc-ı i'lâm misüllü akça i'tâ'sına mütevakkıf idüğü ve o sene-i kayd-ı ihtiyâc olduğu beyânıyla ashâb-ı hukûku tecebbür eylemekde ve aîlar dahi müceddeden başka i'lâm ahz ve mukaddemen sudûr iden evâmîr-i aliyyenin kaydları terkîn ile müceddeden evâmîr-i aliyye ısdâr ve i'tâ' kılınmakda olub bu keyfiyyet beyhûde olarak teşvîş-i kuyûd ve ızrâr-ı ibâdı mûcib olduğundan başka mu'âmelât-ı hazâ'in-i celîleye müte'âllik mevâdda dahi hasârı müstelzem görüldüğüne ve o makûle i'lâmâtın yalnız mutâbık işâretiyle iktizâ'larının icrâ'sı fesâddan hâlî olmayacağına mebnî bundan böyle bundan böyle¹⁸³ fesâdın ...görölmek üzere tevârüd idecek i'lâmâtın me'mûrîn taraflarından tatbîk ve sakk ve sebki tedkîk denilüb cânib-i fetvâ-hâneden dahi mutâbık sakk ve sebki muvâfık işâret olunan i'lâmâtın mücebberince icâbâtı icrâ' ve yalnız mührü mutâbık olub da sakk ve sebki[ne] muvaffak olmayanlar dahi ihtiyâca sâlih olmadığı sarâhaten işâret ve imbâ olunarak müceddeden lâzım gelen i'lâmı celb olunmak üzere o misüllü nâkîszuhûr iden i'lâmâtın mahallerine i'âde-i irâ'e? kılınmış sûretleri muvâffak hâl ve maslahat görünmüş olduğundan ol vechle icrâ'sı muvaffak irâde-i seniyye olduğu hâlde keyfiyyetin fetvâhâneye tenbîhi zımnında taraf-ı Hazret-i Meşîhât-penâhî'ye ifâde ve işâretiyle iş bu husûs Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd olunarak fermân ısdârına me'zûn olan me'mûrîn taraflarına ve aklâm-ı şâhâneye ve sâ'ir lâzım gelen mahallere ilm ü haberlerinin i'tâ'sı Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'de bi'l-müzâkere ol bâbda kaleme alınan mazbata atebe-i aliyye-i hazret-i mülk-dârîye arz ve takdîm ile husûs-ı mezbûrun ber-minvâl-i muharrer icrâ'sı husûsuna irâde-i seniyye cenâb-ı cihân-bânî müte'âllik ve şeref-sudûr buyurulmuş mukteza-yı münîfî üzere husûs-ı mezkû[r] kalem-i mezbûra kayd ile zikr olunan mahallere ilm ü haberleri virilmiş olmağla keyfi[yye]ti ma'lûm olmak ve bundan böyle mührü mutâbık ve sakk ve sebki muvâffak olmağın i'lâmı kabûl olmayarak nizâm-ı mezkûr düstûrî'l-amel tutulmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber dahi i'tâ' olundu.

Fî 19 RaSene 60 (M. 8 Nisan 1844)

¹⁸¹ Bu kelimedede ى harfi fazladan kullanılmıştır.

¹⁸² Bu belgeden anlaşıldığına göre taşradan gelen evrakın nizamî olup olmadığının tesbiti için evrakı gönderenlerden ücret alındığı anlaşılmaktadır. Vatandaş da bundan dolayı zarar görmektedir. Bundan dolayı mutabıktır damgasıyla yetinilmesi gerektiği belirtilmektedir.

¹⁸³ Katip bundan böyle kelimesini iki kere yazmış.

119.SAYFA:¹⁸⁴**Belge 170:**

Gediklü müteferrika ve çavuşân ze‘âmet ve tımârlarının ba‘d-ezîn kasr-ı yedleri câ‘iz olmayarakbâ-şart, kayd-ı hayat mutasarrıflar uhdesinde ibkâ’sıyla bunlar fi‘l-asl eşkinci ze‘âmet ve tımârlarından ma‘dûd olub gedüklülere mu‘ahharan i‘tâ’ olunduğundan ve ehline rücû‘ ile eşkinci hükmünde bulunacağından mahlûlâtı hakkında Dâru’ş-Şûrâ-yı Askerî’de virilecek karâra tatbîkân iktizâ’sınınicrâ’ kılınması ve ba‘zı kesân uhdelinde bulunan mülk tımârlara dahi nizâmı vechle kemâ-kân ashâbı uhelerinde ibkâ’ ve hâsılâtına göre ...hadd-i nisâbına iblâğ olunarak tevcîhâtı yürüdümlere fakat bilâ-vârisvefât idenler tımârlarının hazîne-i celîleden zabt olunmaküzere icrâ’-yı iktizâ’sı Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye’de lede’l-mütâla’a sâlifü’z-zikr gediklümutasarrife ve çavuşân ve ze‘âmet ve tımârların eşkinci tımârları hükmüne olduğundan ve eşkincitımârâtı mahlûlâtının tevcîhâtı yürüdülmeyerek hazîne-mânde olunmuş mu‘ahharan Dâru’ş-Şûrâ-yımezkûrede bâ-irâde-i seniyye virilen karâr ve nizâm iktizâ’sından bulunduğundan nizâm-ı mezkûre tatbîkânîş bu gedikler ta‘bîr olunan ze‘âmet ve tımârât mahlûlâtının dahitevcîhâtı yürüdülmeyerek hazîne-mânde olmuş tabi‘at-ı maslahatından olub ancak nizâm-ı mezkûr icâbınca eşkinci tımârlu zabıta hıdmetinde ve kal‘â-ı hakânîye topçuluğunda istihdâm olunacaklarına ve ânîfû’l-beyân müteferrikave çavuşân gediklülere mukaddemen saltanat-ı seniyyenin ashâb-ı merâtibinden ma‘dûd olmakcihetiyle şimdi kendülerinin eşkinciler misüllü zâbıta neferliği ve kalâ’ topçuluğu gibi hidemâtda istihdâmları uyamayacağına ve bunların hıdmet-i mevzû‘aları Esfâr-ı Hümâyûn vukû‘unda ordu maiyetinde bulunmak ve vakt-i hazaarda dahi şurada burada mübâşir sûretiyle kullanmaklık husûslarından ibâret ise de lillahi’l-hamd Devlet-i Aliyye’nin muvaffak olduğu nizâm-ı cedîde-i mülkiyye ve tensikât-ı celîle-iaskeriyye iktizâ’sınca sâye-i Makderet-vâye-i Hazret-i Şâhâne’de bu makûlelerin ordularda istihdâmına hâcet kalmayacağı der-kâr idüğüne ve fakat mezkûr gediklüler mesbûkü’l-hıdme olarak ekserîsidahimüsinn ve ihtiyâr ve rûkûb u nüzûle adîmü’l-iktidâr acezabendegândan bulunduğu binâ’en sebkatiden hıdmet ve emeklerine mükâfât ve ma‘delet ve merhamet-i seniyyeye tevfiikan ze‘âmet ve tımârlarinkayd-ı hayat şartıyla uhdelinde ibkâ’sı şân-ı mekârim-nişân-ımülûkâneye muvâfık görünmüş ve şu kadar ki nizâmât-ı kadîme icâbınca eşkincilerden tekâ‘üdlüğüne şâyân olanların zammıcebelü ile tekâ‘üdlüklere icrâ’ kılındığı mesbûk bulunmuş olmayla fi-mâ-ba‘d câ‘iz olmamak ve tevcîhâtı yürüdülmeyerek ve kayd-ı hayat şartıyla mutasarrıf olmak üzere bi’l-cümle gediklümüteferrika ve çavuşânın tekâ‘üdlükleri icrâ’ hîn-i vefâtlarında ze‘âmet ve tımârlar hazîne-i celîlede hıfz olunub ber-minvâl-i muharrer hıdmet-i seferiyyeden ve bunun zımnında vukû‘ bulacak masârifât-ı zâ’ideden afv olunacak ol vechle buna mukâbil ze‘âmet ve tımârlar hâsılâtına göre zammı cebelü ahz kılınmış ve bunların ze‘âmet ve tımârlarının hâsılât ve bedelât ber-vech-i tahmîndört binkîseye resîde olunacağından ve bu sûretle hazîne-i celîleden senevî ahz ve istifâ’sı lâzımgölecek zammı cebelülere sekiz yüz kîse akçaya bâliğ olarak ilerüdemahlûlât cânib-i hazînedenzabt olunacak mârrü’z-zikr dört bin kîse akçaya bütünütün Hazîne-i Celîle’ye kalacağından şimdiliksenevî alınacak mezkûr sekiz yüz kîse zammı cebelünün masârifât-ı askeriyye açuğunakarşuluktutulması ve bunlar el-hâletü hâzihi Bâb-ı Âlî’ye gidüp giderek ba‘zı hıdmetde olunmakda olduklarından ve ol vechle tekâ‘üdlükleri icrâ’sı istihdâmlarına mâni’olmayacağından kendüleri.istik? itdikleri hâlde kemâ-kân Bâb-ı Âlî’ye müdâvemet ve mülâzemet ve ruhsat-ı seniyye i‘tâ’ olumuş ve ba‘zı şunun bunun uhdelinde bulunan mülk

¹⁸⁴ Yanlış sayfa numaralandırılması yapılmış. 117. Sayfadan 119. Sayfaya geçilmiş.

tımârâtmâddesinin bun[dan] böyle icrâ'-yiiktizâ'sına bakılmış ve bir de bu makûle tımârât ve ze'âmâtdan Enderûn-ı Hümâyûn tımârâtı sıra[sına] geçmiş hayli tımâ[r] ve ze'âmet bulunduğuna ve bunların ba'd-ezîn usûl-i mezkûreye tatbîk mahlûlâtı âharatevcîh olunmayub hazîne-i celîleden zabtı tabî'at-ı maslahât icâbından görüldüğüne mebnî nizâm-ı mezbûrun o misüllü ze'âmât ve tımârâtdan Enderûn-ı Hümâyûn çıraklığı tımârâtı sırasına geçmiş olanlar hakkında dahi şâmil olmuş ve mârrû'l-beyân müteferrika ve çavuşânın ekserîsi bu senelik (120.Sayfa) tımâr ve ze'âmetlerin bedelâtını almış olduklarından nizâm-ı mezkûrun altmış bir senesinden¹⁸⁵ i'tibâr ve icrâ'-yı iktizâ'sı Meclis Vâlâ-yı mezkûr ve Meclis-i Âlî-i Umûmî'de müzâkereve tensîb olunarak keyfiyyet? hâk-i pâ-yi hümâyûn-ı şâhânenen lede'l-istizân ol vechle icrâ'-yiiktizâ'sı husûsuna irâde-i seniyye-i Cenâb-ı Mülûkâne müte'allık ve şeref-sudûr buyurulmuş olmağla mücebinceiktizâ'larının icrâ'sıyla zıkr olunan mülk tımârât mâliyesinin dahi icrâ'-yı icâbzımnında keyfiyyetin bundan böyle ifâdesi husûsuna himmet buyurulmak bâbında beyaz üzerine musahhah ve sâdır olan fermân-ı âlî mücebince iktizâ'sı Eshâm Muhâsebesi'nden lede's-su'âl zıkr olunan fermân-ı âlî bi-ibâretihâ Eshâm Muhâsebesi'ne kayd ile bi'l-icrâ' keyfiyyet ma'lûm olmak için Defterhâne-i Âmire ve Tahvîl ve Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalemleriyle vâridât ve sergi muhâsebelatineve ber-minvâl-i muharrer muktezâ-yı irâde-i seniyye ma'lûmları olmak ve tekâ'üdlüklerinin icrâ'sıylayedlerinde bulunan berevât atıkına tahrîr olunacağı keyfiyyeti lâzım gelenlere ifhâm ve tenbîh kılınmak üzere ser-müteferrika ile çavuşlar emîni taraflarına ilm ü haberleri tastîr ve i'tâ'sıyla tesviyesi lâzım geleceği der-kenâr olunmuş ve mücebince bi'l-kayd ilm ü haberleri yazılmak fermân-ı hazret-...buyurulmuş ve mücebince kayd ile diğer ilm ü haberleri virilmiş olmağla keyfiyyet ma'lûmolmak için Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne iş bu ilm ü haberleri i'tâ' olundu.

Fî 3 S.Sene 61 (M. 11 Şubat 1845)

Belge 171:

Beyaz üzerine sâdır olan bir kıt'a musahhah fermân-ı âlî mantûku ve ihrâc olunan der-kenârlar mefâdiüzere Divân-ı Hümâyûn Kalemî ketebesinden vefât iden İbrahim Hâlid veled-i Osman Zâhid'in, Paşa ve Çirmen ve Tırhala Sancaklarında Mogilaninâm karye ve gayrıdan elli üç bin beş yüz yirmi dokuz akçayazu ve on üç bin sekiz yüz on dört gurus bedel ve yine kalem-i mezbûr ketebesinden fevt olan Mustafa Feyzi Efendi'nin Paşa ve Tırhala Sancaklarında Kubad nâm karye ve gayrıdan yedi bin yetmiş dörtakça ve ber-vech-i tekmi'l yirmi bin akça yazı ve iki bin gurus bedel ile uhdelerinden münhall olan ze'âmetlerin nizâmı mücebince iş bu altmış bir senesi martından i'tibâren mâliye hazîne-i celîlesinden zabtıicrâ' olunmuş ve mezkûr ze'âmetlerin bedelât mukayyedeleri bulunan cem'an on beş bin sekiz yüz on dörtgurusun sülûsânı Divân-ı Hümâyûn ve sülûsü Rü'ûs ve Tahvîl Kalemleri ketebesinin ma'âşlarına zamm ve ilâveolunmak üzere şehriyyesi gösterilerek lede'l-hesâb Divân-ı Hümâyûn Kalemî ketebesi ma'âşlarınasekiz yüz yetmiş sekiz buçuk Rü'ûs ve Tahvîl Kalemleri ketebesinin ma'âşlarına dahi ikişer yüz ondokuz buçukgurus isâbet iderek mebâliği- i mezkûre sene-i merkûme martı ibtidâ'sından bi'l-i'tibâraklâm-ı mezkûre ketebesinin hazîne-i celîleden mâh be mâh virilmekte bulunan ma'âşlarına zamm ve ilâvekılınmış ve keyfiyyet Eshâm Muhâsebesi'ne bi'l-kayd iktizâ' iden mahallere ilm ü haberleri virilmiş olmağlakeyfiyyet ma'lûm olarak mârrû'z-zıkr ze'âmet ve ma'âşların ber-vech-i muharrer zabt ve tahsîsi icrâ' kılındığı bilinmek için Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalem dahi iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 27 R?Sene 71 (M.17 Ocak? 1855).

¹⁸⁵ 1261 (M. 1245) senesinde tımar sisteminden bahsediyor. Mevcut bilgilerimize göre bu senelerde tımar sistemi kalkmış olmalıdır.

121.SAYFA:**Belge 172:**

Beyândan müstağni olduğu üzere bir müddetden berü Divân-ı Hümâyûn ve Ru'ûs ve Tahvîl Kalemlerine lâyıkiyla bakılamadığından usûl ve idâreleri çığırından çıkmış müsta'iddân ketebe yetiştirilmek şöyle dursun bu hâl ile bırağıldığı takdîrde biraz vakit mürûrundan sonra âdetâ hoş-nüvîs ketebe bile bulunamayacağı rütbe-i bedâhete varmış olduğundan âsâr-ı muvaffakiyet feyz-i menkabet-i seniyye-i hazret-i padişâhîden ma'dûd olmak üzere bunun dahi bir hüsni-icâresi esbâbının istihsâli lâzımedenve kâffe-i teşebbüsât-ı hayriyye ve bi'l-cümle hutûb-ı cesîme-i Devlet-i Âliye'de bi-hamdihî Te'âla rû-nûma olan teshîlât-ı ilâhiye ve müşâhadesiyle iktisâb-ı mübâhât ve müftehirat oluna gelen yâver-i tâli'-i ferhunde mütâlâ'a-i Cenâb-ı Şâhâne dalâlet-i bedihiyyesiyle bu maddenin dahi pezîrây-ı husûl olacağı keyfiyyât-ı meslemenden ise de aklâm-ı mezkûrenin ıslâh-ı ahvâli ketebe-i mevcûdenin meh-mâ-emken tevsî'-idâi'ire-i intî'âşıyla kayd muzâyakadantahlîsına ol dahi cem'iyyet-i hatırlarıyla sa'ylerin emedâr olabilecek vechle irâdesinden muzâyakası olanlara rütbe-i kifâyede ma'âş tahsîsine muhtâc olarak -Cenâb-ı Hakk teshîl buyursun- Hazîne-i Celîle-i Şâhâne'ninder-kâr olan bunca masârif lâ-yuhsâsı cihetiyle bilâ-karşılık aklâm-ı merkûme için fazla-i ma'âş istid'â'sı tecvîz olunamayacağına ve buna yine aklâm-ı mezkûre vâridât ve mahsûsâtından bir çâre bulunmak lâzım gelüb egerçi ol sûret zamân-ı kalîl içinde bâ'is-i vüs'at olamaz ise de bi't-tedric vücuda gelebilerek zarûreti olanlara dahi medâr-ı tesliyyet olacağına ba'zı aklâm-ı merkûme hayli nân-pâresi olub ancak iş bu nân-pârelerinden bedellerinde ziyâdelik olanlar ekserî zâbitân uhdelerine ve diğerleri dahi sâhib-i nân-pârenin vefâtında hasbe's-şürût evlâdına tevcîh olunmasından ve o makûle zâbitân sâye-i hazret-i şâhânede tevkî' kararlarıyla me'mûriyyet-i cesîme ile kâm-yâb oldukları hâlde dahi kalemden nân-pâresi uhdesinde kalarak ve ba'zı zâde-gân, aklâm-ı sâ'ireye çıkarak bu cihetler levâridât ve mahsûsât aklâm-ı muharrererefte refte azalmasından dolayı asıl kalemede hizmetde bulunanlar zarûret-i hâl imrâr-ı vakt itmekde ve ekserîsi pek çok müddet hasbîcemüdâvemetle nihâyet yedine bir şey geçmeyeceğini ve iktisâb-ı refâ[h] vüs'at idemeyeceğini derkbirle hizmeti terk itmekde bulunduğuna ve sâye-i şevket-vâye-i hazret-i mülûkânede kâffe-i me'mûrîn muvazzafolarak aklâm-ı mezkûre zâbitliğinden çıkdıktan sonra o makûle bende-gânma'âşlarıyla geçünüb evlâdı olmadığı takdîrde ilerüsünü dahi düşünmek icâbitmeyeceği misüllü kalem nân-pâresinin böyle bir taraftan hârice çıkubda ketebenin taklîl-ivâridâtı dahi cümle indinde münâsib görünemeyeceğine ve bilâ-veled zuhûr ider ise mahlûlât, ba'd-ezîn âhara tevcîh olunmadıkça silsilesi yürüdülmedikçe giderek mezkûr nân-pârelerin çoğu dönübdolaşarak kaleme ric'at ideceği mülâbesesiyle bir taraftan muhassasât-ı aklâm mahallinde ictimâ'ideceğine binâ'en aklâm-ı mezkûrenin menfa'âti olan nizâmına mukaddime-i mümkin olmak ve ketebe-i mevcûdenin refâh ve âsâyişine şimdilik bir nev'-i çâre olarak sa'y ve hâhiş-geri istihsâl olunmak üzere bu kere bilâ-veled mahlûl olduğu haber virilen on üç bin sekiz yüz on dört gurus bedellü nân-pâre ile bundan böyle bilâ-veled vukû' bulacak mahlûlze'âmet ve timârlar Hazîne-i Celîle-i Mâliyeden zabt birle bedel-i senevîleri her kaç gurus tutar isema'âşa tahvîl ve şehriyyeye taksîm birle teslîs olunub sülûsânı ketebesinin kesretine mebnî Divân-ı Hümâyûn Kalemi ile Mühimme Odası'na ve sülûsü dahi bi't-tensîfanın da nısfı tahvîl ve nısf-ı diğeri Ru'ûs Kalemlerine virilerek kemâl-i hakkâniyyet üzere tevzî' itdirilmesi ve ashâb-ı timârve ze'âmetden vefât idenlerin evlâd-ı zükûru bulunur ise yine mer'î olan şürût ve nizâmını halelden vikâyeten aînların kemâ-kân evlâdına tevcîh olunmak üzere iş bu ahvâlin ilâ-Mâ-şâ-Allâhu Te'âlâ düstûrû'l-amel tutulması husûsları muvafık-ı irâde-i aliyye buyurulduğu hâlde Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile iktizâ' iden mahallere

ilm ü haberleri i'tâ' ve keyfiyyetin bâ-buyruldu-yı âlîMâliye Nezâreti Celîlesi'ne havâle ve inbâ' olunması azîm ricâl-i devlet-i aliyyeden Umûr-ı Hâric-i Saltanat-ıSeniyye Nâzırı Atûfetlü Mehmed Şekib Efendi Hazretleri taraflarından bâ-takrîr ifâde ve inbâ' olunmuş ve keyfiyyet Meclis-i Hâss-ı Vûkelâ-yı fihâmda dahi lede't-tezekkür Divân-ı Hümâyûn ve Rü'ûs ve Tahvîl Kalemleri hakkında ittihâz olunan usûl-ı muharrere-i nâfi' doğrusu aklâm-ı mezbûrenin husûl-i ıslâhâtıyla tevsî'-i dâ'ire-i intî'âşlarına bir mukaddeme-i hayriyye olacağından ber-mûceb-i takrîr tesviye-i iktizâ'sı cümle tarafından tensîb ve istihsân kılınarak takrîr-i mezkûr, huzûr-ı gencûr-ı hazret-i şehin-şâhî'ye dahi lede'l-arz ve'l-istîzân vâkı'ân iş'âr olunduğu vechle nâzır-ı müşârûn-ileyh aklâm-ı mezkûreye güzel bir hıdmete muvaffak olmuş ve ber-mûceb-i takrîr tesviye-i iktizâ'sı nezd-i şâhâne'de dahi tensîb ve istihsân olunmuş olmağla ol vechle icrâ'-yı icâbına ibtidâr olunması mazmûnunda hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı cenâb-ı tâc-dârî tavsiye ârâ-yı sudûr buyurulmuş olmakdan nâşî mantûk-ı münîfi üzere husûs-ı mezkûr Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile Tahvîl Kalemi'ne ve Defterhâne-i Âmîre'ye ilm ü haberleri virilmiş olmağla keyfiyyet ma'lûm olmak üzere Rü'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber i'tâ' olundu.

Fî Selh? Râ Sene 1621?¹⁸⁶

122.SAYFA :

Belge 173:

Umûr-ı Hâriciyye Nâzırı Atûfetlü Efendi Hazretleri

Ma'lûm-ı atûfetleri olduğu üzere bir müddetden berü tahrîrât ve tezkirelere? yazılmakda olan elkâb maddesinde pek aşırı tekellûf olmakda olub maksad-ı aslî ise mesâlih-i vâkı'anın haşviyyât olmayarak muhtasarca hüsn-i ifâdesinden ibâret olmasıyla bu makûle tekellûfât ile uğraşmak abesle iştigâl kabîlinden olarak halbuki böyle şeylerde husûl mazbûtâtusûl-i intizâmiyyeye muvâfık görüldüğüne ve Sâye-i Şevket-vâye-i Hazret-i Şâhânede ... Devlet-i Âliye'nin nâ'il olduğu rütbe-ve ... uzun elkâb ve tekellûfâta muhtâc olmayarak cümle indinde ma'lûm olduğuna binâ'en bundan böyle merâtib-i mütenevvi'a-i Devlet-i Âliye'ye tatbîkan ale'l-ıtlâk yazılması rütbe-i kifâyede ...elkâb-ı münâsibe bi'l-müzâkere bir varakaya yazılmış olduğundan ba'd-ezîn aña göre elkâb yazılmak üzere varaka-i mahsûsâlar tab'ıyla keyfiyyetin cümleye tenbîh ve i'lâm ve bir sûretinin defter-i teşrîfâta dahi kayd ve takdîm-i vakâyi'derc ve imlâ' olunması ve buyuruldular da dahi bu elkâb tahrîr olunub fakat efendim lafzı yazılamayacağından efe[n]dive-yâhûdpâşa emsâli kılınması ve mektûb üzerlerinde dahi her rütbenin elkâbı ve gönderilecek zâtın ismi yazılması ve büyükden küçüğe ve küçükden büyüğe dahi bu elkâbın tahrîri lâzım geleceği misüllü bu rütbelerde bulunanların mensûb ve ma'zûllerine dahi rütbesi?elkâbı tahrîr olunması ve rütbe? olunan sınıf-ı sânisine kadar ricâl ta'bîri yazılıb mâ-dûnunda bulunanlara kañgı rütbede ise ol rütbe ashâbından denilmesi husûsu Meclis-i Vâlâ veUmûmî'detezekkür ve tensîb kılınmış ve icrâ'-yı iktizâ'sı şeref-rîz-i sünûh ve sudûr buyurulan emir ve irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkânemuktezâ-yı münîfinden bulunmuş ve tab' olunan varaka-i mahsûsâdan ...kıt'ası taraf-ı atûfîlerine gönderilmiş olmağlazât-ı atûfetleri dahi ol vechle keyfiyyetin Bâbı Âlî aklâmı me'mûrlarına tenbîhiyle bundan böyle tahrîrât ve tezâkîrinvaraka-i mezkûrede tertîb olunmuş olan elkâb ile yazdırılması husûsuna himmet eyleyeler deyü Fî 13 Câ Sene 63 (M. 29 Nisan 1847)

Belge 174:

Cennet mekân Sultan Mahmud Han-ı Sâni -tâbe-serâhu-Hazretlerinin Tersâne-i Âmîre Divanhânesi'nde ihyâ'-kerdeleri olan câmi'-i şerîfinhatîb ve imamı Mehmed ve

¹⁸⁶ Bu belgenin tarihi defterdeki diğer belgelerle uyumlu değil.

Şâkir Efendilerin bu kere takdîm eyledikleri bir kıt'a arz-ı hâllere sâ'ir selâtîn-i a'zâm hazerâtı cevâmî'-işerîfesi e'imme ve hutâbâ'sı misüllü kendülerinin dahi resm?-i âliye zeyl ve idhâlleri husûsu istid'â' olunmuş ve kuyûdamürâca'at olundukda câmi'-i şerîfe-i mezkûr, Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn'a mülhak evkâfdan olarak fî'l-asl bânîsi Kaymak?Mustafa Paşaise de mu'ahharan cennet mekân müşârûn-ileyh hazretlerinin evkâf-ı celîlesinden i'mâr olunarak hademesine vezâ'if ve sâ'ire tahsisolunub bâni-i sâni' oldukları ve câmi'-i mezkûrla vezâ'if-i mezkûre ile ma'a ...hitâbet ve imâmet-i sâni' cihetlerisâhib-iarz-ı hâl mûmâ-ileyhimâdan es-Seyyid Mehmed Hâfız ve ma'a ...imâmet ol ciheti dahi Mehmed Şâkir Efendilerin el-yevm uhdelerinde bulunduğukuyûddan anlaşılmış olmağla ber-mûceb-i istid'â' mûmâ-ileyhimânın dahi sâ'ir e'imme ve hutâbâ misüllü resm-i âliye zeyl ve idhâlleri re'y-i zerîn'isâbet-karîn-i âlilerine menût mevâddan olduğunu Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı es-Seyyid Mehmed Hasib Paşa Hazretleri takrîr itmeleri inhâ' ve istizân olunduğu üzere îcâbının icrâ'sına irâde-i seniyye-i şehir-yârî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmağla mûcebince tesviyesinehimmet buyurulmak bâbında nâzır-ı müşârûn-ileyh paşa hazretlerine hitâben sâdır buyurulan fermân-ı âlî mûcebince iktizâ'-yı tesviyesi Evkâf Muhâsebesi'ndenlede's-su'âl husûsî mezkûr muhâsebe-i merkûmeye kayd ile Rû'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne ve Teşrîfât Defterlerine ve Evkâf-ı Hümâyûn Rûznâmçesine ilm ü haberlerinin i'tâ'sıyla tesviyesi lâzım geleceği der-kenâr olundukda ilm ü haberleri yazıla deyü fermân-ı sâmi' buyurulmak mûcebince kayd olunubdiğer ilm ü haberleri virilmekle vech-i meşrûh üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber virildi. Fî 13.S Sene 64 (M. 20 Ocak 1848)

Belge 175:

Cevâmî' ve mesâcid-i şerîfenin imâmet ve hitâbet cihetleriyle cihât-ı sâ'ire vezâ'ifi evkâf-ı hümâyûnuyla hazîneye beher sene â'id emvâl-i maktû'âtndanmahsûsu ise Evkâf-ı Hümâyûnuyla Nezâret-i Celîlesi cânibinden ve Mâliye Hazînesi'nden mazbût emvâl-i mukâta'ât ve sâ'ireden müretteb bulunduğu takdîrde ve Mâliye Nezâreti tarafından takrîr ve telhîs olunarak tevcîhâtı yürüdülmekde ise cihât-ı mezkûreden sâ'ir nezâret beherevkâfa müte'allik ve merbût ve ber-vech-i muharrer iki taraftan ... yalnız vezâ'if-i mu'ayyenedenbir ... mâliye ittihâzından ibâret olmağla aından kâffe-i hutût olduğuna nazaran bundan böyle o makûle imâmın ve hutâbânın? cihetleriyle cihât-ı sâ'ireden vezâ'if-i mâliye hazînesi vâridâtından mahsûs ... kuyûd-ı emsâli vechle kemâ-kân aklâm-ı mâliyeden der-kâr itdirilüb tevcîhatı nezâret Behiye-i Evkâf-ı Hümâyûn tarafından bi'l-istizân yürüdümlere keyfiyyet-i tevcîhât ma'lûm olub aña göre ibkâ' kılınmak üzere Evkâf Muhâsebesi kılınmış Mâliye Hazîne-i Celîlesi cânibine ilm ü haber i'tâsı suhûletve... müstelzim olduğundan ol vechin tesviyesi Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Atûfetlü beyefendi hazretlerine bi'l-muhâbere tensîb kılınmış olmağla ber-vech-i muharrer tesviyesi husûsuna irâde-i seniyye-i vekâlet-penâhîleri şeref-efzâ-yı sünûh buyurulduğu hâlde Esham Muhâsebesi'ne kayd ile nezâret-i müşârûn-ileyhâ tarafına ilm ü haberinin tahrîr ve i'tâsıyla tesviye-i îcâbına ibtidâ' olunacağı cânib-i Nezâret Mâliye'den bâ-takrîr lede'l-arz vâkı'an cihât-ı mezkûreden sâ'ir Nezâret-i Behiye-i Evkâf-ı Hümâyûn'a ma'lûm ve merbût olub bunların iki taraftan tesviyesi yalnız vezâ'if-i mu'ayyenenin bir ... mâliye ittihâzından ibâret olduğuna mebnî bundan böyle vezâ'ifi mâliye hazînesi vâridâtından mahsûs olan cihât ...kemâ-kân aklâm-ı mâliyedenve tevcîhâtı Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti taraflarından tesviye ve icrâ' olunarak iktizâ' iden ilmü haberinin Mâliye Hazînesi'ne i'tâsı ...müstelzim olacağından istizân olduğu üzere icrâ'-yı iktizâ'sıhusûsuna emr ve irâde-i ... münîb-i şehin-şâhî şeref-sudûr buyurulmuş olmağla mûcebince tesviye- îcâbına himmet eyleye deyü fermân-ı âlî sâdır olmağın iktizâ'-yı tesviyesi lede's-su'âl bundan böyle cevâmî' ve mesâcid-i şerîfenin

imâmet ve hitâbet cihetleriyle cihât-ı sâ'irenin tevcîhât-ı nezâret, Behiye-i Evkâf-ı Hümâyûn tarafından yürüdüldüğü husûsuna emr ve irâde-i ma'alî-i... Cenâb-ı Şehin-şâhîşeref-sudûr buyurulmuş olmağla bu sûrette ber-mûceb-i irâde-i seniyye cihât-ı mezkûre tevcîhâtının bundan böyle hazîne-imerkûme tarafından bi'l-istizân yürüdüldükçe ...tevcîhâtı ma'lûm olub ...göre ibkâ' kılınmak üzere Evkâf Muhâsebesi Kalemi'nden muhâsebe-i merkûmeye ilm ü haberinin i'tâ'sına himmet olunmak üzere Evkâf Muhâsebesi'ne ber-takdîm? ilm ü haberinin i'tâ'sı iktizâ' itdiği der-kâr olunarak ilm ü haberi yazılmak fermân-ı sâmi buyurulmağla mûcebince kayd olunub evâmîr ve tahrîrât odalarıyla? Teftîş sicillâtınadîğer ilm ü haberleri virilmekle vech-i meşrûh üzere keyfiyyet ma'lûm olmağla Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne iş bu ilm ü haber virildi.

Fî 2 C. Sene 265(M. 25 Nisan 1849)

123.SAYFA:

Belge 176:

Divan ve Ru'ûs-ı
Hümâyûn Kalemi'ne
... olunmak

Fî 15 S.Sene 66 (M. 31 Aralık 1849)

Aklâm-ı Şâhâne'ye çerâğ buyurulacak şâkirdânın istid'â'ları vukû'unda derece-i isti'dâd vekâbiliyyetleri Semâhatlü Es'ad Efendi Hazretlerinin Mekâtib-i Rüşdiyye Nezâreti'nde evvel emirde efendi-i müşârün-ileyh hazretlerine havâlele isti'lâm olunduktan sonra icbâbına bakılmak bâ-irâde-i seniyye-i şâhâne mukaddem ve mu'ahhar mukarrer? olannizâmı iktizâ'sından olarak ol vechle icrâ' olunmakda ise de nezâret-i mezkûrenin bu kere lağv olunmasınave el-hâletü-hâzihimeclîs-i Ma'arif-i Umûmiye riyâseti sudûr-ı ...Semâhetlü Abdullah Efendi Hazretlerine ve Mekâtib-i Umûmiye Nezâreti Sa'âdetlü Kemâl Efendi uhdelerinde bulunmasına nazaran ba'de-mâ bu makûle vukû' bulacak istid'â' üzerine keyfiyyetin ...mûmâ-ileyhimâdan kangısından isti'lâmı tensîb ve irâde buyurulur ise kaydı mahalline şerh virilerek ol vechle icrâ'-yı icbâbına ibtidâr olunacağı bâ-tezkire nezâret-penâhî makâm-ı vâlâ-yı sadâret-penâhiden lede'l-istizân ba'de-mâ bu makûle vukû' bulacak müsted'ayât meclisce görüleceğolduğuna nazaran riyâsat ve nezârete mürâca'at olunmayarak doğrudan doğruya Meclîs-i Ma'arif-i Umûmiye havâle olunması münâsib olacağından ol-vechle iktizâ'sının icrâ'sı cevâben emr ve iş'âr buyurulmuş olmağla ilm ü haberleri ba'de't-tahrîr Masârifât Muhâsebesi'ne kayd olunmak fermân-ı sâmi buyurulmağın mûcebince muhâsebe-imerkûmeye bi'l-kayddîğer ilm ü haberleri virilerek?keyfiyyet ma'lûm olmak için Masârifât Muhâsebesi'nden vürüdüldü ilm ü haberdur.

Fî 12 S. Sene 66 (M. 28 Aralık 1849)

124. SAYFA:

Belge 177:

Bâ-emr-i âlî ve bâ-Ru'ûs-ı Hümâyûn rütbe ve menâsıb-ı ilmiyye ve kalemiyye tevcîhlerinde harç-ı fermân ve ru'ûs olarak ahzı tensîb buyurulan mebâliğin mikdâr ...

Derr-Sa'adetde olur ise Tahvîl Kalemi'nde ve taşra mansıblarına divân kaleminde emr-i âlî yazılmakda olduğundan harçlarının dahi yine kalemlerine râcî' olmayacağı

Anadolu Sadâreti tevcîhinde Guruş 200 Yalnız iki yüz guruş	Rumili sadâreti tevcîhinde Guruş 300	Vüzerâ-yı azâma mansıb tevcîhinde Guruş 400 Yalnız dört yüz guruş
--	--	---

rütbe-i ûlâ sınıf-ı evveli ve bu rütbeden mansıb tevcihinde Guruş 200 İki yüz guruşdan	Rütbe-i bâlâ ve bu rütbeden mansıb tevcihinde Guruş 300 Yalnız üç yüz guruşdan	Anadolu ve Rumili pâyeleri tevcihinde Bi'l-fi'il olanların nısfı
--	--	---

Rütbesi tevcihinde Tahvîl ve mansıbı tevcihinde divan kalemlerinde emr-i âlî yazıldığından bunun dahi ke-zâlik harçları kalemlerineâ'id olur.

Rütbe-i mîr-i mîrân ve bu rütbeden mansıb tevcihinde Guruş 200 Yalnız iki yüz guruş	İstanbul Pâyesi tevcihinde Guruş 75 Yalnız yetmiş beş guruş	İstanbul kazası tevcihinde Guruş 150 Yalnız yüz elli guruş
pâyeleri tevcihinde Guruş 50 Yalnız elli guruş	Mekke-i Mükerrreme ve Medîne-i Münevvere kazâları Tevcihinde Guruş 100 Yalnız yüz guruş	Rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânisî ve bu rütbeden mansıb tevcihinde Guruş 150 Yalnız yüz elli guruş

Bundan dahi ke-zâlik rütbesi tevcihinde tahvîl ve mansıbı tevcihinde divan kalemlerinde emr-i âlî yazıldığından harçlarının dahi ke-zâlik kalemlerine â'id idüğü

mîr-i mîrânlık rütbesi ve bu rütbeden Mansıb tevcihinde Guruş 150 Yalnız yüz elli guruş	Bilâd-ı erba'a mevleviyetleri ve pâyeleri tevcihâtında Guruş 50 yalnız elli guruş	Rütbe-i sâniye sınıf-ı evvel ... ve bu rütbeden Mansıb tevcihinde Guruş 100 Yalnız yüz guruş
Rütbe-i sâlise ve rikâb ve âdî Kapucubaşılık ve bu rütbelerde Guruş 50 Yalnız elli guruş	Muhrec?mevleviyetleri ve pâyeleri tevcihâtında Guruş 50 Yalnız elli guruş	Rütbe-i sâniye? sınıf-ı sâlisî ve İstabl-ı Âmire Müdürlüğü pâyesi ve bu rütbelerden mansıb tevcihinde Guruş 75 yalnız yetmiş beş guruş
	Hâcelik rütbesi tevcihinde Guruş 25 Yalnız yirmi beş guruş	Rütbe-i râbi'a ve burütbedenme' mûriyyet tevcihinde Guruş 40 yalnız kırk guruş

Ru'ûs-ı Hümâyûn ve Tahvîl Kalemleri ketebesinin Hazîne-i Celîle'den mazbût ze'âmet bedelâtından olan mikdâr-ı hâvî?ma'âşlarıyla ba'zı cihât-ı mütenevvi'a berât ve ru'ûsları ve sâ'ire harçlarından başka aklâm-ı sâ'ire misüllü ma'âş ve mu'ayyenâtları olmadığından ve bu mikdâr-ı hâsılât-ı kalemiyye ise idârelerine kifâyet itmeyerek zarûretleri kemâle varmış olduğundan biraz ma'âş tahsîsi bir müddetden berü niyâz ve istid'â' olunmuş ise dekarşulıksız ma'âş zamm ve tahsîs usûl-i idâreye muvâfık olmadığı misüllü aklâm-ı mezkûrenin bu hâlde bırağılması dahi lâıyk olmadığına ve bu kere mu'ayyenât-ı aliyye-i hazret-i sadâret-penâhîden ifrâz buyurulan ma'lûm ü'l-mikdâr mebâligden mezkûr Ru'ûs ve Tahvîl Kalemlerine bin ikişer yüz ellışerguruş ma'âş tahsîsi ve ihsân buyurulmuş olup ancak sâye-i şevket-vâye-i hazret-i şâhânede ketebenin kesretine nazaran mu'ayyenâtlarının biraz daha ...ılmasına ihtiyâc-ı hakîkileri görünmüş ve bunlardan ba'zı hâcelik ve kapucubaşılık rû'ûslarından harçları var ise de biraz ziyâdece olarak bayağı? harç virilmemek hükmünde bulunmuş olduğuna binâ'en bunların ...bundan böyle kâffe-i rütbe? ve menâsıb-ı aliyye-i ilmiyye ve kalemiyye tevcîhâtında birer mikdârmenâsıb-ı harç alınmak üzere bâlâda muharrer defteri tanzîm olunmuş olmağla iş bu harçlar ...ma'rifetiyle tahsîl ve mâh be mâh pusulasıyla ...ve odasına i'tâ' olunub oradan ma'âşları gibi bu harçlar dahi kalemlere virilerek ve sâ'ir hâsılât-ı kalemiyye ile birleştirilerek usûl-i ...üzere hisse i'tibârıyla ketebe-i mevcûdeye taksîm olunması bi't-tensîb muvâfık irâde-i seniyye olduğu hâlde keyfiyyetin Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kaydıyla Teşrîfât Odası'na ve mezkûr kalemlere ve sâ'ir icâb iden mahallere ilm ü haberlerinin i'tâ itdirilmesi Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'den bâ-mazbata ifâde-i tâc-dârî müte'allik ve şeref-sudûr buyurularak mücebine keyfiyyet Divân-ı Hümâyûn Kalemi'ne kayd ile lâzım gelen mahallere ilm ü haberi virilmiş olmağlakeyfiyyet ma'lûm olmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber i'tâ olundu.

Fî 6 M.Sene 670 (M. 11 Kasım 1850)

125. SAYFA:(BOŞ)

126.SAYFA:

Belge 178:

Bir müddetden berü vakitli vakitsiz ve liyâkatli ve liyâkatsiz hâricden bir takım adamlar aklâm-ı şâhâne me'mûriyyet istid'â'sında bulunarak ba'zıları dahi nasılsa kalemlere girmekde olduğundan bu sûret aklâmın ve mekâtibin nizâmını bozmakda olduğuna ve muhâfaza-i nizâmât maddesi farızadan bulunduğuna binâ'en ba'd-ezîn dârü'l-ma'ârif ve mekâtib-i rüşdiyye ve mekteb-i ma'ârif-i adliye şâkirdânından muntelhî bulunanların her sene imtihân akibinde liyâkatleri tebeyyün idenleri aklâm-ı şâhâne me'mûr oldukları sırada hâricine?dahime'mûriyyet istid'â'sında bulunanların bi'l-imtihân icrâ-yı me'mûriyyetlerine müsâ'ade olunub başka vakitte hiçbir kimesnenin bir kaleme me'mûriyyete mesâğ gösterilmemesi ve bu usûlün şimdiden lâzım gelenlere bildirilmesi Mecâlis-i Ma'ârif'de tezekkür ve tensîb ve hâk-i pâ-yi hümâyûn-ı cenâb-ı şehin-şâhîden istîzân ile emr ü fermân ma'ârif-ünvân-ı hazret-i şehriyârî dahi ol merkezde müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olduğundan husûs-ı mezkûr ilâ-Mâ-şâ-Allah u Te'âlâ düstûr'lâmel tutulmak üzere Divân-ı Hümâyûn kalemine kayd ile iktizâ' iden mahallere ilm ü haberinin i'tâ'sı husûsuna irâde-i aliyye müte'allik olmuş ve mücebine kalem-i mezbûra kayd ile lâzım gelen mahallere ilm ü haberleri virilmiş olmakla keyfiyyet ma'lûmlmak üzere Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemi'ne dahi iş bu ilm ü haber i'tâ' olundu.

Fî 28 Zâ? Sene 68 (M. 13 Eylül? 1852)

Belge 179:

Nezâret-i Hameyn-i Muhteremeyne mülhâk evkâfdan İstanbul'da Mi'mâr Abbas Mahallesi'nde Saraçhâne mukâbelesinde kâ'in Vezîr-i Mükerrrem Hüseyin Paşa Dârü'l-Hadîsi Vakf-ı Şerîfî'nin yevmî yüz akça vazîfe ile ber-vech-i meşrût tevliyeti evlâd-ı vâkıfdan Elsiz Mehmed Affan Bey ile Hafize.Hâtunun münâsefeten ve şehriyye yüz elli gurus ile kâ'im-makâmlığı dahi eşrâf kazâsından Elsiz Mehmed Kâmil Efendi'nin müstakillen uhdelerinde olub ve mûmâ-ileyh Kâmil Efendi uhdesinde olan kâ'im-i makâmlık-ı mezkûreden istifâ eylediğini muhâvere-i inhâ' itmiş ve vakf-ı müşârün-ileyhin ...ve kâ'im-i makâmlığı ber-minvâl-i muharrer mukayyed olunmuş, efendi-i mûmâ-ileyhin istifâsına Mûtevellî-i mûmâ-ileyh Affan Bey ile Hafize Hatun'un dahi der-kâr olan iktidârlarincamebnî ba'd-ezîn umûr-ı vakf-ı mezkûr, mûtevellî-i mûmâ-ileyh ma'rifetleriyle hüsn-i idâre olunmak üzere kâ'im-i makâmlık-ı mezkûrun berâtlı kaydının terkîniylekeyfiyyet ma'lûm olmak için Evkâf Muhâsebesi'nden vâridât-ı Evkâf ve Hameyn Defterlerine ve vakf-ı müşârün-ileyh tarafına ve Ru'ûs-ı Hümâyûn Kalemî'ne iktizâ'sına göre ilm ü haberinin i'tâ'sı husûsu Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı bulunan Elsiz Mehmed Hasib Paşa Hazretleri telhîs itmeleriyle ber-mûceb-i telhîs kaydı bi't-terkîn? ilm ü haberleri i'tâ' olunmak bâbında fermân-ı âlî sâdır ...olmağın? mûcebince kâ'im-i makâmlık-ı mezkûrun kaydı terkîn olunub keyfiyyet ma'lûm olmak için mahall-i mezkûreye diğer ilm ü haberleri virilmekle vec[h]-i meşrûh üzere keyfiyyet ma'lûm olmak için Ru'ûs Kalemî'ne dahi iş bu ilm ü haber i'tâ' olundu.

Fî 8 Za Sene 271 (M. 23 Temmuz 1855)

Belge 180:

Umûr-ı Hâriciyye Nâzırı Devletlû Paşa Hazretleri

Aklâm-ı Şâhânede mevcûd ketebeden me'mûriyyet-i dâ'ime ile âhar hıdmete ta'yîn kılınanların bütün bütün kalemden çıkarılarak ma'âşları ketebe-i mevcûdeye virilmek ve ma'âşlı me'mûriyyet-i mevkît ile taşraya azîmet idenler ma'âş dahi avdetlerine kadar kezâlikmevcûd ketebeden münâsiblerine taksîm idilmek nizâm-ı mevzû'ı iktizâ'sından olmadığı hâlde Bâb-ı Âlî aklâmından mevkît suretiyle taşraya me'mûr olan ketebe ve hulefâdan ba'zılarının ma'âşları fazlası sonralara taksîm olunmayarak üzerlerine kalmış ...bunların her birisi me'mûriyyet-i mevkît iden müstevfî ma'âş alarak kalemin hıdmetlerini ise burada kalan ketebe tarafına rû'yet ve ibkâ' kılınmakda bulunmuş olmakdan ve fakat eyâlât cem-i ma'lûmeden teşkîl olunan mecâlîs-i mevkît rütbelerinin ... ma'âşları kalem ma'âşları üzerine zamîme-i mahsûs bulunduğundan aîlar ve bir de süferâma'iyyetlerine me'mûr bulunan kemâ-kân bi'l-istisna? ma'âdâsına ma'âş nizâm ve ahvâle tevfişkân ketebe ve hulefâ-yı mevcûdeden münâsiblerine zâbitleri ma'rifetiyle taksîm kılınmış, Meclîs-i Vâlâ'da tensîb olunmuş olmağla bu karârın ale'd-devâm düstûr-ı l-amel tutulmasına himmet buyurula deyû

11.Fî 15 Receb Sene 74 (M. 1 Mart 1858)

127.SAYFA:**Belge 181:**

Kalemde bulunan efendilerden ba'zıları kendü işleriyle meşgûl olmayarak kâğıd kavâflığı yoluna sülûk ile bir takım erbâb-ı mesâlihî ızrâr itmekde oldukları istihbâr olunmuşdur. Beyâna hâcet olmadığı üzere bu hâl sınıf-ı kitâbete yakışmaz ve herkes önünde mezmûm olarak o misüllüler kalemlerce kazanmış oldukları kadar ve haysiyyeti zâyî' itmiş olacaklarından mâ-'adâ bil-âhare kendülerini mes'ûliyyet altında bırakacaklarından bu vechle bundan ihtirâz itmek farz müşâbehesindedir. Efendilerin cümlesi kemâl-i edeb ile kalemlerine devâm iderek ve kendü işleriyle meşgûl olarak öyle dışarıda gezmek ve erbâb-ı mesâlihle ötede beride ihtilât itmek misüllü hâlâtdan

ictimâb eylemeleri ve kalemce kendülerine virilecek işten başka ellerine bir kağıd almamaları husûslarının cümlesine tenbîhle beraber dâ'imâ bu husûsa dikkat ve nezâret olunarak fî-mâ-ba'd efendilerden birisi bu misüllü hareketde bulunur ise derhâl te'dîbât-ı lâzimesi icrâ' olunacağı ve bundan böyle şunun bunun eliyle aslâ kalem kâğıd kabûl olunmayarak erbâb-ı mesâlihden başka her kim kâğıd gönderecek olur ise doğruca taraf-ı ...irâ'e ve beyân keyfiyyet olunarak alınacak re'ye göre hareket idileceği ve her hâlde kâğıdını erbâb-ı mesâlih kendüsü bed'ân? ...götürmek ve-yâhûd kendüsü özr-i şer'î mülâbesesiyle gelemeyeceği takdîrde tarafından vekîl itdiği bir zât eliyle gönderilmek lâzım geleceğinden bu hâlde kalemlerde müteallik olan tarifelerde gösterildiği üzere icâb iden hârcı kendüsünden kalem zâbiti ma'rifetiyle mutâlebe kılınacağı ve şu ta'yîn olunacak hârcı her kim afv itdirmek ister ise bedelini tamâmen tarafından tesviye itmesi icâb ideceği ve bununla berâber erbâb-ı mesâlih müddet-i medîde bekledilmeyerek mesâlihın serî'an bitirilmesine kalemce zeyl ecl-i makderet? idebileceği cihazlarla keyfiyyet kalemlerce ma'lûm olmak ve aña göre icrâ'-yı iktizâ'sına ale'd-devâm himmet buyurulmak için iş bu beyân-nâme-i mahsûsa tahrîr kılındı. 15 Cemâziye'l-âhir Sene 279 fî 25 Teşrinisânî Sene 278 (M. 8 Aralık 1862).

Belge 182:

Mâliye Nezzâret-i Celîlesi tezkiresi sûretidir.

Evrâk-ı vârid üzerine sûrh ile terkîn ve işâretolunan havâlâtın mu'teber tutularak icrâ'yı tedkîkât-ı kuyûdiyye ve kalemiyyesi için bir kalemden diğer kaleme havâlesine lüzûm görünen evrâkın yazılan memhûr ve musahhah der-kenârlara tevfikân ibkâ'-yı muktezâsı vec[h]le buyuruldu tastîrinden sarf-ı nazar olunmuş. Husûsân mâliyenin her hâlde tesrî' ve teshîl cereyân-ı dâ'imesi müceb olacağından bu sûret muvâfık-ı ...maslahat görüldüğüne mebnî ba'd-ezîn usûl-i meşruhaya tatbîk-i hareketle o makûle evrâkın vürûdunda icâbâtının icrâ'sı husûsunun Bâb-ı Âlî aklâmı zâbitânına tenbîh ve tevellisine himem-i sâmilere der-kâr buyurulmak bâbında emr ve irâde hazreti men lehül emrindir. Fî 21 Receb Sene 279, 30 Kânûn-i Evvel Sene 278. (M. 11 Ocak 1863)¹⁸⁷

¹⁸⁷ Bu tarih belgede Hicri takvime göre 20 recep yazılmasına rağmen 21 Receb tarihine gelmektedir.

6. SONUÇ

Tez konusu olan defterdeki belgeler, 1764-1863 yılları arasını kapsamakta ve bu belgelerin Sultan III. Mustafa, I. Abdülhamid, III. Selim, IV. Mustafa, II. Mahmud ve Sultan Abdülaziz dönemlerinde Osmanlı Devleti'nin askeri, mâlî, idârî dînî ve eğitimle ilgili durumu hakkında çok önemli bilgiler içerdiği tesbit edilmiştir. Bu defter, Osmanlı kurumlarının işleyişi, buralardaki görevlilerin sorumlulukları ve maaş miktarlarının yakından takip edilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca kurumlarda meydana gelen bozukluklar ve bunların giderilmesi hakkında yapılan üst düzey düzenlemeler Osmanlı Devleti'nin yıkılma sebeplerini daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. 217 Numaralı Ruûs Defteri genel olarak;

Ekonomik açıdan İstanbul İhtisap Mukataası, İstanbul Emtia ve Duhan Gümrüğü, İstanbul Tamga-i Akmişe Mukataası, İstanbul Yedikule Seçin-Derçin Mukataası, Bursa Mizân-ı Harir Mukataası, Hameyn Mukataaları, Gümlüce'deki Maruniye Şaphanesi, Kütahya Gediz Mukataası, Yafa Gümrüğü, Musul Gümrüğü, Gümrük-i İskele-i Alâiyye ve Selanik Emtia Gümrüğü Mukataası gibi mukataalar ve buradan verilen maaşlar, buralarda yapılan yolsuzluklar hakkında bilgi vermekte, mîrî mukataalardan verilen ve pek de bilinmeyen duâ-gûy vazifesinin önemini anlaşılması gibi bilgiler sunmaktadır.

Divân-ı Hümâyûn kalemlerinde kâtiplerin çektiikleri mâlî sıkıntılar, kalemlerdeki kâtiplerin yetersizlikleri ve dışarıya haber sızdırmaları sebebiyle alınan önlemler, kalemlere alınacak şakirtlerin seçilmesinde dikkat edilecek hususlar, ehliyesiz kimselerin kalemlere kâtip olarak girmelerinin önlenmesine dâir tedbirler, kalemlerden çıkan belgelerin takip edecekleri sıralamalar, kalemlerdeki işlemler için kimin ne kadar harç alacağı belge verilmesi sırasında yapılan yolsuzluklar, kâtiplerin kalemlere zamanında gelmemeleri ve özürsüz olarak bazı günler kaleme hiç uğramamaları ve bunun önlenmesi için alınan tedbirler, kalem çalışanlarına verilen atıyyeler, Askerî Kitâbetin Anadolu Muhasebesi'ne katılması, bürokraside uzun elkabların kullanılmasının kaldırılması, Zâhire Nâzirliği'nin nereye bağlanacağı ve buranın nâzirinin alacağı maaş miktarı,

Din işleriyle ilgili olarak vakıflarda meydana gelen yolsuzluklar, mütevellilerin yanlış yönetimi yüzünden vakıfların borca uğratılması, nesebi bilinmeyen ehliyesiz kişilerin tekke ve zaviyelerde haksız yere göreve getirilmemesi içinalınan tedbirler, devlete hizmet etmiş kişilerin emeklilik şartları ve bunlara maaş bağlanması, tekkelere devlet tarafından bağlanan tahsisatlar, selatin camii hademelerinin maaşlarına yapılan zamlar, Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'nin kurulmasından sonra vakıfların buraya devredilmesi sırasında yaşanan zorluklar, Tanzimât Fermanı'nın uygulanması sırasında imam, hatip ve peygamber soyundan gelenlerin vergi müellefîyeti konusundaki mevcut ayrıcalıklarının devam etmesi,

Has Bahçe'de çalışan görevlilerin maaşlarını hangi mukataan aldıkları, Divân-ı Hümâyûn çavuşlarının sayısının azaltılması, kapıcıbaşılık görevinin kaldırılması, saray gılmanlarının maaşları İstanbul Gümrüğü'nden almaları sırasında yaşanan yolsuzluklar, Bâb-ı Âlî et satıcılığı görevinin kimlere verildiği, Zâhire Nâzirliği'nin Anadolu Muhasebesi'ne nakli,

Eğitimle ilgili olarak Mühendishâne-i Hümâyûn öğrencilerinin orduya alınma usulleri ve görevde yükselme şartları, Mekteb-i Rüşdiyye Nâzirliğinin kurulması ve görevleri, Mekteb-i Harbiyye'nin nerede eğitim yapacağı ve okulun nizamnâmesinin

tesbiti, Mekteb-i Maarif-i Adliye'nin yeni binası yapılıncaya kadar nerede eğitim yapacağı, gibi Osmanlı Devleti'nin teşkilat tarihi hakkında önemli bilgiler vermektedir.

KAYNAKLAR

- AFYONCU, E., 2008. "Ruznamçe", *DİA*, C. 35, İstanbul, ss. 276-278.
- , 2000, "Sipahi", *DİA*, C. 37, İstanbul, ss. 256-258.
- AHISHALI, R., 2010. "Tahvil", *DİA*, C. 39, İstanbul, ss. 440-442.
- , 2008. "Ruûs", *DİA*, C. 35, İstanbul, s. 272.
- AKTAŞ, N., 1991. "Âmedci", *DİA*, C. 3, İstanbul, s. 12.
- AYDIN, B. ve GÜNALAN, R., 2011. "Ruus Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Osmanlı Eyalet Teşkilatı ve Gelişimi", *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, C.XXXVIII, (S. 38), ss. 27-160.
- AYDÜZ, S., 2012. "Tophane", *DİA*, C. 41, İstanbul, ss. 253-256.
- BOSTAN, İ., 2011. "Tersâne-i Âmire", *DİA*, C. 40, İstanbul, ss. 513-516.
- ÇAĞBAYIR, Y., 2017. *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1856s.
- GENÇ, Y., MUTAF, A. vd., 1992, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, Ankara, 634s.
- GÖYÜNÇ, N., 1968. "XVI. Yüzyılda Ruûs ve Önemi", *Tarih Dergisi*, (S. 22), ss. 17-34.
- HALAÇOĞLU, A., 1998. "Humbaracı", *DİA*, C. 18, İstanbul, ss. 349-351.
- HALAÇOĞLU, Y., 1991. *XIV ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 222s.
- İPŞİRLİ, M., 1992. "Beylikçi", *DİA*, C. 6, İstanbul, ss. 78-79.
- KILIÇARSLAN, Y., 1993. "Cebeci", *DİA*, C. 7, İstanbul, ss. 183, 183.
- ÖZCAN, A., 1989. "Altıbölük", *DİA*, C.2, İstanbul, ss. 531-539.
- , 2001, "Kapıkulu", *DİA*, C.24, İstanbul, 2001, ss. 347-349.
- PAKALIN, M. Z., 1993. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*, MEB Yayınları, İstanbul, 870s.
- , 1993. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II*, MEB Yayınları, İstanbul, 784s.
- , 1993. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III*, MEB Yayınları, İstanbul, 670s.
- SERTOĞLU, M., 1986. *Osmanlı Tarih Lûgatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 384s.
- ŞENLİK, S., 2014. "232 Numaralı Ruus Defteri (Metin-Değerlendirme)", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ŞENSOY, F., 2014. "Mukataalarda Muhasebe Kayıtları ve XVII. Yüzyıl Başında Bursa Mukataası Örneği", *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmalar Dergisi*, (S. 7), ss. 200-247.
- ŞİMŞEK, A. R., 2006. "Osmanlı Ordusunda 18. ve 19.yüzyıllarda Yapılan Islahat Çalışmaları ve Bu Çalışmalarda Yabancı Uzmanların Rolü", Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- TEMELKURAN, T., 1975. "Divân-ı Hümayûn Mühimme Kalemi", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi, (S. 6), ss. 128-175.
- TUNÇ, Ş., 2004, *Tophâne-i Âmire ve Osmanlı Devletinde Top Döküm Faaliyetleri*, Acar Yayınevi, İstanbul, 144s.
- TURAN, Şerafettin, "Silahdar", *DİA*, C. 37, İstanbul, 2009, s. 191-193.
- UZUNÇARŞILI, İ.H., 1988a. *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları I*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 755s.
- , 1988b. *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları II*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 306s.

- _____, 1988c. *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 632s.
- UYAR, M. ve ERİCKSON, J, 2017. *Osmanlı Askeri Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 675s.
- YEŞİL, F. ve GEZER, Ö., “Osmanlı Devleti’nde “Sürat” Topçuluğu II (1773-1807): Taktik, Talim, Muharebe Performansı ve Nizâm-ı Cedid”, *Osmanlı Araştırmaları/The Journal of Ottoman Studies*, LIII, ss. 231-285.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı : Dilek ARİBOĞA
Doğum Yeri ve Tarihi : Kahramanmaraş/ 01.06.1978

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim
Fakültesi Tarih Bölümü Mezuniyet yılı: 2000
Yüksek Lisans KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD
Öğrenimi
Doktora Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar :
Proje-Programlar :
Çalıştığı Kurumlar : MEB Öğretmen Göreve başlama tarihi Ekim 2000

İletişim

E-Posta Adresi : dilekarabuga@hotmail.com
Tel. : 0505 679 14 30
Tarih : 2019

Ek 3Umûr-ı Hariciyye Nâzrına hitâben yazılan ve tüm yazışmalarda uzun elkâblar kullanılmasını yasaklayan emir kaydı(Sayfa 122-Belge 173).